T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (06 Mil Yz A 4228/2): İNCELEME, METİN VE MESTAP'A GÖRE TASNİF

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhlis EROL

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK

Bilecik, 2019
10164191

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (06 Mil Yz A 4228/2): İNCELEME, METİN VE MESTAP'A GÖRE TASNİF

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhlis EROL

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK

Bilecik, 2019
10164191

BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI JÜRİ ONAY FORMU	BŞEÜ-KAYSİS Belge No	DFR-172
		İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No'su	00
		Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı: Muhlis EROL

Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Programı : Yüksek Lisans

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK

Tezin Özgün Adı : Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mil Yz A 4228/2): İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnif

Tezin İngilizce Adı. : Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mil Yz A 4228/2): Analysis, Text and Classification According to MESTAP

Tez Savunma Sınavı Tarihi: ..03. / ..05. / 2019.

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ ~~/OY ÇOKLUĞU~~ ile Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	*İmza*
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK	
Üye Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AYÇİÇEĞİ	
Üye :	
Üye :	

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ..... / ..... / 20..... tarih ve ……/…… sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BEYAN

"Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mil Yz A 4228/2) : İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnif" adlı yüksek lisans tezimin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlâk kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifât yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyân ederim.

Muhlis EROL

ÖN SÖZ

Bu çalışma, Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda 06 Mil Yz A 4228/2 arşiv numarası ve "*Mecmû'a-i Eş'âr*" adıyla kayıtlı bir şiir mecmûasını konu edinmiştir. XVI. yüzyılın ikinci yarısında derlendiği varsayılan bu seçme şiir mecmûasının derleyeni belli değildir. Mecmûa üzerine yapılan çalışmanın inceleme kısmında *Times New Roman*, metin kısmında ise *Gentium Plus* fontu kullanılmıştır.

Dört ana bölüme ayrılan tezin birinci bölümünde "mecmûa" kavramı ve benzer kavramlar, mecmûa tasnifleri, "nazire" kavramı, Türk şiirinde nazire mecmûaları, zemin şiir-ara şiir-nazire şiir konuları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise mecmûanın inceleme kısmı ele alınmıştır. Bu bölümde mecmûadan elde edilen veriler ışığında bilgiler sunulmuştur. Üçüncü bölümde, mecmûanın transkripsiyonlu metni; dördüncü bölümde ise mecmûanın MESTAP'a göre tasnifi verilmiştir.

Çalışmanın sonunda şairlerin biyografileri, şairler dizini, özel adlar indeksi, mecmûanın aruz indeksi, zemin şiir-nazire şiir tablosu ve mecmûanın aruz tablosu ekleri verilerek çalışma tamamlanmıştır.

Bu tez çalışmasında tez konumu bulmamda yardımcı olan Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR'e ve çalışmam esnasında daima yanımda olup bana yol gösteren tez danışmanım Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK'a, eğitim-öğretim hayatımda bana rehberlik eden tüm öğretmenlerime ve sevgili aileme teşekkürü bir vefâ borcu bilirim.

Muhlis EROL

ÖZET

Şiir mecmûaları Klâsk Türk edebiyatı araştırmacılarının araştırmalarına kaynaklık eden önemli materyallerdir. Bu mecmûalar derlendikleri yüzyılın edebî zevkini, beğenilen şairleri ve şiirlerini ortaya koyarlar. Ayrıca mecmûalar divanı bulunmayan veya başka kaynaklarda adı geçmeyen şairlerin şiirlerini ihtiva ettiklerinden edebiyat tarihimiz açısından önemlidirler.

Bu çalışma Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 4228/2 arşiv numarasında "*Mecmû'a-i Eş'âr*" adıyla kayıtlı seçme şiir mecmûasını konu edinmiştir. Mecmûanın derleyeni bilinmemektedir. XVI. yüzyılın son çeyreğinde derlenen bu eser, 95 şaire ait 358 şiiri ihtiva etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiir mecmûası, XVI. yüzyıl, Klâsik Türk Edebiyatı

ABSTRACT

Mecmuas poets, Classical Turkish literature is an important source for researchers agents used in research. These mecmuas, literary appreciation of the century created the critically acclaimed poets and poems reveal. Also collections contain poems of many poets who had no divan and whose names were not available in other sources. Also collections, or other sources not mentioned in the poems fount in court since they contain important for the history of literature.

The manuscript subjected to our thesis is a poetry magazine, named as *Mecmû'a-i Eş'âr*, which is presented at National Library Manuscripts Collection, numbered 06 Mil Yz A 4228/2. The gleaner of the magazine is unknown. Compiled in the last quarter of the 16th century, it contains 358 poems belonging to 95 poets.

Keywords: Poetry magazine, 16th Century, Classical Turkish Literature

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ ..... **i**
ÖZET ..... **ii**
ABSTRACT ..... **iii**
İÇİNDEKİLER ..... **iv**
KISALTMALAR ..... **vi**
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ ..... **viii**
TABLO VE GRAFİKLER LİSTESİ ..... **ix**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
KLÂSİK TÜRK ŞİİRİ KAYNAKLARINDAN MECMÛALAR

1.1. "Mecmûa"nın Tanımı 3
1.2. Mecmûaların Tasnifi 5
1.3. Klâsik Türk Edebiyatında Şiir Mecmûaları 9
1.3.1. Klâsik Türk Şiirinde Nazîre Mecmûaları 10
1.3.1.1. Zemin Şiir-Ara Şiir-Nazîre Şiir 12

İKİNCİ BÖLÜM
MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (İNCELEME)

2.1. *Mecmû'a-i Eş'âr* 16
2.2. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın Tavsîfi 18
2.3. Mecmûanın Derleyeni, Derlenme Tarihi ve Yeri 19
2.4. Mecmûanın Derlendiği XVI. Yüzyıl Klâsik Türk Edebiyatı 21
2.5. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın Muhtevası 23
2.5.1. Mecmûanın Muhtevasındaki Şairler ve Şiirleri 27
2.5.1.1. Mecmûanın Muhtevasındaki Şairler 27
2.5.1.1.1. Kaynaklarda Rastlanılmayan Bir Şair: Husûlî 28
2.5.1.2. Mecmûanın Muhtevasındaki Şiirler 29
2.5.1.2.1. Şiirlerin Vezin ve Kâfiye Özellikleri 30
2.5.1.2.2. Mecmûaya Alınan Şiirlerin Nazım Şekilleri 30
2.5.1.2.3. Mecmûanın Muhtevasındaki Nazîre Şiirler 31
2.5.1.2.4. Şiirler Üzerine Tablo ve Grafikler 33
2.5.1.2.5. Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler 41
2.5.1.2.5.1. Murâdî'nin Şiirleri 41

2.5.1.2.5.2. Meylî'nin Şiirleri 44
2.5.1.2.5.3. Sâ'î'nin Şiirleri 45
2.5.1.2.5.4. Nâmî'nin Şiirleri.....48
2.5.1.2.5.5. Diğer Şiirler 49
2.6. Derlenen Şiirlerin Dil ve Üslûbu 50
2.7. Mecmûanın Hazırlanmasında İzlenilen Yollar 55
2.7.1. Mecmûa Metninde Tercih Edilen Yazım Kuralları 56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
***MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR* (METİN)**

3.1. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın Transkripsiyonlu Metni.....62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MESTAP'A GÖRE TASNİF

4.1. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın MESTAP'a Göre Tasnifi.....317

SONUÇ 366

KAYNAKÇA 368

EKLER
I. ŞAİRLERİN BİYOGRAFİLERİ.....388
II. DİZİN
II.1.Şairler Dizini.....410
III. İNDEKS
III.1. Özel Adlar İndeksi.....415
III.2. Mecmûanın Arûz İndeksi.....424
IV. TABLO
IV.1. Zemin Şiir/Nazire Şiir Tablosu.....427
IV.2. Mecmûanın Arûz Tablosu 451

ÖZ GEÇMİŞ.....459

KISALTMALAR

a, b	Beytin ilk mısraı için **a**, ikinci mısraı için **b** denilmiştir.
BV.	*Bedâyi'u'l-Vasat* - Nevâyî
a.g.e.	adı geçen eser
CMN.	*Câmi'u'n-Nezâ'ir* - Eğridirli Hacı Kemâl
Çev.	Çeviren
d. , ö.	doğum tarihi, ölüm tarihi
D.	Dîvân
FDK.	*Fevâyidü'l-Kiber* - Nevâyî
G.	Gazel
GRS.	*Garâ'ibu's-Sıgar* - Nevâyî
h.	hicrî
Haz.	Hazırlayan
HÇT.	*Tezkiretü'ş-Şu'arâ* - Kınalı-zâde Hasan Çelebi
HS.	*Hadîkatü's-Sü'edâ* - Fuzûlî
K.	Kaside
Kt.	Kıt'a
m	mısra
m.	miladî
M.	***Mecmû'a-i Eş'âr*** (06 Mil Yz A 4228/2)
MCN.	*Mecmâ'un-Nezâ'ir* - Edirneli Nazmî
MCTN.	*Mecmû'atu'n-Nezâ'ir* - 'Ömer b. Mezîd
MESTAP	Mecmûaların Sistematik Tasnîfi Projesi
Müf.	Müfred
Mrb.	Murabba'
Msd.	Müseddes
Msm.	Müsemmen
MTN.	*Metâli'u'n-Nezâ'ir* - Peşteli Hisâlî
Mus.	Musammat
Naz. Şek.	Nazım Şekli
NDŞ.	*Nevâdirü'ş-Şebâb* - Nevâyî
PBM.	*Pervâne Beg Mecmûası*
Rız.	*Rızâ Tezkiresi*
RZŞ.	*Riyâzü'ş-Şu'arâ*
s.	sayfa
S.	Sayı
TEİS	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
Tcb.	Tercî'-i Bend

LATF.	*Latîfî Tezkiresi (Tezkiretu'ş-Şu'arâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ)*
Var. Nu.	Varak numarası
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
vs.	ve sâir(e)

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ[1]		
Harfler	**Transkribe Edilişi**	**Örnek Kelimeler**
ء	’	ye’s, neş’e, dā’imā, cā’iz, şey’
ث	s̲ , S̲	s̲eḳaleyn, s̲ānī, s̲ebāt, kes̲īr
ح	ḥ, Ḥ	ḥüsn, ḥikmet, feth, reyḥān
خ	ḫ, Ḫ	ḫandān, çarḫ, uyḫu, dıraḫşān, ḫāk
ذ	z̲, Z̲, d̲	z̲erre, ḥaz̲er, z̲eḳan, ‘iz̲ār
ص	ṣ, Ṣ	ṣadef, aṣṣı, ṣu, ṣāḥib, ṣabā, nuṣret
ض	ḍ, Ḍ ; Ż, ż	ḳāḍī, ḥużūr, ḍarb, efḍal, żiyā
ط	ṭ, Ṭ	ṭurra, saṭr, usṭurlāb, salṭanat
ظ	ẓ, Ẓ	ẓulmet, naẓar, naẓm
ع	‘	‘alāmet, rif‘at, şu‘ā‘, ‘andelīb, ‘Os̲mān
غ	ġ , Ġ	ġonçe, ġulām, ḳulaġ, yapmaġa
ق	ḳ, Ḳ	ḳan, ḳāmet, raḳīb, ḳulaġ, baḳmaġa
ك	ñ	senüñ, biñ, anuñ, deñlü, ṣoñra
ا آ	ā , Ā	āteş, bahār, cān, cāme
و	ū,ū̃, Ū	rūşen, rūy, mehcūr, kūy, henūz, gūyān, gū̃yā
ى	ī , Ī	Kerīm, īcād, gīsū, kemīn, sīmīn
و ا	ˇā	ḫˇāb, üstuḫˇān, ḫˇāce, ḫˇān
اي, ا, ي, Ø	ė, Ė	Ėy, vėrdi, yėter, gėçdi, ėdüp, ėrişdi, dėdi

[1] Metnin yazımında *Gentium Plus* fontuna başvurulmuştur; ب, ج, چ, د, ر, ز, ژ, س, م” gibi telaffuzu müşterek seslerin bu tabloda ayrıca yer verilmesine gerek duyulmamıştır.

TABLO VE GRAFİKLER LİSTESİ	Sayfa Nu.
Tablo 1: Türk Edebiyatında Nazire Mecmûaları	s. 11
Tablo 2: Zemin Şiir-Ara Şiir-Nazîre Şiir Tablosu	s. 14
Tablo 3: Mecmûa Evrakının Yeniden Sıralandırılıp Numaralandırılması	s. 25-26
Tablo 4: Vezin ve Nazım Şekillerine Göre Mecmûada Şiir Dağılımı	s. 34
Tablo 5: Dillere Göre Mecmûadaki Şiir Dağılımı	s. 36
Tablo 6: Şairler ve Nazım Şekillerine Göre Mecmûada Şiir Dağılımı	s. 38-40
Grafik 1: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Dairelerine Göre Dağılımı	s. 33
Grafik 2: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Bahirlerine Göre Dağılımı	s. 33
Grafik 3: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Bahirlerine Göre Dağılımı	s. 34
Grafik 4: Mecmûadaki Şiirlerin Vezin Dağılımı	s. 34
Grafik 5: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Kalıplarına Göre Dağılımı	s. 34
Grafik 6: Vezinlerine Göre Mecmûada Şiir Dağılımı	s. 36
Grafik 7: Mecmûadaki Şairlere Göre Şiir Dağılımı	s. 36
Grafik 8: Nazire Şiirlerin Mecmûa İçerisindeki Sayısı	s. 37
Grafik 9: Nazire Şiirlerin Mecmûa İçerisindeki Yüzdelik Payı	s. 37

GİRİŞ

Yazı, belgedir; yazı, tarihtir. İcadından bugüne dek yazıyı kullanan her medeniyet, ondan farklı amaçlar doğrultusunda istifade etmiştir. Mağara resimlerinden hiyeroglif yazılarına, tabletlerden günümüzdeki elektronik yazışmalara dek yazı, daima bir mesaj verme ve iletişim kurma aracı olmuştur.

Yazı hem resmî işlerin düzenlenmesinde, hem de duyguların ifade edilmesinde kullanılmıştır, kulanılmaktadır. Günümüzde olduğu gibi Osmanlı Devleti zamanında da yazı, günlük hayatın her alanındaydı. O dönemde halk, Türkçeyi en duru ve en anlaşılır şekliyle kullanırken saray ve muhiti, özünde Türkçe eylemler üzerine inşa edilen, Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerden müteşekkil sun'î bir dil olan Osmanlı Türkçesini kullanmaktaydı. Bilim dili olarak Arapça, şiir ve edebiyat dili olarak da Farsça örnek alınmaktaydı.

Padişah ve devlet erkânınca korunup kollanan bilim, sanat ve edebiyat insanları farklı amaçlar doğrultusunda pek çok eser vucûda getirmişlerdir. Bu eserlerin bazıları sadece bilgi vermek, öğretmek amacıyla yazıldığından mensûr yani düzyazı şeklinde kaleme alınmışlarken, duygunun kendisine yer bulduğu edebî metinler ise manzûm yani şiir dili ve biçimiyle oluşturulmuşlardır.

Manzûm eserlerin en bilinenleri hiç şüphesiz dîvânlardır. Klâsik Türk şiirinin en önemli kaynakları arasında sayılan dîvânlar, şairlerin tüm şiirlerini ihtiva eden kitaplardı. Bir şairin dîvânından o şairin hayatına, dünya görüşüne, kimlerle irtibat hâlinde olduğuna, farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerine vs. ulaşılabildiği gibi bu dîvânların asıl önemi o dönemin içtimâî, iktisâdî, i'tikâdî, siyâsî, askerî, felsefî, edebî ve beşerî yapısına ışık tutmalarından ileri gelmektedir.

Dîvânların yanı sıra şairler, nâsirler, mürettipler farklı amaçlar doğrultusunda hem manzûm hem de mensûr pek çok eser kaleme almışlardır. Tezkîreler ve mecmûalar da bu eserlerdendir. Tezkîrelerden şairlerin biyografik hayatına ulaşılır; tezkîre yazarı şairden bahsederken onun meşhûr bir şiirini veya beytini de zikreder. Mecmûalarda ise şairlerin biyografik hayatından ziyade şiirlerine rastlanır. Mecmûa derleyeni, kendisinin -ve doğal olarak o dönemin- şiir zevkine göre farklı şairlerden şiirler derleyip bir dergide toplar. Risâle, kitapçık veya güldeste denebilecek mecmûalar, o dönemin şiir dergileri sayılır.

Şiir mecmûalarının Türk edebiyatı açısından ehemmiyeti hayli yüksektir. Meşhur bir şairin hiç bilinmeyen şiirlerine veya adı hiç bilinmeyen bir şairin adına ve doğal olarak şiirine mecmûalar vasıtasıyla ulaşmak mümkündür. Mecmûalar o dönemin edebî zevkini, şiir anlayışını, şairler arasındaki etkileşimi dile getirirler. Bu etkileşimi nazîre mecmûalarında görmek çok daha kolaydır. Şiir mecmûalarının oluşturulmasındaki mantığı bugünkü koleksiyonculuk zihniyetine benzetebiliriz. Derleyen kendi edebî zevkine göre en hoş, en güzel, en güzîde şiirleri seçerek mecmûasına dâhil eder ve bir şiir koleksiyonu oluşturmuş olur. Bu açıdan mecmûalar o dönemin şiir koleksiyonlarıdır.

Bu yüksek lisans tezi çalışması da bir şiir mecmûasını konu edinmiştir. Ankara Millî Kütüphâne Yazma Eserler Koleksiyonunda 06 Mil Yz A 4228/2 arşiv numarasında "*Mecmû'a-i Eş'âr*" adıyla kayıtlı bu seçme şiir mecmûası, mahlası tespit edilmiş 95 şaire ait 358 şiiri ihtiva etmektedir. Derleyeni ve nerede derlendiği bilinmeyen eserde en fazla şiir Ümîdî Ahmed Çelebi'den derlenmiştir. Ümîdî'yi Hayâlî, Sâ'î, Murâdî ve Makālî takip eder. Mecmûanın III. Murâd döneminde yani XVI. yüzyılın son çeyreğinde derlendiği düşünülmüştür. Mecmûada varak eksiklikleri bariz bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ta'lik hattıyla yazılan eserin baş kısımlarında Ümîdî, orta kısımlarına doğru Hayâlî şiirleri verilmişken; mecmûa sonlarına doğru genellikle zemin şiir-nazire şiir tarzı benimsenmiştir. Mecmûanın iç sayfalarında görülen varak kayıplarının yanı sıra mecmûanın eldeki yazılı son varağı olan [**74b**]'den sonra da varak veya muhtemel evrâk kaybı tespit edilmiştir. Bu açıdan kaybolan varaklar da düşünüldüğünde mecmûanın asıl hacmi daha büyük olmalıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM
KLÂSİK TÜRK ŞİİRİ KAYNAKLARINDAN MECMÛALAR

1.1. "Mecmûa"nın Tanımı

"*Divan edebiyatı*", "*klâsik edebiyat*", "*klâsik Türk edebiyatı*", "*yüksek zümre edebiyatı*", "*saray edebiyatı*" "*eski Türk edebiyatı*", "*ümmet çağı Türk edebiyatı*", "*İslâmî Türk edebiyatı*", "*Osmanlı edebiyatı*", "*enderûn edebiyatı*" gibi pek çok adla adlandırılan (Köksal, 2005: 11-28) Osmanlı dönemi klâsik Türk-İslâm edebiyatı, "mücerret mefhûmlar ve mazmûnlarla dolu" (Levend, 1984b: 7), elit kesime hitap eden bir üst düzey edebiyattır.

Şu'arâ tezkîreleri ve mecmûalar, eski Türk edebiyatının ana kaynaklarındandır. *Şu'arâ tezkireleri* sayesinde şairlerin biyografilerine; şiir örnekleri sunan *mecmûalar* sayesinde de "pek çok şairin bilinmeyen şiirine ulaşılması mümkündür" (Kalyon, 2011: 11).

Mecmû'a (مجموعة)", Arapça asıllı bir kelimedir. Sözlüklerde "toplama, biriktirme, devşirme, yığma" (Sâmî, 2012: 379) "toplamak, toplanmak; biriktirmek, biriktirilmek" (Mütercim 'Âsım, 2013: 3297; Nâcî, 2006: 323; Çağbayır, 2007: 772), "bir yere getirmek" (Vankulu, 2015: 1323); "toplama, yığma" (Devellioğlu, 2007: 131) anlamlarına gelen "cem' (جمع)" kökünden türetilmiş olup bu kelimenin ism-i mef'ûlü olan ve "bir araya getirilmiş, toplanmış; bütün" (Çağbayır, 2007: 3101); "birikmiş nesne" (Mütercim 'Âsım, 2013: 3297); "tüm, toplam" (Uysal, 2014: 818) anlamındaki "mecmû' (مجموع)"un müennesidir. **Mecmû'a** (مجموعة) kelimesi sözlüklerde "toplanılıp biriktirilmiş ve tanzim ve tertip edilmiş şeyler hey'eti; eş'âr ve sâir âsâr-ı müntehibe cem' ve kaydıyla hâsıl olmuş risâle, bu gibi âsâr- müntehabenin kaydına mahsûs cüzdân; ulûm u fünûn ü edebiyata müteallık mebâhisi câmi' olarak neşrolunan risâle-yi mevkûte" (Sâmî, 2012: 999); " bir veya birkaç fenne müteallık intihâb edilen şeylerin yazıldığı defter" (Nâcî, 2006: 721) "toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap; dergi" (Devellioğlu, 2007: 596); içinde seçme yazıların bulunduğu, şekil itibariyle deftere benzeyen, antoloji niteliğindeki elyazması eser (Pala, 2005: 300); "dergi; çeşitli yazılardan meydana gelmiş el yazması kitap; toplanmış, derlenmiş şeylerin bütünü" (Çağbayır, 2007: 3101) olarak tanımlanmıştır.

Bütün bu tanımlamalardan yola çıkarak mecmûalar için, klâsik şiirin edebî mahsûllerinin toplandığı, umûmiyetle o dönem şairlerinin şiirlerini ihtiva eden antoloji niteliğindeki risalelerdir, denebilir.

Mecmûa konusu verilirken benzerlikleri münasebetiyle cönk ve mecmûa ayrımına değinmek gerekir; conkler ve mecmûlar "şekil bakımından birer defterden başka bir şey değildirler. Bunların alttan yukarıya, uzunlamasına açılanlarına "***cönk***", sağdan sola, bugünkü eserlerde olduğu gibi tertip edilenlerine "***mecmûa***" adı verilir. Bir nevi antoloji olan bu defterlerin yazarları ve yazıldıkları tarihler çoğu zaman bilinmemektedir. Cönkler, halk; mecmûalar, klâsik kültürümüzün mahsûlleridir. Cönklerde saz ve tekye şiirimizle folklorumuzu, mecmûalarda ise Arap-Fars dil ve edebiyatlarının tesirinde medrese-mektep mensuplarının mensûr; edebî, dinî, tarihî, tasavvufî eserlerinden yapılmış seçmeleri buluruz" (Elçin, 2000: 5).

Cönk ile mecmûa ayrımından sonra cönkün daha önemli olduğuna vurgu yapıp bunların, kültürümüzün kırkambar kitapları olduğunu söyleyen ve cönklerin çok daha mühim olduğuna, halk edebiyatı ve folklor mahsulleri olan destanların, koşmaların, atasözleri, fıkra ve masalların vs. cönkler aracılığıyla bize intikal ettiğine vurguda bulunan Şükrü ELÇİN, devamında mecmûalara değinerek; "mecmûalar daha ziyade eserleri yazıya geçmiş, kütüphanelere intikal etmiş şair ve muharrirlerden yapılmış seçmelerdir" (2000: 6) diyerek mecmûa için yazarı bilinen seçme parçalardan oluşturulmuş eserler olduğuna vurgu yapar. Devamında mecmûaların içeriğine değinerek; "Bütün nevi'leri: şiir, mesnevî, tarih, tezkire, mektup, seyahatname; Kur'ân, tefsir, hadis, fıkıh, kelâm gibi İslâmî ilimler; batıl ve gerçek bilgiler, mesela: ilm-i sîmyâ, ilm-i reml (bazı şekillere göre murat ve niyeti haber verme), sihir, rüya tabiri, ilm-i nücûm, ilm-i zâyiçe (yıldızların ve burçların hareketlerinden hüküm çıkarıp istikbali anlama, mûsıkî mecmûaların belli başlı mevzularıdır." (2000: 6) "Mecmûaların konuları daha çok edebiyatla ilgilidir. Gazel, kaside, musammat, tarih, mektup vs. şekiller ile tevhit, naat, mersiye vs. türler üzerine oluşturulmuş mecmûalar bunlardandır. Ancak fıkıh, kelâm gibi dinî ilimler; simya, reml, sihir, falcılık gibi eski batıl ilimler; mûsıkî, hat gibi sanat dalları vs. üzerine derlenmiş mecmûalar da vardır... Bir gazelden sonra mensur bir latife, bir fıkıh kasidesinden sonra bir fal usûlü, bir müstehcen fıkradan sonra bir öğüt yazılabilir; hatta değişik dillerde pasajlara yer verilebilir" (Pala, 2005: 300).

1.2. Mecmûaların Tasnîfi

Mecmûaların sınıflandırılması husûsunda tam bir mutabakata varılmamışsa da bununla ilgilenen araştırmacılar kendilerine has bir sınıflandırma yoluna gitmişlerdir. Bununla beraber araştırmacıların tamamı mecmûaların tasnifini 5 ana başlıkta toplamışlardır. Mecmûaların tasnifi husûsunda ilk teşebbüs, Âgâh Sırrı LEVEND tarafından gerçekleştirilmiştir; tasnif şöyledir:

1. *Nazire Mecmûaları*
2. *Meraklılarca Toplanmış Birer Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecmûaları*
3. *Türlü Konulardaki Risâlelerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecmûalar*
4. *Aynı Konudaki Eserlerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecmûalar*
5. *Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış, Birçok Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmûalar* (Levend, 1984: 164-167)

Âgâh Sırrı LEVEND'den sonra Günay KUT'un, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisinin IV. cildinde mecmûaları sınıflandırma çalışması olmuştur; tasnif şöyledir:

1. *Nazîre Mecmûaları*
2. *Seçme Şiir Mecmûaları (Mecmû'a-i Eş'âr, Mecmû'a-i Devâvîn)*
3. *Aynı Konu İle İlgili Eserlerin Bir Araya Getirilmesiyle Oluşan Mecmûalar*
4. *Karışık (Manzûm/Mensûr) Mecmûalar*
5. *Tanınmış Kişilerce veya Derleyeni Bilinenlerce Hazırlanmış Mecmûalar* (1986: 170-174)

Yaşar AYDEMİR'in mecmûa tansifi ise şöyledir:

1. *Nazîre Mecmûaları*
2. *Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecmûaları*
3. *Türlü Konularda Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Ortaya Çıkan Mecmûalar*

4. *Aynı Konudaki Eserleri İçine Alan Mecmûalar*
5. *Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmûalar* (2007: 123)

Mehmet GÜRBÜZ ise şiir konusuna yoğunlaşarak mecmûa sınıflandırmasına gitmiştir; yapılan tasnif şöyledir:

1. ***Şiirlerin Şekil Özelliklerine Göre Oluşturulan Şiir Mecmûaları***
   - *1.1. Gazel Mecmûaları (Mecmû'a-i Gazeliyyât)*
   - *1.2. Kasîde Mecmûaları (Mecmû'a-i Kasā'id)*
   - *1.3. Müstezâd Mecmûaları*
   - *1.4. Matla' Mecmûaları (Mecmû'a-i Metāli')*
   - *1.5. Beyit Mecmûaları (Mecmû'a-i Ebyât)*
   - *1.6. Mısra' Mecmûaları (Mecmû'a-i Mesāri')*
   - *1.7. Farklı Nazım Şekilleriyle Yazılmış Şiirlerden Oluşmuş Mecmûalar*
2. ***Şiirlerin Konularına Göre Oluşturulan (Tematik) Şiir Mecmûaları***
   - *2.1. Tarih Mecmûaları (Mecmû'a-i Tevârîh)*
   - *2.2. Na't Mecmûaları (Mecmû'a-i Nu'ût)*
   - *2.3. Mu'ammâ Mecmûaları (Mecmû'a-i Mu'ammeyyât)*
   - *2.4. Lugaz Mecmûaları (Mecmû'a-i Elgāz)*
   - *2.5. Medhiyye Mecmûaları (Mecmû'a-i Medâ'ih)*
   - *2.6. Şehrengîz Mecmûaları*
   - *2.7. Farklı Konularda Yazılmış Şiirleri İhtiva Eden Mecmûalar*
3. ***Nazîre Mecmûaları***
4. ***Şairlerin Aidiyeti/Mensûbiyeti Esasına Göre Hazırlanan Mecmûalar***
   - *4.1. Aynı Zümreye (Tasavvufî Oluşum, Meslek Grubu ve benzeri) Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmûalar*
   - *4.2. Aynı Coğrafyada ya da Aynı Şehirde Yetişmiş veya Aynı Milliyete Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmûalar*
5. ***Bir Mensûbiyet İlişkisi Gözetilmeksizin Belirli Şairlerin Dîvânlarını/Şiirlerini Bir Araya Getirmeyi Amaçlayan Mecmûalar*** (2012: 97-113)

Mecmûaların tasnifi hususunda en kapsamlı çalışma Atabey KILIÇ tarafından yapılmıştır. Atabey KILIÇ, yazdığı makaleyle mecmûa tasnifini daha da genişleterek şöyle bir sınıflandırmaya gitmiştir:

1. ***Cilt ve Tertip Hususiyeti Bakımından Mecmûalar:***
   - *1.1. Cönkler*
   - *1.2. Mecmûalar*
     - *1.2.1. Tertip Durumuna Göre Mecmûalar*
       - *1.2.1.1. Mürettep Mecmûalar*
       - *1.2.1.2. Mürettep Olmayan Mecmûalar*
     - *1.2.2. Mürettip Durumuna Göre Mecmûalar*
       - *1.2.2.1. Mürettibi Bilinen Mecmûalar*
       - *1.2.2.2. Mürettibi Bilinmeyen Mecmûalar*
     - *1.2.3. Aynı Zümreye Mensup Şahsiyetlerin Eserlerinin Toplandığı Mecmûalar*
2. ***Şekil Bakımından Mecmûalar:***
   - *2.1. Manzûm Metin Mecmûaları*
     - *2.1.1. Kasîde Mecmûaları*
     - *2.1.2. Gazel Mecmûaları*
     - *2.1.3. Nazîre Mecmûaları*
     - *2.1.4. Mu'ammâ Mecmûaları*
     - *2.1.5. Manzûm Lugat Mecmûaları*
     - *2.1.6. İlâhî Mecmûaları*
     - *2.1.7. Şehr-engîz Mecmûaları*
     - *2.1.8. Na't Mecmûaları*
     - *2.1.9. Hilye Mecmûaları*
     - *2.1.10. Mi'râciyye Mecmûaları*
     - *2.1.11. Matla' Mecmûaları*
     - *2.1.12. Mersiye Mecmûaları*
     - *2.1.13. Mesnevî Seçkilerini İhtivâ Eden Mecmûalar*
     - *2.1.14. Güfte Mecmûaları*
     - *2.1.15. Müstezâd Mecmûaları*
     - *2.1.16. Târih Mecmûaları*

2.1.17. Musammat Mecmûaları

2.1.18. Kıt'a ve Rubâ'î Mecmûaları

2.1.19. Dîvân Mecmûaları Mecmûaları

2.2. Mensûr Metin Mecmûaları

2.2.1. Lügâz Mecmûaları

2.2.2. Fetva Mecmûaları

2.2.3. Tefsîr Mecmûaları

2.2.4. Şerh Mecmûaları

2.2.5. Sakk Mecmûaları

2.2.6. Mekân Tasvîrlerini İhtiva Eden Mecmûalar

2.2.7. Münşe'ât Mecmûaları

2.2.7.1. Derleme Münşe'ât Mecmûaları

2.2.7.2. Tek Şahsa Ait İnşa Örneklerinden Oluşan Münşe'ât Mecmûaları

2.3. Karışık (Manzûm ve Mensûr) Eser Mecmûaları

2.3.1. Fevâ'id ve Eş'âr Mecmûaları

2.3.2. Farklı Türleri İhtiva Eden Mecmûalar

3. Dil Bakımından Mecmûalar:

3.1. Arapça Mecmûalar

3.2. Farsça Mecmûalar

3.3. Türkçe Mecmûalar

3.4. Çok Dilli Mecmûalar

4. Muhteva Bakımından Mecmûalar:

4.1. Din Mecmûaları

4.2. Tasavvuf Mecmûaları

4.3. 'İlm-i Nücûm/Fâl ve Reml Mecmûaları

4.4. Hikâye/Latîfe Mecmûaları

4.5. Hezl ve Hicv Mecmûaları

4.6. Edviye Mecmûaları

4.7. Mûsıkī Mecmûaları

4.8. Hat ve Kitâbet Mecmûaları

5. Şahısların Tertip Ettiği veya Şahıslar Adına Tertip Edilen Mecmûalar (2012: 75-96)

Atabey KILIÇ, 2018'deki tebliğinde bu tasnifine ilâveten "*Konusunu Bir Şehirden Alan Mecmûalar*", "*Tezkîre Benzeri Mecmûalar*" ve "*Şecere*" başlıklarının da eklenmesini teklif etmiştir (2018: 14).

Bu mecmûa tasniflerinden yola çıkılarak, *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın yer yer nazire mecmûası izlenimi veren, -birkaç Farsça şiir dışında- Türkçe yazılmış şiirleri ihtiva eden, derleyeni bilinmeyen bir seçme şiir mecmûası olduğunu söylemek mümkündür.

1.3. Klâsik Türk Edebiyatında Şiir Mecmûaları

Mecmûa türünün klâsik Türk edebiyatında nasıl başladığı tam olarak bilinmese de İslâmî sahada bunun, Hz. Muhammed'in sözlerini (ehâdîs) *bâb*'lar altında gruplara ayırarak toplayan, *mecmû'a* ile aynı kökten (جَمَعَ) gelen ve "*el-Câmi'*" / "*el-Mecmû'*" olarak adlandırılan ilk hadis kitaplarından esinlenilerek oluşturulduğu düşünülmektedir (Kılıç, 2012: 77-78).

Esasında mecmûalar başlangıçta not defteri gibi kullanılmaktaydı. Tıpkı halk edebiyatı kaynaklarından olan cönkler gibi âyet, hadis, hutbe ve fetvaları; şiir, şarkı, ilahi ve muammaları; tarihî belge kayıtları; ilaç tarifleri vd. faydalı bilgileri (fevâ'id) ihtiva eden eserler olarak ortaya çıkmış olan mecmûalar; zamanla tertipli bir kitap hâline gelme özelliğini kazanmışlardır (Uzun, 2003: 265). Farklı amaçlar doğrultusunda hazırlanan mecmûalar *mecmû'a-yi gazeliyyât/ mecmû'atü'l-gazeliyyât* (gazeller mecmûası), *mecmû'atü'l-kasā'id* (kasideler mecmûası), *mecmû'atu'n-nu'ût* (na'atler mecmûası), *mecmû'a-yi* eş'âr (şiirler mecmûası), *mecmû'atü'n-nezâ'ir* (zemin ve nazire şiirlerin derlendiği mecmûa), *mecmû'a-yi ebyât* (beyitler mecmûası), *mecmû'a-yi müfredâd* (müfretler mecmûası), *mecmû'a-yi şarkıyyât* (şarkıları ihtivâ eden mecmûalar), *mecmû'a-yi tevârîh* (tarihî manzûmeler mecmûası), *mecmû'a-yi devâvîn* (dîvânlar mecmûası), *mecmû'a-yi me'ammeyât* (muammalar mecmûası), *mecmû'a-yi vefeyât* (vefat edenlerin ölüm tarihlerini içeren mecmûa), *mecmû'a-yi ilâhiyât* (ilâhîler mecmûası), *mecmû'a-yi metāli'* (matla'lar mecmûası), *güfte mecmûaları* vb. adlarla klâsik Türk edebiyatında kendilerine yer bulmuşlardır. Mecmûalar farklı zamanlarda farklı kişilerce oluşturulabildiğinden dolayı, mecmûanın kâğıt türünde ve ebadında; yazısının şekli ve mürekkebinin renginde farklılıklar oluşabilmektedir. Hat ve tezhibi, düzgün ve hoş; cildi, satır sayısı muntazam olan mecmûaların varlığıyla karşılaşılmış olsa da mecmûalar,

mürettibin edebî zevkine göre derlendiğinden umumiyetle bu kaidelere uymazlar (Köksal, 2012: 409-431).

Yukarıda verilen mecmûalar üzerine yapılmış tasnif çalışmalarından da anlaşılacağı gibi mecmûalar, farklı toplumsal tabakalara mensup kişilerce ve farklı amaçlar doğrultusunda hazırlanmışlardır. Derlenen şiir örnekleri hem derleyicisinin, hem de doğal olarak o yüzyılın kabul gören şiir anlayışının tezâhürüdür. Şiir mecmûaları sayesinde kaynaklarda ismi zikredilmemiş şairlere ulaşılabildiği gibi, tanınmış şairlerin bilinmeyen şiirlerine ulaşmak da mümkündür.

Tezkirelerdeki bazı şairler hakkında aşırı ve haksız övgüler sebebiyle araştırmacıları yanıltan bilgilerin aksine, özellikle şairin yaşadığı yüzyılda derlenen şiir mecmûaları, daha net ve âdil hükümler vermeyi sağlayan yardımcı kaynaklardır (Ali Cânib, 1927: 363-364).

1.3.1. Klâsik Türk Şiirinde Nazîre Mecmûaları

Nazire mecmûaları "şairlerin birbirlerine söyledikleri nazireleri bir araya getiren denemelerdir. Türlü devirlerde rağbet gören şairler ve şiirleriyle bunların ne derece ve ne kadar etkili oldukları, devir şairlerinin şiir anlayışları, eğilimleri, zevkleri, işledikleri konular, kafiye, redif ve vezin tercikleri gibi önemli bilgilerin çoğu bu nazire mecmûalarının incelenip değerlendirilmesiyle ortaya çıkabilecektir. Bu mecmûalar sayesinde adına kaynaklarda rastlanmayan bazı şairler, edebiyat tarihimize kazandırıldığı gibi, divan sahibi şairlerin divanlarına girmemiş bazı şiirlerine de bu mecmûalarda rastlanmaktadır. Yine tezkirelerde izine rastlanmayan şairler arasındaki türlü yakınlıklardan kaynaklanan 'muârefe, muşâere ve mülâtefe'leri, çeşitli grupları, meclisleri, dostluk, hemşehrilik gibi dar daireden 'mekteb'e varan geniş yayılmaları da nispeten tespit etmek nazire mecmûaları ile mümkündür. Ağırlıklı olarak derlendikleri dönemin şairlerinin nazirelerini barındırarak belli bir dönemin panoramasını gözler önüne seren nazire mecmûalarının Türk edebiyatındaki ilk örneği Ömer b. Mezîd'in *Mecmû'atu'n-Nezâ'ir*'idir" (Şentürk ve Kartal, 2009: 280).

Türk edebiyatındaki önemli nazire mecmûalarının genel bir görünümünü şu şekilde tablolaştırarak vermek mümkündür:

Mecmûa	Derleyeni	Tarih		Mecmûa Bilgileri
1. *Mecmû'atu'n-Nezâ'ir*	'Ömer b. Mezîd	h. 840	m. 1436	Orijinal nüshası Londra'da School of Oriental and African Studies Library, 27, 689'da; bundan intinsah edilen başka bir nüsha Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Yazma A 101'de kayıtlıdı Eser,84 şairin 397 şiirini ihtiva eder.
2. *Nazire Mecmûası*	?	?	?	XV. yüzyıla ait bir nazire mecmûasıdır. Derleyeni ve derlenme tarihi belli değildir. Şeyhî, Ahmed Paşa, Nizâmî, Visâlî, Atâ'î, Adnî ve Hafî'ye ait 213 şiir ihtiva etmektedir. Ahmet MERMER tarafından tanıtılmıştır.
3. *Câmi'u'n-Nezâ'ir*	Eğridirli Hacı Kemâl	h. 918	m. 1512	Bayezid Kütüphanesi 5781 numarada kayıtlıdır. 266 şair ve 3140 şiiri ihtiva etmektedir.
4. *Mecma'u'n-Nezâ'ir*	Edirneli Nazmî	h. 930	m. 1524	360 üzeri şairin 5527 şiirini ihtiva eder. Eserin 10 nüshası vardır. Mecmûa tertibinde önce elifbâ harf sırası, sonra harfin içinde yer alan bahir, ardından zemin şiirler ve zemin şiirin altında ise nazire şiirler sıralanmıştır.
5. *Pervâne Bey Mecmûası*	Pervâne Bey	h. 960	m. 1560	Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Bağdat Nu. 406'da kayıtlıdır. 641 varak olan mecmûanın baştan bir varağı eksiktir.
6. *Metâli'u'n-Nezâ'ir*	Budinli Hisâlî			XVII. yüzyılda derlenmiştir. Diğer nazire mecmûalarından farklı olarak sadece matlaları ihtiva eder. Nuruosmaniye Kütüphanesi 4245 ve 4253'te iki cilt halinde kayıtlıdır.

Tablo 1: Türk Edebiyatında Nazire Mecmûaları
Kaynak: Şentürk ve Kartal, 2009: 280-283

Bu eserler dışında derleyeni veya derlenme yılı bilinmeyen *Mecmu'a-i Nezâ'ir* veya *Câmi'u'n-Nezâ'ir* adıyla derlenmiş pek çok mecmûanın olduğunu da belirtmek gerekir (İsen vd. 2006: 30-32).

1.3.1.1. Zemin Şiir-Ara Şiir-Nazîre Şiir

Aristoteles, "Destan (epopoiia) ve tragedya şiiri, ayrıca komedya, dithyrambos şiiri ve aulos ile kithara sanatlarının hepsi ana hatlarıyla öyle ya da böyle taklittir (mimêsis)" der (2018: 1). Edebiyat sahası ve bu sahanın bir alt dalı olan şiirde de taklit vardır. Klâsik Türk şiirinde nazire yazma geleneği de bunu doğrulamaktadır. Nazire şiir geleneğinde öncelikle bir ilk şiir; sonra o şiire vezin, kafiye ve eda birliği olan benzer şiirler yazılırdı. İlk şiirden habersizce; fakat ilk şiirden haberdar olan -veya olabilecek- bir şair aracılığıyla ilk şiire nazire yazılabilirdi. İlk şiir için "*zemin şiir* veya *model şiir*", ona benzer yazılan şiirlere "*nazire şiir*", zemin şiirle nazire şiir arasında bağlantı kuran şiir veya şiirlere de "ara/vâsıta şiir" (Köksal, 2018: 89) denilmektedir.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde "Karşılık olarak, benzetilerek yapılan davranış, söz; başka bir manzûme örnek alınarak aynı ölçü ve aynı uyakla yazılan şiir" (2005: 1460-1461) olarak açıklanan kelime, diğer sözlüklerde, "bir şeye benzemek üzere yapılan şey, örnek, misil, karşılık; bir şairin şiirini takliden söylenilen şiir" (Sâmî, 2012: 1133); "bir şairin şiirine müşâbih olmak üzere o vezin ve kāfiyede söylenen manzûme" (Nâcî, 2006: 902); "Bir davranışa, bir söze benzer biçimde karşılıklı olarak yapılan davranış veya söz; Bir şairin şiirine biçim ve içerik bakımından benzetilerek yazılmış şiir" (Çağbayır, 2007: 3503) "örnek, karşılık; bir şairin manzûm bir eserine -çoğu zaman gazeline- başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede olmak üzere yapılan benzer" olan **nazire** (نظيرة)" kelimesi, Arapça asıllı bir kelime olup çoğulu "**nezâ'ir** (نظائر)"dir (Devellioğlu, 2007: 813). Kelime -dildeki akıcılığı bozmamak maksadıyla- bazen "nezâyir" diye de okunur. Nazire, "göz atma, bakma, bakış" (Çağbayır, 2007: 3500) anlamındaki "nazar(a) (نظر)" kökünden türetilmiştir ve "bir nesnenin misli" (Vankulu, 2015: 931) anlamındaki "nazîr (نظير)"in müennesidir. "Tanzîr" kelimesi de aynı kökten gelir ve edebî anlamda "**tanzir** (تنظير)", "Bir şiirin naziresini ve taklidini yapma" (Sâmî, 2012: 349), ondan ilhamla benzerini; fakat çoğu zaman o şiirin bir üst modelini yani daha mükemmelini ortaya çıkarma uğraşıdır. Şiiri tanzîr eden şair için "nazire söyleyen" anlamına gelen "*nazîre-gû* (نظيره گو)" veya "nazire düzenleyen" anlamındaki "*nazîre-perdâz* (نظيره پرداز)" (Devellioğlu, 2007: 813) kelimeleri kullanılmıştır. Öyleyse *nazîre şiir* için, bir üst şiire benzetilerek inşa edilmiş benzeri şiir, demek yanlış olmaz.

Nazireye benzeyen fakat aynı anlamı karşılamayan kelime ve şiirler de vardır. ***Tevârüd***, "iki şairin birbirlerinden habersiz olarak, aynı mısra veya beyitleri söylemeleri" (Devellioğlu, 2007: 1099)'dir. Birbirinden habersiz olarak -tabiî yolla- oluşan bu şiirler her ne kadar birbirlerine benzeseler de bunlara nazîre demek, bu açıdan doğru olmaz. Bunun yanı sıra kelime veya vezni değiştirerek, mevcut bir şiir üzerinde oynayıp yeni bir şiir çıkarma durumu da vardır. Bu ise intihâle girer; bu yönüyle ***intihâl***, "birinin yazısını veya şiirini kendinin gibi gösterme" (Devellioğlu, 2007: 443) şiir üzerinde değişiklikler yaparak, oluşan yeni şiiri kendine mal etmektir. Mana değişikliği durumunda intihâl, "***ilmâm***"; sadece kelime değişikliği yapılması durumunda "***selm***" olarak adlandırılır (Çavuşoğlu, 1998: 93). Tâhir el-Mevlevî, İran sahasında nazîre yerine "***cevâb***"ın kullanıldığını (1973: 114) söyler; E. J. Wilkinson GİBB "*a History of Ottoman Poetry*" adlı eserinde, tek kafiye sistemiyle yazılan benzer şiirlere "nazîre"; mesnevî ve hamselere yazılan nazîrelere "*cevâb*" dendiğini (1999: 78-79) belirtir. Mesnevîlerin özellikle uzunlukları sebebiyle umumiyetle başlı başına bir eser oldukları düşünülürse, bu bilgilerden de anlaşıldığı kadarıyla tanzîr etme sadece bir şiire değil bir esere de yapılabilmektedir.

"*Tevârüd*", "*intihâl*", "*ilmâm*", "*selm*", "*cevâb*" gibi nazireyle benzerlik arz eden kelimeler dışında hezl (alay etme) yoluyla oluşturulan ***tehzîl***ler, bir şairin belli bir mısraını veya beytini alıp nazmetme yoluyla oluşan ***tanzîm***ler, bir şairin şiirine eklemeler yaparak oluşturulan terbî', tahmîs gibi eklemeli musammat türü manzûmeler, karşılıklı benzer şiir yazma şeklinde oluşmuş ***mu'âşere***ler, aynı manzûmeyi birden fazla şairin yazdığı ***müşterek şiir***ler, nazîreyle aynı özelliklere sahip; fakat tam tersi anlamı kastetme yoluyla oluşturulan ***nazkîza***lar nazireye benzeyen şiirlerdir (Köksal, 2018: 57-75).

Zemin şiirin tespitinde nazire mecmuâlarının her zaman mutabık olduğu söylenemez. Misal olarak bu mecmûada Hayâlî'ye ait "*mest*" redifli 111. şiirin zemini için *Pervâne Bey Mecmûası* Necâtî'yi işaret ederken, Eğridirli Hacı Kemal *Câmi'u'n-Nezâ'ir*'inde zemin şiire Nesîmî'yi gösterip Necâtî'nin şiirini nazire kabul etmiştir. Böyle bir durumda Necâtî'nin şiiri zemin şiir değil; Hayâlî ile Nesîmî arasında bağlantı kuran bir ara (vâsıta) şiir olur.

Zemin, ara (vasıta) ve nazire şiirler için *Mecmû'a-i Eş'âr'*daki bazı şiirleri burada örnek olarak vermekte fayda vardır:

	Şair	**Şiirin Matlaı**	
Zemin Şiir	Nesîmî	Çün meni bezm-i ezelde eyledi ol yār mest Ol cihetden görinür bu çeşmüme deyyār mest	**CMN.** 127/1
		Sārbān-rā üştürān-i men ser-i ḳınṭār mest Mīr mest ü ḫˇāce mest u yār mest u aġyār mest	**CMN.** 128/1
Ara Şiir	Necâtî	Ġonçe cāmından olupdur 'andelīb-i zār mest Bilmeyen şöyle ṣanur kim yoḳ yėre aġlar mest	**G**.341/1
			CMN. 134/1
			PBM.984
Nazire Şiir	Hayâlî	Gerçi mey içmekden oldı bezmde huşyār mest Şevḳ-ı la'l-i yār ėder līkin beni her bār mest	**M.** 111/1
Zemin Şiir	Nevâyî	Şehr bir ay furḳatıdın beytü'l-aḥzāndur maña Bir gül-i ra'nā ġamıdın bāġ zindāndur maña	**GRS.** 15/1
I. Ara Şiiri	Necâtî	Sīnem üzre zaḫm-ı ġamzeñ rāḥat-ı cāndur baña Ġamzeñ oḳlarıyla ölmek ḫˇāb-ı bārāndur baña	**G**. 8/1
II. Ara Şiiri	Bâkī	Gül-sitān bezm-i ṣarāb u cām-ı mey müldür baña Ḳulḳul-ı ḫalḳ-ı surāḥī ṣavt-ı bülbüldür baña	**G.** 12/1
Nazîre Şiir	Ümîdî	Sīnede peykān-ı tīrüñ ġonçe-yi güldür baña Cā-be-cā ṭurrañ nişānı şāh-ı sünbüldür baña	**M.** 3/1
Zemin Şiir	Hafî-yi Edirnevî	Nesīm-i ṣubḥ-dem zülfüñ ḳaçan depretse cān ditrer Ne cān kim tende reşkinden ser-ā-ser üstuḫān ditrer	**PBM.** 2210/1
			CMN. 564/**1**
Ara Şiir	Bâkī	Eser āhum yėli kūyuñda cism-i nā-tevān ditrer Çemen ṣaḥnında gūyā bāddan berg-i ḫazān ditrer	**G.** 139/1
Nazire Şiir	Ümîdî	Felekde ṣarṣar-ı āhumla mihr-i āsumān ditrer Dem-i bād-ı ṣabādan gūyiyā berg-i ḫazān ditrer	**M.** 19/1

Tablo 2: Zemin Şiir-Ara Şiir-Nazire Şiir Tablosu

M. Fatih KÖKSAL, bir şairi nazire yazmaya iten âmilleri şöyle vermektedir:

1. Zemin şiir sahibini geçme arzusu. Nazire şiir sahipleri, zemin şiir sahibinin kullandığı öğelerle onun şiirinden daha iyisini oluşturmaya çalışırlar.
2. Meydan okumalara cevap verme gereği duyma. Cevap da şüphesiz benzer kalıpları kullanarak ondan daha iyisini oluşturmakla olur. Şairlerin o dönemde birbirleriyle yarıştıkları, kendi şiirlerini çok üstün gördükleri âşikârdır. Zemin şiir sahibi şairin meydan okumasına karşılık olarak onun şiiri tanzir edilerek bu yolla cevap verilir.
3. Üstâd şairleri izleyerek kendi şiirini geliştirmek. Bu tür şiirlerde usta şaire hürmet ve saygı ön plana çıkar. Genç ve tecrübesiz şairler, asrın ileri gelen şairlerini veya ekol kabul edilen daha eski şairleri taklit ederek şiirlerini bu yolla geliştirmek istemişlerdir. Bu, bir yönden de geleneği sürdürme işlemidir.
4. Dostluk nişanesi. Bir şair, sevdiği bir şair dostunun şiirini tanzir ederek onun gönlünü hoş tutmak ister; onun mutlu olmasını, kısacası dostluklarının daha da pekişmesini ister; bu sebeple de nazire şiirler yazılır. Bu şiirler umumiyetle ortak özellikleri (hemşehrilik, benzer tarikat ve sınıfa mensûbiyet) olan şairlerin karşılıklı (muşa‘âre) yazdıkları şiirlerden oluşur.
5. Genç şairleri teşvik. Usta bir şair, ismi pek de bilinmeyen genç bir şairin şiirini tanzir ederek onun şiir yolundaki şevkini artırır. Bu, çırak konumundaki şair için de şöhret kapılarının aralanması demektir. Genç şairin o kapıdan içeri girebilmesi için bu teşvike karşılık vermesi ve çok çalışması gerkmektedir. Usta şairlerin, talebesi konumundaki şairlerin şiirlerini tanzir ettikleri, onları bu yolla şiire teşvîk ettikleri bilinen bir durumdur. Usta bir şair, bunu yaparken umumiyetle şairlik istidadı olan kişilere öncelik verir. Zâtî’nin, dükkânındaki şiir meclislerinde Bâkī’ye öncelik tanıyıp onun şiirlerine nazireler yazması da bundan olsa gerekir.
6. Hazır kalıp imkânı sunma. Nazirenin, tanzîr işini yapacak şaire hazır kalıp imkânı vermesidir. Bir şiiri kalıbıyla, edasıyla, kelime yapısıyla defaaten okuyan bir şair, onun benzerini oluştururken elindeki hazır kalıplar sayesinde pek zorluk yaşamaz (2018: 111-126).

İKİNCİ BÖLÜM
MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (İNCELEME)

2. 1. *Mecmû'a-i Eş'âr*

İlk bölümde genel olarak "mecmûa"nın tanımı ve mecmûa benzeri kavramlar ile mecmûaların tasniflerine değinilmişti. Bu bölümde ise tezin konusu olan *Mecmû'a-i Eş'âr'*ın incelemesi yapılacaktır. Bu çalışmada M. Fatih KÖKSAL'ın mecmûaların sınıflandırılması üzerine sunduğu proje olan "**MESTAP**'a (Köksal, 2012: 409-431) göre mecmûanın tasnif tablosu, tezin akışını bozmaması için üçüncü bölümde, "sonuç" kısmından önce verilmiştir. Şema, tablo, grafik, dizin ve indeksler vasıtasıyla eserin farklı yönlerine vurguda bulunulan bu çalışmanın sonuna "Şairlerin Biyografileri", "Şairler Dizini", "Özel Adlar İndeksi", "Mecmûanın Arûz İndeksi", "Mecmûanın Arûz Tablosu", "Zemin Şiir-Nazire Şiir Tablosu" ekleri de dâhil edilerek çalışma tamamlanmıştır.

Mecmû'a-i Eş'âr, 95 şairin farklı nazım şekillerinden oluşan ve umumiyetle gazellerin derlendiği 358 şiiri ihtiva eden bir seçme şiir mecmûasıdır; bu şiirlerden 4 tanesinin (204, 293, 297, 355 numaralı şiirler) şairi tespit edilememiştir. Şairi bilinmeyen bu şiirlerin mecmûadaki 95 şairden birine veya birkaçına ait olma ihtimali olabileceği gibi bu şairlerden farklı şairlere ait olabilme ihtimali de vardır. Mecmûanın derleyeni, derlenme yeri ve yılı bilinmemektedir. Yine de mecmûadaki bazı ipuçlarından yola çıkılarak mecmûanın XVI. asrın son çeyreğinde derlenmiş olabileceği sonucuna varılmıştır. III. Murat dönemi eserlerinden biri olduğu varsayılan mecmûa, dil kuralları açısından da düzgün bir şekilde kaleme alınmıştır. Başlıkların ve bazı yerlerde de mahlasın kırmızı renkle yazılmış olması, klâsik Osmanlı Türkçesi kurallarına riayet edilmesi ve özellikle Ümîdî ile Hayâlî'nin şiirlerinin Arabî harf sıralamasına göre verilmesi derleyenin bu konudaki bilgisinin yeterli olduğunu göstermiştir.

Mecmûada Ümîdî ve Hayâlî'nin şiirleri ağırlıktadır. Murâdî, Nâmî, Sâ'î gibi şairlerin şiirlerinin de ağırlıkta olduğu mecmûa yer yer nazire mecmûası izlenimi vermiştir. Özellikle Murâdî'nin şiirleri verilirken böyle bir durumla karşılaşılmış ve bu durum üzerinde durulmuştur. Hem Murâdî'nin şiirlerinin hem de mecmûa genelindeki şiirlerin neredeyse yarısının nazire şiir hüviyetini taşıması zemin şiir-nazire şiir mevzuunu ortaya çıkarmış, bu ise başta nazire mecmûaları olmak üzere divanların ve diğer kaynakların taranarak incelenmesi işlemini doğurmuştur. Bu doğrultuda öncelikle

şairi tam olarak saptamak ardından şairin şiirine ve o şiirin de zemin şiirine ulaşmak için gayret gösterilmiştir. Bu amaçla öncelikle divanlara bakılmış ve burada rastlanılan şiirler yardımıyla şair tespiti yapılarak divandan -eğer verilmişse- istifade edilerek şairin hayatı ve eserleri özetlenerek verilmiştir. Yine aynı şekilde tezkireler de incelenmiş, şairlerin hayatlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Mecmûanın derlenmiş olabileceği yüzyıl göz önüne alınarak öncelikle XVI. ve öncesi şairleri dikkate alınmıştır. Böylelikle aynı mahlası kullanmış XVII. yüzyıl ve sonrasında yaşamış şairler incelemeye dâhil edilmemiş ve alanda daraltma yapılarak en sağlıklı ve doğru bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tezkire ve divanların veya sair materyallerin yetersiz olduğu durumlarda şair hayatları için elektronik *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (**TEİS**)'ne başvurulmuştur. Şair hayatları verilirken özet alma metodu esas alınmıştır. Zira bazı eserlerde bir şair hayatının 60-70 sayfaya yayıldığı görülmüştür. Bu ise her cümleden sonra dipnot bırakma gibi bir zorluğu çıkaracağı için, araştırmacıyı özetleme yöntemini kullanmaya sevk etmiştir. Hayatı özetlenen şairin eserlerine de değinilip bilginin hangi kaynaktan alındığı ve hangi sayfalar arasından özetlenip verildiği açıklanmıştır.

Yapılan incelemelerde özellikle Kâmil Ali GIYNAŞ'ın hazırladığı Pervâne b. 'Abdullâh tarafından derlenen ve bu sebeple *Pervâne Beg Mecmûası* olarak bilinen eserde bir hayli materyale rastlanmıştır. Bu materyallerden bazılarına tereddütle yaklaşılıp daha eski kaynaklara gidilmiş ve elde edilen veriler çalışmada belirtilmiştir.

Mecmûada pek çok varağın kaybolduğunu görmek mümkündür. Bazı şiirlerin baş kısımlarının, bazılarının ise son kısmının eksik olduğu mecmûada; kimi şiirlerin ise başlıkları yazılmamıştır. Gazel veya başka nazım şekillerinde mahlasın yardımıyla şaire ulaşılmışsa da özellikle müfred hâlindeki başlıksız beyitler, şair tespit edememe sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu ise bizleri önceki veya sonraki şiirlere bakmaya, o şiirlerin şairlerinin divanlarının incelenerek isimsiz şiirin orada bulunabileceği olasılığı üzerinde durmaya sevk etmiştir. Elektronik materyallerin - yani hem internet ortamının hem de bilgisayar taramalarının - yardımıyla bu şiirlere ulaşılmak istenmiş ve elde edilen veriler gerekli yerlerde açıklanmıştır.

Bu mecmûada, Bâkī tarzında şiirler yazan Ümîdî ve dönemin en büyük şairlerinden sayılan Hayâlî'nin şiirlerinin ağırlıkta oduğu dikkate alınırsa mecmûa derleyeninin şiir

zevkinin üst düzeyde olduğu anlaşılır. Mecmûanın özellikle bazı bölümlerinde müteakip şiirlerden bazılarının vezin ve kafiye birliği, nazire şiir konusuna değinmeyi zorunlu kılmıştır. Bu amaç doğrultusunda nazire mecmûalarına bakılarak zemin şiir veya şiirlere ulaşılmaya çalışılmıştır. 74 varaktan oluşan *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın pek çok yerinde karşılaşılan varak kayıplarının doğurduğu "şiir sahibini tespit edememe", "şiir metninin tamamına ulaşamama" gibi zorluklar, dîvân ve mecmûa taratmalarıyla giderilmeye çalışılmıştır.

2.2. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın Tavsîfi

İncelemeye konu olan ***Mecmû'a-i Eş'âr*** isimli şiir mecmûası, Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda **06 Mil Yz A 4228/2** arşiv numasıyla kayıtlıdır. Açık vişne rengi bez ciltlidir. Mecmûanın hemen başındaki boş sayfada Latin harfleriyle ve kurşun kalemle eserin 14.6.1971'de İbrahim OLGUN'dan satın alındığı bilgisi vardır. Eser, üzüm yapraklı filigranlı kâğıt türüne, umumiyetle 14'lü satırlar hâlinde kaleme alınmıştır. Ta'lîk hattıyla ve harekesiz yazılmış olan eserin ölçüleri **185×115-140×70** mm.'dir. Mecmûada şiir başlıkları -bazen de mahlaslar- kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin **3a, 34b, 73b** sayfaları boş bırakılmıştır. Eserin pek çok yerinde varak veya muhtemel evrâk eksikliği göze çarpmaktadır. Varakların kaybolduğu kanısına varılmadaki en büyük etken şiirlerin baş kısımlarının var olup, son kısımlarının olmaması veya son kısımlarının var olup, baş kısımlarının olmamasından dolayıdır. Varak eksikliğinin bariz veya ihtimal dâhilinde olduğu yerlerde hem varak hem de şiir numaralarına dipnotlar düşülerek gerekli açıklamalarda bulunulmuştur. Derleyen, şiirleri verirken derkenarlardan da istifade etmiştir. Mecmûanın tamamı elde değildir. Mecmûanın yazılı son sayfası olan **74b**'den sonra da mecmûanın devam ettiği anlaşılmıştır.

Mecmûanın **ilk beyti**:

Bir seḥer kilk-i bedī'in destine alup revān
Başladı tecdīd-i aḥkāma debīr-i āsumān **[1b]**

Mecmûanın **son beyti:**

'Arż eylesün yėr ehline her mā-cerā-yı eşk
Yazsun felekler üzre çıḳup āh el-vidā' **[74b]**

2.3. Mecmûanın Derleyeni, Derlenme Tarihi ve Yeri

Mecmû'a-i Eş'âr'ın derleyicisinin kim olduğu, ne zaman ve nerede derlendiği bilinmemektedir. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı sitesinde mecmûanın yazarı kısmında "Kâdî Asker Şerîf Mehmed Mollâ Efendi (ö. 1308/1890)" yazılıdır.[2] Fakat hem mecmûanın hiçbir yerinde böyle bir ismin olmaması hem de XX. yüzyıla girerken vefat eden birinin sadece XVI. yüzyıl ve öncesi şairlerine değinmesi, bunu yaparken de aradan geçen 300 yıllık sürede yaşamış diğer şairlerden hiç bahsetmemesi mecmûa derleyeninin bu kişi olamayacağını göstermektedir. Bunlara ilaveten dönemin padişahının III. Murâd olduğu, oğlu III. Mehmed'in henüz tahta geçmediği mecmûadan açıkça anlaşılmaktadır. Yine mecmûa başındaki 23 Safer 1116/27 Haziran 1704 tarihi de ayrı bir ipucudur. Mecmûa başında Ümîdî şiirlerinin elifbâ sırasına göre verilmesi, derleyenin Ümîdî olabileceğini düşündürse de h. 979/ m. 1571'de vefat eden Ümîdî Ahmed Çelebi'nin, vefatından ancak üç yıl sonra (m. 1574) tahta geçecek olan Murâdî için "*pâdişâh-ı 'âlem-penâh*" ibaresini kullanamayacağı açıktır; burada ise mecmûanın baş kısımlarının Ümîdî tarafından derlendiği ancak devamını yazmaya şairin ömrünün yetmeyip mecmûanın devamının başka biri veya birileri tarafından yazıldığı düşünülse de bu da çok uzak bir görüştür.

Ümîdî'den 90 üzeri şiir derleyen derleyicinin Ümîdî'nin yakın bir dostu veya onu seven birinin olabileceği de düşünülebilir; fakat bu görüş de pek ma'kûl değildir. Zira Ümîdî'den 13 yıl sonra vefat eden Hasan Ziyâ'î için kullanılan "*tâbe serâh*" (M. 234[başlık]); Fuzûlî için "*rahmetullâhi 'aleyh*" (M. 308[başlık]) ifadelerinin Ümîdî için kullanılmamış olması, derleyenin Ümîdî'yi çok iyi tanıyan yakın bir dostu olamayacağını göstermektedir. Derleyenin başka şairler için kullandığı dua ifadelerini h. 979/m. 1571'de vefat eden Ümîdî için kullanılmaktan çekinmesi; Ümîdî'nin, zamanında taklitçilikle suçlanıp şu'arâ muhîtinde kötü bir izlenim bırakmasından kaynaklanmış olmalıdır.

Mecmûada derlenen şiirlerin, XVI. yüzyıl ve öncesinde yaşamış şairlere ait olması, mecmûanın XVI. yüzyılda derlendiğine işaret etmektedir. Mecmûadan elde edilen bazı karineler, mecmûanın, XVI. yüzyılın son çeyreği içerisinde derlendiğini göstermiştir. Bu karinelerin ne olduğu aşağıda izah edilecektir. Sultan III. Murad'ın hâlâ

[2] http://yazmalar.gov.tr/eser/mecmûa-i-esar/85414 Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

tahtta olması ve oğlu Mehmed'in 339. şiirde "şâh-zâde" olarak vasıflandırılması zaman dilimini 1600 yılından 5 yıl daha öne alır. Bu durumda mecmûanın, III. Murâd'ın padişahlık dönemi olan 1574-1595 yılları arasında derlendiği sonucuna ulaşılır. Mecmûanın derlenme tarihi hakkında elde edilen ipuçları adım adım verilecek olursa bunlar şöyle sıralanabilir:

1. Mecmûa XVI. yüzyılda derlenmiştir: Muhteva incelendiğinde gerek talik hattının tüm mecmûaya hâkim olması, gerekse de şiirleri verilen şairlerin XV. fakat umumiyetle XVI. asır şairleri olması sebebiyle mecmûanın XVI. yüzyılda derlendiği söylenebilir. Mecmûanın **[1a]** sayfasının başında 23 Safer 1116 (27 Haziran 1704) tarihi verilmişse de bu tarihin mecmûanın derlenme tarihi olamayacağı düşünülmüştür. Mecmûa bu tarihten önce derlenmiş olmalıdır; fakat verilen bu tarih bile mecmûanın derlenme tarihini belirlemede oldukça önemli bir ipucudur. Üstelik dikkat edilecek olursa eskiden eserler bittiğinde tarih, en sona atılırdı; bu mecmûada ise nüshanın hemen başına, üstelik de mecmûa metniyle uyumsuz olan bir tıbbî karışımdan sonra atılmıştır. Söz konusu tarihin mecmûanın başlangıç veya tamamlanış tarihi olmaktan ziyade tıbbî karışımın yazıldığı o günün tarihi olma ihtimali daha yüksektir.

2. Mecmûa, 1574'ten sonra derlenmiştir: Mecmûada 11 şiiri verilen Padişah III. Murad (Murâdî) için, "Pādişāh-ı 'ālem-penāh" ibaresinin kullanması, dönemin padişahı hakkında bilgi vermektedir. Sultan III. Murad'ın, 1546-1595 yılları arasında yaşadığı ve 1574'te tahta çıktığı bilgisi göz önüne alınacak olursa mecmûanın 1574'ten sonra derlenmiş olabileceği sonucu çıkarılabilir.

3. Mecmûa 1584'te veya sonrasında derlenmiştir: Derleyenin, 1584'te vefat eden Mostarlı Hasan Ziyâ'î için "طابَ ثَراه" (M. 234^{başlık}) ifadesini kullanması, söz konusu şiir derlendiği vakit Hasan Ziyâ'î'nin hayatta olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla mecmûa, Hasan Ziyâ'î'nin vefatından sonra derlenmiştir.

4. Mecmûa, 1595'ten önce derlenmiştir: Hem Murâdî'nin şiirlerinde "pâdişâh-ı 'âlem-penâh" ibaresi hem de III. Mehmed ('Adlî)'e ait 339. şiirin başlığında "Şâh-zâde" ibaresinin kullanılması III. Mehmed'in henüz tahta geçmediğini gösteren bir ipucudur. Babasından sonra h. 1003/m. 1595'te tahta geçecek olan III. Murad'ın oğlu Şehzâde Mehmed'in henüz tahta geçmemiş olması mecmûanın 1595'ten önce derlendiğini göstermektedir.

Tüm bu bilgilerden bir sonuç çıkarılacak olursa en kapsamlı sonucun mecmûanın XVI. yüzyılın ikinci yarısında derlenmiş olduğudur. Bu bilgiyi yüzyılın son çeyreği olarak vermekte de bir sakınca yoktur. Bu açıdan *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın 1584-1595 arasındaki zaman diliminde -yani III. Murad döneminde- derlendiği söylenebilir.

2.4. Mecmûanın Derlendiği XVI. Yüzyıl Klâsik Türk Edebiyatı

Küçük Asya'nın kuzeybatısında küçük bir sınır beyliği olarak (McNeill, 2004: 379) 1299'da kurulan Osmanlı Devleti (Roux, 2008, 325), kurulduğu ve büyüdüğü coğrafyada zamanla kuvvetli bir sanat ve edebiyat ortamı oluşturdu.

Göktürkçenin devamı olan Eski Oğuz Türkçesini kullanan devlet, zamanla kendi dilini de inşa etmişti ki "Anadolu'daki Türk yazı dilinin genel çizgileri ile XVI. yüzyıldan XX. yüzyılın başına, Millî Edebiyat dönemine kadar süregelen ve eskisinden farklı yeni bir dönem oluşturan sürecine *Osmanlı Türkçesi* denir" (Korkmaz, 2013: 111). "Anadolu lehçesinin XIV. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar süren çağına *Osmanlıca* ya da *Osmanlı Türkçesi* demekteyiz. XIV. yüzyılda Anadolu'da Osmanlı Devleti kurulunca, Anadolu Oğuzlarının dili de *Lisân-ı Osmânî* yani *Osmanlıca* adını almış oldu" (Ediskun, 1985: 23). Oluşturulan bu yeni dil "Osmanlıca bir ulus ya da halk dili olmaktan çok seçkinlerin yani bir sınıfın dili idi" (Eker, 2005: 158). Bu dil için kullanılan "*Osmanlı* ve *Osmanlı dili* deyimleri Tanzimattan sonra ortaya çıkmıştır. Daha önce *Türkî* ve *lisân-ı Türkî* deniliyordu" (Timurtaş, 1997: 281). XV. yüzyılda da devam eden Eski Oğuz Türkçesinin Osmanlı Türkçesi denilen dil dönemi XVI. yüzılla birlikte başlamıştır (Ercilasun, 2008: 457). Lisân-ı Türkî veya Osmanlı Türkçesi denilen dille oluşturulmuş "Osmanlı dönemi Türk edebiyatı üç ana koldan gelişmiştir. Bunlardan birincisi saray çevresindeki şairlerin geliştirdiği ve genellikle elit tabakaya hitap eden dîvân edebiyatıdır. İkincisi daha ziyade tekye ve tarikatler etrafında gelişen mistik edebiyattır. Sonuncusu ise genellikle halkın hayatını bütün yönleriyle yansıtan halk ve saz şairlerinin vücuda getirdiği halk edebiyatıdır" (Erünsal, 2016: 513). Bu üç ana koldan "Divan edebiyatı, zengin ve muhteşem; fakat çok sınırlı bir okuyucu kitlesine seslenen edebiyattı" (Kolcu, 2011: 41). Arap ve İran kanallarıyla beslenen klâsik Türk edebiyatı "dil bakımından aralarında hiçbir yakınlık bulunmayan, zaman itibarıyla aynı çağ içinde muayyen fasıllarla teşekkül etmiş iki edebiyatın kuvvetli tesirleri altında

müşterek medeniyetin son yaratıcı büyük halkası olarak teşekkül eder" (Tanpınar, 182: 1).

İslâmî klâsik şiirin ölçüsü arûzdur. Temelleri Arap dilcisi İmam Halil b. Ahmed (ö. 786) tarafından atılan aruz ölçüsü, önce İran'a; sonra İran kanalından da İslamiyetle birlikte Türklere geçmiş; böylece Türkler, ilk şiirlerinde İran aruzunu kullanmış (Dilçin, 2005: 5); Türk aruzunu ise ancak XIX. ile XX. yüzyılda bulabilmiştir (Dilçin, 2005: 5; İpekten, 2007: 141). İran aruzuna dayalı Türk şiiri, aldığı Farsça kelime ve tamlamalarla yavaş yavaş düzelmiş, imale ve zihaflar azalmış, XV. yüzyılda Türk şiirine yerleşmenin yanı sıra XVI. yüzyılda aruzun kullanılmasında hiçbir güçlük kalmamış ve önceki aksaklıklar ortadan kaldırılmıştır (İpekten, 2007: 141).

XVI. yüzyıl "Türk kültürü ve medeniyeti ve buna paralel olarak Türk sanatı ve edebiyatının hızla gelişerek mükemmeliyeti yakaladığı bir dönem" (Şentürk ve Kartal, 2008: 189) olup "Türk tarihinin en parlak devridir" (Zavotçu, 2005: 78). Bu yüzyılda elde edilen "başarılar devletin büyümesini ve üç kıtaya yayılan bir dünya devleti haline gelmesini sağladı... Türk edebiyatının faklı sahalarında bu yüzyılda Fuzûlî ve Bâkī gibi iki büyük şair yetişmiştir" (Zavotçu, 2005: 78). XVI. yüzyılda Türk şiirinde aruz ölçüsü "Fuzûlî, Hayâlî, Bâkī gibi büyük şairlerin elinde hatasız ve ustaca kullanılan" (İpekten, 2007: 141) bir şiir ölçüsü özelliği kazanmış, "kuruluş dönemini bitirip kendi üstadlarına bağlı, yaratıcı bir klâsik edebiyat kıvamına ulaşmıştır. Bundan sonra gelen artık Acem klâsiklerini değil, Ahmed Paşa ve Necâtî ile başlayan Fuzûlî ve Bâkī ile daha çok güçlenen kendi üstadlarını örnek tutar olmuşlardır" (Kabaklı, 1966: 237).

Klâsik Türk şiiri "Fars edebiyatından yalnız kelime zevkini ve hayal sistemini almaz; onun yarı tarihî ve çok İslâmlaşmış mitolojisini, imparatorluğun şartları ve tarihi ile biraz daha genişleyen coğrafyasını da alır" (Tanpınar, 1982: 4); bu alış bir taklit değil ortak İslâm kültürünün tabii tezâhürüdür (Şentürk ve Kartal, 2008: 197).

Fuzûlî, Bâkī, Hayâlî gibi şailerin yetişmesinde Nevâyî'nin Osmanlı şiiri üzerindeki malum etkisine (Çetindağ, 2006) değinen Ali Nihad TARLAN, Osmanlı klâsik şiirinin XV. yüzyıla dek belli bir gelişme kat etmeyip ancak 'Alî-Şîr Nevâyî'nin Ahmed Paşa'ya yolladığı 20 küsür musanna' (san'atkârâne) şiir sayesinde başta Ahmed Paşa'nın, daha sonra Anadolu'daki klâsik şiiirin geliştiği fikrine karşı çıkarak, edebiyat sahasında etkileşimlerin doğal olduğunu; fakat buradan yola çıkarak Ahmed Paşa'nın

İran şiirini tercüme ederek, Nevâyî'yi taklit ederek ancak bu yol sayesinde güzel şiirler yazmaya başladığının tarihî hakikate uymadığını belirtir (1992a: 14).

Mine MENGİ, XVI. yüzyılın panoramasını çizerken bu yüzyılın klâsik Türk edebiyatı için, Özbeklerin XV. yüzyılda Timur üstünlüğüne son vererek batıya doğru genişlemesiyle onların Safevîlerle çatışmasına neden olduğunu, kültür merkezi Herat ve çevresinin bu çatışmalar sonucu tahribata uğradığını, güçlenen Safevî Devleti'nin Osmanlı için bir tehlike konumuna geldiğini; II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim, Kānûnî Sultan Süleyman, II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed'in padişahlık yaptığı bu yüzyılda Yavuz'un Çaldıran Savaşı'nda mevcut Safevî tehdidini bertaraf ederek Anadolu topraklarının bütünlüğünü sağlayıp Suriye, Hicaz ve Mısır'ı da imparatorluğa kattığını, Kānûnî döneminde Avrupa seferlerine ağırlık verildiğini, II. Selim zamanında Sokullu Mehmed Paşa ülkeyi iyi idare etse de bazı aksaklıklar çıktığını; klâsik Türk şiirde İran etkisinin bu yüzyılda da devam etmekle beraber Fuzûlî, Hayâlî, Bâkī gibi usta şairlerin yetiştiğini, şiir tekniğinde yakalanan başarı ve aruzun ustaca kullanılıp İran şiirinde dahi görülmeyen incelik ve derinliğe ulaşıldığını ve klâsik Türk şiirinin bu dönemde en parlak devrini yaşayıp İran şiirinin benzeri olmaktan kurtulduğunu; fakat önceki yüzyıllardan daha süslü bir dilin kullanılırken ve dilde sadeleşme amacıyla bazı çalışmaların da yapıldığını belirtir (2005: 137-138).

Dilde sadeleşme arayışları aslında "daha XV. asırda Aydınlı Visâlî'nin duyduğu sade Türkçe endişesi, XVI. asırda *Türkî-yi Basît* şeklinde tezâhür eder. Edirneli Nazmî, Tatavlalı Mahremî sade terkipsiz Türkçe ile fakat aruz vezni ile şiirler yazmışlardır" (Kolcu, 2011: 42).

2.5. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın Muhtevâsı

XVI. yüzyıl sonlarında tertip edildiği düşünülen *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın muhtevasında, nazire olduğu tespit edilen veya nazire izlenimi veren 200 üzeri şiirin yanı sıra tercî'-i bend, murabba', kaside, müseddes gibi farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerin de olduğu toplam 358 şiir vardır. Bu şiirlerden ilk 100 tanesinin 91 şiiri Ümîdî'ye aittir. Ümîdî'nin şiirleri Arap harflerindeki elifbâ sırasına göre sıralanmıştır; mecmûanın ortalarına doğru da Hayâlî'nin şiirleri verilmiştir. Mecmûanın devamında ise umumiyetle Murâdî'ye nazire olduğu varsayılan şiirler verilmiştir. Sultan III. Murad'ın mecmûada 11 şiiri bulunmaktadır; *Dîvân*'ında bu şiirlerden yalnızca 1

tanesine rastlanmıştır. Mecmûanın sonlarına doğru ise müseddes, tercî'-i bend, müsemmen gibi bentlerle inşa edilen şiirlere ağırlık verilmiştir.

Mecmûadaki bazen bir şiirin sadece belli bir kısmı verilmişken, bazen de kalan kısım için yer bırakılmış; fakat şiirin eksik kısmının yazım işlemi yapılmamıştır. Misal vermek gerekirse 170. şiirde Zâtî'nin şiirinin sadece matla beyti verilmiş, kalan dört beyte yer verilmemiştir. Burada eksik olan beyitler divandan bulunup çalışmaya eklenmiş ve yapılan ekleme dipnotla belirtilmiştir. Mecmûada derlenen şiirler bazen derkenarlara da yazılmıştır; bu şiirler verilirken dipnot aracılığıyla hangi varağın derkenarına yazıldığı bilgisi düşülmüştür. Bazen de bazı varakların bir yüzünün boş bırakıldığı görülmüş burada da dipnot bilgisiyle varağın boş bırakıldığına değinilmiştir.

Mecmûanın okunması esnasında bazı şiirlerin baş, bazılarının da son kısımlarının eksik olduğu fark edilmiştir. Bu ise mecmûayı baştan gözden geçirmeyi ve tüm çalışmayı yeniden düzenlemeyi zorunlu kılmıştır; zira mecmûa evrakının yazma eserler sitesinde yanlış numaralandırılması ve buna ilaveten bazı evrakın kaybolmuş olması böyle bir çalışmaya girmeye sebebiyet vermiştir. Bilindiği gibi yazma eserlerde bir varaktan diğerine geçildiğinde geçmeden evvel sayfanın en alt kısmına, bir sonraki sayfanın ilk kelimesi yazılırdı. Bazı eserlerde bu kaide gözetilmese de esasında çoğu eserde buna başvurulduğunu söylemekte fayda vardır. Bu bilgiden yola çıkılarak sonda yazan kelimenin, diğer varağa geçişte ilk kelimeyle uyuşmaması, mecmudaki varak veya muhtemel evrak kaybını göstermiştir. Bu sebeple öncelikle varaklar yeniden düzenlenmiş ve numaralandırılmıştır.

Yerleri yanlış verilen varaklar doğru yerine konmuş, bu esnada mecmûadaki eksik varaklar dipnotlar yardımıyla gösterilmiştir. İki varak arasında bir mi yoksa birden fazla varağın mı kaybolduğu tespit edilemediğinden sorun çıkarmayan varak numaralarında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Eski sırası verilen varağın sonrasında yeni sırası verilmiştir. Ardından bu yeni sıraya göre yeniden numaralandırma yapılmıştır.

Tablo halinde daha anlaşılır olarak aşağıda verilen varak numaralarına, çalışmada eski numaralarına da değinilerek bulunarak bu karışıklığın olabildiğince azaltılması sağlanmıştır:

Eski sır.	Yeni sır.	Eski sır.	Yeni sır.	Eski sır.	Yeni sır.	Eski sır.	Yeni sır.
1b	1b	*21a*	21a	*40b*	40b	*60a*	60a
2a	2a	*21b*	21b	*41a*	41a	*60b*	60b
2b	2b	*22a*	22a	*41b*	41b	*61a*	61a
3a	3a	*22b*	22b	*42a*	42a	*61b*	61b
3b	3b	*23a*	23a	*42b*	42b	*62a*	62a
4a	4a	*23b*	23b	*43a*	43a	*62b*	62b
4b	4b	*24a*	24a	*43b*	43b	*63a*	63a
4a	4a	*24b*	24b	*44a*	44a	*63b*	63b
5b	5b	*25a*	25a	*44b*	44b	*64a*	64a
6a	6a	*25a*	25a	*45a*	45a	*64b*	64b
6b	6b	*26a*	26a	*45b*	45b	*65a*	**66a**
7a	7a	*26b*	26b	*46a*	46a	*65b*	**66b**
7b	7b	*27a*	27a	*46b*	46b	*66a*	**67a**
8a	8a	*27b*	27b	*47a*	**48a**	*66b*	**67b**
8b	8b	*28a*	28a	*47b*	**48b**	*67a*	**68a**
9a	9a	*28b*	28b	*48a*	**49a**	*67b*	**68b**
8b	8b	*29a*	29a	*48b*	**49b**	*68a*	**47a**
10a	10a	*29b*	29b	*49a*	**50a**	*68b*	**47b**
10b	10b	*30a*	30a	*49b*	**50b**	*69a*	69a
11a	11a	*30b*	30b	*50a*	**51a**	*69b*	69b
11b	11b	*31a*	31a	*50b*	**51b**	*70a*	70a
12a	12a	*31b*	31b	*51a*	**52a**	*70b*	70b
12b	12b	*32a*	32a	*51b*	**52b**	*71a*	71a
13a	13a	*32b*	32b	*52a*	**53a**	*71b*	71b
13b	13b	*33a*	33a	*52b*	**53b**	*72a*	72a
14a	14a	*33b*	33b	*53a*	**65a**	*72b*	72b
14b	14b	*34a*	34a	*53b*	**65b**	*73a*	73a
15a	15a	*34b*	34b	*54a*	54a	*73b*	73b
15b	15b	*35a*	35a	*54b*	54b	*74a*	74a
16a	16a	*35b*	35b	*55a*	55a	*74b*	74b
16b	16b	*36a*	36a	*55b*	55b		
17a	17a	*36b*	36b	*56a*	56a		
17b	17b	*37a*	37a	*56b*	56b		
18a	18a	*37b*	37b	*57a*	57a		
18b	18b	*38a*	38a	*57b*	57b		
19a	19a	*38b*	38b	*58a*	58a		
19b	19b	*39a*	39a	*58b*	58b		
20a	20a	*39b*	39b	*59a*	59a		
20b	20b	*40a*	40a	*59b*	59b		

Yeni sır.	Yeni nu.	Yeni sır.	Yeni nu.	Yeni sır.	Yeni nu.	Yeni sır.	Yeni nu.
1b	1b	21a	21a	40b	40b	60a	60a
2a	2a	21b	21b	41a	41a	60b	60b
2b	2b	22a	22a	41b	41b	61a	61a
3a	3a	22b	22b	42a	42a	61b	61b
3b	3b	23a	23a	42b	42b	62a	62a
4a	4a	23b	23b	43a	43a	62b	62b
4b	4b	24a	24a	43b	43b	63a	63a
4a	4a	24b	24b	44a	44a	63b	63b
5b	5b	25a	25a	44b	44b	64a	64a
6a	6a	25a	25a	45a	45a	64b	64b
6b	6b	26a	26a	45b	45b	**66a**	65a
7a	7a	26b	26b	46a	46a	**66b**	65b
7b	7b	27a	27a	46b	46b	**67a**	66a
8a	8a	27b	27b	**48a**	47a	**67b**	66b
8b	8b	28a	28a	**48b**	47b	**68a**	67a
9a	9a	28b	28b	**49a**	48a	**68b**	67b
8b	8b	29a	29a	**49b**	48b	**47a**	68a
10a	10a	29b	29b	**50a**	49a	**47b**	68b
10b	10b	30a	30a	**50b**	49b	69a	69a
11a	11a	30b	30b	**51a**	50a	69b	69b
11b	11b	31a	31a	**51b**	50b	70a	70a
12a	12a	31b	31b	**52a**	51a	70b	70b
12b	12b	32a	32a	**52b**	51b	71a	71a
13a	13a	32b	32b	**53a**	52a	71b	71b
13b	13b	33a	33a	**53b**	52b	72a	72a
14a	14a	33b	33b	**65a**	53a	72b	72b
14b	14b	34a	34a	**65b**	53b	73a	73a
15a	15a	34b	34b	54a	54a	73b	73b
15b	15b	35a	35a	54b	54b	74a	74a
16a	16a	35b	35b	55a	55a	74b	74b
16b	16b	36a	36a	55b	55b		
17a	17a	36b	36b	56a	56a		
17b	17b	37a	37a	56b	56b		
18a	18a	37b	37b	57a	57a		
18b	18b	38a	38a	57b	57b		
19a	19a	38b	38b	58a	58a		
19b	19b	39a	39a	58b	58b		
20a	20a	39b	39b	59a	59a		
20b	20b	40a	40a	59b	59b		

Tablo 3: Mecmûa Evrakının Yeniden Sıralandırılıp Numaralandırılması

2.5.1. Mecmûanın Muhtevasındaki Şairler ve Şiirleri

Mecmû'a-i Eş'âr, muhtevasında 95 ve üzeri şair ve onlara ait 358 şiiri ihtiva etmektedir. Mecmûada en fazla şiir Ümîdî ve Hayâlî'den derlenmiştir. Ümîdî'nin 91; Hayâlî'nin, 35 şiirini ihtiva eden mecmûada Sâ'î, Murâdî, Nâmî, Meylî, 'Ulvî be Makālî, şiir örnekleri çokça verilen diğer şairlerdir.

En az 9 yerde rastlanılan varak eksikliği ve mecmûadaki isimsiz şiirler göz önüne alınacak olursa şair ve şiir sayısı kuşkusuz daha da artacaktır. [**74b**]'den sonra da mecmûanın devam ettiği anlaşıldığından, mecmûa hacminin daha büyük olduğu düşünülmüştür.

Mecmû'a-i Eş'âr'ın muhtevasına bakıldığında gerek Farsça kelime ve terkip sayısının fazlalığı, gerekse Farsça birkaç şiirin verilmiş olması hem derleyenin hem de dönemin Osmanlı şairlerinin o günün sanat ve edebiyat dili olan Farsçaya olan temayüllerini ortaya koymaktadır. Fakat özellikle de Osmanlı şiirinin doruğa çıktığı XVI. yüzyıl gözönüne alınacak olursa bunu yani "bazı Türk şair ve yazarlarının Farsçayı kullanmalarını, İran kültür ve edebiyatını taklit etme ve İran'ın manevî esiri olma şeklinde algılamamak gerekir. Çünkü bu durum Türk ve Farsların asırlar boyu birlikte yaşamaları sürecinin getirdiği bir sonuçtur" (Şentürk ve Kartal, 2008: 197).

2.5.1.1. Mecmûanın Muhtevasındaki Şairler

Mecmûada 95 şair tespit edilmiş olup bu sayıya isimsiz şiir sahipleri dâhil edilmemiştir. İsimsiz şiirler ve kayıp varaklar düşünüldüğünde bu sayının daha fazla da olabileceği söylenebilir. Mecmûanın muhtevasındaki şairlerin şiirlerine ve biyografik hayatlarına ulaşılmaya çalışılırken yazılı ve elektronik kaynaklardan istifade edilmiştir. Mecmûada şiirleri derlenen şairlerin biyografik hayatları çalışmanın sonuna dâhil edilmiştir. Mahlasları tespit edilmiş şairler şunlardır:

Hüseyin Efendi-zâde Ahmed Efendi, Sipâhî Ahmed Çelebi, 'Abdî, 'Adlî (Şehzâde Mehemmed, III. Mehmed) 'Âlî, 'Ârifî, Âzerî, Bâkī, Bezmî, Bezmî-yi A'mâ (Kör Bezmî), Behiştî, Mollâ Abdurrahmân Câmî, Cemâlî, Cinânî, Dervîş Paşa, Fakīrî, Fasîhî, Fazlî, Bursalı Fehmî, Kınalı-zâde Fehmî, Fevrî, Fidâ'î, Figānî, Fuzûlî, Konyalı Gamî, Hâletî, Halîmî, Hālisî, Hamdî, Hasan Çelebi, Hasîbî, Bursalı Hâşimî, Hātemî, Hayâlî, Hayâlî-yi 'Acem, Hayretî, Hilmî, Husūlî, Hüdâyî, Hüdâyî-yi Kadîm, Husrev, İlâhî, İshâk Çelebi, 'İzzetî, Kabûlî, Kadrî Çelebi, Kadı Kalender, Kurbî,

Mahmûd, Makālî, Mânî, Medhî, Menba‘î, Meylî, Galatalı Meylî, Misâlî, Murâdî (III. Murâd), Nâmî, Necâtî, Nev‘î, Nidâyî-yi ‘Acem, Niyâzî-yi ‘Acem, Nümâyî, Rahmî, Refî‘î, Rûhî, Sabrî, Sādık, Sâ’î Çelebi, Sânî, Semâ‘î, Senâ’î, Sıdkī, Sırrî, Sipâhî, Sûzî, Şâhî, Şem‘î, Şemsî, Şihâbî, Şîrâzî, Şühûdî, Şükûfî, Tâbi‘î, ‘Ubeydî, Derzî-zâde ‘Ulvî, Ümîdî, Vâlî, Vusûlî, Yahyâ, Zamîrî, Zârî, Zâtî, Zihnî, Ziyâ’î Çelebi’dir.

2.5.1.1.1. Kaynaklarda Rastlanılmayan Bir Şair: Husûlî

Mecmûanın derlendiği varsayılan XVI. yüzyıl ve öncesi şairleri içinde Husûlî mahlasını kullanmış herhangi bir şaire kaynaklarda rastlanmamıştır. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)’nde Husûlî mahlaslı bir şair olsa da o da XVIII. yüzyıl şairi Cenânî Mehmed Efendi’nin babası ‘Osman Husûlî (?-1730?)’dir (Yakar, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=502, 01.01.2019).

Husûlî’nin mecmûada -198, 205 ve 206 numaralı- 3 şiiri vardır. İlki, 198 numaralı “artar” redifli gazeldir. Bu gazel, muhtemelen mecmûadaki benzer şiirler gibi Murâdî’ye naziredir. Şiirin matlaı şöyledir:

‘İẕāruñ ‘arża ḳılsañ āh u zār-ı mübtelā artar
Güli görse nevā-yı bülbül-i naġme-serā artar (**M.** 198/1)

Şairin mecmûadaki diğer iki şiiri ise aynı redifle yazılmıştır. “severin” redifli bu iki gazel de muhtemelen iki ayrı nazire teşebbüsü olup, III. Murâd’a naziredirler. Şiirlerden 205 numaralı gazelin matla beyti şöyledir:

Mā’ilüm cünbiş ü eṭvārına yāri severin
Ḥāṣılı şimdi ben ol lāle-‘iẕārı severin (**M.** 205/1)

Müteakip 206 numaralı gazelin matlaı ise şöyledir:

Sāye-yi serv-i leb-i cūda bahārı severin
Bu hevālarda dilā seyr-i kenārı severin (**M.** 206/1)

Kaynaklarda adına rastlanmayan Husûlî hakkında mecmûadaki bilgiler de son derece sınırlıdır. Mecmûanın derlendiği yüzyıl göz önüne alındığında şairin XVI. yüzyıl veya öncesinde yaşadığı söylenebilir; bununla birlikte mecmûaya dâhil edilmiş şiirleri incelendiğinde şair hakkında -kısıtlı da olsa- biraz bilgi elde edilebilir.

Şairin mecmûadaki 3 şiirinden yola çıkarak onun sade bir dil tercih ettiği, rindmeşrep bir tabiata sahip olduğu, İstanbul'u gördüğü söylenebilir. Şairin, İstanbullu olup olmadığı bilinmemekle birlikte, İstanbul'u gördüğü; denizi ve sahili sevdiği 205 ve 206 numaralı şiirlerden anlaşılmaktadır. Mecmûaya alınmış şiirlerinde geçen şu beyitler;

Olsa eyyām-ı bahār devr-i gül ėrse ėy sāḳī
Bir yüzi gül māh ile seyr-i *Ḫişār*'ı severin (**M.**205/3b)

Devr-i gül vaḳt-i benefşe ola sāḳī o zamān
Bir ṣaçı sünbül ile semt-i *Ḫişār*'ı severin (**M.** 206/2b)

şairin İstanbullu olabileceğinin veya en azından İstanbul'u görmüş olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca şairin mecmûaya alınmış 3 şiirinin de Murâdî'ye nazire olabileceği düşünüldüğünde şairin III. Murâd'ı görmüş ve meclislerine de iştirâk etmiş olabileceği söylenebilir.

2.5.1.2. Mecmûanın Muhtevasındaki Şiirler

Mecmû'a-i Eş'âr'ın muhtevasında toplam 358 şiir vardır. Bu şiirlerden 343. ve 326. şiirler ile 94. ve 257. şiirler birkaç kelime farkı dışında aynıdır. Mecmûada tekrar edilen şiirler çıkarıldığında şiir sayısı 356'ya düşer; fakat buna rağmen eksik evrâkın muhtevasındaki şiirler de düşünülürse bu sayının hayli fazla olması gerektiği söylenebilir. En az 9 yerde varak kaybı olan mecmûada şiir ve şair sayısı da epey fazla olmalıdır. Bu açıdan mecmûanın asıl hacminin daha geniş olduğu düşünülmelidir.

Mecmûaya alınan ve faklı nazım şekillerinden oluşan 358 şiirin ekserisi gazeldir. Bu gazellerin hemen hemen yarısı nazire özelliği taşır. Ümîdî ve Hayâlî, mecmûada şiirleri en fazla derlenen şairlerdir.

Mecmûada 1'i kaside, 90'ı gazel olmak üzere 91 şiirle en fazla şiir Ümîdî'den derlenmiştir. Mecmûanın baş kısmında Ümîdî gazelleri -elifbâ harflerin geliş sırasına uygun olarak- adeta bir divanda sıralanmışçasına verilir. Birkaç şairin şiirinin verilmesinden sonra mecmûada Hayâlî'nin şiirleri sıralanır. Hayâlî'nin mecmûada 35 şiiri bulunmaktadır. Ümîdî ve Hayâlî'den sonra en fazla şiiri verilen şairler ise Sâ'î (13 şiir), Murâdî (11 şiir), Nâmî (9 şiir), Makālî (8 şiir), Meylî (9 şiir), Nev'î Efendi (8 şiir) ve Derzîzâde 'Ulvî Çelebi (8 şiir)'dir.

Nazire olan veya nazire izlenimi veren 200 üzeri şiiri ihtiva eden mecmûanın, sadece bu özelliğine bakarak, bir nazire mecmûası olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Zira nazire mecmûalarının genel özelliği zemin şiirin verilip nazirelerin peşinden sıralanmasıdır ki mecmûanın sadece bazı yerlerinde bu özellik vardır; fakat söz konusu -genellikle Murâdî'ye ait olan- zemin şiirlerin de zemin şiir mi yoksa ara şiir mi olduğu belirsizdir. Bu sebeple mecmûanın sadece o kısmını öne çıkararak onun bir nazire mecmûası olduğunu söylemek doğru olmaz; mecmûanın yer yer nazire mecmûası hüviyeti taşıdığını yahut da mecmûada, nazire mecmûalarındaki gibi aynı vezin ve kafiyedeki şiirlerin bazı yerlerde art arda sıralandığını söylemek daha doğru olacaktır. Hem bu sıralanmış şiirler -ki o şiirlerin neredeyse tamamı muhtemelen Murâdî'ye naziredir- hem de mecmûada verilen diğer şiirlerden nazire olanlar tespit edilerek, bunlar tablolar yardımıyla gösterilmiştir. Hem Bâkī'ye nazireler yazan Ümîdî'nin mecmûada verilen şiirlerindeki nazire şiirlerin fazla olması hem de diğer şairlerin nazire şiirleri de eklendiğinde iki yüze yakın nazire veya nazire izlenimi veren şiir ortaya çıkmaktadır.

2.5.1.2.1. Şiirlerin Vezin ve Kâfiye Özellikleri

Mecmûa şiirleri baştan sona gözden geçirildiğinde *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* ve muhaffifi *fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*, *mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*, *mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün ile mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün* vezinlerinin çokça tercih edildiği göze çarpar. Bu vezinlerin halk diline daha yatkın, Türk şiir diline daha müsait olduğu ve mecmûaya alınan şiirlerin umumiyetle bu seyirde gittiği göylenebilir. Veznen bu ölçülerin öne çıktığı mecmûada uyak açısından ise rediflerin ağırlıkta olduğu şiirlerle karşılaşılır. Mecmûadaki çoğu gazelin redifle uyaklanmış olması, nazire olabilme ihtimali düşüncesini ortaya atmış ve bu doğrultuda yapılan mecmûa incelemeleri sonucu da bu tezin haklılık payını ortaya koymuştur.

Mecmûanın ortalarına doğru vezin, kâfiye ve edâda birliği olan nazire şiirlerin art arda sıralanmış olması, mecmûanın şiir akışında bir âhenk vazifesi görmüştür.

2.5.1.2.2. Mecmûaya Alınan Şiirlerin Nazım Şekilleri

İmam Halîl b. Ahmed (?- m. 791) tarafından ilk kez *Kitâbu'l-'Arûz* eserinde sistemleştirilen, bu sebeple 'İlm-i Halîl de denilen, Arap edebiyatına mahsus olan aruz ölçüsü, İslâm'ın ilk yıllarından sonra Arap istilaları sonucu geniş coğrafyalara Arap

kültürüyle birlikte yayılma fırsatı bulmuştur. Öncelikle İran sahasına geçen ve orada yepyeni bir boyut kazanan bu ölçü, oradan da diğer sahalara ve nihayetinde Türk ülkelerine de girmeye başlamıştır. Bu ölçü Türk şiirinde önceden beri var olan hece ölçüsü ile birlikte varlığını sürdürmüş ve umumiyetle, kültürlü kişilerce kullanılmıştır. Daire ve bahirler özellikle İmam Halil ve sonrasında Ahfeş el-Evsat'ın çalışmaları sonucunda gerçek anlamda sistemleşmişse de, Arap aruzu denebilecek bu ölçü, gittiği coğrafyada oraya göre kendisini yenilemiştir. Beş daire ve bu dairelere bağlı on altı bahri ihtiva eden bu sistem özellikle İran sahasında yeniden ele alınmış ve yeni bahirler bulunmuş; bunun yanı sıra bazı Arap bahirleri de terk edilmiştir. Türk coğrafyasında da özellikle hecenin hâkimiyeti, Arap aruzunun Türk şiirine en mutabık olanlarını tercih etmede temel etken olmuştur (İpekten, 2007: 131-141).

Mecmûanın geneline bakıldığında umumiyetle beyitlerle kurulu nazım şekillerinden oluşan şiirlerin derlendiği görülür; mecmûa sonlarına doğru ise bentlerle kurulu nazım şekilleri biraz daha belirgin hâle gelir. Mecmûadaki 358 şiirin 321'i gazel iken kalan 37 şiir diğer şekillerle oluşturulmuştur. Mecmûada mu'telife dâiresi altında 272 şiir verilmiştir. Kalan 86 şiir ise müctelibe ve muhtelife dâiresi içerisindedir. Mu'telife dâiresinden en fazla *remel*, sonra ise *hezec* bahirlerinden şiirler derlenmiştir. Bu ve diğer bahirlerdeki arûz kalıplarından ise *3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün, 4x(mefâ'îlün), 3x(fe'ilâtün) fe'ilün, mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'ilün* gibi Türk şiir dili zevkine en müsait olanlar tercih edilmiştir. Mecmûada 321 gazel, 5 terci-i bend, 4 kaside, 4 kıt'a, 3 murabba, 16 müfred/matla, 2 müseddes, 1 müsemmen, 1 mesnevi ve 1 tahmis bulunmaktadır.

2.5.1.2.3. Mecmûanın Muhtevasındaki Nazire Şiirler

Mecmûada nazire şiirlerin sayısı bir hayli fazladır. Hem çalışmanın içinde hem de sona eklenen tabloda mecmûadaki nazire şiirler belirtilmiştir. Gerek *Pervâne Bey Mecmûası*, gerekse de *Mecmâ'un-nezâ'ir* ve diğer nazire mecmûalarının incelenmesi mecmûada derlenen şiirlerin bir kısmının nazire şiir olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda mecmûada şiiri verilen bir şairin hangi şair veya şairlerden etkilendiği konusuna dikkat edilerek, ona etki eden şairlerin divanlarına ulaşılmaya ve divanlar yardımıyla da zemin şiir tespit edilmeye çalışılmıştır. Misal vermek gerekirse *Ümîdî Ahmed Çelebi Dîvânı* üzerine yapılan iki yüksek lisans tezinde de Ümîdî'nin Bâkī'den etkilendiği, onu taklit

ettiği ve bu sebeple zamanında hoş karşılanmadığı belirtilmiştir (Selvi, 2008; Buyruk, 2009). Söz konusu çalışmalarda yer yer hangi şiirlerin nazire olduğuna değinilmişse de buralarda belirtilmeyen fakat Bâkī'nin zemin şiirini oluşturduğu şiirler de görülmüştür. Zemin şiirin bulanmasında nazire mecmûalarına bakılırken öncelikle en eski olanı yani 'Ömer b. Mezîd'in *Mecmûa'atu'n-Nezâ'ir*'i incelenmiş, sonrasında ise diğer nazire mecmûaları ele alınmıştır. *Mecmû'atu'n-Nezâ'ir*'in hem daha önce kaleme alınmış olması hem de nazire konusu olmuş şiirlere yer vermesi mecmûanın önemini artırmıştır. Üstelik kendisi de şair olan 'Ömer b. Mezîd'in - kendisinden sonra yaşamış tezkire yazarlarına kıyasla- çağdaşı olan şairler hakkında daha kesin ve isabetli tespitlerde bulunabileceği daima göz önüne alınmıştır. Fakat buna rağmen bu çalışmada, zemin şiirlerin elde edilmesinde yahut da hangi şiirin nazire olduğu konusunda *Pervâne Bey Nazire Mecmûası* kadar yardımcı bir başka kaynağa rastlanmamıştır. Gerek *Pervâne Bey Mecmûası*ndan ve gerekse diğer mecmûalardan elde edilen veriler dipnotlarla gösterilmiştir.

Tüm araştırmalara rağmen bazı şiirlerin zemin şiir olup olmadığı tespit edilememiş ve bu şiirlerin ara (vâsıta) şiir olabileceği düşünülerek nazire şiirler sayısına eklenmiştir. Zemin şiirin tespit edilmediği şiirler de dâhil olmak üzere mecmûada nazire veya nazire izlenimi veren 200 üzeri şiir tespit edilmiştir. Mecmûada en fazla şiiri verilen Ümîdî'nin şiirlerinin neredeyse tamamı Bâkī'ye naziredir. Bâkī'nin bu şiirlerinden bazıları zemin; bazıları da -kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında- ara (vâsıta) şiir kabul edilmiştir.

Mecmûadaki nazire şiirler şunlardır (175 şiir): 3, 5, 10, 12, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 28, 31, 33, 35, 38, 39, 43, 45, 47, 53, 54, 61, 63, 64, 65, 68, 71, 73, 75, 78, 82, 86, 89, 92, 94 (257), 96, 98, 101, 105, 107, 109, 110, 111, 113, 117, 125, 127, 136, 138, 139, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 237, 238, 239, 240, 241, 247, 249, 251, 252, 254, 255, 256, 258, 260, 261, 262, 263, 269, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 285, 287, 289, 292, 305, 309, 316, 318, 326 (343), 340, 342, 346, 348, 349, 350, 354. Mecmûada nazire olduğu anlaşılmayan; fakat nazire mevzuuna

dâhil edilebilecek şiirler de vardır. Nazire izlenimi veren bu şiirler ise şunlardır (29 şiir): 13, 24,50, 51, 70, 97, 244, 245, 259, 264, 266, 271, 288, 304, 306, 307, 314, 315, 323, 324, 327, 329, 331, 339, 344, 345, 347, 351, 353.

2.5.1.2.4. Mecmûa Üzerine Tablo ve Grafikler

Klâsik Türk şiirinin geneline bakıldığında hece ölçüsüne dayalı Türk şiir diline en müsait olan aruz kalıplarının daha çok tercih edildiği görülür (İpekten, 2017: 140-141). 11'li, 14'lü, 15'lü ve 16'lı kalıplar bunu doğrular niteliktedir. Bu mecmûadaki şiirleri geneli de bu kaideye uymaktadır. Mecmûadan elde edilen bilgileri tablolar hâline getirerek -tablo ve grafikler yardımıyla- mecmûayı tanıtmak daha doğru olacaktır:

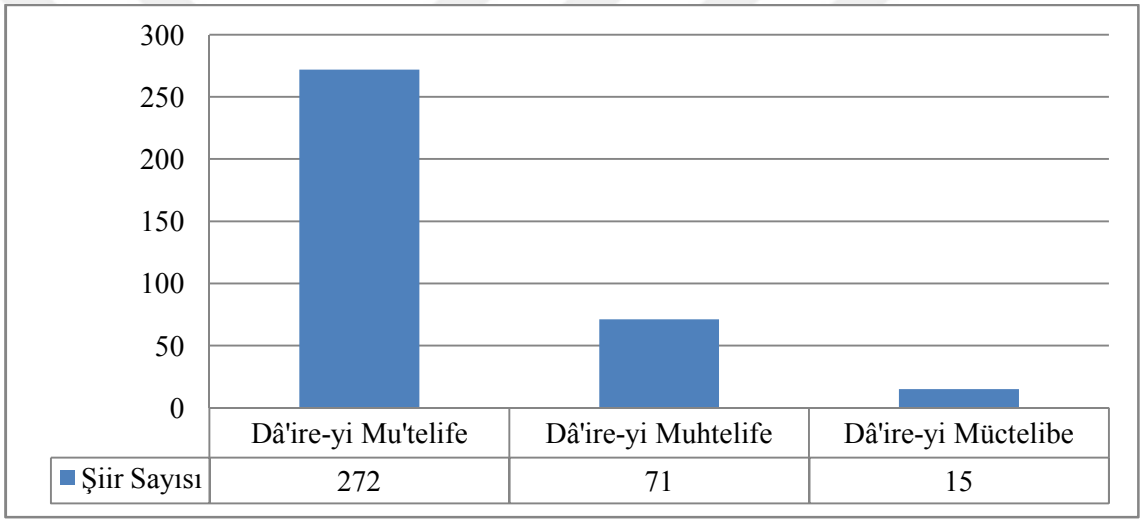

Grafik 1: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Dairelerine Göre Dağılımı

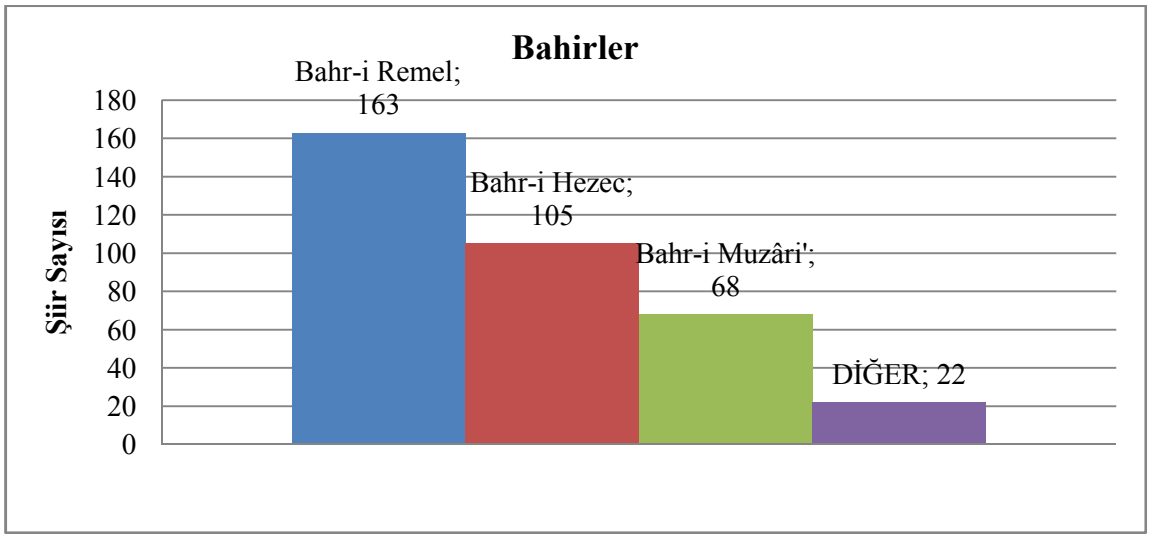

Grafik 2: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Bahirlerine Göre Dağılımı

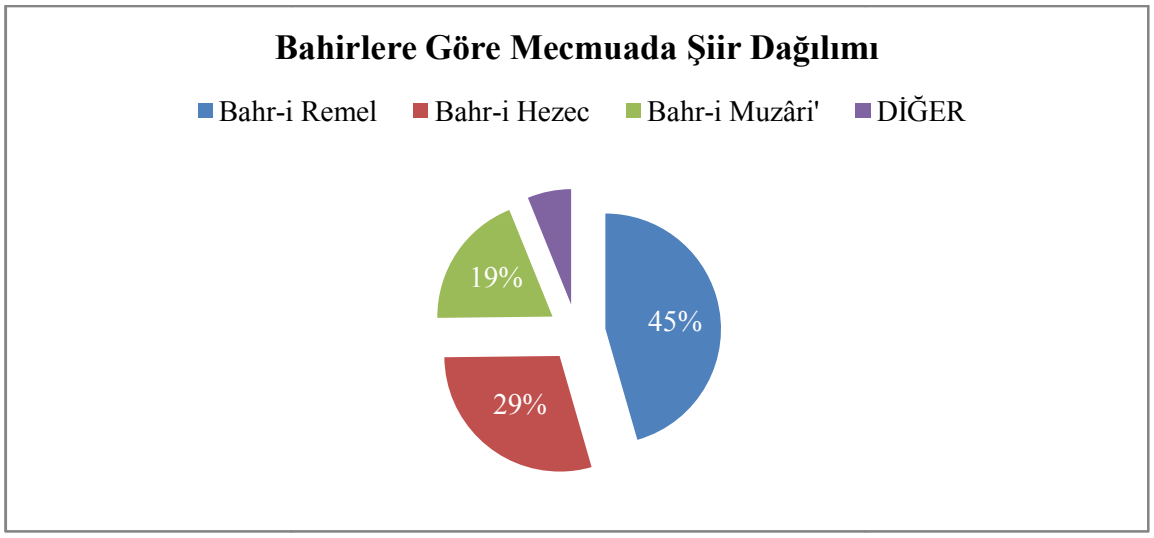

Grafik 3: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Bahirlerine Göre Dağılımı

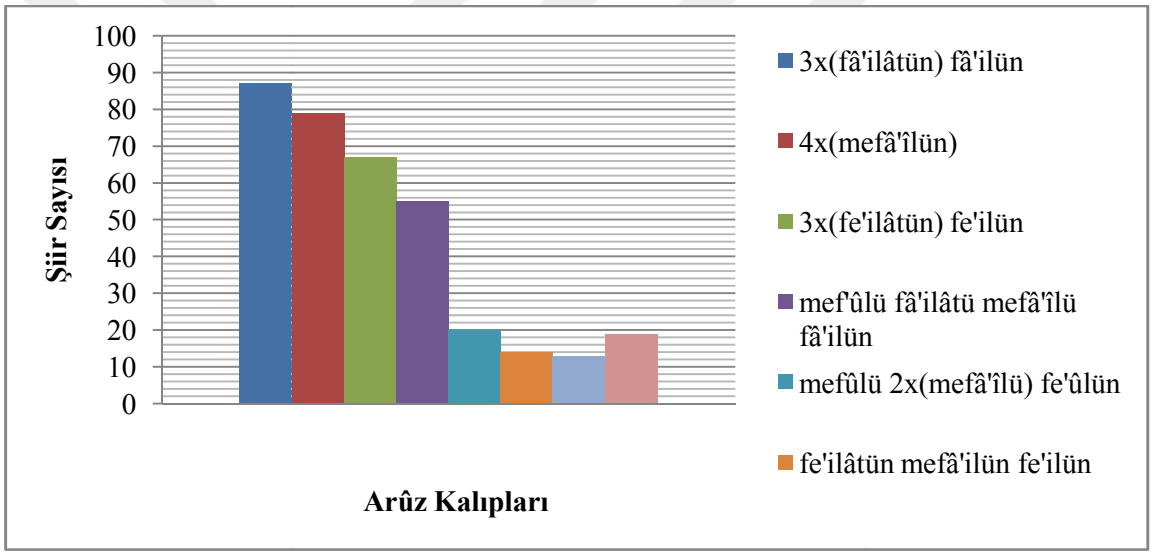

Grafik 4: Mecmûadaki Şiirlerin Vezin Dağılımı

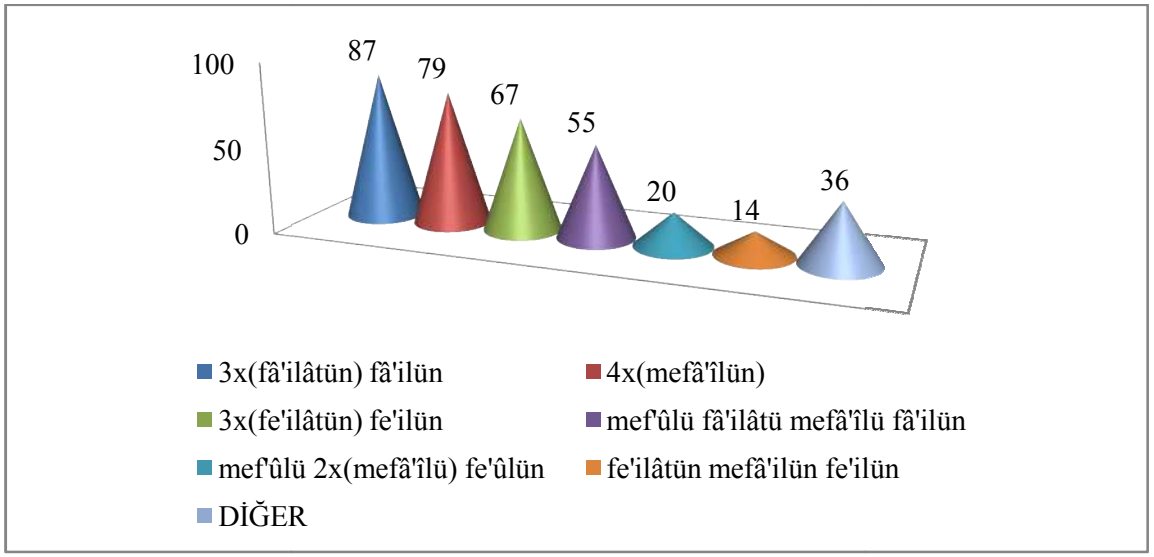

Grafik 5: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Kalıplarına Göre Dağılımı

Vezin ve Nazım Şekilleri	Toplam Şiir	gazel	kaside	mesnevi	kıta	terci-i bend	müseddes	tesdis	müsemmen	murabba	tahmis	müfred/matla
TOPLAM	**358**	**320**	**4**	**1**	**4**	**5**	**2**	**1**	**1**	**3**	**1**	**16**
3x(fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	**87**	**77**	**1**		**2**	**1**	**1**			**2**		**3**
4x(mefâ‘îlün)	**79**	**75**				**1**	**1**					**2**
3x(fe‘ilâtün) fe‘ilün	**67**	**56**	**2**		**2**	**1**				**1**		**5**
mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	**55**	**51**	**1**			**1**					**1**	**1**
mef‘ûlü 2x(mefâ‘îlü) fe‘ûlün	**20**	**18**						**1**	**1**			
2x(mef‘ûlü fâ‘ilâtün)	**13**	**13**										
fe‘ilâṭün mefâ‘ilün fe‘ilün	**14**	**13**										**1**
DİĞER	**23**	**17**		**1**		**1**						**4**

Tablo 4: Vezin ve Nazım Şekillerine Göre Mecmûada Şiir Dağılımı

<table>
<tr><th colspan="5">Dillere Göre Mecmûadaki Şiir Dağılımı</th></tr>
<tr><th colspan="2">Türkçe</th><th colspan="2">Farsça</th><th>Arapça</th></tr>
<tr><td colspan="2">Şiir Sayısı: 353</td><td colspan="2">Şiir Sayısı: 5</td><td>Şiir Sayısı: 0</td></tr>
<tr><td>318 gazel</td><td>4 kaside</td><td>2 gazel</td><td>3 müfred</td><td>1 mısra</td></tr>
<tr><td>1 mesnevi</td><td>4 kıta</td><td colspan="2" rowspan="6"></td><td rowspan="6">Muaviye oğlu Yezid’in meşhur mısraı</td></tr>
<tr><td>3 murabba</td><td>5 terci-i bend</td></tr>
<tr><td>2 müseddes</td><td>1 tesdis</td></tr>
<tr><td>1 müsemmen</td><td>1 tahmis</td></tr>
<tr><td>10 müfred</td><td>3 matla</td></tr>
</table>

Tablo 5: Dillere Göre Mecmûadaki Şiir Dağılımı

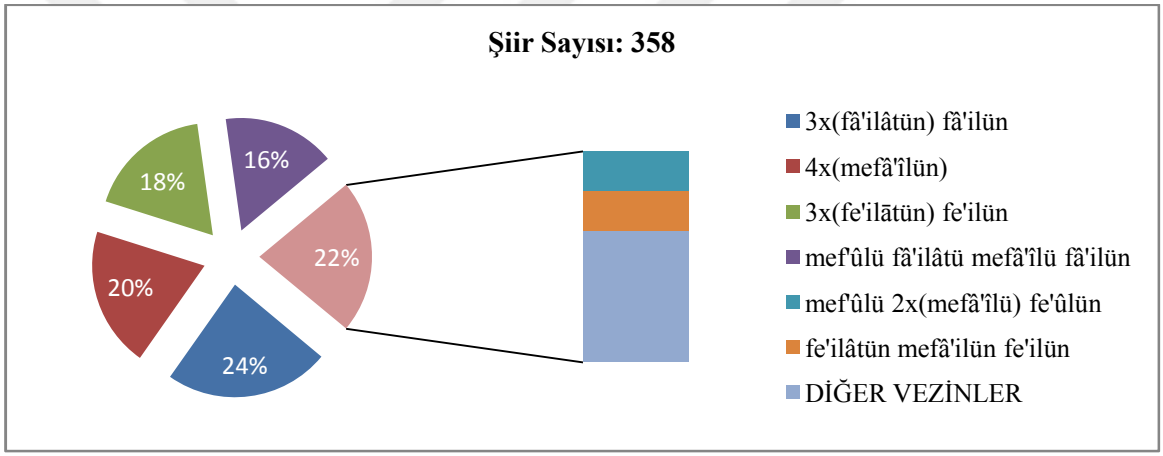

Grafik 6: Vezinlerine Göre Mecmûada Şiir Dağılımı

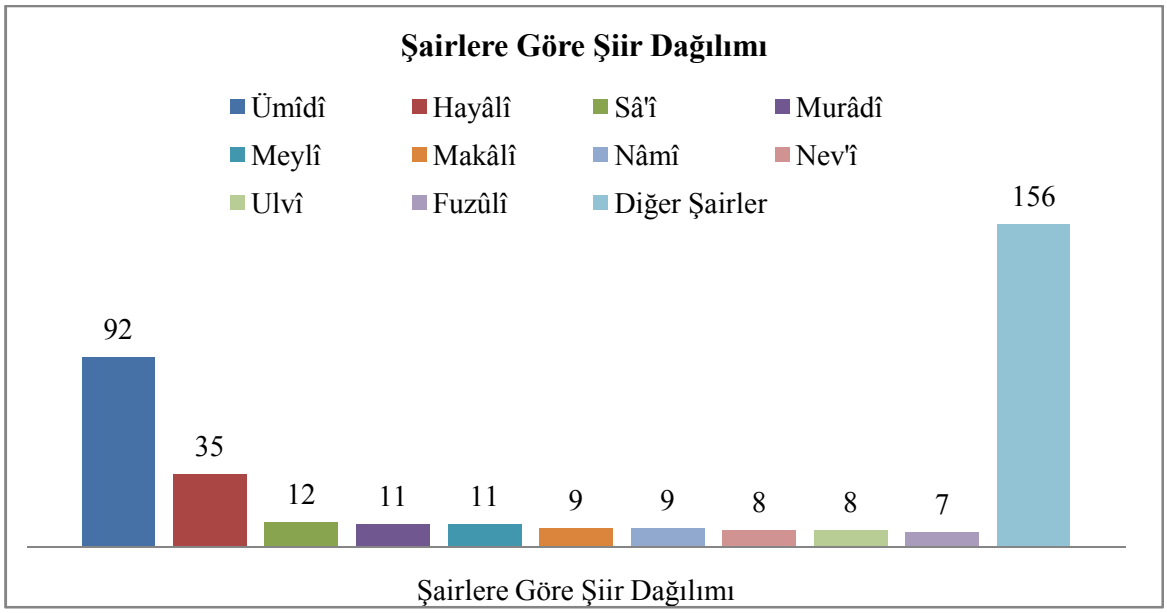

Grafik 7: Mecmûadaki Şairlere Göre Şiir Dağılımı

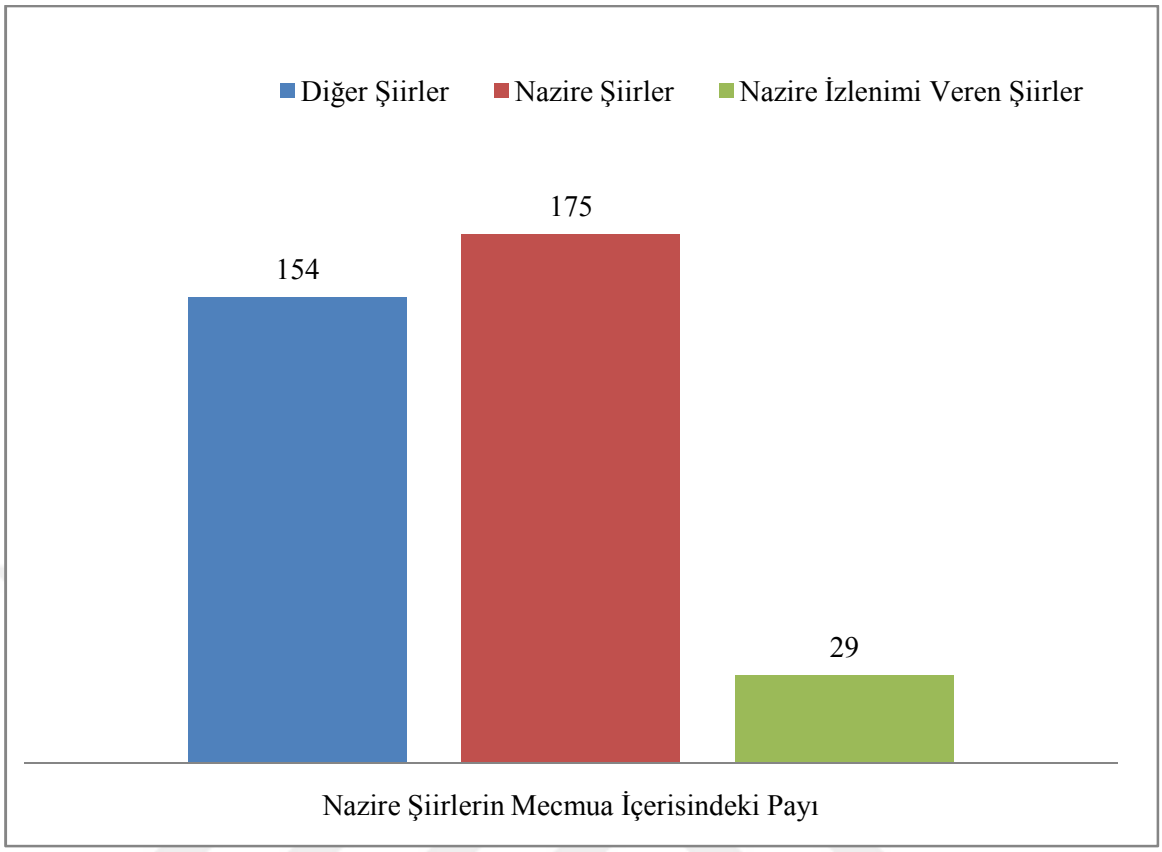

Grafik 8: Nazire Şiirlerin Mecmûa İçerisindeki Sayısı

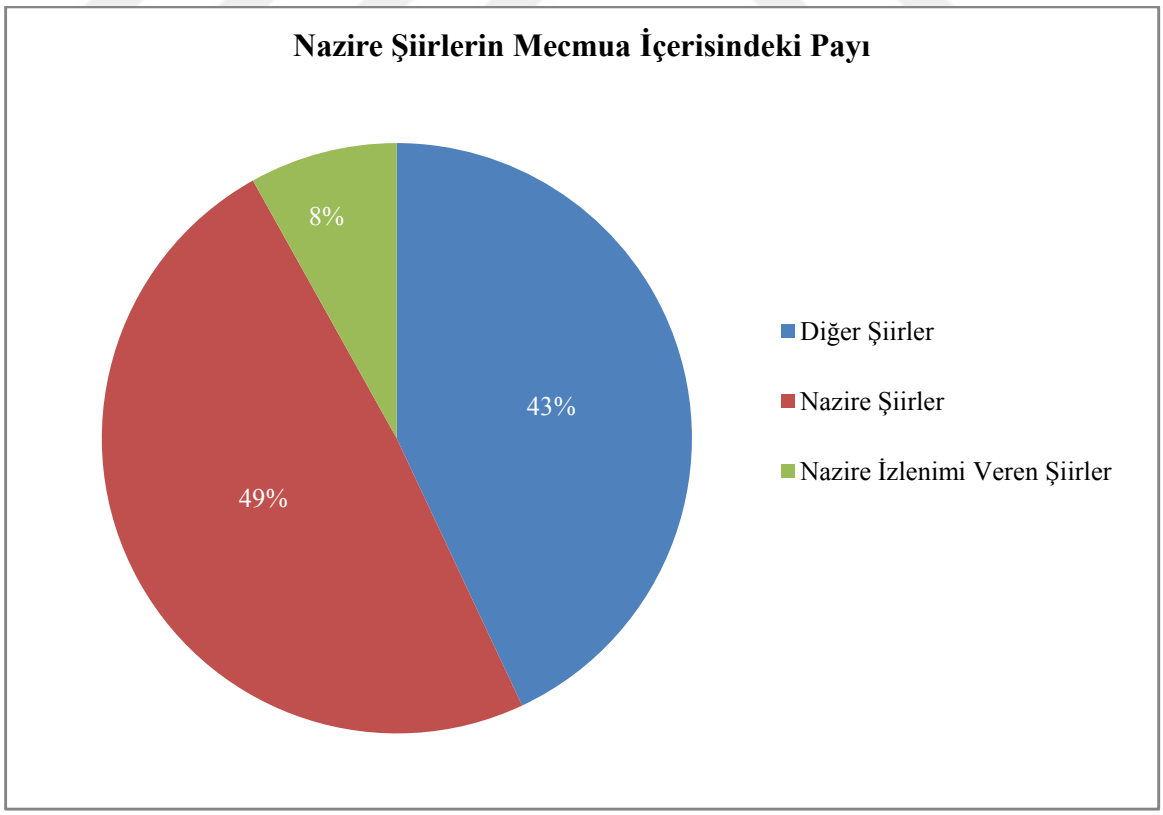

Grafik 9: Nazire Şiirlerin Mecmûa İçerisindeki Yüzdelik Payı

	Şair	Toplam Şiir	gazel	kasîde	mesnevî	murabba'	tercî'-i bend	kıt'a	müsemmen	müseddes	tesdîs	tahmîs	müfred/matla'
1	ʿAbdī	1	1										
2	ʿAdlī	1	1										
3	Aḥmed	1	1										
4	ʿĀlī	1	1										
5	Āẕerī	4	4										
6	ʿĀrifī	1											1
7	Bāḳī	6	4	1									1
8	Bezmī	5	5										
9	Bezmī-yi Aʿmā	3	3										
10	Behiştī	2	2										
11	Cāmī	1	1										
12	Cemālī	1	1										
13	Cinānī	1									1		
14	Dervīş Pāşā	3	3										
15	Faḳīrī	1	1										
16	Faṣīḥī	1	1										
17	Fażlī	1	1										
18	Fehmī-yi Burūsevī	1											
19	Fehmī-yi Ḥınnā'ī-zāde	1	1										
20	Fidā'ī	4	4										
21	Fiġānī	2	2										
22	Fuzūlī	7	1										6
23	Ġamī-yi Konevī	1					1						
24	Ḥāletī-yi Gülşenī	1	1										
25	Ḥalīmī	3	3										
26	Ḫāliṣī	2	2										
27	Ḥamdī	1	1										
28	Ḥasan Çelebi	1	1										
29	Ḥaṣībī	1	1										
30	Hāşimī-yi Burūsevī	2	1							1			
31	Ḫātemī	1	1										

32	Ḫayālī	35	33			1	1						
33	Ḫayālī-yi ʻAcem	1	1										
34	Ḥayretī	2	1				1						
35	Ḥilmī	6	6										
36	Ḥuṣūlī	3	3										
37	Hüdāyī	5	5										
38	Hüdāyī-yi Ḳadīm	1											1
39	Ḫusrev	1	1										
40	İlāhī	1	1										
41	İnsān-ı Kāmil	1	1										
42	İsḥāḳ Çelebi	1	1										
43	ʻİzzetī	1	1										
44	Ḳabūlī	2	2										
45	Ḳadrī	4	2	1				1					
46	Ḳalender	1	1										1
47	Ḳurbī	1	1										
48	Maḥmūd	2	2										
49	Maḳālī	9^{-1}	9^{-1}										
50	Mānī	2	2										
51	Medḥī	1	1										
52	Menbaʻī	1	1										
53	Meylī	9	9										
54	Meylī-yi Ġalatevī	2	2										
55	Miṣālī	1	1										
56	Murādī (III. Murâd)	11	11										
57	Nāmī	9	9										
58	Necātī	1	1										
59	Nevʻī	8	7						1				
60	Nidāyī-yi ʻAcem	1											1
61	Niyāzī-yi ʻAcem	1	1										
62	Nümāyī	1	1										
63	Raḥmī	4	3				1						
64	Refīʻī/Refīḳī	1	1										
65	Rūḥī	1	1										
66	Ṣabrī	2	2										
67	Ṣādıḳ	4	4										
68	Sāʻī Çelebi	13	12										0,5

69	Ş̲ānī	2	2										
70	Semā‘ī	1	1										
71	Senā’ī	2	2										
72	Ṣıdḳī	1	1										
73	Sırrī	1	1										
74	Sipāhī	2	2										
75	Sipāhī Aḥmed	1											0,5
76	Sūzī	2	2										
77	Şāhī	1	1										
78	Şem‘ī	2	2										
79	Şemsī	1					1						
80	Şihābī	1	1										
81	Şīrāzī	1											1
82	Şühūdī	1	1										
83	Şükūfī	1	1										
84	Tābi‘ī	1											1
85	‘Ubeydī	2	2										
86	‘Ulvī (Derzī-zāde)	8	6	1		1							
87	Ümīdī	91	90	1									
88	Vālī Çelebi	3						3					
89	Vuṣūlī	2	2										
90	Yaḥyā	2				1				1			
91	Żamīrī	1	1										
92	Zāri	1	1										
93	Ẕātī	4^{-1}	4^{-1}										
94	Ẕihnī	2	1									1	
95	Ziyā’ī	2	2										
*	DİĞER	4	1		1								2
TOPLAM	**95+**	**358**	**320**	**4**	**1**	**3**	**5**	**4**	**1**	**2**	**1**	**1**	**16**
	Şair	**Şiir**	**Gazel**	**Kasîde**	**Mesnevî**	**Murabba‘**	**Tercî-i Bend**	**Kıt‘a**	**Müsemmen**	**Müseddes**	**Tesdîs**	**Tahmîs**	**müfred/matla‘**

Tablo 6: Şairler ve Nazım Şekillerine Göre Mecmûada Şiir Dağılımı

2.5.1.2.5. Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler

Mecmûadaki çoğu şiir kaynaklardan tespit edilmiş olmakla birlikte bu şiirlerin bazılarına kaynaklarda rastlanılamamıştır. Murâdî (Sultan III. Murâd), Meylî ve Sâ'î'nin şiirleri bu yönüyle sayıca fazla olmaları açısından dikkat çekicidir. Murâdî'nin 10, Meylî ve Sâ'î'nin 11'er şiirine kaynaklarda rastlanmamıştır.

Murâdî'nin şiirlerinin ekserisi zemin veya ara şiir veyahut da nazire şiir görünümü arz etmektedir. Kesin olmamakla birlikte hem bir padişah olması hem de mecmûada öncelikle onun şiirlerinin verilip ardından nazire niteliğindeki diğer şiirlerin sıralanmış olması, bu şiirlerin Murâdî'nin şiirlerine nazire olabileceğini düşündürmüştür. Döneminde oldukça harcamalar yapan, hatta kaynakların israftan bahsettikleri III. Murâd dönemi düşünüldüğünde şairlerin bahşiş veya tımar almak maksadıyla bu tarz şiirler yazmış olabilecekleri rahatlıkla düşünülebilir.

2.5.1.2.5.1. Murâdî'nin Şiirleri

Mecmûada Murâdî'den 11 şiir derlenmiş; bu şiirlerden yalnızca 207 numaralı şiire ulaşılabilmiştir. Sultan III. Murâd'ın ait söz konusu şiirleri 162, 172, 184, 191, 199, 207, 217, 221, 347, 348, 350 numaralı şiirlerdir. Çoğunun zemin şiir veya ara şiir olduğu düşünülen bu şiirlere gerek *Murâdî Dîvânı* gerekse de nazire mecmûaları başta olmak üzere tezkireler veya başka kaynaklarda rastlanmamış olması bu şiirlerin ehemmiyetini artırmıştır. *Dîvân*'da yalnızca 207. şiire ulaşılmıştır; söz konusu şiirin matlaı şöyledir:

Firāḳuñdan ciger yandı eyā dil-ber kebāb-āsā
İki gözden aḳar yaşum benüm cānum şarāb-āsā (**G.** 50/1)

Dönemi için israfın had safhada oduğu söylenen padişahın, bunun yanı sıra oldukça eli açık olduğu, sanatçılara değer verdiği ve bu doğrultuda bol bol bahşiş dağıttığı, devlet erkânı başta olmak üzere şair ve sanatçılara ikramlarda bulunduğu düşünüldüğünde şiirlerinin tanzir edilme olasılığının ne derece arttığı ve bir nevi aslında bu şiirlerin ne amaçla tanzir edildiği az çok anlaşılacaktır.

Bu açıdan öncelikle Murâdî'nin kaynaklarda rastlanılmamış şiirleri ve nazire olma ihtimali olan şiirler konusuna değinmek gerekecektir. Bu şiirlerin bazılarına Peşteli Hisâlî'nin *Metâli'u'n-Nezâ'ir*'inde rastlanılmışsa da Hisâlî'de şiirilerin sadece matlaı vardır. Mecmûada Murâdî'ye ait ilk şiirin matlaı şöyledir:

Acıyup ṣabr ėtdügüm ol yāra ġāyet ḫōş gelür
Yār elinden ger ola ol yāra ġāyet ḫōş gelür (**M.**162/1)

Bir tef'ilesi eksik ve redif tam uymamak kaydıyla Şeyhî'ye ait bir şiir de -söz konusu şiirin redifi "hoş gelür"dür- bu şiirlere zemin olarak gösterilmiştir. Bu şiire nazire olarak sırasıyla Bâkī, Senâ'î, Hilmî, Kınalı-zâde Fehmî, Vusûlî, Ahmed Efendi ve Meylî tarafından -162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169 numaralı - toplam 8 şiir yazılmıştır. Bir diğer şiir ise 172. şiirdir; şiirin matlaı şöyledir:

Āh ile şerḥa çekdüm sīnemde yara düşmiş
Ḫ'āb içre yāri bulmış nā-geh o yāra düşmiş (**M.** 172/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hasan Çelebi, Hüdâyî, 'Abdî, Zârî, Nâmî, Hilmî, Kadrî, Vusûlî, Meylî, Zamîrî, Sûzî tarafından -173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183 numaralı - toplam 11 şiir yazılmıştır. Mecmûadaki 184. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matlaı şöyledir:

Oḳuyup mekteb-i 'ışḳuñda cānā bir kitāb açdum
Ki ya'nī ders-i 'ışḳ içün ulu'l-elbāb[a bāb] açdum (**M.** 184/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hilmî, Bezmî, Sâ'î, Kadrî, Mey'i ve Fidâ'î tarafından -185, 186, 187, 188, 189, 190 numaralı - toplam 6 şiir yazılmıştır. Mecmûadaki 191. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matlaı şöyledir:

Ne deñlü başa çıḳsa dūd-ı āhumdan bükā artar
Bir 'ādetdür ser-i kūh üzre ebr olduḳça mā artar (**M.** 191/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hilmî, Nâmî, Meylî, Sabrî, Hātemî, Kurbî, Husûlî tarafından -192, 193, 194, 195, 196, 197, 198 numaralı - toplam 7 şiir yazılmıştır. Mecmûadaki 199. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matlaı şöyledir:

'Āşıḳa luṭf ile raḥm ėdici yāri severin
Ḥüsnine ḫalḳı muvāfıḳça nigārı severin (**M.** 199/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hilmî, Dervîş, Meylî, Sipâhî, (?), Husûlî (2 şiir) tarafından -200, 201, 202, 203, 204, 205, 206 numaralı - toplam 7 şiir yazılmıştır. Mecmûadaki Murâdî'nin şiirlerinden *Divan*'ında ulaşılmış tek şiir olan 207. şiirin matlaı şöyledir:

Firāḳuñdan ciger yandı eyā dil-ber kebāb-āsā
İki gözden aḳar yaşum benüm cānum şarāb-āsā (**G.** 50/1)

Bu şiire de sırasıyla Sâ'î, Bezmî ve Fidâ'î tarafından -208, 209, 210 numaralı - toplam 3 nazire şiir yazılmıştır.

Mecmûadaki 217. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matla beyti şöyledir:

N'eyledi n'ėtdi felek 'aceb dil o gözi āhūya
Dökmege ḳanını ḳatlanmaz ol içüm suya (**M.** 217/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hüdâyî ve Fidâ'î tarafından -218 ve 219 numaralı şiirler yazılmıştır. Mecmûadaki 221. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matlaı şöyledir:

Ne ḫūnīdur ki çeşmüñ ḳaṣd ėder bu cāna ḳatlanmaz
Müjeñ cellādı ḫançerler çeker bir āna ḳatlanmaz (**M.** 221/1)

Dîvân'da rastlanmayan bu şiire Doğan EVECEN'in "17. Yüzyıldan Üç Mecmûa-i Eş'âr" tezinde ulaşılmıştır. Bu şiire nazire olarak sırasıyla Meylî ve Sâ'î tarafından 220 ve 222 numaralı şiirler yazılmıştır.

Murâdî'ye ait bir başka şiir ise Hüdâyî tarafından tanzir edilmiş 348. şiirdir. "-ı gör" redifli şiirin matlaı şöyledir:

Tīr-i müjeñ ki ḳan döker ol bī-emānı gör
Merdümlük eyle merdümek-i ḫūn-feşānı gör (**M.** 348/1)

Mecmûadaki 347. ve 350. "zahmına" ve "-a salındı" redifli şiirler de Murâdî'ye ait olup, mecmûada bu şiirlere nazire olarak herhangi bir şiir yazılmamıştır. Uyak bakımından tanzir edilmeye oldukça müsait söz konusu şiirlerin matla beyitleri şöyledir:

Tīrüñ at sīnem siperdür ol dem-efşān zaḫmına
Ḳatlanur ḳaşı kemānum saña ḳurban zaḫmına (**M.** 347/1)

Būstana girüp nāz ile cānāne ṣalındı
Ögrenmek içün serv-i ḫırāmāna ṣalındı (**M.** 350/1)

Mecmûanın muhtevasındaki Murâdî'ye ait şiirlerin zemin şiir -ya da en azından ara şiir- olma ihtimali fazladır. Eğer gerçekten de bu nazire şiirlerin zemin şiirleri Murâdî'ye aitse diğer mecmûalar ve divanlar incelendiğinde, Murâdî'nin şiirlerine yazılmış nazire şiirler ve bu şiirleri yazan şair sayısında da kuşkusuz artış olacaktır.

2.5.1.2.5.2. Meylî'nin Şiirleri

Mecmûada şiirleri en fazla derlenen bir başka şair de Meylî'dir. Mecmûada "Meylî", "Meylî Çelebi", "Zekeriyyâ", "Meylî-yi Galatevî" başlıklarıyla toplamda 11 şiir derlenmiştir. Bunlar 169, 181, 189, 194, 202, 215, 220, 279, 345, 346, 354 numaralı şiirlerdir. *Meylî ve Şiirleri* adlı çalışmada (Şenödeyici ve Akdağ, 2014) bu şiirlere rastlanmamıştır. *Metâli'u'n-Nezâ'ir'*de bu şiirlerden yanlızca ikisinin -202. ve 279. şiirlerin- matlalarına ulaşılabilmiştir. Meylî mahlasıyla verilen bu 11 şiirin en az iki ayrı Meylî'ye ait olduğu düşünülmüştür. Zira Zekeriyyâ Efendi başlığı ile verilen 354. şiirin Ankaralı Bayramzâde Zekeriyyâ Efendi'ye ait olduğu düşünüldüğünde, bu Meylî'nin Galatalı olmadığı açıktır. Dolayısıyla en azından Galatalı Meylî'ye ait şiirler ile Zekeriyyâ Efendi'nin şiir veya şiirleri farklı kişilere aittir.

Mecmûada Meylî mahlasıyla verilen ilk şiir 169 numaralı gazeldir. Sultan III. Murâd'a nazire olduğu varsayılan şiirin matlaı şöyledir:

İnḳıyādı ʻāşıḳuñ dildāra ġāyet ḫōş gelür
Emrine rām olsa ḳul ḫünkāra ġāyet ḫōş gelür (**M.** 169/1)

Mecmûada Meylî mahlasıyla verilen bir başka şiir ise 181 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu varsayılan şiirin matlaı şöyledir:

ʻÖmrüñ evā'ilinde ḥüsn ol ʻiẕāra düşmiş
Güllerdeki ṭarāvet evvel bahāra düşmiş (**M.** 181/1)

Mecmûada Meylî başlığıyla verilen üçüncü şiir ise 189 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünülen şiirin matlaı şöyledir:

Gėce rūy-ı ʻarūs-ı naẓmı keşf ėtdüm niḳāb açdum
Taṣarruf etledüm ebkār-ı maʻnāyı kitāb açdum (**M.** 189/1)

Meylî başlığıyla verilen bir başka şiir de 194 numaralı gazeldir. Bu şiirin de Murâdî'ye nazire olduğu düşünülmüştür. Şiirin matlaı şöyledir:

Güzeller varıcaḳ on dördine ḥüsn ü behā artar
Nitekim bedr olınca māhda nūr u żiyā artar (**M.** 194/1)

Matlaı, *Metâli'u'n-Nezâ'ir*'de de geçen, Meylî başlığıyla verilmiş 202 numaralı şiir, muhtemelen Murâdî'ye naziredir. Şiirin matlaı şöyledir:

Ḫūblar içre şen olduḳça o yārı severin
Devr-i gülden açılan tāze bahārı severin (**M.** 202/1)

Mecmûada Meylî başlığıyla verilen bir başka şiir de 215 numaralı gazeldir. Nazire özelliği taşıyan şiirin matlaı şöyledir:

Kākülini zi̯r-i destārında cānān gizlemiş
Ḫ ̆ācedür kim penbede misk-i firāvān gizlemiş (**M.** 215/1)

Meylî başlığıyla verilen son iir ise 220 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünülen şiirin matlaı şöyledir:

Göñül 'ışḳıyla söyler rāzını yārāna ḳatlanmaz
Kişi esrārını ti̯z fāş ėder mestāne ḳatlanmaz (**M.** 220/1)

Meylî mahlasıyla verilen bir başka şiir de 279 numaralı gazeldir. Bu şiirin başlığında Meylî adının yanına "çelebi" unvanı da eklenmiştir. Meylî ile aynı kişi oldukları düşünülen Meylî Çelebi'nin bu gazelinin matlaı *Metâli'un-Nezâ'ir*'de de geçmektedir. Şiirin matlaı şöyledir:

Boynını egüp tekye-yi gül-şende benefşe
Gėymiş oturur egnine gök-jende benefşe (**M.** 279/1)

Mecmûada Meylî-yi Galatevî başlığıyla 2 şiir verilmiştir. Bunlardan nazire izlenimi veren 345 numaralı şiirin matlaı şöyledir:

Derdüme rūy-ı zerd ile āh u fiġān edilledür
Çeşm-i remed-girifte ḫōd 'illet-i müstaḳilledür (**M.** 345/1)

Meylî-yi Galatevî'ye ait müteakip 346 numaralı nazire şiirin matlaı ise şöyledir:

Ayaġuñ ṭopraġınuñ ṭālibi eşrāf gerek
Ki̯miyā cevheridür ol aña ṣarrāf gerek (**M.**346/1)

Mecmûada Meylî mahlasıyla verilen son şiir Ankaralı Bayramzâde Şeyhülislâm Zekeriyyâ Efendi'ye aittir. Nazire olduğu düşünülen şiirin matlaı şöyledir:

Demādem ḳanlu yaşı di̯de-yi terden dökersin sen
Muḥaṣṣal dil degülsin ėy göñül ḫūn-ı cigersin sen (**M.** 354/1)

2.5.1.2.5.3. Sâ'î'nin Şiirleri

Mecmûada Sâ'î'den 13 şiir derlenmiştir. "Sâ'î" veya "Sâ'î Çelebi" başlıklarıyla verilen şiirlerin numaraları şunlardır: 149, 150, 159, 187, 208, 211, 222, 223, 269, 271, 274, 278, 294. Bu şiirlerden -sadece matlaı verilen- 294. şiirin Sipâhî Ahmed Çelebi ile birlikte yazılmış müşterek bir gazel olduğu düşünülmüştür. 187 ve 278 numaralı şiirlere

Peşteli Hisâlî'nin *Metâli'u'n-Nezâ'ir*'inde, 208. şiire Riyâzî'nin *Riyâzu'ş-Şu'arâ*'sında rastlanılmış; kalan 10 şiire ise kaynaklarda rastlanmamıştır.

Sâ'î Çelebi'nin mecmûaya alınan ilk şiiri 149 numaralı nazire niteliğindeki gazeldir. Şiirin matlaı şöyledir:

Ol ki al evrāḳa bir gül resm ėdüp rū ḳoymış ad
Müşg-i terden rā çeküp üstine ebrū ḳoymış ad (**M.** 149/1)

Müteakip benzer şiir de ayrı bir nazire teşebbüsü olmalıdır. 150 numaralı gazelin matlaı şöyledir:

Ol ki yoḳdan var ėden bu kevni 'ālem ḳoymış ad
Rūḥ vėrmiş bir avuç ṭoprağa Ādem ḳoymış ad (**M.** 150/1)

159 numaralı şiirin başlığındaki "Sâ'î Bâkī Efendinüñ Ġazeline Nazîredür" ibaresinden, şiirin Bâkī'ye nazire olarak yazıldığı anlaşılmaktadır. Şiirin matlaı şöyledir:

Meclis-ārā bir yaluñ yüzli cevāndur şem'-i cem'
Anı isterler yaḳup devr içre mihr ü māh şem' (**M.** 159/1)

Sâ'î'nin mecmûadaki bir diğer şiiri ise 187 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünülen ve Peşteli Hisâlî'nin *Metâli'u'n-Nezâ'ir* mecmûasında da -s. 514- geçen şiirin matlaı şöyledir:

Kitāb-ı 'ışḳ-ı dil-berden ne dem kim faṣl u bāb açdum
Cemāl-i şāhid-i esrār-ı ġaybīden niḳāb açdum (**M.** 187/1)

Sâ'î'nin 208 numaralı *şiiri Riyâzu'ş-Şu'arâ*'da da (Açıkgöz, 2017: 172-173) geçmektedir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünülen şiirin matlaı şöyledir:

Dil-i pür-ḫūnumı alsañ ele cām-ı şarāb-āsā
Temāşā eyleseñ baġrumdaki yaşı ḥabāb-āsā (**M.** 208/1)

Sâ'î'nin mecmûaya alınmış bir başka şiiri de 211 numaralı gazeldir. Nazire niteliği taşıyan şiirin matlaı şöyledir:

'Ārıż-ı rengīnin ol zülf-i perīşān gizlemiş
Sünbül içre bāġ-bān ṣan verd-i ḫandān gizlemiş (**M.** 211/1)

Mecmûada Sâ'î başlığıyla verilen bir başka şiir de 222 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünülen şiirin matlaı şöyledir:

İver ḥüsnüñ temāşāsına dil bir āna ḳatlanmaz
Çıḳar herc ile cānum vuṣlat-ı cānāna ḳatlanmaz (**M.** 222/1)

Sâ'î'nin mecmûaya alınmış diğer bir şiiri de 223 numaralı gazeldir. Bâkī veya Zâtî'ye nazire olduğu düşünülen, zemin şiiri için Peşteli Hisâlî'nin *Metâli'u'n-Nezâ'ir*'de Hâfız-ı Şîrâzî'yi gösterdiği (s. 1368) gazelin matlaı şöyledir:

Bahār oldı açıldı gül-şenüñ lāleyle nev-rūzı
Fiġāna başladı her gūşenüñ murġ-ı nev-āmūzı (**M.** 223/1)

Sâ'î'nin mecmûaya alınmış bir başka şiiri ise 269 numaralı gazelidir. Nazire niteliği taşıyan şiirin matlaı şöyledir:

Münḥarif ebrūlaruñ ėy ḳaşı yā mā-beyndür
Ġamzelerle çeşm-i ḫūn-rīzüñ ebū seyfeyndür (**M.** 269/1)

Sâ'î'nin bir başka şiiri ise nazire izlenimi veren 271 numaralı gazeldir. Şiirin matlaı şöyledir:

Yār aġyāra beni ḳıldı işāret gėçdi
Gūşe-yi çeşm ile ġamz ėtdi ol āfet gėçdi (**M.** 271/1)

Sâ'î Çelebi başlığıyla verilen 278 numaralı gazel için Peşteli Hisâlî *Metâli'u'n-Nezâ'ir*'inde (s. 92) şiirin Kabûlî'ye nazire olduğunu belirtmiştir. Sâ'î Çelebi'nin mecmûaya alınmış 278 numaralı gazelinin matlaı şöyledir:

Būy-ı ḫaṭuñı almasa gül-şende benefşe
Mest oluban olmazdı ser-efgende benefşe (**M.** 278/1)

Sâ'î Çelebi'nin mecmûaya alınmış eldeki son şiiri ise 294 numaralı şiirdir. Sadece ilk beyti elde olan şiirin devamının elde olmaması sebebiyle şiir, müfred veya matla şiirler kategorisine dâhil edilmiştir. Müşterek gazel olduğu, varak veya muhtemel evrâk kaybı sebebiyle devamına ulaşılmadığı düşünülen şiirin ilk mısraı Sâ'î Çelebi'ye, ikinci mısraı Sipâhî Ahmed Çelebi'ye aittir. Söz konusu matla şöyledir:

Ayaġ'ayaġ üzere nūş ėdelim (**M.** 294/1a) (Sâ'î Çelebi)
Menzil uzaḳ ayaḳ ayaḳ gidelüm (**M.** 294/1b) (Sipâhî Ahmed Çelebi)

2.5.1.2.5.4. Nâmî'nin Şiirleri

Mecmûa'da Nâmî mahlası altında 9 şiir derlenmiştir; bunlar sırasıyla 177, 193, 213, 272, 273, 327, 329, 330, 331 numaralı şiirlerdir. Bu şiirlerden "*-da gam*" redifli 331 numaralı şiirin devamına varak kaybı sebebiyle ulaşılamamışken, yalnızca 273. şiire Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*'sında, "Nâmî" maddesinde (Sungurhan, 2017a: 833-835) rastlanılmıştır. Dolayısıyla Nâmî'nin kaynaklarda rastlanılmamış 8 şiiri mecmûaya alınmıştır. Hasan Çelebi'nin tezkiresinden yola çıkılarak, şairin, Muallimzâde'den mülâzım olan İstanbullu Meh(em)med Nâmî Efendi olduğu anlaşılmıştır.

Mehmed Nâmî'nin mecmûaya alınmış ilk şiiri 177 numaralı gazeldir. Muhtemelen Murâdî'ye nazire olan şiirin matlaı şöyledir:

Bāġ-ı cihānda göñlüm ruḫsār-ı yāra düşmiş
Bir ḳaṭre jāle ṣan kim zülf-i nigāra düşmiş (**M.** 177/1)

Şairin mecmûaya alınan bir başka şiiri de 193 numaralı gazeldir. "artar" redifli gazelin Murâdî'ye nazire olduğu düşünülmüştür; gazelin matlaı şöyledir:

Yaşum seyl olduġın yoluñda olduḳça bükā artar
Beni söyletme ey serv-i revānum mā-cerā artar (**M.** 193/1)

Mehmed Nâmî'nin bir başka şiiri ise 213 numaralı, nazire niteliği taşıyan gazelidir; şiirin matlaı şöyledir:

Ḳanḳı 'āşıḳ kim dilinde 'ışḳ-ı cānān gizlemiş
Āferīn bir ḳaṭrede baḥr-ı firāvān gizlemiş (**M.** 213/1)

Nâmî'nin mecmûaya alımış diğer bir şiiri de 272 numaralı gazeldir; iirin matlaı şöyledir:

O mihr-i çarḫ-ı ḥüsnüñ èşigine yüzümi sürsem
Vefālar eylese ben zerresine ol güni görsem (**M.** 272/1)

Mehmed Nâmî'nin kaynaklarda rastlanılan tek şiiri 273 numaralı gazelidir. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*'sında (Sungurhan, 2017a: 833-835) geçen şiirin matlaı şöyledir:

Öldürürseñ de göñül ḳomaz ėşigüñ ṭaşın
Ol senüñ pādişehüm yoluña ḳomış başın (**M.** 273/1)

Şairin mecmûadaki bir başka şiiri de 327 numaralı gazelidir. Nazire izlenimi veren şiirin matlaı şöyledir:

Nev-bahār oldı açıldı ol gül-endāmum benüm
Ḳalmadı dilde ḳarār u ṣabr u ārāmum benüm (**M.** 327/1)

Mehmed Nâmî'nin mecmûaya alınmış diğer bir şiiri de 329 numaralı gazelidir. Nazire izlenimi veren şiirin matlaı şöyledir:

Çeşm-i giryānuma baḳ ḳana boyanıḳ mı degül
Naẓar ėt iki gözüm 'ayn-ı şaḳāyıḳ mı degül (**M.** 329/1)

Şairin mecmûaya alınmış 330 numaralı gazelinin matlaı şöyledir:

Nāb-meyden ḳızardı ol yüzi gül
Nāle ḳılsam 'aceb mi ėy bülbül (**M.** 330/1)

Mehmed Nâmî'nin mecmûaya alınmış eldeki son şiiri 331 numaralı gazelidir. Varak veya muhtemel evrâk kaybı sebebiyle şiirin sadece ilk iki beyti mecmûada vardır. Sayfa dibine yazılan varak geçiş yazısından şiirin üçüncü beytinin "bezm" kelimesiyle başladığı anlaşılmıştır; fakat varak kaybı sebebiyle şiirin devamına ulaşılamamıştır; nazire izlenimi veren söz konusu gazelin matlaı şöyledir:

Bir ḳarār üzre degül a'lāda vü ednāda ġam
Bu ne ḥikmetdür ola dā'im dil-i dānāda ġam (**M.** 331/1)

2.5.1.2.5.5. Diğer Şiirler

Mecmûada "Bezmî" ve "Bezmî-yi A'mâ" başlıkları altında çoğu nazire niteliği taşıyan toplam 8 şiir verilmiştir. İki ayrı şair olduğu düşünülen bu kişilerden Bezmî'nin 5, Kör Bezmî'nin ise 3 şiiri verilmiştir. 151, 163, 243, 265, 298 ve 300. şiirler Bezmî'ye; 160, 186 ve 318. şiirler ise Kör Bezmî'ye aittir. Bu şiirlerden 186. şiirin matlaı Peşteli Hisâlî'nin *Metâli'u'n-Nezâ'ir* eserinde de geçmektedir. 223. şiirden önce de Bezmî başlığı atılmış; fakat varak kaybı nedeniyle söz konusu şiire ulaşılamamıştır.

Makālî'nin mecmûada 9 şiiri verilmiştir; kaynaklarda bu şiirlerden 325 ve 326 numaralı şiirlere ulaşılamamıştır. Mecmûada tekrar edilen 326 ve 343 numaralı şiirler

esasında bir şiirdir; derleyen şiiri iki kez almıştır. Diğer ulaşılamayan şiirin numaraları ise şunlardır: 139, 141, 147, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 161, 166, 167, 168, 169, 171, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 182, 183, 185, 188, 190, 192, 193, 195, 197, 198, 201, 203, 204, 205, 206, 210, 214, 216, 218, 224, 229, 230, 235, 237, 244, 248, 252, 253, 258, 264, 265, 274, 275, 285, 289, 293, 295, 296, 297, 304, 306, 307, 314, 315, 316, 317, 319, 321, 335, 336, 337, 341, 342, 344, 349, 351, 355. Kaynaklarda rastlanılmayan bu şiirlerden 204, 293, 297 ve 355 numaralı şiirlerin kime ait oldukları tespit edilememiştir.

2.6. Derlenen Şiirlerin Dil ve Üslûbu[3]

Mecmû'a-i Eş'âr, her şeyden önce dönemine kıyasla sade Türkçeyle yazılmış şiirlerin tercih edildiği bir şiir mecmûasıdır. Mecmûaya alınan şiirlerin tamamı göz önüne alınacak olursa Farsça terkiplerin az olduğu, var olan terkiplerin ise birkaç kelimenin birleşimiyle oluştuğu görülür. Umumiyetle iki veya üç kelimeden oluşan tamlamaların tercih edildiği şiirleri ihtiva eden mecmûada, üçten fazla kelimenin terkip hâline girmiş şekilleri yok denecek kadar azdır. Anlaşılır bir dil kullanımının tercih edilmesinin yanı sıra mecmuadaki şiirlerde "ko, bıre, hele, be, be hey" gibi halkın doğal konuşma şekilleriyle karşılaşmak mümkündür. Bu gibi doğal konuşmalar, mecmûa diline bir yerellik, doğallık havası katmıştır. Mecmûanın genelde sâde bir Türkçe ile yazılmaş şiirleri ihtiva etmesinin yanında Farsça şiirler -az da olsa- mecmûada kendine yer bulmaktadır. Bununla beraber mecmûa şiirlerinde İslâmiyet'in kuvvetli etkisi sebebiyle Kurân'dan âyetlere de, peygamber adları ve olaylarına veya diğer İslâmî öğelere de rastlanır. İsrâiliyyât ve İslâmiyet karışımı Arap ve Mazdeist-İslâm karışımı İran-Hint kültürlerinin beslediği bu edebiyatta, bu bahsi geçen sahalara ait öğelere de mecmûada rastlamak mümkündür. Mecmûa metni boyunca Kur'ân âyetlerinden, Hârût ve Mârût'a, Nûşirevân'dan İskender-i Zülkarneyn'e Âb-ı Hayât ve Zemzem suyuna dek farklı sahalara ait pek çok öğeyle karşılaşılır.

Mecmû'a-i Eş'âr'a alınan şiirlerin diline bakıldığında esasında bu dil, Çağdaş Türkçenin oluşum dilidir. Bununla birlikte Eski Anadolu Türkçesi veya diğer bir adlandırmayla Eski Oğuz Türkçesi özelliklerinin metinde var olduğunu görmek

[3] Bu yazı oluşturulurken eklerin tarihsel gelişimi için değerli akademisyenler Ahmet Bican ERCİLASUN'un "*Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*" ve Zeynep KORKMAZ'ın "*Türkiye Türkçesi'nin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*" kitaplarından istifade edilmiştir.

mümkündür. Mecmûanın dil ve üslûbu maddeler halinde sıralanacak olursa bu maddeler şu şekilde verilebilir:

- Mecmûada sâde bir Türkçe ile yazılmış şiirler tercih edilmiştir; bu şiirlerde Arapça ve Farsça tamlamalar oldukça azdır. Bu dillere ait tamlamalar da umumiyetle iki üç kelimeyi aşmamaktadır.
- Mecmûaya alınan şiirlerin metni, dil açısından bir geçiş dönemi metnidir. Bu sebeple hem Eski Oğuz Türkçesi hem de sonrasındaki dil özelliklerine haizdir.
- Eski Anadolu Türkçesinin en belirgin ses özelliklerinden biri küçük ünlü uyumuna riâyet edilmemesidir. Bu özellik mecmûa metninde de rahatlıkla görülür: yaşumla (70/1a), gözi (57/1b, 166/1a, 200/1b), -deñlü (341/II/1a, 196/2b, 184/2a), sözimüz (170/3b), gördi (34/1a, 127/3a, 270/4a), yaşum (358/3a, 116/3b) gibi.
- Metinde açık e'lerin çoğu kelimede geçtiği rahatlıkla görülür: gėce, gėç-, vėr-, ėriş-, dė- gibi.
- Eski Anadolu Türkçesindeki geniz n'si (ñ, ڭ) ve gırtlak ünsüzü h (ḫ, خ)'nin varlığı metinde de görülür.
- Eski Anadolu Türkçesinde +cA, +cUk, +cI, -dUkcA ekleri "ç" yerine daima "c" ile yazılmıştır; fakat metinde bu ekin bazen "c" bazen de "ç" olarak yazıldığı görülür.
- Eski Anadolu Türkçesinde +dA, +dAn, dUm, -dI, -dUk ekleri "t" yerine daima "d" ile yazılmıştır. Metinde de bu özellik korunur.
- İki ünsüz arasında kalan -t-, -k- tonsuz ünsüzleri tonlulaşır. -t->-d-, -k->-g- değişimi metinde de görülü: ḳanadı (1/31a), aldamağ-içün (23/4b), çekmege (1/16a), göstermege (104/III/1a), eylemege (234/2b) gibi.
- Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine geçişte görülen kelime başındaki t->d-, k->g-, ḳ>ḫ ünsüz tonlulaşmalarından ḳ>ḫ şekli metinde görülmez: geldi (240/1b, 254/4a ...), dilümden (286/5a) gibi.
- Eski Türkçede "barmaḳ, bıñar" gibi kelimeler, Eski Anadolu Türkçesinde de aynen devam etmiştir. Mecmûa metninde de bu kelimeler olduğu gibi korunmuştur.
- Damak n'si, geniz n'si veya nazal n olarak da adlandırılan eski şekli "ŋ, ng" olan "ñ" sesinin hem bazı kelime köklerinde hem de II. şahıs eklerinde varlığıyla

karşılaşılır: bıñarı (34/1a), Aḳdeñiz (334/2b), göñül (346/4a, 355/4a ...), göñlek (265/1a), ḳaşuñ (286/5a, 24/2b), başuña (36/1b), yoluñ (341/I/1b), şanmañuz (124/1a, 270/1a, 332/9a), ḳılmaduñuz (242/1), eyledüñüz (242/2), eylemeñüz (217/3a) gibi.

- Eski Türkçe'de -lXg şeklinde görülen isimden isim yapan ek, Eski Oğuz Türkçesinde sondaki sesin de düşmesiyle -lU hâlini alır. Metinde de bu özellik vardır: ḳanlu ḳanlu (258/4a), ḳanlu (70/1a) gibi.
- Eklerdeki yuvarlaklaşma devam eder: başun, eylesün, şalmasun, gelsün gibi.
- Eski Anadolu Türkçesinde Eski Türkçe'deki gibi yer yer yuvarlaklaşan geniş zaman ekine, metinde de karşılaşılır: alur (72/1a), alursañ (82/1a), ḳalur (259[redif]) gibi.
- Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine geçişte sert ünsüzden sonra gelen -t'li ekler tonlulaşarak -d olmuştur. Ünsüz sertleşmesine aykırı olan bu özellik metinde de aynen korunmuştur: 'ışḳdan (252/4b), ṭarafdan (240/2a), ṭaşdan (250/5a), aġlamaḳdan (235/4a) gibi.
- Çokluk II. şahıs eki -sIz da metinde geçmektedir: dėyesiz (349/69b[derkenar])
- "durur" bildirme eki metinde pek çok yerde geçer: dāġum-durur (15/4b), müşābih-durur (28/6a), la'lüñ-durur (33/3a), yıllar-durur (121/4a), keffümüzde-durur (124/4a), kim-durur (14/4b), ḥükmi-durur (311/1b), meşhūr-durur (355/67a), ma'mūr-durur (355/67b) gibi.
- -mAdIn zarf-fiil eki XVI. yüzyılda artık yavaş yavaş yerini -mAdAn'lı şekle bırakır. Metinde her iki şekil de görülür: ḳılmadın (25/5a, 52/5b), aġlamadın (89/2a), ḳonmadın (143/2b, 246/2a), çıḳmadın (355/56a), vėrmedin (110/2b), öldürmedin (236/1b), ölmedin (333/III/2b), ėrişmedin (353/5a) gibi.
- Eski Anadolu Türkçesi şahıs ekleri konumındaki ben, biz zamirleri b->v-, değişimiyle -vUz şeklini alır. Bu tarzla oluşmuş çokluk I. şahıs eki metinde bir iki yerde görülür: bulsavuz (170/2b), dėsevüz (170/3a)
- Eski Anadolu Türkçesinde ilgi durumu (genitivus) eki, daima +Uñ, +nUñ şeklinde yuvarlak ünlüyle verilmiştir. Metinde de bu özellikler korunmuştur.
- I. ve II. teklik ve çokluk şahıs iyelik ekleri daima yuvarlakken, III. şahıs teklik ve çokluk şeklilleri daima düzdür.

- Eski Anadolu Türkçesinde III. şahıs iyelik eklerinden sonra +n yükleme durum (accusativus) eki gelir; metinde buna pek çok örnek vardır: eṭrāfın (45/1b), ayaġuñ (238/2a), başın (273/1b) gibi.
- Bulunma (locativus) ve çıkma (ablativus) durum ekleri Eski Anadolu Türkçesi'nde daima +dA, +dAn biçiminde "-d-" iledir. Metinde de bu özellik korunmuştur: vuṣlatda (201/3a), pādişāhdan (237/3b), olmaḳdadur (275/5b) gibi.
- Eski Anadolu Türkçesinde benzetme edatı kimi>gibi yerine kullanılan +lA-y-In, +cIlA-y-In ad çekim ekleri metinde de görülür: sencileyin (332/6a), bencileyin (315/4b, 135/4b). "Ancılayın" şekli metinde yoktur.
- Eski Anadolu Türkçesinde duyulan geçmiş zaman eki daima +mIş'dır; +mUş'lu şekiller görülmez. Metinde de ek böyle kullanılmıştır: yaḳmışdur (104/I/4b), olmış (111/2b, 357/II/3a ...) gibi
- Eski Anadolu Türkçesinde vėr+gil, al+ġıl gibi şekillerde görülen emir anlamındaki "+gIl" eki metinde de geçer: aldanmaġıl ṣalġıl (207/7a), (348/3a).
- Bununla birlikte eski şekilleri +UbAnI, +IbAnI olan +UbAn, IbAn zarf-fiil ve +IsAr'lı gelecek zaman eki şekillere de metinde rastlamak mümkündür: olısar (356/IV/5), oluban (278/1b, 280/1a, 281/1a, 302/I/6a, 355/39a) düşüben (350/2b) gibi.
- "Uçmaḳ" (316/3a), "yavuz" (341[tekrar beyti]) gibi Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan bugün kullanılmayan kelimeler metinde de geçer.
- Mecmûada Türkçe asıllı kelimelerin Fars dili husiyetlerine bağlı olarak şekillendiği görülür: "kış u yaz" (277/5a) veya "gėrçek ü yalan" (357/I/3b) gibi.
- Mecmûada, biri Farsça diğeri Türkçe iki kelimenin Farsçadaki dil kaidelerine göre şekillenerek terkibe dâhil edildiği görülür: "ben-i nālān" (220/6b), "bay u gedâ" (355/17b) veya "cān u göñül" (355/22a) gibi.
- Mecmûada bazen bir kelime aynı beyit **ایاق/ایاغ** (M.294/58b) veya aynı şiir (M.112/**طاغت/داغت**) içerisinde dahi farklı şekillerde yazılmıştır:
- Umumiyetle terkiplerde kullanılan hemze, metinde bazen belirtme durum eki olarak da kullanılır: **غصەء** ġuṣṣayı (235/48b), **بادەء** bādeyi (92/19a) gibi.
- Mecmûada "ve" bağlacının, terkip oluşumu amacıyla kullanıldığı da görülür: **رخسار و مرغوب و دلآرا** "ruḫsār-ı merġūb-ı dil-ārā" (308/61b) gibi.
- Şiir başlıkları ve bazen de şair mahlasları kırmızı mürekkeple gösterilmiştir.

- Mecmûanın bazı yerlerinde noktalamalara dikkat edilmediği de görülür. Bazen noktalı harfin noktası unutulur (**حانقه/ خانقه** gibi) ya da noktasız yazılması gereken kelime noktalı olarak (**خسرت/ حسرت** , **صراخی/صراحی** gibi) yanlış yazılır. Özellikle rediflerin olduğu şiirlerde rediflerin üzerine konan noktalara pek de dikkat edilmez. Bununla beraber rediflerin -hele ki redif iki veya daha fazla kelime grubundan oluşuyorsa- eksik yazıldığı da olur. Aynı şekilde veznin eksik veya fazla olduğu beyitler de mecmûada mevcuttur. Bunların sayısı, kaynaklar ve metin tamiri yoluyla asgarî seviyeye indirilmeye çalışılmıştır.

Bugün dilimizde aynı veya farklı şekillerde yaşamaya devam eden pek çok deyime, söze ve benzer söz guruplarına bu mecmûada rastlamak mümkündür. Millet hâfızası olarak düşüncenin benzerliğini göstermek bakımından bunları -biraz da günümüze yakın bir bir üslûpla- vermek mümkündür. Bunlardan bazılarını günümüzdeki benzer şekliyle vermek gerekirse şöyle sıralamak mümkündür:

Kanadı altına almak (1/31a), kimseye minnet etmemek (1/37b), yüz çevirmek (2/1a), yere çalmak (4/4b), yüz vermek (8/4a, 100/3b), utancından yüzü kızarmak (9/1a), ağzına almak (11/5a), kulağına girmek (11/5a), başa dert vermek (22/3b), kan ağlamak (24/3a, 29/1a, 63/4b, 179/4a), kan yutmak (25/4a), üstüne düşmek (26/1b), gam yemek (26/5a, 85/2b), kafa tutmak (27/5b), övüp göğe çıkamak (28/6b), sabr ü kararı kalmamak (35/2a), gönül vermek (36/5a), el çekmek (39/2a, 113/2b, 130[redif]), el yumak (41/5a), yoluna feda etmek (42/4b, 232/1b), ağzının suyu akmak (52/2a), ayağına yüz sürmek (54/6a), yoluna can vermek (56/5a), ayağı yere basmak (61/2b), baş eğmek (62/5a), belini bükmek (67/5a), buluttan nem kapmak (69/4b), el çekmek (72/4b, 78/2b), ahdetmek (77/1a), eşiğine yüz sürmek (82/5a, 272/1a), gönül bağlamak (87/1a), gözden kaybolmak (91/5b), "Gül dikensiz olmaz." (95/4b), asker çekmek (103/I/1a), başkaldırmak (103/I/1a), kendi ayağıyla gelmek (127/3b), kendine yer bulamamak (130/2b), kalem çekmek (131/1b), yolunda payımal olmak (133/1b), yerden yere vurmak (135/1b), kuru iftira etmek (135/3b), başını alıp gitmek (138/5b), kuru sevda (141/V/5b), el birliği etmek (141/II/3b), çeken bilir (142/5b), gam çekmek (144/5b, 179/7a, 249/11b), yaman yemin etmek (144/6b), yoktan var etmek (150/1a), karayazı (151/6a), haber almak (153/2a, 233/4b), çıkagelmek (155/2b), sözü geçmek (170/3b), kulağı çınlamak (170/4b), bağrını delmek (171/1a), söyletme beni (193/1b), "yaşadıkça meseldir kişide hırs u ricâ artar" (198/4), elden gitmek (210/3a), karar kılmak (212/2a), göğüs germek (218/3a, 325/4a),

can atmak (219/5a), bahtı yaver (olmak(226/1b)), doğru haber almak (233/4b), tâkati kalmamak (234/2b), oğlu gibi bilmek (evladı gibi saymak (236/4b)), mahşer yerine dönmek (240/1b), başı göğe ermek (246/3b), ser bir vermek (250/2b), boynu bağlı kul olmak (252/4a, 284/2a) üstüne düşmek (253/3b), hâline bakmak (256/1a), aklını almak (256/3a, 274/2b), "Er ölür, adı kalır." (259/1b), "Güzellik baki kalmaz" (260/2b), yoluna baş koymak (273/1), kulak tıkamak (280/2b), yüz çevirmek (282/2b), yanına kalmamak (284/3a), kanına girmek (284/4a), yer etmek (284/7a), aklı fikri dağılmak (287/2b), kuru kavga (288/6b), ele girmek (292/3a), taklit etmek (295/19a), yazılan gelir başa (302/III/2a), gam değil (305/3a), canına minnet saymak (310/1b, 312/1a, 316/2b), nasihat etmek (319/1a), ne dediğini bilmemek (326/2b), dolu (kadeh) kaldırnak (327/4a), kalp gözü açık olmak (329/2b), aman vermemek (332/30b), sözünün eri olmak (337/11b), yanıp yakılmak (338/I/2a), "Allah kötü nazardan esirgesin!" (341), gönlünde yer edinmek (341/II/2a), haberdar olmak (344/4b), başını ezmek (345/3a), haddini bilmemek (345/3a) kendini elletmek (345/7a), cevherin kıymetini sarraf bilir (347/7b), kulu kurbanı olmak (348/5a), ağına düşmek (352/2b) vb.

Yukarıda verilen deyimler, atasözleri veya söz gruplarına dikkat edilirse bunların benzer şekillerinin bugünkü Türkçede yaşadığı görülür.

2.7. Mecmûanın Hazırlanmasında İzlenilen Yollar

Bir talebenin tez aşamasına gelebilmesi için öncelikle tüm koşulları uygun hâle getirmesi ve tez konusunu önceden belirlemesine bağlıdır. Tezin konusunun bulunması hayli uğraştırıcı ve zahmetli olsa da asıl sorun ona başlarken hangi yollar ve yöntemler izleneceğinin saptanamamasından kaynaklanır. Yanlış bir yol veya yöntem ister istemez çalışmanın verilerindeki doğruluk payını da etkileyecektir. Bu açıdan öncelikle talebenin gerekli alt yapıya yani donanıma sahip olması ve o işi sevmesi gerekir. Bunun haricinde ise donanımlı, iyi bir rehberin olması şarttır. Kılavuzluk edecek tez danışman hocasının talebeye edeceği doğru rehberlik, doğru yönlendirme ve çalışmada yüreklendirme girişimleri başarılı bir çalışmanın ortaya çıkmasını kuşkusuz sağlayacaktır.

Tüm bu koşullar oluştuğunda çalışmaya başlanır ve çalışmada izlenecek yollar belirlenir. Bu görüşler doğrultusunda *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın yüksek lisans tezi olarak hazırlanmasında başvurulan yollar şöyle sıralanabilir:

1. Öncelikle eserin ne olduğunu anlamak (edebî, tıbbî, içtimaî; manzûm/mensûr vs.)
2. Eserin daha önce çalışılıp çalışılmadığını yani araştırmanın daha önceden yapılıp yapılmadığını saptamak,
3. Eserin yazarını veya derleyenini, derlendiği yüzyılı, nerede derlendiğini saptamak,
4. Eseri baştan sona okumak ve transkripsiyon harfleriyle vermek,
5. Eserin eksik varak veya evrakını tespit etmek, eksik yerleri kaynaklardan istifade ederek onarmak yani metnin öncelikle ana tamirini yapmak,
6. Metindeki en küçük ayrıntıları dikkate alarak sonuçlara ulaşmak,
7. Kısmî metin tamiri yapmak yani şairin divanı veya başka eserlerinden, yahut da mecmûalardan istifade ederek metni karşılaştırmak ve eksikleri, yanlışları belirtmek,
8. Tablo, şema veya grafiklerden istifade ederek metni formülize etmek,
9. Çalışmanın sonunda en doğru sonuca ulaşmak ve bu sonucu açıkça belirtmek.

2.7.1. Mecmûa Metninde Tercih Edilen Yazım Kuralları

Okuma işi bittikten sonra, okunamayan yerlerin yeniden okunmasına gayret edilmiştir. Bu aşamadan sonra ise hâlâ okunamayan yerlerin hem okunmasında hem de pek çok yerin daha doğru okunmasında yardımcı olması hasebiyle divanlar başta olmak üzere pek çok materyal inceleme alanına dâhil edilmiştir.

Yazma işi bu esnada sürdüğü için, mecmûanın transkripsiyon harfleriyle gösteriminin nasıl olacağını yani nasıl bir yolla bunu en iyi şekilde yazılacağı, inceleneceği düşünülerek o şekilde eser transkribe edilmiştir. Araştırmanın inceleme kısmı ***Times New Roman***, metin kısmı ise ***Gentium Plus*** yazı tipi (font) ile yazılmıştır.

Mecmûanın metninin oluşturulmasında şu yollara başvurulmuştur:

1. Mecmûanın sayfaları köşeli parantez içinde gösterilmiştir: **[36a]**, **[71b]** gibi.
2. Sayfa veya varak geçişlerinde derkenar şiiri varsa öncelikle bir önceki sayfanın şiiri devam ediyorsa o şiirin devamı verilmiş, ikinci olarak hemen derkenar şiiri verilmiş

ve bunlar yapıldıktan sonra ancak derkenar şiirinin olduğu sayfadaki şiirlere devam edilerek kalınan yerden devam edilmiştir.

3. Varak veya sayfa geçişleri esnasında birbirini takip eden nazire şiirlerde, derkenar şiiri mütekip şiirlerin akışını sekteye uğratmaması için önce veya sonraya alınmıştır.

4. Şiir ve şiir beyitleri, Latin rakamlarıyla numaralandırılırken bentler Romen rakamlarıyla numaralandırılmıştır.

5. Tef'ilelerin muhaffiflerine ayrıca değinmeye gerek duyulmamıştır.

6. Hem metnin XVI. yüzyıl sonunda derlenmiş olması hem de daha iyi anlaşılması için Türkçedeki açık e belirginleştirilmiştir: "yidi", "giçdi", "didi" yerine "yėdi", "gėçdi", "dėdi" gibi.

7. Dipnotlardaki karışıklığı azaltmak gayesiyle dipnot numarası silinmiş, yerine sırasıyla önce şiir numarası sonra varsa bent, ardından beyit ve mısra numaraları verilmiştir.

8. Âyet veya hadis iktibasları dipnot bilgisiyle açıklanmıştır.

9. Divanla karşılaştırırken dipnotlarda önce varsa bent numaraları verilmiş sonra da beyit ve mısralar belirtilmiştir. Mısraları göstermek için beyit numarasıyla birlikte ilk mısra için **a**, ikinci mısra için **b** harfi kullanılmıştır.

10. Divanda olan ancak mecmûada olmayan veya yanlışlıkla tekerrür eden mısra veya beytin divana bağlı kalınıp divandaki şekli kabul edilmiş; lâkin buradaki aksaklık dipnotla gösterilmiştir.

11. "müşg-misk, müşgīn-miskīn" gibi aynı anlamdaki farklı yazılışlarda dipnot bilgisine gidilmeden mecmûadaki yazılış şekli olduğu gibi verilmiştir.

12. Okunamayan ya da metinde boş kalan yerler için köşeli parantez içine üç nokta "[…]" tercih edilmiştir.

13. Metne yapılan eklemeler "[ ]" köşeli parantez içinde gösterilmiştir.

14. Okunuşu tam çözülemeyen kelimelerin yanına soru işareti (?) konulmuştur.

15. Özel isimlerin aldığı ekler o isimden kesme işaretiyle ayrılmıştır.

16. Atıf vav'larının sessiz harfle biten kelimelerden sonra kelime kalın sesliyse "u", ince sesliyse "ü" olarak okunmuş; aynı şekilde kelime sesli harfle bitiyorsa dilin doğal akışı gereği "vü"lü okuma tercih edilmiştir: "Leylī ü Mecnūn" yerine "Leylī vü Mecnūn" gibi.

17. Pād-şāh, āşnā, āf-tāb, kām-rān, āsmān,rūzgār, dāstān kelimeleri vezne mutabık olarak umumiyetle pādişāh, āşinā, āfitāb, kāmurān, āsumān, rūzigār, dāsitān şeklinde -araya tire (-) konulmadan- okunmuştur.

18. Ẕī'n-nūreyn, Ẕū'l-fiḳār gibi Arapça sıfatlar araya işaret konmadan Ẕinnūreyn, Ẕülfiḳār şeklinde okunmuştur.

19. -dİkcE, -dUḳcA'lı yazımlarda c yerine ç'li okuma tercih edilmiştir: ėtdükçe, baḳduḳça, alduḳça gibi.

20. -Ib, -Ub zarf-fiil eki Türkçedeki yazım kurallarına uygun olarak -Ip, -Up şeklinde okunmuştur: añub, baḳub, gidüb, görüb, olub yerine añup, baḳup, gidüp, görüp, olup gibi. Bundan farklı olarak -UbAn, -İbEn'li şekillerde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır: geliben, baḳuban, görüben, añuban gibi.

21. "hiç" kelimesi metinde umumiyetle "cim" harfiyle yazılmışsa da, hem cîm'in çengelinin içine üç noktanın sığdırılmasındaki güçlük hem de metinde bazen "ç"li kullanımın da tercih edilmesi sebebiyle bu kelime daima "hīç" şeklinde okunmuştur.

22. "-le"li yazımda "ile" okunmasında sakınca olmayan kelimelerde "ile" ayrı yazılmıştır.

23. "-dİkçE, -dUḳçA" eki "ﭺ" harfiyle yazılsa da hem metnin bazı yerlerinde "ç"li okumaya da yer verilmesi hem de ses uyumunun sağlanması hasebiyle daima "ç"li okuma tercih edilmiştir.

24. Şiirlerde yararlanılan Kur'an ayetleri, hadisler vs. dipnotlarda orijinal hâlleriyle verilmiş ardından kaynağıyla birlikte açıklanmıştır.

25. Eserin okunmasında, özellikle tamlamalarda, öncelikle kolay ve doğal, akıcı okuma esas alındı. Bu sebeple Farsça tamlamalar, Farsça tamlamaya yakın okundu: ḫāne-yi, Fużūlī-yi Baġdādī, levḥa-yı, ḫˇāce-yi, çeşme-yi, mehçe-yi gibi.

26. Âyet veya hadis gibi iktibaslar dışında, Arapça veya Farsça kelimeler Osmanlı Türkçesindeki telaffuzuna uygun şekilde verilmiştir.

27. Farsça veya Arapça ek ve kelimeleri, aralarına "-" konularak vermiştir: mā-cerā, gül-sitān, gül-şen, sāḥib-ḳırān, gītī-sitān, çemen-zār, nev-rūz, nev-bahār gibi.

28. Metinde “dā’im”, “mā’il””, “melā’ik” gibi kelimeler genelde “ye” harfi ile “dāyim, māyil, melāyik” olarak yazılmış ise de bu ve benzeri kelimeler transkripsiyonlu metinde aslına sâdık kalınarak daima hemze ile gösterilmiştir.

29. “ve” bağlacı metinde bazen tamlama göreviyle kullanılmıştır: raḫş-ı ‘izz yerine raḫş-u ‘izz [1b], ‘ömr-i cāvidān yerine ‘ömr-ü cāvidān [2b], ‘ömr-i devlet yerine ‘ömr-ü devlet [60a], şarāb-ı āl yerine şarāb-u āl kullanılması [12a] gibi.

30. Farsça şiirlerin Türkçeye çevirisi yapılmamıştır.

31. “Yā-ḫōd” edatı daima “yāḫūd” olarak okunmuştur.

32. Farsça çū, çūn ve çūn+ki kelimelerindeki uzatmalar ve kesme işareti kaldırılarak kelimeler daima “çü”, “çün” ve “çünki” olarak okunmuştur.

33. Farsça şiirler verilirken, mecmûanın yazısı esas alınmış ve Farsça önekler metindeki şekliyle verilmiştir.

34. Rahman (رحمن), semavāt (سموات) gibi yazımlarda elif gösterilmese dahi bu tür kullanımların Arap yazım kaidelerinde olağan olmasına rağmen okunuşu değiştirmediği kabul edilerek seslilerin uzun okunması tercih edilmiştir: Rahmān, semāvāt gibi.

35. Bi-ḥamdi’l-lāh (بحمدالله), te‘āla’l-lāh (تعال الله), bi’l-lāh/bi’l-lāhi (بالله) benzeri Arapça kelime öbekleri araya işaretler konulmadan “biḥamdillāh, te‘ālallāh, billāhi” şeklinde verilmiştir.

36. Özel adların ilk harfleri büyük harflerle yazılmıştır.

37. Esasında Arap lisanında “ö” ve ü” sesi olmamasına rağmen, bazı kelimelerde Türkçeye uyulması için “u”lu okumalar yerine “ö” ve “ü”lü okumalar tercih edilmiştir. ‘Umer, ‘Us̲mān, ‘urf, ‘umr, fâ‘ilun, mu’min, āḳibetu’l-emr, Settāru’l-‘uyūb yerine ‘Ömer, ‘Os̲mān, ‘örf, ‘ömr, fā‘ilün, mü’min, āḳibetü’l-emr, Settārü’l-‘uyūb gibi.

38. Farsça kelimelerde o dile özgü “o”lu telaffuzlar Türkçeye uyularak “u” veya “ü” şeklinde okunmuştur: ḫoceste, ḫōrşīd, gol, bolbol, çerḫ, gozīde, ommīd-omīd, soḫen yerine ḫuceste, ḫūrşīd, gül, bülbül, çarḫ, güzīde, ümmīd-ümīd, suḫan gibi.

39. “Dost” kelimesi aslî telaffuzuna sadık kalınarak daima “dūst” olarak okunmuştur.

40. “Ṣoḥbet”, “ṣōfī” gibi kelimeler “u”lu okuma tercih edilerek “ṣuhbet”, “ṣūfī” olarak okundu.

41. Kaynak belirtmede kullanılan **a.g.e.** (adı geçen eser) ifadesi, dipnotlarda metin karşılaştırması yapılırken kısaltımı müşkül olan eserler için de kullanılmıştır.

42. Dipnotlarda kalıp ifadeler korunmuştur: Misalen “ḫarc ėtdi” ifadesindeki ilk kelime başka bir kaynakta “ṣarf ėtdi” olarak geçiyorsa, sadece “ṣarf” ve “ḫarc” kelimeleri alınmamış, “ṣarf ėt-”, “ḫarc ėt-” kalıplaşmış ifadeleri korunarak verilmiştir.

43. Varak kaybı, varak numaralarının yeniden düzenlenmesi gibi durumlarda açıklama varak numarası olan sayfadaki dipnotta verilmiştir.

44. Müfret ve matlalarda beyit numaralandırılmamıştır.

45. Muhammes, tercî‘-i bend, müsemmen gibi bentlerle kurulmuş nazım şekillerinde bentler Romen rakamlarıyla numaralandırılmış; fakat bent beyitleri herhangi bir numaralandırmaya tabi tutulmadan, aralarına boşluk konulmadan verilmiştir.

46. Varak eksikliği, yer bırakıp yazmayı unutma veya başka bir sebeple devamı yazılmamış şiirlerin eksik beyitleri eklenmiş ve bu eksikliklere değinilerek beyitler numaralandırılmıştır.

47. Beyit veya mısrada sıralanış olarak farklı olan; fakat mana ve vezinde bozukluğa sebebiyet vermeyen kelimelerin yeri değiştirilmeksizin, beyit veya mısra olduğu gibi verilmiştir: ḳanını dökmege / dökmege ḳanını gibi.

48. Türkçedeki kullanım sıklığı dikkate alınarak , “ber-ā-ber” kelimesi daima “berāber” ; fakat “dem-ā-dem”, “dem-be-dem” kelimeleri, daima “dem-ā-dem” “dem-be-dem” olarak verilmiştir.

49. Arapça kökenli “‘īş, ‘īd, ‘īn” kelimeleri anlaşılırlıklarını artırmak maksadıyla ‘ıyş, ‘ıyd, ‘ayn olarak okunmuştur.

50. Soru eki “-mI, -mU” metne sadık kalınarak yalnızca “mI” olarak okunmuş; fakat metinde bitişik yazılmasına rağmen çevriyazıda daima ayrı gösterilmiştir.

51. Duraklı vav’lar uzatılmadan sadece durağı için hemze kullanılarak verilmiştir. lū’lū’ veya rū’yā yerine lü’lü’, rü’yā gibi.

52. Farsça kelimelerde genelde sonda olan ve “ō” olarak okunan “vâv”lı bazı kelimeler Türkçedeki şekline yakın şekilde transkribe edilmiştir. Novrōz, Ḫusrov yerine nev-rūz, Ḫusrev gibi.

53. "-durur" bildirme eki daima kendinden önceki kelimeyle aralarına "-" konularak bitişik verilmiştir: yıllar-durur, müşābih-durur gibi.

54. Özel adlar indeksi kısmında sırasıyla varak numarası (33a), şiir numarası (154), varsa bent numarası (IV), beyit numarası (4) verilmiştir; mısra numarası **a** veya **b** olarak gösterilmiştir:(33a: 158/IV/4b gibi).

55. İndeks kısmında özel adlar, art arda gelen beyitlerde tekrarlanıyorsa sadece beyit numaraları arasına tire (-) konulması yeterli görülmüştür: 33a: 158/4-5 gibi.

56. İndeks kısmında özel adlar aynı şiirin farklı beyitlerinde geçtiği durumlarda ise varak-şiir-varsa bent-beyit numarası yeniden yazılmıştır: 33a: 158/2, 33a: 158/5 gibi.

57. İndeks kısmında özel adlar bentlerde geçiyorsa beyit numarasından önce bent numarası da Romen rakamlarla verilmiştir: 30a: 141/V/1b gibi.

58. İndeks kısmında özel adlar veya şair isimleri sayfanın derkenarında geçtiyse, o isme üst simge ile derkenar yazılmıştır: Hindū: 32a: 152/6^{derkenar} gibi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MECMŪ'A-İ EŞ'ĀR (METİN)

3.1. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın Transkripsiyonlu Metni

1

[1b] **Ḳaṣīde-yi Ümīdī [der-Medḥ-i Sulṭān Selīm Goft]**
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Bir seḥer kilk-i bedī'in destine alup revān
Başladı tecdīd-i aḥkāma debīr-i āsumān

2 Levḥa-yi māhuñ suṭurlābına mihr ėdüp naẓar
Merkez-i çarḫ-ı felekden nice ḥükm ėtdi beyān

3 İrtifā' alup ḳamer ḫayṭ-ı şu'ā'-ı şemsden
Dėdi kim gelmiş şeref burcına ḫūrşīd -i cihān

4 Ya'nī ḳılmış salṭanat taḫtına devletle cülūs
Bir şeh-i ṣāḥib-ḳırān bir ḫusrev-i gītī-sitān

5 Nice yıllar gözedürken ḫˇāce-yi Hindū-yi çarḫ
Girdi bir dürr-i girān-māye eline rāyegān

6 Müşterī-rāy ü ḳamer-rūy u 'Uṭārid-menzilet
Āfitāb-ı salṭanat ẓıll-ı İlāh-ı Müste'ān

Mecmū'a-i Eş'ār: Eserin başında "Mecmū'a-yi Ġazeliyyāt" yazılıdır. 1a sayfasında -muhtemelen tıbbî bir karışım olan- şu yazı vardır: "Terākīb-i Ḥakīm Buḳrāṭu'l-mevsūm el-mu'allimu'l-evvel: Zehr-i mārī: 1 miṣḳāl, zümürrüd-i ḫāliṣ: 1 miṣḳāl, yāḳūt-ı aḥmer: 2 miṣḳāl, incü: 2 miṣḳāl, aġaç ḳavunı çekirdegi: 1 dirhem, [ze]r-i ḫāliṣ: 1 dirhem, şeker-i nebāt: 2 dirhem [...] fī-sene: 23 ṣafer 1116." **23 Ṣafer 1116**: 27 Haziran 1704 (www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/ Erişim Tarihi: 01.01.2019. Mecmûanın derlendiği varsayılan III. Murad dönemi göz önüne alındığında bu yazının ve akabindeki tarihin, mecmûaya sonradan eklendiği düşünülmektedir.

1. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, K. 1, s. 103-108//Ümîdî Dîvânı üzerine yapılmış bir diğer çalışmada, bu kasidenin 1566'da tahta çıkan II. Selim (Sarı Selim)'in cülûsu münasebetiyle kaleme alındığı (cülûsiyye) bilgisi vardır (Selvi, 2008: 5).

6b "İlāh-ı" : "İlāha", **D.**

7 Ḳahramān u ḳahṭarān-heybet şeh-i Ḫūşeng-ceng
Pādişāh-ı Cem-ḥaşem Key-ḫusrev-i ṣāhib-ḳırān

8 Vāriṣ-i milk-i Süleymān Ḫusrev-i rūy-i zemīn
Dāver-i devrān şeh Sulṭān Selīm-i kāmurān

9 Pāy-ı ḳadr-i rif'ati māh-ı nev ile hem-rikāb
Raḫş u 'izz ü ḫaşmeti ḫink-i felekle hem-'inān

10 Açamaz 'Anḳā Hümā'nüñ himmetiyle bāl u per
Ėdemez pervāz bāz-ı fikretiyle ḳudsiyān

11 Çarḫ bir ḳındīldür ṭāḳ-ı serāy-ı ḳaṣrına
Nūrdān anuñ fetīlidür meh-i nev bī-gümān

12 Küngür-i ḳaṣr-ı refī'in yapmaġa mi'mār-i çarḫ
Destine aldı şu'ā'-ı şemsden zer-rīsmān

7a Ḫūşeng: İran'da en evvel hüküm süren Pişdadiyân sülâlesinin ikinci hükümdarıdır (Levend, 1984b: 156). Siyâmek'in oğlu, Keyûmers'in torunudur. Ahura Mazda ve ipşâspendlerin yardımıyla hem insanları hem de devleri egemenliği altına almış, 40 yıl hüküm sürmüştür. Akıl ve zekânın simgesidir. Zühd ve adaletiyle bilinir. İsminin kaynağının "akıl" anlamındaki "hûş"tan geldiği rivayetinin yanı sıra "güzel evler, güzel yerler yapan" anlamında kendisine Hûşeng denildiği de rivayet edilir. Ateşi bulan, maden işletmeciliğini ilk başlatan, ekmek pişirmeyi, giysi yapmayı, tapınak, zindan ve kale yapımını öğreten kişidir. Adaleti ilk getiren anlamındaki "pîş-dâd" lakabıyla da bilinen Hûşeng, öğüt (pend) türü şiirin de kurucusu sayılır (Yıldırım, 2008: 397-400). Dedesinin yerine hükümdar olan Hûşeng, Ehrimen'in oğlu tarafından öldürülen babası Siyamek'in intikamını alır. Su kanallarını, ekin ekme ve tohum sepmeyi bulan, dünyayı bayındır hâle getirmiş ve daha önceleri ağaç dallarıyla örtünen insanların elbiseyle örtünmesini sağlamıştır. Ateşi ilk bulan kişi olan Hûşeng, onu Tanrı'nın nuru olarak görür ve tapar; sonra adamlarını ateşin etrafında toplar ve o güne "sede" adını verir (Zavotçu, 2006: 230).

7b "Pādişāh-ı" : "pādişāhum" **M**.

Cem: İran'da hüküm sürmüş Pişdâdî sülâlesinin dördüncü ve en büyük hükümdarıdır. "Cem", "Cemşâsp", "Cemşîd", "Cemşîdûn" adlarıyla da anılır. Madenleri ilk kez işleten ve ondan süslü bir taht (Taht-ı Cemşîd) yapan, şarap ve kadehi (Câm-ı Cem) icat eden, efsanelerde Sultan Süleyman, Nuh Peygamber ve Hızır'a benzetilen Cem 300 yıl boyunca 7 ülkede hükümdarlık yapmıştır (Yıldırım, 2008: 203-211). 700 veya 1.000 yıl yaşadığı söylenen Cem, İdris Peygamber'in şeriatı üzerindeyken ululanıp tanrılık iddiasına başlayınca halkı ondan yüz çevirir. Dahhâk'ın tahtı ele geçirmesiyle Hind'e ve Çin'e kaçarak orada ölür (Pala, 2009: 86-87). Cem, divan şiir ve nesrinde şarap, kadeh ve eğlence meclisiyle anılır (Zavotçu, 2006: 88-89).

10a "Hümā'nuñ" : "Hümā-yı" **D**.

13 Başına ṭopraḳ ḳoyup meydān-ı ʻadlinde ṣabā
Āteş-i ḳahrından ol şehüñ diler her-dem emān

14 Rāyet-i nuṣret şiʻārı serv-i bāġ-ı salṭanat
Mehçe-yi manṣūrī olmış anda şekl-i āşiyān

15 Tīġ-i ḫūn-ālūdıdur bāġ-ı cinānda var ise
Bād-ı nuṣretle egilmiş bir nihāl-i erġavān

[2a] 16 Meclisüñde çekmege çarḫuñ kemān-ı saḫtını
Destine ḳullāb-ı zer almış hilāl-i āsumān

17 Ḳılmaġ içün raḫş-ı gerdūn seyrine varın niṣār
Hāle-yi māh-ı felek dīnārın ėtdi der-meyān

18 Rifʻat-i ṭāḳ-ı celāl-i ḳadrine ėdüp naẓar
Ḳaddin ol reşk ile iki bükdi ṭāḳ-ı Kehkeşān

19 Berg-i sūsenden ṣabā üstine ḫançer depredür
Medḥine ger ġonçe-yi gül-zār açmazsa dehān

20 Ṣaḥn-ı gül-zār-ı veġāda ol ser-āmed tuġlar
Bād-ı nuṣretle olur her biri bir serv-i çemān

21 Ḫusrevā eyyām-ı ʻadlüñde cihānı ḥıfẓ içün
Gör ḳulaġ urmış nücūm ile hilāl-i āsumān

22 Ėtmeyüp seyyāre-yi iḳbāl-i ḫaşmuñdan rücūʻ
Kevkeb-i baḫt-ı hümāyūnuñla ėtmiş iḳtirān

23 Rūz-ı meydān-ı neberdüñde o tīr-i ṣaf-şiken
Aġız açmışdur ʻadūnuñ içmege ḳanın revān

24 ʻAzm-ı rezm ėtseñ pelengī cāmelerle bebr-vār
Döymeye ḫaşmuñ olursa fī'l-meṣel şīr-i zamān

16a "meclisüñde" :"meclisinde" **M.**

17a "seyrine" : "seyrüñe" **D.**

21b "gör ḳulaġ urmış" : " göz ḳulaġ olmış" **D.**

25 Āb-ı tīġ-i ḫūn-feşānuñda ne ḥikmetdür bu kim
Bir dem içinde ėder ṣaḥn-ı cihānı gül-sitān

26 Mehçe-yi rāyāt-ı ḳadrüñ bir güzel āyīnedür
Ṣūret-i fetḥ u ẓafer dā'im olur anda 'iyān

27 Ṭarem-i gerdūn ġubār-ı fitneden ėdüp ḥaẕer
Dāmen-i çetr-i hümāyūnuñda olmışdur nihān

28 Devr-i 'adlüñde senüñ ėy pād-şāh-ı dād-gīr
Ḳapuña zincīr ile gelse n'ola Nūşirevān

29 Dest-i gevher-baḫşuñ ile şol ḳadar ḳılduñ 'aṭā'
Ceybini la'l ü cevāhir[le] n'ola ṭoldursa kān

30 Çoḳ iş eylerdi cihāna şeb-rev-i Hindū-yi çarḫ
Ṣīt-i 'adlüñ olmasa āfāḳa bir dem pās-bān

31 Beyża-yi māhı o dem alur ḳanadı altına
Şuḳḳa-yı a'lām-ı ḳadrüñ açsa şeh-per nā-gehān

32 Tuġuñ altun başlu ṣırma ṣaçlu bir maḥbūbdur
Kim ḫırāmānī olur yanuñca her laḥẓa revān

[2b] 33 Bir mücevher kāsedür destüñde tāc-ı Key-ḳubād
Bir dili çalar ḳuluñ yanuñda tīġ-i Ḳahramān

34 Būsitān-i medḥüñe aḳıtmaġa āb-ı zülāl
Ḫāme-yi şi'r-i ṣafā-baḫşum olupdur nāvdān

27b "çetr-i" : "çarḫ-ı" **D.**

28b Nūşirevān: Pehlevice'de, "*Husrâv Enûşekrevân*"; Farsça'da "*Enûşîrvân*", *Nûşrevân*", "*Nûşîrevân*", "*Enûşervân*" olarak bilinen ve m. 531-579 yılları arasında hüküm süren Nûşîrevân, Sâsânîlerin ilk büyük hükümdarıdır. Adaletiyle ünlüdür. Hz. Muhammed onun devrinde dünyaya gelmiştir. Döneminde özellikle bayndırlık işlerine, sanat ve edebiyata oldukça önem verilmiştir. Sarayının balkonundan sarkan "adalet zinciri" (zencîr-i 'adl), veziri "Bozorgmihr", tacı "tâc-ı Kisrâ" veya "tâc-ı Nûşîrevân" ve sarayı "eyvân-ı Kisrâ" ile de anılır. İran hükümdarlarının güç simgelerinden olan Medâin'deki "Tâk-ı Kisrâ" ve Tîsfûn'daki "Bârgâh-ı Nûşîrevân"ın Hz. Muhammed'in doğduğu gece yıkıldığı rivayet edilir (Yıldırım, 2008: 558).

35 Bir şikāyet var ṭapuñdan rūzigārumdan şehā
Olmışam bād-ı sümūm-ı ġuṣṣādan berg-i ḫazān

36 Kim naẓar eylerse rūy-i zerdüme giryān olur
Gerçi kim dėrler feraḥ vėrür ḳulūbe za‘ferān

37 Āsitānuñ var iken eflāka baş egmez varup
Minnet-i dūnānı ėtmez kendüye bār-ı girān

38 Ėy **Ümīdī** vaḳtidür dilden du‘ā-yi devleti
Ḫāmeñ eylerse lisān-ı ḥāl ile ger tercemān

39 Ḫāme-yi zerkārın alduḳça ‘Uṭārid destine
Māh-ı nev çekdükçe levḥ-i ṭāreme zerrīn-nişān

40 Cān gibi ḥükmüñ revān olup ser-ā-ser ‘āleme
Olasın her dem serīr-i salṭanatda kāmurān

41 Dilerüm dā’im murāduñ luṭf-ı Ḥaḳ bağışlasun
Devlet ile süresin ‘ālemde ‘ömr-i cāvidān

[3b] 2

Ġazeliyyāt-ı Ümīdī [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ka‘be’den yüz çėvirüp ėy ṣanem-i ḥūr-liḳā
Ėşigüñ cānibine döndi bugün ḳıble-nümā

2 Ruḫı şeft-ālūsını öpmege vėrmez ol şūḫ
Būsitān-i ser-i kūyında biñ olsa ayva

35a “ṭapuñdan” : “ṭapuña” **D.**

37b “dü nānı” : “dūnānı” **D.**

41a “dā’im” : “her dem” **D.**

[3b]: Mecmûada bu sayfadan önceki **[3a]** sayfası boş bırakılmıştır.

2. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 4, s. 161

3 Naḫl-i bālāsını seyr ėdeli ol Sidre-ḳadüñ
Ġāyet alçaḳ görinür oldı gözüme Ṭūbā

4 Leb-i cānāna ṭolanur dėyü bezm-i meyde
Cām-ı ṣahbāyı bugün ortaya aldı ẓurefā

5 Yėtürüp bāde-yi ‘ışḳ ile **Ümīdī** ‘aḳlın
Mest olup düşdi bugün ḫalḳ-ı cihāna rüsvā

3
Ve Lehu [Ümīdī]
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Sīnede peykān-i tīrüñ ġonçe-yi güldür baña
Cā-be-cā ṭurrañ nişānı şāḫ-ı sünbüldür baña

2 Bezm-i ġamda nūş ėdüp her laḥẓa bī-hūş olmaġa
La‘l-i rengīnüñ ḫayāli sāḳıyā müldür baña

3 Başum üzre gül gibi her dāġ-ı ḫūnīnüm ki var
Bu sifāl-i serde bir ra‘nā ḳaranfüldür baña

---

3. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 6, s. 163 // Bu şiir, Bâkī Divanı’ndaki G. 12 (Küçük, 1994: 108-109)’ye naziredir. // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’ye aittir. Nevâyî’nin *Garâ’ibü’s-Sıgar*’daki matlaı şöyledir:

Şehr bir ay furḳatıdın beytü’l-aḥzāndur maña
Bir gül-i ra‘nā ġamıdın bāġ zindāndur maña (**GRS.** 15/1)

Yusuf ÇETİNDAĞ, “Ali Şîr Nevâî’nin Osmanlı Şiirine Etkisi” adlı çalışmasında, Nevâyî’nin bu şiirinin Anadolu’da ilk olarak Necâtî tarafından tanzir edildiği belirtmiştir (2006: 94). Ümîdî’nin umumiyetle Bâkī etkisinde kaldığı düşünüldüğünde Necâtî ve Bâkī’nin şiirleri ara/vâsıta şiir grubuna girer. Nazire özelliği taşıyan Necâtî Beg Dîvânı’nda vasıta şiirin (Tarlan, 1992: 154) matlaı ise şöyledir:

Sīnem üzre zaḫm-ı ġamzeñ rāḥat-ı cāndur baña
Ġamzeñ oḳlarıyla ölmek ḫˇāb-ı bārāndur baña (G. 8/1)

Bâkī’nin matlaı da şöyledir:

Gül-sitān bezm-i şarāb u cām-ı mey müldür baña
Ḳulḳul-ı ḫalḳ-ı surāḥī ṣavt-ı bülbüldür baña (G. 12/1)

4 Gül-şen-i bezme ṣurāḥī ġonçe güller cām-ı mey
Naġme-yi feryād-ı ney elḥān-ı bülbüldür bana

5 Ey **Ümīdī** bend-i hicrāna giriftār oldı dil
Dā'im ol bendi gėçen bu zülf ü kāküldür bana

4

Ve Lehu [Ümīdī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Zülf-i pür-çīnüñde ḫāl-i 'anberinüñ dil-berā
Bir megesdür düşdi dām-ı 'ankebūta gūyiyā

2 Mā-cerā-yı dīdemi aġladuġum'çün dil-bere
Eşk-i çeşmüm egnüme gėydürdi bir rengīn-ḳabā

3 Dīde ḳaṣrını ḫarāb ėtse n'ola āb-ı sirişk
Ḫāne kim bünyādı āb üzre ola olmaz beḳā

[4a] 4 Yüz bula mı ġonçenüñ başına çıḳmışdı ṣabā
Yėre çaldı jāle eṭfālin gelüp bād-ı ṣabā

5 Ey **Ümīdī** ḫāk olursam rāh-ı kūy-ı yārda
Gözlerine ḥūrīler ėde ġubārum tūtiyā

5

Ve Lehu [Ümīdī]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Leb-i la'lüñ şarābdur gūyā
Dür-i dendān ḥabābdur gūyā

2 Bu ḳadar lem'a-yi dil-i pür-sūz
Dūd-ı āhum seḥābdur gūyā

---

4. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 3, s. 160

5. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 2, s. 159 **//** Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 14 (Küçük, 1994: 109-110)'e naziredir.

3 Dil-i zerdüm nuḳūş-ı ḫaṭṭuñla
Bir müẕehheb kitābdur gūyā

4 ʻAks-ı āb-ı ʻiẕāruñ ile gözüm
İki şīşe gül-ābdür gūyā

5 Nāfe-yi Çīn-i zülf-i yāra o ḫāl
Dāne-yi müşg-i nābdur gūyā

6 Sāḥil-i baḥr-i eşke her müje ḫār
Çeşmüm iki ḥabābdur gūyā

7 Āsumāndur **Ümīdī** kūy-ı nigār
Berḳ-ı āhum şihābdür gūyā

6
Ve Lehu [Ümīdī]
feʻilātün mefāʻilün feʻilün

1 Zülf-i pür-çīni sünbül-i pür-tāb
Rūy-ı rengīni lāle-yi sīr-āb

2 Sünbül-i zülf-i yāra ėrmek içün
Dökülüp ṣaçılur müdām gül-āb

3 Ḫam-ı ebrū-yı yār ehl-i dile
Zāhidā saña gūşe-yi miḥrāb

4 Ḫāl-i Hindūña ḳıldılar teşbīh
Şevḳden raḳṣa girse n'ola zübāb

5 Demidür āsitān-ı mey-kedeye
Düşegör ėy **Ümīdī** mest ü ḫarāb

6. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 9, s. 166

7

[4b] **Ve Lehu [Ümīdī]**

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Ḳāmetüñdür nihāl-i nāz ü firīb
Zeḳanuñ anda bir bih-i āsīb

2 Nabżını ḫaste-yi ġam-ı ‘ışḳuñ
El ucıyla ṭutar müdām o ṭabīb

3 Dūstum bāġ-ı ḥüsn içinde bugün
Ẕeḳanuñ gibi ḳopmadı bir sīb

4 Göricek ‘āşıḳ-ı ḫarīdārın
Gėydi zer-cāmesini egnine şīb

5 Gitdügince ba‘īd olup ol māh
Çıḳmaġa cān **Ümīdī** oldı ḳarīb

8

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Māh dėrlerse melā’ik saña ger ėtme ‘aceb
Āfitābum kişiye gökden iner çünki laḳab

2 Ṭatlu ḳıl aġzumı dėrsem şekker-i la‘lüñ ile
Aġzumuñ dadını ol dem vėrür ol şīrīn-leb

3 Nice olmaya anuñ cān ile dil ḥayrānı
Lebi dil-ber lebidür ḫāl-i ruḫı müşgīn ḥab

4 Vėrme yüz ḫaṭṭuña zülfüñ gibi gel başuñ içün
Rūm’ı ayaḳlamasun pādişehüm ceyş-i ‘Arab

---

7. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 11, s. 168

8. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 8, s. 165

2b “aġzumuñ” : “aġzınuñ” **M**.

5 Dağlar deñlü **Ümīdī** ġama ṭāḳat getürür
Ṭaşdan mı yüregi bilmezin anuñ yā Rab

9
Ve Lehu [Ümīdī]
fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Cām çekdi lebüñ görüp ḫaclet
Ḳızarup geldi beñzine ḥumret

2 Sākin oldı biraz ḥavādiṣ-i dehr
Ṭurmasun cām eylesün ḥareket

3 İçelüm bezm-i ġamda ḫūn-ı dili
Görelüm tā neye varur ṣoḥbet

4 Kim baḳardı yüzine āyīnenüñ
Ruḫlaruñ vėrmese aña ṣūret

5 Leblerüñ yādına şarāba varur
Mey-fürūş eyledi bize ḥürmet

[5a] 6 'Iyd-ı vaṣluñ müyesser olmayıcaḳ
Rūze-yi hecre eyledük niyyet

7 Ṣundı pīr-i muġān **Ümīd**'ayaġı
Eyledi gėrçek ėr bize himmet

---

9. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 15, s. 172
5a "varur" : "varup" **D.**
7b "gėrçek ėr bize" : "gėrçek ėrenlere" **M.**

10

Bāḳī

mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün

1 Gözüm yaşına ol la‘l-i leb-i sīr-āb olur bā‘i̱s
Dem-ā-dem ḳana ėy sāḳī şarāb-ı nāb olur bā‘i̱s

2 Semā‘a girse n’ola cām-ı meyden zāhid-i huşyār
Ki raḳṣ-ı ẕerreye ḫ̱ūrşīd -i ‘ālem-tāb olur bā‘i̱s

3 Ṣurāḥī nālesin artursa n’ola cām-ı ṣahbādan
Fiġān-ı ‘andelibe çün gül-i sīr-āb olur bā‘i̱s

4 Firāḳ-ı dürr-i dendānuñla cārī gözlerüm yaşı
Bu baḥr-ı bī-kerāna ol dür-i nā-yāb olur bā‘i̱s

5 Vücūdum ḫ̱ānesin seyle vėrür **Bāḳī** gözüm yaşı
Fenā-yı dār-ı bī-bünyāduma bu āb olur bā‘i̱s

11

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ḥalḳa-yı zülf-i dil-ārādan gėç
Gel dilā bu ḳurı sevdādan gėç

2 Meded ėy tīr-i ġam-ı ġamze-yi yār
Kerem eyle dil-i şeydādan gėç

---

10. Sabahattin KÜÇÜK, Bâkī Dîvânı, G. 29, s. 118 // Ümîdî’ye ait oduğu belirtilen bu şiirin esasında Bâkī’ye ait olduğu, makta beyitteki mahlasın vezni aksatmasından anlaşılmıştır. // Şiirin zemini muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından atılmıştır. Nevâyî’nin *Bedâyi‘u’l-Vasat*’taki matlaı şöyledir:

Miniñ mecnūnluġumġa ‘ışḳ u sevdā ger irür bā‘i̱s
Velīkin bu ikige bir perī-peyker irür bā‘i̱s (**BV.** 90/1)

3a nālesin: nālesini **M.**

5a “Vücūdum ḫ̱ānesin Ümmīdī seyle gözyaşumı” **M.**

11. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 19, s. 177

3 Bezm-i ‘işretde çeküp cām-ı meyi
Zevraḳ ile yüri deryādan gėç

4 Ėrüp ėy nāle der-i cānāna
Çenber-i çarḫ-ı mu‘allādan gėç

5 Bir daḫı aġzuña alma cāmı
Ėy **Ümīdī** mey-i ḥamrādan gėç

12
Ve Lehu [Ümīdī]
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Devr ėdüp meclisi biñ nāz ile rindāne ḳadeḥ
Sāḳıyā döndi bugün ḫaylīce yārāna ḳadeḥ

2 Şem‘-i kāfūrını çün dikdi ṣurāḥī bezme
Ṣubḥa dek olsa n’ola üstine pervāne ḳadeḥ

[5b] 3 Çarḫdur meclis aña ḥalḳa-yı rindān hāle
Mey-i nāb ile ne beñzer meh-i tābāna ḳadeḥ

4 Pertev-i ‘aks-ı ‘iẕāruñla gėce meclisde
Sāḳıyā döndi yine şem‘-i fürūzāna ḳadeḥ

5 Būse-yi la‘lin **Ümīdī**’ye dün ėdüp iḳrār
Sāḳıyā ṭurdı bugün ‘ahdine peymāna ḳadeḥ

3b “yüri” **:** “yüzi” **M.**

12. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 21, s. 179 **//** Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 32 (Küçük, 1994: 120)’ye naziredir.

13

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̱lü fā'ilün

1 Nūş eyledükçe ḳanum olur la'l-i yār surḫ
Gördükçe nār-ı āhum olur gül-'iẕār surḫ

2 Bezm-i cemāle her biri bādām-ı surḫ olur
Olsa şarāb-ı nāb ile çeşm-i nigār surḫ

3 Ol Yūsuf-cemāle ḫarīdār olup yine
Ṣalmış çemende ceybine ġonçe hezār surḫ

4 Bāb-ı kitāb-ı 'ışḳuñı yazmaġa bir faṣl
Ḫūn-ı cigerden eyledi dil yādigār surḫ

5 [Vėrse şikest pençe-yi mercāna yėridür
Ḫınna ile ḳılup elin ol şīve-kār surḫ]

6 Ṣanma **Ümīdī** egnüme gėydüm libās-ı āl
Ḫūn-āb-ı ġamla oldı bu cism-i nizār surḫ

14

Ve Lehu [Ümīdī]

mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün fe'ūlün

1 Revā mı Bīsütūn'da eyleyüp yād
O Şīrīn şekli yaza ṭaşa Ferhād

2 Ṣalınmış nāz ile ṣaḥn-ı çemende
Nihāl-i servi taḥrīk eylemiş bād

3 Saña olmaz müşābih naḳş-ı ḥūrī
Ne deñlü vėrse ṣūret aña Bihzād

---

13. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı,, G. 22, s. 180// Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.
1b "gül-'iẕār" : "ol 'iẕār" **M.**

14. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 23, s. 181

4 Leṭāfet bulmayup serv-i çemende
Nihāl-i ḳaddüñe ṭoġrıldı şimşād

5 **Ümīdī** nūş ėdüp her dem mey-i telḫ
Bu cām-ı ser-nigūndan alalum dād

15
Ve Lehu [Ümīdī]
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ḭlü fā'ilün

1 Ümmīd-i pāy-būsuñ ile ėy nihāl-ḳad
Ḳaldı ayaḳda 'āşıḳ-ı bī-çāreler meded

[6a] 2 Ėren ṣafāya mışḳale-yi 'ışḳ-ı pāk ile
Āyīne gibi gėyse olur egnine nemed

3 Bezm-i ṣafāda ṣāḳī-yi sīmīn-'iẕārdan
Ėrdi elüme sāġar-ı ṣahbā yeden bi-yed

4 Sīnemde mevc-i baḥr-ı belādur her üstuḫˇān
Kim yėr yėr anda penbe-yi dāġum-durur zebed

5 Baḥs eyledükçe Ka'be-yi kūy-ı nigārdan
Eyler **Ümīdī** ėşigi ṭaşın anuñ sened

16
Ve Lehu [Ümīdī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Dāġ yaḳup gėce bāzūsına ol şāh-levend
Ḳolına baġladı bir ḫūb güzel bāzū-bend

2 Berş ü afyōn-ı ġamuñ ḫaylī yübūset vėrdi
Leb-i nābuñ demidür ṣunar ise aġzuma ḳand

---

15. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 27, s. 186

16. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 28, s. 187

2b "aġzuma" : "aġzına" **M.**

3 Naġme-yi muṭrib-i dem-sāz ile pürdür gūşum
Nāṣıḥā anuñ içün ḳulaġuma girmez pend

4 Nāvek-i ġamzelerüñ sīnede bulduḳça şikest
Rişte-yi cān-ı ḥazīn ile ḳılur dil peyvend

5 Ḥaḳ bu kim bu ġazel-i pāke naẓīr olmaz hīç
Ey **Ümīdī** n'ola erbāb-ı ṣafā ḳılsa pesend

17
Ve Lehu [Ümīdī]
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Ṣayd [ėtdi] göñlümi yine bir ṭurrası kemend
Zülf-i siyāhın ėtdi anuñ gerdenine bend

2 Beñzer ġazāl-ı çeşmüñi ḳılmaḳ diler şikār
Ṣayyād-ı zülfüñ almış ele 'anberīn-kemend

3 Ḫavfum odur ki dil dege la'l-i nigāruma
Yoḫsa lebin dehāna alurdum niteki ḳand

4 Ẓāhir olur mı idi duḫān-ı ḫaṭṭ-ı 'iẕār
Nār-ı ruḫuñda yaḳmasa ḫālüñ eger sipend

5 Kimdür **Ümīdī** dėrseñ eger şūḫ-ı şīve-kār
Bir derd-mend ü bī-kes ü bī-çāre müstemend

---

17. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 24, s. 182 // Bu şiir muhtemelen Bâkī Dîvânı'ndaki G. 34 (Küçük, 1994: 121)'e nazîredir. // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Şeyhī Dîvânı'ndaki G. XVIII (Biltekin, 2018: 119)'dir. // Eğridirli Hacı Kemâl'in *Câmi'u'n-Nezâ'ir* adlı nazîre mecmûasında da Şeyhī'nin şiiri benzer şiirlere zemin olarak verilmiştir (Ertek Morkoç, 2003: 270-271).

5a "eger" : "ėy" **D.**

[6b] **18**

Ve Lehu [Ümīdī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Sāġar-ı ṣahbā ki erbāb-ı ṣafānuñ cānıdur
Ehl-i 'ışḳā neş'e-yi ūlāsı rūḥ-ı s̲ānīdür

2 Gül degüldür görinen her bülbül-i şeydā dile
Şāhid-i şāḫ-ı gülüñ boynına düşmiş ḳanıdur

3 La'l-i nābuñ z̲ikr ėder ḫalvetde pīr-i ḫān-ḳāh
Sāġar-ı ṣahbā elinde sübḥa-yı mercānıdur

4 'Āşıḳ-ı dil-ḫasteye la'l-i güher-bārın nigār
Şöyle ḳıymetlendürür gūyā ki ādem cānıdur

5 Bülbül-i dil n'ola meyl ėtse **Ümīdī** sāġara
Gül-şen-i bezm-i ṣafānuñ bir gül-i ḫandānıdur

19

Ve Lehu [Ümīdī]

mefā'i̯lün mefā'i̯lün mefā'i̯lün mefā'i̯lün

1 Felekde ṣarṣar-ı āhumla mihr-i āsumān ditrer
Dem-i bād-ı ṣabādan gūyiyā berg-i ḫazān ditrer

2 Yürek oynadı ṣanma ḫavf-ı tīr-i ḫūn-feşānuñdan
Görince üstine anuñ bu ḳalb-i nā-tüvān ditrer

3 Olursa bir içim meclisde vėrmez zāhid-i ḫuşka
Mey-i nābuñ şu deñli üstine pīr-i muġān ditrer

4 Görüp teb ṭutdı lerzān oldı ṣanmañ çeşm-i bīmārı
Ki yād ėdüp ġam-ı hicrān-ı yārı her zamān ditrer

---

18. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 78, s. 238

19. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 58, s. 217 // Bu şiir, muhtemelen Bâkī Dîvânı'ndaki G. 139 (Küçük, 1994: 188)'a naziredir. // Bu şiirin zemin şiiri Hafî-yi Edirnevî'ye aittir: **PBM.** Şiir Nu. : 2210, s. 827-828. // Eğridirli Hacı Kemâl, Pervâne Bey'den farklı olarak Hafî'nin söz konusu şiirini de -kafiyesi farklı- bir nazire olarak değerlendirmiştir: **CMN.** Şiir Nu. : 564, s. 520-521

5 Çekince ėy **Ümīdī** sīneye bir sīm-endāmı
Yürek oynar beden lerzān olur cismümde cān ditrer

20
Ve Lehu [Ümīdī]
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Aġzuñ ėy ġonçe-dehen cām-ı mey-i ḥamrā mıdur
Düşmiş ol cāma lebüñ berg-i gül-i ra'nā mıdur

2 'Āḳıbet zülfüñ gibi sevdāyī ḳıldı göñlümi
Ḫāl-i ruḫsāruñ nigārā ḥabbetü's-sevdā mıdur

3 Görinen ėy māh-rū zerrīn benek midür yāḫūd
Yüz sürer dāmānuña mihr-i cihān-ārā mıdur

4 Sāye-yi ḳaddüñ mi yā baḫt-i siyāhum mı benüm
Düşmüş ayaġuña yā zülf-i 'abīr-āsā mıdur

5 Cān-ı nālānum **Ümīdī** sīne-yi ṣad-çākda
Āşiyān-ı ḫārda bir bülbül-i gūyā mıdur

[7a] **21**
[Ümīdī]
fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Eyledük tīr-i yāra sīne siper
Ėy dil ammā içüñ bilür ne çeker

2 Göñline girdi ġonçe-yi bāġuñ
Vaṣf-ı dendānuñ ile jāle-yi ter

---

20. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 36, s. 195 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 120 (Küçük, 1994: 175)'ye naziredir.

21. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 59, s. 218 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 140 (Küçük, 1994: 188-189)'a naziredir.

1a "içüñ" : "içeñ" **D.**

3 Ḫāk-i pāyuñ getürdi bād-ı ṣabā
Dėdiler aña Genc-i Bād-āver

4 Bāġ-ı kūyuñda ėy nihāl-ı ṣafā
Lāzım oldı raḳīb-i ḫara semer

5 Naẓmuña ėy **Ümīdī** ḳıymet yoḳ
Ṭab‘-ı pāküñ olalı kān-ı güher

22
Ve Lehu [Ümīdī]
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Ṣanmañ ki ḫaṭṭı la‘line yāruñ keder vėrür
Teng-i nebāta pāy-ı meges ne żarar vėrür

2 Mir’āt-ı rūy-ı yār ṣafā-baḫş iken dile
Ḫaṭṭ-ı ġubārı ėrişüp anuñ keder vėrür

3 Cām-ı mey-i viṣāl ile ‘ıyş ehline bugün
Añmañ ḫumār-ı hecri ṣaḳın derd-i ser vėrür

4 Almaġa kuḥl-ı ḫāk-i rehüñ nergis-i çemen
Gül-şende bād-ı ṣubḥ eline sīm ü zer vėrür

5 Mihrüñle ḫāk olursa **Ümīdī**-yi nā-tüvān
Mihr-i sipihre ẕerreleri nūr u fer vėrür

4b raḳīb-i ḫara: Mecmûada “ḫar-raḳībe” olarak geçen tamlama, vezin gereği yeniden düzenlenmiştir.
22. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 38, s. 197 **//** Eğridirli Hacı Kemâl’in *Câmi‘u’n-Nezâ’ir* adlı nazîre mecmûasında, bu ve benzeri şiirlerin zemin şiiri olarak biri Ahmed Paşa Dîvânı’ndaki G. 87 (Tarlan, 1992: 160) olmak üzere Ahmed Paşa’nın “ḫaber vėrür” redifli iki şiiri gösterilmiştir: **CMN.** Şiir Numaraları: 549, 550; s. 510-511

23

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ṣanmañ ol şūḫ-ı dil-ārāyı ki kākül götürür
Şeh-levendāne ṭaḳup başına sünbül götürür

2 Döyemez ḫār-ı cefā zaḫmına gül nāzükdür
Yine ol bār-ı belāyı dil-i bülbül götürür

3 Farḳuma yara çeküp üstine bir dāġ urduñ
Döndüm ol kimseye başında ḳaranfül götürür

4 Dil-i dīvāne ḫayāl-i leb ü ruḫsāruñ ile
Beñzer ol mest-i mey-i nāba gül ü mül götürür

5 Ger cefā ḳılsa **Ümīdī**’ye n’ola cānāne
Bülbül-i zāra ne cevr eyler ise gül götürür

[7b] **24**

[Ümīdī]

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Ruḫuñ şem‘-i melāḥat ḳaşlaruñ müşgīn-duḫānıdur
Anuñ ol gerden-i kāfūrı sīmīn-şem‘dānıdur

2 Getürdi arḳasın yėre hilāl-i çarḫ-ı mīnānuñ
Ḳaşuñ meydān-ı ḥüsnüñ bir ser-āmed pehlevānıdur

3 Añup Cām-ı Cem-i devrānı ḳan aġlar mey-i ṣahbā
Anuñ her bir ḥabābı āl-i çeşm-i ḫūn-feşānıdur

4 Ḥaẕer ḳıl āteş-i āh-ı derūnumdan ki ėy gerdūn
Yaḳar dāmānuñı nā-geh ḳażā-yı āsumānīdür

---

23. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 79, s. 239 **//** Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Ahmed Paşa Dîvânı’ndaki G. 68 (Tarlan, 1992: 151)’dir.

24. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 73, s. 233 **//** Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1b “kāfūrı” : “kāfūr” **D.**

2b “ser-āmed” : “lu‘b ile” **M.**

5 Ḳarasına göz ėrişmez belāġat baḥrıdur ṭab‘uñ
Anuñ’çün ėy **Ümīdī** sözlerüñ dürr-i me‘ānīdür

25
Ve Lehu [Ümīdī]
mef‘ūlü mefā‘i̯lü mefā‘i̯lü fe‘ūlün

1 Meclisde ġaraż bāde ile ḫūb ṣadādur
Merġūb olan ‘ālemde begüm āb ü hevādur

2 Urduḳça cefā bārın olur meyl-i ziyāde
Her cevr [ü] cefā k’andan ėrür cāna ṣafādur

3 Dik gelmez idi ḳāmet-i bālāña ṣanavber
Taḥrīk ėden ėy şūḫ anı bād-ı ṣabādur

4 Dil ḳan yudar ise n’ola bezmüñde dem-ā-dem
Ḫ̌ān-ı ġamuñ ėy rūḥ-ı revān cāna ġıdādur

5 Aġyāra varup mihr ü vefā ḳılmadın ol şūḫ
Billāhi ġaraż ancaḳ **Ümīdī**’ye cefādur

26
Ve Lehu [Ümīdī]
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘i̯lü fā‘ilün

1 Ruḫsār-ı yāra beñzemese berg-i lāleler
Gül-şende böyle üstine düşmezdi jāleler

2 Çıḳdı beyāża nüsḫa-yı ḫaṭṭ-ı ‘iẕār-ı yār
Yazıldı fenn-i fitnede nice risāleler

3 Yoluñda ḫāk olanlar eyā serv-i ḫōş-ḫırām
Lāyıḳ mıdur ki böyle ayaḳlarda ḳalalar

---

25. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 30, s. 189
26. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 83, s. 243

4 Olduḳça dil metā‘-ı ġam-ı yāra müşterī
Dellāl olur cihāna çıḳup āh u nāleler

5 Ġam yėme ey **Ümīdī** reh-i ‘ışḳ-ı yārda
Eksük degül çü derd ü belādan nevāleler

[8a] **27**
[Ümīdī]
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Fāş ėtme rāz-ı ‘ışḳuñı bülbüllere seḥer
Ėy ġonçe-yi nihāl açılma ṣovuḳ gėçer

2 Bār-ı belāña ṣabr ėdemezken dil-i ḥazīn
İnṣāf aña ki ėtdi taḥammül raḳīb-i ḫar

3 Bāzār-ı ‘ışḳ içinde eyā ḫˇāce-yi cemāl
Ṣanma gözüm yaşı gibi lü’lü’-i ter düşer

4 Yaḳdı derūn-ı lāle-yi ḫāl-ı ‘iẕār-ı yār
Dürr-i dehānı jāle-yi bāġı düşürdi ter

5 [Her dem ḫadeng-i ġamzeñe sīnem nişānedür
Bu deñlü zaḫm-ı tīr baña ḳanda baş ṭutar]

6 Mūy-ı miyān-ı yāri der-āġūş ėdem dėyü
Ḳıldı **Ümīdī** miḥnet ile ḳaddini kemer

28
Ve Lehu [Ümīdī]
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Sevdā-yı ‘ışḳ ėder bu dil-i bī-nevāyı gör
Billāhi ḳaṣd-ı salṭanat ėder gedāyı gör

---

27. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 56, s. 215

28. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 49, s. 208 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 129 (Küçük, 1994: 181)’a naziredir.

2 Derd ü belā-yı ḫaṭṭuñı dėrlerdi baña āh
Geldi yėtişdi āḫir efendi belāyı gör

3 Vėrmek dilerseñ āyīne-yi ḳalbüñe ṣafā
Mir'āt-ı cāmı al naẓar eyle ṣafāyı gör

4 Ṭurmaz ḥarīm-i Ka'be-yi kūy-ı nigārumı
Barmaḳla gösterür ele ḳıble-nümāyı gör

5 Zerd ėtdi gerçi çihre-yi zühhādı ṣūretā
Reng ėtdi aña ma'nīde zühd ü riyāyı gör

6 Şehbāz-ı zülf-i yāra müşābih-durur dėyü
Ögüp göge çıḳardılar ėy dil Hümā'yı gör

7 Cānā **Ümīdī** ḥüsnüñi rengīn-edā ėder
Gūş eyle anı gel berü ḥüsn-i edāyı gör

29
Ve Lehu [Ümīdī]
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̱lü fā'ilün

1 Ḳan aġladı firāḳ-ı lebüñle şarāblar
Görince döndi üstine anuñ ḥabāblar

2 Yād-ı lebüñle ḫaylī döküldi ṣaçuldı dün
Bezm-i ṣafāda cür'a-yı cām-ı şarāblar

3 Gird-āb-ı [baḥr-ı] 'ışḳa çü ṣalmadı rūzigār
Yā fülk-i dilde böyle nedür ıżṭırāblar

4 Bir muṭrib-i yegāneye meclisde dün gėce
Çaldurdı cümle varını çeng ü rebāblar

5 Nār-ı derūn-ı sīnemi görüp **Ümīdiyā**
Ser-geşte oldı bezm-i belāda kebāblar

---

29. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 50, s. 209 **//** Bu gazelin 4. ve 5. beyitleri **8a** sayfasının derkenarındadır.

[8b] **30**

Ve Lehu [Ümīdī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 La‘lüñ üzre ėdeli ḫaṭṭuñ ḳarār
Çeşme-yi Ḥayvān’a ėrmişdür ġubār

2 Teşneyem la‘lüñ zülāline dėsem
İçirür bir iki tīġ-i āb-dār

3 Raḳṣ ėder ṣanmañ nücūmıyla felek
Çarḫa girmişdür bu āh-ı pür-şerār

4 Bīsütūn-ı ġamda nālem gūş ėdüp
Başını ḳaldurdı yėr yėr kūh-sār

5 Ėy **Ümīdī** ḳara çöllerde ḳodı
Nāfe müşgīni bu zülf-i müşg-bār

31

Ve Lehu [Ümīdī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Dil n’ola zülfüñde eylerse fiġān u zārlar
Gėceler çoḳ nāleye āġāz ėder bīmārlar

2 Ḫāl-i ‘anber-bāruña beñzer dėyü misk-i Ḫoten
Dūstum başladı bürüp ṣarmaġa ‘aṭṭārlar

3 Uyduñ ulaşduñ dėyü erbāb-ı ‘ışḳa ol perī
Seg raḳībi dā’imā itler gibi āzārlar

---

30. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 32, s. 191

4a “nālem” : “tā kim” **M.**

5a “çöllerde” : “çuvallarda” **M.**

31. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 69, s. 229 **//** Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 85 (Küçük, 1994: 153)’e naziredir.

4 Zülf-i kāfir-kīşüñe öyküñdügiy'çün ey ṣanem
Rāhibe ejder görinür ḥalḳa-yı zünnārlar

5 Ey **Ümīdī** bāġ-ı ruḫsārın görelden murġ-ı dil
Ḫār olupdur çeşmine anuñ gül-i gül-zārlar

32

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Rindān-ı bezme cām-ı zümürrüd külāhdur
Her birisi diyār-ı Cem'e pādişāhdur

2 Ṣaḥn-ı sarāy-ı mey-kede bir ḫōş mesīredür
Āb ü hevāsı ḫūb güzel cāy-gāhdur

3 Boyuñca misk ile yazılu nüsḫadur senüñ
Ṭūmār-ı zülfi yaḳma efendi günāhdur

4 Yāra şikāyet ėtmege derd-i derūndan
'Işḳ ehline dehān ü zebān şekl-i āhdur

5 Başda hevā-yı kākül-i müşgīni var iken
Sevdā-yı zülfi de ne belā-yı siyāhdur

[9a] 6 Bir kez **Ümīdī** ayaġuña sürmege yüzin
Yıllar-durur yoluñda şehā ḫāk-i rāhdur

---

32. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 39, s. 198

1b "Cem'e" : "ġama" **M.**

3b "yaḳma" : "baṣma" **D.**

33

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̤lü fā'ilün

1 Açduḳça yara sīneme ol tīġ-i zer-nigār
Bir pāre ḥaẕẕ ėdüp açılur ḳalb-i ġam-güsār

2 Ḫōd-bīn olur görince dilā kendin ol perī
Vėrme eline āyīne luṭf eyle zinhār

3 Nuḳl-ı lebüñle bāde-yi la'lüñ-durur ġaraż
Yėnüp içilmedük ne var ėy şūḫ-ı şīve-kār

4 Miḥrāb-ı ṭāḳ-ı ebrū-yı dil-dāra baş egüp
Ḳaddin hilāl iki büküp eyler i'tiẕār

5 Cevr ü cefā ile beni bī-zār ṣanmasun
Varup **Ümīdī** eyleyeyin yāra āh u zār

34

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̤lü fā'ilün

1 Her yaña gördi çeşmümüñ aḳar bıñarı var
Şāh-ı ḫayāl-i yār gelüp eyledi ḳarār

2 Sevdā-yı çīn-i zülfüñ ile ėy ġazāl-çeşm
Terk-i diyār ėderse n'ola nāfe-yi Tatar

3 Hergiz oḳınmaz āyet-i luṭf u vefālaruñ
Ġāyet ġubār yazmış anı ḫaṭṭ-ı müşg-bār

4 Ḳoynum çü dāġ-ı 'ışḳ ile ṭolı filoridür
Ger şāhid-i ḫayāli çekem sīneme ne var

---

33. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 42, s. 201 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 160 (Küçük, 1994: 201)'a naziredir.

34. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 43, s. 202

4b "sīneme" : "sīneye" **D.**

5 Şemşīr-i ġuṣṣa ile **Ümīdī** helāk olur
Ṭaḳılduġınca yanuña ol tīġ-i zer-nigār

35
Ve Lehu [Ümīdī]
mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Belā bezminde cānā cām çeşm-i ḫūn-feşānumdur
Ḫayāl-i la‘l-i mey-gūnuñ şarāb-ı erġavānumdur

2 Ḳarār u ṣabr-ı dil gitdi reh-i ‘ışḳuñda nem ḳaldı
Nigārā şimdilük yüze gelür eşk-i revānumdur

3 Yaşum perverdesidür lāle-zār-ı kūh-ı ġam cānā
O bāġuñ āb-ı rūyı eşk-i çeşm-i ḫūn-feşānumdur

[9b] 4 Göñülden çıḳmadı peykān-ı tīr-i ġamzeler hergiz
Nice demler-durur ey ḳaşı yā ḫāṭır-nişānumdur

5 **Ümīdī** ben o şehbāz-ı Hümā-bāzem ki ‘ālemde
Görinen māh-ı nev bām-ı felekde āşiyānumdur

36
Ve Lehu [Ümīdī]
mef‘ūlü mefā‘ī̱lü mefā‘ī̱lü fe‘ūlün

1 Ṣūfī ġarażuñ çün bir iki cām-ı ṣafādur
Yā tāc-ı riyā başuña bilsem ne belādur

5b “yanuña” : yanuñca” **M.**

35. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 84, s. 244 **//** Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 128 (Küçük, 1994: 180-181)’e naziredir .

5a. Hümā: Sîmurg gibi efsanevî bir kuştur. Gögesinin üzerine düştüğü kişinin hükümdar veya kutlu bir talihe sahip olacağına inanılırdı. Hükümdarlığa Hümâ’nın gölgesi kâfiydi; hümâyûn kelimesi de buradan gelir. Cemşîd’in emirlerinden Şemîrân’aın kendisini yılandan korumasına karşılık, ona üzüm tohumu getirmiş; o tohumun ekimiyle edilen ağacın üzümleri şarabın elde edilmesini sağlamıştır (Yıldırım, 2008: 388-390).

36. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 63, s. 223

1b “başuña” : “başına” **D.**

2 Ėy bād-ı ṣabā çīn-i ser-i zülfüñi yāruñ
Müşg-i Ḫoten'e eyleme teşbīh ḫaṭādur

3 Cür'et gele mi zāhid-i ṣad-sāleden ėy dil
Egninde ṣaḳın ḫırḳasına baḳma ḳabādur

4 Seyr eyle dilā resmini eşkāl-i zamānuñ
Baḳ cām-ı meye āyīne-yi gītī-nümādur

5 Dil vėrme **Ümīdī** ṣaḳın ālāyiş-i dehre
Kim 'āḳıbetü'l-emr anuñ ṣoñı hebādur

37

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Ṭarf-ı kenār-ı bāġa varup düşdi jāleler
Bād-ı bahār ile gülüp açıldı lāleler

2 Yanardı tāb-ı sūziş-i 'ışḳuñla ġonçeler
Şu sepmese derūnına bir pāre jāleler

3 Bezm-i çemende zühd ü riyā ile ceng ėdüp
Meydāna sürdi raḫşını gül-gūn piyāleler

4 Künc-i belāda 'āşıḳ-ı dil-ḫaste-yi ġama
Derd-i firāḳ u ġuṣṣa vu ġamdur nevāleler

5 Gül gibi yār raḳīb-i ḫār ile hem-nişīn
Bülbül gibi **Ümīdī** n'ola ḳılsa nāleler

3a "gele mi" : "ola mı" **D.**

4a "zamānuñ" : cihānuñ **D.**

5b "'āḳıbetü'l-emr" : "'āḳıbet-i kār" **D.**

37. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 64, s. 224

5a yār **:** yā **M. //** raḳīb-i ḫār **:** Divan ve mecmûada "ḫār-raḳīb" şeklinde geçmektedir.

38

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̤lü fā'ilün

1 La'lüñ yanında cür'a-yı peymāne pest olur
Devr-i lebüñde revnaḳ-ı sāġar şikest olur

2 Sürdükçe cām-ı bāde-yi gül-gūnı dā'imā
Sāḳī̄-yi bezme bülbüleler zīr-i dest olur

[10a] 3 Cānā hevā-yı la'l-i lebüñle ḥabāb-vār
Āvāreler şarāba düşüp mey-perest olur

4 Bezm-i ṣafāda la'lin emen aḳlın aldurur
Meclisde cür'a içse kişi ḳatı mest olur

5 Gūş eyleyüp **Ümīdī** bu şi'r-i bülendüñi
Elḥān-ı murġ-ı naġme-serāyān pest olur

39

Ve Lehu [Ümīdī]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Tāc-ı Cem sāġar-ı şarāb yėter
Cā-be-cā la'l aña ḥabāb yėter

2 Çeksün el sāzdan dilā muṭrib
Meclise nālemüz rebāb yėter

3 Derd-i ser vėrdi sāḳıyā devrān
Mey-i gül-fām sür gül-āb yėter

---

38. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G.55, s. 214 **//** Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 97 (Küçük, 1994: 160)'ye naziredir.

5a "şi'r-i bülendüñi" : "şi'ri bülendi" **M.**

39. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 85, s. 245**//** Nazire görünümündeki bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Nevâyî'ye aittir. 'Alî-Şîr Nevâyî'nin *Nevâdirü'ş-Şebâb*'daki matlaı şöyledir:

Bizge cihān bāġıdın ol serv-i gül-endām yiter
Ol çü yiyer sāye-yi serv ü mey-i gül-fām yiter (**NDŞ.** 177/1)

4 Sāġar-ı la‘l-i ḥoḳḳa-yı dehenüñ
Leb-i la‘lüñ şarāb-ı nāb yėter

5 Manṣıb u cāh **Ümīdī**’ye o şehüñ
Ḫāk-i pāyına intisāb yėter

40
Ve Lehu [Ümīdī]
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Dil kebāb oldı dėyü aġlayup ėtdükçe niyāz
Birez ol şūḫ-ı cefā-pīşe ḳılur puḫte piyāz

2 Siḥr ėder gerçi dil almaḳda o zülf-i cādū
Naḳd-ı cān urmada ammā ki müjeñ tīr-endāz

3 Dil-i ferzāneyi bir lu‘b ile māt ėtmek içün
Zīr-i zülfinde o şeh ruḫların ėtdi açmaz

4 Tāb-ı ruḫsāruña dil-dāde degülse cānā
Şem‘-i meclisde nedür yā bu ḳadar sūz u güdāz

5 Ṭur bėgüm ‘ahdüñe cevr ėtme dil-i zāra dėsem
Cevr ėder ol büt-i sīmīn-ten **Ümīdī** ṭurmaz

41
Ve Lehu [Ümīdī]
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Rūşen ḳılalı meclisi cām-ı şarābumuz
Mihr ile māhı ‘aynına almaz ḥabābumuz

---

40. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 96, s. 256

3. Açmaz : “Satranç oyununda şahı koruyan taşlardan birinin yerinden oynatılamaması durumudur” (Arslan, 2000: 20).

41. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 98, s. 258

[10b] 2 Raḳs ėtmez idi ṣavma‘ada şeyḫ-i şehr eger
Çalınmayaydı gūşına çeng ü rebābumuz

3 Mey-ḫāne cāy-ı muḥtesib-i bezm-i bādedür
Eksük degüldür elden anuñ’çün şarābumuz

4 Şol teşnegān-ı vādī-yi ‘ışḳuz ġamuñda biz
Āb-ı zülāli ‘aynına almaz serābumuz

5 Zerḳ u riyādan el yuya zühhād-ı şehr eger
Görse **Ümīdī** mey-kededе āb-ı nābumuz

42

Ve Lehu [Ümīdī]

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1 Şāhuz diyār-ı meclise sāḳī vezīrümüz
Mey-ḫāne pīş-ḫˇānı olupdur serīrümüz

2 Cevr-i ḫaṭṭ-ı nigār ile ḥāżır belā vü ġam
Fikr-i dehān-ı yār ile ġā’ib żamīrümüz

3 Mihr-i ruḫuñla ṭobṭoludur sīnemüz n’ola
Āfāḳa nūr vėrse żamīr-i münīrümüz

4 Ṣabr u ḳarār az ü firāvān nüḳūd-ı eşk
Yāruñ fidā yolına ḳalīl ü keşīrümüz

5 Ṭāḳ-i sipihri ṭolduralı āh ü zār ile
Yāruñ **Ümīdī** ḳalmadı kūyında yėrümüz

---

42. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 104, s. 264

43

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̱lü fā'ilün

1 Mihrüñle varur ise yėle ḫāk-sārumuz
Ẕerrāt gibi raḳṣa gire her ġubārumuz

2 Deryā-yı eşk mevc uralı bād-ı āh ile
Dürr ü cevāhir ile ṭolupdur kenārumuz

3 Gird-āb-ı ġamda zevraḳ-ı dil bulmadı ḫalāṣ
Ḥayfā muvāfıḳ olmadı bu rūzigārumuz

4 Şevḳüñle ḫāk olursam eger gird-bād-veş
Āhum yėliyle raḳṣa gire ḫāk-sārumuz

5 Çarḫ ėtmeden **Ümīdī** telef naḳd-i eşkümi
Gel 'ıyş u nūşa ḫarc ėdelüm cümle varumuz

[11a] **44**

Ve Lehu [Ümīdī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Leb-i la'lüñde o ḫaṭṭ-ı nev-res
Teng-i şekkerde yatur pāy-ı meges

2 Kime ṣarılsa bulur 'ömr-i ebed
Cān vėrür tī̇ġüñe şimdi herkes

3 Ṣayd içün murġ-ı ḫayāli yāri
Oldı müjgānlar ile dīde ḳafes

4 Baḥr-ı eşküm göreli bī̇-pāyān
Siñecek yėr bulımaz Nī̇l ü Aras

---

43. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 100, s. 260 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 192 (Küçük, 1994: 218)'ye naziredir.

5a "eşkümi" : "'ömrümi" **D.**

44. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 105, s. 265

5 Dil-i nālānumı yād eyle dėyü
Nāḳanuñ boynına aṣıldı ceres

6 Ḳalmışam gūşe-yi ġamda tenhā
Kimse olmasun **Ümīdī** bī-kes

45

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̱lü fā'ilün

1 Gözden revān olalı yaşum nitekim Aras
Eṭrāfın aldı her müje mānend-i ḫār u ḫas

2 Ḫār-ı belā-yı miḥnet ile eyledi felek
Gül-zār-ı dehri bülbül-i şeydālara ḳafes

3 Rāh-ı belāda ḳāfil[e]-yi dil ne çekdügin
Dā'im lisān-ı ḥāl ile taḳrīr ėder ceres

4 Şāh-ı serīr-i devlete bālīn-i zer-nigār
Rind-i ḫarāba ḫışt-ı ḫam-ı mey-fürūş bes

5 Āh eyleme **Ümīdī** ser-i kūy-ı yārda
Cā'iz ki işidüp [gele] aġyār sesi kes

---

45. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 106, s. 266 **//** Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Şeyhī Dîvânı'ndaki K. II (Biltekin, 2018: 16)'dir. Şeyhī'nin vezni farklı olan tevhîd türünde yazılmış kasidesinin matlaı şöyledir:

Ėy kemāl-i ḳudretüñ nefḥinde 'ālem bir nefes
V'ėy celāl-'izzetüñ baḥrında dünyā keff-i ḫas (**CMN**. Şiir Nu. : 1041, s. 889)

46

Ve Lehu [Ümīdī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ḳays ‘ışḳ ile muḥabbet cāmını nūş eylemiş
Mest olup gėçmiş yatur kendin ferāmūş eylemiş

2 Māh-ı nev ṣanma felek çāk-i giribān eyledi
Bāde-yi mihrüñ nigārā anı ser-ḫōş eylemiş

3 Üstuḫˇān-ı sīne yėr yėr mevc-āşūb-ı belā
Bād-ı āhumla yine deryā-yı dil cūş eylemiş

4 Ḫˇāb ile ceng ėtmek içün kendüyi merdümlerüm
Ḥalḳa-yi zülfüñ ḫayāliyle zırıh-pūş eylemiş

[11b] 5 Ḳāmet-i zerdin **Ümīdī** hecr ile ėdüp kemer
Bu ḫayāliyle miyānuñı der-āġūş eylemiş

47

Ve Lehu [Ümīdī]

mefā‘ı̱lün mefā‘ı̱lün mefā‘ı̱lün mefā‘ı̱lün

1 Gözüm yaşın ḫayāl-i ruḫları ḳana boyandurmış
Bahār-ı ḥüsni cūy-ı eşki başından bulandurmış

2 Bugün mestāne sāḳī leblerüñ yādına meclisde
Ṣurāḥīden yine bir āl ile cāmı ṭolandurmış

3 Göñül vaṣf eyleyüp āb-ı zülāl-i tīġ-i cānānı
Ten-i ṣad-pārede her yaranuñ aġzın ṣulandurmış

4 Metā‘-ı vaṣfınuñ biñ cān ile olup ḫarīdārı
Gėce dil naḳdını pervāne şem‘-i bezme yandurmış

---

46. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 108, s. 268

47. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 107, s. 267 **//** Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 219 (Küçük, 1994: 234-235)'a naziredir.

5 **Ümīdī** bī-vefādur dėdügin ol şūḫ işitmiş dün
Bugün gelmiş vefālar eyleyüp anı utandurmış

48

Ve Lehu [Ümīdī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Teb-i miḥnetden ėdüp cānı ḫalāṣ
Ėrişüp ḫaṭṭ-ı ruḫuñ yazdı ḫavāṣ

2 Ḫāk-ı pāyuñ eger isterse ṣabā
Vėrme ėy serv ayaġuñ pek baṣ

3 Zülf-i zencīre dili peyvend ėt
Cāmi'-i ḥüsnüñe bir ḳındīl aṣ

4 Vaṣf ėder ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı yāri raḳīb
Ṣanki bir zāġdur oḳur İḫlāṣ

5 Va'de ėtmişken **Ümīdī** vaṣlın
Ṭurmadı 'ahdine döndi raḳḳāṣ

49

Ve Lehu [Ümīdī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Sāġar-ı bādeden ėdüp i'rāż
Döndi bir şekl-i ḳadīde mirtāż

2 Yüzüñi görmege ḳıldum niyyet
Geldi remlümde o dem şekl-i beyāż

3 Rāstdur ḳaddüñe dėyü cāmeñ
Kesdi biçdi yine ḫaylī miḳrāż

---

48. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 109, s. 269
49. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 110, s. 270

[12a] 4 Eylemez ḥālüme bir laḥẓa naẓar
Ėder o ġamze-yi ġammāz iġmāż

5 Ėy **Ümīdī** nice ben ölmeyeyin
O ṭabīb eyledi bizden i‘rāż

50

Ve Lehu [Ümīdī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ėtdi tīġüñden dil-i ṣad-pāre ḥaẓ
Ābdan cānā ėrür bīmāra ḥaẓ

2 Sīneme gönder ‘aṣā-yı tīrüñi
Ṭanıyup ėtsün yürek bir pāre ḥaẓ

3 Leblerüñden ėrişür cāna ṣafā
Cāmdan lā-büdd ėder mey-ḫˇāra ḥaẓ

4 Rīş-i cāna vėrdi peykānuñ ṣafā
Ābdan gerçi ki ėtmez yāra ḥaẓ

5 Ḳanlu peykānuñ **Ümīdī** sīnede
Baġrına başup ėder bī-çāre ḥaẓ

51

Ve Lehu [Ümīdī]

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 N’ola dil ėtse o la‘l-i leb-i zülāle ṭama‘
Ki rind-i mey-kede eyler şarāb-ı āla ṭama‘

2 Vėrürse dīnini zāhid ‘aceb mi dünyāya
Ki bī-meẕāḳ olan eyler hemīşe māla ṭama‘

---

50. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 112, s. 27 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

51. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 113, s. 273// Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

3 Cemāl-i bāġını seyr ėder müdām ol şūḫ
Görince ḳopsa n'ola mīve-yi viṣāle ṭama'

4 Kenār-ı mūy-ı miyān-ı nigārı ḳılma ḫayāl
Cihānda 'āḳil olan eylemez muḥāle ṭama'

5 **Ümīdī** murġ-ı dile dām u dānedür ḥaẕer ėt
Görince eyleme zinhār o zülf ü ḫāle ṭama'

52

Ve Lehu [Ümīdī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Dāġ-ı 'ışḳuñla bulur sīnem şeref
Manḳıra degmez pūlı olmasa def

2 Gūş ėdüp evṣāf-ı dürr-i la'lüñi
Aġzınuñ ṣūyın aḳıtdı her ṣadef

[12b] 3 Ḥīleden ḫālī degül ḫāl-ı ruḫuñ
Fitneden olmadı ḫaṭṭuñ ber-ṭaraf

4 Göricek emvāc-ı baḥr-i eşkümi
Lücce-yi deryāyı 'ummān gėçdi kef

5 'Iyşa ṣarf eyle **Ümīdī** varuñı
Naḳd-ı 'ömrüñ ḳılmadın devrān telef

3a "cemāl-i" : "cemāli" **D.**

52. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 115, s. 275

53

Ve Lehu [Ümīdī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Dest-i sīmīninde sāḳīnüñ mey-i ḥamrāya baḳ
Bir nihāl üzre açılmış ġonçe-yi ra‘nāya baḳ

2 Ayru görürmiş nihāl-i ḳaddüñi şimşāddan
Ey gül-i ra‘nā çemende nergis-i şehlāya baḳ

3 Görmek isterseñ cemāl-i şāhid-i kāşāneyi
Sāḳıyā mir’āt-ı cām-ı bāde-yi ṣahbāya baḳ

4 Rāya teşbīh eylemiş māh-ı nev-i ebrūlaruñ
Billah ey ḳaşı hilālüm bu meh-i bedr aya baḳ

5 Sīnem üzre dāġ-i ḫūn-ālūduma eyle naẓar
Ġam beyābānında bitmiş lāle-yi ḥamrāya baḳ

6 Çihresin zerd ü nizār etmiş **Ümīdī** derd-mend
Gör ne ṣūret bağlamış ol ‘āşıḳ-ı şeydāya baḳ

---

53. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 119, s. 279 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 239 (Küçük, 1994: 248)’a naziredir. // Gazelin zemin şiiri için *Pervâne Bey Mecmûası*’nda Sürûrî gösterilmiştir:

> Bīsüṭūn-ı ġamda berg-i lāle-yi ḥamrāya baḳ
> Perdehā-yı dīde-yi Ferhād-ı ġam-fersāya baḳ (**PBM**. Şiir Nu. : 4038, s. 1479).

Bu ve benzeri şiirlerin zemini muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’ye aittir (Çetindağ, 2006: 255); bu durumda Sürûrî’nin şiiri vasıta şiirler grubuna girer. Nevâyî’nin *Garâ’ibu’s-Sıgar*’ındaki gazelin matlaı şöyledir:

> Çıḳsa cānım ‘ayb ḳılma cism-i bīmārımġa baḳ
> Küyse cānım ḥayret itme nāle-yi zārımġa baḳ (**GRS.** 328/1)

54

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̤lü fā'ilün

1 Ādāb-ı 'ışḳı yazdı gül-istān varaḳ varaḳ
Eṭfāl-i bülbül eyledi ezber sebaḳ sebaḳ

2 Bezm-i bahār-ı bāġa lebüñ yādına bugün
Cām-ı şarāb-ı nāb çekildi ayaḳ ayaḳ

3 Ḫ̬ān-ı viṣāl-ı Leylī'de eller ṣafā sürüp
Mecnūn içerdi zehr-i belāyı çanaḳ çanaḳ

4 Peykān-ı tīr-i sīne-güẕārın yėtürmese
Dil ḫ̬ānesin müjeñ aramazdı bucaḳ bucaḳ

5 Meh-rūlar aldı destine rengīn-piyāleler
Gūyā çemende güller açıldı buṭaḳ buṭaḳ

6 Yüz sürmege ayaġına ol serv-i ser-keşüñ
Seyl-āb-ı dīde şehri ṭolanır ṣoḳaḳ ṣoḳaḳ

[13a] 7 Ḫ̬ūn-ı ciger **Ümīdī** gelüp cām-ı dīdeye
Yāri ne yüzden ėtdi temāşā babaḳ babaḳ

---

54. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 121, s. 281 **//** Bu şiir Bâkī'nin *Dîvân*'ındaki G. 242 (Küçük, 1994: 250)'ye naziredir. Bu şiirin zemin şiiri için *Pervâne Bey Mecmûası*nda Cezerî-zâde Kāsım Paşa gösterilmişken, Eğridirli Hacı Kemâl'in *Câmi'u'n-Nezâ'ir*'inde Cem Sa'dîsi'nin şiiri verilir. Cezerî-zâde'nin matlaı şöyledir:

Açılmış idi defter-i gül-şen varaḳ varaḳ
Dil muṣḥaf-ı cemālüñ oḳurken sebaḳ sebaḳ (**PBM**. Şiir Nu. : 3954, s. 1448)

Sa'dî-yi Cem (Cem Sa'dîsi)'in matlaı ise şöyledir:

Ḥüsnüñ güli kitābı açılmış varaḳ varaḳ
Cān bülbüli ṣabādan oḳurdı sebaḳ sebaḳ (**CMN.** Şiir Nu. : 1163, s. 999-1000)

55

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Yine sevdā-yı ġam-ı ‘ışḳı ile dil-dāruñ
Başı yaṣdıḳda bugün ḫaylī dil-i bīmāruñ

2 İşidüp raḥm ėde cā’iz ki şeb-i ġamda nigār
Arasın kesme dilā ḫançer-i ġamla zāruñ

3 ‘Āşıḳ-ı teşne mey-i nābla sīr-āb olsun
Berş ü āfyōn ile aġzı ḳurusın aġyāruñ

4 Mey-i nābı görüp alınmasa ėy ġonçe-dehen
Meclis-i meyde ḳızarmazdı gül-i ruḫsāruñ

5 Ėy **Ümīdī** çün açılmadı gül-i bāġ-ı ümīd
Çekelüm n’eyleyelüm cevrini her bir ḫāruñ

56

Ve Lehu [Ümīdī]

mef‘ūlü mefā‘ī̱lü mefā‘ī̱lü fe‘ūlün

1 Bir gördi meger Ka‘be ile ėşigin anuñ
Mīl çekdiler ėy dil gözine ḳıble-nümānuñ

2 Cān naḳdini erbāb-ı ṣafā ḳılmaġa teslīm
Aradılar ėy ġonçe bulınmadı dehānuñ

3 Rez duḫterini cān vėrürüz almaġa ammā
Alınmaz elinden n’ėdelüm pīr-i muġānuñ

4 Biñ cān ile bir būseye iḳrārını alduḳ
İbrāma dilā döymedi nāzük lebi anuñ

---

55. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 129, s. 289

56. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 131, s. 291

5 Şād eyledük ol yāri vėrüp yolına cānı
Şād ola **Ümīdī** göreyin rūḥ-ı revānuñ

57

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü mefā'i̯lü mefā'i̯lü fe'ūlün

1 Cām-ı Cem ile 'ıyşını yād ėtdi şarābuñ
Meclisde bükādan gözi aġrıdı ḥabābuñ

2 Ḫōş ṭutduġı'çün ḫāṭır-ı ġam-nākumı her bār
Ayaġın öperdüm ele girse mey-i nābuñ

3 Nerm ėtse n'ola nālelerin dün gėce gördüm
Hecrüñle teni bir ḳıla dönmişdi rübābuñ

[13b] 4 Öykündügi'çün sīne-yi sūzānuma ėy dil
Yārān-ı ṣafā dün etini yėdi kebābuñ

5 Var ise dili degdi ṣurāḥīnüñ **Ümīdī**
Mestāne düşüp pāyı şikest oldı şarābuñ

58

Ve Lehu [Ümīdī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 'Ārıżuñ dökdi yėre yüzi ṣuyın āblaruñ
Deldi çāh-ı zeḳanuñ baġrını gird-āblaruñ

2 Çekmedin sen ṣanemüñ bār-ı ġam-ı ebrūsın
Ḳāmeti iki bükilse n'ola miḥrāblaruñ

3 Ḫūn ėdüpdür yüregin ḥasret-i la'l-i nābuñ
Budur açılmaduġı ġonçe-yi sīr-āblaruñ

---

57. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 132, s. 292

58. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 130, s. 290 // Bu gazel, **13b** sayfasının derkenarındadır.

4 ‘Ārıż-ı nābuña dil-dāde gėçermiş cānā
Ābdan dönse ‘aceb mi yüzi gird-āblaruñ

5 Ėy **Ümīdī** güher-i naẓmla ḳıymet mi olur
Zīver-i gūş-ı cihāndur dür-i nā-yāblaruñ

59

Ve Lehu [Ümīdī]

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ı̣lü fā‘ilün

1 Müjgān-ı ḫūn-feşānum ėdüp dīdeler ḫadeng
Tā ṣubḥ olınca leşker-i ḫ ̌ābıyla ḳıldı ceng

2 Dāġ-ı siyehleriyle ser-ā-pā tenüm gören
Ṣanur ki gėydüm egnüme bir cāme-yi peleng

3 Cānā ezilmiş āb-ı zülāl-i dehānuña
Başına şekkerüñ ėdeyin bu cihānı teng

4 [Urdı götürdi naḳd-ı dili şimdi sīnede
Barmaḳ ḥisābı göstere lāyıḳ mı her ḫadeng]

5 Meydān-ı ġamda öykinimez ṭūp-ı āhuma
Yoḳ yėre atılur ṣanma araya tüfeng

6 Pür-dāġ-ı cismüm olalı deryā-yı ġam muḥīṭ
Oldum **Ümīdī** lücce-yi baḥr-ı ġama neheng

60

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Devr-i gül ėrdi ḳoma elden ayaġın cāmuñ
‘Iyş u nūş ėt demidür cām-ı mey-i gül-fāmuñ

---

59. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 126, s. 286
60. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 127, s. 287

2 Ḫuşk-leb ḳalmış idi yād-ı lebüñle ḫaylī
Mey-i nābı göricek aġzı ṣulandı cāmuñ

3 Bezm-i meyde içeyin ḳanını dėrmiş ḫalḳuñ
Dili çıḳdı yine ol ḫançer-i ḫūn-āşāmuñ

4 Ḥasret-i çeşm-i siyeh-kāruñ ile gül-şende
Aġlamaḳdan ḳızarur çeşmi gül-i bādāmuñ

5 Ėy **Ümīdī** demidür sāye-ṣıfat gül-şende
Düşegör pāyına bir serv-i semen-endāmuñ

61
Ve Lehu [Ümīdī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Āl ile öpdügi içün lebini cānānuñ
Ḳanını içmelidür cām-ı mey-i ḥamrānuñ

2 Müntehā ḳāmetüñe ėdeli cānā teşbīh
Sidre'de ayaġı yėrler mi başar Ṭūbā'nuñ

[14a] 3 Dāġ-ı mihrüñ ėdeli gün gibi sīnemde ẓuhūr
Ḥadd-i pāyānı mı var ẕerre gibi a'dānuñ

4 Sāye ṣanmañ yėter ayaḳladuñ āfāḳı dėyü
Düşdi ayaġına zülfi o ḳadd-i bālānuñ

5 Ėy **Ümīdī** ser-i zülfine göñül baġlayalı
Ḥadd-i pāyānı mı var uzun uzaḳ sevdānuñ

---

61. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 122, s. 282 **//** Bu gazel, Bâkī'nin *Dîvân*'ındaki G. 276 (Küçük, 1994: 270)'ya naziredir.

62

Ve Lehu [Ümīdī]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Aḳıdup cūy-ı eşkümi o melek
Döndi bir āsiyāba çarḫ-ı felek

2 Sālik-i rāh-ı 'ışḳ olan āḫir
Érişür bir selāmete giderek

3 Ḳatı diller dili ḫadeng-i müjeñ
Delek éy ḳaşları kemān delek

4 Baḥr-ı ġamdan ḫalāṣa fülk-i beden
Dūstum ḫaylī rūzigār gerek

5 Zen-i dehre **Ümīdī** egmedi baş
Görmedüm bir anuñ gibi érkek

63

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Artarsa āh u zārı n'ola mübtelālaruñ
Eksük degül cefāları çün dil-rubālaruñ

2 Şol ḳan olası bādeyi ṣun sāḳıyā meded
Ḳanum ḳurıtdı cevri bugün bī-vefālaruñ

3 Çekdürmesem n'ola gözüme tūtiyā ġamın
Kuḥl-ı cilā degül mi baña ḫāk-i pālaruñ

4 Ḳan ile ṭolsa çeşmi n'ola zaḫm-i sīnemüñ
Ḳan aġladur müdām aña tīr-i cefālaruñ

---

62. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 125, s. 285

5a "Zen-i dehre Ümīdī vérdi ṭalāḳ" **D.**

63. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 128, s. 288 **//** Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 262 (Küçük, 1994: 261-262)'ye naziredir.

5 Taḥsīnler ėtdi çekdi **Ümīdī** ḳulaġını
Gūş eyleyince ehl-i Ṣıfāhān nevālaruñ

64
Ve Lehu [Ümīdī]
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̲lü fā'ilün

1 Devr-i gül ėrdi gül gibi gül-zāra var açıl
Şeb-nem-mi<u>s</u>āl bezm-i bahāra dökil ṣaçıl

[14b] 2 Baḥ<u>s</u> eyleme dehān-ı güher-bār-ı yār ile
Ėy ġonçe-yi nihāl-i çemen yüri var açıl

3 Teşbīh ėdince ġonçe-yi gül-zār-ı cennete
Oldı dehānı şehd ü şeker-bār-ı teng-dil

4 Başına şekkerüñ n'ola teng olsa kā'ināt
Kim dėdi aña kim dehen-i yāra var ezil

5 Yāruñ yolına sürmek olurdı **Ümīdiyā**
Ger olmasa derāhim-i eşk-i revān ḳızıl

65
Ve Lehu [Ümīdī]
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̲lü fā'ilün

1 Cānlar fidā ḳılar saña 'āşıḳ seri degül
Da'vā-yı 'ışḳ ehl-i dile ser-serī degül

2 Bār-ı riyāyı meclise 'arż ėtme zāhidā
Zīrā anı kimesne götürmez yėri degül

---

64. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 155, s. 315 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 287 (Küçük, 1994: 277-278)'ye naziredir. // Şiirin zemini muhtemelen Necâtî Beg Dîvânı'ndaki G. 338 (Tarlan, 1992: 302)'dir.
65. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 144, s. 304 // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Necâtî Beg Dîvânı'ndaki G. 335 (Tarlan, 1992: 300)'tir. // Şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 288 (Küçük, 1994: 278)'e naziredir.

3 Seyr-i cemāl-i yār ėdeli merdüm-i çeşm
Ḥūrī görinmez oldı gözine perī degül

4 Kimse gedā-yı der-geh-i ‘ālī-cenābuña
Sulṭān-ı Mıṣr’ı beñzedimez ḳayseri degül

5 Ser-‘asker ėtdi şāh-ı muḥabbet **Ümīdī**’yi
Kimdür ki aña dėye bėgüm ‘askeri degül

66

Ve Lehu [Ümīdī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ārzū ḳılsam ḳaçan ol māhdan ‘arż-ı cemāl
Ṭāli‘ümde görinür ol gün [bańa] rūz-ı melāl

2 Zülf-i ‘anberbāruñ ile dişlerüñ vaṣf eyledüm
Rişte-yi müşgīne düzdüm gūyiyā ‘ıḳd-ı le’āl

3 Bir ġazel dėdüm ḥarāmī gözlerüñ vaṣfında kim
Dėdiler budur cihānda var ise siḥr-i ḥelāl

4 Gel raḳīb-i ḳaḥbe zenden vāz gel merdümlük ėt
Ėy melek-sīmā degül ‘ālemde çün ḳaḥṭ-ı ricāl

5 Bir ḥalāvet buldı eş‘ārı lebüñ vaṣfıyla kim
İşidenler dėr **Ümīdī** bendeñe şīr-i hilāl

[15a] **67**

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Cennet añulsa ruḫuñ ḫāṭıra eyler ādem
Ka‘be yād olsa ser-i kūyuña varur ‘ālem

---

66. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 156, s. 316

67. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 163, s. 323

2 Mīve-yi ẕevḳ u ṣafā ḳandan olurdı ḥāṣıl
Bāġ-ı sīnemde gelüp nāveküñ urmasa ḳalem

3 O büt-i muġ-beçe nāz ile tekellüm ḳılsa
Nuṭḳa ḳādir olımaz ẕerrece yanında ṣanem

4 Şāhid-i bāġa dür-i eşkini ḳılmış īṯār
Derlemiş ḫaylī yine ṣaḥn-ı çemende şeb-nem

5 Bėlümi bükmiş iken bār-ı belā-yı hicrān
Geldi bir bār-ı girān oldı **Ümīdī** ġam hem

68

Ve Lehu [Ümīdī]

mefā'ı̱lün mefā'ı̱lün mefā'ı̱lün mefā'ı̱lün

1 Diyār-ı ġamda kūh-ı Bīsütūn-ı 'ışḳ-durur başum
Nişān-ı tīşe-yi mihr ü muḥabbetdür iki ḳaşum

2 Ayaġuñ öpmege bir kerre ėy naḫl-ı cefā-pīşe
Yoluñda dökilüp ṣaçıldı ḫaylī eşk-i ḫūn-pāşum

3 Beyābān-ı reh-i 'ışḳında yāruñ eyle pūyānem
Ki sāyem daḫı ardumca ḳalur olmaz ayaḳdaşum

4 Nigārā gāh zaḫm-ı tīġ ü gāhī ḍarb-ı nīzeñden
Bugün çoḳ serzeniş çekdi yoluñda oñmaduḳ başum

5 Dem-ā-dem rūy-ı zerd-ālūdumı ḫūn ile al eyler
Göresin 'āḳıbet baña **Ümīdī** yüz yumaz yaşum

---

68. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 158, s. 318 **//** Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 322 (Küçük, 1994: 299)'ye naziredir.

69

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Bülbül-i bī-nevā ėdince naġam
Açılup oldı ġonçeler ḫurrem

2 Dür-i dendān-ı yāra öykünicek
Diline düşdi sūsenüñ şeb-nem

3 Yine māni‘ olur ki pīrehenüñ
Başdan gėçmedük ne var bilsem

4 Ter düşer dūd-ı āh-ı ‘āşıḳdan
Yār gökde bulutdan alur nem

5 Ėşigüñde ḫār raḳībe bugün
Dėmedi kimse ėy perī ādem

[15b] 6 Mülk-i naẓmuñ **Ümīdī** Ḫusrev’isin
Ḫāme-yi nābuñ oldı saña ‘alem

70

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ḳanlu yaşumla belā deştini ‘ummān ėtdüm
Ḫār u ḫāşākin anuñ pençe-yi mercān ėtdüm

2 Ser-i kūyında nişān-ı süm-i esb-i yāri
Eşk-i ḫūn-ābe ile bir gül-i ḫandān ėtdüm

3 Ḫāme-yi āh çıḳup yazmaġa sūz-ı ‘ışḳı
Şerer-i sīnem ile çarḫı zer-efşān ėtdüm

---

69. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 165, s. 325

5a raḳīb-i ḫāra: Mecmûada “ḫar-raḳībe” şeklinde geçmektedir; vezin gereği böyle okunmuştur.

70. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 160, s. 320 **//** Bu gazel nazire izlenimi vermektedir.

4 Ser-nigūn olsa n'ola zevraḳ-ı çarḫ-ı sīm-āb
Bād-ı āhumla bugün 'ālemi ṭūfān ėtdüm

5 Feraḥ-ı vuṣlata imkān yoġ **Ümīdī** gördüm
Dili mu'tād-ı ġam u ġuṣṣa-yı hicrān ėtdüm

71
Ve Lehu [Ümīdī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Devr-i gül ėrdi yine 'azm-ı gül-istān ėdelüm
Biz de bülbül gibi bir gūşeden efġān ėdelüm

2 Cür'a-yı cām-ı mey-i nāb ile sāḳī demidür
Ferş-i bāġı varalum la'l-i Bedaḫşān ėdelüm

3 Nūş ėdüp bāde-yi gül-rengi olup mest ü ḫarāb
Biz daḫı bir yaḳadan çāk-ı girībān ėdelüm

4 Gül gibi dāġ-ı dili 'arż ėdelüm cānāna
Nice bir ġonçe-ṣıfat sīnede pinhān ėdelüm

5 Ėy **Ümīdī** demidür ṣarṣar-ı āhuñla bugün
Gülüñ evrāḳını gül-şende perīşān ėdelüm

72
Ve Lehu [Ümīdī]
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Alur müdām būseler ol la'l-i nābdan
Hīç bilmen acı mı nice alam şarābdan

2 Yād-ı ṣafā-yı la'lüñ ile nūş ėdüp birez
Ṣular sepildi yüregüme cām-ı nābdan

---

71. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 166, s. 326 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 323 (Küçük, 1994: 299-300)'e naziredir.

72. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 187, s. 347

3 Ḫaṭṭ-ı siyāh olalı ruḫ-ı yāra perde-dār
Bir laḥẓa Ka‘be olmadı ḫālī ḥicābdan

[16a] 4 Āheng-i nāle-yi dil-i ‘uşşāḳı gūş ėdüp
Meclisde çekdi destini muṭrib rübābdan

5 Biryān olalı sīne-yi sūzān **Ümīdiyā**
Bezm-i şarāb-ı ġamda kesildük kebābdan

73

Ve Lehu [Ümīdī]
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ehl-i ‘ışḳuñ na‘rası cām-ı şarāb-ı nābdan
Bülbülüñ āvāzesi berg-i gül-i sīr-ābdan

2 Çeşm-i deryā-bārum üzre iki ebrūlar benüm
İki māhīdür ki kendin ṭaşra atmış ābdan

3 Şöyle nāzükdür ruḫ-ı zībā-yı sāḳī kim begüm
Bezm-i meyde reng alur cām-ı şarāb-ı nābdan

4 Yüz çevürmiş göricek ḫaṭṭ-ı ‘iẕār-ı dil-beri
Zāhid-i nā-dānı gör kim ḫaṭṭı yoḳ i‘rābdan

5 Ėy **Ümīdī** vaḳtidür bedr ėt hilāl-i sāġarı
Dil şeb-i tārīk-i ġamda ḥaẓẓ ėder meh-tābdan

74

Ve Lehu [Ümīdī]
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Olmış iken dil ü cān Leylī saçuñla meftūn
Vādī-yi ‘ışḳa ḳadem başmamış idi Mecnūn

---

73. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 189, s. 349 // Nazire niteliğindeki bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Necâtî Beg Dîvânı'ndaki G. 383 (Tarlan, 1992: 321)'tür.

3a "begüm" : "benüm" **D.**

74. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 190, s. 350

2 Beñzer ol Yūsuf-i gül-çihre ḫarīdāruñdur
Gül-i bāġ aldı yine destine birḳaç altun

3 Nice beñzer dėyü ḫūrşīd ʻiẕār-i yāra
Māha ḫaylī ṭolaşur hāle-yi çarḫ-ı gerdūn

4 Ḫāne-yi ḳalbe żiyā ṣalmaġa mihr-i ʻışḳuñ
Dāġ-ı ḫūnīn yėter sīnede cām-ı gül-gūn

5 Ėy **Ümīdī** yėdi iḳlīme naẓīrüñ gelmez
Ser-fürū eyledi bėş beytüñe rubʻ-ı meskūn

75
Ve Lehu [Ümīdī]
mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün

1 Bir ḳaşları kemān müjesi ḫançer isterin
Yaʻnī yolında ölmege bir dil-ber isterin

2 Geh tīġ u gāhī ġamzesine meyl ėder göñül
Yanuñda mā-ḥaṣal düşicek bir yėr isterin

[16b] 3 Rüstem gibi kemān-ı ġam-ı ʻışḳı çekmege
Zāl-ı zamāne dėdi ki ben bir er isterin

3a "yāra" : "yārda" **M.**

75. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 191, s. 351 **//** Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 386 (Küçük, 1994: 338-339)'ya naziredir. **//** Şiirin zemini muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî tarafından atılmıştır. Nevâyî'nin *Nevâdirü'ş-Şebâb*'daki, Osmanlı sahasında başka şairlerce de tanzir edilen (Çetindağ, 2006: 91) söz konusu şiirinin matlaı şöyledir:

Gönlümi sevdā-yı zülfiñle perīşān isterem
Sebzesin ser-sebz ü gül-bergini ḫandān isterem (**NDŞ.** 428/1)

1a. "Bir ḳaşı yā vü ġamzeleri ḫançer isterin" **D.**

3b. Zâl: Ak saçlı doğması sebebiyle babası Sâm tarafından "yaşlı" anlamına gelen "Zâl" ismi verilen ve efsânevî kuş Sîmurğ tarafından Elburz Dağı'nda büyütülen *Şâhnâme* kahramanıdır. Kâbil sultanının kızı Rûdâbe'yle evliliğinden, meşhur kahraman Rüstem doğmuştur (Yıldırım, 2008: 735-738).

4 Beñzüm ġam ile zerd ėdüp aġladuġum bu kim
Yāruñ yolına sürmege sīm ü zer isterin

5 [Cān murġını uçırmaġa gül-zār-ı kūyuña
Tīrüñden aña her yaña bāl ü per isterin]

6 Nūş eyledükçe zehrüñi yād eylerin lebüñ
Def‘ ėtmek içün acısını şekker isterin

7 Bir baş açuḳ gedāyem **Ümīdī** cihānda ben
Ne tāc ü ne ḳabāçe-yi İskender isterin

76
Ve Lehu [Ümīdī]
fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūl

1 Degül ḳaşuñ üzre nigārā cebīn
Ki ḫūrşīd olupdur hilāle ḳarīn

2 Bulınmaz dehānuñ gibi ḫurde-dān
Lebüñ gibi ḳanı suḫen-āferīn

3 Görüp çīn-i zülf-i siyāhuñda dil
Ṣanur ḫāl-i Hindūlaruñ müşg-i Çīn

4 Gül-i bāġ-ı cennetdeki nihāledür
‘İẕāruñda cānā o dürr-i semīn

7b İskender: Tarihte iki İskender vardır; ilki hem peygamber hem de padişah olan, Kur’ân’da ismi zikredilen (Kehf, 18/83-99) İskender-i Ẕü’l-ḳarneyn, diğeri Makedonya kralı II. Filip (Philippos)’in oğlu olan İskender’dir; İslâmî metinlerde adı geçen asıl İskender, ilkidir (Levend, 1984b: 160; Pala, 209: 236-237, Zavotçu, 2006: 254-256). İskender (Aleksandros) (m. ö. 316 - m. ö. 348), 16 yaşındayken Aristoteles’ten dersler almış, 20 yaşında Makedonya kralı olmuştur. İran Kralı Dârâ’yı yenerek tüm İran’ı ele geçirmiş; fakat zamanla İran şahlarına özenmiştir. İskender, Hızır ile Zulumât (Karanlıklar) ülkesinde Âb-ı Hayât’ı aramasıyla, Ye’cûc ve Me’cûc kavimlerine karşı yaptırdığı seddi (engel, duvar) (Sedd-i İskender) ile de bilinmektedir (Yıldırım, 2008: 427-435).

76. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 174, s. 334

4a “cennetde” : Mecmûada “cennetdeki” olarak geçmektedir. **//** “nihāledür” : “jāledür” **D.**

5 Raḳīb-i siyeh-rū şen ü şād-mān
Ümīdī belā vü ġamuñla ḥazīn

77
Ve Lehu [Ümīdī]
mef'ūlü mefā'ilü mefā'ilü fe'ūlün

1 'Ahd ėtmiş idi vaṣlını dün 'āşıḳa cānān
Ḳılmadı bugün 'ahde vefā yine mi hicrān

2 Gözyaşı döküp ḫāk-i belāda sürinür āb
Bād ile çemende ṣalınur serv-i ḫırāmān

3 Müşgīn ṣaçuñuñ bendesi reyḥān ile sünbül
La'l-i lebüñüñ çākeri yāḳūt ile mercān

4 Cānā göricek gözleri yoḳ nergis-i bāġuñ
La'l-i lebüñe öyküneli ġonçe-yi ḫandān

5 Dün va'deler ėtmişdi **Ümīdī**'ye viṣālin
Ol māhı bugün ṭāli'i gör oldı peşīmān

[17a] **78**
Ve Lehu [Ümīdī]
mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 Bugün meclisde sāḳī sāġar almaḳ dest-i dil-berden
Hemān bir gül ḳoparmaḳ gibidür şāḫ-ı gül-i terden

2 Olalı cür'a-yı cām-ı leb-i dil-dāra dil hem-dem
Kesildi berş ile āfyōndan el çekdi sāġardan

3 Ḫaṭ-ı ruḫsārını zülfiyle mestūr ėtmiş ol kāfir
'Aceb mi 'āşıḳ-ı miskīn oḳursa küfri ezberden

---

77. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 175, s. 335
3b "mercān" : "reyḥān" **M.**

78. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 169, s. 329 **//** Bu şiirin zemini muhtemelen Ahmedî Dîvânı'ndaki G. 486 (Akdoğan: 498) ile atılmıştır: **MCTN.** Şiir Nu. : LXXXIX, s. 81

4 Demidür ṭolular iç būse iḥsān eyle ‘uşşāḳa
Efendi ḳullara ‘ādetdür iḥsān çünki bėglerden

5 **Ümīdī** olımaz ser-menzil-i maḳṣūdına vāṣıl
Reh-i ‘ışḳında yāruñ gėçmeyen evvel-ḳadem serden

79

Ve Lehu [Ümīdī]

mef‘ūlü mefā‘i̯lü mefā‘i̯lü fe‘ūlün

1 Ölür[se] göñül gitmez anuñ ḫāk-i derinden
Rāżī gibi ol ‘āşıḳ-ı bī-çāre yėrinden

2 Dilde ġam-ı ‘ışḳı ruḫ-ı zerdümdür ėden fāş
Ma‘lūm olur ėy şūḫ mü’essir eserinden

3 Gerçi ki ḫayāl oldı miyānıyla dil-i zār
Ammā n’ėdelüm gėçmedi anuñ kemerinden

4 Ṭuyırdı yine var ėdügin ḫalḳa dehānı
Bir söz ḳaçırup yār leb-i la‘l-i terinden

5 ‘Arż eyleyicek eşk-i terin yāra **Ümīdī**
Dėdi ki Ḫudā ṣaḳlaya daḫı beterinden

80

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 ‘Ālemi faṣl-ı bahār eyledi ser-sebz ü çemen
Başladı naġmeye bülbül yine her vādīden

---

79. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 192, s. 352

3a “miyānıyla” : “me‘ānīyle” **M.**

4a “var ėdügin” : Mecmûada “varduġın” şeklinde geçmektedir.

80. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 171, s. 331

2 Nev-bahār oldı güzellendi ḥarīm-i gül-zār
Ḫacletinden eriyüp gėçse n'ola berf-i çemen

3 Geh güle vālih ü geh ġonçeye şeydā gėçinür
Daldan dala ḳonar murġ-ı nihāl-i gül-şen

4 [Mevsim-i] bezm-i ṣafādur dėyü şevḳ üzre olup
Ṣubḥa dek dün gėce diñlenmedi şem'i rūşen

5 Ėy **Ümīdī** götürüp lāle-ṣıfat ayaġı
Düşegör jāle gibi gūşe-yi bāġa erken

[17b] **81**

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Gelmez o serv yanumuza āh u zārdan
Nice şikāyet ėtmeyelüm rūzigārdan

2 Bezm-i belāda sīnemüzi eyledi kebāb
Yanduḳ yaḳılduḳ āteş-i 'ışḳ-ı nigārdan

3 Gördükçe mā-cerā-yı biḥār-ı sirişkümi
Deryālar acıyup döginür her kenārdan

4 Zülfüñ şebinde şem'-i ruḫ-ı dil-sitān ile
Göñlüm oḳur vefāñı o ḫaṭṭ-ı ġubārdan

5 Ḳılmaz **Ümīdī** āteş-i 'ışḳuñda ictināb
Cānā semender incine mi sūz-ı nārdan

---

81. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 170, s. 330

3a "sirişkümi" : "eşkümi" **M.**

4a "dil-sitān ile" : dil-sitānlar" **M.**

4b "göñlüm" : "'uşşāḳ" **M.**

5a "ḳılmaz" : "ḳalmaz" **D.**

82

Ve Lehu [Ümīdī]

mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Alursañ cānı al cismümde ḳalb-i nā-tüvān ḳalsun
Ḳayurmaz göñlümüz ḳalursa ėy rūḥ-ı revān ḳalsun

2 Öperken leblerin nāzüklügiyle zaḫm-ı dendān ur
Dilā meclisde bizden duḫter-i rezde nişān [ḳalsun]

3 Ġamuñ yėrse etüm bezm-i belāda ġam degül cānā
Hemān tek itlerüñe tende bir ḳaç üstuḫ̆ān ḳalsun

4 Dėdüm kim cān revān olup ġamuñla göñlümüz ḳaldı
‘İtāb u nāz ėdüp dėdi giden gitsün ḳalan ḳalsun

5 Yüri ėy bād-ı āhum āsitān-ı yāra yüzler sür
Ḳo düşsün rāh-ı kūy-ı ġamda eşk-i nā-tüvān ḳalsun

6 **Ümīdī** ḳıṣṣa-yı ‘ışḳı cihāna dāsitān eyle
Dilersen Ḳays-veş dillerde nāmuñ bir zamān ḳalsun

83

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Şāne çeksün elini zülf-i siyeh-kāruñdan
Şem‘ kessün dilini āteş-i ruḫsāruñdan

2 Ḥamdulillāh ki beyāż-ı ruḫ-ı sīmīnüñde
Oḳınur mihr ü vefā ḫaṭṭ-ı siyeh-kāruñdan

3 Bize esrār-ı ḫaṭ-ı sebzüñi ‘arż ėtme iñen
Yüri ėy ġonçe-dehen gėçdük esrāruñdan

---

82. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 193, s. 353 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

4a “dėdüm” : “dėdi” **M.**

83. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 194, s. 354

4 Şu ḳadar ṣordı göñül sırr-ı nihān-ı lebüñi
Çıḳmadı söz dehen-i teng-i güher-bāruñdan

[18a] 5 Bāde-yi cām-ı muḥabbetdür **Ümīdī** beñzer
Ki cihān mest senüñ neş'e-yi güftāruñdan

84

Ve Lehu [Ümīdī]

mefā'ī̤lün mefā'ī̤lün mefā'ī̤lün mefā'ī̤lün

1 Dirīġ ėtmez ṣafā bezminde gördi luṭf u iḥsānın
Ṣurāḥī sāḳī-yi bezm-i ṣafānuñ bekledi yanın

2 Yazuḳdur ṣalmasun ayaḳlara rāh-ı muḥabbetde
Demidür ḫākdan ref' eylesün ol serv dāmānın

3 N'ėder el uzadup meclisde zāhid cām-ı ṣahbāya
Alup n'eyler 'aceb pīr-i muġānuñ bir avuç ḳanın

4 Raḳīb-i kāfiri başdan ṣavarmış dėyü ḫışm ėdüp
Bugün muḥkem ele aldı o ḫūnī tīġ-i bürrānın

5 **Ümīdī** şevḳ-ı la'l-i yār şöyle mey-perest ėtmiş
Vėrürdi bādeye zühhād bulsa dīnin īmānın

85

Ve Lehu [Ümīdī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Sāġar-ı bādeye baḳ mihr-i sa'ādetdür bu
Her ḥabāba naẓar ėt necm-i hidāyetdür bu

2 Künc-i miḥnetde ġam u ġuṣṣañı yėrsem ne 'aceb
'Āṣıḳ-ı ḫaste-dile bir ulu ni'metdür bu

---

84. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 178, s. 338

2b "ḫākdan" : "kākülüñden" **M.**

4b "ḫūnī tīġ-i bürrānın" : "ḫūn-ı tīġ-i bürrānın" **M.**

85. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 196, s. 357

3 Bezm-i rindāna gelüp bu gėce sıḳlet vėrdüñ
Yüri ėy zāhid-i nā-dān ne ḫiffetdür bu

4 Būy-ı zülfüñ getürür bād meşām-ı cāna
Billāh ėy peyk-i Ḫıṭā yine ne zaḥmetdür bu

5 Reh-i mey-ḫānede yāri bulıcaḳ mestāne
Ėy **Ümīdī** düşegör pāyına furṣatdur bu

86
Ve Lehu [Ümīdī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Dāġ-ı ġam dilde biter berg-i gül-i ter yėrine
Sīnede her bir elif şāḫ-ı ṣanavber yėrine

2 Çıḳmadı derd ü ġamuñ sīne-yi sūzānumdan
Işınupdur meger ėy şūḫ-ı sitem-ger yėrine

3 Mīl-i müjgān ile ḫāk-i reh-i yāri ėy dil
Çeşm-i nem-nākuña çek kuḥl-ı mücevher yėrine

[18b] 4 Luṭf ėdüp yār baña yazduġı düşnāmları
Ṭutarın 'izzet ile başda du'ālar yėrine

5 Ėy **Ümīdī** lebi yādına bugün meclisde
Ḫūn-ı dil nūş ėderüz bāde-yi aḥmer yėrine

87
Ve Lehu [Ümīdī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Baġlayup göñlümüz ol kākül-i 'anber-fāma
Āh kim murġ-ı dili yine düşürdüñ dāma

---

86. İbrahim Etem BUYRUK, G. 214, s. 375 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 422 (Küçük, 1994: 361-362)'ye naziredir. // Zemin şiir muhtemelen Necâtî Beg Divanı'ndaki G. 511 (Tarlan, 1992: 378)'dir.
87. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 199, s. 360 // Bu gazel, **18b** sayfasının derkenarındadır.

2 Ġam-ı zülfüñle beyābān-ı muḥabbetde göñül
Beñzer ol rāh-reve ḳalmış ola aḫşāma

3 Biñ bir ibrām ile bir būsesin alduḳ yāruñ
Ḫūblar şimdi iñen döymez imiş ibrāma

4 Ḫalḳa esrār-ı leb-i la'lüñi fāş ėtdi dėyü
Dil uzatsa n'ola meclisde ṣurāḥī cāma

5 Yazmaġa levḥa-yi ḫūrşīde **Ümīdī** şi'rin
Destine aldı 'Uṭārid yine zerrīn ḫāme

88
Ve Lehu [Ümīdī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Devr-i güldür ṣanemā nūş-ı mey-i nāb eyle
Dehen-i tengüñi bir ġonçe-yi sīr-āb eyle

2 Ėy göñül vaṣf-ı leb-i la'lini īcād ėtdük
Rişte-yi zülf-i dil-āvīzini ıṭnāb eyle

3 Yazıcaḳ vaṣf-ı gül-istān-ı cinānı zāhid
Başḳa anda der-i cānāneyi bir bāb eyle

4 Rūz-ı miḥnetde dilā ḳalmasa seyl-āb-ı sirişk
Ėridüp dildeki peykānları tīz āb eyle

5 Ėrmek isterseñ eger ḳadr-ı viṣāl-i yāra
Şām-ı furḳatde **Ümīdī** gözi bī-ḫˇāb eyle

88. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 240, s. 401

89

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ūlü mefā'ilü mefā'ilü fe'ūlün

1 Yėr ėtdi ḫayāl-ı ser-i zülfüñ dil içinde
Leylā'yı ḫayāl ėtdi gören maḥmil içinde

2 Ėy serv-i ḫırām aġlamadın reşk-i ruḫuñla
Ḳaldı ayaġı āb-ı revānuñ gil içinde

3 Şerḥ ėtmege feryādumı dildür ceres içre
Peykān-ı ḫadeng-i ġam-ı ġamzeñ dil içinde

4 Pervānesine mātem ėdüp şem'-i şeb-efrūz
Yanar yaḳılur ṣubḥa degin maḥfil içinde

5 Bir gün ola kim ėre nişānına **Ümīdī**
Āh oḳlarını at yüri bu menzil içinde

90

Ġazel-i Raḥmī

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 Tenüm gül-zār-ı ġamda her elifdür bir budaġ anda
Görinen aḳ gülidür penbelerle tāze dāġ anda

2 Ruḫuñda tāb-ı ḫüsnüñ berḳ urur zülf-i siyāhuñda
Ṣanasın Deyr-i Meryem'dür ki yaḳmışlar çerāġ anda

[19a] 3 Cihān bir bezm-i fānīdür elinden sāḳī-yi dehrüñ
İçilür bāde-yi ġam gerçi devr ėtmez ayaġ anda

---

89. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 226, s. 287 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 413 (Küçük, 1994: 355)'e naziredir. // Bu şiirin zemin şiiri için, Eğridirli Hacı Kemâl'in *Câmi'u'n-Nezâ'ir* adlı nazire mecmûasında Melîhî'nin şiiri verilmiştir. Söz konusu şiirin matlaı şöyledir:

Uyarur çeşmüñ fitne ḫˇāb içinde
Ṣaçuñ cān ile pīç ü tāb içinde (**CMN.** Şiir Nu. : 2085, s. 1796)

90. Mustafa ERDOĞAN, Bursalı Rahmî ve Dîvânı, G. 185, s. 261

1b "penbelerle" : "penbelerdür" **M.**

4 Ḫam-ı ebrūñda ḫālüñ mi yāḫūd bāġ-ı melāḥatde
Leṭāfet şāḫıdur egmiş ḳarār ėtdükde zāġ anda

5 Vücūd iḳlīmini terk ėt ‘adem vādīsine ‘azm ėt
Ki birdür **Raḥmiyā** bī-şek yaḳın ile ıraġ anda

91
Ümīdī
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Nice kāfir dėmeyem zülf-i ‘abīr-efşāna
Göz göre baṣar ayaġın uzadup Ḳur’ān’a

2 Dide[de] ‘aks-i ḫaṭ-ı sebzi o ġonçe dehenüñ
Beñzer ol ṣırça sifāl içre biten reyḥāna

3 Ṣanma başdan ayaġa ḳıldı libāsın gül-gūn
O gözi ḫūnī dilā girdi [yine] bunca ḳana

4 Cāna ėy ġonçe ḫayāl-i ḫadd u ḫālüñ gönder
Ḳıl ‘aṭā bülbül-i maḥbūsuña āb ü dāne

5 Cümleten ‘ālemi eşkiyle **Ümīdī** ėde ġarḳ
Gözden olursa nihān ger o dür-i yek-dāne

4a “ebrūñda” : “ebrūda” **D.**

5b “ile” : “eyle” **D.**

91. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 227, s. 388

92

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 İñlerüm çarḫa girüp derd ile dūlāb gibi
Şerḥalar ḳan aḳıdur sīnede mīzāb gibi

2 Düşmesün ḫalḳuñ iñen aġzına la‘lüñ ṣanemā
Ṣunma leb her kişiye cām-i mey-i nāb gibi

3 Mīve-yi vaṣlını aġyāra ėdelden mebẕūl
Dökilür ḳanlu yaşum yėrlere ‘unnāb gibi

4 Sāġar-ı bādeyi meclisde ṣaḳın görme tehī
Ki aḳar ḫalḳ-ı cihānı ayaġına āb gibi

5 Bāġ-ı kūyuña dėyü ėrem **Ümīdī** ėy serv
Aġlayu zārī ḳılur derd ile dūlāb gibi

93

‘Ubeydī

mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Beni zencīr-i ‘ışḳa ṣanma kim baġlanmadum gitdüm
Senüñ dīvāneñ oldum ėy perī uṣlanmadum gitdüm

[19b] 2 Ḥarīm-i kūyuña ėrmişken ayruldum dirīġā kim
Döne döne ėşigüñ Ka‘be’sin ṭolanmadum gitdüm

3 Ṭoyınca yüzüñe baḳmaduġumdan ġayrı sulṭānum
Şarāb-ı la‘l-i rūḥ-efzāña ḥayfā ḳanmadum gitdüm

---

92. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 249, s. 410 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 507 (Küçük, 1994: 415-416)’ye naziredir. // *Pervâne Bey Mecmûası*’nda benzer şiirlerin zemin şiiri olarak Necâtî Bey Divanı’ndaki G.614 (Tarlan, 1992: 425) gösterilmiştir: **PBM.** Şiir Nu. : 7235, s. 2612 // Necâtî’nin yanı sıra Ahmed Paşa Divanı’ndaki G. 335 (Tarlan, 1992: 279)’in benzer özellikler arz etmesi sebebiyle zemin şiir olarak iki şiir de gösterilmiştir.

93. Ömer ARSLAN, Ubeydî Dîvânı, G. 203, s. 448

3. 4. Dîvân’da 4. beyit, 3. beyitten önce verilmiştir. Bu durum, mana değişikliğine sebebiyet vermediği için, mecmûadaki beyit geliş sırası korunmuştur.

4 N'ola pervāne gibi odlara yansam benüm şem'üm
Murādumca saña sūz-ı derūnum yanmadum gitdüm

5 Saña 'āşıḳ olup derd-i ġam-ı 'ışḳuñla cān vėrdüm
'Ubeydī'yem belā-yı 'ışḳdan uṣanmadum gitdüm

94
Ẕātī
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Şāh-ı 'ışḳam dūd-ı āhum sāye-bānumdur benüm
Eşk-i çeşmüm leşkerüm ṭablum fiġānumdur benüm

2 Ra'd ṣanmañ ḳubbe-yi eflāki güm güm gümleden
Yār elinden na'ra vü āh [u] fiġānumdur benüm

3 Bu felekler bāġ-ı 'ışḳuñ içre bir ṭōlābdur
Anı gerdūn eyleyen eşk-i revānumdur benüm

4 [Ėy ṭabīb-i cān u dil derdüm saña şerḥ ėtmege
Zaḫmumun aġzında peykānuñ zebānumdur benüm]

5a "derd-i ġam-ı 'ışḳuñla" : "derd ü ġam-ı mihrüñle" **D.**

94. Ali Nihad TARLAN, Zâtî Dîvânı, G. 869, s. 373 // Bu şiir mecmûada iki kez -94. 257.- verilmiştir. // Bu şiirin dördüncü ve beşinci beyitleri mecmûanın 94. şiirinde yokken 257. şiirinde mevcuttur; ikinci ve altıncı beyitler ise 94. şiirde yazılmışken 257. şiirde verilmemiştir. // Bu ve benzeri şiirlerin zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'ye aittir (Çetindağ, 2006: 219). Nevâyî'nin *Nevâdirü'ş-Şebâb*'ındaki matlaı şöyledir:

Tīre ḳılmış tün kibi āfāḳnı āhım miniñ
Tā işittim kim ḳılur şeb-gerdliġ māhım miniñ (**NDŞ**. 349/1)

Pervâne Bey, Cem Sultân'ı işaret etmiştir: **PBM**. Şiir Nu. : 4860, s. 1774. Peşteli Hisālî benzeri şiirler için Ahmed Paşa Dîvân'ndaki G.209 (Tarlan, 1992: 219)'u zemin olarak göstermiştir (Kalyon, 2011: 490):

Ḳanlu yaşum yādigār-ı la'l-i yārumdur benüm
Yüzümi anuñla yumaḳ iftiḫārumdur benüm (G. 209/1)

1b "leşkerüm" : "'askerüm" **M.**
3a "bu felekler": "çarḫ-ı a'zam" **D.**
3b "gerdūn" : "gerdān" **D.**

5 [Cismümüñ her cānibinde sehm-i ḫūn-bārum ki var
Ḥālüm aġlar yāra çeşm-i ḫūn-feşānumdur benüm]

6 Ġāfil olma key ṣaḳın āhum oḳundan ey felek
Ḳaddüm altun tozlı bir Çāçī kemānumdur benüm

7 Germ olup āhum ayıtdı kim felekler **Ẕātiyā**
Yaḳmaġa ḳındīl-i ‘arşı nerdübānumdur benüm

95

Şem‘ī

mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün fe‘ūlün

1 Ḳoçam dėrdüm nigārı pīrehensüz
Çürütdüm varumı ḳaldum kefensüz

2 Benüm rūḥ-ı revānum sīneme gel
Bilürsin çünki cān olmaz bedensüz

3 Ölürsem kimse ėtmez baña tīmār
Ne dirlik pādişāhum baña sensüz

4 Ṣalınmaz bu cihān bāġında hergiz
Ne yār aġyārsuz ne gül dikensüz

5 [Cihānı birbirine urdı ġamzeñ
Güzellük mülki olmazmış fitensüz]

6 Eritdüñ cānuñı ḥasretle **Şem‘ī**
Ṣararduñ zer gibi bir sīm-tensüz

6a “ki ṣaḳın” : “sehm ḳıl” **D**.

6b “Çāçī” : “yāy-ı” **M**.

7a “āhum ayıtdı kim” : “bu āteş-i āhum” **M**.

95. Murat Ali KARAVELİOĞLU, Şem‘î Dîvânı, G. 77, s. 482

6. Ṣararduñ āteş-i ḥasretle Şem‘ī
Erirsin zer gibi bir sīm-tensüz **D**.

[20a] **96**

Rūḥī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 ‘Aynuña alma dilā ẕerrece dünyā ġamını
‘Āḳil oldur kim bugün çekmeye ferdā ġamını

2 Ḥamdulillāh leb-i mey-gūn ile sāḳīlerimüz
Bize çekdürmediler bāde-yi ḥamrā ġamını

3 Gül-şen-i bāġ-ı fenā içre n’olaydı bir kez
Ölmese çekse kişi bir gül-i ra‘nā ġamını

4 Ölicek ḥār-ı mezārumda biten her çemenüm
Dil olup söyleye ol serv-i dil-ārā ġamını

5 Ne bilür yār ġam-ı hecri ile **Rūḥī** ḥālüñ
Çeke mi hīç gül-i ter bülbül-i gūyā ġamını

97

‘Ubeydī

mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Ayaġum adım atmaz bir ḳadem mey-ḫāneden ġayrı
Elüm bir nesne ṭutmaz sāḳıyā peymāneden ġayrı

2 Ḳoya ġavġāyı ey vā‘iẓ ḳulaġum nesne güş etmez
Ṣurāḥī ġulġulıyla na‘ra-yı mestāneden ġayrı

---

96. Coşkun AK, Bağdatlı Rûhî Dîvânı, G. 1109, s. 1035 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 506 (Küçük, 1994: 414-415)’ya naziredir: **PBM**. Şiir Nu. : 7606, s. 2740 // Bu şiirin 3. ve 4. beyitlerinin geliş sırası *Divan*’da farklıdır; burada mecmûadaki şekli esas alınmıştır.

1a “alma” : “almaz” **D.**

3a “n’olaydı bir kez” : “bulundı hergiz” **M.**

4b “söyleye” : “söyle” **M.**

5a “ḥālüñ” : “ḥālin” **M.**

97. Ömer ARSLAN, Ubeydî Dîvânı, G. 318, s. 528 // Bu gazel nazire izlenimi vermektedir.

1a “ḳadem” : “yėre” **D.**

3 ‘Aceb mi zāhidā ḥūr-ı behişte nāẓır olmazsam
Gözüm bir nesne görmez şāhid-i kāşāneden ġayrı

4 Nice rengīn ü şīrīn olmasun güftār-ı dil-sūzum
Dilüm bir nesne ẕikr ėtmez leb-i cānāneden ġayrı

5 **‘Ubeydī**’nüñ mekānını ṣorarsañ ėy perī-peyker
Yataġı yoḳdur ol dīvānenüñ vīrāneden ġayrı

98
Sırrī
mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Şehā çeşm ü çerāġ-ı ‘ālem ü nūr-ı başarsın sen
Naẓīruñ görmedüm bir merdüm-i ṣāḥib-naẓarsın sen

2 Derūnı ġonçe-veş ḳan ile ṭolmuş ‘andelībem ben
Ṭarāvet gül-sitānında açılmış verd-i tersin sen

3 Ġarīḳ-i baḥr-ı ġam ḫāk-i reh-i faḳr u fenāyam ben
Serīr-i salṭanatda pādişāh-ı baḥr ü bersin sen

4 Görüp ben nā-tüvānuñ ḳaçma luṭf ėt ėy perī-peyker
Seni görsem vücūdum maḥv olur kimden ḳaçarsın sen

5 [İneñ germ olma bildiñ dā’iriñ ėy mihr-i ‘ālem-tāb
Bu āh-ı pür-şererden ayru düşmiş bir şerersin sen]

6 Ne bābuñdur senüñ ėy **Sırrī** ṭurmaḳ āsitānuñda
Ḳarāruñ yoḳ felekde bir gedā-yı der-be-dersin sen

3b. 4b. Şiirin ‘Ubeydî Divanı çalışmalarındaki şeklinde 3b olan mısra, 4b; 4b olan mısra da 3b’nin yerine yazılmıştır. Burada mecmûadaki şekil korunmuştur.

98. Bu şiirin bazı beyitlerine tezkirelerde (Sungurhan, 2017a: 436-437; Açıkgöz, 2017: 179-180), tamamına ise mecmûalarda (Evecen, 2011: 412-413; Yılmaz, 2018: 776) rastlanmıştır. // Bu şiir muhtemelen Hayâlî Divanı’ndaki G. 412 (Tarlan, 1992: 232)’ye naziredir. // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen ‘Aşḳī-yi Selef’e âittir: **PBM**. Şiir Nu. : 5471, s. 1996

3a “reh-i” : “yėre” **a.g.e.**

5. Bu beyit, bir mecmûadan (Evecen, 2011: 412-413) alınmıştır.

6b “ḳarāruñ yoḳ” : “ḳarār ėtmez” **a.g.e.**

[20b] **99**

‘Ulvī

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Şehā kūyuñda göñlüm kim gedā-yı müstemendüñdür
Erenler ḥaḳḳı baş u cāna ḳalmaz bir levendüñdür

2 Gülinden gül-bīninden gül-şenüñ ‘uzlet vėren ḫalḳa
Cemāl-i dil-pesend güle nihāl-i ser-bülendüñdür

3 Cefā ṭaşın atup incinme yār ėtdükçe düşnāmı
Gerek döksin gerek söksin göñül ḫōş ṭut efendüñdür

4 Sevüp her bir sitem-kārı şikāyet ḳılma ṭāli‘den
Saña ėy dil ėden her ne ėderse kendü kendüñdür

5 Naẓar ḳıl **‘Ulvī**’ye ḳapuñda şāhā bunca yıldur kim
Ġarībüñdür faḳīrüñdür ḳuluñdur derd-mendüñdür

100

Mānī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Açılup gül gibi ḳıldı o perī ref‘-i niḳāb
Ara yėrde z̲erre deñlü ḳılmadı gitdi ḥicāb

2 Ben berāber dutmam ol ruḫsār-ı ‘ālem-tāb ile
Her ne deñlü kendüsin yüksek ṭutarsa āfitāb

3 ‘Ārıżundan istedüm bir būse ibrām eyledüm
Vėrmedi yüz baña ol hergiz şeh-i ‘ālī-cenāb

---

99. İsmail ÇETİN, Derzî-zâde ‘Ulvî Dîvânı, G. 166, s. 289

4b “her ne ėderse” : “rüsvā-yı ‘ālem” **D.**

100. Şener DEMİREL, Mânî - Dîvân ve Şehr-enîz-i Bursa, G. 5, s. 51

1b “Ṣoñra bildüm ḫaṭṭ-ı ruḫsārından eylermiş ḥicāb” **D.**

2a “dutmam ol” **:** “tutmazam” **D**.

3. “İstedüm bir būse ruḫsārından ibrām eyledüm
Vėreydi yüz baña ammā ol şeh-i ‘ālī-cenāb” **D**.

4 Şevḳ-ı būs-ı laʿl-i cān-baḫşuñla sāḳī dün gėce
Meclis [içre] aldı ayaġ üstine cām-ı şarāb

5 Pāye-yi aʿlāya ėrdi buldı rifʿat **Māniyā**
Esb-i yāruñ arḳasında ḫōş gėçer şimdi riḳāb

101
Raḥmī
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ṭoludur ʿışḳuñ şarābından felek ḫum-ḫānesi
Nūş ėdüp Mecnūn ile olduḳ anuñ mestānesi

2 Bezm-i vaḥdet içre bir şemʿ-i İlāhī'dür ki ʿışḳ
Per yaḳar ol şemʿe Cibrīl olımaz pervānesi

3 Nice ṣūretden görinür cilve-gāh-ı mümkināt
ʿIşḳ bir maḥbūbdur diller anuñ dīvānesi

4 Üstuḫˇān-ı kelle-yi Cem'de bu söz mektūb imiş
Cām-ı ʿālem-bīn iken elde ṭolu peymānesi

5 Bir ṣadefdür baḥr-ı ʿışḳ içinde ʿālem **Raḥmiyā**
Kimse bilmez ḳıymetüm anuñ benem dür-dānesi

4b "ayaġ" **:** "ayaġı" **M.** // "üstine" **:** "eline" **D.**

101, Mustafa ERDOĞAN, Bursalı Rahmî ve Dîvânı, G. 223, s. 285 // Bu şiir Şehzâde Defterdârı Zihnî'ye naziredir: **PBM.** Şiir Nu. : 7723, s. 2780

4a "söz" **:** "sır" **D.**

[21a] 102

Murabba‘-ı ‘Ulvī [‘Ulvī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

1 ‘Ayn-ı ‘aynum benüm ol çeşm-i sitem-kāra fidā
Yā’sı vü nūn’ı hem ebrū-yı dil-dāra fidā
2 Cā-be-cā noḳṭa daḫı ḫāl-i ruḫ-ı yāra fidā
Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

II

1 Hecr-i dāl-ı dehenüñ ḳāmetümi ḳıldı dü-tā
Yaş ile gözlerümi hā’sı pür eylerse n’ola
2 Nūn’ı da na‘l ile zeyn ėtdi tenüm ser-tā-pā
Dāl u lām-i dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

III

1 Mīm-i mihrüñ femüñ ėdüp başuma ‘ālemi teng
Hāsı hem sīneme yaḳdı iki dāġ-ı gül-reng
2 Rāsı ġam meclisine ḳāmetümi eyledi çeng
Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

, IV

1 Nūn-ı nāzuñ bėlümi rā gibi ḳılmışdur ḫam
Ėrgürür her elifi āhumı çarḫa her dem
2 Zā’sıdur ḫançer-i ġam noḳṭasıdur ḳaṭre-yi dem
Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

V

1 ‘Ayn-ı **‘Ulvī** gözüñe lām’ı da gīsūña fidā
Vāv iki çeşm ü iki leb iki Hindū’ña fidā
2 Olsun ėy ḳaşları yā, yā daḫı ebrūña fidā
Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

---

102. İsmail ÇETİN, Derzî-zâde ‘Ulvî Dîvânı, Mrb. 10, s. 144

103

Murabba‘-ı Ḫayālī [Ḫayālī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

1 Āhdan ‘asker çeküp baş ḳaldırur hicrān baña
Ṭa‘ne ṭaşını atar bu dīde-yi giryān baña
2 Dāġumuñ mir’ātı yüz göstermeyüp yārān baña
Baḳduġumca naḳş-ı hicrān gösterür her ān baña

II

1 Ḳaṣr-ı gerdūnda der-i şādī güşāde bulmasun
Ṣubḥ ḳalsun ẓulmet-i şām-ı belāda gülmesün
2 Göreyin āyīne-yi devrānı ṣūret bulmasun
Baḳduġumca naḳş-ı hicrān gösterür her ān baña

III

1 Ḳılmış idüm meclis-i erbāb-ı dilde kesb-i ḥāl
Mūcib-i noḳṣān imiş bildüm benüm şāhum kemāl
[21b] 2 Dest-i sāḳīden gerekmez sāġar-ı bezm-i viṣāl
Baḳduġumca naḳş-ı hicrān gösterür her ān baña

IV

1 İ‘tibār ėtsem gül-istānuñ aḳan ırmaġına
Lāle-yi ṣaḥrā-nişīnüñ sīnesinüñ dāġına
2 Bāġda būy [u] vefā yādına gül yapraġına
Baḳduġumca naḳş-ı hicrān gösterür her ān baña

V

1 Ėy **Ḫayālī** hem-dem olmadum alup iḳrārını
Germ bulsam bir güneş ruḫsārenüñ bāzārını
2 Ẕerre-yi nā-çīzden ‘arż eylese dīdārını
Baḳduġumca naḳş-ı hicrān gösterür her ān baña

---

103. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, s. 71

I. 1a “Āhdan leşker çeker baş ḳaldurup efġān baña” **D.**

I. 2a “yārān” : “ ‘her ān” **M.**

II. 1a ““bulmasun”: olmasun” **D.**

104

Tercī‘-i Bend-i Ḫayālī [Ḫayālī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

Bir güzel gördüm ki reşk-i ṣūret-i büt-ḫānedür
Kendüsinden ġayrıya āteş gibi bī-gānedür
Kim zebānından gelen efsūn ile efsānedür
Mü’min ü küffār ile hem-ṣoḥbet ü hem-ḫānedür
Cām-ı zerrīn nūş ėder bir bī-vefā mestānedür
Nūş ėden bir cür‘asın biñ yıl yėri mey-ḫānedür
Tīġ çekmiş bir dil-āverdür ki ḳaṣdı cānadur
Bedr-i tab‘ından çerāġın yaḳmışdur yā nedür
Rāstī ben [şem‘-i] dil-sūzem ‘adüvv pervānedür
Kim ṭolışsa āteşe pervāne yā dīvānedür

II

Bir nihālem ki baña berg-i ḫazān oldı naṣīb
Sūd içinde ġayrılar baña ziyān oldı naṣīb
Cismden ‘ār eyler oldum tā ki cān oldı naṣīb
Bir Hümā-yı nūr-bālem üstuḫˇān oldı naṣīb
Gel ḫaber vėr ‘ışḳdan çünkim zebān oldı naṣīb
Sūz ü ḥasret āşikārā vü nihān oldı naṣīb
Baña yanmaḳ bī-tereddüd bī-fiġān oldı naṣīb
Kendü ḥālümden baña çünkim beyān oldı naṣīb
Rāstī ben şem‘-i dil-sūzem ‘adüvv pervānedür
Kim ṭolışsa āteşe pervāne yā dīvānedür

---

104. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, s. 67 // Bu şiir, Hayâlî Dîvânı’nda “mu‘aşşer” başlığıyla verilmiştir.

I. 5a ben: Şiirde bazen “ben” bazen de “men” şeklinde yazılan kelimenin “ben” şekli esas alınmıştır.

III

[22a] 1 Ṣūretüm naḳş-ı fenā göstermege mir’ātdur
‘Ayn-ı ḫūrşīd em baña pervāneler żerrātdur
2 Şöyle gūyāyem ki yanumda cihān aṣmātdur
Geh dilümde ‘ışḳ-ı cārī gāh nārencātdur
3 Ṭāḳ-ı ‘ışḳa çıḳmaġa himmet baña mirḳātdur
Āb-ı Ḥayvān’um şeb-i muẓlim baña ẓulmātdur
4 Tende cānum pertev-i envār-ı baḥr-i żātdur
Mā-verā-yı ṣūretüm fehm eylemek heyhātdur
5 Rāstī ben şem‘-i dil-sūzem ‘adüvv pervānedür
Kim ṭolışsa āteşe pervāne yā dīvānedür

IV

1 Gerçi devrān benden öñden ġayra vėrdi furṣatı
Pāy-ı taḫt-ı ‘ışḳda çalındı Mecnūn nevbeti
2 Āḫiri Ferhād hem ėrgürdi başa ṣan‘atı
Ḳıble-gāh oldı çü Maḥmūd’a Eyāz’uñ türbeti
3 Vāmıḳ’uñ ‘Aẕrā ile añıldı nice ḥāleti
Lā-cerem her ‘āşıḳuñ bir demde oldı şöhreti
4 Bunların başındadur iḳlīm-i ‘ışḳuñ devleti
Şām-ı ġamda bunlaruñ oldum çerāġ-ı ṣoḥbeti
5 Rāstī ben şem‘-i dil-sūzem ‘adüvv pervānedür
Kim ṭolışsa āteşe pervāne yā dīvānedür

V

1 Ėy **Ḫayālī** tā ki gördüm ol ḳamer-ruḫsārumı
Mihr-i ‘ālem-tābdan germ eyledüm bāzārumı
2 Vuṣlatı hicrāne ṣatdum aldılar iḳrārumı
Deyr-i ‘ışḳuñ rāhibiydüm kesdiler zünnārumı
3 Ḥāṣılı eṣnāmdan pāk ėtdiler Ferḫār’umı
Aldılar şāh-ı cihān göñlüm gibi esrārumı
4 Nār-ı ‘ışḳuñla yanup yaḳılma ėtdüm kārumı
Māh-rūlar şevḳine nūr eyledüm destārumı
5 Rāstī ben şem‘-i dil-sūzem ‘adüvv pervānedür
Kim ṭolışsa āteşe pervāne yā dīvānedür

III. 2a “cihān aṣmātdur”: “iḥtimāldur” **M**.

V. 3b “göñlüm gibi” : “göñlüm ile” : **D**.

V. 5a Ferḫār: Türkistan’da Hıta ve Kâşgar arasında, putları ve güzelleriyle meşhur bir şehirdir (Pala, 2009: 153).

[22b] **105**

Ġazeliyyāt-ı Ḫayālī Ḥarfü'l-Elif [Ḫayālī]

feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

1 Bu leṭāfet ki ʻaṭā eylemiş Allāh saña
Mihr ṭutsa yaraşur ḫidmet içün māh saña

2 Pister-i nāzdasın ġonçe-ṣıfat uyḫuya var
Eylesün bād-ı ṣabā gibi güẕer āh saña

3 Şāh-ı nev-rūz görüp ḥüsn ėli sulṭānı seni
Lāle vü gülden ėder ḫayme vü ḫargāh saña

4 Eyleyüp terk-i ʻaṣā āha ṭayanmazsa eger
Şeb-i ġamda ėremez zāhid-i güm-rāh saña

5 Baḥr-ı naẓm içre **Ḫayālī** göricek dürr-i yetīm
Vėrdi fer terbiyet-i mihri ile Şāh saña

106

Ve Lehu [Ḫayālī]

fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

1 Gördi maḫṣūṣ olduġın meydān-ı istiġnā baña
Şeh-perin gönderdi sorġuç Ḳāf'dan ʻAnḳā baña

2 Bezm-i tecrīd eylesem ʻĪsī-yi Rūḥullāh ile
Her ḳadeḥde mīvesin teklīf ėder Ṭūbā baña

3 Dāġlar bī-ḫār gül farḳumda sünbül dūd-ı āh
Dėrlerse yāraşur naḫl-ı cihān-ārā baña

---

105. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 15, s. 94 **//** Bu şiir Necâtî Beg Divanı'ndaki G. 2 (Tarlan, 1992: 151)'ye naziredir: **PBM**. Şiir Nu. : 197, s. 120

2a "bister-i nāzdasın" : "bister-i nāzda" **M**.

3a "seni" : "beni" **M**.

106. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 16, s. 94

2b "ėder": "ėde" **D**.

4 Ḫār-ı kūyuñ ayaġumdan olmadı ėy gül cüdā
Reşk ėdüp göz dikdi gerçi sūzen-i ‘Īsā baña

5 Dürr-i naẓmum gördi deryālar dilinde söylenür
Ėy **Ḫayālī** bende oldı lü’lü’-i lālā baña

107
Ve Lehu [Ḫayālī]
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ḭlü fā‘ilün

1 Ḫūn-ı ciger olalı mey-i dil-güşā baña
Geldi cihān elemleri ẕevḳ u ṣafā baña

2 Gözyaşı baḥrine düşeyin ẕevḳ bundadur
Ṣunma elüñ ḫalāṣ içün ėy āşinā baña

3 Çün ėy gedā mücāviriyin künc-i ‘uzletuñ
Pehlūlaruñ nişānı yėter būriyā baña

4 Ḳaṣdum budur ki sāyemi ḫūrşīd görmeye
Hergiz olur mı dīde-yi encüm baḳa baña

[23a] 5 Ḳılsam **Ḫayālī** gevher-i ‘irfānum āşikār
Ṣaḥrā ola mekānları her baḥr aḳa baña

108
Ve Lehu [Ḫayālī]
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ḭlü fā‘ilün

1 Ol deñlü atdı cevr oḳın ol ḳaşı yā baña
Raḥm eyler oldı şimdi belā vü ḳażā baña

2 Cān yėrine tenümde bula derd-i dil-beri
Rūz-ı vidā‘ ecel dėyicek merḥabā baña

---

107. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 17, s. 94 // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Sehâbî’ye aittir: **PBM**. Şiir Nu. : 294, s. 15

5a “‘irfānum” : “‘irfânın”**D**.

108. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 11, s. 92

3 ‘Işḳ-ı nigār ile düşeli ana raḥmine
Ḫūn-ābe-yi cigerdür o demden ġıdā baña

4 Ferhād nevbetüm çalar eyler s̲enāmı Ḳays
İḳlīm-i ‘ışḳı vėreli şāhum Ḫudā baña

5 Oldı **Ḫayālī** cilve-geh-i ḥüsn-i bī-s̲ebāt
Dėrlerse n’ola āyīne-yi pür-ṣafā baña

109
Ve Lehu [Ḫayālī]
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘i̯lü fā‘ilün

1 Bāġ-ı cihānda kārı kimüñ āh ü zār ola
Bir bülbül ise nām-ı bülendi hezār ola

2 Alup ṣabā elin iledür āsitānuña
Şol nā-tüvānı kim reh-i ġamda ġubār ola

3 Tīrüñ gėçince sīneden el ur ḳılıcuña
Çek ilerüye anı ki şāhum yarar ola

4 Peykān-ı dūst seng-i melāmetle her zamān
Cismüm nihāline dilerin berg ü bār ola

5 Ėtme **Ḫayālī** bendeñi maġlūb-ı her denī
Sī-murġ peşşeye ne revā kim şikār ola

---

109. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 7, s. 91 **//** Bu şiirin zemin şiiri Yeniçeri Kâtibi Tâli‘î’ye aittir: **PBM.** Şiir Nu. : 7162, s. 2585

4b “cismüm”: “cism-i” **M.**

5a “her denī” : “her dem” **D.**

110

Ve Lehu [Ḫayālī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ėy ḳaşuñ pek yā çeküp atmaḳda sehm-endāz-ı ḫūb
Tīr-i ġamuñ ehl-i derd içinde maḥbūbu’l-ḳulūb

2 Ṭutmış idüm dest-i ‘ışḳuñla selāmet dāmenin
Ten libāsın vėrmedin ervāḥa Settārü’l-‘uyūb

3 Yāra baḳ ġayra naẓar ḳılma dėyü te’dīb içün
Çeşm-i ‘ālem-bīnüme kirpiklerüm ḳaldurdı çūb

[23b] 4 Himmetüm raḥşına meydān mā-verā-yı kā’ināt
Ḳudretüm cevgānına gerdūn-ı gerdān oldı ṭob

5 Cāme-yi çeşm-i **Ḫayālī** gördi mey-ālūdedur
Āb-ı istiġfār ile pāk ėtdi Ġaffāru’ẕ-ẕünūb

111

Ve Lehu [Ḫayālī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Gerçi mey içmekden oldı bezmde huşyār mest
Şevḳ-ı la‘l-i yār ėder līkin beni her bār mest

2 Āşiyān-ı bülbülüñ başında güller ḳanlı dāġ
Şāḫ-ı gül olmış gül-istān içre Mecnūn-vār mest

---

110. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 25, s. 97 **//** Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Usûlî Dîvânı’ndaki G.6 (İsen, 1990: 102)’dır: **PBM.** Şiir Nu. : 874 s. 359-360.

2a “selāmet” **:** “melāmet” **D.**

4b “gerdūn-ı” : “gerdūn u” **D.**

111. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 29, s. 98 **//** Bu şiir, *Pervâne Bey Mecmûası*nda N*ecâtî Beg Dîvânı*’ndaki G. 34 (Tarlan, 1992: 165)’e nazire olarak gösterilmiştir: **PBM.** Şiir Nu. : 984, s. 396. Eğirdirli Hacı Kemâl’in *Câmi‘u’n-Nezâ’ir*’inde Necâtî’nin şiirinin de nazîre olduğu belirtilerek benzer şiirlerin zemin şiiri için Nesîmî Dîvânı’ndaki G. 22 (Ayan, 1990: 85) gösterilmiştir: **CMN.** Şiir Nu. : 127, s. 162-163.// Şiirin mecmûadaki şeklinde bazen “daġıt” bazen de “ṭaġıt” olarak yazılan redif kısmındaki kelimenin “ṭaġıt” şekli esas alınmıştır.

3 Her kişi bezm-i cihān içinde bir ḥāletdedür
Şem‘ yanmaḳda ṣurāḫī gülmede aġlar mest

4 Ẕāt-ı ‘āşıḳlar ser ü ten ṣoḥbetinden gėçdiler
Oldı bī-cām ü ṣurāḫī ṭālib-i dīdār mest

5 Bildi ‘ālemler **Ḫayālī** saña şeydā olduġın
Añlanur biñ eylesün keyfiyyetin inkār mest

6 Ger bu naẓmı rūḥ-ı Cāmī’yle Nevāyī işide
Uyanup ḫˇāb-ı ‘ademden olalar tekrār mest

112
Ve Lehu [Ḫayālī]
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1 Ėy ḫaṭṭ-ı yār her ṭarafa nāmeyi ṭaġıt
‘Uşşāḳuñ işi bitdi bu hengāmeyi ṭaġıt

2 Eşcār-ı kūhsār baña ḳol ṣalup dėdi
‘Uryān-ı ‘ışḳ olup bize gel cāmeyi ṭaġıt

3 Bir noḳṭanuñ ḥaḳīḳatıdur çün ḥurūf-ı kevn
Ėy ḫˇāce ‘ārif ol varaḳ u ḫāmeyi ṭaġıt

4 Gül mevsiminde bādeye fetvā dilerse ḫalḳ
Eknāf-ı dehre bir nice ‘allāmeyi ṭaġıt

5 Şāh ol **Ḫayālī** kişverine muṭme’innenüñ
Tīġ-i himemle ‘asker-i levvāmeyi ṭaġıt

4a “ẕāt-ı” : “ẕāta” **D**.

112. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 32, s. 100

3a “ḥaḳīḳatıdur” : “ḥaḳīḳatdur” **D**.

5b “tīġ-i himemle” : “tīġ-i āhumla” **M**.

113

Ve Lehu [Ḫayālī]

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Dilā Mecnūn-ṣıfat ‘uryān-ı ‘ışḳ ol pīrehenden gėç
Belā meydānınuñ gėrçek şehīdiyseñ kefenden gėç

[24a] 2 Yüri her serv-i bālāya aḳıtma ṣu gibi göñlüñ
Fenā gül-zārınuñ el çek gülinden gel dikenden gėç

3 Çekilmiş derd ü ḥasretdür bu bāġuñ serv-i dil-cūsı
Dökülmiş zehr-i miḥnetdür ruḫ-ı ḫāke çemenden gėç

4 Göñül şehbāzını Sī-murġ-ı Ḳāf’a hem-cenāḥ eyle
Bu alçaḳlarda pervāz eyleyen zāġ ü zaġandan gėç

5 **Ḫayālī** cāme-yi zer-beft ü aṭlasdan olup fāriġ
Libās-ı müste‘ārīden gėçüp belki bedenden gėç

---

113. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G.38, s. 102 // Bu şiir, Necâtî Beg Dîvânı’ndaki G. 42 (Tarlan, 1992: 168)’ye naziredir: **PBM**. Şiir Nu. : 1234, s.484 // Her ne kadar Pervâne Bey Mecmûası zemin şiir olarak Necâtî ‘yi göstermişse de esasında Necâtî’nin şiiri arada kalan bir vasıta/bağlantı şiirdir. Bu ve benzeri şiirlerinin zemini ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından atılmıştır (Çetindağ, 2006: 146). Nevâyî’nin *Fevâyidü’l-Kiber*’deki matlaı şöyledir:

Maña eger dige siz cān bile cihāndın kiç
Kiçey velīk munı dimeñ ki andın kiç (**FDK.** 101/1)

4a Sī-murġ : Aslı, “Sîn-murg”dur; avcı şahin anlamına gelir. Geniş dört kanadı, iri yapısı, olağanüstü gücü ve büyüsüyle bilinen bu kuş, 1.700 yıl kadar yaşar. Cebrail’le pek çok ortak özelliği olan bu kuş, tasavvufta insan-ı kâmili temsil eder. Mitolojide, Sam’ın aksaçlı oğlu Zâl’ı yetiştiren kuştur. Arap kültürüne mahsus Kaf Dağı’nda yaşayan Anka ile İran kültürüne mahsus -ve o kültürde Simurg olarak bilinen- Murğ-i Âhûrâyî, İslâm etkisiyle, zamanla birleşerek tek kuş hâlini almıştır. Başka bir rivayete göre de Anka, 30 kuşun özelliğini ihtiva ettiğinden Sîmurg olarak adlandırılmıştır (Yıldırım, 2008: 623-630).

Ḳāf : Dünyayı çepeçevre saran, tüm dağların ona bağlandığı, doğusunda Câbelkâ ve batısında Câbelsâ adında iki şehri bulunan, yeşil zümrütten yaratıldığından dolayı “Kûh-ı Ahder” olarak da adlandırılan ve bu özelliğiyle göğün beyaz yerine mavi renge sahip olmasına sebep olan dağdır. Yaratıcının dağa tecelli etmesi, Kāf Sûresi, peygamberler-dağlar ilişkisi başta olmak üzere pek çok dinî özellik Kaf’a kutsal bir kimlik kazandırmıştır. Anka ve Sîmurg’un ülkesi olan bu dağ, göklerin etrafında yükseldiği bir yer olarak bilinirdi (Yıldırım, 2008: 444-447).

114

Ve Lehu [Ḫayālī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'i̯lü fā'ilün

1 Şemşīr-i intiẓār ile dil pāre pāredür
Hep pāreye ṣalan beni ol māh-pāredür

2 Ser-geştesi olalı o māhuñ felek gibi
Dāmānum eşk-i çeşmümle pür-sitāredür

3 Ḳıldı lebüñ ḫayāli raḳībüñ derinde cāy
Ḫārā içinde ṣanki yatur la'l-pāredür

4 Yanumca sürinür ḳomaz üftādelük yüzin
Sāyem diler yüzin göre bir yüzi ḳaradur

5 Cennet **Ḫayālī** güşe-durur kūy-ı yārdan
Dūzeḫ fiġānum odına nisbet-i şerāredür

115

Ve Lehu [Ḫayālī]

mefā'i̯lün mefā'i̯lün mefā'i̯lün mefā'i̯lün

1 Kelāmum ehl-i derdüñ dā'imā vird-i zebānıdur
Muḥabbet 'āleminüñ her sözüm bir dāsitānıdur

2 Ṣanemler yādına deyr-i cihānda āhum ü eşküm
Nevā-yı erġavānīdür şarāb-ı erġavānīdür

3 Bozaldan ṣūret-i Erjeng'i sen bu naḳş-ı dil-keşle
Benüm vaṣfında her beytüm Nigār-istān-i Mānī'dür

---

114. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 52, s. 107

115. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 174, s. 149

3a Erjeng: Sâsânî dönemi ünlü ressamlarından Mânî (ö. 276-277)'nin "Erteng, Erzeng, Erdeng" gibi adlarla da anılan *Erjeng-i Mânî* adlı meşhûr kitabıdır (Yıldırım, 2008: 500-501). Bununla birlikte "Erjeng" bir kahraman adıdır. *Şâhnâme*'de, yaşlıların yardımına koşan Tûrân ülkesinin kahramanlarından biri olarak geçer (Yıldırım, 2008: 294).

3b Nigār-istān-ı Mānī: Mânî'nin "Erjeng" de denilen meşhur resim mecmûasıdır (Pala, 2005: 359). **//** Mecmûada 3b mısraının olduğu yerde 4. beytin b mısraı tekrar edilmiştir. Burada *Dîvân*'daki şekil esas alınmıştır.

4 Varursañ ḳabr-i Mecnūn'a temāşā ḳıl ki Leylā'nuñ
Mükaḥḥal çeşminüñ her üstuḫ̆ānı sürme-dānıdur

5 Bugün devrinde bir Dārā-yı Cem-ḳadr ü felek taḫtuñ
Ḫayālī 'arṣa-yı naẓmuñ ser-āmed pehlevānıdur

[24b] **116**

Ve Lehu [Ḫayālī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ḫ̆ilü fā'ilün

1 Göñlüm hevāsı tā ki benüm sen perīdedür
Cān murġı āremīde degüldür remīdedür

2 Mey-ḫ̆āne-yi lebüñde ṣaçuñ çenber aṣalı
Cām-ı sürūrı ehl-i ṣafāya resīdedür

3 Göñlüm ḫ̆ayālüñ ile ḳaçan ṣoḥbet eylese
Ḳanlu yaşum o bezme şarāb-ı çekīdedür

4 Şāhum baña cefā vü raḳībe vefā işüñ
Nāmuñ 'Alī muḥabbetüñ illā Yezīd'edür

5 Ḫaṭṭ-ı nigār gibi **Ḫayālī** senüñ sözüñ
Maḳbūl-ı ṭab'-ı ehl-i naẓar nūr-ı dīdedür

5a Dārā : İran'ın Keyâniyân sülalesinin son padişahıdır. Avrupa'da Pers kralı Darius (? - m. ö. 330) olarak bilinir (Pala, 2005: 106). İsfendiyâr'ın torunu ve Behmen'in oğlu olarak da kabul edilen Dârâ Erdeşîr-i Dırâzdest'in oğlu ve 14 yıl İran'a hükmeden Ahâmeniş kralıdır. Döneminde, II. Philippos'un ölmesiyle Makedonya tahtına İskender çıkmış ve iskender, Dârâ ile yaptığı üç savaşı da kazanmıştır. Dârâ, yenilgiden sonra Kirmân'a sığınıp barış istemişse de hizmetkârları Cânûsyâr ve Mâhyâr'ın suikastına uğramıştır. Ölmeden evvel İskender'le görüşüp ona nasihatler etmiş ve kızı Rûşenek'i ona vermiştir (Yıldırım, 2008: 233). "Dârâ dîvân şiir ve nesrinde büyüklük, görkem (ihtişâm) ve yiğitlik simgesi olarak anılır" (Zavotçu: 2006: 103).

116. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 87, s. 119

117

Ve Lehu [Ḫayālī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̤lü fā'ilün

1 Mest ėtdi ḫalḳ-ı 'ālemi o la'l-i nāblar
Devr-i lebüñde ayaġa düşdi şarāblar

2 Baġ-ı cihānda görmege sen servī bir naẓar
Āb-ı revāna gözler olupdur ḥabāblar

3 Dāġ-ı siyāhlarını zeyn ėtdi dėr gören
Mecnūn'ı gör ki üstine üşmiş ġurāblar

4 Bī-hūde ṣanma cūy ṣadāsın ki ṭaşlara
Ḳatı göñülli olduġuñı söyler āblar

5 Dökme **Ḫayālī** yaş raḳamın ṣafḥa-yı ġama
Rūz-ı şümār olınca anı kim ḥisāblar

118

Ve Lehu [Ḫayālī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̤lü fā'ilün

1 Her kim ki ḫāṣa 'ışḳ ile bed-nām-ı 'ām olur
Mecnūn gibi bu silsile içre be-nām olur

2 Bār-ı ümīd-i 'ışḳ ile ėrür kemāline
Gün pertevini görmeyicek mīve ḫām olur

3 Noḳṣānı yoḳdur ol kişinüñ kim seni seve
Her kim ki saña 'āşıḳ ola ol tamām olur

4 Bu dāne dāne eşk ile sīnemde dāġlar
Murġ-ı ecel şikārına dāneyle dām olur

---

117. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 70, s. 113 **//** Bu şiir, Necâtî Beg Dîvânı'ndaki G. 105 (Tarlan, 1992: 197)'e naziredir: **PBM**. Şiir Nu. : 2335, s. 873

3b "üşmüş" : "düşmiş" **M**.

118. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 90, s. 120

5 Siḥr eyledi **Ḫayālī** ġazel dėmede yine
Her bir ġazāl-ı vaḥşī görür anı rām olur

[25a] **119**

Ve Lehu [Ḫayālī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 ‘Āşıḳam dīvāne bend ėtsün beni zencīrler
Lā-cerem zencīr ile zīver bulurlar şīrler

2 ‘Ārıżuñda Çīn gül-istānı gözüñ miskīn ġazāl
Yā ḳaşuñ atmış aña müjgānlaruñdan tīrler

3 Yā meger kāfir gözüñ īmāna gelmiş zeyn olup
Almış eṭrāfın müjeñ ‘uryān ėdüp şemşīrler

4 Yaḳdılar nār-ı melāmetle fetīlin dāġumuñ
Bir çerāġ ėdindiler ben nā-tüvānı pīrler

5 Furḳat öldürdi **Ḫayālī** bendeñi luṭf ėt yėtiş
Sen mürüvvet kānına lāyıḳ mıdur te’ḫīrler

120

Ve Lehu [Ḫayālī]

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Öykündi bāde la‘lüñe ayaġa ṣaldılar
Ṣu ‘ārıżuñ añunca ṭutup bāġa ṣaldılar

2 Zülfüñ kim oldı ḳaşınuñ üstinde āşikār
Bir şāhbāzdur ki anı zāġa ṣaldılar

5b “görür” : “görüp” **D.**

119. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 107, s. 126

2a “gözüñ” : “yüzüñ” **D.**

4b“nā-tüvānı” : “nâ-murâdı” **D.**

120. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 111, s. 127

3 Ḳaṣr-ı cefāyı yapmaġa şāhān-ı mülk-i ḥüsn
Ferhād'ı ṭaşlara beni ṭopraġa ṣaldılar

4 'Aks-ı nücūmı eşk-i revānumda seyr ėden
Ṣandı ḫazān varaḳların ırmaġa ṣaldılar

5 Fānī cihānı aġlamaġa geldi niceler
Bir iki gün **Ḫayālī**'yi de lāġa ṣaldılar

121
Ve Lehu [Ḫayālī]
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̤lü fā'ilün

1 Çeşmümde ceyş-i ḫ̬āb nice ėtsün ḳarār
Yaşumla oldı her müje [bir] tīġ-i ābdār

2 Ṭūfān-ı eşkümi göricek telḫ-kām olup
Her baḥr ṭutdı vādī-yi ḥayretde bir kenār

3 Dilden ne resm dūr ėde gözyaşları ġamum
Raḳṣ ėde mi terāne-yi enhāra kūhsār

4 Yıllar-durur ki kūy-ı vefā ḫāk-sārıyuz
Yėrden götürmedi bizi ḥayfā ki rūzigār

5 Şāhum **Ḫayālī**'nüñ ne revā rūzigār-ı ġam
Ma'dūm ėde vücūdunı nā-geh ḥabāb-vār

[25b] **122**
Ve Lehu [Ḫayālī]
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̤lü fā'ilün

1 Da'vī-yi ḥüsn ḳılmaġa 'ālemde ėy nigār
Sen dil-sitān ile büt-i Çīn'üñ ne cānı var

---

121. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 165, s. 146
3b: "enhāra" **:** "enhār-ı" **M.**
5a "ne revā" **:** "ne revādur ki" **M.**
122. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 56, s. 108

2 Peykānlaruñ bedende gelüp olalı muḳīm
Ġam ‘askerine oldı tenüm āhenīn-ḥişār

3 Ḳanlu yaşumla yazmaġa ġām mā-cerāsını
Ruḫsār-ı zerdüm oldı benüm levḥ-i zer-nigār

4 Gün gibi göge ėrdi yaşum olalı şehā
Ben ‘āşıḳ-ı felek-zede kūyuñda ḫāk-sār

5 Gider **Ḫayālī** dėr iseñ ėy kebk-i ḫōş-ḫırām
Bir derd esīri ‘āşıḳ-ı bed-nām-ı rūzigār

123
Ve Lehu [Ḫayālī]
fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Derd-i dil-ber ġıdā-yı rūḥumdur
Ḫūn-ı dil bāde-yi ṣabūḥumdur

2 Baḥr-ı ẕāta sefīnedür tevḥīd
Pīr-i deryā-şinās Nūḥ’umdur

3 Seyr-i eşyā zi-mülk tā melekūt
Her seḥerde olan fütūḥumdur

4 Pend-i nāṣıḥdan eyleyen beni dūr
Sāḳıyā tevbe-yi naṣūḥumdur

5 Metn-i ‘ışḳı **Ḫayālī** ben açdum
Sīnede şerḥalar şürūḥumdur

5a “kebk” **:** “serv” **D.**

123. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 108, s. 126

3b “her” **:** “bir” **D.**

4b Tevbe-yi naṣūḥ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُو تُوبُوا اِلَى اللهِ تَوْبَةً نَصُوحاً
“Ey iman edenler! Allâh’a içtenlikle tevbe edin!” **(Tahrîm/8)**

124

Ve Lehu [Ḫayālī]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ṣanmañuz cūy bizi biz aḳıcaḳ deryāyuz
Ḫār u ḫaslar götürüp gitmede bī-pervāyuz

2 Pāy-māl ėtme bizi mūr görüp ey ġāfil
Mūr iken mār oluruz mār iken ejderhāyuz

3 Eyledük himmetümüz cāhına ḫaḳanı ṣadā
Çalınur demdeme-yi şevketümüz Dārā'yuz

4 Yoġ iken dest kefümüzde-durur mühr-i ḳabūl
Devleti zīr-i ḳadem ḳılmış iken bī-pāyuz

5 Biz **Ḫayālī** bu göñül ʿāleminüñ göklerine
Dā'imā şevḳ vėren mihr-i cihān-ārāyuz

[26a] **125**

Ve Lehu [Ḫayālī]

mefāʿi̯lün mefāʿi̯lün mefāʿi̯lün mefāʿi̯lün

1 Egerçi görmez ey ḥūr-ı behişt ehl-i cinān āteş
Ruḫuñdan göñlüme ṣaldı ʿiẕāruñ nā-gehān āteş

2 Ten-i zerdümde her tīrüñ olaldan ḳana müstaġraḳ
Ney-istāndur ki peydā eyledi faṣl-ı ḫazān āteş

---

124. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 196, s. 156

1a "ṣanmañuz" **:** "ṣanma sen" **D.**

1b "ḫār u" : "ḫār-ı" **D.**

3a "ṣadā" **:** "gedā" **D.**

3b "demdeme" : "debdebe" **D.**

125. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 228, s. 167-168 **//** Necâtî Beg Divanı'ndaki G. 250 (Tarlan, 1992: 262-263)'ye naziredir.**//** Bu şiirin zemin şiiri Ahmed Paşa Divanı'ndaki G. 127 (Tarlan, 1992: 180)'dir: **PBM**. Şiir Nu. : 3547, s. 873; **MCN**. Şiir Nu. : 2083, s. 720

1b "ruḫuñdan" : "ruḫuñda" **M.**

3 Belāya merd olanlar ṣabr ėder nā-merd olan döymez
Tamām olsa ‘iyārı ėtmez altuna ziyān āteş

4 Ḫarābāt içre her peymānede ‘aksuñ görinmezse
Cehennem ola peymāne şarāb-ı erġavān āteş

5 Muḥabbet nārına yanmış göñüller seyrine vardı
Ḫayālī bendeñe olsa n’ola vird-i zebān āteş

126
Ve Lehu [Ḫayālī]
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ḫūn-ı dil bāde ḫayāl-ı dūst hem-dem āh-ı şem‘
Göñlümi gāhī şarāb ü şāhid añlar gāh şem‘

2 Her ḥabāb-ı mey vėrür ‘ālem fenāsından ḫaber
Gösterür her gėce ‘ömrüñ olduġın kūtāh şem‘

3 Ḳalur idi perde-yi şām-ı ‘ademde kā’ināt
Olmasañ maḫlūḳa cümle yā Rasūlullāh şem‘

4 Ṭāli‘ümde āh ėdersem ḳorḳam oldur ḥaşre dek
Yaḳmaya fānūs-ı gerdūn içre mihr ü māh şem‘

5 Ėy **Ḫayālī** ḳılma āhı luṭf-ı Ḥaḳ mebẕūldur
Rūz-ı rūşende erenler yaḳmadı bī-āh şem‘

126. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 232, s. 169
3a “şām-ı” : “şāmī” **D.**
5a ḳılma āhī” : “ḳılmaz āhı” **D.**
5b “bī-āh” : “bī-rāh” **D.**

127

Ve Lehu [Ḫayālī]

mefā‘i̯lün mefā‘i̯lün mefā‘i̯lün mefā‘i̯lün

1 Ṣabānuñ ḫāṭır-ı kūyında yāruñ pür-ġubār ancaḳ
Benüm gibi o daḫı bir perīşān rūzigār ancaḳ

2 İletdüm tuḥfe-yi cān-ı ḥaḳīrüm yāra ‘arż ėtdüm
Gülüp nāz ile o gül-ruḫ dėdi bu yādigār ancaḳ

3 Elümde āl-ı ṭūṭī-veş meyi gördi dėdi ṣūfī
Be bu kendü ayaġıyla ele gelmiş şikār ancaḳ

4 Ḳamer bir penbe-yi dāġum-durur çarḫ üzre encüm hem
Derūn-ı āteşīnümden çıḳan bir ḳaç şerār ancaḳ

5 Şeb-i ‘ıyd eyledi gerdūn hilālüñ cāmını gerdān
Ḫayālī daḫı içmez zāhid-i perhīz-gār ancaḳ

[26b] **128**

Ve Lehu [Ḫayālī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Fer vėren māha cemāl-i bā-kemālüñdür senüñ
Mihre ḫançerler çeken iki hilālüñdür senüñ

2 Cānına ‘āşıḳlaruñ ėy lāle-ruḫ dāġ-ı belā
Ol leb-i cān-baḫşuñuñ üstinde ḫālüñdür senüñ

3 Kāse-yi ḫūn-ı muḥabbet eyleyüp her dāġumı
Cismümi zeyn eyleyen ėy dil viṣālüñdür senüñ

4 Gerdenüñde zülfini gördüm sü’āl ėtdüm dėdi
Ėy fütāde boynuma düşmiş vebālüñdür senüñ

---

127. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 253, s. 176 **//** Bu şiirin zemin şiiri Âhî Çelebi’ye aittir: **PBM.** Şiir Nu. : 4057, s. 1486

128. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 281, s. 186

3b “ėy dil” **:** “‘ayn-ı” **D.**

5 Ġayrılarla yārdur şimdi **Ḫayālī** dėr iseñ
Ḥāşelillāh pādişāhum ol ḫayālüñdür senüñ

129

Ve Lehu [Ḫayālī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Tenlere rūḥ-ı muḳaddes ‘ışḳ-ı pāküñdür senüñ
Devlet-i bīdār çeşm-i ḫˇāb-nāküñdür senüñ

2 Götürür ḳoynında bir seng-i siyāhın kūyuñuñ
Vādī-yi ‘ışḳ içre Ka‘be sīne-çāküñdür senüñ

3 Leblerüñ ‘Īsī gibi cān-baḫş-ı ‘ālemdür velī
Her nefesde nice ‘ālemler helāküñdür senüñ

4 Kūy-ı Leylī’den ḳopan her gird-bāduñ hem-demi
Beñzer ėy Mecnūn-ı miḥnet-dīde ḫāküñdür senüñ

5 Ėy muḥabbet bādesi ḳılduñ **Ḫayālī**’den ẓuḥūr
Cismi içre her regi bāġuñda tāküñdür senüñ

130

Ve Lehu [Ḫayālī]

mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün

1 Ḫumāruñ derdin aldum sāġar-ı ṣahbādan el çekdüm
Cefā-yi ḫārına degmez gül-i ra‘nādan el çekdüm

2 Ben ol Mecnūn-ı derdem ke̱sretinden ‘ışḳınuñ dilde
Aradum kendüye yėr bulmadum Leylā’dan el çekdüm

---

129. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 276, s. 184

5b tāküñdür: Mecmûada “تاكلدر” şeklinde geçen kelimede mutemelelen kef’in keşidesi unutulmuştur.

130. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 355, s. 213

3 Ṣabā idi yeler yanumca āḫir eyledi mesken
Ḥabābuñ ḫānesin ben menzil ü me'vādan el çekdüm

4 Ġam-ı ferdāsı yoḳ ṣubḥ u mesāya cilve-gāh olmaz
Bir özge 'ālemüm var dünyā ve 'uḳbādan el çekdüm

5 **Ḫayālī** 'umḳına ġavṣ eyle bul şol dürr-i nā-yābı
Ḥaẕer ėtme nihenginden dėme deryādan el çekdüm

[27a] **131**

Ve Lehu [Ḫayālī]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Melāmet mülkine mālik olup tā kim 'alem çekdüm
Selāmet defteri erḳāmına evvel ḳalem çekdüm

2 Görüp sāġarda 'aks-ı rūy-ı yāri reşkden öldüm
İçince ḳanını anuñ nice derd ü elem çekdüm

3 Ėşigi itleriyle hem-sifāl oldum biḥamdillāh
Bu ẕevḳı bulmadum şehlerle gerçi Cām-ı Cem çekdüm

4 Muḥīṭ-i 'ışḳda ben ol niheng-i ṣayd-yābem kim
Yėdi deryāyı lerzān eyledüm her geh ki dem çekdüm

5 **Ḫayālī** gūşe-yi mey-ḫānede bir ṭoġru yol buldum
Götürüp ayaġı 'işret diyārına ḳadem çekdüm

3a "āḫir" : "ol hem" **D.**

5a "dürr-i nā-yābı" : "dürr ü yektāyı" **D.**

5b "ėtme" : "ėdüp" **D.**

131. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, Ankara, G. 347, s. 210

3b Cām-ı Cem: Cemşîd, Keyhüsrev, Hz. Süleyman yahut da Büyük İskender (Zülkarneyn)'e ait olduğu söylenen sihirli kadehtir. Şarabın Cem döneminde yapılmış olmasıyla bu adla anılan kadeh, dünyadaki her havadisi gösterme özelliğine sahipti. Keyhüsrev, bu kadeh sayesinde Gîv oğlu Bîjen'in kuyudan kurtulmasını sağlar. İçine çeşitli şekillerin işlendiği bu kadeh, Cām-ı Cem, Cām-ı Cihān-nümā, Cām-ı 'Ālem-bīn, Cām-ı İskender, Āyīne-yi İskender gibi adlarla da anılır (Yıldırım, 2008: 190-194).

4a "ṣayd-yābem kim" **:** "ejdehā-kāmem" **D.**

5a "mey-ḫānede" **:** "mey-ḫāneden" **D.**

5b "götürüp" **:** "götürdüm" **D.**

132

Ve Lehu [Ḫayālī]

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Elüm çekdüm bu deştüñ lālesinden sünbülinden hem
Ferāġum var bu gül-zāruñ gülinden bülbülinden hem

2 Günāhumdan beni pāk eylemezler bir ḳadeḥ meyle
Ḫarābāt-ı muġāna gerçi kim geldüm yolından hem

3 Pelās-ı faḳr ile nefse ḳanā‘at geldi fāriġdur
Ėşigi itleründen şehlerüñ aṭlas çulından hem

4 Dili fāriġ ėden bu ḥalḳa ḥalḳa dūd-ı āhumdur
Perī-peykerlerüñ ḫam-der-ḫam olmış kākülinden hem

5 **Ḫayālī** gözi açuḳ ser-āmed şehbāzem kim
Külāha egmezem baş uçmazam şehler ḳolından hem

133

Ve Lehu [Ḫayālī]

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Tekebbürden beri gerd-i riyādan pākdür göñlüm
Yolında pāy-māl olmış bir avuç ḫākdür göñlüm

2 ‘İnāyet nūrınuñ pertevlerinden lem‘adur cānum
Cemālüñ görmege āyīne-yi idrākdür göñlüm

3 Dem olur ġonçe-yi dem-beste-yi gül-zār-ı miḥnetdür
Dem olur lāleler gibi girībān-çākdür göñlüm

4 Yaşum cūyı elin alup ne var ‘ummāna ėrgürse
Cihān gül-zārınuñ terkin uran ḫāşākdur göñlüm

---

132. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 357, s. 213-214

133. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 335, s. 204-205

5 Ṭoludur bāde-yi ‘işyān ile bezm-i mecāz içre
Ferīdūn cāmıdur ya sāġar-ı Ḍaḥḥāk’dur göñlüm

[27b] 6 **Ḫayālī** hecr-i dil-berde viṣāl ümmīdine ḫandān
Viṣāle ėrse bīm-i hecr ile ġam-nākdür göñlüm

134

Ve Lehu [Ḫayālī]

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Benem ki naẓm-ı serīrinde ṣāḥib-erkānem
Benem ki āb-ı ruḫ-ı mülk-i Āl-i ‘Oṯmānam

2 Ṣabā-miṯāl sebük-rūḥ ṣu gibi meyyāl
‘Adūya āteş ü aḥbāba ḫāke yeksānem

3 Nebī medīne-yi ‘ilm oldı bābı şāh-ı Necef
O der-gehüñ yetīmi ol ḳapuda der-bānem

4 Devāb gibi baña depme ṣalma ādem iseñ
Ki bīşe-zār-ı kerāmetde şīr-i ġurrānam

5b. Ferīdūn: Pehlevî metinlerinde “Frīton”, “Afritōn” olarak geçer. Pişdâdiyân Hânedânı hükümdarlarından olup 500 yıl tahtta kalan İran’ın en büyük mitolojik kahramanıdır. Babası Âtbîn’in Dahhâk tarafından öldürülmesi sonucu, annesi Ferânek tarafından bir yayla sahibine teslim edilen ve Bermâyûn adındaki ineğin sütüyle beslenen Ferîdûn, büyüdüğünde Kâve-yi Âhenger (Demirci Kâve)’in yardımıyla Dahhâk’ı tahtından indirir ve onu Demâvend Dağı’na hapseder. Devletinin başkenti Hârût ile Mârût’un da bulunduğu Babil olan Ferîdûn, *Şâhnâme*’de büyücülük vasfıyla da anılır (Yıldırım, 2008: 307-311).

5b. Ḍaḥḥāk: *Evesta*’da “Eji Dahāk”, “Ag-i Dahāka” olarak geçer. Pişdâdiyân Hânedânı’nın beşinci hükümdarı olup Arap asıllı olduğundan Dahhāk-ı Himyerî olarak da bilinir. Cem’i bir hileyle alt ederek tahtını ele geçirmiş, kızlarıyla evlenmiş ve 1.000 yıl hüküm sürmüştür. *Şâhnâme*’deki rivayete göre iyi huylu babası Mirdâs’ı İblis (Ehrimen)’in yardımıyla öldürür ve İblis’in şekilden şekile girmesiyle İblis’e sürekli kanar. İblis’in ricası sonucu omuzlarından öpülünce o bölgeden yılanbaşları çıkar. Bu sebeple “Dahhāk-ı Mārdūş (Yılanomuzlu Dahhâk) olarak da anılır. Bu başların kesilerek bölgenin iki genç insan beyniyle merhemlenmesini tavsiye eden İblis, halkın azalmasına sebep olur. Adaletsiz, acımasız, despot bir hükümdar olan Dahhâk, Feridun tarafından yenilgiye uğratılarak Denbâvend (Demâvend) Dağı’na hapsedilir (Yıldırım, 2008: 227-230).

134. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 342, s. 208

5 Çü baṭn-ı ḥūt emīnüm çü zeyl-i Yūsuf-ı pāk
Çü ‘Īsī ehl-i necātüm Şu‘ayb’e çōbānam

6 Kelām gibi bülend ü hüner gibi ḫōş-ḥāl
Kerem gibi güzelüm baḫt gibi ḫandānam

7 Ne deñlü olduñ ise seyl gibi ālūde
Özüñi baña ėrişdür ki ‘ayn-ı ‘ummānam

8 Yüzüme tā ki çekildi bu perde-yi ṣūret
Ḫayāl-bāz-ı cihānum ḥarīf-i fettānem

9 **Ḫayālī** meşreb-i aḥrārı bulmışam līkin
Esīr-i silsile-yi āsumān-ı gerdānem

135
Ve Lehu [Ḫayālī]
mef‘ūlü mefā‘įlü mefā‘įlü fe‘ūlün

1 Mihr-i ruḫuña dil vėreli ėy meh-i tābān
Sāyem gibi yėrden yėre çaldı beni devrān

2 Aġlatma beni ister iseñ gelmeye ḫaṭṭuñ
Yaġunca şehā tīz bitirür sebzeyi bārān

3 Ḫālī ġāmını ‘aynına almaz deyü yāruñ
Göz merdümine eyledi yaşum ḳuru bühtān

4 Gül yüzini medḥ ėtmege ol ġonçe-dehānuñ
Var bencileyin bülbül-i gūyāsı hezārān

5 Bir meyyite döndi müteḥarrik bu **Ḫayālī**
Ol rūḥ-ı revānum olalı cān gibi pinhān

6a “bülend ü” : “bülendüm” **M.**

9a “aḥrārı” **:** “aḥrār” **D.**

135. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 380, s. 221

5b “revānum” **:** “revān” **D.**

[28a] **136**

Ve Lehu [Ḫayālī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Āyīne her gün ḳoyar dil-dārı tenhā ḳoynına
Nāz ile Yūsuf girür gūyā Züleyḫā ḳoynına

2 Çıḳmadı yāruñ lebi fikri dil-i aġyārdan
Aldı ol la‘li dirīġā seng-i ḫārā ḳoynına

3 Rāh-ı gül-zār-ı vefāda cismini ėden ġubār
Rūzigār ile girür bir verd-i ra‘nā ḳoynına

4 Dāmenine seng alup kuhsār ceng ėtmek diler
Ḳoyduġıy’çün maḳdemüñ naḳşını ṣaḥrā ḳoynına

5 Nice gözyaşı **Ḫayālī** ‘ışḳ içinde oldı maḥv
Girdiler ırmaġlar gūyā ki deryā ḳoynına

137

Ve Lehu [Ḫayālī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Mā’il oldum bir lebi üstinde ḳaşı gelmişe
‘Āşıḳ oldum bir güzel tāze tirāşı gelmişe

2 Ḫār-ı müjgānum ḫayālüñ damenin dutdı dėdüm
Dėdi kim söz söyler ol bize ulaşı gelmişe

3 ‘Āşıḳ u ma‘şūḳ birdür iki görür müdde‘ī
Nice bir ta‘līm ėdem dünyāya şaşı gelmişe

4 İçdi çün Manṣūr ene’l-Ḥaḳ bādesinden bir ayaġ
Nūş-ı cān dėdüm ol ayaġuna başı gelmişe

---

136. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 505, s. 265 // Bu şiirin Necâtî Beg Divanı’ndaki G. 502 (Tarlan, 1992: 374)’ye nazire olma ihtimali yüksektir.

137. Ali Nihad TARLAN, Hayâlî Dîvânı, G. 494, s. 261

5 Yaşını ḳıldı **Ḫayālī** zülfüñe ‘ömrüm niṣār
Raḥm ḳıl bu ‘ömr ser-ḥaddine yaşı gelmişe

138
Fiġānī
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Cā-be-cā ėy sīm-ten cismümde dāġ-ı ḫūn-feşān
Aṭlas-ı zerd üstine altun beneklüdür hemān

2 Şāh-ı ‘ışḳam oldı āfāḳ içre ėy ḫūrşīd -ḫad
Dūd-ı āhum üstüme bir lācverdī sāye-bān

3 Gitdi nālem ‘arş ḳındīlin çıḳup uyarmaġa
Dūd-ı āhum anuñ öñince getürdi nerdübān

4 Yėrde gökde ẕerre-veş ṣabr u ḳarārum ḳalmadı
Görmeyelden gün yüzüñi ėy meh-i nā-mihribān

5 Ėy **Fiġānī** gün gibi sevdā-yı zülf-i yār ile
Dūd-ı āhum başın alup göklere oldı revān

[28b] **139**
Şühūdī
mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Kefi bir mihr-i ‘ālem-tāba beñzer ol mehüñ el-Ḥaḳ
Şu‘ā‘-ı nūrıdur destinde gūyā o bėş barmaḳ

---

138. Gülşen ÇAYLI CANKURT, Figānî Dîvânı, G. 63, s. 65 // Bu şiirin zemini muhtemelen Nizâmî Çelebi tarafından atılmıştır: **PBM**. Şiir Nu. : 5362, s. 1957

1a “cismümde” **:** “sīnemde” **D.**
1b “beneklüdür” **:** “beneklerdür” **D.**
3b “öñince” **:** “ardunca” **M.**
4b “görmeyelden” **:** “göreliden” **D.**
5a “gün gibi” **:** “dün gėce” **D.**

139. Şuhûdî Dîvânçesi’nde (Can: 2005) bu şiire rastlanmamıştır. // Şiir Edirneli Emrî Çelebi’ye naziredir: **PBM**. Şiir Nu. : 4094, s. 1499 // Şiirin Pervâne Beg Mecmûası ile bu mecmûadaki beyit geliş sıraları farklıdır.

1b “Şu‘ā‘ıdur o mihrüñ gūyiyā destinde bėş barmaḳ” **PBM.**

2 Rümūzı ḳabż u basṭı pençe-yi yār eyledi iẓhār
Ne pençe maẓhar-i ism-i Ḫudā-yı ẕü'l-celāl ancaḳ

3 Yaturken pençesin yaṣdanmış ol ḫūrşīd -i 'ālem-tāb
Tamām ėtmiş kitāb-ı 'ışḳı bėş ṭōmār ėdüp mülḥaḳ

4 Görüp dil dėdi cānā pençeñ ile sā'idüñ resmin
Nice bir Āb-i Ḥayvān beş gü[miş] mīzābdan aḳmaḳ

5 Benānın eylemiş ḫūn-ı şehīd-i 'ışḳ ile rengīn
Ben anuñ pençesine pençe-yi mercān dėsem elyaḳ

6 Żarūrī meyl ėder dil gördügince pençeñi cānā
Meger destüñde ḳullāb-ı muḥabbetdur o bėş barmaḳ

7 Muḥabbet-nāmeler midür **Şühūdī** pençesi yāruñ
Kim anı ḫāme-yi ḳudretle yazmış Ṣāni'-i Muṭlaḳ

140
Tesdīs-i Cinānī [Cinānī]
mef'ūlü mefā'ī̱lü mefā'ī̱lü fe'ūlün

I

1 Ḫalḳuñ ne 'aceb ḥikmet olur 'aḳd ile ḥalli
Her ḥāle münāsib görinür cümle maḥallī
2 Eyler kimisi fikr-i terāḳkī vü te'allī
Gelmiş kimine 'ālem-i süflīde tesellī
3 Ḫallāḳ-ı cihān 'āleme ḳılduḳda tecellī
Her şey'i birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

2b"Ḫudā" **:** "İlāh" **PBM**.
3b "kitāb-ı 'ışḳı" **:** "kıtāb-ı ḥüsni" **PBM**.
5a "ḫūn-ı" **:**"cānān" **M**.

II

1 Olmış kimisi cümle cihān mülkine sulṭān
Başında ġam u ṭanṭana-yı şevket-i dīvān
2 Ammā kiminüñ ḳudreti yoḳ müflis-i devrān
Her birisi ḥālince yine ḫurrem ü ḫandān
3 Ḫallāḳ-ı cihān ʻāleme ḳılduḳda tecellī
Her şey'i birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

III

1 Olmış kimisi mīr ü kimi şaḥne [vü] ḳāḍī
Ġavġāsı olur derd-i belā-yı müteḳāḍī
2 Ṣorsañ yine aḥvālini müstaḳīl ü māżī
Her birisi ḥālinden olur şākir ü rāżī
[29a] 3 Ḫallāḳ-ı cihān ʻāleme ḳılduḳda tecellī
Her şey'i birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

IV

1 Gėymiş kimisi cāme-yi zer-beft [ü] zer-endūd
Beşmīne gėyüp kimi gezer faḳr ile merdūd
2 Ḫırmān iledür kimi kimi vāṣıl-ı maḳṣūd
Ḥikmet bu ki her biri yine ḥāline ḫōş-nūd
3 Ḫallāḳ-ı cihān ʻāleme ḳılduḳda tecellī
Her şey'i birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

V

1 Erbāb-ı ġınā devlet ü iḳbāl ile maġrūr
Aṣḥāb-ı hüner faż̇l u kemālāt ile mesrūr
2 Zühhāda **Cinānī** ḥarem-i cennet ile ḥūr
ʻUşşāḳa ṣadā-yı ney [ü] āvāze-yi ṭanbūr
3 Ḫallāḳ-ı cihān ʻāleme ḳılduḳda tecellī
Her şey'i birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

II. 1b "ġam u ṭanṭana" **:** "ġam-i ṭanṭana" **D.** // "şevket-i dīvān" **:** "şevket ü dīvān" **M.**
II. 2a " müflis-i devrān" **:** "müflis ü ʻuryān" **D.**
IV. 1a "gėymiş" **:** "gėyinmiş" **M.**

141

Tercī‘-i Bend-i Dervīş Şemsī el-Bosnevī [Şemsī]

mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

I

1 Meded bir derde düşdi kim oñulmaz baġrumuñ başı
Kesilmez sīnemüñ āhı yėñilmez çeşmümüñ yaşı
2 Dem-ā-dem ehl-i ‘ışḳuñ ḫūn-ı dildür yėdügi aşı
Şarābı semm-i ḳātil la‘l-i yāri nūş ėder nāşī
3 Görüp yaş yėrine ḳan dökdügin çeşm-i güher-pāşı
Ḫarābāt erlerinüñ pend ėdüp bir mest-i evbāşı
4 Dėdi ėy ḫān-ḳāh-ı pīr-i ‘ışḳuñ rind-i ḳallāşı
Nice bir dest-i ḥasretle ursın sineñe ṭaşı
5 Ne deñlü mihre ruḫsārı hilāle ṭa‘n ėder ḳaşı
Reh-i mihr ü vefānuñ olmaya çünkim ayaḳdaşı
6 Ferāġat ḳıl o dil-berden kim ola nice oynaşı
Gėç ol serv-i sehīden kim ḥaremden ṭaşradur başı

II

1 Ḫayāl-i kāküli her şeb ṭaḳaldan boynuma zencīr
Dil-i sevdā-zedem ḥāli ne mümkindür ola ta‘bīr
2 O meh gün gibi her-cāyī ġam-ı ‘ışḳ ise dāmen-gīr
Naṣīḥātden olupdur hem ciger kirpiklerinden tīr
[29b] 3 Urur a‘dāsına merhem çeker aḫbābına şemşīr
Bizümle ėtdi dest āḫir ėdüp aġyār ile el bir
4 Ne çāre n’eyleyüm çünkim ezelden böyledür taḳdīr
Meded ol servden kec-reftāra n’ola dėr iken tedbīr
5 Görüp aḥvālümi dėdi naṣīḥāt eyleyüp bir bir
Nice bir ėdesin dūd u ġam ile nāle-yi şeb-gīr
6 Ferāġat ḳıl o dil-berden kim ola nice oynaşı
Gėç ol serv-i sehīden kim ḥaremden ṭaşradur başı

III

1 Nedür ‘ārif olan şol ḫātem-i mülk-i Süleymānī
Kim anuñ gāh geh dīv-i raḳīb ola nigeh-bānı
2 Ne deñlü olsa ḫōş-bū bāġ-ı dehrüñ verd-i ḫandānı
Ne aṣṣı çün alınmaz ḫār elinden pāk-dāmānı
3 Ezelden böyledür resm-i serāy-ı ‘ālem-i fānī
Ṣalınur zāġlar ile gül-şenüñ kebk-i ḫırāmānı
4 Bu derdüñ çünki yoḳdur ėy dil-i bī-çāre dermānı
Ėdüp şeb-tā-seḥer bülbül gibi feryād ü efġānı
5 Nice bir yandurursun bī-vefālar ‘ışḳına cānı
Eger Mıṣr-ı melāḥatde olursa Yūsuf-ı Ṯānī
6 Ferāġat ḳıl o dil-berden kim ola nice oynaşı
Gėç ol serv-i sehīden kim ḥaremden ṭaşradur başı

IV

1 Ġam-ı hecriyle bir gün geşt ėderken deşt ü kūhsārı
Göründi gözüme der-gāh-ı Bū Eyyūb-i Enṣārī
2 Yüz urur aġlayup ḳıldum fiġān ü nāle vü zārī
Dėdüm ėy şeh-süvārı ḳābe ḳavseynüñ ‘alem-dārı
3 Esirge ben ġarīb ü zār ü bīmār ü dil-efgārı
Yėter çekdüm belā vü miḥnet ile ṭa‘n-ı aġyārı
4 Nice bir göreyin aġyār ile ol serv-i reftārı
Görince ḥālümi luṭfıyla ḳılup baña ġam-ḫˇārī
5 Kemāl-i merḥametle pend ėdüp dėdi bu güftārı
Ḫalāṣ ėtmek dilerseñ dest-i ġamdan cān-ı bīmārı
[30a] 6 Ferāġat ḳıl o dil-berden kim ola nice oynaşı
Gėç ol serv-i sehīden kim ḥaremden ṭaşradur başı

IV. Ḳābe ḳavseyn: فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى ۪ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلّٰى **:** “Sonra (ona) yaklaştı; derken sarkıp daha da yakın oldu; (Paygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu. **(Necm/8-9)**

V

1 Vėrürseñ göñlüñi vėr bārī̄ bir serv-i ḫırāmāna
Erāẕilden ḳaçup mā'il ola erbāb-ı 'irfāna
2 N'ėdersin pür yaḳup pervāne-veş şol şem'-i tābāna
Seni hecriyle yaḳup meclis-i aġyārda yana
3 Ġubār-ı pāyı ger ṭa'n eylese kuḥl-ı Ṣıfāhān'a
Ṣaḳın iki gözüm minnetle çekme çeşm-i giryāna
4 Ne deñlü dil-rubāluḳ eyleyüp ḳaṣd ėtse iḥsāna
Mu'anber kāküline eylese destüñi nişāne
5 Ḳuru sevdā ile el urma ol zülf-i perī̄şāna
Budur pendüm saña ey **Şemsī̄** şeydā olma dī̄vāne
6 Ferāġat ḳıl o dil-berden kim ola nice oynaşı
Gėç ol serv-i sehī̄den kim ḥaremden ṭaşradur başı

142

Nev'ī̄

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Yėter ėtdüñ şikāyeti gülden
Varaḳ-ı dī̄ger ey hezār-ı çemen

2 Ẕevraḳ-ı baḥr-ı luṭf olur ḳaşı
Gėyse ol māh ḳırmızī̄ yelken

3 Ḳaçmayam saña rām olam dėrseñ
Ḳaçan olur bu ey ġazāl ḳaçan

4 Sī̄nemi deldi ḍarb-ı seng-i cefā
Batdı baḥr-ı ġama sefī̄ne-yi ten

5 Cān-ı **Nev'ī̄**'ye tī̄rüñ işledügin
Kimse bilmez bilür efendi çeken

---

142. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, Nev'î - Dîvân, G. 345, s. 435-36

2a Mecmûada "zevraḳ" yazılırken kelimedeki râ (ر) harfinin yazımı unutulmuştur.

143

Ve Lehu [Nev‘î]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ḳazınursa noḳṭa-veş tīġ-i ġam-ı hecriyle baş
Olmaya resm-i muḥabbet ṣafḥa-yı dilden tirāş

2 Yaṣdanurdum ḫān-ḳāh-ı ġamda ben seng-i belā
Ḳonmadın bu deyr-i fānīde [daḫı] ṭaş üzre ṭaş

[30b] 3 Görinen ṣanma şarāb-ı nābda yėr yėr ḥabāb
Devr elinden çıḳdı sāḳī sāġaruñ baġrında baş

4 Naḳd-ı cānı vėrdi dil Āb-ı Ḥayāt-ı la‘line
Kim-durur dīvānede yoḳdur dėyen ‘aḳl-ı me‘āş

5 Nāy-veş sūrāḫ sūrāḫ olsa cismüñ **Nev‘iyā**
Açma rāzuñ perdesin esrār-ı ‘ışḳı ḳılma fāş

144

Maḳālī

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Bekler gözüñ alup ele tīr ü kemān kemīn
Der-bend-i ‘ışḳı kim gėçe ėy bī-emān emīn

2 Āhumdan ıżṭırābdadur her gün āsumān
Terdür yaşumdan ėy yüzi meh her zamān zemīn

3 [Gelmez ḳaçar kevkeb-i ferḫunde yanuma
Olmaz gedāya ḫusrev-i ṣāḥib-ḳırān ḳarīn]

4 [Yėrleşdi ḳaldı dilde ġam-ı ‘ışḳuñ olalı
Gözde ḫayālün ėy şeh-i ‘ālī-mekān mekīn]

---

143. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, Nev’î - Dîvân, G. 201, s. 350

4a “dil” **:** “ol” **M.**

144. Bu şiire mecmûalarda da (Güneş, 2015: 499; Süngü, 2018: 60) rastlanılmıştır. **//** Üçüncü ve dördüncü beyitler bu çalışmada; beşinci beyit ise diğer iki çalışmada bulunmamaktadır.

2b “meh” **:** “gül” **a.g.e.**

5 Āmāç-gāh-ı dehrde ėy ḳaşları kemān
Çekmek baña mı ḳaldı hemān bī-ġamān ġamın

6 Devr-i lebüñde bāde-yi gül-gūnı dil müdām
İçmez ġubār-ı pāyine ėtdi yaman yemīn

7 Öpdür femüñ miyānuñı ḳoçdur **Maḳālī**'ye
Senden budur murādı cihānda hemān hemīn

145

Ve Lehu [Maḳālī]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Va'de-yi vaṣl [bī-]dirīġ dürūġ
Āfitāb-ı kerem ferāġ fürūġ

2 Dūd-ı āhum dikildi 'arş üzre
Sen şeh-i ḥüsne bu otaġ o tuġ

3 Beni öldür yā zülfüñe bend ėt
Bir güneh-kāruñam yā baġ yā boġ

4 Lāġ ile bāliġ olduġın ṣordum
Dėdi ben bilmezem belāġ bülūġ

5 Sen **Maḳālī** maḳām-ı rāstda ol
Va'de-yi vaṣl bī-dirīġ dürūġ

7a Bu mısra diğer iki çalışmada "Bir būse vėr **Maḳālī**'ye ėy şāh-ı mülk-i ḥüsn" olarak geçmektedir.

145. Bu şiire bir mecmûada da (Sucu, 2018: 325) rastlanılmıştır.

146

Behiştī

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Raḳībe gerçi vuṣlat 'ıyd-gāhınuñ kemānıdur
Velī baña hilāl-i çarḫ atılmış oḳ yılanıdur

[31a] 2 Giderken kūyına yaruñ gėce şem' olmış aġyāra
Baña māh-ı siyeh-dil bir ḳażā-yı āsumānīdür

3 Muraṣṣa' cāmlardur her şükūfe ėy lebi şīrīn
Zemīni de tehī görme ki ḫum-ı ḫusrevānīdur

4 Ecel düzdi ėrüp āḫirle reh-zen olmaḳ yoḳdur
Ḳonanlar 'arṣa-yı 'arża felāket kār-bānıdur

5 İlāhī bālini dām-ı 'alā'iḳden ḫalāṣ ėt kim
İrem Bāġı **Behiştī**'nüñ ḳadīmi āşiyānıdur

147

Niyāzī-yi 'Acem

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ol ki serve rūḥ vėrmiş ḳadd-i dil-cū ḳoymış ad
'Ārıżuñı yāsemenden yā ṣanup rū ḳoymış ad

2 Berg-i nesrīn üzre düzmiş dāne-yi fülfülleri
Her müdevver dāneye bir ḫāl-i Hindū ḳoymış ad

3 Sükkeri mercāna ḳatmış cān yaratmış leb dėmiş
Rişteyi müşk-āba bandurmış aña mū ḳoymış ad

4 Ruḫları devrinde yazmış bir yėre iki hilāl
Nisbet ėdüp ḳābe ḳavseyn aña ebrū ḳoymış ad

---

146. Yaşar AYDEMİR, Behiştî Divanı, G. 167, s. 318-319 **//** Behiştî başlığının yanında yazılıdır.

1b Yan Bilgi: "Hilāl yalana iṭlāf olınur."

4b. Ḳābe ḳavseyn: فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى ۝ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلّٰى **:** "Sonra (ona) yaklaştı; derken sarkıp daha da yakın oldu; (Paygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu. **(Necm/8-9)**

5 Cān ü dil bend ėtmek içün düzedüp zencīrler
Ṭurra-yı ṭarrār-ı ca‘d-ı dām-ı gīsū ḳoymış ad

6 Fitne bāġında bir iki nergisi bīnā ḳılup
Her birisine anuñ bir çeşm-i cādū ḳoymış ad

7 Sen tegi nāz eyleyen itkaç **Niyāzī**’yi esīr
Pes saña sulṭān aña kem-ter du‘ā-gū ḳoymış ad

148

Naẓīre-yi Ḳabūlī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ol ki māha nūr u fer tevcīh ėdüp rū ḳoymış ad
Nūrdan bir nūn peydā ḳılmış ebrū ḳoymış ad

2 Şem‘-i kāfūrı fürūzān eylemiş gerden demiş
Ḥalḳa-yı dūd-ı siyāh-ı şem‘e gīsū ḳoymış ad

3 Bir mücellā levḥa taṣvīr ėtmiş üstād-ı ezel
Rişteler taḥrīr ėdüp eṭrāfına mū ḳoymış ad

4 Gül-şen-ārā-yı bahār-istān-ı nüzhet-gāh-ı üns
Bir nihāl-i dil-firībe ḳadd-i dil-cū ḳoymış ad

[31b] 5 Çihre-perdāz-ı teṣāvīr-i nigār-istān-ı ḳuds
Bir cemāl ārāyiş ėtmiş rūy-ı nīkū ḳoymış ad

7a “eyleyen” : Mecmûada “eyleyeñe” olarak yazılmıştır.

148. Mustafa ERDOĞAN, Kabûlî İbrahim Efendi Dîvânı, G. 44, s. 552 **//** Divan ve mecmûadaki beyit geliş sıraları farklıdır.

1a “nūr u fer tevcīh ėdüp” **:** “nūr tevcīh eylemiş” **M.**

3a “bir mücellā” **:** “sīmden bir” **M.**

4b “nihāl-i dil-firībe” **:** “dıraḫt ārāyiş ėtmiş” **D.**

5b “Sāde bir peyker güşāyiş eylemiş rū ḳoymış ad” **D.**

6 Bir müdevver la‘lden bir ḥoḳḳa düzmiş fem dėmiş
Jāleler düzmiş anuñ içinde lü’lü’ ḳomış ad

7 Noḳṭa deñlü nuṭfe-yi nuṭḳa getürmiş ol Ḥakīm
Ḥikmeti gör kim **Ḳabūlī**-yi suḫan-gū ḳoymış ad

149
Sā‘ī Çelebi
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ol ki al evrāḳa bir gül resm ėdüp rū ḳoymış ad
Müşg-i terden rā çeküp üstine ebrū ḳoymış ad

2 Ol ki la‘l-i nükte-senci üzre lām-ı zülfinüñ
Ḥalḳa ėtmiş dāmen-i müşgīnini mū ḳoymış ad

3 Şekl-i ṭōmār-ı vefāsı resm-i bāzū-bend ėden
Gerden-i cāna ṣalup bāzū-yı dil-cū ḳoymış ad

4 Eyleyen ārām-ı dil gül pīrehenler sīnesin
Yāsemenler ṭoldırup ḳoynını pehlū ḳoymış ad

5 Āsumān-ı behcetüñ mihr-i felek-sīmāların
Seyr ėdüp ol māh-ruḫsāra perī-rū ḳoymış ad

6 Ol ki müşgīn tārlar çekmiş o sīmīn ḥaddeden
Meh-cebīnüm ‘ārıżuñda ḫaṭṭ-ı ḫōş-bū ḳoymış ad

7 Naḫl-bend-i gül-şen-i ma‘nīsin ėy **Sā‘ī** saña
Seyr ėden naẓm-ı ṣafā-efzāñı Ḫˇācū ḳoymış ad

---

6 Bu beyit mecmûada şöyledir:

Dürce yoḳ bir la‘lden bir derc ḳılmış fem dėmiş
Jāleler derc ėtmiş ol dürc içre lü’lü’ ḳoymış [ad]

7b Mecmûada 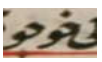 olarak yazılmış olan kelimeyle muhtemelen İranlı şair Ḫˇâcûy-ı Kirmânî (خواجوئ کرمانی)kastedilmiştir.

150

Ve Lehu fî-ḳāfiyetü'l-uḫrā[Sā'î Çelebi]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ol ki yoḳdan var ėden bu kevni 'ālem ḳoymış ad
Rūḥ vėrmiş bir avuç ṭopraġa Ādem ḳoymış ad

2 Ol ki bu cām-ı vücūdı eylemiş bir dem tehī
Bezm-i cānda aña sāḳī-yi ezel Cem ḳoymış ad

3 Levḥ-i ruḫsārında lām-ı zülfinüñ naḳḳāş-ı ṣun'
Dāmeninde bir ser-i mū resm ėdüp fem ḳoymış ad

4 Cevher-i ferd-i dehānuñ noḳṭa-yı mevhūmdur
Keşf ėden anuñ rümūzın sırr-ı mübhem ḳoymış [ad]

5 Eyleyelden ol gözi ḫūnī dil ü dīdem esīr
Birine ḫurrem dėmiş birine hem-dem ḳoymış ad

[32a] 6 Bend ėden bir tār-ı mūya nice yüz dil-dādeni
Ṭoldurup destārını 'anberle perçem ḳoymış ad

7 Zecr-i hecre eyleyen emsem leb-i ter yā ḳanı
Sīne-yi sīmīnine kāfūrī merhem ḳoymış ad

8 Ẕātī-yi 'aṣr olsa **Sā'î** n'ola fenn-i şi'rde
Aña erbāb-ı suḫan üstād-ı 'ālem ḳoymış ad

151

Bezmī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Yāruñ ol kim şāḫ-ı bālāsına bāzū ḳoymış ad
'Āşıḳ āġūş ėdicek 'użvına pehlū ḳoymış ad

2 Pister-i rūḥ-ı revān ėden o dil-ber sīnesin
Baş ḳoyup cān vėricek bālīne zānū ḳoymış [ad]

3 Çākeridür cān ezel bir duḫter-i dūşīzenüñ
Ol nigārı naḳş ėden evvelde bānū ḳoymış ad

4 Ḥasret-i kūh ile giryān olduġum seyrān ėdüp
Eşküme ol çeşmi Tatar āb-ı āhū ḳoymış ad

5 Cevre mu'tād ol vefā ümmīdin ėtme yārdan
Ṭıfl iken daḫı aña dāye cefā-ḫū ḳoymış ad

6 Ruḫlarum üstindeki rā'lardur ebrūlar degül
Resm [ėden] anı başumda ḳara yazu ḳoymış ad

7 Bir ġazel naẓm ėtdüñ ėy **Bezmī** selāsetde anı
İstimā' ėden kimesne bir içim ṣu ḳoymış ad

152
Dervīş-i Ḫalīfe [Dervīş Paşa]
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ol ki bir gül-berg-i ter peydā ḳılup rū ḳoymış ad
Berg-i gül-fem müşg ṣaçmış ḫaṭṭ-ı ḫōş-bū ḳoymış ad

2 Dūd-ı āhumla ḳılup ālūde cānum rişтesin
Ḥüsni esbābından ėtmiş ol mehüñ mū ḳoymış ad

3 Bāġ-bān-ı ṣun' zeyn ėtmiş cemāl-i gül-şenin
Tāb vėrmiş sünbül-i sīr-āba gīsū ḳoymış ad

4 Bir nihāl-i serve ārāyiş ėdüp vėrmiş firīb
Būsitān-ı ḥüsn içinde ḳadd-i dil-cū ḳoymış ad

5 Cāmi'-i ḥüsn eyleyüp üstād-ı ḳudret vechini
Bir güzel miḥrāb yapmış aña ebrū ḳoymış ad

6 Ṣafḥa-yı berg-i gül-i nesrīne ḫaṭṭāṭ-ı ezel
Müşg-i terden noḳṭa dökmiş ḫāl-i Hindū ḳoymış ad

6 Bu beyit, **32a** sayfasının derkenarındadır.

7 Göricek ‘āḳilleri siḥriyle Mecnūn ėtdügin
Ġamze-yi fettānına **Dervīş** cādū ḳoymış ad

[32b] **153**

Birāder-i Ḥasen Çelebi [Hüdāyī]

mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Şarāb-ı nāb ile gördüm o yār-ı meh-liḳā geldi
Meded gitsün keder āyīne-yi dilde ṣafā geldi

2 Ḫaber almaġa gitmişdi ser-i kūyından ol māhuñ
Biḥamdillāh hele ṣaġ u esen bād-ı ṣabā geldi

3 Varınca derd ü miḥnetden ḫalāṣ oldum ne ḥikmetdür
Baña kūyı o yāruñ bir ‘aceb dārü’ṣ-ṣifā geldi

4 Benüm gibi cefā-yı dil-rubā ile hilāl olmış
Bu dār-ı bī-beḳāya nice yüz biñ mübtelā geldi

5 Cefā vü cevr-i yāra olmış idüm mübtelā ėy dil
Vefāsın görmedüm yāruñ **Hüdāyī** āşinā geldi

154

el-Fāżıl el-Kāmil ve’l-‘Ālimu'-‘Āmil Aḫī-zāde Efendi el-Ḥalīmī [Ḥalīmī]

mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Yaturken şām-ı miḥnetde o yār-i meh-liḳā geldi
Yaḳılsun derd-i hicrān sīneden ėy dil ṣafā geldi

2 Ḥicāb-ı nāzdan çıḳsa yüzin gö[r]sem dėdüm nā-geh
Anı gördüm ki ol māh-ı perī-çihre çıḳa-geldi

---

7 Bu beyit, **32a** sayfasının derkenarındadır.

153. Nazire izlenimi veren bu şiir, **32b** sayfasının derkenarındadır.

5b Mecmûada “Vefāsın görmedüm ol yāruñ Hüdāyī āşinā geldi” diye yazılan mısraın içinde geçen “ol” kelimesi vezni bozduğundan, mısradan çıkarılmıştır.

3 Meşām-ı cānı ta‘ṭīr ėtdi būy-ı zülf-i yār ile
Ser-i kūyından ol māhuñ seḥer bād-ı ṣabā geldi

4 Belā-yı hecr ü ḥasretden ḫalāṣ olur varan ėy dil
Ser-i kūyı baña yāruñ ‘aceb dārü’ş-şifā geldi

5 **Ḥalīmī** bār-ı miḥnet çekmeden ḳaddi dü-tā oldı
Görenler ṣandılar pīr oldı ġāyet inḥinā geldi

155
Ḥilmī
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ı̣lü fā‘ilün

1 Meyli hemīşe var ola ehl-i kemāledür
Ḳul olıcaḳ efendi cihānda piyāledür

2 Bir ġonçedür dehānı o gül-zār-ı behcetüñ
Dür dişleri o ġonçede gūyā ki jāledür

3 Bāġ-ı cihānda o kilk-i āşüfte-ḥālini
Bülbül-ṣıfat dem-ā-dem işüm āh ü nāledür

4 Bir ḫūnīdur ki her seḥer ‘āşıḳ-ı zārına
Bezm-i belāda ḫūn-ı cigerler nevāledür

5 Ḥālüm müşevveş eyleyen ėy **Ḥilmī** muttaṣıl
Deyr-i cihānda o büt-i müşgīn-külāledür

156
İnsān-ı Kāmil-i Laṭīfe-āmīz [İnsān]
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 La‘le leb yāḳūt aġız dendāna lü’lü’ ḳoymış ad
Eylegėç bī-dādluḳ āyīnini ḫū ḳoymış ad

156. Bu şiir “İnsân”mahlasını kullanan ve mecmûada adı “İnsân-ı Kâmil” şeklinde geçen şaire aittir.

2 Evren-i yādı hevā-peymā niheng ejder-ḳılıḳ
Mār-ı pīç-ā-pīç-āsā tāra gīsū ḳoymış ad

3 Ol żiyā-güster yüzi raḫşende pür-tāb-ı şu‘ā‘
Ḫūr-ṣıfat lāmi‘ münevver çihredür rū ḳoymış ad

4 Cennet-i ḥüsne cerī’l-enhār-ı rūşen-dil ṣıfat (?)
‘Ārıżı āb-ı ḥayātuñ ‘aynıdur ṣu ḳoymış ad

[33a] 5 Şīr-i ser-keş-sā dil-āverdür peleng-küş bebr-gīr
Bir baḳumda ġamze-yi cādūya āhū ḳoymış ad

6 [Ḫadd-i] gül-gūn seyrine ol Ḫusrev-i Şīrīn-cemāl
Ḫaṭṭ-ı Şebdīz’ine **İnsān** Ḫink-tėg mū ḳoymış ad

7 ‘Iṭr-ı ‘anber-bār-ı Hindū-beççe ḫaṭṭ-ı ḫadd-i yār
Çīn sevādından yine rū ḫāle ḫōş-bū koymış ad

157
Refī‘ī
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ṣafḥa-yı ḫaddüñ güle teşbīh ėden rū ḳoymış ad
Sīmden bir serv düzmiş ḳadd-i dil-cū ḳoymış ad

2 Ḳaṣr-ı ḥüsnüñ seyr ėdüp diḳḳatle erbāb-ı naẓar
İki ṭāḳ ‘anber ekin görmiş ebrū ḳoymış ad

3 Ḥoḳḳa-yı la‘lüñde pinhān eyleyen dendānuñı
Dürc-i yāḳūtī aña ve buña lü’lü’ ḳoymış ad

4 Çeşmini müjgānuñ içinde temāşā eyleyen
Bīşe-yi ḥüsn içre yatur iki āhū ḳoymış ad

4a Mısra, mecmûada 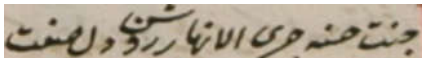 şeklinde yazılmıştır.

6b Şebdīz: Karalığı sebebiyle “gece renkli, gece benzeri” anlamlarına gelen Şebdîz, Hint kralı tarafından Husrev-i Pervîz’e hediye edilmiş meşhur atın adıdır (Yıldırım, 2008: 654).

5 Dest-i ḳudret kişver-i ḥüsn üzre ėtmiş dīde-bān
Bir Ḥabeş merdānesini ḫāl-i Hindū ḳoymış [ad]

6 Ṣafḥa-yı ruḫsār-ı āteş-nākı üzre ol mehüñ
Ḫaṭṭ-ı müşgīnin görenler dūd-ı ḫōş-bū ḳoymış ad

7 Bülbül-i destān-serā dėyen **Refī'ī** bendeñe
Ėdüp aġyāra naẓar zāġ-ı siyeh-rū ḳoymış ad

158
İlāhī
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ol ki nūr-ı vechin iẓhār eyleyüp rū ḳoymış ad
Resm ėdüp ḥarf-ı kelāmın ḫaṭṭ-ı dil-cū ḳoymış ad

2 İsm-i Raḥmān ü Raḥīm'üñ rā'ların resm eyleyüp
Āb-ı rūy-ı ḫaṭṭı olmaġ ile ebrū ḳoymış ad

3 Her ṭarafdan gösterüp ḥabl-ı metīnüñ resmini
Ṭurra vü kākül dėmiş hem zülf ü gīsū ḳoymış ad

4 Vaż' ėdüp Hārūt u Mārūt'ı mu'allaḳ cāhda
Eyleyüp seḥḥār-ı 'ālem çeşm-i cādū ḳoymış ad

5 Gösterüp rūy-ı cemālinden celālinden nişān
Dil-rubālar vechi üzre ḫāl-i Hindū ḳoymış ad

---

158. Bu şiirin 6. 7. ve 8. beyitleri **33a** sayfasının derkenarındadır; 8. beytin **a** mısraı mecmûada yoktur.

4a Hārūt u Mārūt: Büyücülükle uğraştıkları için ilâhî bir emir sonucu Bâbil'de sürekli azaba çarptırılan iki meleğin adlarıdır. İsimleri Sâmî dillerindendir. Hikâyesi Akadlar ve Sümerlerde de görülen bu iki meleğin ismi, İran ve Hint mitolojilerinde de geçmektedir. Büyünün ve büyücülüğün yasaklanması, anlaşmazlıkların çözümü için yeryüzüne gönderilen bu iki melek, zamanla Zühre adında bir kadına âşık olmuş ve bunun sonucunda işledikleri günahlar sebebiyle kıyamete dek Bâbil Kuyusu'nda baş aşağı şekilde hapsedilmişlerdir. Zühre, bu iki melekten ism-i a'zam duasını öğrenerek göğe yükselmiş ve gökte bir yıldız olan Zühre (Venüs, çobanyıldızı)'ye dönüşmüştür (Yıldırım, 208: 356-358). İdris peygamber zamanında yaşamış olan ve Kur'ân'da isimleri zikredilen (Bakara 2/102) bu iki meleğin kıssası esasında İsrâiliyyâttan gelmiştir. Edebiyatta sevgilinin çene çukuru, hapsedildikleri kuyu (Çâh-i Bâbil); saçı, gözleri ve gamzesi ise büyüyle birlikte anılır (Pala, 2009: 194-195; Zavotçu, 2006: 209-2013).

6 Ehl-i ‘ışḳı lā’ubālī vü melāmī eyleyüp
Zümre-yi merdān içinde nām-ı nīkū ḳoymış ad

7 ‘Ālem-i ‘ışḳuñ ẓühūrıdur gelüp nuṭḳ eyleyen
Pes **İlāhī**-yi suḫen-dān ü du‘ā-gū ḳoymış ad

8 ‘Ārıżuñı güle teşbīh eyleyen rū ḳoymış ad

[33b] **159**

Sā‘ī Bāḳī Efendi’nüñ Ġazeline Naẓīredür [Sā‘ī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Meclis-ārā bir yaluñ yüzli cevāndur şem‘-i cem‘
Anı isterler yaḳup devr içre mihr ü māh şem‘

2 Ḳan gözinde bāde-yi la‘lüñ ġamıyla ‘āşıḳuñ
Dem mi var olmaya ẓāhir gūşe-yi ‘aynında dem‘

3 Ey ḳaşı yā āsumān-ı dilde māh-ı nev ṭoġar
Zer-nişān peykān-ı tīrüñ ‘aksi ṣalsa cāna lem‘

4 Fāş ėdelden ‘āleme çeşm ü dehānüñ remzini
Naẓm-ı pāküm oldı manẓūr-i naẓar mesmū‘-ı sem‘

5 ‘Işḳ-ı Şīrīn ile **Sā‘ī** yėridür Ferhād-vār
Bīsütūn’ı tīşe-yi āhumla ḳılsam ḳal‘ u ḳam‘

160

Bezmī-yi A‘mā[Bezmī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ġuṣṣa vü ġam sīnede olsa dil [u] cānumla cem‘
Meş‘al-i āh-ı ciger-sūzumdur ol mecma‘a şem‘

---

8 “güle” : Bu kelime metinde -genellikle Doğu Türkçesi metinlerinde görülen- +gA yönelme ekiyle birlikte “gülġa” olarak yazılmıştır. **//** Beytin **a** mısraı mecmûada yoktur.

159. Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 225 (Küçük, 1994: 238-239)’e naziredir.

160. Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 225 (Küçük, 1994: 238-239)’e naziredir.

2 Ḥasret-i la‘l-ı revān-baḫşuñla ėy ‘Īsī-nefes
Bir dem olmaz dīde-yi pür-ḫūnum aḳıtmaya dem‘

3 Pertev-i ḫūrşīd-i rūyuñdandur eyvānuñda tāb
Nītekim mihr-i münevverdür vėren eflāka lem‘

4 Nergis ü gül olmaġa gözden ḳulaḳdan ‘āşıḳuñ
Birine anuñ başar vėrdi Ḫudā birine sem‘

5 Şöyledür kim pehlevān-ı āhum ėy **Bezmī** benüm
Eyler isterse ḳılā‘-ı āsumānı ḳal‘ u ḳam‘

161
Medḥī
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Şāhid-i ma‘nī gelüp cān ile dilde olsa cem‘
Lem‘a-yı nūr-ı ezel olur o meclis içre şem‘

2 Cür‘a-yı cām-ı fenādur ṣaçılur ḫāke müdām
Ṣanmañuz çeşm-i terümden aḳanı kim ola dem‘

5a Mecmûada “Pehlevān-ı āhum ėy **Bezmi** şöyledür kim benüm” şeklinde geçen mısra, vezin gereği düzenlenmiştir.

161. Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 225’e naziredir (Küçük, 1994: 238-239). // *Medhî Dîvânı* çalışmasında bu gazelin bir benzerine (Seyhan, 2000: 455) rastlanılmıştır. Söz konusu gazel şöyledir:

> Āfitāb-ı ṭal‘atuñdan almasa bir ẕerre lem‘
> Bezmümüz ḳılmaz münevver māh-ı tābān olsa şem‘
>
> Şol ḳara zülfüñ gibi ‘aḳlum perīşān olmasun
> Sen raḳīb-i rū-siyehle ėy ḳamer-veş olma cem‘
>
> Zevraḳ içre yārı gördüm mey içer aġyār ile
> Ġayretümden gözlerümden aḳdı deryā gibi dem‘
>
> Bir demürden ḳal‘a olsa cism-i ḫasm-ı nā-bekār
> Ṭab-ı āhum bir nefesde eyler anı ḳal‘ u ḳam‘
>
> ‘Işḳ-ı dil-berden baña vā‘iẓ ferāġat eyle dėr
> Ṭutmazam başum giderse Medḥiyā pendine sem‘ (G. CCCLIX)

3 Āfitāb-ı vech-i pāküñden ėderler iḳtibās
Tāb-ı rūyuñdur vėren mihr ile māha nūr u lem‘

4 Kūr u kerdür nergis ü gül ‘ışḳdan bī-behredür
Gerçi birinde baṣar vardur anuñ birinde sem‘

[34a] 5 **Medḥī**’nüñ siz bād-ı āhından eṣer yoḳdur dėmeñ
Āh ėderse ḳubbe-yi eflākı eyler ḳal‘ u ḳam‘

[35a] **162**

Pādişāh-ı ‘Ālem-penāh [Murādī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Acıyup ṣabr ėtdügüm ol yāra ġāyet ḫōş gelür
Yār elinden ger ola ol yāra ġāyet ḫōş gelür

2 Dāġ-ı sīnemden gelür çün ḳanlu yaşum ‘aynına
Ṣu sepilse āteş-i bīmāra ġāyet ḫōş gelür

3 Her ne cevr ėtse ḳıpurmazdum o şūḫ-ı şīve-kār
Baña şoldur güç gelen aġyāra ġāyet ḫōş gelür

4 Aġladuġum rūy-ı yāra ḳarşu şāhiddür baña
Ḫande eyler ḳılduġum bu zāra ġāyet ḫōş gelür

[35a]: Mecmûada bu sayfadan önceki **[34b]** sayfası boş bırakılmıştır.

162. Bu şiire Murâdî Divanı’nda rastlanmamıştır. // Mecmâdaki şiirlerin “ġāyet ḫōş gelür” redifli şiirlerinin zemin şiirine rastlanılmamışsa da “ḫōş gelür” redifli şiirlerin zemin şiiri için Eğridirli Hacı Kemâl, Şeyhī Dîvânı’ndaki G. XL (Biltekin, 2018: 86)’ı göstermiştir. Bir *fā‘ilâtün* tef‘ilesi eksik olan söz konusu şiirin matlaı şöyledir:

Zāhide firdevs-i a‘lā ḫōş gelür
Bize dīdār-ı hüveydā ḫōş gelür (**CMN.** Şiir Nu. : 816, s. 695)

Fakat Şeyhī’ye nazire konumundaki Habîbî’nin şiirinde tef‘ile sayısı da örtüşür. Habîbî’nin matlaı şöyledir:

‘Āşıḳa ma‘şūḳunuñ cevr ü cefāsı ḫōş gelür
İki ‘ālemden aña bir merḥabāsı ḫōş gelür (**CMN.** Şiir Nu. : 817, s. 696)

5 ‘Ālim-i ḳaydından olmaḳdan **Murādī** bu dile
Zülf-i yār ile ola āvāre ġāyet ḫōş gelür

163

Naẓīre-yi Bāḳī Çelebi

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Zaḫm-ı sīnem ol gözi mekkāra ġāyet ḫōş gelür
Yara açarsam revādur yāra ġāyet ḫōş gelür

2 Tūtiyānuñ minnetin keḥḥāl ḳahrın çekmeden
Ḫāk-i pāyuñ dīde-yi ḫūn-bāra ġāyet ḫōş gelür

3 Eylese cevr ü cefā mihr ü vefādur ġāyeti
Ḥaḳ budur kim ‘āşıḳ-ı ġam-ḫˇāra ġāyet ḫōş gelür

4 Bir ‘aceb dārü’ş-şifādur kūyı derd ehline kim
Anda hep nā-ḫōş varan bī-çāre ġāyet [ḫōş gelür]

5 Cāna rāḥatdur ser-i kūyuñda āh ėtdükleri
Ol hevālar **Bāḳī**-yi bīmāra ġāyet ḫōş gelür

164

Şenā’ī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Acınursam yaralarla yāra ġāyet ḫōş gelür
Acımaz raḥm ėtmez ol ḫūn-ḫˇāra ġāyet ḫōş gelür

2 Ėy ṭabīb-i cān mürüvvet vaḳtidür eyle devā
Şerbet-i la‘lüñ dil-i bīmāra ġāyet ḫōş gelür

3 Eşk-i çeşmüm cūy-bār ėtsem ṣafālar kesb ėder
Kim aḳar ṣu seyri ol dīl-dāra ġāyet ḫōş gelür

---

163. Sabahattin KÜÇÜK, Bâkī Dîvânı, G. 56, s. 134

4 Lālelerdür kim neşāṭ-engīz olur evvel bahār
Dāġlar sīnemde ol mekkāra ġāyet ḫōş gelür

[35b] 5 Ey **Senā'ī** yār ġam-nāk olduġumdan ḫazẓ ėder
Nā-murād olduḳça ben bī-çāre ġāyet ḫōş gelür

6 Ġālibā budur ümīdüm iş-bu naẓm-ı dil-güşā
Āsitān-ı āsumān-miḳdāra ġāyet ḫōş gelür

165
Ḥilmī
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Zaḫm-ı tīrüñ bu dil-i bīmāra ġāyet ḫōş gelür
Her ne kim senden gelür ben zāra ġāyet ḫōş gelür

2 Luṭf ėdüp ur sīneme seng-i cefāñı dūstum
Ol vefādur 'āşıḳ-ı ġam-ḫˇāra ġāyet ḫoş gelür

3 Bülbül-āsā naġmeler ḳılsam 'aceb mi dem-be-dem
Āh u zārum ol yüzi gül-zāra ġāyet ḫōş [gelür]

4 'Azm-ı seyr-i lāle-zār ėtmiş bugün ol lāle-ḫad
Sīneñi pür-dāġ ḳıl o yāre ġāyet ḫōş gelür

5 Māh-rūlar gerçi bī-ḥaddur felekde **Ḥilmiyā**
Cümlesinden baña ol meh-pāre ġāyet ḫōş gelür

5b "bī-çāre" : Mecmûada bīmāra olarak yazılan kelime yerine "bīçāre" kelimesi daha uygun bulunmuştur.

166

Fehmī Ḫınnā'ī-zāde [Fehmī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Cāna tīrüñ ėy gözi mekkāra ġāyet ḫōş gelür
Yaralar açsa ten-i efgāra ġāyet ḫōş gelür

2 Münkesir olmaḳ degül cevrüñle göñlüm şīşesi
Seng-i bī-dāduñ dil-i ġam-ḫˇāra ġāyet ḫōş gelür

3 Ḫāneme gelmez varur bezm-i raḳībe āh kim
Baña bu cevr ü cefā aġyāra ġāyet ḫōş gelür

4 Tīġ-i 'ışḳuñ sīne-yi mecrūḥa açsa yaralar
Açılur göñlüm baña ol yara ġāyet ḫōş gelür

5 **Fehmiyā** cevr ü cefāyı arturup gitmekde yār
Āh kim resm-i sitem dil-dāra ġāyet ḫōş gelür

167

Lālā Efendi Ḳāḍī-yı Sitānbūl [Vuṣūlī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Baḥr-i 'ışḳa dil aḳıtsam yāra ġāyet ḫōş gelür
Cān ü dilden el yusam dil-dāra ġāyet ḫōş gelür

2 Zīver-i zer 'arż ėder açılduġınca ġonçeler
Tāc-ı zerle cilveler ebkāra ġāyet ḫōş gelür

[36a] 3 Elüme girse gözüme sürme ėy nūr-ı baṣar
Kuḥl-ı rā'suñ dīde-yi ḫūn-bāra ġāyet ḫōş gelür

4 Maḳdem-i dil-dārdur derde devā cāna ṣafā
Kim ṭabībüñ gelmesi bīmāra ġāyet ḫōş gelür

5 Egrilük ėtme kemān-āsā **Vuṣūlī** ḳıl ḥaẕer
Tīr-veş ṭoġrulıḳ ėt ḫünkāra ġāyet ḫōş gelür

167. Bu ve diğer "Vuṣūlī" mahlaslı şiirlere Hakan TAŞ'ın Vusûlî Dîvân'ı çalışmasında rastlanmamıştır.

168

Aḥmed Efendi Ḥüseyin Efendi-zāde [Aḥmed]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Şerbet-i la‘lüñ dil-i bīmāra ġāyet ḫōş gelür
Ey ṭabībüm var ise bir çāre ġāyet ḫōş gelür

2 Anuñ içün aġlaram derd ile āh ü zār ėdüp
Derd ile aġladuġum ol yāra ġāyet ḫōş [gelür]

3 Gerçi ḫōş gelmez raḳībe tīrüñi ey ḳaşı yā
Luṭf ėdüp gönder dile bir pāre ġāyet ḫōş gelür

4 Gül-şen-i kūyuñda bülbül-veş fiġān ėtmezdi dil
N’eylesün ol serv-i ḫōş-reftāra ġāyet ḫōş gelür

5 Gerçi nā-ḫōşdur dil-i aġyāra cevri ol şehüñ
Bu ‘acebdür **Aḥmed**-i ġam-ḫˇāra ġāyet ḫōş gelür

169

Meylī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 İnḳıyādı ‘āşıḳuñ dil-dāra ġāyet ḫōş gelür
Emrine rām olsa ḳul ḫünkāra ġāyet ḫōş gelür

2 Her ġamuñ pāyānı şādī her belānuñ ṣoñı var
Her ne gelse ‘āşıḳ-ı ġam-ḫˇāra ġāyet ḫōş gelür

3 ‘Āşıḳı hecriyle aġlarken gelüp güldürmedi
Gerçi yāra ḫōş [dėgül] ben zāra ġāyet ḫōş gelür

4 Çünki her derde nice dürlü devā var ‘āḳıbet
Şerbet-i la‘lüñ dil-i bīmāra ġāyet ḫōş gelür

5 ‘Āşıḳa mihr ü vefā aġyāra gelmez ḫōş velī
Ol baña ey **Meylī**-yi āvāre ġāyet ḫōş gelür

170

Ẕātī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Seni nev-rūzda a‘dā ile gördi gözimüz
Dūstum oldı berāber gėcemüz gündüzimüz

2 [Dėdi ölüñ yoluma biz yavı ḳılduḳ özimüz
Bulsavuz şöyle helāk eyler idük kend’özimüz]

3 [Dėsevüz ḫançerüñi tīz elüñe al bile gel
Ur bizüm cismümüze gėçe mi cānā sözimüz]

4 [Dūst cān naḳdini çaldurduġumuz añdı meger
Çıñlayup ḳulaġumuz def gibi ḳızdı yüzimüz]

5 [Yaşumuz **Ẕātī** döküldi yėre mānend-i şihāb
Yār raḥm eylemedi düşdi bizim yılduzımuz]

[36b] **171**

Ḳurbī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Nīze ile delse baġrum yāra ġāyet ḫōş gelür
Bu dil-i mecrūḥa hem ol yara ġāyet ḫōş gelür

2 Ėy ṭabībüm ḫaste-yi ‘ışḳa devā olmaz dėme
Şerbet-i la‘lüñ içür bīmāra ġāyet ḫōş gelür

3 Bezm-i kesretde şarāb-ı erġavānuñ acısı
Şer‘ ile ta‘zīr olan mey-ḫāˇra ġāyet ḫōş gelür

4 Vaṣl-ı la‘luñ naẓmına meyl ėtse şā‘ir ṭañ mı kim
Şi‘r-i rengīn mā’il-i eş‘āra ġāyet ḫōş gelür

---

170. Ali Nihad TARLAN, Zâtî Dîvânı, G. 503, s. 7 // Şiirin diğer beyitleri için yer ayrılmışsa da mecmûaya yazılamamıştır. Eksik kısımlar Zâtî Dîvânı’ndan istifade edilerek bu çalışmaya eklenmiştir.

5 Faḳr u fāḳum bilse ėy **Ḳurbī** faḳīre gāh gāh
Luṭf ü in‘ām eylemek ḫünkāra ġāyet ḫōş gelür

172
Pādişāh-ı ‘Ālem-penāh [Murādī]
mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün

1 Āh ile şerḥa çekdüm sīnemde yara düşmiş
Ḫˇāb içre yāri bulmış nā-geh o yāra düşmiş

2 Ḫışm ėdüp ol şeker-leb söyledi acı sözler
Fālum mübārek oldı nā-geh sitāre düşmiş

3 Bir laḥẓa ḳılmadı yād bu ḫaste nā-tüvānı
Döymedi ol ṭabībüm görsem ne kāra düşmiş

4 Būstān-ı dehre cānā uġradı āb ü nārum
Āhum cihānı yaḳdı yaşum bıñara düşmiş

5 Deryā-yı ‘ışḳ içinde keştī-yi dil gezerken
Ġam dėrler ėy **Murādī** ol bir diyāra düşmiş

173
Ḥasan Çelebi-yi Aḫī-zāde [Ḥasan Çelebi]
mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün

1 Hep dilleri bu ḫalḳuñ la‘l-i nigāra düşmiş
Sevdā-yı zülfe düşmek ben bī-ḳarāra düşmiş

---

172. Bu şiire Murâdî Divanı’ında rastlanmamıştır.// Bu şiirin veya Bâkī Dîvânı’ndaki G. 216’nın (Küçük, 1994: 232), benzer şiirlere zemin olduğu düşünülmüştür.// Bu şiire bir mecmûa çalışmasında da (Giray, 2018: 191) rast gelinmiştir.

1b “ḫˇāb” **:** “ḫūb” **a.g.e. //** “o yāra” **:** “uyara” **a.g.e.**
2b “fālum” **:** “ḳalem” **a.g.e.** : **//** “nā-geh” **:** “tā ki” **a.g.e.**
3a “bir laḥẓa ḳılmadı” **:** “ bir noḳṭa ḳalmadı” **a.g.e.**
3b döymedi” **:** “dėmedi” **a.g.e.** : “**//** “görsem” **:** “gör kim” **a.g.e.**
4b “yaşum bıñara” **:** “başum bī-kāra” : **a.g.e.**
5a “keştī-yi dil” **:** “geşte-yi dil” **a.g.e.** : **//** 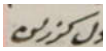 olarak yazılmış kelimede muhtemelen kef’in keşidesi unutulmuştur.

[37a] 2 Gördüm ‘iẕār-ı dil-ber olmış seḥer ‘araḳ-nāk
Ṣandum ki jālelerdür bir lāle-zāra düşmiş

3 Surḫ-ı şafaḳ görinmez üstinde ṭurra-yı şeb
Gūyā ki kākülüñdür rengīn-‘iẕāra düşmiş

4 Atduḳda tīr-i ġamuñ ey ḳaşları kemānum
Meydān-ı ‘ışḳ içinde cism-i nizāra düşmiş

5 Olmış **Ḥasen** meger kim pā-būs-ı yāra ṭālib
Bī-ḥad niyāz ḳılmış dāmān-ı yāra düşmiş

6 Ḳılsun hemīşe Bārī Sulṭān Murād’ı yārī
Esbāb-ı kām-kārī ol şehriyāra düşmiş

174
Hüdāyī
mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün

1 Güller gibi leṭāfet ruḫsār-ı yāra düşmiş
Sünbül gibi ṭarāvet zülf-i nigāra düşmiş

2 Cān ḥaḳḳına o meh-rū ḫışm ile atdı tīrin
Aña taḥammül ėtmek bu cism-i zāra düşmiş

3 Zülf-i siyāhı yāruñ ruḫsār-ı ānı üzre
Allāh ne ḫōş yaraşmış rengīn-‘iẕāra düşmiş

4 Ėy şeh-süvār-ı gönlüm ṣayd eyledüñ görince
Rūz-ı ezelde tīrüñ ben bī-ḳarāra düşmiş

5 Zār oldı ‘ışḳuñ ile cānā dil-i **Hüdāyī**
Derd ü belā vü miḥnet ol dil-figāra düşmiş

174. Hüdâyî-yi Kadîm üzerine yapılmış çalışmalarda (Yekbaş, 2005; Demiralay, 2007; Kaçalin, 2016) bu şiire rastlanılmamıştır.

175

ʻAbdī

mefʻūlü fāʻilātün mefʻūlü fāʻilātün

1 Bu baḥr-ı ʻışḳ içinde ėller kenāra düşmiş
Eşkiyle cism-i zerdüm kūy-ı nigāra düşmiş

2 Düşdi seḥerde eşküm sīnemde dāġum üzre
Gūyā çemende şeb-nem bir lāle-zāra düşmiş

3 Dil sevse ger birisin nāz ile cevre başlar
Güzelleri cihānuñ hep bir ḳarāra düşmiş

4 Mār ile mūrı görmiş yatur ki gül-şen içre
Ḫaṭṭ ile zülf-i miskīn ruḫsār-ı yāra düşmiş

5 Bunda ziyāde **ʻAbdī** ferḫunde-ḥāl [m]'olur
Rūz-ı ezelde ʻışḳuñ ol dil-figāra düşmiş

[37b]

176

Zārī

mefʻūlü fāʻilātün mefʻūlü fāʻilātün

1 Pür-dāġ-ı sīnem üzre şerḥa ki yara düşmiş
Bāġ içre serve beñzer kim lāle-zāra düşmiş

2 Āhum odından ėy meh ṭutuşdı çarḫ-ı gerdūn
Encüm degül düşenler anda şerāre düşmiş

3 Ḳan aġladı bu çeşmüm zānūmda yār uyurken
Mānend-i şeb-nem eşküm ol gül-ʻiẕāra düşmiş

4 Hecr-i lebüñde yāruñ dil teşne vü fütāde
Bu teşnelükle göñlüm şemşīr-i yāra düşmiş

---

176. Bu gazel, **37b** sayfasının derkenarındadır.

5 Gel **Zārī** müstemendüñ ḳoma reh-i cefāda
Elṭāf-ı ḥüsn ü ḫilḳat sen şeh-süvāra düşmiş

177
Nāmī
mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün

1 Bāġ-ı cihānda göñlüm ruḫsār-ı yāra düşmiş
Bir ḳaṭre jāle ṣan kim zülf-i nigāra düşmiş

2 Ol māhı sīnem üzre gören dėmiş ki ḥayfā
Bu kevkeb-i sa'ādet bir ḫāk-sāra düşmiş

3 Üftādesine baḳmaz hep iltifātı ġayra
Ḥayfā [ki] dil-figārum ol ġamze-kāra düşmiş

4 Rez-duḫterin görince küp düşdi bezme ṣūfī
Dil-ber severdi evvel şimdi nigāra düşmiş

5 Ruḫsārı māha beñzer ėşigi āsumāna
Nāmī şerār-ı āhum anda sitāre düşmiş

178
Ḥilmī
mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün

1 Bī-iḫtiyār göñlüm ruḫsār-ı yāra düşmiş
Germişi ile varmış pervāne nāra düşmiş

2 Pür-dāġ-ı sīnem üzre peykān-ı tīr-i dil-ber
Bārān-ı raḥmet olmış bir lāle-zāra düşmiş

3 Cānā bu çeşm-i terde derd-i ruḫuñ ḫayāli
'Aks-ı gül-i ṭarīdur kim cūy-bāra düşmiş

4 Tīr-i müjeñ ucından şemşīr-i ġamzeñ ile
Ten yara yara olmış cān pāre pāre düşmiş

5 Yā gibi bār-ı ġamla olsam dü-tā ‘aceb mi
Tīr-i belā vü miḥnet cism-i figāra düşmiş

6 Ṣanma şihāb her-şeb nāzil olur felekden
Bu dūd-ı āh-ı dilden **Ḥilmī** şerāre düşmiş

7 Āsūde sāyesinde ‘ālem Murād Ḫan’uñ
Beñzer ezel ‘adālet ol şehriyāra düşmiş

8 Gül-zār-ı salṭanatda serv-i revān-ı ḳaddin
Uçmış ḳabā-yı devlet ol tāc-dāra düşmiş

179
Ḳadrī
mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün

1 Dīvāne dil ‘acebdür zülf-i nigāra düşmiş
Sevdālara döşenmiş bir özge kāra düşmiş

2 Seyl-i sirişküm içre bu cism-i nā-tüvānum
Bir berg ü kāha benzer kim cūy-bāra düşmiş

[38a] 3 Gül-zārı seyr ėderken ol naḫl-ı ser-bülendüm
Yap yap vefālar ėdüp būs u kenāra düşmiş

4 Ġayret demi degül mi ḳan aġlar ise çeşmüm
Ḫūn-ı cigerle diller hep pāre pāre düşmiş

5 Kām-ı cihān elinde dā’im kerem dilinde
Nām-ı Murād anuñ’çün ol kām-kāra düşmiş

6 Ḫaṭṭ-ı ‘abīr-i kevni ṭutdı elḥānı **Ḳadrī**
Bād-ı ṣabā anuñ’çün ol reh-güẕāra düşmiş

7 Sen ḳaşları kemānuñ bār-ı ġamın çekenler
Peykān-ı tīr-i miḥnet bu dil-figāra düşmiş

180

Vuṣūlī Beg [Vuṣūlī]

mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün

1 Ṣu gibi göñlüm aḳmış kūy-ı nigāra düşmiş
Bārān-ı eşk-i çeşmüm ol gül-'iẕāra düşmiş

2 Ruḫsārınuñ ḫayāli nehr-i sirişküm üzre
Bir berg-i gül gibidür kim cūy-bāra düşmiş

3 Ḫāl-ı ruḫına ṣarḳar beñ dėyü zülf-i ṭarrār
Bir şāhbāza beñzer inmiş şikāra düşmiş

4 Bu şeşder-i belādan ḳurtılmaġa meded yoḳ
Ṭās-ı felek cefāsı ben ḫˇār u zāra düşmiş

5 Deryā-yı luṭfuña hep müstaġraḳ oldı 'ālem
Bendeñ **Vuṣūlī** şāhum varmış kenāra düşmiş

6 Sulṭān Murād Ḫan'a indi laḳab semādan
Ẓıll-ı Ḫudā dėnilmek ol şehriyāra düşmiş

7 Gūyā ki ebr-i bārān gül-zārın nāzil olmış
Luṭf u seḫā cihānda sen nīk-kāra düşmiş

181

Meylī

mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün

1 'Ömrüñ evā'ilinde ḥüsn ol 'iẕāra düşmiş
Güllerdeki ṭarāvet evvel bahāra düşmiş

2 Encüm degül ṭutarken eflākı nāz-ı āhum
Gerdūn-ı ḫırmenine bir ḳaç şerāre düşmiş

180. Bu ve Vuṣūlī mahlasıyla mecmûada verilen diğer şiirlere Hakan TAŞ'ın Vusûlî Dîvân'ı çalışmasında rastlanmamıştır.

3 Yaḫ-pāreler degüldür senüñ ḥavādīs ile
Mīnā-yı çarḫ ṣınmış hep pāre pāre düşmiş

[38b] 4 Zülfüñ ġamında batmış göz merdümi sirişke
Tārīk-i şebde miskīn nā-geh nigāra düşmiş

5 Bed-āşinā görüp de olmaya dest-gīri
Deryā-yı ḥayrete dil ap-āşikāra düşmiş

6 Nerd-i felekde her kes ṭāli‘ degeşdürürken
Hep ḳur‘a-yı muḥabbet **Meylī**’yi zāra düşmiş

182
[Żamīrī]
mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün

1 Bāġ-ı cihānda göñlüm zülf-i nigāra düşmiş
Üftāde şeb-nem-āsā bir gül-‘izāra düşmiş

2 Dürr-i yetīm-i eşküm pā-māl-ı miḥnet oldı
Rāhı ġamında gördüm kim ḫāk-sāra düşmiş

3 Sulṭān Murād-ı ‘ādil ṣāḥib-ḳırān-ı devrān
‘Ālemde pādişāhluḳ ol şehriyāra düşmiş

4 Şehbāz-ı naẓm-ı ṭab‘um ṣalındı bir kenāra
Varmış şikār arayu ol bir diyāra düşmiş

5 Oldı **Żamīrī** naẓmuñ şemşīr-i ābdārī
Ser-ḥadde göñül aḳmış varmış kenāra düşmiş

183
Sūzī
mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün

1 Gül gibi ḥüsn ü behcet ruḫsār-ı yāra düşmiş
Bülbül gibi muḥabbet cān-ı figāra düşmiş

182. Bu şiir, **38b** sayfasının derkenarındadır.

2 La‘l-i lebüñ ḫayāli bu çeşm-i pür-nem içre
Gül-berg-i tāzedür kim bir cūy-bāra düşmiş

3 Gül-zār-ı ‘ārıżuñda ol ḫisāli müşg-būyuñ
Bir nāfe-yi Ḫoten kim ol lāle-zāra düşmiş

4 Çeşmümde ‘aḳs-ı ebrū semt-i cefāya mā’il
Zevraḳları bu baḫruñ hep ol kenāra düşmiş

5 Şādī vü ġam ezelde olduḳda ḫalḳa ḳısmet
Yanup yaḳılmaġ ey dil **Sūzī**-yi zāra düşmiş

184
Pādişāh-ı ‘Ālem-penāh [Murādī]
mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Oḳudum mekteb-i ‘ışḳuñda cānā bir kitāb açdum
Ki ya‘nī ders-i ‘ışḳ içün ulu’l-elbāb[a bāb] açdum

2 Ḥabībüñ rūy-ı dil-cūyın şu deñlü eyledüm ta‘rīf
Ḥicāb-ı zülfini ref‘ ėtdügümce bir niḳāb açdum

3 Şu deñlü ėtdi müstaġraḳ göñül mülkin yem-i vaḥdet
Temevvüc eyleyüp çalḳanduġumca gözde ḫˇāb [açdum]

4 Arayup kevkebüm buldum çün usṭurlāb-ı ḳalbümde
Kim anuñ irtifā‘ı’yçün nice yüz biñ ḥisāb açdum

[39a] 5 **Murādī** kendümi āyīne-yi vaḥdetde bir gördüm
‘Avālimden çeküp kesret yüzinden çün ḥicāb açdum

---

184. Murâdî Divanı’nda rastlanılmayan bu şiirin matlaına Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’inde (Kalyon, 2011: 514) rastlanılmıştır. Hem bu mecmûada hem de Hisālî’de ilk önce onun şiirinin verilmesi, Murâdî’nin şiirinin benzer şiirlere zemin şiir olma ihtimalini artırır. Hisālî’deki matla şöyledir:

Oturdum mekteb-i ‘irfāna cānā bir kitāb açdum
Ki ya‘nī ders-i ‘ışḳ içün ulü’l-elbāb açdum

185

Ḥilmī

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Cemāl-i muṣḥafından ṣanmañ ol māhuñ niḳāb açdum
Bula ṣıḥḥat dėyü bu cān-ı bīmārum kitāb açdum

2 Açıldı gūyiyā bād-ı seḥerle tāze sünbüller
Ne dem āhumla bend-i kākül-i pür-pīç ü tāb açdum

3 Dür-i dendān-ı yāri vaṣf ėdüp bāzār-ı ‘ışḳ içre
Gėçüp dükkān-ı naẓma ḥoḳḳa-yı dürr-i ḫōş-āb [açdum]

4 Açıldı gül gibi ‘arż-ı cemāl ėtdi biḥamdillāh
Çemende cām-ı meyle rūy-ı dil-berden ḥicāb açdum

5 Der-i mey-ḫānede ‘işret-fezā-yı ‘ışḳı feṭḥ ėtdüm
Ḫarābāt erlerine **Ḥilmiyā** bir özge bāb açdum

186

Bezmī [Bezmī-yi A‘mā]

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Muṣaffā sīneñi vaṣf eyleyüp cānla cevāb açdum
Göñül levḥin anuñla ėy şeh-i ‘ālī-cenāb açdum

2 Girībānum gibi cism-i nizārum çāk çāk ėtdüm
Bedenden çıḳmaġa cān-ıża‘īf ü zāra bāb açdum

3 Uyardum yāra ḳarşu dīde-yi pür-ḫūnum uyḫudan
Niṣār içün nigāra ṣan iki şīşe şarāb açdum

4 Sitāremde açıldı ḳıṣṣa-yı Ḳays āşikār oldı
Tefe’’ül niyyetine her ḳaçan varup kitāb açdum

---

185. Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 514) rastlanılan şiirin Murâdî’ye ait 184. şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

1b “cān-ı bīmārum” **:** “cān-ı bīmārdan” **MTN.**

186. Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’inde de rastlanılan (Kalyon, 2011: 514) şiirin Murâdî’ye ait 184. şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

5 Degüldür dāġ-ı bī-ḥad sīne-yi ṣad-çāk-ı **Bezmī**'de
Cemālüñ görmek içün bir nice çeşm-i pür-āb açdum

187
Sā'ī
mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Kitāb-ı 'ışḳ-ı dil-berden ne dem kim faṣl u bāb açdum
Cemāl-i şāhid-i esrār-ı ġaybīden niḳāb açdum

2 Ġubār-ı maḳdemüñde oldı ḳadri ḫāk ile yek-sān
Ḫaṭā ėtdüm ser-i zülfüñ yanında misk-i nāb açdum

3 Ḫayālüñ şāhı ābād ėtmege tīġ-i zebānumla
Dil-i şeydā gibi bir mülk-i pür-genc-i ḫarāb açdum

[39b] 4 Gėçüp esrārdan rindāne yāḳūtī müferriḥle
Ḥabāb-ı mey gibi bir ḥoḳḳa-yı la'l-i müẕāb açdum

5 Müyesser ola mı görmek dėyü dīdār-ı cānānı
Göñül ṭıflına **Sā'ī** ṣuya baḳdurdum kitāb [açdum]

188
Ḳadrī
mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Tefe''ül eyledüm vech-i cemīlinden niḳāb açdum
Mübārek çihresin gördüm muṣavver bir kitāb açdum

2 Dem-i cān-baḫş ile her-dem ṣanemlerde naẓīrüñ yoḳ
Ser-ā-ser gezdüm āfāḳı nice deyr-i ḫarāb açdum

3 Rikāb-ı devlete vardum yüzüm sürdüm ṣafā ėtdüm
Sa'ādet mülkine himmet ḳılup bir ḳutlu bāb açdum

---

187. Bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālî'nin *Metāli'u'n-Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 514) geçmektedir.

188. Bu ve benzeri diğer şiirlerin Murâdî'ye ait mecmûadaki 184. şiire nazire olduğu varsayılmıştır.

4 Cemāl-i ber-kemāl-i şehriyārumdan naẓar gördüm
Ḥasūduñ ḳalbini gördüm ‘aceb bāb-ı ‘aẕāb açdum

5 Döküp naẓm-ı güher-bārın ḥużūr-ı şāha ėy **Ḳadrī**
‘Aduv ṭutsun ḳulaḳ şāhāne dürc-i dürr-i nāb [açdum]

189
Meylī
mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Gėce rūy-ı ‘arūs-ı naẓmı keşf ėtdüm niḳāb açdum
Taṣarruf eyledüm ebkār-ı ma‘nāyı kitāb açdum

2 Gözümden ruḫlaruñ hecri ile yaşum revāñ oldı
Mu‘aṭṭar ḳıldı dehri bir iki şīşe gül-āb açdum

3 Dėdi ol ḫˇāce-yi ḥüsn ü behā çāk eyleyüp ṣadrın
Bugün esbāb-ı ḥüsniyle mükemmel bir ṭulāb açdum

4 Göñül yap kim açar cennet ḳapusını göñül yapmaḳ
‘İmāretler ėdüp bünyād [d]ėme nice bāb açdum

5 Dehānı vaṣfın aġyāra ṭuyurdum yoḳ yėre **Meylī**
O nā-dānuñ yanında sırr-ı ġaybīden cevāb açdum

190
Fidā’ī
mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 ‘İẕāruñ ṣafḥasından dil-berā ṣanma niḳāb açdum
Dil-i dīvānemüñ def‘-i cünūnı’yçün kitāb açdum

2 Ḥabāb-ı eşk-i çeşmümden ḫayālüñ şāhınuñ cānā
Ḳurup otaġın evtār-ı sirişkümde ṭınāb açdum

---

189. Bu ve benzeri diğer şiirlerin Murâdî’ye ait mecmûadaki 184. şiire nazire olduğu varsayılmıştır.
190. Bu ve benzeri diğer şiirlerin Murâdî’ye ait mecmûadaki 184. şiire nazire olduğu varsayılmıştır.

[40a] 3 Çözüp ol dügme-yi zerrīni oldum sīneñe vāṣıl
Kelīd-i genc-i sīmīn-i viṣālüñ bī-ḥicāb açdum

4 Ṣayılmaz sīm-i eşküm taḫta-yı sīnemde ey ḫūnı
Yoluñda ṣarf içün zīrā ki genc-i bī-ḥisāb açdum

5 Devāt aldum ele evṣāf-ı ḫaṭṭ-ı yāri naẓm ėtdüm
Fidā'ī gūyiyā bir nāfe-yi pür-misk-i nāb açdum

191
Pādişāh-ı 'Ālem-penāh [Murādī]
mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün

1 Ne deñlü başa çıḳsa dūd-ı āhumdan bükā artar
Bir 'ādetdür ser-i kūh üzre ebr olduḳça mā artar

2 Güzellendükçe sen ey Mıṣr-ı dilde Yūsuf-ı S̱ānī
Bu Ken'ān-ı ḥazende cism-i Ya'ḳūb'a belā artar

3 Ṭaġıtma kākülüñ ḳaldur yüzüñden ey hilāl-ebrū
Seḥāb olmaz ḳaçan kim rūy-ı mihr üzre ṣabā artar

4 Nümāyān olduġınca rū olur ḥüsnüñ ziyād ey meh
Ṣafā bulduḳça āyīne daḫı artuḳ nümā artar

5 Nihān ėtdükçe 'ışḳı fāş ėder yaşum nedür çāre
Ziyād olduḳça āteş ey **Murādī** dilde dā artar

192
Ḥilmī
mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün

1 Ruḫuñ gördükde cānā eşk-i çeşm-i mübtelā artar
Nitekim cūylarda nev-bahāra ḳarşu mā artar

---

191. Murâdî Divanı'nda rastlanmayan bu şiirin matlaı, *Riyâzu'ş-Şu'arâ*'da (Açıkgöz, 2017: 38-39) geçmektedir. // Mecmûadaki müteakip benzer şiirlerin bu şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

192. Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

2 Cihāna ḫ̆ān-ı luṭfuñ her ne deñlü eyleseñ mebẕūl
Yine ėy pādişāh-ı milket-i ḥüsn ü behā artar

3 Ḫaṭuñla ‘ārıżuñ gerçi ṣafādur cān-ı ‘uşşāḳa
Tirāş ėtseñ velī āyīne-yi dilde ṣafā artar

4 Ziyād olduḳça zaḫm-ı tīr-i dil-ber dil olur rūşen
Ne deñlü artuḳ olsa revzen-i ḫāne żiyā artar

5 Leb-i cān-baḫşuñ ile ėy ṭabībüm çāre ḳılmazsañ
Dil-i bīmār-ı **Ḥilmī** [’de] ġam ü derd ü belā artar

193
Nāmī
mefā‘ī̤lün mefā‘ī̤lün mefā‘ī̤lün mefā‘ī̤lün

1 Yaşum seyl olduġın yoluñda olduḳça bükā artar
Beni söyletme ėy serv-i revānum mā-cerā artar

[40b] 2 Şehā dārü’ş-şifā-yı kūyuñ içre bu ne ḥikmetdür
Belā-yı çeşm-i bīmāruñla ṭurmaz mübtelā artar

3 Yėter sevdā-yı zülfi tek hemān anuñ belāsın çek
O servüñ ḳāmet-i bālāsın isterseñ belā artar

4 Bu göñlüm ḫaste-yi ‘ışḳ olalı bilmem ne ḥikmetdür
Devā umduḳça yāruñ leblerinden bende dā artar

5 Dėmişsin ġam ḳumāşından çıḳar mı **Nāmī**’ye cāme
Çıḳar bol bol aña bil ki birez ėy pür-cefā artar

193. Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî’ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

194

Meylī

mefā‘ı̱lün mefā‘ı̱lün mefā‘ı̱lün mefā‘ı̱lün

1 Güzeller varıcak on dördine ḥüsn ü behā artar
Nitekim bedr olınca māhda nūr u żiyā artar

2 Yüzüm ṣuyı döküldükçe ḥarāretden çoḳ aġlar göz
Benüm Nīl-i sirişküm yazın eksildükçe mā artar

3 Vėrür bāzār-ı ‘ışḳında kimi başın kimi cānın
Çoġ olsa bir metā‘a müşterī lā-büd behā artar

4 Seni gördükçe vaṣluñla daḫı efzūn olur ‘ışḳum
Ne ḥikmetdür benüm derdüme olduḳça devā artar

5 Ṣararmış beñzeri yāruñ ḫastedür gibi du‘ā eyle
Ṣaḳın māh-ı ṣafer ėrdükde ėy **Meylī** belā artar

195

Ṣabrī

mefā‘ı̱lün mefā‘ı̱lün mefā‘ı̱lün mefā‘ı̱lün

1 Bürūdet aramızdan gitse ol mehde ṣafā artar
Şitā gitdükçe mihr-i ‘ālem-ārāda żiyā artar

2 Kimi cān-ı ‘azīzin kimi mālik olduġın vėrdi
Ḫarīdāruñ müdām ėy Yūsuf-ı ḥüsn ü behā artar

3 Ḳapuñdan ben ḳuluñ redd eyleyüp arturma sulṭānum
Yaşum ırmaḳ dilerseñ der-gehüñden mā-cerā artar

4 Belādur ‘āşıḳa yāruñ vefāsı ḳoñ cefā ėtsün
Vefā ėtdükçe ‘uşşāḳa o yāra mübtelā artar

---

194. Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

195. Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

5 Ziyāde eyledükçe luṭfını ol ḫusrev-i ḫūbān
Lebi vaṣfında **Ṣabrī** şā‘ir-i şīrīn-edā artar

[41a] **196**

Ḫātemī

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Ṭolular içilüp mest olsa ‘āşıḳda bükā artar
Belī bārān olan yėrde ėder ṭuġyān mā artar

2 Ne ġam ėy Yūsuf-ı ḥüsn ü behā ‘āşıḳ ziyād olsa
Ne deñlü müşterī çoġ olsa kālāda behā artar

3 Pür eyle cām-ı rūḥ-efzāyı sāḳī bezme revnaḳ vėr
İçilse ṭolular meclisde zīrā kim ṣafā artar

4 Devādur dėyü ṣunsa nūş-dārū-yı lebin dil-ber
Nedür derdi dilüñ bilsem devā ḳılduḳça dā artar

5 Zekāt-ı ḥüsni ‘uşşāḳa taṣadduḳ eyle iḥsān ėt
Ḳażālar red belālar def‘ olur ḥattā du‘ā artar

6 Ser-i zülfini ḳaṭ‘ ėtse çerāġ-ı ḥüsn olur rūşen
Kesildükçe başı şem‘-i şeb-ārānuñ żiyā artar

7 Ġubār-ı ḫaṭṭ-ı la‘li **Ḫātemī** keyfin ziyād eyler
Şeker-āmīz olan esrārı yėrseñ iştihā artar

8 Raḳīb a‘dāsı ile oldı ol meh meblaġa rāġıb
Gedālar manṣıba dāḫil olınca irtişā artar

---

196. Bu şiirin 6. beyti, *Riyâzü’ş-Şu‘arâ*’da da (Açıkgöz, 2017: 130-131) geçmektedir. // Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî’ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

197

Ḳurbī

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Ḫaṭ-ı rūy u ‘iẕāruñ sil cemālüñden ṣafā artar
Nitekim ṣayḳal olsa jeng-i āyīne cilā artar

2 Cemālüñ gülleri şevḳine nālem bu ki gül-şende
Fiġānumdan ṣadā-yı ‘andelīb-i ḫōş-nevā artar

3 Hevā-yı zülfüñ ėrse sākin iken baḥr-ı ‘ışḳ ėy yār
Temevvüc ėtdürür ol dem nice mevc-i belā artar

4 ‘Aceb meh-pāre āfetdür felekde ol hilāl-ebrū
Meh-i nevdür ki gūyā bedr olur her şeb żiyā artar

5 Leb-i dil-ber gibi keyf-i müferriḥ var iken ‘āḳil
Yėmez āfyōnı kim tedrīc ile bir bir ġıdā artar

6 Eger vuṣlat deminde aġlamaḳlar şimdi añılsa
Yine ol mā-cerādan çeşm-i pür-nemde bükā artar

7 Ṣaḳın küfrān-ı ni‘me olma ḥamd eyle her iḥsāna
Ki şükr ėtseñ Ḫudā’ya luṭfı ėy **Ḳurbī** saña artar

8 Ḥarīṣ-i ehl-i dünyā olana ḥırṣ ile rızḳ artmaz
Tevekkülle ḳanā‘at ehline māl ü ġınā artar

[41b] 9 Kerem kānı efendüm var dėyüp terk-i edeb ḳılma
Kerīm olunca Mevlā bendede zīrā ḫaṭā artar

197. Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

198

Ḥuṣūlī

mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün

1 ‘İẕāruñ ‘arża ḳılsañ āh u zār-ı mübtelā artar
Güli görse nevā-yı bülbül-i naġme-serā artar

2 Ḫarīdāruñ çoġaldı ḥüsnüñ efzūn oldı gün günden
Eyā Yūsuf-liḳā ẕātuñda gitdükçe behā artar

3 Recā-yı būse-yi la‘l eyledüm 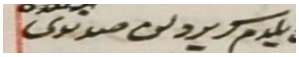
Berāt olsa budur ḳānūn [memālikde] tīmār artar

4 Gözüm seyr-i cemāle ḳāni‘ olmaz vaṣl içün aġlar
Yaşaduḳça meseldür kişide ḥırṣ u recā artar

5 Ṣafā ile **Ḥusūlī** küp şarābın içdügi bu kim
Füzūn ġam eksilür dilden derūnında ṣafā artar

199

Pādişāh-ı ‘Ālem-penāh [Murādī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 ‘Āşıḳa luṭf ile raḥm ėdici yāri severin
Ḥüsnine ḫalḳı muvāfıḳça nigārı severin

2 Lebinüñ ġonçesi berg-i gül-i terden nāzük
Böyle bir gül-ruḫa [ben] bülbül-i zārı severin

3 Göñül avlayıcı vü çeşmi ḥarāmī ḳattāl
Şöyle bir gözleri şāhīne şikārı severin

---

198. Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünülmüştür.

199. Murâdî Divanı'nda rastlanılmayan bu şiirin matlaına Hisālî'nin *Metāli‘u'n-Nezâ'ir*'inde (Kalyon, 2011: 671) rastlanılmıştır. // Bu ve akabindeki benzer şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Ahmed Paşa Divanı*'ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225)'dir.

4 Sīneye dāġ ura ‘ışḳı vü dile dem içüre
Şāhid-i ġonçe-leb ü lāle-‘iẕārı severin

5 Serv-ḳaddin ḳuçasın incine ger dil-dāruñ
Ey **Murādī** dėme kim būs u kenārı severin

200
Ḥilmī
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Nev-bahār oldı yine geşt ü güẕārı severin
Gözi āhūlar ile ṣayd-ı şikārı severin

2 Getürür baña ḫaber būy-ı ser-i zülfüñden
Bu sebebden ṣanemā bād-ı bahārı severin

3 Mā’il olsam n’ola rez duḫterine ey ṣūfī
Ḥāṣılı ‘işve-ger ü şūḫ nigārı severin

[42a] 4 Eger ölsem de beni terkiye aşmaz aṣlā
Bu ‘acebdür yine ol şāh-süvārı severin

5 Göñül āyīnesi muġber mi olur ey **Ḥilmī**
Üstüme yar yıḳar ise de o yāri severin

6 **Ḥilmiyā** yoḳ yėre gel baña naṣīḥat ėtme
İḫtiyārī degül ol lāle-‘iẕārı severin

---

200. Bu şiirin matlaına Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 671) rastlanılmıştır. // Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî’ye ait olan 199. şiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı’ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünülmüştür.

6 Bu beyit, **42a** sayfasının derkenarındadır.

201

Dervīş-i Ḫalīfe [Dervīş Paşa]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Mā’ilüm ‘ārıżına ḫaṭṭ-ı nigārı severin
Seyr-i gül-zār ü temāşā-yı bahārı severin

2 Kimi āşüfte-yi sünbül kimisi mā’il-i gül
Hele ben ḥāṣılı zülf ü ruḫ-ı yāri severin

3 Dem-i vuṣlatda baña ḫōş gelür efġānı dėmeñ
Nev-bahār olsa eger ṣavt-ı hezārı severin

4 Berḳ-veş raḫşını meydāna ṣalup ‘uṣṣāḳı
Öldürür ḫışm ile ol tünd-süvārı severin

5 Dāġ-ı ‘ışḳın yaḳarın sīneme **Dervīş** hemān
Göricek bir ṣanem-i lāle-‘iẕārı severin

202

Meylī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ḫūblar içre şen olduḳça o yārı severin
Devr-i gülden açılan tāze baḥārı severin

2 Dāġ-ı ‘ışḳı yüze gülmezse derūnumda n’ola
Ben o yüze gülici lāle-‘iẕārı severin

3 Nev-cevānlarda anuñ naḳşı çıḳa belki dėyü
Öldürürlerse de dėmem ki nigārı severin

4 Zevraḳ-ı meyle kenār eyle o yāri yalıda
Mā’ilüm ben leb-i deryāya kenārı severin

---

201. Bu Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî’ye ait olan 199. şiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı’ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünülmüştür.

202. Bu şiirin matlaı Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 671) geçmektedir. // Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî’ye ait olan 199. şiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı’ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünülmüştür.

5 Kim ḥarāmı yėr ise ėrte ʻaẕābını çeker
Ne şarābı içerin ben ne ḫumārı severin

6 Tāzelükde ėdelüm tevbe vü istiġfārı
Meyliyā ben seḥeri nāle vü zārī severin

203
Sipāhī
feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

1 Sāḳī-yi gül-ruḫ ile bezm-i bahārı severin
Ḥāṣılı nūş-ı mey ü būs [u] kenārı severin

[42b] 2 Mā'ilüm zevraḳ-ı bādeyle kenār-ı baḥre
O benefşe-ḫaṭṭ ile semt-i Ḫişār'ı severin

3 Ḫōş gelür baña dem-i murġ-ı seḥer ġulġul-ı mey
Naġme-yi bülbül ile ṣavt-ı hezārı severin

4 Cünbişüm her boyı āzāde cevān-merd iledür
Ne esīr-i zen-i dehrem ne nigārı severin

5 Yüzi gül cāmiʻidür ḳaşları miḥrābı anuñ
Ḳılurın secde ben o ḳadd-i fenārı severin

6 Nāmı Muṣlı laḳab ol māha hilāl-ebrūdur
Gerçi ben ol yüzi gün şīr-i nevārı severin

7 Bile kim cāna ṭoḳunmazsa sinān-ı müjesi
O sipāhī güzeli nīze-güẕārı severin

8 Ṭañ degül āhen iseñ añma muḥabbet adın
Ki yıḳar anı ṣaḳın ṭop-ı ḥisārı severin

---

203. Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 199. şiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı'ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünülmüştür.

3b bülbül ile: Mecmuada "bülbüle vü" olarak yazılmış olan kelime beyte manaca uymadığından düzeltilmiştir.

9 Bār-ı cevrine taḥammül ėdemezsen yāruñ
O cefā-kārı **Sipāhī** dėme bārī severin

204
feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

1 Rūz u şeb ʻāşıḳ olup āh ile zārı severin
Nev-bahār oldı yine ṣavt-ı hezārı severin

2 Dem-be-dem ṭaʻne-yi aġyār ile ölmekden ise
Sevdügüm dil-ber ile terk-i diyārı severin

3 Vāʻiżüñ pendini gūş eylemezin ḥāṣılı ben
Ṣoḥbet-i mülde piyāle gibi yāri severin

4 Ġayrīlar ẕerrece billāhi görinmez gözüme
ʻIşḳ-ı pāk ile ben ol lāle-ʻiẕārı severin

5 Meded öldürme cefāyile ḫōş-elḥānı şehā
İltifātuñ ḳuluyın būs [u] kenārı severin

205
Ḥuṣūlī
feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

1 Mā'ilüm cünbiş ü eṭvārına yāri severin
Ḥāṣılı şimdi ben ol lāle-ʻiẕārı severin

2 Baña biñ dürlü cefā eyler ise şimdi o yār
Ben o vaḥşī ġazāla ṣayd-ı şikārı severin

3 Olsa eyyām-ı bahār devr-i gül ėrse sāḳī
Bir yüzi gül meh ile seyr-i Ḫiṣar'ı severin

---

204. Bu gazel, **42b** sayfasının derkenarındadır. // Bu gazelin şairi tespit edilememiştir. // Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 199. şiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı'ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünülmüştür.

205. Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 199. şiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı'ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünülmüştür.

3 Mısra, mecmûada şeklinde geçmektedir.

4 Ḫıżr elinden getür ėy sāḳī meyi nūş ėdelüm
Bāde-yi gül-gūn ile def‘-i ḫumārı severin

5 Ėy **Ḥuṣūlī** baña rām olmadı ol vaḥşī-ġazāl
Her seḥer yār ile ben ref‘-i ḫumārı severin

206
Ve Lehu [Ḥuṣūlī]
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Sāye-yi serv-i leb-i cūda bahārı severin
Bu hevālarda dilā seyr-i kenārı severin

2 Devr-i gül vaḳt-i benefşe ola sāḳī o zamān
Bir ṣaçı sünbül ile semt-i Ḫiṣār’ı severin

[43a] 3 Meh-i cāmı ḳomam aḫşamluġa bedr olıcaḳ
İçerin çīn seḥerī def‘-i ḫumārı severin

4 Bil ki ben mest-i melāmātīyem ėy ṣūfī henüz
Dil ne nāmūs ile alışdı ne ‘ārı severin

5 Şāhīn-ṭab‘ şikār ėtdi belāġat murġın
Ėy **Ḥuṣūlī** düşicek böyle şikārı severin

207
Pādişāh-ı ‘Ālem-penāh [Murādī]
mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Firāḳuñdan ciger yandı eyā dil-ber kebāb-āsā
İki gözden aḳar yaşum benüm cānum şarāb-āsā

---

206. Bu ve mecmûadaki diğer benzer şiirlerin Murâdî’ye ait olan 199. şiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı’ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünülmüştür.

207. H. Ahmet KIRKKILIÇ, Murâdî Dîvânı, G. 52, s. 106 **//** Müteakip benzer şiirler muhtemelen bu şiire nazire olarak yazılmışlardır.

1b “cānum” **:** “cām-ı” **D.**

2 Fiġān ü nāleme āheng ėder gül-şende bülbüller
Ėder sīnem benüm nefḥā begüm çeng ü rebāb-āsā

3 Teraḥḥum ḳıl iki mīzāb-ı çeşmümden aḳan yaşa
Güzellük pāyidār olmaz cihāndur āsiyāb-āsā

4 Naẓar ḳıl kīmiyā-yı vaṣl ile ben ḫāk-i bī-ḳadre
Nice bir ḫāk-i ẕilletde olur yārā türāb-āsā

5 Şeb-i hicrānda nā-peydāyem ėy meh-rū ‘ināyet ḳıl
Bu ẕerre-ḳadre pertev ṣal ḥabībüm āfitāb-āsā

6 Semend-i ḥüsnüñi sürdükçe meydān-ı ẓarāfetde
N’olaydı pāyuña yüzüm süreydüm ben rikāb-āsā

7 **Murādī** üstine gel sāye ṣalġıl ėy Hümā-sāye
Firāḳuñ bārını çekmekden olmışdur rübāb-āsā

208
Sā‘ī
mefā‘ī̲lün mefā‘ī̲lün mefā‘ī̲lün mefā‘ī̲lün

1 Dil-i pür-ḫūnumı alsañ ele cām-ı şarāb-āsā
Temāşā eyleseñ baġrumdaki yaşı ḥabāb-āsā

2 Senüñ ėy zülf-i dil-ber ḫōş gėçer yanuñda meh-rūlar
Meded nā-maḥreme açulma luṭf eyle niḳāb-āsā

3 Dėmez kimse ‘aceb bu Ḥalvetī mi nūr-baḫş mı
Eger ẕerrāt-ı kevni raḳṣa ḳoysañ āfitāb-āsā

2b “nefḥā” **:** “naġme” **D.**
3b “cihāndur” **:** “cihānda” **M.**
4a “ḳıl” **:** “ṣal” **D.**
5a “mehrū” **:** “mihr ü” **D.**
6a “ḥüsnüñi” **:** “ḥüsnümi” **D.**
7b “rübāb-āsā” **:** “ẕebāb-āsā” **D.**

208. Bu şiirin matlaı *Riyâzü’ş-Şu‘arâ*’da da (Açıkgöz, 2017: 172-173) geçmektedir. // Bu şiir muhtemelen 207. şiire naziredir.

4 Ne olsa medḥ ü ẕemmi kendü söyler kendüsi diñler
Dem-ā-dem n'ola a'dā yanḳuya ürse kilāb-āsā

5 Raḳīb-i dīv ḫaylin āsumān-ı āsitānuñda
Şerār-ı nār-ı āhum tār-mār eyler şihāb-āsā

[43b] 6 Cihānda devlet-i bāḳī dilerseñ sen de ėy **Sā'ī**
Yüzüñ sür āsitān-ı şāh-ı devrāna türāb-āsā

7 Ḳanı 'ālemde cāy-ı ilticā erbāb-ı 'irfāna
Cenāb-ı pādişāh-ı kām-bīn ü kām-yāb-āsā

209
Bezmī
mefā'ī̤lün mefā'ī̤lün mefā'ī̤lün mefā'ī̤lün

1 Gözüm mānend-i cām-ı eşk-i memlūdur şarāb-āsā
Görinür yaşum ol cām-ı şarāb üzre ḥabāb-āsā

2 Ḫudāvendā bugün bir server-i ṣāḥib-ḳırānsın kim
Hezār ednā ḳuluñ var Rüstem u Efrāsiyāb-āsā

3 Semend-i bād-reftāra eger ėy şeh süvār olsañ
Ayaġuñ öpmege ṣarḳar dil ü cānum rikāb-āsā

4 Müyesser olmasa mihr-i 'iẕāruñ seyri kūyuñda
Duḫānum āhum eflākı nihān eyler seḥāb-āsā

5 Helāk ėdüp keserse tīġ-i āteş-tāb ile başum
Mezārum üzre **Bezmī** nūr ine her şeb şihāb[-āsā]

---

209. Bu şiir muhtemelen 207. şiire naziredir.

2b Rüstem: Sâm'ın torunu, Zâl'ın oğludur. Zâl'ın Kâbil kralının kızı Rûdâbe ile evliliğinden olan Rüstem, kendisi gibi pehlivan olan Sohrâb'ın da babasıdır. Eşkâniyân dönemi savaşçılardan olan Rüstem cesareti, pehlivanlığı, kahramanlığıyla İranlıların millî kahramanı olmuştur. Heft Ḫān'ı meşhurdur (Yıldırım, 2008: 592-596).

Efrâsiyâb: Turan padişahı, Peşeng'in oğlu ve Ahura Mazda tarafından ölümsüz olarak yaratılıp sonradan ölümsüzlüğü alınan *Şâhnâme* kahramanlarındandır (Yıldırım, 2008: 268-271).

210

Fidā'ī

mefā'i̯lün mefā'i̯lün mefā'i̯lün mefā'i̯lün

1 O şāhuñ pāyine her kim ki yüz sürdi türāb-āsā
Ėrürse göklere başı yėridür āfitāb-āsā

2 Dökilür dāne dāne dīdeden gendüm gibi yaşum
Döner seyl-i sirişküm üzre yaşum āsiyāb-āsā

3 'İnān-ı iḫtiyārum gitdi elden pāy-māl oldum
Meded ḳıl şeh-süvārum ḳaldum ayaḳda rikāb-āsā

4 Derūn-ı penbede dāġ-ı ten-i zārum nihān oldı
Dilā ebr-i sefīd içinde ḳalmış māh-tāb-āsā

5 Eritdi şevḳ-ı dīdārı **Fidā'ī** ṣu gibi cismüm
Ṭolanup kūy-ı dil-dārı gezersem ṭañ mı āb-āsā

211

Sā'ī Çelebi

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 'Ārıż-ı rengīnin ol zülf-i perīşān gizlemiş
Sünbül içre bāġ-bān ṣan verd-i ḫandān gizlemiş

2 Cism-i zārum 'ankebūtı perde çeşm-i düşmene
Dil o genc-i vaḥdeti çün ġār-ı vīrān gizlemiş

[44a] 3 Ḫaṭṭuñ ol şeb-rū-durur fānūs-ı āl ile ruḫuñ
Zīr-i dāmānında ṣan şem'-i şeb-istān gizlemiş

4 Nükte-dānem bildüm esrār-ı ḫabāyādan nişān
Ḥoḳḳa-yı la'linde dil-ber cevher-i cān gizlemiş

5 İki mıṣra'dur ḫaṭ-ı la'li dehānı mīm-i surḫ
Bir mu'ammādur ki **Sā'ī** nām-ı cānān gizlemiş

---

210. Bu şiir muhtemelen 207. şiire naziredir.

212

Bezmī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ḫançerüñ ‘aksin kim ėy meh çeşm-i giryān gizlemiş
Ṣanki bir māhīdur anı baḥr-ı ‘ummān gizlemiş

2 Sidre Ṭāvūsıdur ėy şeh lānede ḳılmış ḳarār
Kākülüñ kim başda destār-ı perīşān gizlemiş

3 Bir baḳumda döndi mir’āt-ı mücellā ẓarfına
Levḥ-i sīneñ ėy semen-ber kim girībān gizlemiş

4 Ṣanki bir ‘āşıḳdur almış ḳoynına cānānesin
Cism-i pāküñ ėy sehī-ḳāmet ki ḫaftān gizlemiş

5 Beñzer ol fānūsa şem‘i bāddan ṣaḳlar müdām
Sāḳ-ı sīm-endāmuñ ėy dil-ber ki dāmān gizlemiş

6 Çarḫ-ı çārümde muḳīm olan Mesīḥā-veş şehā
Şām ėrişdükde vücūd-ı pāküñ eyvān gizlemiş

7 Dāne-yi şeb-nem kim olmış ġonçe dürcinde nihān
Mühredür kim ḥoḳḳada lu‘b ile devrān gizlemiş

8 Bī-nihāyet dāġ-ı sīnem seyr ėdenler dėdiler
Ḫˇācedür ḳoynında dīnār-ı firāvān gizlemiş

9 Ḫūn-ı dilde bī-ser ü pā ġarḳ olup **Bezmī** dėdi
Bir mu‘ammādur ki adın bunda sulṭān gizlemiş

2a Ṭāvūs: En belirgin özelliği rengârenk kuyruğu olan, en büyük ve en güzel efsanevî kuşlardan biridir. Onca güzelliğine rağmen ayaklarının çirkinliği ve Şeytan'ı yılanla tanıştırarak Şeytan'ın cennete girmesine, Âdem ile Havvâ'nın cennetten kovulmalarına sebebiyet verdiği söylenir. Onlarla beraber cennetten kovulan hayvanlardan olan Tavus kuşu, güzelliği ve kibriyle ön plana çıkar. Tasavvûfî-felsefî metinlerde Âdem, ruh; Havvâ, ten; Tavus da şehveti simgelemiştir (Yıldırım, 2008: 676-677).

213

Nāmī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ḳanḳı ‘āşıḳ kim dilinde ‘ışḳ-ı cānān gizlemiş
Āferīn bir ḳaṭrede baḥr-ı firāvān gizlemiş

2 Ḥikmetiyle ḫalḳ ėdüp la‘lüñi ‘Allāmu’l-ġuyūb
Anda her bir ḫastenüñ derdine dermān gizlemiş

3 Ol leb-i rengīnüñe öyküdügiyçün içün la‘l-i nāb
Anı mücrimdür dėyü ḥabs eyleyüp kān gizlemiş

[44b] 4 Bāġda gördüm enārı nev-‘arūs olur dėyü
Lāle içün bir nice la‘l-ı Bedaḫşān gizlemiş

5 Mihr-i rūyuñ gizlediyse dilde **Nāmī** āferīn
Ẕerre-yi nā-çīzde mihr-i dıraḫşān gizlemiş

214

Ḥalīmī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ḥoḳḳa-yı la‘lüñ ki cānā dürr dendān gizlemiş
Bir ṣadefdür gūyiyā dürr-i firāvān gizlemiş

2 Ḥasret-i la‘lüñ ġamıyla ol dökilen ḳaṭreler
Dānelerdür bī-ḥisāb içinde amān gizlemiş

3 Ṣafḥa-yı ruḫsāruñ üzre zülf-i şeb-rengüñ hemān
Beñzer ol ebr-i siyāha māh-ı tābān gizlemiş

4 Bir tīr-endāz ḥīle-cūdur çeşm-i fettānuñ senüñ
Sīne-yi ‘uşşāḳ içinde nice peykān gizlemiş

5 Penbe-yi dāġ-ı firāḳıyla **Ḥalīmī** bu tenüm
Bir kefendür kim ser-ā-pā cism-i ‘uryān gizlemiş

---

214. **4a** “tīr-endāz” kelimesinde vezin gereği zihâf (kısaltma) yapılmıştır.

215

Meylī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Kākülini zīr-i destārında cānān gizlemiş
Ḫˇācedür kim penbede misk-i firāvān gizlemiş

2 ‘Āşıḳ ėtmiş fikr-i ḫaṭṭ-ı la‘lüñi dilde nihān
Ḥırz-ı cān olmaġ içün āyāt-ı Ḳur’ān gizlemiş

3 Yėre gėçsün nef‘i ne ‘ālemde ḫōd bāḳī degül
Ṭutalum Ḳārūn-veş mālını insān gizlemiş

4 Gėce lu‘bet-bāz olup şāhā ḥużūruñda senüñ
Mihr ü māhı ḥoḳḳada gerdūn-ı gerdān gizlemiş

5 Sīnesin açup vefā ėtmiş dün aġyāra o şūḫ
Açmamış **Meylī**’ye görmiş ānı yārān gizlemiş

216

Ṣıdḳī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Muṣḥaf-ı vechüñde ḫaṭṭuñ sırr-ı Ḳur’ān gizlemiş
Gūyiyā ma‘nā-yı naṣṣı ḫaṭṭ-ı ‘Os̲mān gizlemiş

2 Pertev-i ḥubb-ı Ḫudā ḳalbüm mücellā eyledi
Ḥamdülillāh sīnem içre nūr-ı īmān gizlemiş

[45a] 3 Ebr içinde iki māh-ı nev görindi ṣandılar
Ebruvānı gūşesin zülf-i perīşān gizlemiş

4 Sīnem üzre ḳana müstaġraḳ görenler dāġumı
Dėdiler gūyā şafaḳdur mihr-i raḫşān gizlemiş

5 Ḳaṣdı budur ḫāk-i pāy-ı dil-bere ‘arż eyleye
Ṣıdḳıyā lü’lü’leri bī-ḥad ki ‘ummān gizlemiş

217

Pādişāh-ı ʻĀlem-penāh [Murādī]

feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

1 N’eyledi n’ėtdi ʻaceb dil o gözi āhūya
Dökmege ḳanını ḳatlanmaz ol içüm ṣuya

2 Ebr-i zülfüñle yüzüñ mihrini setr ėtme dėdüm
Bu kelāmumda ḫaṭā var mı o müşgīn-būya

3 İncelürsem beni ʻayb eylemeñüz hem-çü hilāl
Tīr-veş göñlüm atıldı o kemān-ebrūya

4 Bāġ-ı ḥüsn içre çün ol serv-i revānum ṣalına
Ṣu gibi aḳmayayın mı o ḳad-i dil-cūya

5 Cām-ı laʻlinden eger nūş ėdeyüm dėrse **Murād**
Ṣābir olsun vara mestāne gözi uyḫuya

218

Hüdāyī

feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

1 Aḳdı göñlüm benüm ol serv-ḳad-i dil-cūya
Dönse gird-āb-ı belāda n’ola eşküm cūya

2 Tīr-i cevrüñ gelicek ḫˇāba varur gözlerüm
Kişi yaġmur olıcaḳ mā’il olur uyḫuya

3 Ben de ʻālemde felek gibi gererdüm gögsüm
Devlet el vėrse çekeydüm o mehi pehlūya

4 Tīr-i bürrānı gėçer sīnede ṭurmaz yāruñ
Ḳatı mecrūḥ-dur[ur] dil o kemān-ebrūya

---

217. Murâdî Divanı’nda rastlanılamayan bu şiirin matlaına Peşteli Hisālî’nin *Metāliʻu’n-Nezâ’ir* mecmûasında (Kalyon, 2011: 1010) zemin şiir olarak rastlanılmıştır.

218. Hüdâyî-yi Kadîm üzerine yapılmış çalışmalarda (Yekbaş, 2005; Demiralay, 2007; Kaçalin, 2016) bu şiire rastlanmamıştır.

5 Döner üstine anuñ ince miyānınuñ dil
Ḥasret-i zülfi ile döndi **Hüdāyī** mūya

219
Fidā'ī
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Çeşmüñ üstinde baḳan dėr ol iki ebrūya
Ṣanki 'uḳāb ėrişüp ḳondı ser-i āhūya

[45b] 2 Ṣan ḥarāmī başıdur başına bir tel ṭaḳmış
Naẓar ėt ḫāl-i ruḫı üzre görinen mūya

3 Gūy olur dėdiler üftāde ser-i kūyında
Zülfi çevgānı-dur[ur] bā'iṣ o güft ü gūya

4 Ḫ̌āba varmazdı gėce dīdelerüm ammā ki
Düşde sen māhı görem dėyü varur uyḫuya

5 Cān atar zümre-yi 'uşşāḳı **Fidā'ī** o mehüñ
Her ḳaçan 'aks-ı leb-i la'li düşerse ṣuya

220
Meylī
mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Göñül 'ışḳıyla söyler rāzını yārāna ḳatlanmaz
Kişi esrārını tīz fāş ėder mestāne ḳatlanmaz

2 Ṭabībüm ėşigüñ dārü'ş-şifāsında yatan 'āşıḳ
İver derdüñle cānın vėrmege dermāna ḳatlanmaz

---

219. Nazire niteliğindeki bu şiirin matlaına Peşteli Hisālî'nin *Metāli'u'n-Nezâ'ir* adlı mecmûasında (Kalyon, 2011: 1010) rastlanılmıştır.

1b "ser-i" **:** "bir" **MTN.**

220. Bu gazel, **45b** sayfasının derkenarındadır.

3 Göñül kim ibn-i vaḳt oldı bugün yarına ṣabr ėtmez
Anı ferdālara ṣalmasun ol cānāna ḳatlanmaz

4 Ümīd-i ġabġabuñla ḫām-ı sevdāya düşer ‘āşıḳ
Murād-ı mīvesi olmaġa ol dīvāne [ḳatlanmaz]

5 Tevaḳḳuf ėtme ḫūbāna gėderken ėy hilāl-ebrū
Güneş seyrinde zīrā encüm-i raḫşāna [ḳatlanmaz]

6 Alup cānum vėrilmeye benden ayırmaḳ diler yāri
Bu cellādınuñ ölince ben-i nālāna ḳatlanmaz

7 Ėdersem n’ola yārān içre cür’et raḫş-ı ṭab‘umla
Yürekli kimse **Meylī** at ṣalar meydāna ḳatlanmaz

221
[Murādī]
mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Ne ḫūnīdür ki çeşmüñ ḳaṣd ėder bu cāna ḳatlanmaz
Müjeñ cellādı ḫançerler çeker bir āna ḳatlanmaz

2 Ṭabībüm şerbet-i la‘lüñ dil-i bīmāra himmet ḳıl
Yatur tāb-ı teb içre va‘de-yi dermāna ḳatlanmaz

3 Açılsun verd-i ruḫsāruñ bezensün bāġ-ı ḥüsnüñ kim
İver ėy ġonçe-leb bülbüllerüñ efġāna ḳatlanmaz

4 Ġam olmaz ėy hilāl-ebrū ḳaşuñ fikri ḫayāl ėtse
Bu cism-i nā-tevanum çün şeb-i hicrāna ḳatlanmaz

5 İçerse bāde-yi ‘ışḳuñ **Murādī** o gözi ḫūnī
O bir mestānedür cem‘iyyet-i yārāna ḳatlanmaz

---

221. Bu şiire bir mecmûada (Evecen, 2011: 325-326) rast gelinmiştir. **//** Murâdî’ye ait bu şiirin, muhtemelen mecmûadaki benzer şiirlere model olmuştur.

3b “iver” **:** “yüri” **a.g.e.**
4a “ġam” **:** “dem” **a.g.e.**
4b “cism” **:** “çeşm” **M.**

222

Sā‘ī

mefā‘i̯lün mefā‘i̯lün mefā‘i̯lün mefā‘i̯lün

1 İver ḥüsnüñ temāşāsına dil bir āna ḳatlanmaz
Çıḳar hecr ile cānum vuṣlat-ı cānāna ḳatlanmaz

2 Saña cevr ėdeyin ḳatlan dėseñ ẓann ėtme sulṭānum
Olınca ol cefāya ‘āşıḳ-ı dīvāne ḳatlanmaz

3 N’ola Ferhād ü Mecnūn bizden evvel gelse bu bezme
Kim anlar bir iki dīvānedür yārāna ḳatlanmaz

4 Gözüñ yādıyla n’ola çeşm-i nergis jāle-bār olsa
Olur giryān firāḳ-ı yār ile mestāne ḳatlanmaz

5 Semend-i ṭab‘ ile **Sā‘ī** demidür alsa öñdüller
Zamānuñ yügrügi Ḥassān ile Selmān’a ḳatlanmaz

Bezmī*

[Şiire ulaşılamamıştır.]

5b Hassân b. Sâbit (d. 562 - ö. 674): Altmışlı yaşlardayken Müslüman olup Hazret-i Muhammed ve ashâbını, İslâmiyet’i İslâm karşıtı hicivlere karşı savunmuş, geçimini şiirle sağlamış o dönemin meşhur şairidir (Zavotçu, 2006: 214-215).

Selmân-ı Sâvecî (d. 1309 - ö. 1376): Sâve’de doğmuş, İlhanlılar devrinde yaşamış İranlı şair Cemâleddin Muhammed (Zavotçu, 2006: 433-434).

*** Bezmī**: Sadece başlığı verilen bu şiir için numaralandırma yapılmamıştır. Bezmî’ye ait bu şiirin sadece başlığı yazılmış; fakat mecmûada söz konusu şiire ulaşılamamıştır. 222. Bu şiirden sonra “Bezmî” başlığı yazılmış; fakat sayfanın en altlarına gelindiği için şiir diğer varağa geçişte verilmiştir. Yalnız söz konusu şiiri ihtiva eden varak, muhtemelen kayıp olduğundan Bezmî’nin şiirine ulaşılamamıştır. Şiirin ilk mısraının “**ṣaġ**” kelimesiyle başladığına varak geçişlerinde sayfa diplerine yazılan yazıyla anlaşılmaktadır. Yine aynı şekilde yeni numaralandırma sonucu **57a**’da bulunan Nümâyî’ye ait **282.** şiirin ilk kelimesi de “ṣaġ” ile başlamaktadır; fakat ikisi de ayrı ayrı şiirler olduklarından bu şiirler birleştirilmemiştir. Bezmî’nin şiiri ve sonrası ile 282. şiirin öncesi için varak veya muhtemel evrâk kaybı olduğu düşünülmüştür.

[46a] **223**

Sā‘ī Çelebi

mefā‘i̯lün mefā‘i̯lün mefā‘i̯lün mefā‘i̯lün

1 Bahār oldı açıldı gül-şenüñ lāleyle nev-rūzı
Fiġāna başladı her gūşenüñ murġ-ı nev-āmūzı

2 Yine şehr-i çemende şāh-ı ḫāver ėtdi nev-rūzı
Ser-ā-ser gėydi ‘ālem nūrdan dībā-yı zer-dūzı

3 Ṭarab-sāz oldı bezm-i gül-şenüñ murġ-ı nevā-sāzı
Żiyā-baḫş māh iñer ‘āleme şem‘-i şeb-efrūzı

4 Çemende ġonçe-femler māh ile aḫşamladurlardı
Eger ‘Īsā’ya hem-dem olmasa mihr-i cihān-sūzı

5 Ġubār-ı ḫaṭṭ-ı rīg ü rūy-ı pākı şīşe-yi sā‘at
Görüp zülf ü ruḫın bildüm müsāvāt-ı şeb u rūzı

6 Muḥabbet meclisinde ṭolu ḳaldurdum tehī ṣanma
Sipihrüñ ṭāḳı üzre zer-nişān bu cām-ı fīrūzı

[46a] : Bu varaktan öncesi için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir. Nitekim **45b**'nin sonunda **Bezmî** başlığı yazılmış; devamındaki bu varakta Sâ‘î Çelebi'nin şiiri verilmiştir.

223. Bâkī Dîvânı'ndaki G. 530'a (Küçük, 1994: 429) veya -Pervane Bey'in benzer şiirlere zemin olarak sunduğu Zâtî'nin şiirine- nazire niteliğindeki bu gazelin zemini için Peşteli Hisālî, Hâfız-ı Şîrâzî'nin şiirini (Gölpınarlı: 2011: 477) göstermiştir (Kalyon, 2011: 1368). Hâfız'ın, Bâkī'nin ve Zâtî'nin matla beyitleri sırasıyla şöyledir:

ز کوی یار میآید نسیم بادِ نوروزی
از این باد ار مدد یابی چراغِ دل بر افروزی

Zi-kūy-i yār mī-āyed nesīm-i bād-i nov-rūzī
Ez-īn bād er meded yābī çerāġ-i dil ber-efrūzī
(Hâfız Dîvânı, G. CDLI/I)

Mu‘aṭṭar ḳıldı āfāḳı nesīm-i bād-ı nev-rūzī
Fürūzān ḳıldı ḫūrşīdüñ çerāġ-ı ‘ālem-efrūzı
(Bâkī Dîvânı, G. 530/1)

Berāber eyleyen yılda iki kerre şeb ü rūzı
Bi-ḥamdillāh ki ḳıldı vaṣl-ı nev-rūzı bize rūzī
(**PBM**. Şiir Nu. : 8118, s. 2916)

7 Felekde zühre-‘işret māh-ṭal‘at bir melek gördüm
Bir elde sāz-ı cān-sūzı bir elde ṭīġ-i dil-dūzı

8 O çeşm-i mest-i ḫūn-rīzüñ o şūḫ-ı fitne-engīzüñ
Olupdur lāle-veş dāġ-ı cefā ḳalbinde merkūzı

9 Hevāda ẕerre-veş **Sā‘ī** girürdi raḳṣa şevḳinde
Mülāḳāt olsa bir gün şems-i ‘ālem-sūz ile rūzı

10 Dėdüm ḳurbānumuz var n’ola rūḥum kesüñ Eyyūb’a
Dėdi ol ḳoyun ala gözlü bizden daḫı bir ḳuzı

224
Ḥalīmī
mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Biḥamdillāh ṣıdı ceyş-i şitāyı aldı meydānı
Ḳurup ṣaḥn-ı çemende ḫaymesin nev-rūz-ı sultānī

2 Ḳodı yüz yėrde geldi eyledi ‘arż-ı ‘ubūdiyyet
Çün ėrdi gūş-ı ferrāş-ı ṣabāya kūs-ı ḫaḳanī

3 Süpürdi bāġ u rāġı düzdi bir ferş-i zümürrüd-fām
Nisār ėtdi gelüp dürr ü cevāhir ebr-i nīsānī

4 Hevā-dār oldı sūsen ṭīġ-i destinde levendāne
Girüp bāġ içre eṭfāl-ı benefşe ėtdi seyrānı

5 Başın ḳaldurmadı nāz uyḫusından ol gül-i ra‘nā
Uyardı nergisi bülbüllerüñ feryād ü efġānı

[46b] 6 Ṭonandı gülleriyle bāġı dehrüñ açılup yėr yėr
Yine nev-rūzdan gör naġme-yi murġ-ı ḫōş-elḥānı

224. Uyakta benzerliği olmasa da bu şiirin -vezin ve edâ bakımından benzerlikleri sebebiyle- zemin şiiri *Hâfız Dîvânı*’ndaki G. CDLI (Gölpınarlı, 2011: 477)’dir.

7 Ezel naḳḳāşı dest-i ḳudretiyle eyleyüp inşā
Yazupdur ṣafḥa-yı rūy-ı zemīne ḫaṭṭ-ı reyḥānī

8 O zībā ravżalar kim çarḫ urur Ṭāvūs şeklinde
Çemen bezmi içün her birisi bir emr-i sulṭānī

9 Müsellemsin **Ḥalīmī** ṣan'at-ı siḥr-āferīnüñle
Yine naẓm-ı güher-bāruñ senüñ añdurdı Selmān'ı

225

Fużūlī

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Yoluñda cān vėrem gibi derūnumda 'alāmet var
Şehīd-i tīġ-i 'ışḳ olmaġa göñlümde şehādet var

2 Beni gel öldürüp ḳurtar belādan çünkim ėy ḫūnı
Ne sende merḥamet şefḳat ne bende ṣabr u ṭāḳat var

3 Efendüm pādişāhumsın kime varup ėdem şekvā
Baña çoḳ cevr ü ẓulm ėtdüñ saña senden şikāyet var

4 Döküldi gözlerüm yaşı naẓar ḳılmaduñ ėy meh-rū
Düşüpdür yılduzum düşkin sitāremde nüḫūset var

5 Gedāyı 'āleme sulṭān ü sultānı gedā eyler
Şarāb-ı 'ışḳ-ı dil-berde **Fużūlī** özge ḥālet var

7b Ḫaṭṭ-ı Reyḥānī: Dîvânî hat da denilen bir çeşit hat yazısıdır.

9b Muhtemelen İranlı şair Selmân-ı Sâvecî (m. 1309 - m. 1375) kastedilmektedir.

225. İsmail PARLATIR, Fuzûlî Türkçe Divanı, G. 109, s. 250-51

1a "vėrem" **:** "vėren" **D.**

3a "pādişāhumsın kime" **:** "pādişāhum ṣanma kim" **M.**

4b "düşkin" **:** "beñzer" **M.**

5a "'āleme" **:** " 'ālemi" **D.**

226

Maḳālī

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̱lü fā'ilün

1 Bir āfitāb-ı ḥüsne göñül mihri bestedür
Ḥaḳḳā ki baḫt yāver u ṭāli' ḫucestedür

2 Göz dikdi ḫāl u 'ārızına cümle ehl-i dil
Şimdi naẓar o Hindū-yi āteş-perestedür

3 Ursun gerekse seng-i cefā urmasun gerek
Mir'āt-ı ḳalb-ı 'āşıḳ-ı miskīn şikestedür

4 Yā Rab ne ṭurfa bāġ-ı melāḥatdur ol 'iẕār
Sünbül demed demed gül-i ter deste destedür

5 Cān ey **Maḳālī** çākeridür ayaġın(?) durur
Sulṭān-ı 'ışḳ taḫt-ı dil üzre nişestedür

227

Taḫmīş-i Ẕihnī Ġazel-i Maḳālī-yi Edirnevī -yi Mezbūr [Ẕihnī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̱lü fā'ilün

I

[47a] 1 Ḳaṣr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar ḳapar
2 Bir tāb-ḫānedür anı ki mihmān açar ḳapar
3 Ṣandūḳ-ı 'ömri ḫāzin-i devrān açar ḳapar
4 Dil ḫānesin ġam-ı ruḫ-ı cānān açar ḳapar
5 Ḫalvet-serā-yı ḫāṣṣını sulṭān açar ḳapar

---

227. Bu şiire diğer mecmûa çalışmalarında da (Vural, 2013: 202-203; Yiğit, 2018: 107-108; Yılmaz, 2018: 1153-1154) rast gelinmiştir. Metin karşılaştırmasında Ülkü YILMAZ'ın çalışması esas alınmış ve söz konusu çalışma için "**a.g.e.**" ifadesi kullanılmıştır.

[47a] : Evvelce **47a-47b** olarak numaralandırılmış olan sayfaları ihtiva eden varağın **68b** -yeni numaralandırmaya göre **69b**-den sonra geldiği anlaşılmış, bu sebeple **48a** olarak numaralandırılmış sayfanın **46b**'den sonra geldiği anlaşılarak **48a** yerine **47a** numarası verilmiştir. Bundan sonraki varaklarda bu kâide gözetilerek numaralandırma işlemi yapılmıştır.

I. 2 "anı ki" **:** "kānı" **a.g.e.** : **//** Vezin gereği "anı" ve "ki" kelimelerinin yerleri değiştirilmiştir.

II

1 Dürler ki dürc-i la‘lüñe derc ėtdi Kird-gār
2 Her birisi sezā-yı binā-gūş-ı şehr-yār
3 Ṣarrāf cevheri gibi ėy şūḫ-ı şīve-kār
4 Seyr ėtdürür iki dizi lü’lü’-i şāh-vār
5 La‘l-i lebüñ ki ḥoḳḳa-yı mercān açar ḳapar

III

1 Ṣalınduġınca üstüme ol bāz-ı cān-şikār
2 Minḳār-ı ġamla sīne-yi ṣad-çāk olur figār
3 Ser-pençe-yi belāda göñül n’ola olsa zār
4 Şeh-perlerini nāz ile şāhīn-i zülf-i yār
5 Cān murġınuñ şikārına her ān açar ḳapar

IV

1 Cennet-serā-yı kūyuña vardum çü ben gedā
2 Gördüm raḳīb elinde dutar mār-veş ‘aṣā
3 Lāyıḳ mı dāḫil-i ḥarem olmaḳ o nā-sezā
4 Der-bānuñ olmış ėy ṣanem aġyār-ı bed-liḳā
5 Ḥayfā ki bāb-ı cenneti Şeyṭān açar ḳapar

V

1 Ẕihnī revāc vėreli sen naẓm-ı fāḫire
2 Kesr-i cevāhir ile ziyān ėrdi tācire
3 Cān vėrür oldı cevheriyān şi‘r-i şā‘ire
4 Naẓmuñ Maḳālī ḳomadı raġbet cevāhire
5 Ṣarrāf-ı dehr bir ḳurı dükkān açar ḳapar

II. 1 Dėrler ki dürc-i la‘lüñ ile der idi rūzigār” **a.g.e.**

II. 2 “Her birisi” **:** “Merdānesin” **a.g.e.**

V. 3 “cevheriyān” **:** “cevher-i nāb” **a.g.e.**

228

Ḫayālī-yi ‘Acem

mef‘ūlü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ūlün

١ ای تیر غمت را دل عشّاق نشانه
خلقی بتو مشغول و تو غائب ز میانه

[47b] ٢ گه معتکف دیرم و گه ساکن مسجد
یعنی که ترا مي طلبم خانه بخانه

٣ مقصود من از کعبه و وبتخانه تو بودی
مقصود تویی کعبه و بتخانه بهانه

٤ حاجی بره کعبه و من طالب دیدار
او خانه همی جوید و من صاحب خانه

٥ افسون دل افسانهٔ عشقست دیگر نه
باقی بجمالت که فسونست و فسانه

٦ هرکس بزبانی سخن عشق تو گوید
عاشق بسرور غم و ومطرب بترانه

٧ تقصیر خیالی بامید کرم توست
زیرا که گنه را به ازین نیست بهانه

229

Ṣādıḳ

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1 Ölümli ‘āşıḳ olup n’ola sevsem Murtażā Ḫan’ı
O şāhuñ Ẕülfiḳār-ı ġamzesidür tīġ-i Kirmānī

2 Yed-i ḳudret bu göñlüm levḥine bir naḳş yazdı kim
Hezārān resm ėderse aña taḳlīd ėdemez Mānī

3 Yanuñda bir yaluñ yüzli güzeldür tīġ-i ḫūn-rīzüñ
Ḥayāt-ı cāvidān bulur çekenler sīneye anı

---

228. ‘Alî-Şîr Nevâyî (2001), Mecâlisü’n-Nefâyis, s. 13-14// Farsça gazel.

2a "ديرم" **:** "ديوم" **a.g.e.**

[47b] : Mecmûa evrakı numaralandırılırken sehven **48b** yazılmıştır.

4 Bu ḥüsn ü bu leṭāfetle nice beñzer dėyem saña
Güneş bir ḫūb-ı her-cāyī ḳamer bir şehr oġlanı

5 Cihān bāġında ol verd-i sefīdi kim-durur dėrseñ
Dėnür **Ṣādıḳ** aña gül-ruḫlar içre Aḳkirmānī

230

Ġazel-i Muṣanna'-ı Cāmī [Cāmī]
mefā'ilün mefā'ilün fe'ūlün

١ رخ زرد دارم ز دورئ آن در
زده داغ درم دردم دل آزر

٢ چو من کاست گویی شب فرقت تو
مهٔ نو که باشد بدین گونه لاغر

٣ خطت خضر جعد کجت مشگ جنت
تنت سیم لعل لبت تنگ شکر

٤ بجنت نعیم شهید محبت
بهیشت مخلّد نصیب مقرّ

[48a] ٥ بلبها ملیحی بگفتن فصیحی
بطلعت صبیحی بگیسو معنبر

231

Maḳālī
fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Güzel oldur ki dilde dāġ oyara
Er odur yaḳa bir çerāġ o yėre

2 Āteşīn-sīnemüñ fürūzān ėt
Ḫayra gir sen de bir çerāġ uyar a

---

230. Farsça gazel. // Bu gazele "*muṣanna*" yani süslü, sanatkârâne, düzgün ve mükemmel denmesinden kasıt, ilk beyitte hiçbir harfin birleşmeyip, harflerin ikinci beyitte ikişerli, üçüncü beyitte üçerli, dördüncü beyitte dörderli ve beşinci beyitte beşerli bitişmesindendir.

231. Bu gazele bir şiir mecmûasında (Evecen, 2011: 315) denk gelinmiştir.

3 Mümteni‘dür o çeşm-i bīmāruñ
Ḫalḳı zinde uyuda ṣaġ uyara

4 Nice cān ḳurtaram ki ḫāl ü müjeñ
Ṭurmaz urur dile bu dāġ o yara

5 Bülbül-āsā **Maḳālī** nāleyi ḳo
Ki me-bādā hezār zāġ uyara

232
Ḳabūlī
mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1 Ḳaṣduñ egerçi cān u dilüñ birisinedür
İkisi de fidā yoluña birisi nedür

2 Senden bir iki maṭlabumuz var iki gözüm
Būs-ı lebüñ-durur birisi biri sīnedür

3 Ol görinenler ėy perī dendān o leb degül
Biri anuñ ‘aḳīḳ-i Yemen birisi nedür

4 [Ėy kūy-ı viṣāl-ı dil-bere yol ikidür dėyen
Biz daḫı birisin bilirüz birisi nedür]

5 Hecr ü viṣāl dėrler iki nesne var imiş
Bildüñ anuñ birisini yā birisi nedür

6 Ḳaṣduñ egerçi cān u dilüñ birisinedür
İkisi de fidā yoluña birisi nedür

232. Mustafa ERDOĞAN, Kabûlî İbrahim Efendi Dîvânı, G. 10, s. 585

233

Żiyā'ī Çelebi-yi Merḥūm [Ziyā'ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Nice cān ḳurtaram ol ġamzesi cellādumdan
Nice āzād olam ol boyı şimşādumdan

2 Kimse yoḳ mı ki beni öldüre kūyuñda senüñ
Beni ḳurtara ġamuñdan seni feryādumdan

3 Tīr-i ġamzeñ beni öldürse ḳasāvet gitse
Ey ḳaşı yā bu gėçer ḫāṭır-ı nā-şādumdan

[48b] 4 Bāġ-ı vuṣlatda kimüñle ṣalınur bilmedüm āh
Almadum ṭoġru ḫaber ol boyı şimşādumdan

5 Ey **Żiyā'ī** ġam-ı cānānı ferāmūş ėdemem
Āşinā-yı dil ü cāndır gidemez yādumdan

234

Ve Lehu Ṭābe s̲erāh **[Żiyā'ī]**

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Mest-i nāz olmış içer mey yerine ḳanumı āh
Rindlük eylemege başlamış ol çeşm-i siyāh

2 Nice iş'ār ėdeyin derd-i derūnum yāra
N'ėdeyin ḳalmadı āh eylemege ṭāḳatum āh

3 Ėtmesün saña żarar dėdüm o Şeyṭān raḳīb
Dėdi lā ḥavle velā ḳuvvete illā billāh

---

233. Müberra GÜRGENDERELİ, Mostarlı Hasan Ziyâ'î Dîvânı, G. 335, s. 169

234. Müberra GÜRGENDERELİ, Mostarlı Hasan Ziyâ'î Dîvânı, G. 386, s. 189 **// Ṭābe s̲erāh:** "Toprağı, kabri iyi ve temiz olsun" manasında, ölen için edilen dua (Devellioğlu, 2007: 1011).

3b لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ اِلّا بِالله : "Yetki ve kudret yalnızca Yüce Allâh'ındır" (Devellioğlu, 2007: 540).

4 Kehrübā sübḥasın alur ele sālūs felek
Ḫalḳı aldamaġ içün her gėce sübḥānallāh

5 Ḳıṣṣa-yı ‘ışḳı **Żiyā’ī** yazup eylerdi beyān
Ġāyet olmasa dırāz olsa bu ḳıṣṣa kūtāh

235
Şāhī
mefā‘ī̇lün mefā‘ī̇lün mefā‘ī̇lün mefā‘ī̇lün

1 الا یا ایّها السّاقی أدِر کأساً و ناولها
Unutma ġam bucāġında bizi gel çāremüz ḳıl ha

2 ‘Acebdür ḥasret ü derd ü ġamından ġayr-ı cānānuñ
Viṣālin bulmış-iken iftirāḳı ḫaylī müşkil ha

3 Oḳurken bāb-ı ‘ışḳı mekteb-i ḥüsnüñde dil ṭıflı
Görüp ṭab‘-ı mücellāsın dėdi bu ḫaylī ḳābil ha

4 Dirīġā aġlamaḳdan dīde pür-ḫūn oldı her demde
Ėrişdi cilve eyyāmı göñül demdür gözüñ sil ha

4b سبحان الله **:** “Allah’ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim” (Devellioğlu, 2007: 967) anlamına gelen, umumiyetle hayret verici durumlarda söylenen bir sözdür.

235. Bu gazel Filiz KILIÇ’ın “Şâhî Dîvânı” çalışmasında bulunamamıştır. **//** Bu ve müteakip şiir, Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı’ndaki ilk şiirin ilk mısraı (Gölpınarlı, 2011: 9; Kanar, 2011: 42) iktibas edilerek inşa edilmiştir. **//** “Hâfız Divanı’ndaki İlk Beytin Osmanlı Edebiyatına Etkisi” makalesinde İ. Hakkı AKSOYAK, Hâfız’ın bu mısraı Muaviyeoğlu Yezid veya diğer bir rivayete göre Ebulfazl Abbâs b. Ahnef’ten aldığını belirterek bu şairlerin beyitlerini verir ve bu mısraın Osmanlı şiirine etkisine değinir (Aksoyak, 2016: 11) Hâfız’ın matlaı şöyledir:

Elā yā eyyuhes’s-sāḳī edir ke’sen ve nāvilhā
Ki ‘ışk āsān numūd evvel velī uftād muşkilhā (Hâfız Dîvânı, G.1/1)

Yezîd b. Muâviye’nin mısraı şöyledir:

Ene’l-mesmūmu mā ‘indī bi-tiryāḳin velā rāḳī
Elā yā eyyuhes’s-sāḳī edir ke’sen ve nāvilhā

Ebulfazl ‘Abbâs b. Ahnef’in mısraı da şöyledir:

Yā eyyuhe’s-sāḳī edir ke’sen
Veḳrir ‘aleynā seyyidu’l-eşribāt

5 Müdām ‘ışḳuñ ziyād olsun dėyü **Şāhī** du‘ā eyler
Göñülden ġuṣṣayı ref‘ ėt getürme ḳıl ḳadar ġıl ha

236
Behiştī
mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 الا یا ایّها السّاقی أدِر کأساً و ناولها
Bizi öldürmedin ġam ġāfil olma çāremüz ḳıl ha

2 [Perī-rū dil-rubālarla saña beñzer melek yoḳdur
Kemāl ehlini sevmezseñ muṣāḥibüñ erāzil ha]

3 Ezelden mekteb-i ‘ışḳuñ bir üstād-ı ṣafā-baḫşı
Görüp āyīne-yi ṭab‘um dėdi bu ḫaylī ḳābil hā

[49a] 4 Görürseñ muġ-beçe yanında bir yañlış ḫayāl ėtme
Beni ėy pīr-i mey-ḫāne hemān oġluñ gibi bil hā

5 Olurmış dīdede dīdāra perde eşk-i ḫūn-ālūd
Ėrişdi cilve eyyāmı göñül demdür gözüñ sil hā

6 **Behiştī** sāde-rūlarla mülāḳāta du‘ā ėtseñ
Ḳabūl olmaġa göñlüñde gerekmez ḳıl ḳadar ġıl hā

---

236. Yaşar AYDEMİR, Behiştî Dîvânı, G. 9, s. 229-230 // Bu şiir, Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı’ndaki ilk şiirin ilk mısraı (Gölpınarlı, 2011: 9; Kanar, 2011: 42) iktibas edilerek inşa edilmiştir.

2 Bu beyit bir mecmûa çalışmasından (Karadeniz, 2014: 173) alınmıştır.

3b “dėdi” **:** “dėmiş” **D.**

4b “beni” **:** “bizi” **D.**

5a “olurmış dīdede” **:** “olur mı dīdeden” **D.**

6a sāde-rūlarla” **:** “dil-rubālarla” **D.**

6b “göñlüñde” **:** “sīneñde” **D.**

237

Fevrī

mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün mefā‘i̱lün

1 Tecerrüd iḫtiyār ėt miḥnet-i tāc [u] ḳabādan gėç
Ṣoyın abdāl-ı ‘ışḳ ol s̱ıḳlet-i şāl u ‘abādan gėç

2 Ne ümmīd-i viṣāl eyle ne ġam çek hemm-i hicrāndan
Gel istiġnā yolın ṭut ‘ālem-i ḫavf [u] recādan gėç

---

237. Bu gazele bir şiir mecmûasında da (Kaya, 2013: 271-272) rastlanmıştır. Fevrî'nin buna benzer bir başka şiiri *Pervâne Bey Mecmûası*nda Necâtî *Divan*'ındaki G. 42 (Tarlan, 1992: 168)'ye nazire olarak gösterilmiştir. Her ne kadar Pervâne Bey Mecmûası zemin şiir olarak Necâtî 'yi göstermişse de esasında Necâtî'nin şiiri arada kalan bir vasıta/bağlantı şiirdir. Bu ve benzeri şiirlerinin zemini 'Alî-Şîr Nevâyî tarafından atılmıştır (Çetindağ, 2006: 146). Nevâyî'nin *Fevâyidü'l-Kiber*'deki matlaı şöyledir:

Maña eger dige siz cān bile cihāndın kiç
Kiçey velīk munı dimeñ ki andın kiç (**FDK.** 101/1)

*Pervâne Bey Mecmûası*nda geçen benzeri şiir ise şudur:

Dilā dāġ-ı cefādur mihr-i dehr-i pür-fitenden gėç
Mekānuñ ‘ālem-i ‘ışḳ eyle bu deyr-i kohenden gėç

Nigār-ı tekye-yi dehr içre göñleksüz ḳoçam dėrseñ
Ṣoyın abdāl-ı ‘ışḳ ol ārzū-yı pīrehenden gėç

Yā benden çek elüñ ėy nīze-yi dil-ber yā düşmenden
Olur olmaza meyl ėtme ya andan gėç ya benden gėç

Ya benden çek elüñ ėy nīze-yi dil-ber ya düşmenden
Olur olmaza meyl ėtme ya nadan gėç ya benden gėç

Nişān-ı tīr-i ḳahr ėdüp felek baña çoḳ iş gėçdi
Yėridür ėy ḫadeng-i āh luṭf eyle gėçenden gėç

Yolında sālik-i ‘ışḳuñ teni der-bend-i pürgüldür
Dilā sa‘y eyle başdan cān ile der-bend-i tenden gėç

Dėdüm iki cihānı bir ḳadem ėtdüm ayıtdı kim
Muḥabbet rāhını ṭeyy ėtmedi bir kimse senden gėç

Fenā bulduñsa çāk ėt **Fevriyā** pīrāhen-i cismi
Özüñ şemşīr-i ‘ışḳıyla şehīd eyle kefenden gėç (**PBM.** Şiir Nu. : 1236, s. 484)

3 Mücerred pāk-meşreb ṣāf-dil abdāl olup ėy dil
Şeh ol iḳlīm-i istiġnāya bėgden pādişādan gėç

4 Ḥabībullāh gibi faḳr ile faḫr ėt ṭālib-ı ‘ışḳ ol
Burāḳ-ı himmete zīn ur bu ṭāḳ-ı lā-beḳādan gėç

5 Cihān der-bend-i rāh-ı ‘ālem-i bāḳīdür ėy **Fevrī**
Yigitlük eyle merdāne bu der-bend-i fenādan gėç

238

Necātī

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Gel ėy ġamze kerem eyle raḳīb-i pür-fitenden gėç
Beni anuñla bir görme yā benden geç yā andan gėç

2 Ṣanavber ayaġuñ öpmege Ṭūbā gibi baş egmiş
Ṣu gibi bir kez ėy serv-i revān ṣaḥn-ı çemenden gėç

3 Kemān-ebrūlaruña incinüp peykānuña gėçdüm
Gel ėy tīr-i müje billāhi luṭf eyle gėçenden gėç

4 Dėdüm rūz-ı ezel oldum bu bezm-i ḥüsne pervāne
Gülüp dėdi ki gelmedi **Necātī** gelmesinden gėç

4b Burāḳ : Hz. Muhammed’in Miraç Gecesi bindiği bineğin adıdır. Olağanüstü hızı sebebiyle “berḳ (şimşek)” kökünden türetilmiş Arapça bir kelime olan “burâḳ”, içsel (rûhânî ve aklî) ve dışsal (fizikî) pek çok farklı özelliğiyle bilinir; olağanüstü güzelliğiyle minyatürlere de konu olmuştur (Yıldırım, 2008: 180-182).

238. Ali Nihad TARLAN, Necâtî Beg Dîvânı, G. 42, s. 168 **//** Bu şiirin zemini ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından *Fevâyidü’l-Kiber*’de atılmıştır (Çetindağ, 2006: 146). Nevâyî’nin matlaı şöyledir:

Maña eger dige siz cān bile cihāndın kiç
Kiçey velīk munı dimeñ ki andın kiç (**FDK.** 101/1)

1b “görme” **:** “ėtme” **D.**
2a “egmiş” **:** “egmez” **M.**
4b “Necātī gelmesinden gėç” **:** “be bezme kimse senden gėç” **D.**

5 Gül-istān mevsimi geldi bahār eyyāmıdur zīrā
Ruḫ-ı dil-dāra ‘azm eyle göñül ḳayd-ı bedenden gėç

239
Sānī Bāḳī Efendi’nüñ Ġazeline Naẓīre Dėmişdür [Sānī]
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Dėdüm ol yüzde nedendür ḫaṭ-ı reyḥān ṣaf ṣaf
Dėdi böyle yazılur āyet-i Ḳur’ān ṣaf ṣaf

[49b] 2 Muṣḥaf-ı ḥüsnüñi ezberlemege mektebde
Dizilür ḳarşuña eṭfāl-ı dil ü cān ṣaf ṣaf

3 Ẕülfiḳār-ı müjeñüñ vaṣfına āġāz ėdeli
Ḳıṣṣa-ḫˇānuñ alur eṭrāfını yārān ṣaf ṣaf

4 Seni seyr ėtmege āyīneleri bāzāruñ
Yolda ṣarḳar ṭurur ėy mihr-i dıraḫşān ṣaf ṣaf

5 ‘Asker-i ṣarv u sipāh-ı müjeñ aḳın ṣaldı
Bozdı alay-ı ānı ġamze-yi fettān ṣaf ṣaf

6 Mihr ü meh ṣanma iki pencere açdı gerdūn
Ėde tā ḫayl-ı melā’ik seni seyrān ṣaf ṣaf

7 Bir zamān ola el üzre götürüp ėy **Sānī**
Gide tābūtuñ öñince nice iḫvān ṣaf ṣaf

8 Şöyle vaṣf eyle o māhuñ leb [ü] dendānını kim
Saṭr-ı eş‘āra dizilsün dürr ü mercān ṣaf ṣaf

5a “bahār eyyāmıdur zīrā” **:** “nėdersin çâr dîvârı” **D**.

5b “dil-dāra” **:** “cânâna” **D**.

239. Bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’in’de de (Kalyon, 2011: 102) geçmektedir. **//** Hisālî zemin şiir için Bâkī *Dîvân*’ındaki G. 229 (Küçük, 1994: 241-242)’u işaret etse de zemin şiirin Bâkī’den önce yaşamış olan Şihâbî’nin *Dîvân*’ındaki G. 167 (Yıldız, 1999: 241) olma ihtimali daha ağır basmaktadır (Yıldız, 1999: XV-XVII).

240

[Şihābī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Düzdi ‘āşıḳları der-gāhına dil-ber ṣaf ṣaf
Geldi maḥşer yėrine ṣanki ölenler ṣaf ṣaf

2 Her ṭarafdan müje ḳat ḳat yine gösterdi alay
Ṭurdı ceng ėtmege ṣanki iki leşker ṣaf ṣaf

3 Mescide varsa ḳaşuñ fikri ile ehl-i namāz
Secde ol gūşe-yi miḥrāba ėderler ṣaf ṣaf

4 Ġamzesi tīġ ile ḳırdı raḳībüñ dilini
Ẕülfiḳār urdı yine kāfire Ḫayder ṣaf ṣaf

5 Āteş atardı şeyāṭīne **Şihābī** āhum
Ādem’e eyler iken secde melekler ṣaf ṣaf

241

Ḥamdī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Reh-i kūyuñda n’ola ṭursa raḳībān ṣaf ṣaf
Ka‘be yolında biter ḫār-ı muġaylān ṣaf ṣaf

2 Gül-şende seyrini ġonçe-dehānuñ işidüp
Dāġlar yaḳdı bugün sīne-yi sūzān ṣaf ṣaf

3 Dīde ḳaşrına meger şāh ḫayālüñ gelür
İki cānibde-durur leşker-i müjgān ṣaf ṣaf

---

240. Harun YILDIZ, Şihâbî Divanı ve Grameri, G. 167, s. 241 // Hisālî zemin şiir için Bâkī *Dîvânı*’ndaki G. 229 (Küçük, 1994: 241-242)’u ait etmiş olsa da zemin şiirin Bâkī’den önce yaşamış olan Şihâbî’nin *Dîvân*’ındaki G. 167 (Yıldız, 1999: 241) olma ihtimali daha ağır basmaktadır (Yıldız, 1999: XV-XVII).

4a “dilini” **:** “ḫaylin” **D**.

241. *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’de Hisālî, matlaını vererek bu şiirin Dervîş Hamdî’ye ait olduğunu belirtmesi (Kalyon, 2011: 102) ve şiirin Hamdullâh Hamdî Dîvânı’nda bulunmaması, şiir sahibinin ‘Acem-zâde Hamdî Efendi’ye ait olabileceğini düşündürmüştür. // Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 229’a (Küçük, 1994: 241-242) naziredir. // Zemin şiirin Şihâbî Dîvânı’ındaki G.167 (Yıldız, 1999: 241) olma ihtimali yüksektir.

2a Mısra, manaca doğru; fakat veznen kusurludur.

[50a] 4 Her ḳaçan nāz ile girseñ ṣoyınup meydāna
İki yaḳada-durur çāk-ı girībān ṣaf ṣaf

5 Āteş-i āh-ı seḥer-gāh ile ceng ėtmek içün
Ḥamdiyā gėce gelür necm-i dıraḫşān ṣaf ṣaf

242
[Faḳīrī]
müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün

1 Ḫaste-dilem belā-keşem āh ne ėdem n'ėdem n'ėdem
Yaḳdı beni firāḳ u ġam āh ne ėdem n'ėdem n'ėdem

2 [Ḥasret ile aḳar yaşum yandı yine içüm taşum
Āh ile nāledür işüm āh ne ėdem n'ėdem n'ėdem]

3 Yaḳdı beni çü ḥasretüñ furḳat ü fān-ı raḥmetüñ
Olmazsa ger 'ināyetüñ āh ne ėdem n'ėdem n'ėdem

4 Hecr ile yandı bu ciger derdle cānda ḳıldı eṣer
Ṣabr gerek yāḫūd sefer āh ne ėdem n'ėdem n'ėdem

5 Ḳılmaduñuz 'ahde vefā eyledüñüz cevr ü cefā
Sürdüñ raḳīb ile ṣafā h ne ėdem n'ėdem n'ėdem

6 Ben ki bugün **Faḳīrī**'yem bendelerüñ ḥaḳīriyem
Bir ṣanemüñ esīriyem āh ne ėdem n'ėdem n'ėdem

---

242. Rıdvan CANIM (2000), Latîfî - Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ, s. 440 **//** Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Habîbî'ye aittir: **CMN**. Şiir Nu. : 1559, s. 1378. Habîbî'nin matlaı şöyledir:

Ėy dūstān ėy dūstān yārum baña uymaz n'ėdem
'Ömrüm bigi gitdi revān şol şem'-i cān köymez n'ėdem

Habîbî'nin bu beyti, Yûnus Emre edasıyla yazılmış şiirleri anımsatır. Yûnus'un da umumiyetle Mevlânâ'dan etkilendiği göz önüne alınırsa bu şiirin zemini için İran kaynaklarına dahi inmek gerekir ki bu da ayrı bir çalışmanın yapılmasını gerektirir. Yûnus'un benzer bir mısraı şöyledir:

Ėy pādişāh ėy pādişāh uş ben beni vėrdüm saña
Genc ü ḫazīnem ḳamusı sensün benüm öñdin soña (Tatcı, 1990: 562)

6 Gerçi bugün Nesīmī'yem Hāşīmī'yem Ḳureşī'yem" **M.**

243

[Bāḳī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̱lü fā'ilün

1 Çıḳdı metā'-ı ḥüsn-i melāḥat behālara
Hep nāz ü şīvedür ṣatılan mübtelālara

2 Gėydüñ boyınca nāz u leṭāfet libāsını
Öpdür ṭoyınca dāmenüñi ḫāk-i pālara

3 'Āşıḳ odur ki istemeye būse vü kenār
'Işḳ olsun öyle ḳāni' ola merḥabālara

4 Maḥbūb odur ki mālik-i baḥr-ı kemāl ola
Şi'r oḳuyup sefīne ṣuna āşinālara

5 Güftār-ı yār vaṣfını **Bāḳī** gibi daḫı
Ḳādir mi var zamānede ḥüsn-i edālara

244

[Semā'ī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̱lü fā'ilün

1 Cevr eylemez muḥibbine hergiz raḥīm olan
Rencīde ėtmez ādemi ḳalbi selīm olan

2 Noḳṣānumuzla eyledi ol meh bizi ḳabūl
Ḳılmaz günāh bendeye şāh-ı kerīm olan

[50b]

3 Ḫallāḳ'adur teveccühümüz ḫalḳı bilmezüz
Baḳmaz ḥudūs-ı dehre muḥabbet-ḳadīm olan

4 Bezm-i ṣafāya ehl-i riyā dāḫil olmasun
Girmez Na'īm'e lāyıḳ-ı nār-ı caḥīm olan

---

243. Mecmûada başlık olarak "Nev'i" yazılmışsa da şiirin Bâkī'ye ait olduğu, makta beyitteki mahlasdan da anlaşılmaktadır. Lâkin iki divanda da bu şiire rastlanmamıştır.

244. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

[50b] : Bu sayfadan sonrası için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir.

4b Na'īm : Cennetin sekiz bölümünden biridir.

5 Bulduḳ ḥayāt ḫānḳah-ı Gülşenī'de biz
Ölmez **Semā'ī** dāḫil-i bāġ-ı Na'īm olan

245
Ḥāletī
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̲lü fā'ilün

1 Kūy-ı fenāda ṣıdḳ ile dā'im muḳīm olan
Rāh-ı muḥabbet içre odur müstaḳīm olan

2 Görmez tecellī nūrını zühhād-ı ḫōd-nümā
Ānestü nār'ı añlamaz illā Kelīm olan

3 Evvel-naẓarda derdümi bildi benüm ḥabīb
Añlar görince ḫasteyi ḥāẕıḳ ḥakīm olan

4 Biz maẓhar-ı me'ānī-yi derd ü muḥabbetüz
İẕ'ān ėder bu nükteyi ḳalbi selīm olan

5 Yā Gülşenī ṭapuña yüz[in] sürdi **Ḥāletī**
Sensin cihānda 'āmil-ü 'ilm-i 'alīm olan

---

245. İbrahim ALTUNEL, Hâletî-i Gülşenî, G. 223, s. 161 **//** Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

2a "görmez" : "döymez" **M. //** "nūrını" **:** "nūrına" **M.**

2b "ānestü nār": اِذْ رَاَ نَاراً فَقَالَ لِاَهْلِهِ اِمْكُثُوْا اِنّي آنَسْتُ نَاراً لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهاَ بِقَبَسٍ اَوْ اَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى : "Hani (Mûsâ) bir ateş görmüştü de ailesine 'Siz burada kalın, ben bir ateş gördüm (oraya gidiyorum). Umarım oradan size bir kor ateş getiririm; yahut ateşin başında, yol gösterecek birini bulurum.' demişti." (**TâHâ/10**) **// Kelīm:** Kelîm veya Kelîmullâh, Allâh ile konuşması dolayısıyla Hz. Mûsâ'ya verilen unvandır. (Yılmaz, 1992: 90)

3b "ḥakīm" **:** "kelīm" **M.**

4a "derd ü muḥabbetüz" **:** "ġayb-ı şehādetüz" **D.**

4b "nükteyi ḳalbi" **:** "ma'nīyi ṭab'ı" **D.**

5a "ṭapuña" **:** "cināna" **M.**

5b "'āmīl" **:** "'ālim" **M.**

246

Nev‘ī

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ī̱lü fā‘ilün

1 Ṣayd-ı kemend-i rāhuñ olup bī̱-nevālaruñ
Cānlar vėrür belālaruña mübtelālaruñ

2 Bünyād-ı ‘ālemde ṭaşı ṭaş üzre ḳonmadın
Ṭaş yaṣdanurdı rāh-ı ġamuñda gedālaruñ

3 Bālīni faḳrı mesbed-i ḫūrşīd e vėrmeye
Başı ėrürse göklere ehl-i fenālaruñ

4 Cān ḳılca ḳaldı cevr ü cefādan çekilmedüñ
‘Uşşāḳ çekdiler ḳırılınca cefālaruñ

5 Bezm-i belāda **Nev‘ī’**ye şeft-ālūlar ṣunar
Seng-i cefālaruñla gelen merḥabālaruñ

247

Şīrāzī

mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün fe‘ūlün

Dėdüm ebrūlaruñ egridür ėy māh
Dėdi ol serv-ḳad ṭoġrı bir Allāh

---

246. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, Nev’î Divanı, G. 259, s. 384-385

1b “belālaruña” **:** “belālar ile” **M.**

5a “Bezm-i belāda Nev‘ī’ye” **:** “Nev‘ī-yi ḫaste ḫāṭıra” **M.**

247. “Dėdüm-dėdi” tarzında yazılma olasılığı olan; fakat sadece matlaı verilen bu eksik şiirden sonrası için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir. Sayfa altına yazılan “dėdüm” kelimesi ikinci beytin ilk mısraının başına işaret etmektedir. **//** Bu matla, Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 971) geçmektedir. Hisālî, zemin şiir olarak Murâdî’yi göstermiştir. Murâdî’nin matlaı şöyledir:

Ḫudā’ya şükr ėdersem n’ola her gāh
Ėrişdi cismüme ṣıḥḥat çü nā-gāh

[51a] **248**

Faṣīḥī Öldükde Bu Ġazel Ceybinde Bulınmışdur [Faṣīḥī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Çıḳmaḳ ister cān-ı pāküm cism-i zārumdan benüm
Yėridür çarḫ-ı felek iñlerse zārumdan benüm

2 İrtiḥāl ėdem gibi dār-ı fenādan 'āḳıbet
Munfaṣıl olam gibi āḫir diyārumdan benüm

3 Müddet-i 'ömr ėrdi pāyāna mecālüm ḳalmadı
Çeşmüme düşdi ḥarāret dilde yaramdan benüm

4 Yoḳ liyāḳat varmaġa derdā Cenāb-ı Ḥażret'e
Yüz ḳaraluḳlarla cürm-i bī-şümārumdan benüm

5 Gitdüm alay ile kūyuñdan esen ḳal dūstum
Rūzigār ilte meger bir gün ġubārumdan benüm

6 Ėy **Faṣīḥī** ola bir dem ḳalmaya nām u nişān
Cism-i zārumdan degül belki mezārumdan benüm

249

Ḫālişī

müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1 Açıldı 'ālem gül gibi esdi nesīm-i ṣubḥ-dem
Cūş eyleyüp bülbül gibi muṭrib sürūd ėt dem-be-dem

2 Gül-şende ṣoḥbet vaḳtidür yār ile 'işret vaḳtidür
Mihr ü muḥabbet vaḳtidür gitsün göñüllerden elem

---

248. Bu gazelin zemin şiiri muhtemelen Sarıca Kemâl (Kemāl-i Zerd)'e aittir: **PBM**. Şiir Nu. : 4889, s. 1784

249. Bu şiir Riyâzî'nin *Riyâzü'ş-Şu'arâ*'sında (Açıkgöz, 2017: 132) ve bazı mecmûa çalışmalarında da (Vural, 2013: 244-245; Bilgiç, 2015: 73-74) geçmektedir.// Bu şiirin zemin şiiri, muhtemelen Ahmedî'ye aittir. Ahmedî'nin zemin şiir konumundaki şiirinin vezni farklıdır. *Câmi'u'n-Nezâ'ir*'deki bu şiir Ahmedî Dîvânı'nda "zeyiller" kısmındaki 12. şiirdir (Akdoğan: 624). Ahmedî Dîvânı'nda buna benzer bir şiir de G. 423 (Akdoğan: 466)'tür: **CMN.** Şiir Nu. : 1487, s. 1306

3 Ḥūr-ı cinān zülf-i nigār Ṭūbā direḫt-i sāye-dār
Kevs̱er şarābı cüy-bār ṣaḥn-ı çemen Bāġ-ı İrem

4 Her güşe bir ‘ālī-maḳām her ṣuffa çün ṣadr-ı kirām
Her bir ṣınuḳ peymāne cām her sākin-i mey-ḫāne Cem

5 Baġrını lāle dāġ eder cūlar yaşın ırmaġ eder
Var ise seyr-i bāġ eder ol serv-ḳāmet-i ġonçe-fem

6 [Sulṭān Selīm-i kām-rān esvede ‘adl ile cihān
Oldı kef-i cevri hemān baḥr-ı seḫā kān-ı kerem]

7 [Ḫaḳan-ı gerdūn-menzilet sulṭān-ı baḥr-ı ma‘delet
Ṣāḥib-serīr-i salṭanat şāhenşeh-i ḫayl u ḥaşem]

8 [Ėy Ḫüsrev-i şīrīn-suḫan kem-ter ḳuluñdur cümleten
İsferdiyār u Pīl-ten Efrāsiyāb u Güstehem]

9 Gėydi şükūfe miġferin sūsen ṭaḳındı ḫançerin
Gül şāhı düzdi leşkerin şimşāda ḳaldurdı ‘alem

10 Güftāruñı ėdüp ṭaleb eş‘āruñ isterlerdi hep
Ṣaġ olsa Saḥbān-ı ‘Arab dirilse Selmān-ı ‘Acem

11 Oldı hevālar mu‘tedil ġāyet hevāyī düşdi dil
Ėy **Ḫālişī** sen de açıl dil-teng olup ġam çekme hem

5a “yaşın” **:** “başın” **RZŞ.**

6, 7, 8 Bu beyitler bir şiir mecmûası çalışmasından (Bilgiç, 2015: 73-74) alınmıştır.

8b Pīl-ten: İri yapılı olması sebebiyle file benzetilen ve fil kalıplı, fil tenli anlamlarına gelen, Rüstem için kullanılan bir lakaplardandır (Yıldırım, 2008: 594).

Efrâsiyâb: Turan padişahı, Peşeng’in oğlu ve Ahura Mazda tarafından ölümsüz olarak yaratılıp sonradan ölümsüzlüğü alınan *Şâhnâme* kahramanlarındandır (Yıldırım, 2008: 268-271).

Güstehem (Gostehem) : Nevzeriyân Hanedanı’nın kurucusu Nevzer’in oğludur (Yıldırım, 2008: 337).

10b “Saḥbān-ı ‘Arab” **:** “Ḥassān-ı ‘Arab”: **a.g.e.**

[51b] **250**

[İsḥaḳ Çelebi]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Senüñ içün götürür sīnede ādem cānı
Ehl-i dilden ne ḳaçarsın be hey ādem cānı

2 Gel e bir būseñe luṭf eyleye biñ ya cān vėrelüm
Daḫı ser-ber vėrelüm Memleket-i ʻOs̱mānī

3 Derd-i hecrüñle dėdüm ṭopṭolu ḳandur cigerüm
Nāz ile güldi dėdi görmek olur mı ḳanı

4 Nice tīmār ėde ġamzeñ oḳı zaḫmına yürek
Kendü başına ṭoḳınmaz yüregüñ dermānı

5 [Çıḳarur rızḳını ṭaşdan bilürüz uç ėridür
Yėr bulur ḳanda ise ġamzeñ oḳı peykānı]

6 ʻĀşıḳı öldürüci bir büt-i raʿnā var imiş
Ṣanemā var ise sensin o mürüvvet kānı

7 [Gör e **İsḥāḳ**'ı gör e Üsküb'i vėrmez felege
Meleke yėr ḳomadı şehrümüzüñ oġlanı]

251

Hāşimī-yi Burūsevī [Hāşimī]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Melāḥat mülkine sulṭān olan beg-zādedür şimdi
Cihānı ḳul ėden ol ḳāmeti āzādedür şimdi

---

250. Mehmed ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ, Üsküblü İshâk Çelebi Dîvân, G. 282, s. 302 // Başlıksız ve makta beyti eksik verilen bu şiire mecmûaların taratılması sonucu bir mecmûa çalışmasında (Öztürk, 2013: 45) rastlanılmış ve bu yolla İshâk Çelebi Dîvânı'na bakılmıştır.

251. Oktay Selim KARACA, Hâşimî Dîvânı, G. 125, s. 70 // Bu ve müteakip iki şiirin zemin şiirinin Kemâl Paşazâde'ye ait olma ihtimali yüksektir: **PBM**. Şiir Nu. : 7607, s. 2741-2742. Peşteli Hisālî, benzer şiirlere zemin şiir olarak 'Ubeydî'nin matlaını verir (Kalyon, 2011: 1238). Söz konusu matla şöyledir:

Serāy-ı dil ezel maʿmūr idi vīrānedür şimdi
Sürūr-ābād idi evvel muṣībet-ḫānedür şimdi

2 Görüp her serv-i dil-cūyı ṣu gibi mā'il olmazken
O gül-ruḫsāra dil şeb-nem gibi üftādedür şimdi

3 Leb-i mey-gūnına dil vėreli ol āfet-i cānuñ
Ṣafā bezminde çeşmüm cām u eşküm bādedür şimdi

4 Sezādur ol şeh-i mülk-i melāḥat göñlümüz yazsa
Nüḳūş-ı mā-sivādan levḥ-i ḫāṭır-sādedür şimdi

5 Olaldan ol şeh-i 'ālī-cenāba **Hāşimī** Vaṣṣāf
Olupdur ḳadri 'ālī manṣıb-ı a'lādadur şimdi

252

Fehmī-yi Burūsevī [Fehmī]

mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün

1 Metā'-ı ṣabr[um]ı tārāc ėden beg-zādedür şimdi
O sulṭān-ı serīr-i ḥüsne dil üftādedür şimdi

2 Lebi mül rūyı gül sīmīn-ḳadeḫ bezme zeneḫdānı
Zehī 'işret ki esbāb-ı ṭarab āmādedür şimdi

3 Faḳīrüñ göñlini alup ele ḳılmaz nevāzişler
O şāh-ı mülk-i ḫūbī ḫaylī istiġnādadur şimdi

4 Ṣaçuñ zencīr [ėdüp] pā-beste ḳıl ėy serv-i āzāde
Dil-i dīvāne ḳayd-ı 'ışḳdan āzādedür şimdi

5 Sehī-ḳāmetler içre hem boyı şimşāda dil vėrdi
Cihān bāġında **Fehmī** 'āşıḳ-ı dil-dādedür şimdi

4a "yazsa" **:** "yarsa" **D.**

5 Vaṣṣāf (1265?-1328): İlhanlılar zamanında Şîrâz'da yaşamış İranlı tarihçi ve şairdir (Zavotçu, 2006: 554).

[52a] **253**

Şükūfî

mefā‘ı̣lün mefā‘ı̣lün mefā‘ı̣lün mefā‘ı̣lün

1 Bugün mümtāz-ı ḫūbān-ı cihān beg-zādedür şimdi
Ḳapusında nice beg-zādeler üftādedür şimdi

2 Ser-efrāzı-durur gül-zār-ı dehrüñ ol perī-peyker
Anuñ’çün ḳadd-i Ṭūbā’sı anuñ āzādedür şimdi

3 Şarāb-ı la‘l-i nābuñ gibi ṣanup ḫalḳ-ı ‘ālem hep
Düşerler üstine küp küp esīr-i bādedür şimdi

4 Ne deñlü ‘izz ü nāz ėtse o şeh maḳbūl-ı ‘ālemdür
Cemāl-i muṣḥafı zīrā ḫalelden sādedür şimdi

5 Ne şerḥ olur lisān ile ḳalemler ne olur taḥrīr
Şükūfî ol perī-rūya ‘aceb dil-dādedür şimdi

254

Ṣādıḳ

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Bir meh-i nā-mihr ile aḥvāl bir yüzden daḫı
Ṭāli‘üm yār olmadı iḳbāl bir yüzden daḫı

2 Bir ḫayāl-i ẓıl gibidür çarḫ-ı fānūs-ı ḫayāl
Ḫalḳa her şeb gösterür eşkāl bir yüzden daḫı

---

254. Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n Nezâ’ir* adlı mecmûasında “bir yüzden daḫı” redifli şiirlere rastlanılmıştır; Hisālî, bu ve benzeri şiirlere zemin şiir olarak Şemsî’nin şiirini verir (Kalyon, 2011: 1296). Şemsî’nin matlaı şöyledir:

Döndi mir’āt-ı felek aḥvāl bir yüzden daḫı
Ġayra yüz gösterdi bu iḳbāl bir yüzden daḫı

2b Fānūs-ı Ḫayāl: Halkın hayâl feneri dediği fânûstur; bürümcekten yapılır; içine rengarenk resimler, şekil ve yazılar konur; mum ışı döndükçe o şekiller etrafa akseder. Kinayeli olarak dünya yerine de kullanılır (Onay, 2017: 155).

3 Ṣūret-i idrāki naḳş-ı mā-sivādan ḳıl tirāş
‘Ālem-i tecrīde gel abdāl bir yüzden daḫı

4 Ḳur‘a ṣaldum ol meh-i nā-mihre geldi infiṣāl
Yoḳ sitārem ṭāli‘ümde ḫāl bir yüzden daḫı

5 Nev-‘arūs-ı dehre düzmişdür hilāl u ḫāmeden
Dest-i ḳudret **Ṣādıḳā** ḫalḫāl bir yüzden daḫı

255
Ve Lehu [Ṣādıḳ]
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Gösterür māh-ı cemālin ḫāl bir yüzden daḫı
Nitekim mir’āt-ı ḥüsnin āl bir yüzden daḫı

2 Ṭutalum mihr-i cemāl-i yāra olduñ müşterī
Ṭāli‘üñ yār olmadı iḳbāl bir yüzden daḫı

3 Fülk-i dil gird-āb-ı ġamda ḳaldı bulmadı kenār
Rūzigār el vėrmedi aḥvāl bir yüzden daḫı

4 Nice ‘azm ėtsün göñül sensüz diyār-ı Ka‘be’ye
Ėy yüzi muṣḥaf görindi fāl bir yüzden daḫı

[52b] 5 Allar gėyse yaraşur **Ṣādıḳā** ol lāle-ruḫ
Gösterür maḥbūb olanı āl bir yüzden daḫı

256
Raḥmī
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Yār baḳmaz ḫālüme aḥvāl bir yüzden daḫı
Ṭāli‘üm idbārda iḳbāl bir yüzden daḫı

---

255. Bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 1296) geçer. Bu ve diğer iki benzer şiirin zemin şiiri için Hisālî, Şemsî’nin şiiri vermiştir.

256. Mustafa ERDOĞAN, Bursalı Rahmî ve Dîvânı, G. 232, s. 290 **//** Bu ve öncesinde verilen Sâdık’a ait iki şiirin matlaı, Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir* mecmûasında da (Kalyon, 2011: 1296) geçer. Hisālî, zemin şiir olarak Şemsî’nin şiirini vermiştir.

1a “ḫālüme” **:** “yüzüme” **MTN.**

2 Naṭ‘-ı gerdūn dehr-i lu‘bet-bāzınuñ ṣandūġıdur
Ḫalḳa her gün ‘arż ėder eşkāl bir yüzden [daḫı]

3 ‘Aḳlum alan ṣanma ān-ı ḥüsnidür cānānumuñ
Zülf bir yüzden görinür ḫāl bir yüzden daḫı

4 Yāri görsem dėyü reml atdum raḳīb ėrişdi āh
Ṭāli‘ümde güldi nā-geh fāl bir yüzden daḫı

5 Rūy-ı yāra ḫaṭṭ-ı gevher-bār gelmiş dėdiler
Raḥmiyā dillerde bu aḳvāl bir yüzden daḫı

257
Ẕātī
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Şāh-ı ‘ışḳam dūd-ı āhum sāye-bānumdur benüm
Eşk-i çeşmüm leşkerüm ṭab‘-ı fiġānumdur benüm

2 [Ra‘d ṣanmañ ḳubbe-yi eflākı güm güm gümleden
Yār elinden na‘re vü āh u fiġānumdur benüm]

3 Çarḫ-ı a‘ẓam bāġ-ı ‘ışḳuñ içre bir ṭōlābdur
Anı gerdān eyleyen eşk-i revānumdur benüm

4b “güldi” **:** “geldi” **D.**

257. Ali Nihad TARLAN, Zâtî Dîvânı, G. 869, s. 373 **//** Bu şiir mecmûada iki kez -94. 257.- verilmiştir. **//** Bu şiirin dördüncü ve beşinci beyitleri mecmûanın 94. şiirinde yokken 257. şiirinde mevcuttur; ikinci ve altıncı beyitler ise 94. şiirde yazılmışken 257. şiirde verilmemiştir. **//** Bu ve benzeri şiirlerin zemin şiiri muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’ye aittir (Çetindağ, 2006: 219). Nevâyî’nin *Nevâdirü’ş-Şebâb*’ındaki matlaı şöyledir:

Tīre ḳılmış tün kibi āfāḳnı āhım miniñ
Tā işittim kim ḳılur şeb-gerdliġ māhım miniñ (**NDŞ**. 349/1)

Zemin şiir konusunda Pervâne Bey, Cem Sultân’ı işaret etmiştir: **PBM**. Şiir Nu. : 4860, s. 1774. Peşteli Hisālî benzeri şiirlere zemin olarak Ahmed Paşa Dîvân’ndaki G.209 (Tarlan, 1992: 219) göstermiştir (Kalyon, 2011: 490). Ahmed Paşa’nın matlaı şöyledir:

Ḳanlu yaşum yādigār-ı la‘l-i yārumdur benüm
Yüzümi anuñla yumaḳ iftiḫārumdur benüm (G.209/1)

4 Ėy ṭabīb-i cān ü dil derdüm saña şerḥ ėtmege
Zaḫmumuñ aġzında peykānuñ zebānumdur benüm

5 Cismümüñ her cānibinde zaḫm-ı ḫūn-bārum ki var
Ḥālüm aġlar yāra çeşm-i ḫūn-feşānumdur benüm

6 [Ġāfil olma ki ṣaḳın āhum odından ėy felek
Ḳaddüm altun tozlı bir Çāçī kemānumdur benüm]

7 Germ olup āhum ayıtdı kim felekler **Ẕātiyā**
Yaḳmaġa ḳındīl-i ‘arşı nerdübānumdur benüm

258
Fażlī
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Şāh-ı ‘ışḳam bu müşebbek çarḫ otaġumdur benüm
Mihr ile meh altun üsküflü ṣolaġumdur benüm

2 Şarḳ u ġarb[a] devr ėder yaşum gibi leyl ü nehār
Dūstum bād-ı seḥer çāpük ulaġumdur benüm

3 Çarḫda māha şafaḳ içre ḫusūf ėrmiş degül
Sīne-yi pür-ḫūnum ile ‘aks-ı dāġumdur benüm

[53a] 4 Ḳanlu ḳanlu dāġumı gördükçe dil rūşen olur
Tekye-gāh-ı sīnede yanar çerāġumdur benüm

5 Ceyş-i ġamla ceng içün meydān-ı ‘ışḳ-ı yārda
Tīġ-i āhum **Fażliyā** yaluñ yaraġumdur benüm

5a “cismümüñ” **:** “çeşmümüñ” **M.**
6a “ki ṣaḳın” **:** “sehm ḳıl” **D.**
6b “Çāçī” **:** “yāy-ı” **M.**
258. Bu şiir Zâtî Dîvânı’ndaki G. 869 (Tarlan, 1970: 373)’a naziredir. **//** Bu ve önceki şiirin zemin şiiri büyük ihtimalle Nevâyî’ye aittir. **//** Şiirin dördüncü ve beşinci beyitleri tıpkıbasımdaki -yanlış- numaralandırmaya göre **65a**’dadır.
[53a] : Mecmûanın tıpkıbasımında **65a** ve **65b** olarak yanlış numaralandırılmış varağın burada olduğu anlaşılıp varak, **53a** olarak yeniden numaralandırılmıştır.

259

[ʻUlvī]

feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

1 Kāmilüñ gitse vücūdı nice īcādı ḳalu[r]
Sen daḫı añlayıgör kim er ölür adı ḳal[ur]

2 Bāḳī ḳalmaz saña ey ḫˇāce bülend-eyvānuñ
Terk ėdersin anı bir gün ḳurı [bünyādı ḳalur]

3 Ol boyı serv-i revān nāz ile reftār ė[dicek]
Seyr olınmaz çemenüñ ʻarʻar [u] şimşādı ḳalur

4 İçse [bir ʻāşıḳ-ı] dil-ḫaste lebüñ şerbetini
Aġzınuñ ḥaşre degin leẕẕeti vü dad[ı ḳalur]

5 **ʻUlvī**'nüñ göñlini yaḳma ser-i kūyuñ[da görüp]
Saña ey ḫaste-dilüñ ḫāṭır-ı [nā-şādı ḳalur]

260

ʻUlvī

mefāʻi̯lün mefāʻi̯lün mefāʻi̯lün mefāʻi̯lün

1 Ġurūr ėtme libās-ı faḫr ile cānum cihāndur bu
Ḳabā-yı ḥüsnini ḳor bunda herkes cā-mekāndur bu

2 Meh-i ruḫsāruñı cānā iḥāṭa eyler āḫir ḫaṭṭ
Güzellük bāḳī ḳalmaz kimseye devr-i zamāndur bu

---

259. **İsmail ÇETİN, Derzî-zâde ʻUlvî Dîvânı,** G. 96, s. 248 **//** Nazire izlenimi veren bu gazel, **65a (53a)** sayfasının derkenarındadır. **//** Bu gazelin zemin şiirinin Saʻdî-yi Cem (Cem Saʻdîsi)'e ait olma ihtimali fazladır: **PBM**. Şiir Nu. : 5881, s. 2140

3b "şimşādı" **:** "şemşīri" **M.**

260. **İsmail ÇETİN, Derzî-zâde ʻUlvî Dîvânı,** G. 529, s. 491 **//** Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Saʻdî-yi Cem'e aittir: **CMN.** Şiir Nu. : 1987, s. 1726; **PBM.** Şiir Nu. : 5881, s. 2140. Cem Saʻdîsinin matlaı şöyledir:

Dėdüm kim Kaʻbe mi kūyuñ dėdi bāġ-ı cihāndur bu
Dėdüm Ṭūbā mıdur ḳaddüñ dėdi serv-i revāndur bu

1a "cānum" **:** "'ömrüm" **D.**

1b "ḥüsnini" **:** "cismini" **D.**

3 Bir adı ṣanı nā-peydā ġarīb olmaḳ diler göñlüm
Ṭutalum tā ki dėmişler ġam-ı ‘ışḳ-ı fülāndür bu

4 Görüp seng-i mezārum ehl-i diller ėy kemān-ebrū
Dėdiler tīr-i ḥasret ėrdügi yėre nişāndur bu

5 Dėmişler nāfe-yi ḫōş-būya teşbīh eylemiş ḫālüñ
Ṣaḳın gėrçek ṣanup **‘Ulvī’**ye cevr ėtme yalandur bu

261
Ṣādıḳ
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Şemme-yi cān almadur zülf-i semen-sādan ġaraż
Vaṣl-ı cānān olmadur ‘ālemde sevdādan ġaraż

2 ‘Āşıḳa keyfiyyet-i esrārı i‘lām ėtmedür
Sāḳıyā bezm-i belāda cām-ı ṣahbādan ġaraż

3a “göñlüm” **:** “göñül” **D.**
3b “tā ki” **:** “baña” **D.** // “ġam-ı ‘ışḳ-ı” **:** “fülān ibni” **D.**
4b “yėre” **:** “pīre” **D.**

261. Bu şiire bir mecmûa çalışmasında da (Muslukcu, 2014: 104-105) rastlanılmıştır. // Bu ve müteakip şiirin zemin şiir olarak Pervâne Bey Mecmûasında Medhî’nin şiiri verilmiştir: **PBM**. Şiir Nu. : 3648, s. 1339 // Bir nazire mecmûasında (Özer, 2012: 147) zemin şiir için Şem‘î Dîvânı’ndaki G. 87 (Karavelioğlu, 2014: 181) gösterilmiştir. // Şiirin matla beyti Ferhat MUSLUKCU’nun çalışmasında şöyledir:

‘Āşıḳa öpülmedür la‘l-i şeker-ḫādan ġaraż
Ehline kuçulmadur pehlū-yı ra‘nādan ġaraż

Mecmûalardaki tüm bu bilgilere rağmen Yusuf ÇETİNDAĞ’ın çalışmasından benzeri şiirlerin zemininin ‘Alî-Şîr Nevâyî’ce atıldığı anlaşılmıştır (2006: 140). Osmanlı sahasında pek çok şairce tanzir edilen söz konusu şiirin matlaı şöyledir:

‘Ārıżuñdur āfitāb-ı ‘ālem-ārādın ġaraż
Cān-fezā nuṭḳuñdur enfās-ı Mesīḥā’dın ġaraż (**NDŞ.** 278/1)

2a “i‘lām” **:** “ḥayrān” **M.**
2b “bezm-i belāda” **:** “bezm-i belādur” **a.g.e.**

3 Ṭutalum biñ cān deger bir gevher-i nā-yāb imiş
Mürde iḥyā ėtmedür la‘l-i Mesīḥā’dan ġaraż

4 Gül-şen-i cennet degüldür ‘āşıḳ-ı şeydālara
Seyr-i dīdār ėtmedür Firdevs-i a‘lādan ġaraż

5 Murġ-ı cāna ḳāmet-i dil-ber degül mi **Ṣādıḳā**
Gül-şen-i Firdevs içinde şāḫ-ı Ṭūbā’dan ġaraż

262
Fevrī
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Yāri görmekdür hemān kūyın temāşādan ġaraż
‘Ārife dīdārdur Firdevs-i a‘lādan ġaraż

2 Bir ḳadeḥde keşf olur ṣūfī hep esrār-ı vücūd
Ṣanma ancaḳ def‘-i ġamdur cām-ı ṣahbādan ġaraż

[53b] 3 Kiminüñ maḳṣūdı dünyā kiminüñ uḫrā velī
Baña ancaḳ yār-dur[ur] dünyā vü ‘uḳbādan ġaraż

4 Çünki vā‘iẓ pendüñi gūş eylemez ehl-i cünūn
Yoḳ yėre bilsem nedür bizümle ġavġādan ġaraż

5 **Fevrī** ḫōş gėçmek diler sāyeñde ey ḳadd-i çenār
Sāye-güster olmasa çün serv-i bālādan ġaraż

---

262. Bu şiire bir mecmûa çalışmasında da (Muslukcu, 2014: 103) rastlanılmıştır. // Bu ve benzeri şiirlerin zemin şiiri muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından *Nevâdirü’ş-Şebâb*’da atılmıştır (Çetindağ, 2006: 140).

[53b] : Evvelce **65a** ve **65b** olarak yanlış numaralandırılmış varağın burada olduğu anlaşılıp varak, **53b** olarak yeniden numaralandırılmıştır.

3a “uḫrā” **:** “‘uḳbā” **a.g.e.**

263

Ümīdī Bāḳī'ye Naẓīredür [Ümīdī]

mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün

1 Bugün sāḳī-yi bezmüñ bende-yi fermānıyuz cānā
Bir iki cām-ı meyle 'ālemüñ sulṭānıyuz cānā

2 Serüm [ṭop] eyleyüp çevgān-ı zülf-i 'anber-āsāña
Bugün kūy-ı belānuñ biz de ser-gerdānıyuz cānā

3 N'ola bend-i ser-i zülfüñde her şeb nāleler ḳılsam
O bāġuñ biz daḫı bir bülbül-i nālānıyuz cānā

4 Gėçüp bezm-i cihānuñ bāde-yi ẕevḳ u ṣafāsından
Bugün esrār-ı ḫaṭṭ-ı sebzüñüñ ḥayrānıyuz cānā

5 **Ümīdī** gibi rāh-ı derd-i 'ışḳuñda gėçüp serden
Ser-i kūy-ı fenānuñ bī-ser ü sāmānıyuz cānā

264

Āẕerī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Olma sengīn-dil ki 'āşıḳ āh u zār eyler ṣaḳın
Tīr-i āhından ḥaẕer ḳıl ṭaşa kār eyler ṣaḳın

2 Dūstum sūz-ı nihān-ı 'ışḳa inkār eyleme
Dāġ-ı ḫūn-ālūdını dil āşikār eyler ṣaḳın

3 Şimdilük gül gibi ra'nālanma kim bād-ı fenā
'Ākıbet evrāḳ-ı 'ömrüñ tār-mār eyler ṣaḳın

---

263. İbrahim Etem BUYRUK, G. 7, s. 164 **//** Bu şiir, Nev'î Dîvânı'ndaki G. 6 (Tulum ve Tanyeri: 1997)'ya naziredir (Mazıoğlu, 2017: 464).

1b "Bir iki cām-ı meyle 'ālemüñ sulṭānıyuz cānā" **:** Mecmûada "Muḥabbet mülkinüñ sulṭān-ı 'ālī-şānıyuz cānā" olarak verilen bu mısraın Bâkī'ye ait olduğu anlaşılmış; Ümîdî Dîvânı'ndan istifade edilerek beytin **b** mısraı düzeltilmiştir.

264. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

4 Ḳavline ṭurmaz dėyü ṭa‘n eyleme cānāneye
Gūş ėdüp aġyār ile ḳavl u ḳarār eyler ṣaḳın

5 **Āẕerī** ṣalmış-dur[ur] arduñca murġ-ı himmeti
Şāhbāz-ı cān-şikārıyla şikār eyler ṣaḳın

265

Bāḳī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Yāri gönleksüz der-āġūş ėtmek ister gönlümüz
Leblerinüñ şerbetin nūş ėtmek ister gönlümüz

[54a] **266**

Nev‘ī Efendi [Nev‘ī]

mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün

1 Ṭāli‘ bu vech ile dön ser-keş nigār böyle
Bī-çāre ‘āşıḳı gör baḫt öyle yār böyle

2 Vuṣlatda bīm-i hicrān hicrānda miḥnet-i cān
Derd-i firāḳ böyle vaṣl ü kenār böyle

3 Ol serv-i ḫōş-ḫırāmı tenhā bulup ne çāre
Ol bī-ḳarār böyle ben şerm-sār böyle

4 Dil-dār tünd ü ser-keş aġyār ise cefā-cū
N’ėtsün yā bülbül-i dil gül böyle ḫār böyle

5 **Nev‘ī** nice getürsin hicrān yükine ṭāḳat
Cism-i nizār böyle cān-ı figār böyle

---

265. Şiirin devamının olmaması şiirin müfred olabileceğinden ziyade, mecmûanın bu kısmında varak veya muhtemel evrak kaybı olduğunu göstermiştir. Bâkī Dîvânı’nda rastlanılmayan bu şiirin devamınındaki beytin ilk kelimesinin “**ṣordı**” diye başlaması gerekirken varak kaybı sebebiyle şiirin devamına ulaşılamamıştır.

[54a] : 53b-54a arası varak veya muhtemel evrâk eksikliği tespit edilmiştir.

266. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, Nev‘î Dîvân, G. 446, s. 494 **//** Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1a “dön” **:** “dūn” **D.**

4a “cefā-ḫū” **:** “cefā-cū” **D.**

6 [Ten zevraḳın düşürme gird-ābı ıżṭırāba
Ṣabr ėt göñül ki ḳalmaz bu rūzigār böyle]

267
Ve Lehu [Nev'ī]
mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilātün

1 Nedür o ḳadd-i ṣanavber nedür o ḫadd-i münevver
O çihre mihr-i cihān-sūz o sīne māha berāber

2 Ne serv o ḳāmete hem-ser ne māh o sīneye beñzer
O cilve cilve-yi ḳudsī o cüsse rūḥ-ı muṣavver

3 Ayaġın öpmege şāyed bahāne ola yolında
Helāk ėtdüñ beni bitsün mezārum üzre çemenler

4 Gül ise de diken olsun eger cihān çemeninde
Ḳoyup cemālüñ ėdersem cemāl-i ġayrıyı manẓar

5 Mekānı olsa felekler ḳarīni olsa melekler
Ḳomaz ėşigüñi bekler ölince **Nev'ī**-yi çāker

268
Ve Lehu [Nev'ī]
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ḫāk-i pāyuñ çeşmine kuḥl eyleyelden ėy perī
Şimdi ādem görmez olmışdur raḳībüñ gözleri

---

267. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, Nev'î Dîvân, G. 62, s. 267
4b "ġayrıyı manẓar" **:** "ġayra naẓar" **M.**

268. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, Nev'î Dîvân, G. 517, s. 534 // Bu şiirin son iki beyti *Dîvân*'da şöyle geçmektedir:

Ṭatlu geldi ḫˇāceye fikr-i metā'-i Ḳandeḥār
Terk ėdüb biz tāc ile dülbendi alduḳ sāġarı (G. 517/4)

Fāris'üñ erbāb-ı naẓmı görse üslūbum benüm
Şā'ir-i Rūm'uñ olurdı Nev'iyā ḫāk-i derī (G. 517/5)

2 Ėtdiler vaṣf-ı miyānuña egerçi ḳīl u ḳāl
Bulmadılar hīç dehānuñda senüñ bir söz yėri

3 Yā çeküp tīr atmada meydān-ı ḥüsnüñde senüñ
Birbirinden ol kemān-ebrūlaruñ ḳalmaz gėri

4 Ḫāṭırından iltifāt ėtmek gėçer ben ḫākine
Ol şeh-i ‘ālī-cenābuñ n’ėylesün düşmez yėri

[54b] 5 Meclis-i naẓmı tamām ėtdüñ selām olsun saña
Nev‘iyā yā-hū bugün ‘uşşāḳa baḳılar gėri

269
Sā‘ī Çelebi
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Münḥarif ebrūlaruñ ėy ḳaşı yā mā-beyndür
Ġamzelerle çeşm-i ḫūn-rīzüñ ebū seyfeyndür

2 Leblerüñ Zemzem ruḫuñdur Ka‘be-yi aṣḥāb-ı dīn
Gözlerüñ miḥrābda ‘Oṯmān-ı Ẕinnūreyn’dür

3 Berr ü baḥr-i ḥüsne mālik tīġ-i ġamzeñle ḫaṭuñ
Kim maḳām-ı Ḫıżr u Mūsā mecma‘u’l-baḥreyndur

4 Seyl-i eşk-i dīde hecrüñle feżā-yı sīnede
Ayaġı baḥre revān olmış ṣan iki ‘ayndur

5 Va‘de geldükde vėr cān naḳdini cānāneye
Dīnüñi iḥyā ėden **Sā‘ī** edā-yı dīndür

2a Zemzem: Mekke’de bulunan bir kuyu ve bu kuyudan çıkan suyun adıdır. Hz. İbrahim’in eşlerinden Hacer’in, kendisi ve çocuğu için su bulmak gayesiyle Safa ve Merve tepelerine koşuşturması (sa‘y etmesi) esnasında -bir rivayete göre Cebrail kanadıyla, diğer bir rivayete göre çocuğu topuklarını yere vurmasıyla- bu iki tepe arasında çıkan kutsal sudur (Pala, 2009: 490).

270

Bezmī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Çihrem üstinde görinen ṣanmañuz ‘ayneyndür
Ḫāk-ı pāyında ḥabībüñ çaġlar iki ‘ayndur

2 Bir şeh-i ‘ālī-cenāba bendeyem biñ cān ile
Mefḫar-ı ḫalḳ-ı dü-‘ālem Seyyid’ül-Kevneyn’dür

3 Pertev-i nūr-ı cebīniyle münevverdür cihān
Gül-şen-i cennet cemāliyle o māhuñ zeyndür

4 Meylin ol sulṭāna gördi dīde ter düşdi dile
Nice demlerdür ki göñlümle gözüm mā-beyndür

5 Ka‘be-yi kūyuñda ḫalḳ ėy **Bezmī** çākerdür anuñ
Bendesi olmamaḳ īmān-ı enāma şeyndür

271

Sā‘ī Çelebi

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Yār aġyāra beni ḳıldı işāret gėçdi
Gūşe-yi çeşm ile ġamz ėtdi ol āfet gėçdi

2 Ṭās-ı nerrād-ı sipihri iñiletdi zārum
İşidüp anı muvaḳḳit dėdi sā‘at gėçdi

3 Nūş ėdüp bāde-yi ‘ışḳı ser-i kūyuñda şehā
Dil[den] āvāre olup mest ü melāmet gėçdi

[55a] 4 Fikr-i Leylī’yle yabanlarda gezerken Mecnūn
‘Arṣada sālik-i vādī-yi muḥabbet gėçdi

5 Bir gün ola ki cenāzeñ götürüp arduñca
Dėyeler **Sā‘ī**’ye Ḥaḳ eyleye raḥmet gėçdi

---

271. Bu şiir, nazire izlenimi vermektedir.

272

Nāmī

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 O mihr-i çarḫ-ı ḥüsnüñ èşigine yüzümi sürsem
Vefālar eylese ben ẕerresine ol güni görsem

2 Şarāb-ı la‘lüñi nūş èdenüñ göñlinde ġam ḳalmaz
Viṣālüñ ‘ālemine èrişen olur şeh-i ‘ālem

3 Vefālu dil-rubānuñ yolına cānlar fidā olsun
Vefāsuz dil-berüñ ben yolına cān vèrmezin ölsem

4 Ḳaçup benden olursan ġayra mā’il yoḳ mudur ḫavfuñ
Ḳıyāmetde ṭutam èy serv-ḳāmet dāmenüñ muḥkem

5 Şarāb-ı ‘ışḳı çoḳ nūş èdtmişem ġāyetde mest oldum
O yāruñ kūyına hīç nice varam **Nāmiyā** bilmem

273

Ve Lehu [Nāmī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Öldürürseñ de göñül ḳomaz èşigüñ ṭaşın
Ol senüñ pādişehüm yoluña ḳomış başın

2 Pīr olmış yaşarur gözi dèyelden berü yār
Başladı gizlemege merdüm-i çeşmüm yāşın

3 Şāh-suvārum ḳo beni ġāşiye-dāruñ olayın
Ṭutayın ben de senüñ bir yavaş atuñ başın

4 Ḫ̌ān-ı vaṣluñ ile dil-ḫasteyi añmaz olduñ
Kesme èy şāh-ı kerem gel o faḳīrüñ başın

---

273. Bu gazel Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü'ş-Şu‘arâ*'sında da (Sungurhan, 2017a: 833-835) geçmektedir.

3a "Şeh-süvārum beni ḳul eyle ḳapuñda luṭf èt" **M.**

4a "dil-ḫasteyi" **:** "dil-i ḫasteyi" **HÇT.**

4b "başın" **:** "aşın" **HÇT.**

5 **Nāmiyā** şem‘ ḳatı bī-edeb olmış o mehüñ
Ḳomaz öykinmesini rūyına kesüñ başın

274
Ṣādıḳ
mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Terāḳḳī buldı ḫūbān içre ol meh-pāre gün günden
Beni mihriyle ḳıldı z̲erre-veş āvāre gün günden

2 Ṣaḳın diḳḳatle nāẓır olma ėy dil ol ruḫı āla
Alup ‘aḳluñ saña āl eyleye el vere gün günden

[55b] 3 Bugün var kūyına şāyed görine ol güneş ṭal‘at
Bilürsin ḳutludur ėy ‘āşıḳ-ı bī-çāre gün günden

4 Ne ḥikmetdür bedende zaḫm-ı tīġüñ işleyüp artar
Oñulmaḳ ‘ādet iken ėy ṭabībüm yara gün günden

5 Ṭutup nabżum ba‘īd olduḳça benden ol ṭabīb-i cān
Ḳarīb oldı ecel bu **Ṣādıḳ**-ı bīmāra gün günden

275
[Ṣabrī]
mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 N’ola artarsa mihrüm ol ḳamer-ruḫsāra gün günden
Cemāli döndi anuñ mihr-i pür-envāra gün günden

2 Ėdüpdür gün yüzüñ z̲erre gibi ser-geşte ḫūrşīdi
Ḥarāret kesb ėderse n’ola ėy meh-pāre gün günden

3 Leṭāfet aḫz̲ ėder durmaz o lebler mihr-i rūyuñdan
Gelür le z̲ z̲et ṣan ėy tāze-nihālüm yāra gün günden

4 ‘İlāca varuram dārü’ş-şifā-yı kūyuña her gün
Yine derdüm füzūn olmaḳda vara vara gün günden

5 Ṣorarsa **Ṣabrī**-yi dil-ḫaste ḥālin ol ṭabīb-i cān
Żaʿīf ü nā-tüvān olmaḳdadur bī-çāre gün günden

276
Bezmī
mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bahār ėrdi n'ola cāy olsa bāġ ezhāra gün günden
Demidür baḫş olına berg ü bār eşcāra gün günden

2 Müşerref eyledi nev-rūz-ı rūşen köhne dünyāyı
Füzūn olmaḳdadur şimden-gėrü bir pāre gün günden

3 Müzeyyen olmaġ içün ʿālem envāʿ-ı şükūfeyle
Ḫudā tāb u ṭarāvet vėrmede gül-zāra gün günden

4 Nehār-ı ṣayf ile nev-rūz-ı ḥüsnüñ bir midür ėy meh
Mübārekdür bilürsin ėy ḳamer-ruḫsāra gün günden

5 Feżā zerrīn-ḳadeḥle ṭoldı zeyn oldı zamānıdur
Ḥabāb-āsā olursuñ **Bezmiyā** āvāre gün günden

[56a] **277**
[Dervīş Paşa]
mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1 Oldı göricek ḫaṭṭuñı şerm-ende benefşe
Olsa n'ola maḥzūn u ser-efgende benefşe

---

277. Eğridirli Hacı Kemâl'in Câmiʿu'n-Nezâ'ir'inde "benefşe" redifinin ilk olarak Ahmed Paşa tarafından Cem Sultan'a yazılan bir kasidede kullanıldığı ve söz konusu kasidenin diğer benzer şiirlere zemin oluşturduğu bilgisi verilmiştir: **CMN**. Şiir Nu. : 2169, s. 1848. // Pervâne Bey Mecmûası'nda bu ve müteakip benzeri şiirlerin zemin şiirinin Şehîdî'ye ait olduğu düşünülmüştür: **PBM**. Şiir Nu. : 6416, s. 2327 // Dervîş Paşa'ya ait bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālî'nin *Metāliʿu'n-Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 921) geçmektedir. Hisālî, zemin şiir olarak Kabûlî'nin matlaını verir; söz konusu matla şudur:

Ezhāra olup peyk-i şitā şerm-ende benefşe
Olsa n'ola maḥzūn u ser-efgende benefşe

2 Ḫaṭṭuñla görüp kākülüñi olsa ‘aceb mi
Sünbül buña āşüfte aña bende benefşe

3 Būy-ı ḫaṭ-ı müşgīnüñ ümīdine düşüpdür
Budur sebeb olmaġa perākende benefşe

4 Sevdā-yı ḫaṭuñ fikri anı ṭaġa düşürdi
Dīvāne gibi düşse n’ola bende benefşe

5 Eksük degül āhum ġam-ı ḫaṭṭuñla ḳış u yaz
Bende bulınur sünbül-i ter sende benefşe

6 Ol deñlü ṣabā eyledi gül-şende şaṭāret
Kim arḳaya dėvrildi ḳılup ḫande benefşe

7 **Dervīş** nice anı ḳıla ḫaṭṭuña teşbīh
Ḳanda ḫaṭ-ı ‘anber-şikenüñ ḳanda benefşe

278
Sā‘ī Çelebi
mef‘ūlü mefā‘ī̱lü mefā‘ī̱lü fe‘ūlün

1 Būy-ı ḫaṭuñı almasa gül-şende benefşe
Mest oluban olmazdı ser-efgende benefşe

2 Sevdā-yı ḫaṭ u zülfüñ ile olalı bāġī̄
Dīvāne olup düşdi şehā bende benefşe

3 Dėvşürmesidür var ise sulṭān-ı bahāruñ
Ṣarf-ı çemene oldı perākende benefşe

4 Būy-ı ḫaṭ-ı ‘anber-şikenüñ ġayrıda olmaz
Ḳanda ḳarabaş ėy gül-i ter ḳanda benefşe

---

278. Bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 92) geçmektedir.

4b Ḳarabaş: Ballıbabagillerden, çiçeği mavi ve menekşe renginde başakçıklar durumunda olan güzel kokulu bir bitki (*lavandula stoechas*) (Türkçe Sözlük, 2005: 1075).

5 Tersā-beçedür ḳoltuġına aldı külāhın
Küffāra yasaġ olalı dülbende benefşe

6 Bir mikḥaledür mīli anuñ sebze-yi terden
Ḫūbān-ı Ḫıṭā ile Semerḳand'a benefşe

7 Vaṣf-ı ḫaṭ-ı dil-dārda eş'ār-ı ḥasūd
Sā'ī gögerüp gėçdi ėdüp ḫande benefşe

279
Meylī Çelebi
mef'ūlü mefā'ī̱lü mefā'ī̱lü fe'ūlün

1 Boynını egüp tekye-yi gül-şende benefşe
Gėymiş oturur egnine gök-jende benefşe

[56b] 2 Sevdā-yı ḫaṭ-ı yāre düşüpdür gibi miskīn
Olmış ayaġı baġlu ser-efgende benefşe

3 Yıḳmış öñine şeb-külehin seyr-i çemende
Beñzer ṭuruşından ḳatı taḥsende(?) benefşe

4 Ḫaṭṭ-ı lebüñi görüp olur ḫaylī perīşān
Cem' olsa şarāb olmaġa her ḳanda benefşe

5 Yazın ṭaġılur ṣaḥn-ı çemen-zāra megesler
Ėrişdi bahār oldı perākende benefşe

6 Ṣaḥrālara yayılmaz idi kökelmek içün
Lāġar degül imişse ḳatı tende benefşe

7 **Meylī** ḳulınuñ tuḥfesidür bu ḫaṭ-ı şi'ri
Düşerdi saña ṣunmaġa ol bende benefşe

279. Bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālî'nin *Metāli'u'n-Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 921) geçmektedir.

280

Fidā'ī

mef'ūlü mefā'ī̱lü mefā'ī̱lü fe'ūlün

1 Berg içre arar şeb-nemi gül-şende benefşe
Ṭañ mı egilüp olsa ser-efgende benefşe

2 Girmezse ḳulaġına n'ola āhı hezāruñ
Penbeyle ėder gūşını āgende benefşe

3 Taḥrīk-i ṣabā ile aña sille urup berg
Oldı gögerüp 'ārızı şerm-ende benefşe

4 La'lüñde nedür ḫaṭṭ-ı ter ėy ġonçe-yi ḫandān
Ālūde olur mı 'acabā ḳanda benefşe

5 Ḥaẓẓ ėtse **Fidā'ī** n'ola ger tāze ḫaṭuñdan
'İllet bu ki merġūb ola ṭurfanda benefşe

281

Sipāhī

mef'ūlü mefā'ī̱lü mefā'ī̱lü fe'ūlün

1 Ḥayrān oluban ḫaṭṭuña gül-şende benefşe
Bī-hūde ėder ḥayret ile ḫande benefşe

2 Jengār-ı ḫaṭ u kākül-i pür-çīnüñ ucında
Sünbül yolınup oldı ser-efgende benefşe

3 Ḫaṭṭ-ı leb-i Şīrīn'üñe Ferhād olıcaḳdur
Düşse n'ola ol derd ile der-bende benefşe

---

280. Bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālî'nin *Metāli'u'n-Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 921)geçmektedir.

1a Bu mısra **56b** derkenarındadır. Derkenara yazılmış olan asıl mısraın yerine yazılmış mısra ise şudur:

"Ḥayrān oluban ḫaṭṭuña gül-şende benefşe" **M.**

281. Mecmûada bu şiirin sadece dört beyti verilmiştir. "**Rūm**" diye başlayan diğer beyte varak geçişinde rastlanmaması, mecmûanın bu kısmında da varak veya muhtemel evrâk kaybı olduğunu göstermiştir.

4 Bir pūla-durur baġı anuñ deste üşürür
Ėy ‘ārıżı gül ḳanda ḫaṭuñ ḳanda benefşe

[57a] **282**
[Nümāyī]
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ṣaġ u ṣol ėy serv-ḳad kim der-miyāndur ḫançerüñ
Dil-firīb ebrūlaruñdan ṣan nişāndur ḫançerüñ

2 Nice baş egsün efendi ġamze-yi ser-tīzüñe
Yüz çevirmez kimseden ṣāḥib-ḳırāndur ḫançerüñ

3 Üstine düşse ‘aceb mi teşne-dil ‘āşıḳlaruñ
Menba‘-ı ‘ayn-ı ḥayāt-ı cāvidāndur ḫançerüñ

4 Kimse aşmaz kirpige zülfüñ gibi sāde gėçer
Ġamze-yi ser-tīz-i çeşmüñden nişāndur ḫançerüñ

5 Var ise eşk-i **Nümāyī** ile vėrmişsin ṣuyın
Dem-be-dem ėy serv anuñ’çün ḫūn-feşāndur ḫançerüñ

---

4 “üşürür”: Mecmûada “işidür” şeklinde geçen kelime mana gereği “üşürür” olarak okunmuştur.
[57a] : 57a’dan öncesi ve **56b**’den sonrası için varak veya muhtemel evrâk kaybı tespit edilmiştir.
282. Başlıksız verilen bu şiirin Nümâyî’ye ait olduğu Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’inden anlaşılmıştır. Hisālî’nin mecmuasında Misâlî’nin şiiri zemin şiir olarak gösterilir (Kalyon, 2011: 921). Misâlî’nin matlaı şöyledir:

Cāme-yi surḫ u kebūd içre nihāndur ḫançerüñ
Ṣan şafaḳ içre hilāl-i āsumāndur ḫançerüñ

283

‘İzzetī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Cāme-yi şeb-gūn ile cānā ‘iyāndur ḫançerüñ
Ẓulmet içre Āb-ı Ḥayvān’dan nişāndur ḫançerüñ

2 Bir dem içinde nice başlar keser ḳanlar ṣaçar
Tīġdur yā ejder-i āteş-feşāndur ḫançerüñ

3 Cān vėrüp düşüp olurlar üstine dil-ḫasteler
Şöyle beñzer pāre-yi yaḫdan nişāndur ḫançerüñ

4 Tīġüñe meyl ėtmem olsa Āb-ı Kevs̲er’den nişān
Nice demlerdür şehā ḫāṭır-nişāndur ḫançerüñ

5 **‘İzzetī**’nüñ sīnesin mecrūḥ ėdüp inkār ėder
Bu yėter şāhid aña kim cümle ḳandur ḫançerüñ

284

Menba‘ī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 ‘Ālemī ḳırdı gėçürdi bī-emāndur ḫançerüñ
Gūyiyā dünyāda bir ṣāḥib-ḳırāndur ḫançerüñ

2 Boynı baġlu ḳuluñam dėrse inanmam dil-berā
‘Ālem içre server-i gerden-keşāndür ḫançerüñ

---

283. Bu şiirin matlaı Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 921) geçer. ‘İzzetî’nin matlaı mecmûada şöyle geçer:

Cāme-yi şeb-gündan cānā ‘iyāndur ḫançerüñ
Ẓulmet içre Āb-ı Ḥayvān’dan nişāndur ḫançerüñ

Hisālî, Misâlî’nin şiirini (Kalyon, 2011: 921), benzer şiirlere zemin olarak gösterir; şiirin matlaı şudur:

Cāme-yi surḫ u kebūd içre nihāndur ḫançerüñ
Ṣan şafaḳ içre hilāl-i āsumāndur ḫançerüñ

284. Kâtip Menba‘î Çelebi’ye ait nazire niteliğindeki bu şiirin matlaı, Kabîlî’nin “*Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş‘âr*” (Gürbüz, 2011: 987) ve Peşteli Hisālî’nin *Metāli‘u’n-Nezâ’ir* (Kalyon, 2011: 215) mecmûalarında da geçmektedir.

3 Yanuña ḳalmaz eyā ḫūnī ḳatı tīz ṣatılur
Dem-be dem ṣu yėrine dökdügi ḳandur ḫançerüñ

4 Ḳanuma girdi boyınca ḥālüme raḥm ėtmedi
Yėrine vardı yatur şimdi nihāndur ḫançerüñ

5 Olsa ḫūn-ālūd ṣan bād-ı ṣabādan kec olur
Gül-şen-i ḥüsnüñde naḫl-ı erġavāndur ḫançerüñ

[57b] 6 Öpsem olmaz acı dil vėrür nigārā herkese
Diline perhīzi yoḳ bir bed-zebāndur ḫançerüñ

7 Yėr ėderse **Menba‘ī**'nuñ cānı içre yėridür
Cān ḳatar cānına yār-ı nükte-dāndur ḫançerüñ

285
Mānī
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Rā ḳaşuñ ṭuġra-durur andan nişāndur ḫançerüñ
Anuñ içün ‘āleme ḥükmi revāndur ḫançerüñ

2 Mıṣr ü Şām u Hind'i aldı ḳabża-yı tesḫīrine
Berr ü baḥre ḥükm ėder ṣāḥib-ḳırāndur ḫançerüñ

3 Bir nice maẓlūmı öldürmiş yine ḳan eylemiş
Anuñ içün ėy perī günden nihāndur ḫançerüñ

4 Kim içerse artıḳ ölmez ḫaşre dek bāḳī ḳalur
Şöyle beñzer Āb-ı Ḥayvān'dan nişāndur ḫançerüñ

---

285. Şener DEMİREL, Mânî - Dîvân ve Şehr-enîz-i Bursa, G. 55, s. 76 // Hisālî'nin *Metāli‘u'n-Nezâ'ir* mecmûasında Misâlî'nin şiiri, benzer şiirlere zemin şiir olarak (Kalyon, 2011: 921) gösterilir. Misâlî'nin matlaı şöyledir:

Cāme-yi surḫ u kebūd içre nihāndur ḫançerüñ
Ṣan şafaḳ içre hilāl-i āsumāndur ḫançerüñ

3b "günden" **:** "gözden" **D.**

5 Diş bilermiş ḳanını dökmege **Mānī** ḫastenüñ
Kimseye raḥm eylemez bir bī-emāndur ḫançerüñ

286
[Hüdāyī]
mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün

1 Cemāl-i bā-kemālüñ bī-mi̱sāl olmaḳda gitdükçe
Dem-ā-dem 'ārıż-ı gül-gūnuñ āl olmaḳda gitdükçe

2 Gidersin ḫāne-yi aġyāra gerçi söylemez ammā
Ġamuñla 'āşıḳ-ı şūrīde lāl olmaḳda gitdükçe

3 Bėlüñ ḳuçmaḳ şehā hīç ḫāṭır-ı 'uşşāḳdan gitmez
Göñül 'ışḳ-ı miyānuñla ḫayāl olmaḳda gitdükçe

4 Niçün yād eylemezsin yār ėdersin 'āşıḳ-ı zāruñ
Meded ḳıl dest-gīr ol pāy-māl olmaḳda gitdükçe

5 Dilümden gitmez oldı 'ışḳuñ ile rā ḳaşuñ vaṣfı
Hüdāyī derd-mendüñ ḳaddi dāl olmaḳda gitdükçe

287
'Ulvī
mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün mefā'ī̱lün

1 Dirīġā seyl-i eşküm cūy-bār olmaḳda gitdükçe
Benüm servüm ḫas u ḫāra kenār olmaḳda gitdükçe

2 Ḳarār ėtmez o meh ġam-ḫāneme bir laḥza [geldükçe]
Anuñ'çün 'aḳl u fikrüm tār u mār olmaḳda gitdükçe

---

286. Bu gazel, **57b** sayfasının derkenarındadır. **//** Hüdâyî-yi Kadîm üzerine yapılmış çalışmalarda (Yekbaş, 2005; Demiralay, 2007; Kaçalin, 2016) bu şiire rastlanılmamıştır.

287. İsmail ÇETİN, Derzî-zâde 'Ulvî Dîvânı, G. 540, s. 497

2 Uyak gereği 1. ve 2. mısra'ların yerleri *Divan*'dan istifade edilerek değiştirilmiştir. Esasında şiirin beyitlerinin yerleri de farklılık arz etmektedir: Şiirin mecmûada 2. beyiti, Divan'da 3; 3. beyit ise *Divan*'da 4. beyit olarak verilmiştir. Beyitler arası mısra karışıklığı olmadığı için mana bozukluğuna da sebebiyet veremeyeceği düşünülerek bu açıdan herhangi bir beyit sıralaması düzenlemesine gidilmemiştir.

2b "fikrüm" **:** "ṣabrum" **D. //** "tār u mār" **:** "bī-firār" **D.**

3 Müyesser olmadı hergiz viṣāluñ şehrine ėrmek
Ceres gibi işüm feryād ü zār olmaḳda gitdükçe

4 ʻAceb kimdür [benüm] māh-ı neve teşbīh ėden cismüm
O bedr olmaḳda [dā'im] ben nizār olmaḳda gitdükçe

5 O büt eyler ayaġuñ manṣıb-ı aʻlāya ėrmekde
Dil-i **ʻUlvī** ayaḳlarda ġubār olmaḳda gitdükçe

288

Rüstem Pāşā-zāde Ḥasībī Efendi [Ḥasībī]
fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

1 Olmazın ḫāṭır-mükedder ben ġam-ı ferdā içün
Çekmezin bār-ı cefāsın kimsenüñ dünyā içün

2 Teşne-leb olsam eger bezm-i erāẕilde dilā
Āb-ı rūyum ḫāke ṣalmam bir ḳadeḥ ṣahbā içün

[58a] 3 Ėtme bī-hūde ṭaleb ėy rāġıb-ı dünyā-yı dūn
Naḳd-ı ʻömrüñ ḳılma żāyiʻ bir ʻabeṣ kālā içün

4 Ḫāṭıruñ mir'ātını jeng-i kederden pāk ėdüp
Lāyıḳ-ı ʻarż-ı cemāl ėt şāhid-i raʻnā içün

5 Eyleme ḫāke berāber gevher-i nāmūsuñı
Beẕl-i ʻarż ėtme ṣaḳın dünyā vü mā-fīhā içün

6 Olmasın eyyām-ı ʻayşuñ telḫ meyl-i cāh ile
Ḳalbüñi ḳılma mükedder bir ḳuru ġavġā içün

7 Şāhbāz-ı evc-i istiġnā-iken ʻālemde ben
Ḫāk olursam yėridür sen ḳāmet-i bālā içün

8 Söylese ḥālin **Ḥasībī** ḳaṣd-ı düşnām eyle sen
Ḳand iḥżār eyle ol ṭūtī-yi şekker-ḫā içün

5a "o büt eyler" **:** "öpüp eller" **M.**

288. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

289

Sūzī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Şīve-yi müşgīn-ġazālān çeşm-i fettānuñdadur
Āb-ı rūy-i dil-berī çāh-ı zeneḫdānuñdadur

2 Pāy-der-gil eyledi serv-i revān-ı gül-şeni
Ol ḫırām-ı nāz kim ḳadd-i ḫırāmānuñdadur

3 Berg-i güldür gūyiyā āb üzre düşmiş cā-be-cā
Ḳatrehā-yı ḫūn-ı dil kim tīġ-i bürrānuñdadur

4 Ṣalsa pertev ‘ālemi sūzān ėder bir lem‘ası
Ol muḥabbet sūzı kim ‘uşşāḳ-ı nālānuñdadur

5 **Sūziyā** mār-ı elem sīneñde olmış cāy-gīr
Var ise genc-i muḥabbet ḳalb-i vīrānuñdadur

290

Nev‘ī Efendi

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Dökse yaş erbāb-ı miḥnet çeşm-i pür-ḫūn-ābdan
Yėg düşer her ḳaṭresi biñ gevher-i nā-yābdan

2 Bāde-yi peymāneden ‘ışḳ ehli cismin çāk ėder
Ṣanasın gül açılur ḫūrşīd -i ‘ālem-tābdan

3 Ḥamdülillāh ġam degül zāhid tehī-dest olduġum
Ṭoludur peymāne-yi çeşmüm şarāb-ı nābdan

---

289. Bu şiir, muhtemelen Fuzûlî Divanı’ndaki G. 90 (Parlatır, 2002: 240)’a naziredir. // ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin Osmanlı şiiri üzerindeki kuvvetli etkisi düşünüldüğünde şiirin zemini muhtemelen Nevâyî tarafından (Çetindağ, 2006: 163) atılmıştır. Nevâyî’nin *Fevâyidü’l-Kiber*’deki matlaı şöyledir:

> Gūyiyā köñlüm taḫayyül mülkiniñ sulṭānıdur
> Kim ḫayāl içre ḳılur her ‘īş kim imkānıdur (**FDK.** 140/1)

290. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, Nev‘î Dîvân, G. 323, s. 423

4 Cāmuñuñ her ḳaṭresi sāḳī şerār-ı sūz-baḫş
Bunca āteşler nedür bu lāle-yi sīr-ābdan

[58b] 5 Meskenüñ geh ḫān-ḳāh olsun gehī deyr-i muġān
Sā'il-i ḳurb-ı Ḫudā ol **Nev'iyā** her bābdan

291
Maḳālī
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Dil ḫānesin ġam-ı ruḫ-ı cānān açar ḳapar
Ḫalvet-serā-yı ḫāṣṣını sultān açar ḳapar

2 Seyr ėtdürür iki dizi lü'lü'-i şeh-vār
La'l-i lebüñ ki ḥoḳḳa-yı mercān açar ḳapar

3 Şeh-perlerini nāz ile şāhīn-i zülf-i yār
Cān murġınuñ şikārına her ān açar ḳapar

4 [Ben 'andelībin ol yüzi gül görse nāz ile
Destinde bir kitāb-ı Gül-istān açar ḳapar]

5 Der-bānuñ olmış ėy ṣanem aġyār-ı bed-liḳā
Ḥayfā ki bāb-ı cenneti Şeyṭān açar ḳapar

6 Naẓmuñ **Maḳālī** ḳomadı raġbet cevāhire
Ṣarrāf-ı dehr bir ḳurı dükkān açar ḳapar

4a "sūz-baḫş" **:** "nūr-baḫş" **M.**

291. Bu şiir "Makālî" başlığı altında Riyâzî'nin *Riyâzu'ş-Şu'arâ* (Açıkgöz, 2017: 300) ve 'Ahdî'nin *Gülşen-i Şu'arâ* (Solmaz, 2017: 280) tezkirelerinde de geçmektedir.// Makālî'nin bu gazeli mecmûada Derzî-zâde 'Ulvî tarafından tanzîr ve Zihnî tarafından tahmîs edilmiştir.

1b "ḫāṣṣını" **:** "ḫāṣṣumı" **RZŞ.**

2a "dizi" **:** "düri" **RZŞ.**

4 Bu beyit *Gülşen-i Şu'arâ*'da yoktur.

4b Gül-istān: İranlı şair Sa'dî-yi Şîrâzî'nin adı *Bûstân*'la beraber anılan diğer meşhûr kitabı.

292

‘Ulvī

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

1 Ḥüsn-i niḳābın ol şeh-i ḫūbān açar ḳapar
Ṭāvūs-ı şeh-perin dem-i cevlān açar ḳapar

2 [Bülbül-i ġarībe olmadı tīmār gerçi kim
Gül defterin nesīm-i gül-istān açar ḳapar]

3 [Girmez metā‘-ı vuṣlat ele nice demdür āh
Ṭullāb-ı çarḫ ḫˇāceye devrān açar ḳapar]

4 Bā-şāhbāz-ı der-geh ėder ṣayd-ı murġ-ı rūḥ
Mestāne gözlerin o fettān açar ḳapar

5 Dil ḳaṣrınuñ kelīdi ġam-ı yār elindedür
Der-gāh-ı şāh-ı ‘ālemi der-bān açar ḳapar

6 Ḫarc ėtdi naḳd-ı eşkini yāḳūt la‘lüñe
Ṣarrāf-ı dīde bir ḳurı dükkān açar ḳapar

7 Eş‘ār-ı **‘Ulvī**’ye gözi ṭuş oldı var ise
Mecmū‘asını nāz ile cānān açar ḳapar

293

Ferd

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Yoḳ nesnemüz ki lāyıḳ ola ḫāk-i pāyuña
Ancaḳ devām-ı devletüñ içün du‘ādayuz

---

292. İsmail ÇETİN, Derzî-zâde ‘Ulvî Dîvânı, G. 189, s. 302 **//** Bu gazelin uyakları, “Derzî-zâde ‘Ulvî” çalışmasında “açar ḳaçar” olarak geçmektedir. **//** Makālî’nin bu mecmûada da bulunan “*açar ḳapar*” redifli gazeline naziredir. **//** Bu şiirin 2. ve 3. beyitleri, mecmûada; 4. ve 5. beyitleri Dîvân’da yoktur.

6a “ḫarc ėtdi” **:** “ṣarf ėtdi” **D.**

6b “dīde” **:** “dehr” **D.**

7a “tuş oldı” **:** “dūş oldı” **D.**

294
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Sipāhī Aḥmed Çelebi	**Sā‘ī Çelebi**
Ayaġ’ayaġ üzere nūş ėdelüm	Menzil uzaḳ ayaḳ ayaḳ gidelüm

[59a] **295**
Su‘ūdī-zāde Ḳadrī Çelebi Zekeriyyā Efendi’ye Dėdügi Ḳaṣīdedür [Ḳadrī]
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Pertev-i mihr-i cihān-tāb ile Üstād-ı Ezel
Başladı berf ü yaḫuñ müşkilini ėtmege ḥal

2 Bīşe-yi ṭārem-ı çārümde açup pençesini
Şīr-veş mihr-i felek ėtdi yine ḳaṣd-ı Ḥamel

3 Bāġda her gül-i rengīn işin altun ėtdi
Pūte-yi ġonçeye şeb-nem ėdicek ṭarḥ-ı ‘amel

4 Sāye-yi ebr ile mānend-i şeb oldı ‘ālem
Lāleler gül-şene dikse n’ola yėr yėr meş‘al

5 Tel ḥār ile bir dil-ber-i ra‘nāya döner
Pür ola rişte-yi bārān ile çün sebze-yi tel

6 Naḳl ėdüp gül-şene esbāb-ı neşāṭı ėdelüm
İḫtiyār-ı gül ü mül terk-i tenūr u minḳal

7 Va‘deler ėtmiş idüñ gelmege bezm-i çemene
Şimdi ėy sāḳī-yi gül-çihre ḫilāf eyleme gel

---

294. Sadece ilk beytinin verilip, varak geçişinde devamına rastlanılamaması, bu şiirin matlaından sonra varak veya muhtemel evrâk kaybını olabileceğini düşündürmüştür. Şiir muhtemelen müşterek gazeldir; mecmûada sadece ilk beyti verildiği için müfred kabul edilmiştir.

[59a] : Bu varaktan öncesi için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir.

295. Derkenar Bilgisi: Su‘ūdī Efendī Ḥaleb’e ḳāḍī olduḳda Ḳadrī Çelebi-bile gitmek murād ėdinüp ḳırḳdan teraḳḳī ile munfaṣıl olmaḳ recāsına mezbūr ḳaṣideyi ve āḫirinde mesṭūr olan ḳıṭ‘a-yı ṭalā Rūmeli ḳaḍī-‘askeri Zekeriyyā Efendī’ye dėmişdür.

8 Gül-i sīr-āb ruḫuñsuz vėre yārāna ṣudā‘
Bāde-yi nāb lebüñsüz vėre rindāne kesel

9 Ḥall ėdüp yaḫ varaḳ-ı sīmi şikeste baḳa
Cūy-bār ile çeker ṣafḥa-yı bāġa cedvel

10 Nā-geh mecmū‘a-yı bāġa ola taḥrīr-nüvīs
Ser-i erbāb-ı divel dāver-i Bercīs-maḥal

11 Efḍal-ı dehr semiyy-i Zekeriyyā-yı nebī
Ṣadr-ı seccāde-nişīnān-ı Nebiyy-i Mürsel

12 Ṣaf-ı erbāb-ı kemālāta İmām-ı A‘ẓam
Meclis-i faẓl u ‘ulūm u hünere ṣadr-ı ecell

13 Faẓla-yı cāme-yi iclāli sipihr-i aṭlas
Pāre-yi na‘li gele gūşe-yi Bercīs ü Zuḥal

14 Olalı nāḫun [u] nūk-ı ḳalemi ‘uḳde-güşāy
Ḥall olupdur girih-i müşkil mālā yenḫal

15 Ėtmege çeşm-i cihān-bīn-i ‘ulūmı rūşen
Ḫāmesi mīl-i zer-endūd u devātı mikḥal

16 Pençe-yi mihr kef-i cūdı ile baḥs ėdemez
Pençe-gīr ola mı hīç Rüstem-i Zāl ile eşell

[59b] 17 Serverā ḫunk-i felek emrüñe rām olsa n’ola
Oldı çün dest-i cebīnet-keş-i ḳadrüñde kesel

18 Şīr-i ġarrende-yi meydān-ı kemālāta ne ġam
Rūbeh-āsā ṭutalum ḫaṣm ėde āheng-i ḥiyel

19 Nükhet-i ḫulḳuña taḳlīd ėder a‘dā ammā
Vėre mi ca‘l ile būy-ı gül-i gül-zārı cu‘al

11 Mecmûada bu beyit kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

20 Ḥaşre dek ḫalḳ-ı cihān eylese tafṣīl ü beyān
Ḳala ʻālemde yine defterde faẕluñ mücmel

21 İḫtişār eyle sözi başla duʻāya **Ḳadrī**
Ẓāhir olsun dėr iseñ nükte-yi mā ḳall ve dell

22 Nitekim ṣadr-ı serīr-i çemeni şāh-ı bahār
Göre verd-i çemen-ārā-yı gül-istāna maḥal

23 Rifʻat ü ʻizzet ile mesned-i devletde müdām
Ber-ḳarār eyleye sulṭān-ı ezel-i ʻizz ü cell

24 Rızḳ-ı erbāb-ı dil olduḳça ḳapuñda taḳsīm
Oḳuna nāmuña her rūz nice medḥ u ġazel

296
Ve Lehu Ḳıṭʻa [Ḳadrī]
fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

1 Derd-i ġamla ḥasb-ı ḥāli saña taḳrīr eyleyem
Gūş ḳıl ėy āfitāb-ı ṭārem-i cāh u celāl
2 Miḥnet-i eyyām ile oldum hilāl-āsā żaʻīf
Eyledüm ʻazm-ı sefer çün ḳalmadı ṣabra maḥāl
3 Ḥażretüñden n'ola ümmīd-i teraḳḳī eylesem
Mihrden olsa cüdā olur teraḳḳīde hilāl

[60a] **297**
fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

باد جاهت بی قیاس و باد فیضت بی کران
باد عزت بی زوال و باد عمرت [جاودان]

297. Farsça beyit. // **60a**'nın derkenarına başlıksız olarak yazılan bu beytin şairi tespit edilememiştir.

298

Ḳaṣīde-yi Bāḳī Efendi [Bāḳī]

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̱lü fā'ilün

1 Gül meclisinde lāle yine ḳıldı āşikār
Āyīn-i bezm-i 'işret-i Cem-şīd-i kām-kār

2 Gül-zāra gel ki cümle cihāndan nümūnedür
Ṣaḥn-ı çemende ḥāṣıl olur seyr-i her diyār

3 Döndi diyār-ı Rūm'a semenlerle gül-istān
Gūyā ki sevād-ı mülk-i Ḥabeş'dür benefşe-zār

4 Ṣaḥrāyı ḳıldı lāle Bedaḫşān vilāyeti
Gül-zārı ėtdi tāze çemen mülk-i sebze-zār

5 Dūlāb ḳurdı ḳavs-ı ḳuzaḥ bāġ-ı 'āleme
Mīzāb gibi her yañadan aḳdı cūy-bār

6 Çarḫ oḳlarını atdı yine gül-şene seḥāb
Altun göbeklü bir siper-i la'l ṭutdı ḫār

7 Gösterdi āb 'aks-ı gül-i bāġı nitekim
Ruḫsāra fetḥi āyīne-yi tīġ-i şehriyār

8 Ol kim ġubār-ı der-gehine intisāb ile
Eflāka ėrdi küngüre-yi tāc-ı iftiḫār

9 Mülk-i suḫende nevbetümüz çaldı rūzigār
Āfāḳı ṭutdı velvele-yi kūs-ı iştihār

10 **Bāḳī** ne deñlü sözlerüñ āb-ı revān ise
Aḳar ṣu gibi yėrde gerek rūy-ı i'tiẕār

---

298. Sabahattin KÜÇÜK, Bâkī Dîvânı, K. 17, s. 38-39

3a "gül-istān" **:** "ṣaḥn-ı bāġ" **D.**

7b "ruḫsāra fetḥi" **:** "nuṣret yüzini" **D.**

11 Ḳanda gedā-yı bī-ser ü pālar senüñ gibi
Ḳanda edā-yı medḥ-i şehinşāh-ı kām-kār

12 Yüz sür Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a niyāz [ü] taẕarru' ėt
Olsun mezīd 'ömr-i Ḫudāvend-i rūzigār

13 Ḳadr [ü] şerefde her gėcesi Leyletü'l-berāt
Eyyām-ı 'ömr-i devleti nev-rūz u nev-bahār

299
Müfred [Hüdāyī]
mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Çemende ṣanmañ olupdur şükūfeler tezyīn
Ġamuñla ḫaste yaturken çiçek çıḳardı zemīn

300
Bāḳī
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ne şeref cāhil eger olsa zamānen sābıḳ
Gül-i ter soñra gelür gül-şene evvel ḫas u ḫār

[60b] **301**
Şenā'ī
mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1 Müneccim gevher-i nā-yāb-ı la'lin bī-nişān söyler
Ne dem kim noḳṭa-yı reml ile ġā'ibden nişān söyler

11a "ḳanda" **:** "ḳandan" **D. //** "kām-kār" **:** "tāc-dār" **D.**

299. Hakan YEKBAŞ, Hüdâyî-i Kadîm Dîvânı, Matla 5, s. 404// Mecmûa çalışmalarında bu şiir Hüdâyî'ye (Evecen, 2011: 196) ve Râziye Kadın'a (Avcı, 2018: 587-619) yazılmıştır.

1a "ṣanmañ" **:** "ṣanma" **a.g.e.**

300. Sabahattin KÜÇÜK, Bâkī Divanı, K. 25, 26. beyit, s. 68

1a "cāhil eger" **:** "cāh ile ger" **D.**

301. Nazire izlenimi veren bu şiirin ilk iki beyti Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*'sında da (Sungurhan, 2017a: 256) geçmektedir.

2 Degül ‘ışḳ ehli güftār-ı lebüñden bir nefes ḫālī
Ne mümkin başını kesseñ de cānā bir zamān söyler

3 Dehānı yoḳdur ol servüñ tekellümden degül ḫālī
Meger la‘līn-ḳafesde ṭūtī-yi şīrīn-zebān söyler

4 Zebānın şaḳḳ ėdüp tīġ ile ḳaṭ‘ ėtseñ eger başın
Ḳalem vaṣf-ı dehānuñ ḫuşk-leb raṭbü’l-lisān [söyler]

5 **Senā’ī** oldılar şehrī ḳamer devrinde meh-rūlar
Ėderse ẓāhiren ‘uşşāḳa istiġnā nihān söyler

302

[Tercī‘-i Bend-i Raḥmī]

mef‘ūlü mefā‘īlün mef‘ūlü mefā‘īlün

I

1 Ėy dil nice bir dehrüñ derdin çekesin muḥkem
Bu bār-ı girān ėtdi ḳaddini sipihrüñ ḫam
2 Yād eyleyeyin gūş ėt bir ḥādiṣe-yi mu‘ẓam
Bu ḳıṣṣā beyānında oldı nice dil ebkem
3 Bir gevher-i yektādan ḫalḳ oldı ḳamu ‘ālem
Cehl ile kimi cāhil ‘ilm ile kim a‘lem
4 [Vaṣl ile kimi şādān hecr ile kimi pür-ġam
Kimisi gedā olmış kimisi şeh-i ekrem]
5 Ġafletle naẓar ḳılma aç gözüñi gel bir dem
Bu mes’ele baḥsinde ‘āḳiller olur mülzem
6 Bu bezm-i ṭarab-sāza geh gāh oluban maḥrem
Tācını ėdüp kej-rev ‘ıyş eyler idi ḫurrem
7 Cem cāmını nūş ėtdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm gėrü bāḳī ‘ālem gėrü bu ‘ālem

2a “kesseñ de cānā” **:** “kessek de cānān” **HÇT.**

302. Mustafa ERDOĞAN, Bursalı Rahmî ve Dîvânı, Tcb. s. 96-98**//** Dîvân’da bu şiir musammat olarak değerlendirilmiştir.

I. 2b “Bu ḳıṣṣa beyānında ‘āḳiller olur mülzem” **M.**

I. 5b “‘āḳiller olur mülzem” **:** “ oldı nice dil ebkem” **M.**

II

[Īcād ėdicek Vācib bu ‘ālem-i imkānı
Bir gevher-i pāk ėtdi māhiyyet-i insānı
Derc eyledi ḳalbinde gencīne-yi pinhānı
Nefs ejderidür anuñ her laḥẓa nigeh-bānı
Dil kişverinüñ olmış her biri birer ḫānı
İllā n’ėdelüm ‘ālem olmasa eger fānī
‘Ayyār-ı felek ḳapdı tāc-ı ser-i ḫaḳanī
Nūş ėtmedi İskender ser-Çeşme-yi Ḥayvān’ı
Ṣoñ ucı yėle vėrdi evreng-i Süleymān’ı
Geşt ėtmege ‘azm ėtdüm eṭrāf-ı gül-istānı
Bu beyti oḳur gördüm bülbül ėdüp efġānı
Gūş eyleyicek güller çāk ėtdi girībānı
Cem cāmını nūş ėtdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm gėrü bāḳī ‘ālem gėrü bu ‘ālem]

III

[Cellād-ı felek her dem ger çekse dilā şimşīr
Tut gerden-i teslīmüñ yoḳ ġayrı daḫı tedbīr
Ne yazdı ise başa bir bir getürür taḳdīr
Ger nīk ü eger beddür olmaya ḳażā taġyīr
Bir yañadan ḫār-ı ġam oldı bańa dāmen-gīr
Ālām-ı ser-encāmuñ seyrān ėdicek bir pīr
Bir cām ṣunup ḳıldı sūz-ı dilüme te’sīr
Ṣan āb-ı ḥayāt ile ḳılmışdı anı taḫmīr
Vaṣfında ḫıred ‘āciz diller ėdemez ta‘bīr
Oldı dil-i vīrānum anuñla o dem ta‘mīr
Ol cām-ı ṣafā-baḫşuñ eṭrāfına bī-taḳṣīr
Bu beyt-i dil-āvīzi ḳılmışlar idi taḥrīr
Cem cāmını nūş ėtdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm gėrü bāḳī ‘ālem gėrü bu ‘ālem]

IV

[Seyrān ėdeyin dėrseñ pür-ḫūn ser-i Dārā'yı
Var deşt-i fenā içre gör lāle-yi ḥamrāyı
Dünyāya ḳıyās ėtseñ ger füsḥat-ı ʻuḳbāyı
Seyr eyle meşelleşde eşkāl-i zevāyāyı
Bir sāḳī-yi meh-veşden nūş ėt yüri ṣahbāyı
Düş kūy-ı ḫarābāta ol ʻāşıḳ-ı rüsvāyī
Rūḥānī naẓar eyle görseñ ruḫ-ı zībāyı
Ṣūretde yürür ḳalma fehm eyle bu maʻnāyı
Bu pendi işitdükde ol dem dil-i şeydāyī
Mey-ḫāneye ʻazm ėtdi geşt eyledi her-cāyı
Bir encümene ėrdüm gördüm nice dānāyı
Her biri ṭutar elde cām-ı ṭarab-efzāyı
Bu beyti oḳur gördüm baġrını delüp nāyı
Şevḳ ile semāʻ eyler ol dem nice Mollāyī
Cem cāmını nūş ėtdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm gėrü bāḳī ʻālem gėrü bu ʻālem]

V

[Raḥmī n'ola ṭāliʻden eylerse şikāyetler
Çekdi bu feleklerden çoḳ dürlü felāketler
Nā-ehle müyesserdür her dürlü saʻādetler
Dānā-dil ü kāmiller çekmekde melāmetler
ʻĀḳil ola divāne fikr olsa bu ḥāletler
Nā-dāna neden bilsem āyā bu ri'āyetler
Bir gün beni ḫāk eyler āḫir bu ḳaṣāvetler
Sifle olanuñ varur ayaġına devletler
Cān ile perī-rūlar eyler nice ḫidmetler
Var ise ḳıyāmetden oldı bu ʻalāmetler
Ẕevḳ ile sürūr ile ėtdi nice ʻişretler
Dünyā gibi ʻuḳbāda sürsüñ nice rāḥatlar
Cem cāmını nūş ėtdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm gėrü bāḳī ʻālem gėrü bu ʻālem]

303

Ẕātī

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Muḥabbet şāhınuñ oldum ten-i zerd ile bir şīri
Duḫān-ı āhum anuñ’çün ṭaḳupdur bańa zencīri

2 Yine ḳan eylemiş ėy dil şehüñ şemşīri vü tīri
Sen anuñ tīrini ḥabs ėṭ benüm boynuma şemşīri

3 Güneş ḥüsnüñ görüp dīvāne olmış çarḫa girmişdür
Şu‘ā‘ı boynına anuñ anuñ’çün ṭaḳdı zencīri

[61a] 4 Ṭutuşdı nice nice pehlevānlar başmadı kimse
Cihānda küşt-gīri āteş-i ‘ışḳ-ı cihān-gīri

5 Nihāl-i serv-i ra‘nāyı dikelden bāġ-ı ḳalbümde
Girüpdür göñlüme **Ẕātī** kemān-ebrūlaruñ tīri

304

Ṣānī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Nice ruḫ reşk-i gül ü lāle-yi ḥamrādur bu
Nice fem ġonçe-yi Bāġ-ı İrem-ārādur bu

2 Mey ü maḥbūba düşinme çıḳar elden zer ü sīm
Giderek müflis ėder müsrif-i dünyādur bu

3 Görmek ile yüzüñi ḳalbe ḳanā‘at gelmez
Seyr-i dil-dāra doyulmaz ne temāşādur bu

4 Dėdüm üftādeñi ṣalduñ niye ferdāya dėdi
Ḫāṭır-ı ‘āşıḳa bir gūne tesellādur bu

5 Būse vėr **Ṣānī**’ye ḳılsun dėr iseñ vaṣf-ı lebüñ
Ḳand ile besleyicek ṭūtī-yi gūyādur bu

---

303. Mehmed ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ, Zâtî Dîvânı, G. 1562, s. 360

304. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

305

Şem‘î

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Baña olduḳça ġam-ı ‘ışḳ ile leẕẕet bāḳī
Saña olsun ṣanemā devlet ü ‘izzet bāḳī

2 Hele biz şimdi lebüñ cāmını nūş eyleyelüm
Aramuzda senüñ ile yine ṣoḥbet bāḳī

3 Cevri çoġ ėtse baña ġam degül ol ġonçe dehen
Bu imiş naḥnu ḳasemnādaki ḳısmet bāḳī

4 Cān çıḳınca hele ḫidmetde bir eksük ḳomaduḳ
Eger ölmezsek efendi yine ḫidmet bāḳī

5 Şimdi bu bendelere luṭfuñı göster görelüm
Ṣoñra cevr eyler iseñ **Şem‘î**’ye miḥnet bāḳī

306

Ḫālişî

mef‘ūlü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ūlün

1 Levḥ-i ruḫuñ üstindeki şol ḫaṭ ki celīdür
Dil-ḫastelerüñ ḫaṭṭ-ı berāt-ı ecelidür

305, Murat Ali KARAVELİOĞLU, Şem‘î Dîvânı, G. 190, s. 238-239 **//** Bu şiir Necâtî Beg Dîvânı’ndaki G. 604 (Tarlan, 1992: 420)’e naziredir: **PBM**. Şiir Nu. 8147, s. 2926. Necâtî’nin matlaı şöyledir:

Sāḳiyā çünki degül kimseye furṣat bāḳī
Gel ṣabūḥı içelüm var ola elbet bāḳī (G. 604/1)

1a “baña” **:** “bile” **D. //** “leẕẕet” **:** “miḥnet” **D.**
1b “ṣanemā” **:** “bu ṣafā” **D.**
2a “biz” **:** “gel” **D. //** “lebüñ” **“:** felek” **D.**
3a “ėtse” **:** “eyle” **D. //** “ol” **:** “ėy” **D.**
3b Naḥnu ḳasemnā : اَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ ؕ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
“Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyor? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık.” **(Zuhruf/32)**
4a “hele ḫidmetde bir eksük ḳomaduḳ” **:** “hele ben ḫidmeti eksük ḳomadum” **M.**
5a “bu” **:** “biz” **D.**

306. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1a Celī: Hatt-ı celî de denilen bir çeşit eski el yazısıdır.

2 Cān naḳdine ėtdüñ lebüñüñ būsesin iḳrār
Ḥaḳḳā bu ki cān ile seni beslemelidür

[61b] 3 Ben maḥrem idüm ʻālem-i ḳuds içre senüñle
Mihrüm saña ėy rūḥ-ı muṣavver ezelīdür

4 Eyyām-ı şitā ėrdi ḳışaldı yine günler
Ėy ṣāḳī yürüd Cām-ı Cem'i gün gėcelidür

5 Ėy **Ḫāliṣī** sīnemde o meh kesdügi her naʻl
Surḫ ile yazılmış ṣanasın ʻayn-ı ʻAlī'dür

307
Cemālī
mefʻūlü mefāʻīlü mefāʻīlü feʻūlün

1 Tīmār-ı ġam-ı yār elümde ezelīdür
Kim ʻışḳı anuñ bu dil u cānuñ bedelidür

2 Ḳāl ile bugün ėde idüñ ḳalbümi ḫāliṣ
Muṭrib yine beñzer ki bu ṣavtuñ ʻamelidür

3 Gel giryesine zāhidüñ ėtme ḳatı ḫande
Ėy gül gülicek devrde anuñ saḳalıdur

4 Ṭaġlarda gezerse yėridür Ḳays ile Ferhād
ʻIşḳ ėline şāham baña anlar cebelīdür

5 Ṣūfīye ḳatı ṭatlu gelür zühd ü riyāsı
Ḥattā görüñ ol gėydügi ḫırḳa-yı ʻAlī'dür

4b Cām-ı Cem: Cemşîd, Keyhüsrev, Hz. Süleyman yahut da Büyük İskender (Zülkarneyn)'e ait olduğu söylenen sihirli kadehtir. Şarabın Cem döneminde yapılmış olmasıyla bu adla anılan kadeh, dünyadaki her havadisi gösterme özelliğine sahipti. Keyhüsrev, bu kadeh sayesinde Gîv oğlu Bîjen'in kuyudan kurtulmasını sağlar. İçine çeşitli şekillerin işlendiği bu kadeh, Cām-ı Cem, Cām-ı Cihān-nümā, Cām-ı ʻĀlem-bīn, Cām-ı İskender, Āyīne-yi İskender gibi adlarla da anılır (Yıldırım, 2008: 190-194).

307. Nazire izlenimi veren bu şiire Cemâlî Dîvânı üzerine yapılmış çalışmalarda (Nomer Kahraman: 2002, Derdiyok: 1988) rastlanılamamıştır.

6 Dil-ḫaste **Cemālī** özi ḥālinden urur dem
Ferhād anuñ arada ḍarb-ı meselidür

308

ez-Ḥadīḳatü's-Sü'edā-yı Fużūlī-yi Baġdādī raḥmetullāhi 'aleyh [Fużūlī]
mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Ta'ālallāh bu [ne] ruḫsār-ı merġūb-ı dil-ārādur
Ki dil derkinde 'āciz cān temāşāsında şeydādur

309

Ve Lehu [Fużūlī]
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Eyle kim ma'şūḳı 'āşıḳ ġayra dem-sāz istemez
'Āşıḳın ma'şūḳ hem ġayr ile hem-rāz istemez

310

Ve Lehu [Fużūlī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Cān ile bizden eger ḫōşnūd ola cānānumuz
Cāna minnetdür anuñ ḳurbānı olsun cānumuz

---

308. Şeyma GÜNGÖR, Hadîkatü's-Sü'eda, s. 36

309. Şeyma GÜNGÖR, Hadîkatü's-Sü'eda, s. 37 **//** Bu beytin zemini muhtemelen Nesîmî'ye aittir **CMN.** Şiir Nu. : 1037, s. 886. Nesîmî'nin matlaı şöyledir:

Sen baña yār ol ki gönlüm bir daḫı yār istemez
Gönlümüñ dil-dārı sensin özge dil-dār istemez

1b "'āşıḳın" **:** "'āşıḳı" **M.**

310. Şeyma GÜNGÖR, Hadîkatü's-Sü'eda, s. 38

1a "ola" **:** "olur" **HS.**

311

Ve Lehu [Fużūlī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Derd-i ‘ışḳ-ı yār göñlüm mülkinüñ sulṭānıdur
Ḥükm anuñ ḥükmi-durur fermān anuñ fermānıdur

312

Ve Lehu [Fużūlī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Cānumı cānān eger isterse minnet cānuma
Cān nedür kim anı ḳurbān ėtmeyem cānānuma

313

Ve Lehu [Fużūlī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Leẕẕet-i şevḳ-ı cemāli dem-be-dem efzūn olur
‘Ārıżın gördükçe göz göñlüm beter meftūn olur

[62a] **314**

[Āẕerī]

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1 Telḫ ėtdi ‘ıyşumı lebüñi nūş-ḫand ėden
Ḳılmış seni ṭabīb beni derd-mend ėden

2 Vėrmiş şekīb ü ṣabrı sevüp sen sitem-geri
Ṣabr ėt belā-yı ‘ışḳa dėyü [baña] pend ėden

---

311. Şeyma GÜNGÖR, Hadîkatü’s-Sü‘eda, s. 39

1b “ḥükmi-durur” **:** “ḥükmidür ü” **HS.**

312. Şeyma GÜNGÖR, Hadîkatü’s-Sü‘eda, s. 39

313. Şeyma GÜNGÖR, Hadîkatü’s-Sü‘eda, s. 47

1a “şevḳ-ı” **:** “ẕevḳ-ı” **HS.**

314. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

3 Āteş bıraḳdı micmere-yi ḳalb-i ‘āşıḳa
Ruḫsāruñ üzre dāne-yi ḫālüñ sipend ėden

4 Zencīr-i ‘ışḳuña beni pā-beste eyledi
Cān gerdenine ḥalḳa-yı zülfüñ kemend ėden

5 Dest-i ümīdüm eyledi kūtāh **Āẕerī**
Yāruñ nihāl-i ḳāmetini ser-bülend ėden

315
[Maḥmūd]
mef‘ūlü mefā‘ī̱lü mefā‘ī̱lü fe‘ūlün

1 La‘lüñ şarābı sāġar-ı ṣahbāda bulınmaz
Ẕevḳi lebüñüñ bāde-yi ḥamrāda bulınmaz

2 Ol zülf-i semen-būda olan ḥüsn ü leṭāfet
Ḥaḳḳā ki dilā sünbül-i ra‘nāda bulınmaz

3 Ėy ḫaddi gül aġızuña fi’l-cümle müşābih
Bir ġonçe-yi ter gül-şen-i dünyāda bulınmaz

4 Sen serv-ḳadüñ gerçi ki dil-dādesi çoḳdur
Bir bencileyin sāye-veş üftād[e] bulınmaz

5 Ėy şāh-ı cihānum saña ḳul olalı **Maḥmūd**
Bir laḥẓa ġamuñdan senüñ āzāde bulınmaz

315. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.
1a Bu mısrada vezin aksamaktadır.

316
[Maḥmūd]
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ḫāk-i pāyuñ başuma tāc-ı sa‘ādet bilürin
Ėşigin ḫidmetini devlet ü ‘izzet bilürin

2 Cān dilerse baña gönder ṣanemā ḫançerüñi
Aña cān vėrmegi ben cānuma minnet bilürin

3 N’ola dil murġı eger uçmaġ’a meyl eyler ise
Ser-i kūyuñı senüñ gül-şen-i cennet bilürin

4 Zaḥmete girme ṭabībā baña sen ėtme ‘ilāc
Ḫaste-yi ‘ışḳ-ı nigār olmaġı ṣıḥḥat bilürin

5 Ġam-ı dil-dār ile ālūde gibi ėy **Maḥmūd**
Ḥaḳ bu kim nüzhet-i dil bil ki meserret bilürin

[62b] 317
Ẕihnī
müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün

1 Açıldı şeb-būy ile gül esdi nesīm-i ṣubḥ-dem
Sāḳī çemende bāde ṣun zerrīn-ḳadeḥle dem-be-dem

2 Saḳf-ı semāda zer-feşān ‘Anḳā-yı fīrūz-āşiyān
Pür-zīb ü fer her būsitān bāġ-ı cihān reşk-i İrem

3 Ėdüp çemende ol Ṣamed iẓhār-ı ṣun‘-ı bī-‘aded
Şimşādı ḳıldı rāst-ḳad zülf-i nigārı ḫam-be-ḫam

---

316. Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen ‘Abdî’ye aittir. ‘Abdî’nin matlaı şöyledir:

Ėşigüñüñ ṣanemā ẕilleti ‘izzet bilüriz
Ehl-i ‘ışḳ olmayan ‘izzet bilüriz (**CMN.** Şiir Nu. : 1040, s. 888.)

[62b] : Bu sayfadan sonrası için varak veya muhtemel evrâk eksikliği tespit edilmiştir.

4 Sūsen zebān-ı ḥāl ile bülbül ṣafā-yı bāl ile
Her ġonçe bu minvāl ile açdı s̲enā-yı şāha fem

5 K'ėy-ḫusrev-i vālā-neseb oldı muṭī‘ emrüñe hep
Fermān-revāyān-ı ‘Arab rūzī̄-yi şāhān-ı ‘Acem

6 Tendür cihān sen cānısın luṭf u mürüvvet kānısın
Sulṭān Selī̄m-i S̲ānī̄'sin ibn-i Süleymān-ı düvüm

7 Ėy lāle-ruḫ gül vaḳtidür hengām-ı gül gül vaḳtidür
‘Iyş ü tenāvül vaḳtidür gel bezm-i bāġa eyle dem

8 Bezm-i çemende bī̄-direng nūş ėt şarāb-ı lāle-reng
Mir'āt-ı dilde ḳoma jeng alup elüñe Cām-ı Cem

9 Z̲ihnī̄ sipihr-i bī̄-vefā eylerse cāna biñ cefā
Mest-i müdām ol sür ṣafā bezm-i cihānda çekme ġam

318
Bezmī̄-yi A‘mā [Bezmī̄]
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Cilvede her gören ol Yūsuf-i zerrī̄n-kemeri
Kemer-i hālede seyr eyledi ṣanur ḳameri

2 Ḳameri yaḳasın ol Yūsuf-ı Mıṣr-i ḥüsnüñ
Beñzedürsem günidür maṭla‘-ı mihre seḥeri

3 Seḥerī̄ eyleyen ol Yūsuf-ı s̲ānī̄ye naẓar
Yaḳar odlara Züleyḫā gibi cān u cigeri

---

318. Makta beytin de dâhil olduğu son beyitler mecmûada yoktur. Beşinci beytin son kelimesi olan "başarı"ndan sonra gelen beytin ilk kelimesinin de bu kelimenin olması ve varak altında bunun yazılmış olması varak veya muhtemel evrak eksikliğini ortaya koymaktadır. // Bu gazelde iâde söz sanatına başvurulmuştur. // Bu şiir muhtemelen Emrî Çelebi'ye naziredir. Emrî'nin, bir şiir mecmûasında (Evecen, 2011: 404-405) rastlanılan şiirinin matlaı şöyledir:

Āh kim görmeyeli sen yüzi gül serv-ḳadi
Ḳalmadi ḫaste-dilüñ nāle vü āha mededi

4 Cigeri yaḳıla ḫākister ola döne döne
Cān ile olmaḳ ümīd ėtmeyen anuñ nökeri

5 Nökeri olsa yėridür ḥarem-i ḫāṣṣında
‘Ālemüñ cümle olan merdüm-i ‘ālī-naẓarı

6 Naẓarı beddür eṣer eyler aña ḳılsa nigāh
Baḳmasun nergis-i bāġ açup igende baṣarı

[63a] 319

Nidāyī-yi ‘Acem

müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün

سرمهٔ چشم عاشقان خاک سم سمند تو
نخل امید بی دلان سروقد بلند تو

320

Maṭla‘ [‘Ārifī]

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Naṣīḥat eyledügümce ‘araḳ-rīz olma ḫūyuñdur
Ṣaḳın incinme kim cānā murādum āb-ı rūyuñdur

321

Mevlānā Tābi‘ī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

تا جدا گشته ام از یار من محزون را
غم جدا غصه جدا درد جدا پیش آمد

[63a] : 318. şiirin devamının olmaması 63a’dan öncesi için varak veya muhtemel evrak eksikliğini ortaya koymaktadır.

319. Farsça beyit.

320. ‘Âşık Çelebi’nin *Meşâ’irü’ş-Şu’arâ* (Kılıç, 2018: 448) ve buna benzer diğer bazı kaynaklarda da geçen bu matlaın ‘Ârifî Hüseyin Çelebi’ye ait olduğu anlaşılmıştır.

321. Farsça beyit.

322

Ḳalender

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Muṣḥaf-ı ḫaddini o meh bir kez
ʿĀşıḳ-ı zāra öpmege vėrmez

[63b] **323**

ʿUlvī

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Nūr-ı çeşmüm benüm ol nergis-i bīmāra fidā
Dil ü cānum ol iki ġamze-yi ḫūn-ḫˇāra fidā

2 Gözlerümde ol iki merdüm-i ġam-dīdelerüm
Ruḫlaruñda şol iki ḫāl-i siyeh-kāra fidā

3 Dil-i bīmārumı ėtdüm reh-i ʿışḳ içre ġubār
Ten-i ṣad-pāremi ḳıldum dil-i dil-dāra fidā

4 Çeşm-i pür-ḫūndan aḳan dāne-yi eşküm güheri
Laʿl-i dil-berde dizilmiş dürr-i şeh-vāra fidā

5 ʿAḳl u ṣabr u ten ü cān u dil ü dīnüm ne ki var
ʿUlviyā cümlesi ol ṭurra-yı ṭarrāra fidā

324

ʿĀlī

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Cān zeḳan çāhına dil ṭurra-yı ṭarrāra fidā
Derd-mendüñ biri zindāna biri dāra fidā

---

322. Yan bilgi: "Anaṭolı ḳużātındandur. // Bu beyit *Riyâzü'ş-Şu'arâ*'da da (Açıkgöz, 2017: 274) geçmektedir.

323. İsmail ÇETİN (1993), Derzî-zâde ʿUlvî Dîvânı, G.10, s. 199 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

2a "gözlerümde" **:** "gözlerümden" **M.**

3a "bīmārumı" **:** "bī-çāremi" **D.** // "ġubār" **:** "hebā" **D.**

3b "dil-i" **:** "sen" **D.**

324. İ. Hakkı AKSOYAK, Gelibolulu Mustafa ʿÂlî Dîvânı, G. 4, s. 506 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

2 Ḫoten āhūları ḳurbān iki nergisleriüñe
Sidre Ṭāvūs'ı nihālüñdeki reftāra fidā

3 Yaralar ḫançeriüñe ḥāl-i diliyle dėrler
Ḳanumuz saña vü biz tīġ-i dil-āzāra fidā

4 Demidür gel beni ṣad-pāre ḳıl ėy tīġ-i ḳażā
Eyle her pāremi ol pāresi çok yāra fidā

5 Yaş döküp vechüñe her ḳaṭrede peydā eyle
'**Āliyā** ol nice yüzden o sitem-kāra fidā

325
Maḳālī
mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Ġavvāṣ-ı baḥr-ı 'ışḳ gėçer iseñ raḳīb eger
'Uşşāḳ içinde olmaya mı bir deriñ yüzer

2 Ėy āh-ı ser-firāz yüri āsumāna dek
Ṭutdı zemīni yėr ḳomadı saña eşk-i ter

3 Feryāduma ėrişmedüñ ėy serv-i gül-'iẕār
Ėtdüm çü gül-şen-i ser-i kūyuñda nāleler

4 Ėy dāġ-ı sīne ṣadra gėçüp germe gögsüñi
Ḳan aġlamaḳda merdüm-i çeşmüm seni baṣar

[64a] 5 Sen ėy **Maḳālī** nādire-güftār dėrsin
Naẓmuñ olursa ṭañ mı cihān içre mu'teber

5a "eyle" **:** "eyler" **D.**

326

Ve Lehu [Maḳālī]

feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

1 Tābiş-i mihr-i ruḫuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür
Reviş-i ḳāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür

2 Yėmedi ḳand-ı lebüñ görmedi mir'āt-ı ruḫuñ
Söylemek n'ėdügüni ṭūṭī-yi gūyā ne bilür

3 Gül yüzüñ yādına ben naġmeye āġāz ėdicek
Nāle vü şevḳ nedür bülbül-i şeydā ne bilür

4 Ḳaṣr-ı aʻlā-yı melāḥatda Süleymān'sın sen
Ėy perī-rū seni her nā-kes ü dānā ne bilür

5 Ėy **Maḳālī** dile kār eyledügi ḫār-ı cefā
Bezm-i ʻişretde müdām ol gül-i raʻnā ne bilür

327

Nāmī

fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

1 Nev-bahār oldı açıldı ol gül-endāmum benüm
Ḳalmadı dilde ḳarār u ṣabr u ārāmum benüm

2 Gūşe-yi dāmān-ı vaṣl-ı dil-bere el ėrmedi
Āh kim ḥasretle gėçdi cümle eyyāmum benüm

3 Gül gibi gül-zāra açıl nūş-ı cām-ı bāde ḳıl
Nev-bahār oldı yine ėy çeşm-i bādāmum benüm

4 Būsesin almaġa yaruñ ṭolu ḳaldursam gerek
Meclis içre sāḳıyā leb-ber-leb ėt cāmum benüm

---

326. Bu şiir mecmûada iki kez -**326**. ve **343**.- verilmiştir. // Bu iki şiirin zemin şiiri muhtemelen Ahmed Paşa Dîvânı'ndaki G. 59 (Tarlan, 1992: 147)'dur. . Eğridirli Hacı Kemâl *Câmiʻu'n-Nezâ'ir*'de Ahmed Paşa'nın şiirini redifi farklı bir nazire şiir olarak gösterilmişse de, 326. şiirin zemini büyük olasılıkla Ahmed Paşa tarafından atılmış olmalıdır: **CMN.** Şiir Nu. : 786, s. 63

327. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

5 Nām u nengi terk ėdüp bir nām ḳomaz isem eger
Nāmiyā ʻālemde **Nāmī** olmasun nāmum benüm

328
Fiġānī
fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

1 Ḫāme-yi ḳudretle yazdı naḳş-ı bend-i *kāf-nūn*
Ḥüsn-i ḫulḳ ile seni ser-defter-i *mā-yesṭurūn*

2 Sākin olaldan maḥallüñde raḳīb-i nā-sezā
Reşk ėdüpdür cān u dil *yā leyte ḳavmī yaʻlemūn*

3 *Len tenālu'l-birre ḥattā tunfiḳu* dėrseñ revā
Baş u cān terk ėdelüm *küllün le'deynā muḥḍarūn*

4 [Ėşigüñde her seḥer ʻuşşāḳ-ı şeydā-dillere
Ėrişür āvāzı *bil esḥārihüm yestaġfirūn*]

5 [Māniʻ olaldan ʻudūl-ı vaṣluña virdüm-durur
Āyet-i *sübḥānehu ʻammā yeḳūlü'ẓ-ẓālimūn*]

---

328. Gülşen ÇAYLI CANKURT, Figānî Dîvânı, G. 65, s. 66 **//** Bu şiire bir mecmûa çalışmalarında da (Akbaba, 2018: 194) rast gelinmiştir.

1a "kāf-nūn" (كُنْ): Yaradan'ın bir şeyi dilediğinde onun gerçekleşmesi için sadece "kün" yani "ol" demesinin yeterli olduğu ve o şeyin o anda oluverdiği şeklinde pek çok ayette (Bakara/117, Âl-i ʻİmrân/47, En'âm/73, Nahl/40, Meryem/35, Yâsîn/82, Mü'mîn/68) geçen ilâhî emir kastedilmektedir.

1b "mā yesṭurūn" **:** ن وَالقَلَمِ وَ مَا يَسْطُرُونَ : "Nûn. Kaleme ve satır satır yazdıklarına andolsun." **(Kalem/1)**

2b "yā leyte ḳavmī yaʻlemūn" **:** قَالَ يا لَيْتَ قَوْمِى يَعْلَمُون : "Âh; keşke kavmim bilseydi!" **(Yâsîn/26)**

3a "len tenālu'l-birre ḥattā tunfiḳū" **:** لَنْ تَنالو البِرَّ حَتَّى تُنْفِقُواْ مِمّا تُحِبُّنَ : "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz." **(Âl-i 'İmrân/92) //** "dėrseñ" **:** "dėrsem" **D.**

3b "küllün le'deynā muḥḍarūn" **:** وَ إن كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُنَ : "Onların hepsi de mutlaka toplanıp huzurumuza çıkarılacaklardır." **(Yâsîn/32)**

4, 5 Bu iki beyit bir mecmûadan (Akbaba, 2018: 194) alınmıştır.

4b "ve bil esḥārihum yestaġfirūn" **:** وَ بِالْأَسْحَارِهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ :"Seherlerde bağışlama dilerlerdi." **(Zâriyât/18)**

5b "sübḥānehu ʻammā yeḳūlü'ẓ-ẓālimūn" **:** سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًا كَبِيرًا : "Allâh, her türlü eksiklikten uzaktır; onların söylediklerinin ötesindedir, yücedir." **(İsrâ/43)**

[64b] 6 ‘Āşıḳ-ı ṣādıḳ benem ‘ışḳuñ yolında rāstī
Ṣıdḳ-ı da‘vāma delīl *innā le’naḥnu’ṣ-ṣādiḳūn*

7 Bu **Fiġānī** çeşm-i ḫūn-rīz-i belā-āmīzüñe
Eyledi teslīm-i cān *innā ileyhi rāci‘ūn*

329

Nāmī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Çeşm-i giryānuma baḳ ḳana boyanıḳ mı degül
Naẓar ėt iki gözüm ‘ayn-ı şaḳāyıḳ mı degül

2 Dūst dīdārını rü’yāda n’ola seyr ėtsek
Dīde-yi ḳalbümüz ėy ṣūfī uyanıḳ mı degül

3 Şem‘-veş yansa yaḳılsa n’ola ‘uşşāḳ saña
Āteş-i ‘ışḳuñ ile her biri yanıḳ mı degül

4 Baş u cānı reh-i ‘ışḳuñda dirīġ eylemeyen
Sen şeh-i ‘āleme ḳul olmaġa lāyıḳ mı degül

5 **Nāmiyā** dīde-yi inṣāf ile Ḥaḳ-bīn olalum
Ḫūblarda o perī-ḥüsn ile fā’iḳ mı degül

[64b] : Bu sayfadan sonrası için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir.

6b “innā le’naḥnu’ṣ-ṣādiḳūn” **:** وَاسْأَلِ الْقَرِيَةَ الَّتِى كُنَّا فِيهَا وَ الْعِيْرَ الَّتِى أَقْبَلْنَا فِيهَا وَ إِنَّا لَصَادِقُونَ **:** “Bulunduğumuz kent halkına ve aralarında olduğumuz kervana da sor. Şüphesiz biz doğru söyleyenleriz.” **(Yûsuf/82)**

7a “belā-āmīzüñe” **:** “belā-āmīz iken” **D.**

7b “innā ileyhi rāci‘ūn” **:** الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُو إِنَّا لِلّٰهِ و إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ : “Onlar, başlarına bir musibet gelince, “Biz şüphesiz Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz” derler.” **(Bakara/156)**

329. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

330

Ve Lehu [Nāmī]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1 Nāb-meyden ḳızardı ol yüzi gül
Nāle ḳılsam ‘aceb mi ėy bülbül

2 Lāle elden ḳomaz ayaġı yėre
Vechi var olsa çihresi gülgül

3 ‘Ārıżuñda efendi zülfinüñ
Bir ṣuda gӣyiyā iki sünbül

4 Ṣaḳın öykinme ḫāl-i yāra ṣaḳın
Başuñı ḫurd ėderler ėy fülfül

5 Ehl-i bezme nigārı aldurdı
Gör ne reng ėtdi **Nāmiyā** baña mül

331

Ve Lehu [Nāmī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Bir ḳarār üzre degül a‘lāda vü ednāda ġam
Bu ne ḥikmetdür ola dā’im dil-i dānāda ġam

2 Yār bӣ-raḥm ü felek ġaddār ü göñlüm nā-murād
Dā’imā olsa n’ola bu ‘āṣıḳ-ı rüsvāda ġam

331. Nazire izlenimi veren bu şiirin, varak veya muhtemel evrâk kaybı sebebiyle mecmûada sadece ilk iki beytine ulaşılabilmiştir. // Şiirin sonraki beytinin ilk kelimesinin “**bezm**” olduğu, varak geçişinde sayfa dibine yazılan yazıdan anlaşılmaktadır.

332

[Ḳaṣīde-yi Tīr ü Kemān der-Medḥ-i Sulṭān Selīm-i Sāni ez- Goftehā-yi Derzī-zāde ʻUlvī Çelebi] [ʻUlvī]

feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

1 [Dest-i ḳudret ṣanma ḳaşların ėtdükde kemān
Tīr-i müjgānuña ḳarşu hedef oldı dil u cān]

2 [Baş açuḳ yürür gider tīr-i müjeñ meydānuñ
N'ola ėy ḳaşı kemān dėrsem aña Tozḳoparan]

3 [Görmedüm nāvek-i ġamzeñ gibi bir tīr-endāz
Yā ḳaşuñ gibi kemān-keş ḳanı ėy tāze cevān]

4 [Ebruvānuñ ne kemāndur ki aña yoḳdur zırh
Ġamzenüñ tīrine ẓāhirde nitekim peykān]

5 [Şol kemāndur ki ḳaşın çekmede Rüstem ʻāciz
Ġamzeñ ol tīr-dürür kim aña durmaz ḳalḳan]

[65a] 6 Ol kemānı çekemez sencileyin kimse velī
Sīnelerden dökimez kimseler ol tīr ile ḳan

7 O kemān ḳavs-ı ḳader sehm-i ḳażādur ol tīr
O kemān tīrine cān ḳurtıla mı olsa nişān

8 Ḳāmetüm oldı kemān bār-ı belā çekmekden
Tīr-i āhum yėridür göklere olursa revān

---

332. İsmail ÇETİN, Derzî-zâde ʻUlvî Dîvânı, K. 13, s. 81-84 **//** Mecmûa ve Dîvân'da beyit geliş sıraları yer yer değişiklik göstermektedir; burada, mecûadaki geliş sırası esas alınmıştır.

[65a] : 64b-65a arası varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir. Gerek mecmûada Derzî-zâde Ulvî Çelebi'nin *Tîr ü Kemân Kasîdesi*'nin baş kısmının olmaması gerekse bu kasideden önce gelen Nâmî'nin "**ġam**" redifli şiirinin devamının verilmemesi arada bir veya birden fazla varağın kaybolduğu sonucunu doğurmuştur. **66a** olarak numaralandırılmış bu sayfa **65a** olarak yeniden numaralandırılmışır. Bu varağın önce ve sonrasında gelen müteakip varak veya evrakın yok olduğu anlaşılarak numaralandırma işlemi bu doğrultuda yeniden yapılmıştır.

6a "sencileyin" **:** "bencileyin" **M.**

7b "ḳurtıla mı" **:** "ḳurtılur mı" **D.**

8b "göklere" **:** "göñüllere" **D.**

9 Ṣanmañuz ḳavs-ı ḳuzaḥ ḳurdı kemānını yine
Felegüñ ḳaṣdı bu kim yaġdura tīr-i bārān

10 Şīşe-yi çarḫı delüp aṣdı kemānını hilāl
Nitekim ṭabla-yı tīr-i şeh-i dārāb-ı nişān

11 Maḥv olur tīr-i şihāb ile kemān-ı meh-i nev
Eline tīr ü kemān alsa Selīm Ḫān-ı zamān

12 Ṣāḥīb-i tīr ü kemān fāris-i meydān-ı veġā
Mālik-i seyf u ḳalem ḫusrev-i iḳlīm-sitān

13 Ḫāme-yi ṭīre ėder ṭa‘ne o şāhuñ tīri
Burc-ı ḳavsı ḫacel ėtse o kemān ėtme gümān

14 Pehlevān-i sitem ü ḫışma kemān-ı bāzū
Tīr-i ḳahr u ġażab u ḥaşmet-i destüñde binān

15 Ḫalḳa-yı cismümi ḳıldum o kemāna zih-gīr
Dilümi eyledüm ol tīre mücevher peykān

16 Bir güzeldür o kemān nāmı hilāl-ebrū’dur
Tīr bir ḫūb-durur serv-ḳadd u ġonçe-dehān

17 Menzilüm deşt-i firāḳ ėtdi kemān-ı miḥnet
Tīr-veş yėri-durur ḫāk ile olsam yeksān

18 [Dil-i pür-ḫūnumı hem tīrine la‘līn-i ṣıdḳ
Tīr-veş yėri-durur serv-ḳad u ġonçe-dehān]

19 Murġ-ı cāna o kemān bir ḳurılur dām ancaḳ
Tīr ise oldı anuñ ṣaydına ṣaḳar perrān

11b “Selīm Ḥān-ı zamān” **:** “şehinşāh-ı cihān” **D.**
13b “Burc-ı ḳavṣī ḥacīl ėder isen o kemān” **D.**
14a “ḫışma” **:** “ḫışm u” **D.**
14b “ḥaşmet-i destüñde” **:** “ḥaşmeti destinde” **M.**
15b “Dilümi ėtdüm anuñ tīrine la‘līn peykān” **D.**
17a “Dil-i pür-ḫūnumı hem tīrine la‘līn-i ṣıdḳ” **D.**
19a “ḳurılur” **:** “ḳurulu” **D.**

20 Aġzı ḳanlu başı yuñlı şu dil-āver gibidür
Tīr[üñ] eyler ḳadd-i a‘dāyı kemān ėrse hemān

21 Oldı destüñde kemānuñ iki başlu ejder
Oḳ yılanı dėdiler tīrüñe ėy genc-i nihān

22 Tīr-i ṣaḥrāda tek [u] pūda kemān belde ṭurur
Oldı bir iki ḥarāmī yine yollarda ‘iyān

23 Bezm-i rezme o kemān oldı kemānçe zehī tār
Oḳıdur tīrüñ eyā zübde-yi mecmū‘-ı şehān

[65b] 24 Oḳuñ ėy ḳaşı kemān sīnemi tīr-keş ḳılalı
Tīr-veş ẓāhir olupdur ṣaf-ı ẓaḫmumda dehān

25 Birisi ehl-i hevā birisi ġāyet ser-keş
Demidür tīr ü kemānuñdan ėdersem efġān

26 Getirüp ḳuvvet-i bāzūya kemānuñ çekseñ
Tīrüñ eylemez ẕerre çarḫdan eyler güẕerān

27 Bir kepāde olımaz saña kemān-ı Rüstem
Tīr-i Vaḳḳāṣ ėdemez tīrüñe mānend-i ḳırān

21b “tīrüñe” **:** “tīrüñ” **D.**

23b “mecmū‘-ı şehān” **D.** **:** Dîvân’da “mecmū‘-ı şihāb”, mecmûada “cem‘-i şāhān” olarak yazılan terkip, “mecmū‘-ı şehān” olarak düzeltilmiştir.

[65b] : Sayfa altlarına doğru Taşıcalı Yahyâ’nın şiiri verilirken ikinci bendin ilk kelimesinin “**iki**” ile başladığını dipteki kırmızı mürekkep yazıdan anlaşılmaktadır; fakat mecmûada şiirin devamına ulaşılamamış; şiirin devamı, şairin *Dîvân*’ından alınarak bu çalışmaya eklenmiştir; dipteki yazı, şiirin sadece ilk bendinin verilmediğini, derleyenin diğer bentleri de buraya yazdığını dolayısıyla burada da varak veya muhtemel evrâk kaybı olduğunu göstermektedir.

24b “ṣaf-ı zaḫmumda dehān” **:** “ṣaḳ-ı zaḫmumda duḫān” **D.**

26 Dîvân’da bu beyit iki şekilde geçmektedir. Diğer beyit ise bu beyti **a** mısraı ile 27. beytin **b** mısraından oluşturulmuştur. Söz konusu beyit *Dîvân*’da şöyledir:

Getirüp ḳuvvet-i bāzūya kemānı çekseñ
Tīr-i Vaḳḳāṣ ėdemez tīr ü kemānuñda ḳırān

28 Ebrūvānuñla müjeñ ānını vaṣf eyleyeli
Naẓmum içre görinür tīr ü kemān ṣūret-i ān

29 Ḳaşuña kimi kemān dėr kimi nūn kimisi rā
Tīr dėr ġamzeñe kimi kimi[si] tīġ-i bürrān

30 Bir yėre geldi nice tīr ü kemān ḫançer ü tīġ
Cān-ı **'Ulvī**'yi alur her birisi vėrmez emān

31 Raġm-ı zühhāda kesüñ sīneme ṣad na'l ü elif
Ceng içün tīr ü kemān ile pür olsun meydān

32 Benem ol muḫteri'-i tīr ü kemān kim göricek
Şu'arā cümle oḳın atdı yāyın başdı hemān

33 Midḥat-ı tīr ü kemānuñla bulup nice ḫayāl
Bir ḳaṣīde dėmişem nāmı-durur **Tīr ü Kemān**

34 Ṣanuram nice kemān araya bir tīri alur
Nāmemi alsañ ele ėy şeh-i şāhān-ı cihān

35 Raġbet-i tīrüñ olur gerçi kemān ile şehā
Ṭoġrı yanında bu vech ile ṭutar egri mekān

36 Tīr-veş ṭoġrı olanlar saña meydān alsun
Egrilük eyleyenüñ ḳaddüni Ḥaḳḳ ėde kemān

28a "müjeñ ānını" **:** "müjgānuñı" **D.**
28b"ṣūret-i ān" **:** "ṣūretān" **D.**
29a "kemān dėr" **:** "kemāndur" **D. //** "rā" **:** "yā" **D.**
29b "tīr dėr" **:** "tīrdür" **D.**
34b "nāmemi" **:** "nāmumı" **D.**
35a olur" **:** "alur" **D.**
35b "egri" **:** "añı" **D.**

333

[Yaḥyā]

mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

I

Nice bir mā-cerāmuz dūstāne dāsitān olsun
Nice bir nār-ı ‘ışḳum dūd-ı āhumdan ‘iyān olsun
Mekānum ‘ayn-ı ‘ālemde nihān-ender-nihān olsun
Kilāb-ı kūyuña cism-i ża‘īfüm armaġan olsun
Ne kūyuñ āh ile ṭolsun ne ḳapuñda fiġān olsun
Beni öldür vücūdumdan ne nām ü ne nişān olsun

II

[İki dest-i du‘ā gibi baña seng-i mezār ėtme
Mezārum nā-bedīd ėt ‘ayn-ı ‘uşşāḳa ġubār ėtme
Ölüm bir ḫˇāb-ı rāḥatdur ḥayāta i‘tibār ėtme
Enīnümle emīn ol adum añılduḳça ‘ār ėtme
Ne deñlü zaḥmet ise iḫtiyār eyle firār ėtme
Beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun]

III

[Viṣāl-i dil-guşāsından firāḳ-ı dil-rubā yėgdür
Celālinden cemālin gör vefāsından cefā yėgdür
Muḥaṣṣal sālik-i rāh-ı ‘adem oldum Ḫudā yekdür
Yoġ olmayan var olmaz ölmedin ölmek baña yėgdür
Bu der-bend-i fenādan ṣaḥn-ı ṣaḥrā-yı beḳā yėgdür
Beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun]

---

333. Mehmed ÇAVUŞOĞLU, Yahyâ Bey - Dîvân, Mus. 17, s. 186-187 // Dukagin-zâde Taşlıcalı Yahyâ Bey'e ait tamamı beş bentlik bu müseddes-i mütekerririn sadece ilk bendi verilmiştir. Şiirin devamı -varak veya muhtemel evrak eksikliğinden dolayı- mecmûada yoktur. // Tekrar eden mısraın zemin şiiri muhtemelen Cem Sa‘dîsi'ne aittir. Sa‘dî-yi Cem'in matlaı şöyledir:

Bėgüm sensüz bu dünyāda baña dirlik ḥarām olsun
Ne kim içsem cüdā sensüz ṭolu zehr ile cām olsun
(**CMN.** Şiir Nu. : 1924, s. 1663-1664)

IV

1 [Seni rencīde-ḫāṭır eyler imiş nāle vü zārı
Niyāz ehlin helāk eyle gider yolundaġı ḫārı
2 Yumulmayınca ten gözi açılmaz yār dīdārı
Ṣevābın ḳaṣd ėdüp ḳurtar belālardan bu bīmārı
3 Eyā ḥüsn ėlinüñ ṣāḥib-ḳırānı ḫışm ile bārī
Beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun]

V

1 [Muḥabbet ehline yāruñ cefāsı imtiḥānıdur
Ölümlü ‘āşıḳa cevr oḳları devlet nişānıdur
2 Baña **Yaḥyā** gibi ölmek ḥayāt-ı cāvidānīdür
Baḳā bilme felek āyīnesini cümle fānīdür
3 Begüm ḫayr işi te’ḫīr ėtme billāhi zamānıdur
Beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun]

[66a] **334**

[Ḫüsrev]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 [Aḳ sāde ile şehā bir gül-i zībāsın sen
Yā ṣadef içre nihān lü’lü’-i lālāsın sen]

2 [Yā meleksin güzelüm cismüñi ġark eyledi nūr
Aḳdeñiz içinde yāḫūd mālik-i deryāsın sen]

3 Mühresin ḳapladı gūyā ki seni ebr-i sefīd
Yāḫūd ol ṣubḥa ėrişmiş meh-i ġarrāsın sen

4 [Bir gümiş maşraba içinde bir içüm ṣusın
Yoḫsa bir sīm-niyām tīġ-i mücellāsın sen]

[66a] : Bu sayfadan öncesi için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir.

334. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir. **//** Gerek Dukagin-zâde Taşlıcalı Yahyâ’nın mütekerrir müseddesini gerekse ondan sonraki şiir veya eş’ârı ihtiva eden varak veya evrakın kaybolduğu, bu şiirin baş kısmındaki eksiklikten de anlaşılmaktadır**//** Bu şiire, mecmûalar üzerine yapılmış çalışmalarda (Sucu, 2018: 219-220; Kaya, 2013: 193) denk gelinmiş, bunlardan Emir KAYA’nın çalışması karşılaştırmada esas alınmıştır.

5 [Yāsemen içre yatur jāle-yi tersin cānā
Yāsemen içre yāḫūd ġonçe-yi zībāsın sen]

6 Aḳ sāde degül egnüñde eyā naḫl-ı revān
Bir gümişden döküli serv-i dil-ārāsın sen

7 Gerçi ḫūb eyledi evṣāfuñı **Ḫüsrev** ammā
Daḫı a‘lā daḫı zībā daḫı ra‘nāsın sen

335

Vālī Çelebi Ḫˇāce Efendiden Ders Oḳımaḳ Recāsına Dėdügi Ḳıṭ‘adur [Vālī Çelebi]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ėy felek-ṣadr ü Hümā-ḳadr ü hümāyūn-rif‘at
Lücce-yi luṭf ü kerem kān-ı nevāl ü iḥsān
2 Ḫˇāce-yi dīn ü düvel mesned-i milk ü milel
Mecma‘-ı ‘ilm u ‘amel melce’-i eşrāf-ı zamān
3 Raḳam-ı ṣiḥr-ṭırāzuñ feraḥ-efzā-yı naẓar
Ḳalem-i nādire-sāzuñ suḫan-ārā-yı cihān
4 Nefeḥāt-ı nefesüñ şemmesidür nāfe-yi Çīn
Reşeḥāt-ı ḳalemüñ ḳaṭresidür çeşme-yi cān
5 Olsa ārā-yı şerīfüñ varaḳ-ārā-yı kütüb
Ola her ṣafḥa merāyā-yı mezāyā-yı ḥisān
6 Yėrde yatan yüzi baṣmaz dėyü hergiz kimse
Yüz sürer rif‘at içün kūyuña mihr-i raḫşān
7 Meskenet yolını ḫūrşīdden ögren dėrler
Ben daḫı yüz süre-geldüm ki bulam rif‘at-ı şān
8 N’ola ger ḳaṭre isem luṭf ḳıl ėy baḥr-ı kerem
Terbiyetle dür olur ḳaṭre-yi ebr-i nisān
9 Ẕerrece mihrüñi ben ḫāke dirīġ eyleme kim
Pertev-i mihr ile perverde olur gevher-i kān
10 Bendeñi devlet-i ta‘līme sezā-vār eyle
Görsüñ iḥsānuñı bu ṭab‘-ı hirāsān āsān
11 Ḳatı rif‘atde gerek ṭāli‘-i rūşendür bu
Ẕerre göstermege kendin olıcaḳ mihr ‘iyān

6a “naḫl-ı revān” **:** “naḫl-ı cinān” **a.g.e.**

335. Başlıktaki “Ḫˇāce Efendī”den kasıt, Hoca Sâdeddin Efendi olmalıdır.

12 Tā ki ḫūrşīd -i felekden meh-i nev kesb ėde nūr
Tā ki ḫāk üstine her gün gün ola nūr-efşān
13 Ola der-gāhuña a‘nāḳ-ı emāsil mā’il
Rif‘atuñ ḳaṣrına aḥdāḳ-ı e‘ālī nigerān

[66b] **336**

Bu Ḳıṭ‘ayı Daḫı Büyük Oġlı Muḥammed Çelebi’ye Dėmişdür [Vālī Çelebi]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ėy der-i dürc-i ‘aṭā ėy meh-i burc-ı iḳbāl
Ẕāt-ı Bercīs-şemā’il meh-i ḫūrşīd -maḳām
2 Raḳamuñ maḥzen-i rāz ḳalemüñ nādire-sāz
Teşne-yi neşve-yi ‘ilmüñ ‘ulemā-yı a‘lām
3 Suḫanuñ ḥall-ı ḫafāyā-yı me‘ānī-yi bedī‘
Dehenüñ kāşif-i esrār-ı mezāyā-yı kelām
4 Şeref-i terbiyyetüñ māşıṭa-yı rūy-ı murād
Kenef-i ‘āṭıfetüñ vāṣıta-yı neyl-i merām
5 Naḫl-ı ḳadrüñ n’ola nümū ėtse çün rūz-ı ezel
Nāme-yi ṣun‘da hem nāmuñ imiş faḫr-ı enām
6 Şeş-cihetden seni ėy kān-ı hüner oldı muḥīṭ
Naẓm u nesr ü ḫaṭ u ‘ilm u kerem ü luṭf u kelām
7 Elüñ altında olur yek-ḳalem-i ḫıṭṭa-yı ḫaṭ
O ḳalem-revde eger ki ḳalemüñ ėde ḫırām
8 Gözle ėy kān-ı kerem pūta-yı ḳāl içre beni
Ḫāki ‘aynı ile altun ėder enẓār-ı kirām
9 İltifātuñ gėçürür silk-i ḳabūle sözümi
Luṭf-ı tertīb iledür rişte-yi lü’lü’ye niẓām
10 Gevher ėt pertev-i mihrüñle sözüm tā ki senüñ
Silk-i evṣāfuñ ola [çün] sübḥa-yı dest-i enām
11 Nitekim terbiyyete maẓhar olup ḳaṭre-yi ebr
Ṣadef içinde güher ḫākda la‘l ola müdām
12 Maẓhar-ı pertev-i elṭāfuñ olup ehl-i suḫan
Ṭāli‘uñ yār u ‘aduv ḫˇār ü merām emrüñe rām

4b Yan Bilgi : Kenef : Ḥıfż u ḥimāyet.

337

Bunı Daḫı Küçük Oġlı Es‘ad Çelebi’ye Dėmişdür [Vālī Çelebi]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ėy hüner-perver ü dāniş-ver-i pākīze-güher
V’ey kerem-güster ü sa‘d-aḫter ü ferḫunde ḫiṣāl
2 Ḳāmet-efrāḫte serv-i çemen-i ‘izz ü şeref
Sāye-endāḫte naḫl-i gül-i gül-zār-ı celāl
3 Meş‘al-efrūz-ı feżā’il ‘alem-efrāz-ı hüner
Dāniş-āmūz-ı meḥādim-i ‘adīmü’l-emṯāl
[67a] 4 Feyż-i enfās-ı leb-i nādire güftāruñdan
Her dem olmaḳda ter ü tāze riyāż-ı āmāl
5 İltifātuñ eṯeri rābıṭa-yı silk-i emel
Kelimātuñ güheri vāsıṭa-yı ‘aḳd-ı maḳāl
6 Saña vėrildi seḫā saña ṣunuldı iḥsān
Ẕātuñı nüsḫa-yı luṭf ėtdi Ḫudā-yı Müte‘āl
7 İḳtibās ėtdi o kim meş‘ale-yi luṭfuñdan
Ṭutdı āṯārı ḳamu ‘ālemi ḫūrşīd -miṯāl
8 Bezm-i himmet leme‘āt-ı keremüñden pür-nūr
‘Ayn-ı ‘izzet reşeḫāt-ı ḳalemüñden selsāl
9 Lāyıḳ-ı himmet-i ‘ālī ne ise icrā ḳıl
Sende ol baña eyā mesned aṣḥāb-ı kemāl
10 Ḳaṭrenüñ ḳadri n’olur baḥr anı olduḳda muḥīt
Ẕerre ẓāhir mi olur mihr çün eyler iḳbāl
11 Nuṭḳa ḳādir olan ol demde sözinüñ eridür
Eridür ādemi bī-çün ü çerā pūta-yı ḳāl
12 Tā ki encümle müzeyyen ola bu çarḫ-ı berīn
Tā ki şems ile ḳamer ṭāli‘ ola her meh ü sāl
13 Es‘ad’a ṭāli‘-i sa‘d ola müsā‘id yā Rab
Baḫt-ı mes‘ūd ile her dem ola mesrūrü’l-bāl

338

Yaḥyā Efendi'nüñdür [Yaḥyā]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

I

1 Ḥālüme raḥm eyle sulṭānum ġamuñla zār iken
Bī-mecāl ü bī-kes ü bīmār ü bī-miḳdār iken
2 Kime yanam yaḳılam bu derd ile nā-çār iken
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

II

1 Pādişāhum sevdügüm 'ömrüm efendüm devletüm
Ḫāk-i pāyuñ olmaġ iledür cihānda 'izzetüm
2 Kimseye ḳul olmaġa ölince yoḳdur niyyetüm
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

III

1 Derd ise pāyānı yoḳ hicrān ise bī-intihā
'Ömr ise bāḳī degül dünyā ise bir bī-vefā
2 Dār-ı ġurbetde ẕelīl olmaḳ ne lāyıḳdur baña
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

IV

[67b] 1 Āsitānuñda sa'ādet yılduzı dūr olmasun
Germ olup gün yüzlüler ḥüsnine maġrūr olmasun
2 Beglügüm vardur dėyen yoḳ yėre mesrūr olmasun
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

---

338. Mehmed ÇAVUŞOĞLU, Yahyâ Bey - Dîvân, Mus. 25, s. 197-198 **//** Şiirde tekrar eden mısraın zemin şiiri muhtemelen Sultan Bâyezid'e aittir. Vezni farklı olan söz konusu şiirin matlaı şöyledir:

Ḳanda varam sāye-yi serv-i bülendüm var iken
Kime ḳul olam senüñ bigi efendüm var iken (**CMN.** Şiir Nu. : 1888, s. 1636)

I 1b "bīmār" **:** "bī-yār" **D.**
I 2b "şāh-ı cihānum" **:** "maḥbūb efendüm" **M**: Bu farklılık sadece ilk bentte görülmektedir.
IV 2a "vardur" **:** "var" **M.**

V

1 Olalı **Yaḥyā** gibi şems-i cemālüñ maẓharı
‘Aynuma gelmez benüm şehrüñ ḳamer-sīmāları
2 ‘Ālem içinde görünmez gözüme ḥūr u perī
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

339

Şāh-zāde [‘Adlī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ol ṣaçı Leylī umaram baña Mecnūn’um dėye
Gezmesün gelsün belā dāġında maḥzūnam dėye

2 Yolına cān vėrmegi anuñ’çün iḳrār eyledüm
Ḥabs ėdüp çāh-ı zeneḫdānında medyūnam dėye

3 Umaram şi‘r-i güher-bārum işitdükde nigār
Ḳandadur gelsün berü ol dürr-i meknūnum dėye

4 ‘İzz ü devlet ol baña yėtmez mi bu dünyāda kim
Nāz ile ol çeşm-i nergis baña meftūnum dėye

5 Dil-ber oldur ‘**Adliyā** kim ḥışm ėdicek ‘āṣıḳa
Boynuña bend eyledüm zülf-i hümāyūnum dėye

340

Ḥayretī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1 Ėy selāmet istėyen dā’im melāmet ol yüri
Olma ḫālī ‘ışḳdan var ehl-i ḥālet ol yüri

---

339. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir. // *Riyâzü’ş-Şu‘arâ*’da (Açıkgöz, 2017: 39-40) ve *Tezkire-yi Rızâ*’da (Zavotçu, 2017: 33-34) bu şiirin III. Murâd’ın oğlu Şehzâde III. Mehmed’e ait olduğu bilgisi bulunmaktadır.

1b “gezmesün” **:** “küymesün” **M.**

5a “‘Adliyā kim” **:** “ėy Muḥammed” **M.**

340. Mehmed ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ, Hayretî - Dîvân, G. 460, s. 420-421 // Bu şiirin zemin şiiri *Harîmî* mahlasıyla şiirler yazmış Şehzâde Korkut’a olma ihtimali yüksektir: **PBM**. Şiir Nu. : 7869, s. 2831

2 Devlet isterseñ cihānda gėç ḳanā‘at küncine
‘İzzet isterseñ hemīşe ehl-i ẕillet ol yüri

3 ‘Işḳa ḳul olalı olduñ mālik-i mülk-i belā
Beglügüñ var ėy göñül ṣāḥib-vilāyet ol yüri

4 Serv-i ser-keş başdan aşmasun ayaḳlandurma gel
Bir ḳadem seyr-i gül-istān ėt ḳıyāmet ol yüri

5 Nice bir ümmīd ü vaṣl ile bu derd ü bu belā
Nā-ümīd ol **Ḥayretī** ‘ālemde rāḥat ol yüri

341

Müseddes-i Hāşimī Efendi el-Müderrisī [Hāşimī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

[68a] 1 ‘Āşıḳ olmışdur sever her dil-ber-i ra‘nā seni
Seyr içün bekler yoluñ her ‘āşıḳ-ı şeydā seni
2 Görmege cānlar vėrür a‘lā seni ednā seni
‘Ālemüñ manẓūrısın herkes sever cānā seni
3 Dūstum mir’āt ėdinmişdür bütün dünyā seni
Ṣaḳlasun yavuz naẓardan Ḥażret-i Mevlā seni

II

1 Bir yėre gelse ne’deñlü var ise maḥbūblar
Olsalar hep dil-firīb u şūḫ u şen-gül şīve-ger
2 Sen ṭururken ḫalḳuñ ėtmez hīç biri göñlinde yėr
İçlerinde yine cānā saña var ancaḳ naẓar
3 Dūstum mir’āt ėdinmişdür bütün dünyā seni
Ṣaḳlasun yavuz naẓardan Ḥażret-i Mevlā seni

---

341. Mecmûadaki 251. şiirin Bursalı Hâşimî'ye ait olduğunun tespiti, bu şiirin de ona ait olma olasılığını artırdığından bu şiir sahibi için 251. şiirin de sahibi olan Bursalı Hâşimî Mehmed Efendi Çelebi gösterilmiştir. **// Tekrar beyti:** Mecmûada, beytin tekrar edildiği yerlerde mısraların yalnızca baş ve son kısımlarındaki kelimeler verilmiştir. Bu sebeple eksiksiz yazılan ilk tekrar beyit esas alınarak diğer tekrar beyitleri o formda yazılmıştır.

[68a] : Evvelce **47a** olarak numaralandırılmış olan bu sayfa, yeni sıralama sonra **68a** olarak numaralandırılmıştır.

III

1 Kimse hīç baḳmaz güle gül-şende ruḫsāruñ ḳoyup
Diñleyeler bülbüli ey ġonçe güftāruñ ḳoyup
2 Mā'il olmazlar ḫırām-ı serv-i reftāruñ ḳoyup
Kim baḳar āyīneye [ol ḥüsn-i] dīdāruñ ḳoyup
3 Dūstum mir'āt ėdinmişdür bütün dünyā seni
Ṣaḳlasun yavuz naẓardan Ḥażret-i Mevlā seni

IV

1 Gün gibi şehrüñ bugün ey māh-rū meşhūrısın
Taḫt-ı ḥüsnüñ kāmurānı vü şeh-i maġrūrısın
2 Ḥāṣılı diller sürūrı vü gözler nūrısın
Herkesüñ el-ḳıṣṣa ey nūr-ı baṣar manẓūrısın
3 Dūstum mir'āt ėdinmişdür bütün dünyā seni
Ṣaḳlasun yavuz naẓardan Ḥażret-i Mevlā seni

V

1 Ḥüsn-i ḫulḳuñda şehā dünyā senüñ şerm-endedür
Bī-ser ü sāmān yatur kūyuñda ḫalḳ efgendedür
2 Ṭoġrusı sen serv-i āzāde cihān hep bendedür
Ṣanma ancaḳ **Hāşimī**'nüñ gözi göñli sendedür
3 Dūstum mir'āt ėdinmişdür bütün dünyā seni
Ṣaḳlasun yavuz naẓardan Ḥażret-i Mevlā seni

342

Mi<u>s</u>ālī-yi bī-Mi<u>s</u>āl [Mi<u>s</u>ālī]

mefā'i<u>l</u>ün mefā'i<u>l</u>ün mefā'i<u>l</u>ün mefā'i<u>l</u>ün

1 Ėrişmez çünki 'uşşāḳ ölmeyince yāra ṣıḥḥatler
Biz öldük derd ile ol gözleri bīmāra ṣıḥḥatler

[68b] 2 Çıḳup ḥammāmdan 'ışḳ ola dėdükde dėdi çeşmüm
Ayaġına ṣu ḳoyup ol gözi mekkāra ṣıḥḥatler

---

342. Nazire izlenimi veren bu şiire *Misâlî Dîvânı*'nda (Güneş: 2011) rastlanılamamıştır.

[68b] : Evvelce **47b** olarak numaralandırılmış olan bu sayfanın **68a**'dan sonra geldiği anlaşılmış ve sayfa, **68b** olarak yeniden numaralandırılmıştır.

3 Şifā bulmaz dėdiler içmeyince ḫūn-ı ‘uşşāḳı
İçerse ḳanumı ol gözleri ḫūn-ḫˇāra ṣıḥḥatler

4 Ṭabībüm şol ḳadar mu‘tād olupdur derd-i ‘ışḳuñla
Ölürse ārzu ėtmez [çün] dil-i bīmāra ṣıḥḥatler

5 **Miṣālī** gūsfend-i cānı ḳurbān eyle şükrāne
Biḥamdillāh ėrişmiş ol ruḫı gül-nāra ṣıḥḥatler

343
[Maḳālī]
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Tābiş-i mihr-i ruḫuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür
Reviş-i ḳāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür

2 Yėmedi ḳand-ı lebüñ görmedi mir’āt-ı ruḫuñ
Söylemek n’ėdügini ṭūṭī-yi gūyā ne bilür

3 Gül yüzüñ yādına ben naġmeye āġāz ėdicek
Lāle vü şevḳ nedür bülbül-i şeydā ne bilür

4 Ḳaṣr-ı a‘lā-yı melāḥatde Süleymān’sın sen
Ėy perī-rū seni her nā-kes ü dānā ne bilür

5 Ėy **Maḳālī** dile kār eyledügi ḫār-ı cefā
Bezm-i ‘işretde müdām ol gül-i ra‘nā ne bilür

344
[Āẕerī]
mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1 Neşāṭ-ı bāde-yi ‘ışḳuñ ciger-ḫūn olmayan bilmez
Ṣafā-yı cevher-i tīġüñ dil-efgār olmayan bilmez

---

343. Bu şiir, mecmûada iki kez -**326**. ve **343**. şiirler- geçmektedir. Bu iki şiirin zemin şiiri muhtemelen Ahmed Paşa Dîvânı’ndaki G. 59 (Tarlan, 1992: 147)’dur.

344. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1b Dil-efgār**:** Mecmûada “dil-figār” olarak yazılmış olan kelime vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

2 Dür-i yek-dāne-yi deryā-yı vaṣluñ ḳıymetin cānā
Sirişk-i çeşmi hecrüñle güher-bār olmayan bilmez

3 Gedā-yı kūyuñ olmaḳda ne ḥālet olduġın şāhum
Gėçüp taḫt-ı sa‘ādet üzre ḫünkār olmayan bilmez

4 Ġam-ı furḳat çeken ‘āşıḳ dem-i vaṣla olur lāyıḳ
Bu sırrı ‘ışḳ ḥālinde[n] ḫaber-dār olmayan bilmez

5 Neden mest-i mey-i ġayret olupdur **Āẕerī** dā’im
Nigārı bāde-nūş-ı bezm-i aġyār olmayan bilmez

[69a] **345**

Meylī-yi Ġalatevī [Meylī]

müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün

1 Derdüme rūy-ı zerd ile āh ü fiġān edilledür
Çeşm-i remed-girifte ḫōd ‘illet-i müstaḳilledür

2 La‘lüñi ārzū ėdüp vuṣlat ümīd ėdenlerüñ
Vird-i zebānı yoḳ yėre leyte ile le‘alledür

3 Başunı ezseler n’ola ḥaddini bilmez oldı hīç
La‘lüñe beñzedür şeker kendüyi ḫaylī kelledür

4 Merd-i cihān olanları eyledi mekr ile zebūn
Pīre-zen-i felek dilā ḥīlede ṣanki delledür

5 Ḫaylīce ser-firāz idi bükdi bėlini rūzigār
Dest-i ḳażādan ol daḫı serv-i revāna silledür

6 Raġbet ėderse yėridür ‘āşıḳ-ı ṣādıḳ anlara
Dā’im ėşigi itleri yār ile hem-maḥalledür

7 Tāzelüginde açılup elden ele gezer ḳatı
Kendüyi **Meyliyā** o gül yoḳ yėre n’içün elledür

345. Bu şiir, nazire izlenimi vermektedir.

346

Ve Lehu [Meylī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Ayaġuñ ṭopraġınuñ ṭālibi eşrāf gerek
Kīmiyā cevheridür ol aña ṣarrāf gerek

2 Ḫāk-i ẕillet yaraşur ‘āşıḳ-ı dīdār olana
Ḳalbi alçaḳlara mā’il ṣu gibi ṣāf gerek

3 ‘Āşıḳ efġān ile zār ėtse döger sīnesini
Hem-zebān olmaġa sāz-endeye deffāf gerek

4 Ẓulm ü cevr ile göñül mülkini vīrān ėtdüñ
Ėy şeh-i mülk-i melāḥat yėter inṣāf gerek

5 Rūy-ı zerdüm n’ola ferş olsa güẕer-gāhuñda
Hep ser-ā-ser döşenen yollar[a] zerbāf gerek

6 Lü’lü’-i naẓmuma ḳul ola görüp Mervārīd
Şāhlar[uñ] vaṣf[ın]a **Meylī** gibi Vaṣṣāf gerek

7 Sen bilürsin yine söz ḳadrini sen sulṭānum
Cevherüñ ḳiymetini bilmege ṣarrāf gerek

---

346. Bu şiirin zemini muhtemelen Nevâyî tarafından atılmıştır. ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin *Nevâdirü’ş-Şebâb*’ında bulunan ve Osmanlı sahasında çokça tanzir edilen şiirinin matlaı şöyledir:

> Ḳaçtıḳ ol közdin aña kim ol leb-i ḫandān kirek
> İḥtirāz itkey belādın her kişige cān kirek (**NDŞ.** 332/1)

6a Yan Bilgi: Mervârîd: “İsm-i münşī est ki ‘*Abdullāh Mervārid* güyend.”: ‘Abdullâh Mervârîd dedikleri nesir yazarının adıdır. ‘Abdullâh Mervârîd, Devletşah Tezkiresi’nde *Hâce Şihâbeddîn ‘Abdullâh Mervârîd* başlığıyla verilir. Söz konusu yazıda Kirmân eşrafından vezir Hoca Şemsüddîn Muhammed Mervârîd’in oğlu olduğu, babasının dervişlik yolunu seçerek vezaret makamını terk ettiği yazılıdır. Ayrıca bu vezir oğlunun, devrinde gerek padişah gerekse de ulema arasında çok saygın bir konumda olduğu, nasihatlerine çokça itibar edildiği, kendisine makam ve rütbelerin verildiği (Lugal, 2011: 625-626) bilgileri vardır.

6b Yan Bilgi: Vassâf: “Hem ism-i münşī est.”: Bu dahi inşa yazarının adıdır. 1265?-1328 arasında Şiraz’da yaşamış İlhanlılar devri İranlı tarihçi ve şairdir (Zavotçu, 2006: 554).

[69b] **347**

Pādişāh-ı ʻĀlem-penāh [Murādī]

fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

1 Tīrüñ at sīnem siperdür ol dem-efşān zaḫmına
Ḳatlanur ḳaşı kemānum saña ḳurbān zaḫmına

2 Sāġar-ı mey bir gėce laʻlüñe öykünmiş meger
Ḳanın içmiş uġrayup mestāne dendān zaḫmına

3 Kūyuñı elden ḳomazam gerçi yol vėrmez raḳīb
Kaʻbe uman ṣabr ėder ḫār-ı muġaylān zaḫmına

4 Göñlümi bend eyledi ol zülf-i kāfir-kīşüñ āh
Uġramasun ṣaḳlasun Ḥaḳ bir Müselmān zaḫmına

5 Eyle merdümlük gözüñ merdümlerine ėy **Murād**
İktiḥāl ėt ḫāk-i pāyın yaḫşıdur ḳan zaḫmına

348

Ve Lehu [Murādī]

mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün

1 Tīr-i müjeñ ki ḳan döker ol bī-emānı gör
Merdümlük eyle merdümek-i ḫūn-feşānı gör

2 Ėy ḫˇāb içinde bister-i rāḥatda çeşmi mest
Kūyuñda ṭaşı yaṣdanan ehl-i fiġānı gör

3 Aldanmaġıl ṭarāvet-i bāġ-ı cemālüñe
Gül-zārı ṣolduran hele bād-ı ḫazānı gör

---

347. Şiir, nazire izlenimi vermektedir. // Bu şiire Murâdî Divanı'nda rastlanmamıştır.

348. Bu şiire Murâdî Divanı'nda rastlanmamıştır. // Bu ve devamında Hüdâyî tarafından tanzir edilen şiirinlerin zemin şiiri muhtemelen Cem Sultan'a aittir. Cem Sultan'ın matlaı şöyledir:

> Ṭaşlarla dögünüp yürür āb-ı revānı gör
> Raḥm eyledi bu ḥālüme kevn ü mekānı gör (Canım, 2018: 103)

4 Cān ile sevdüm ise seni kāfir olmadum
Bir ṭutma şol raḳīb ile āḫir zamānı gör

5 Yıllar-durur k'anuñ ḳulı ḳurbānıdur **Murād**
Şimdi tecāhül eyler o ḳaşı kemānı gör

349

Hüdāyī

mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Ėrdi sipihre şu'le-yi āh u fiġānı gör
Zeyn oldı nār-ı āhum ile āsumānı gör

2 Lāyıḳ mıdur ki baḳmayasın eşk-i çeşmüme
Ḳanlar döker bu dīde-yi gevher-feşānı gör

3 Gird-āb-ı ġamdayem daḫı raḥm eylemez o māh
Döndürdi seyle eşkümi devr-i zamānı gör

4 Herkes vuṣūl-ı şāhid-i maḳṣūda buldı yol
Künc-i belāda ḳaldı dil-i nā-tüvānı gör

5 Vaḳt-i bahār ėrişdi güzellendi her ṭaraf
Seyr eyle bāġ-ı ḥüsnin o serv-i revānı gör

[70a] 6 Döndürmiş idi cismümi mūya hele o şāh
'Arż eyledi cemālin o nāzük-miyānı gör

7 Mihr ü vefā ėder varur aġyāra dā'imā
Atmaz **Hüdāyī** saña o ḳaşı kemānı gör

8 Ėrmek dilerseñ iki cihānda murāda ger
Ḫāk-i ḥabāb-ı Ḥażret-i şāh-ı cihānı gör

9 Ṭutdı cihānı velvele-yi kūs-ı şevketi
Āsūde oldı 'adl ile şimdi zamānı gör

---

349. Hüdâyî-yi Kadîm üzerine yapılmış çalışmalarda (Yekbaş, 2005; Demiralay, 2007; Kaçalin, 2016) bu şiire rastlanmamıştır.**// Derkenar Bilgisi**: Ḫˇāce Efendī Ḥażretleri'ne irsāl ėdüp naẓīre dėyesüz[...] dėdiler. [**69b**]

350

Pādişāh-ı ʻĀlem-penāh [Murādī]

mefʻūlü mefāʻi̯lü mefāʻi̯lü feʻūlün

1 Būstāna girüp nāz ile cānāne ṣalındı
Ögretmek içün serv-i ḫırāmāne ṣalındı

2 Aldandı göñül murġı yine dāne-yi ḫāle
Aġa düşüben zülf-i perīşāna ṣalındı

3 Ḳurbān olayın kim ki dėr ol ḳaşı kemāna
Atıldı hemān oḳ gibi yabana ṣalındı

4 Dīvānelenüp ṭurra-yı dil-dāra ṣalındum
Güldi dėdi cān-bāzdur urġana ṣalındı

5 Olduḳça hevā başda muḥabbetle **Murādī**
Ṭurmadı bu keştī-yi ten ʻummāna ṣalındı

351

Āẕerī Çelebi

mefāʻi̯lün mefāʻi̯lün mefāʻi̯lün mefāʻi̯lün

1 Şarāb-ı nāb içüp āvāre vü mestāne deprensün
Kerem ḳıl söyle sāḳī laʻl-gūn peymāne deprensün

2 Bulursa rişte-yi maḳṣūdı kendünden gėçen ʻāşıḳ
Muḥaṣṣal zülfüñ ümīd eyleyen dīvāne deprensün

3 Efendüm her denī ṭabʻa vėrilmez manṣıb-ı şāhī
Ḳapuñda bendeñ olmaḳ isteyen şāhāne deprensün

---

350. Murâdî Divanı'nda rastlanılmayan bu şiirin matlaına Peşteli Hisālî'nin *Metāliʻu'n-Nezâ'ir*'inde (Kalyon, 2011: 1233) rastlanılmıştır.

2a "aldandı" olarak okunan kelime mecmûada "alındı" olarak geçmektedir.

351. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

2b "ümīd" kelimesi eserde "ümīdin" olarak yazılmıştır. Nûn harfi fazla olduğundan kelime ümīd olarak okunmuştur.

4 Düşerse ḫāk-i pāy-ı yāre yüz sürmek dil-i şeydā
Ṣaḳınsun kimseye fāş ėtmesün rindāne deprensün

5 İşitdüm **Āẕerī**-yi zār girmiş ‘arṣa-yı ‘ışḳa
Meded gül-gün eşkin depredüp merdāne deprensün

352
Maḳālī
[70b] *mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ī̱lü fā‘ilün*

1 Zülfüñden istedi kese bir ‘anberīn teli
Mīḳrāż ṣındı ditredi meşşāṭanuñ eli

2 Ta‘rīf ėdince ḥaddüñi gül-şende bād-ı ṣubḥ
Her bir nihāl iki bükilüp dėdiler belī

3 Zülfüñ yazarsa ḫaṭṭ-ı ruḫuñ üzre vechi var
Merġūb olur efendi ġubār üstine celī

4 Kimdür ki boynu baġlı ḳuluñ olmaya görüp
Rūyuñda ḥalḳa ḥalḳa o ca‘d-ı müselseli

5 Oldı **Maḳālī** ṣafḥa-yı sīnem kitāb-ı ‘ışḳ
Her sū sirişk-i çeşmüm anuñ surḫ-ı cedveli

353
Fevrī
mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 N’ola sen germ olup dėrseñ mu‘anber kākülüm vardur
Benüm de dūd-ı āhumdan başumda sünbülüm vardur

2 Benefşe zeyn ėderseñ sen ḫaṭuñdan ‘ārıżuñ üzre
Benüm de ḳanlu dāġumda nice tāze gülüm vardur

---

352. Bu şiirin matla’ beytine tezkirelerde (Sungurhan, 2017a: 800; İsen, 2017: 270) ve bir şiir mecmûası çalışmasında (Yılmaz, 018: 1040) rastlanılmıştır.

3b Ġubār: Gubârî de denilen bir çeşit eski ince el yazısı. **// Celī**: Bir çeşit eski el yazısı.

353. 264. Nazire izlenimi veren bu şiire bazı mecmûa çalışmalarında da (Eraslan, 2017: 208-209; Karadeniz, 2014: 23; Sucu, 2018: 316-317) rastlanılmıştır. **//** Metin karşılaştırmada Saniye ERASLAN’ın çalışması esas alınmıştır.

1a “mu‘anber” **:** “müselsel” **a.g.e.**

3 Dehān adlu senüñ bir tāze ġonçeñ var ise ey gül
Göñül dėrler benüm de bir nevā-keş bülbülüm vardur

4 [İçerseñ mey gibi sen ‘āşıḳ-ı şūrīdeler ḳanın
Benüm de ḫūn-ı eşkümden iki şīşe mülüm vardur]

5 Sen açılduñsa gül gibi gül-istān-ı cemāl içre
Benüm de bülbül-i şūrīde gibi ġulġulum vardur

6 Ḫaṭuñ ėrişmedin sen ẓulm ėdüp **Fevrī**’yi incitme
Benüm rūḥum benüm cānum benüm ‘ömrüm ölüm vardur

354

Zekeriyyā Efendi [Meylī]

mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün mefā‘ī̱lün

1 Dem-ā-dem ḳanlu yaşı dīde-yi terden dökersin sen
Muḥaṣṣal dil degülsin ey göñül ḫūn-ı cigersin sen

2 Nice dāmāda kendin dām ḳılmış pīre-zendür bu
Dilā meyl eylemezseñ Zāl-ı dehre gėrçek ersin sen

3 Dile ḫāṭır-nişānsın dem-be-dem ey nīze-yi dil-ber
Unıtmam ben seni her-demde göñlümden gėçersin sen

4 Raḳibā kendüñ ādem ṣanma ṭavf-ı kūy-ı yār ile
N’ola Ka‘be ziyāret eyledüñse yine ḫarsın sen

5 Ḥasūd-ı bed-gümān inkār ėderse ġam degül **Meylī**
Hele erbāb-ı ‘irfān içre ḫaylī mu‘tebersin sen

3a “adlu” **:** “olur” **M.**

4b “ġulġulum” **:** “fülfülüm” **a.g.e.**

6a “incitme” **:** “öldürme” **a.g.e.**

354. Ankaralı Bayram-zâde Şeyhülislâm Zekeriyyâ Efendi (?-ö. 1593) **//** Bu şiir Hayâlî Divanı’ndaki G. 412 (Tarlan, 1992: 232)’ye naziredir.**//** Bu şiirin zemini muhtemelen ‘Aşḳī-yi Selef tarafından atılmıştır: **PBM**. Şiir Nu. : 5471, s. 1996

2b Zâl: Ak saçlı doğması sebebiyle babası Sâm tarafından “yaşlı” anlamına gelen “Zâl” ismi verilen ve efsânevî kuş Sîmurğ tarafından Elburz Dağı’nda büyütülen *Şâhnâme* kahramanıdır. Kâbil sultanının kızı Rûdâbe’yle evliliğinden, meşhur kahraman Rüstem doğmuştur (Yıldırım, 2008: 735-738).

[71a] **355**

Ṣūret-i ʻArż-ı Ḥāl-i Nevbetiyān be-Cenāb-ı Şerīf-i Şāh-ı Cihān

feʻilātün feʻilātün feʻilün

Ėy şehinşāh-ı kerīmü'l-aḫlāḳ
Kān-ı iḥsān ü nevāl ü işfāḳ
Ḥāmī-yi Kaʻbe imām-ı Ḥarameyn
Māḥī-yi ẓulm ü penāh-ı Seḳāleyn
Ḥāfıẓ-ı revnāḳ-ı şerʻ-i Nebevī
Sālik-i cādde-yi Muṣṭafevī
Zühd ile ḫāzin-i gencīne-yi dīn
ʻİlm ile maẓhar-ı esrār-ı yaḳīn
Pertev-i meşʻale-yi nūr-ı hüdā
Sırr-ı erbāb-ı dile ẓıll-ı Ḫudā
Revnaḳ-efzā-yı gül-istān-ı vücūd
Meclis-ārā-yı şeb-istān-ı şühūd
Kāşif-i nükte-yi esrār-ı siḳāt
Vāḳıf-ı rāz-ı tecellī-yi ṣıfāt
Gevher-i dürc-i selāṭīn-i ʻiẓām
Revnaḳ-ı şerʻ u niẓām-ı İslām
Şāh-ı vālā-neseb ü bālā-kef
Gevher-i devlet ü iḳbāle ṣadef
Dāniş-endūz u efāżil-perver
Meşʻal-efrūz u ʻadālet-güster
Melce-yi cümle-yi erbāb-ı niyāz
Vāḳıf-ı ḥāl-ı dil-i kāşif-i rāz
Yaʻnī sulṭān-i kerīm ibni kerīm
Ḥażret-i Şāh Murād ibni Selīm
Şol Ḫudā ḥaḳḳı içün kim her-dem
Şāhlardan seni ėtdi aʻẓam
Ḫalḳdan eyledi ẕātuñ efḍal
Vėrdi ʻadl ü kerem ü ʻilm ü ʻamel
Cümle ʻālemde ser-efrāz ėtdi
ʻAdl u inṣāf ile mümtāz ėtdi

[71b] Gūş ḳıl luṭf ile aḳvālumuzı
Saña ʻarż ėdelüm aḥvālumuzı

---

355. Bu şiirin sahibi tespit edilememiştir.

12 Bu beyit, mecmûada kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Şāhdur ‘āleme çün ẓıll-ı Ḫudā
Anı melce ėdinür bay ü gedā
Ol ki gūş ėtmeye feryādumuzı
Kim alur dehrde bī-dādumuzı
Bir bölük ṭālib-i ‘ilmüz maḥzūn
Baġrumuz ḳahr-ı siper eyledi ḫūn
Nice yıldur ki medārisde yatup
Gėce vü gündüzi bir yėre ḳatup
Eylerüz ‘ilm-i şerīfe iḳdām
Cehd ėdüp ḳaṣd-ı derūn ile tamām
Oluruz cān ü göñülden her ān
Dā‘ī-yi devlet-i sulṭān-ı cihān
Ki anuñ ‘adli ile buldı niẓām
Dīn-i İslām ü ṭarīḳ-i aḥkām
Ḥücerāt içre medārisde ḳalup
Kendümüz vādī-yi iḳdāma ṣalup
Ėderüz olmış iken zār üża‘īf
Gėce gündüz ṭaleb-i ‘ilm-i şerīf
Her birimüz vaṭanından mehcūr
Peder ü māder ü ehlinden dūr
Kimi on kimisi on beş yıldur
Bu firāḳ ile perīşān-dildür
Āteş-i hecr ile yanup meh ü sāl
Gidemez ol gelemez aña ‘iyāl
Ṣabr ėdüp faḳra çekerler ġayret
Ėrte bir gün ola dėyü nevbet
Furḳatuñ daḫı çekilmezdi ġamı
Olmasa ġayret-i aḳrān elemi
Bunda ārāma ḳomaz faḳr-ı mecāl
Anda ėl ṭa‘nına hem ṣabr [u] maḥāl
Ḥāṣılı cāna gėçüpdür fāḳa
Ḳalmadı ṣabra mecāl u ṭāḳa
[72a] Şimdi ḫōd teng olalı emr-i me‘āş
Aḳçe-yi ḥücre degül ḫarc-ı tirāş
Mevtden daḫı degül mi düşvār
Ėl eline nigerān ola kibār
Kimseden eyler iseñ daḫı sü’āl
Eylemez ḥāli nedür dėyü sü’āl

Ḳalmayup dehrde nām-ı iḥsān
Kimseden kimseye yoḳdur dermān
‘Ulemā içre bu imiş ‘ādet
Üç yıl olsa alınurmış nevbet
Ber-murād oluban ekṣer fuḳarā
Eyler imiş ṣeh-i devrāna du‘ā
Oluban ḫādim-i ṣer‘-i Nebevī
Dīn-i İslām’ı ėderlerdi ḳavī
Olalı dehrde iş-bu ‘ādet
Bėş yıla ḳalmadı hīç bir nevbet
Şimdi ḫōd gėçdi yėdi yıl kāmil
Sekizincisine oldı dāḫil
Sūr-ı ‘ālīden olunca bu zamān
Fuḳarā olmadı daḫı ḫandān
İki üç nevbeti gėçdi anuñ
Vaḳt ėrişdi demidür iḥsānuñ
Luṭf-i ṣehden nice kez ėrdi meded
Māni‘ oldı n’ėdelüm ṭāli‘-i bed
‘Arżı telḫīṣ olındı lākin
Olmadı şāha oḳutmaḳ mümkin
Bilmezüz bā‘iṣ-i te’ḫīr nedür
‘Āḳıbet mūcib-i taḳdīr nedür
Dėrler ise ki mülāzım çoġ olur
N’ola her kimse naṣībi[ni] bulur
Keṣretine sebeb olmaduḳ biz
Ki anuñla olınayduḳ ta‘cīz
Müsteḥaḳ ise olan aña maḥal
Ecnebī ise sözine ne ‘amel
[72b] Dėrler ise ki çoġ oldı mevtā
İzdiḥām eyledi bī-ḥad fuḳarā
Nevbet daḫı on yıl olmasa nėye
Mümkin olur mı ki mevti dögine
Yoḳ-durur şek daḫı bu ma‘nāda
Müsteḥaḳ az bulınur mevtāda
‘Ādetā buḳ‘a iken pāyeleri
Şimdi a‘lā ola ser-māyeleri
Olmasun mı müte’ellim ṭalebe
Çeke mevti içün aḥyā raḳabe

Cāna te’sīr ḳılup ṭūl-ı emel
Aldı hep ‘aḳlumuz aḥzān u ‘ilel
Çıḳmadın daḫı beyāża bu murād
Ṣaḳal aġardı ża‘īf oldı fu’ād
Çekmedi miḥnet-i eyyām u leyāl
Peder ü māder ü evlād u ‘iyāl
Teng olup kār-ı ma‘īşet ġāyet
Ḳalmadı çekmege faḳrı ṭāḳat
Ṣatılup gitdi libās ile kitāb
Şuġl içün ḳalmadı hergiz esbāb
Fuḳarā nār-ı ġama yanmışdur
Cān-ı şīrīnden uṣanmışdur
Ne ėder ġayret ile ‘azm-ı diyār
Ne ḳılur faḳr çeküp ṣabr u ḳarār
Himmet-i şāh-ı cihān ėre dėyü
Nevbet olmaġa rıża vėre dėyü
Ḳaldurup dest-i du‘āyı her gāh
Der-geh-i Ḥaḳḳ’a dėrüz yā Allāh
Eyleyüp rūy-ı münācātı firāz
Ėderüz bār-geh-i Ḥaḳḳ’a niyāz
Ki şeh-i ‘ālemi sen var eyle
Düşmenin zillet ile ḫ̬ār eyle
Ol ėder ‘āleme iḥsān-ı belīġ
Eylemez luṭfını her şaḫṣa dirīġ
[73a] ‘Adl ile gün gibi meşhūr-durur
Ẓāhiri bāṭını ma‘mūr-durur
Ẓāhiri mā-ṣadaḳ zühd ü ṣalāḥ
Bāṭını mehbiṭ-ı envār-ı felāḥ
Görmedi böyle daḫı çeşm-i zamān
Dīn ü dünyāsı ḳavī şāh-ı cihān
Maẓhar-ı ‘ayn-ı ‘ināyet oldur
Ḥaḳ bu kim şāh-ı velāyet oldur
Dā’imā hem-nefesi ola ricāl
Ḳonmaya ḫ̬āṭırına gerd-i melāl
Ėy şehinşāh-ı hümāyūn-himmet
Derd-i dil şerḥine yoḳdur ḥācet
Nice kez gūş ėdüp aḥvālumuzı
Cümle fehm eyledüñ āmālumuzı

Şübhe yoḳdur ki ḳamu ḥāl-i cihān
Oldı mir’āt-ı żamīrüñde ‘iyān
Ḥālümüz bildüñ eyā melce-yi nās
Derdümüz daḫı aña eyle ḳıyās
Sākin-i ‘arş-ı berīn ḥaḳḳı içün
Āsumān ile zemīn ḥaḳkı içün
Enbiyā rūḥı içün kim anlar
Oldı ‘ālemde ulu sulṭānlar
Ḥażret-i rūḥ-ı Rasūlullah içün
Sırr-ı ‘irfānda dil-i āgeh içün
Çār-Yār içün eyā şāh-ı güzīn
Ber-murād eyle bizi ėtme ḥazīn
Olduñ aḥvālümüze vāḳıf çün
Bize raḥm eyle güzel başuñ içün
Ol Ḫudā ḥaḳḳı ki oldur Ġaffār
Eyledi ‘ālemi yoḳdan iẓhār
Raḥmet ü şefḳatüñ iẓhār eyle
Bizi iḥsāna sezā-vār eyle

79a Çār-Yār: Çehār Yār, Çihār Yār veya “dört seçkin dost” anlamında “Çār-Yār-ı Güzīn” de denir. Bu ifadeyle Hz. Muhammed’in dört seçkin dostu olan ilk İslâm halifeleri Hz. Ebûbekir, Hz. ‘Ömer, Hz. ‘Osmân ve Hz. ‘Alî kastedilir (Pala, 2005: 99).

[74a] **356**

[Tercī'i Bend-i Maḥmūd Ġamī Çelebī-yi Konevī] [Ġamī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

I

[Dün görüp dil-beri olsun bıre ġaddār dėdüm
Gelmedüñ yanuma gitdüñ ḳanı iḳrār dėdüm
Ne revādur daḳına sen güli her ḫār dėdüm
Ėdesin cān ü cihāndan beni bīzār dėdüm
Bülbülüñ zārın işit ėy yüzi gül-zār dėdüm
'Ahd ü peymānuñı gel eyleme inkār dėdüm
Meded Allāh'ı severseñ meded ėy yār dėdüm
Va'de-yi vaṣla ḫilāf eyleme zinhār dėdüm]

II

[Ḳahr ėdüp döndi baña ḫışm ile ol yār dėdi
Ya ne vėrdüñ alamazsun şu yaña var dėdi
Senüñ içün baña çoḳ ṭa'n ėder aġyār dėdi
Varayın ḫāneñe bir şeb yiter ol zār dėdi
Ṣunayın aġzuña ḫōş la'l-i şeker-bār dėdi
Dehenüñden bu ḫaber çıḳmaya zinhār dėdi
Meded Allāh'ı severseñ meded ėy yār dėdüm
Va'de-yi vaṣla ḫilāf eyleme zinhār dėdüm]

[74a] : Mecmûada bu sayfadan önceki **[73b]** sayfası boş bırakılmıştır. Muhtemelen bu sebeple Gamî-yi Konevî'ye ait tercî'-i bendin baş kısmı mecmûada eksiktir.

356. Bu şiirin eksik kısımlarına mecmûalar üzerine yapılan çalışmalarda (Karagöz, 2013: 135-137; Güneş, 2015: 332-333; Bellibaş, 2014: 178; Yılmaz, 2018: 439-440) rastlanmıştır. Esas alınan Ülkü YILMAZ'ın çalışması için **a.g.e**. ifadesi kullanılmıştır. **//** Şiirin tekrar beyti tezkirelerde de (Kutluk, 1997: 198, Sungurhan, 2017b: 143; Sungurhan, 2017a: 647) geçmektedir.

I 1 "ġaddār" **:** "'iẕār" **a.g.e.**

I 3 "daḳınasın" **a.g.e.**

III

[Ėy lebi mül ṣaçı sünbül yüzi gül-zār dėdüm
Başuma eyledi dünyāyı ġamuñ ṭar dėdüm
Çekerüm çünki senüñ cevrüñi bisyār dėdüm
Ḫidmetüñde ḳuluñam bir dilegüm var dėdüm
Ḥasretüñ eylemeden cān ü dile kār dėdüm
Merhem-i sīneñe ben ḫastañı bir ṣar dėdüm
Meded Allāh'ı severseñ meded ėy yār dėdüm
Va'de-yi vaṣla ḫilāf eyleme zinhār dėdüm]

IV

[Beni gėrçek sever iseñ bıre bī-kār dėdi
Seg raḳībe dilek eyle yüri yalvar dėdi
Göndere saña beni şāyed o murdār dėdi
Yāḫūd öldür ol [iti] sen beni ḳurtar dėdi
Göresin meyl ü maḥabbet nice olısar dėdi
Nice ṣayd olur imiş 'āşıḳa dil-dār dėdi
Meded Allāh'ı severseñ meded ėy yār dėdüm
Va'de-yi vaṣla ḫilāf eyleme zinhār dėdüm]

V

[Söylesem 'ışḳuñ ile ṭañ mıdur eş'ār dėdüm
'Āşıḳuñ kārı degüldür güzelüm 'ār dėdüm
Künc-i ḥasretde benem derd ile bīmār dėdüm
Vaṣl ile eyler iseñ ben ḳula tīmār dėdüm
Gelesin dėyü seni cān ḳatı umar dėdüm
Gözlerüm ṣubḥa degin her gėce bīmār dėdüm
Meded Allāh'ı severseñ meded ėy yār dėdüm
Va'de-yi vaṣla ḫilāf eyleme zinhār dėdüm]

III 3 "be yār" **a.g.e.**

III 6 "ḫasteyi" **a.g.e.**

V Son bendin mısra geliş sırası farklıdır.

VI

1 Yėter olduñ **Ġamiyā** hecr ile ġam-ḫˇār dėdi
2 Ḫāne-yi ḳalbüñi teng ėtmesün efkār dėdi
3 Varasın bekleyesin dār ile dīvār dėdi
4 Bu gėce ‘arż ėderem çeşmüñe dīdār dėdi
5 Sırrumı eyleme tek kimseye iẓhār dėdi
6 Ṣubḥa dek saña ḳılam vaṣlumı īs̱ār dėdi
7 Meded Allāh’ı severseñ meded ėy yār dėdüm
8 Va‘de-yi vaṣla ḫilāf eyleme zinhār dėdüm

357

Müs̱emmen-i Nev‘ī Efendi [Nev‘ī]
mef‘ūlü mefā‘ı̱lü mefā‘ı̱lü fe‘ūlün

I

1 Bu ‘ışḳ-ı mecāzuñ ġam-ı hicrānına la‘net
Dünyādaki ‘uḳbādaki ḫüsrānına la‘net
2 Erbāb-ı ġamuñ nāliş ü efġānına la‘net
Dil-berlerüñ va‘de-yi iḥsānına la‘net
3 Yoḳ yėrlere ėtdükleri peymānına la‘net
Ol ṭā’ifenüñ gėrçek ü yalanına la‘net
4 Başdan bunı īcād ėdenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aṣlına erkānına la‘net

II

1 Ėl yāri çeker sīneye sen ‘āşıḳ-ı dīdār
Sen girye vü zār eylemede senden o bīzār
2 Sen ‘arż-ı niyāz ėtseñ ėder nāzın o tekrār
Sen eyler iken çeşmüñi yolında güher-bār
3 Sen olmış iken naḳd-ı vücūduñla ḫarīdār
Ėl vāṣıl olur ẕevḳine bī-dirhem ü dīnār
4 Bu ṣan‘atı īcād ėdenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aṣlına erkānına la‘net

VI 2 “teng” **:** “tek” **a.g.e.**
VI 3 “varasın” **:** “varuram” **a.g.e. //** “dār ile” **:** “derd ile” a**.g.e.**
VI 4 “sırrumı” **:** “sıruñı” **a.g.e.**

357. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, Nev’î Divan, s. 206-208

II 3b “vāṣıl” **:** “mālik” **D. //** “ẕevḳıne” **:** “vaṣlına” **D.**

III

1 Ėrmez ayaġın öpmege bir ‘āşıḳ-ı maḥzūn
Eller ser-i zülfin ėrişen Ehrīmen-i dūn
[74b] 2 Sen eyler iken nāleñi yaşını Ceyḥūn
‘Uşşāḳa cefā ġayra vefā bunlara ḳānūn
3 Gel olma şaḳın ādem iseñ bunlara meftūn
Maḥremleri hep mübteẕel ü nā-kes ü mel‘ūn
4 Bu şan‘atı īcād ėdenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aṣlına erkānına la‘net

IV

1 Ėy dil-bere ‘āşıḳ gėçinen ebleh ü nā-dān
Öldürse revādur seni tīġ-i ġam-ı hicrān
2 Sen ṭālib u rāġıb aña senden o gürīzān
Ola mest u ṣafāda sen āña vālih vü ḥayrān
3 İnṣāf zehī cehl ü zehī nekbet ü ḫüsrān
Hep oldı buña raġbet ėden ṣoñra peşīmān
4 Bu şan‘atı īcād ėdenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aṣlına erkānına la‘net

III 1b Ehrīmen: *Avesta* ve Mazdiyesnâ dinî edebiyatında İyilik Tanrısı Ahûra Mazda'nın en büyük düşmanı olan varlıktır; İslâm kültüründe Şeytan'ın karşılığı olarak kabul edilmiştir (Yıldırım, 2008: 272-73).

[74b] : Mecmûadaki son şiir olan 358. şiirin ilk bendinin 5. mısraının ilk kelimesi olan "**demler**" varak geçişi esnasında dipte yazılmıştır. Bu da şiirin devamının bu mecmûada var olduğunu; fakat varak eksikliği sebebiyle buna ulaşılamadığını gösterir. Hem burada hem de mecmûanın farklı yerlerinde görülen varak veya muhtemel evrak kayıpları mecmûanın hacimce daha büyük olduğunu göstermektedir.

III 2a "eyler iken" **:** "eyle gerek" **D. //** "Ceyḥūn" **:** "mey-gūn" **D.**

IV 1a "gėçinen" **:** "dirilen" **D.**

IV 2a "rāġıb" **:** "cūyān" **D.**

IV 2b "ola mest ü ṣafāda" **:** "ol mest-i teġāfül" **D.**

V

1 Yā ḥayf bizüm çekdügümüz renc ü ‘anāya
Hep sa‘y-ı belīġ ėtdügümüz gitdi hebāya
2 **Nev‘ī**’den ėrişsin bu naṣīḥat ẓurefāya
Dil vėrmeyeler her ṣanem-i māh-liḳāya
3 Ṭuş olmayalar ġaflet ile tīr-i belāya
Āmīn dėyeler ḥāżır olanlar bu du‘āya
4 Bu ṣan‘atı īcād edenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aṣlına erkānına la‘net

358

Tercī‘-i Bend-i Ḥayretī

mef‘ūlü fā‘ilātü mef‘ā‘ilü fā‘ilün

I

1 Gitdüm diyār-ı ġurbete ėy şāh el-vidā‘
Oldum belā vü miḥnete hem-rāh el-vidā‘
2 ‘Arż eylesün yėr ehline her mā-cerāyı eşk
Yazsun felekler üzre çıḳup āh el-vidā‘
3 [Demler durur ki levḥa-yı çihremde ḳan ile
Ėy eşk-i dīde yazıla her gāh el-vidā‘
4 Terk ėtmez idüm ėşigüñi līk ḳorḳaram
Od ura şehre āh-ı seḥer-gāh el-vidā‘
5 Düşmenler ile sen esen ol dūstum hemān
Vėrsün benüm de ṣabrumı Allāh el-vidā‘
6 Hicrān ėline ṣaldı beni rūzigār āh
Ėy göz ḳan aġla ėy göñül eyle hezār āh]

V 1a “yā” **:** “yüz” **D.**

V 3a “tīr” **:** “tīġ” **D.**

358. Mehmed ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ, Hayretî - Dîvân, Tcb. 2, s. 71-73 **//** Mecmûada tercî‘-i bendin sadece ilk bendinin ilk iki mısraı vardır. **//** İlk bendin 5. mısraının ilk kelimesi olan “**demler**”, varak geçişinde dipte yazılmıştır. Bu mecmûanın sadece bu kadar varaktan oluşmadığını hacmen daha büyük olduğunu göstermektedir.

I 1a “diyār-ı ġurbete” **:** “diyār-ı furḳate” **D.**

II

[Bir ḫasteyem ki şerbet-i dermāna ėrmedüm
Bir ‘āşıḳam ki vuṣlat-ı cānāna ėrmedüm
Bir ẕerreyem ki vāṣıl-ı şems olmadım henüz
Pervāneyem ki şem‘-i şeb-istāna ėrmedüm
Yaşum gibi yüz üzre sürindüm yolında çoḳ
Biñ sa‘y ile o serv-i ḫırāmāna ėrmedüm
İçdüm belā piyālelerin bezm-i ġamda līk
Ḫum-ḫāne-yi muḥabbet-i cānāna ėrmedüm
Vā ḥasretā ki ẓulmet-i hicrāna düşdüm uş
İskender’em ki Çeşme-yi Ḥayvān’a ėrmedüm
Hicrān ėline ṣaldı beni rūzigār āh
Ėy göz ḳan aġla ėy göñül eyle hezār āh]

III

[Ėtdüm diyār-ı ġurbete gerçi sefer dirīġ
Zādum ġam oldı ince bu yol mā-ḥażar dirīġ
Sen gülden ayrılaldan ėşidüp fiġānumı
Bülbül hezār zār ile dėr her seḥer dirīġ
Sen mū-miyān u sīm-bedenden cüdā benüm
Ḳıldı felek bėlümi bu gün zer-kemer dirīġ
Derdüñ devā yėterdi baña ėy ṭabīb-i cān
Ḥālümden olmayayduñ eger bī-ḫaber dirīġ
Furḳat diyārıdur baña şimden gėrü maḳām
Muḥkem yapıldı bāġ-ı visāl üzre der dirīġ
Hicrān ėline ṣaldı beni rūzigār āh
Ėy göz ḳan aġla ėy göñül eyle hezār āh]

IV

1 [Göz göre cānum ėtdi tenümden felek ba‘īd
Naḥs oldı gitdi olmadı bu ṭāli‘um sa‘īd
2 Yaḳdı göñül serāyını hicrān eliyle çarḫ
Bāġ-ı viṣālüñe yapılaldan der-i ümīd
3 Ḳıldı felek işin bu ben eksüklinüñ tamām
Sen şāh-ı ḥüsnüñ eylesün ‘ömrin Ḫudā mezīd
4 Aġyārı kes yanuñdan eyā serv-i ḫōş-ḫırām
Bāġ-ı viṣāl içinde yaraşmaz iñen pelīd
5 İki gözüm cihānı senüñle görürken āh
Cānum gibi iki gözüm olduñ mı nā-bedīd
6 Hicrān ėline ṣaldı beni rūzigār āh
Ėy göz ḳan aġla ėy göñül eyle hezār āh]

V

1 [‘Azmüm reh-i firāḳadur illā ne müşkil āh
Derdā vu ḥasretā vü dirīġā ne müşkil āh
2 Sen gül-‘iẕār-ı ġonce-dehenden cüdā baña
Raḥm ėtdi dėdi bülbül-i gūyā ne müşkil āh
3 Āsān gelür muḥabbet egerçi baña bu gün
Hicrān olıcaḳ arada ferdā ne müşkil āh
4 Derd ü belā vü ġam ola yārān **Ḥāyretī**
Aġyār saña yār ola derdā ne müşkil āh
5 Āh eyle ėy göñül demidür ḳan aḳıt gözüm
İns ü melek ḳamu dėye ḥayfā ne müşkil āh
6 Hicrān ėline ṣaldı beni rūzigār āh
Ėy göz ḳan aġla ėy göñül eyle hezār āh]

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MESTAP'A GÖRE TASNİF

4.1. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın MESTAP'a[1] Göre Tasnîfi							
	Yer Nu. : Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 4228/2 *Mecmû'a-i Eş'âr*						
Yp. Nu.	**Mahlas**	**Matla' Beyit / İlk Bend**	**Makta' Beyit[2] / Son Bend**	**Nazım şekli / Birimi**	**Nazım Türü**	**Vezin**	**Açıklamalar**
1b-3a	Ümīdī	Bir seḥer kilk-i bedī'in destine alup revān Başladı tecdīd-i aḥkāma debīr-i āsumān	Dilerüm dā'im murāduñ luṭf-ı Ḥaḳ bağışlasun Devlet ile süresin 'ālemde 'ömr-i cāvidān	kasîde/41	cülûsiyye	3x(fā'ilātün) fā'ilün	Sultan II. Selîm'in 1566'da tahta çıkışı üzerine Ümîdî Ahmed Çelebi'ce yazılmış 41 beyitlik cülûsiyedir.
3b	Ümīdī	Ka'be'den yüz çevirüp ey ṣanem-i ḥūr-liḳā Eşigüñ cānibine döndi bugün ḳıble-nümā	Yetürüp bāde-yi 'ışḳ ile **Ümīdī** 'aḳlın Mest olup düşdi bugün ḫalḳ-ı cihāna rüsvā	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
3b-4a	Ümīdī	Sīnede peykān-i tīrüñ ġonçe-yi güldür baña Cā-be-cā ṭurrañ nişānı şāḫ-ı sünbüldür baña	Ey **Ümīdī** bend-i hicrāna giriftār oldı dil Dā'im ol bendi geçen bu zülf ü kāküldür baña	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	*Bâkī Dîvânı*'ndaki G.12'ye naziredir. Bu şiirin zemin şiiri 'Alî-Şîr Nevâyî'nin *Garâ'ibü's-Sıgar*'daki G.15'tir. Şiir, 5 beyittir.
4a	Ümīdī	Zülf-i pür-çīnüñde ḫāl-i 'anberinüñ dil-berā Bir megesdür düşdi dām-ı 'ankebūta gūyiyā	Ey **Ümīdī** ḫāk olursam rāh-ı kūy-ı yārda Gözlerine ḥūrīler ede ġubārum tūtiyā	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.

[1] M. Fatih KÖKSAL (2012) "Şiir Mecmûalarının Önemi ve Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları: İstanbul, ss. 409-431

[2] Her ne kadar makta beyit şiirin sonlandığı -kat' edildiği- beyit olsa da bu tabloda umumiyetle şair mahlasının geçtiği beyit esas alınmıştır.

4a	Ümîdî	Leb-i la‘lüñ şarābdur gūyā Dür-i dendān ḥabābdur gūyā	Āsumāndür **Ümîdî** kūy-ı nigār Berḳ-ı āhum şihābdür gūyā	gazel/7		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.14’e naziredir. Şiir, 7 beyittir.
4a	Ümîdî	Zülf-i pür-çīni sünbül-i pür-tāb Rūy-ı rengīni lāle-yi sīr-āb	Demidür āsitān-i mey-kedeye Düşegör ey **Ümîdî** mest ü ḫarāb	gazel/5		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
4b	Ümîdî	Ḳāmetüñdür nihāl-i nāz ü firīb Zeḳanuñ anda bir bih-i āsīb	Gitdügince ba‘īd olup ol māh Çıḳmaġa cān **Ümîdî** oldı ḳarīb	gazel/5		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
4b	Ümîdî	Māh dėrlerse melā’ik saña ger ėtme ‘aceb Āfitābum kişiye gökden iner çünki laḳab	Dağlar deñlü **Ümîdî** ġama ṭāḳat getürür Ṭaşdan mı yüregi bilmezin anuñ yā Rab	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
4b-5a	Ümîdî	Cām çekdi lebüñ görüp ḫaclet Ḳızarup geldi beñzine ḥumret	Şundı pīr-i muġān **Ümîd**’ayaġı Eyledi gėrçek ėr bize himmet	gazel/7		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Şiir, 7 beyittir.
5a	[Bâḳī]	Gözüm yaşına ol la‘l-i leb-i sīr-āb olur bā‘iş Dem-ā-dem ḳana ėy sāḳī şarāb-ı nāb olur bā‘iş	Vücūdum ḫānesin seyle vėrür **Bāḳī** gözüm yaşı Fenā-yı dār-ı bī-bünyāduma bu āb olur bā‘iş	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Mecmuada Ümîdî’ye ait olduğu belirtilen bu şiir esasında Bâkī’ye aittir. Zemin şiiri muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin *Bedâyi‘u’l-Vasat*’ındaki G.90 olan bu şiir, 5 beyittir.
5a	Ümîdî	Ḥalḳa-yı zülf-i dil-ārādan gėç Gel dilā bu ḳurı sevdādan gėç	Bir daḫı aġzuña alma cāmı Ey **Ümîdî** mey-i ḥamrādan gėç	gazel/5		2x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.

5a-5b	Ümīdī	Devr ėdüp meclisi biñ nāz ile rindāne ḳadeḥ Sāḳıyā döndi bugün ḫaylīce yārāna ḳadeḥ	Būse-yi la'lin **Ümīdī**'ye dün ėdüp iḳrār Sāḳıyā ṭurdı bugün 'ahdine peymāna ḳadeḥ	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*'ndaki G. XVIII olan bu şiir, *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.32'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
5b	Ümīdī	Nūş eyledükçe ḳanum olur la'l-i yār surḫ Gördükçe nār-ı āhum olur gül-'iẕār surḫ	Ṣanma **Ümīdī** egnüme gėydüm libās-ı āl Ḫūn-āb-ı ġamla oldı bu cism-i nizār surḫ	gazel/6		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 6 (5+1) beyittir.
5 b	Ümīdī	Revā mı Bīsütūn'da eyleyüp yād O Şīrīn şekli yaza ṭaşa Ferhād	**Ümīdī** nūş ėdüp her dem mey-i telḫ Bu cām-ı ser-nigūndan alalum dād	gazel/5		2x(mefā'īlün) fe'ūlün	Şiir, 5 beyittir.
5b-6a	Ümīdī	Ümmīd-i pāy-būsuñ ile ėy nihāl-ḳad Ḳaldı ayaḳda 'āşıḳ-ı bī-çāreler meded	Baḫs eyledükçe Ka'be-yi kūy-ı nigārdan Eyler **Ümīdī** ėşigi ṭaşın anuñ sened	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
6a	Ümīdī	Dāġ yaḳup gėce bāzūsına ol şāh-levend Ḳolına baġladı bir ḫūb güzel bāzū-bend	Ḥaḳ bu kim bu ġazel-i pāke naẓīr olmaz hīç Ėy **Ümīdī** n'ola erbāb-ı ṣafā ḳılsa pesend	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
6a	Ümīdī	Ṣayd [ėtdi] gönlümi yine bir ṭurrası kemend Zülf-i siyāhın ėtdi anuñ gerdenine bend	Kimdür **Ümīdī** dėrseñ eger şūḫ-ı şīve-kār Bir derd-mend ü bī-kes ü bī-çāre müstemend	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	*Bâkī Dîvânı*'ndaki G.34'e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
6b	Ümīdī	Sāġar-ı ṣahbā ki erbāb-ı ṣafānuñ cānıdur Ehl-i 'ışḳā neş'e-yi ūlāsı rūḥ-ı ṣānīdür	Bülbül-i dil n'ola meyl ėtse **Ümīdī** sāġara Gül-şen-i bezm-i ṣafānuñ bir gül-i ḫandānıdur	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
6b	Ümīdī	Felekde ṣarṣar-ı āhumla mihr-i āsumān ditrer Dem-i bād-ı ṣabādan gūyiyā berg-i ḫazān ditrer	Çekince ėy **Ümīdī** sīneye bir sīm-endāmı Yürek oynar beden lerzān olur cismümde cān ditrer	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Zemin şiiri Hafî-yi Edirnevî'ye ait bu şiir muhtemelen *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.139'a naziredir. Şiir, 5 beyittir.

6b	Ümīdī	Aġzuñ ėy ġonçe-dehen cām-ı mey-i ḥamrā mıdur Düşmiş ol cāma lebüñ berg-i gül-i ra‘nā mıdur	Cān-ı nālānum **Ümīdī** sīne-yi ṣad-çākda Āşiyān-ı ḫārda bir bülbül-i gūyā mıdur	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.120’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
7a	Ümīdī	Eyledük tīr-i yāra sīne siper Ėy dil ammā içüñ bilür ne çeker	Naẓmuña ėy **Ümīdī** ḳıymet yoḳ Ṭab‘-ı pāküñ olalı kān-ı güher	gazel/5		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.140’a naziredir. Şiir, 5 beyittir.
7a	Ümīdī	Ṣanmañ ki ḫaṭṭı la‘line yāruñ keder vėrür Teng-i nebāta pāy-ı meges ne żarar vėrür	Mihrüñle ḫāk olursa **Ümīdī**-yi nā-tüvān Mihr-i sipihre ẕerreleri nūr u fer vėrür	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Zemin şiiri Ahmed Paşa Dîvânı’ndaki G.87 olan bu şiir, 5 beyittir.
7a	Ümīdī	Ṣanmañ ol şūḫ-ı dil-ārāyı ki kākül götürür Şeh-levendāne ṭaḳup başına sünbül götürür	Ger cefā ḳılsa **Ümīdī**’ye n’ola cānāne Bülbül-i zāra ne cevr eyler ise gül götürür	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen *Ahmed Paşa Dîvânı*’ndaki G.68 olan bu şiir, 5 beyittir.
7b	Ümīdī	Ruḫuñ şem‘-i melāḥat ḳaşlaruñ müşgīn-duḫānıdur Anuñ ol gerden-i kāfūrı sīmīn-şem‘dānıdur	Ḳarasına göz ėrişmez belāġat baḥrıdur ṭab‘uñ Anuñ’çün ėy **Ümīdī** sözlerüñ dürr-i me‘ānīdür	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Şiir, 5 beyittir.
7b	Ümīdī	Meclisde ġaraż bāde ile ḫūb ṣadādur Merġūb olan ‘ālemde begüm āb ü hevādur	Aġyāra varup mihr ü vefā ḳılmadın ol şūḫ Billāhi ġaraż ancaḳ **Ümīdī**’ye cefādur	gazel/5		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Şiir, 5 beyittir.
7b	Ümīdī	Ruḫsār-ı yāra beñzemese berg-i lāleler Gül-şende böyle üstine düşmezdi jāleler	Ġam yėme ėy **Ümīdī** reh-i ‘ışḳ-ı yārda Eksük degül çü derd ü belādan nevāleler	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
8a	Ümīdī	Fāş ėtme rāz-ı ‘ışḳuñı bülbüllere seḥer Ėy ġonçe-yi nihāl açılma ṣovuḳ gėçer	Mūy-ı miyān-ı yāri der-āġūş ėdem dėyü Ḳıldı **Ümīdī** miḥnet ile ḳaddini kemer	gazel/6		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 6 (5+1) beyittir.

8a	Ümīdī	Sevdā-yı ‘ışḳ éder bu dil-i bī-nevāyı gör Billāhi ḳaṣd-ı salṭanat éder gedāyı gör	Cānā **Ümīdī** ḥüsnüñi rengīn-edā éder Güş eyle anı gel berü ḥüsn-i edāyı gör	gazel/7		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.129’a naziredir. Şiir, 7 beyittir.
8a	Ümīdī	Ḳan aġladı firāḳ-ı lebüñle şarāblar Görince döndi üstine anuñ ḥabāblar	Nār-ı derūn-ı sīnemi görüp **Ümīdiyā** Ser-geşte oldı bezm-i belāda kebāblar	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Son iki beyti **8a**’nın derkenarına yazılan bu şiir, 5 beyittir.
8a	Ümīdī	La‘lüñ üzre édeli ḫaṭṭuñ ḳarār Çeşme-yi Ḥayvān’a érmişdür ġubār	Éy **Ümīdī** ḳara çöllerde ḳodı Nāfe müşgīni bu zülf-i müşg-bār	gazel/5		2x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
8a	Ümīdī	Dil n’ola zülfüñde eylerse fiġān u zārlar Géceler çoḳ nāleye āġāz éder bīmārlar	Éy **Ümīdī** bāġ-ı ruḫsārın görelden murġ-ı dil Ḫār olupdur çeşmine anuñ gül-i gül-zārlar	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.85’e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
8b-9a	Ümīdī	Rindān-ı bezme cām-ı zümürrüd külāhdur Her birisi diyār-ı Cem’e pādişāhdur	Bir kez **Ümīdī** ayaġuña sürmege yüzin Yıllar-durur yoluñda şehā ḫāk-i rāhdur	gazel/6		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 6 beyittir.
9a	Ümīdī	Açduḳça yara sīneme ol tīġ-i zer-nigār Bir pāre ḥaẓẓ édüp açılur ḳalb-i ġam-güsār	Cevr ü cefā ile beni bī-zār ṣanmasun Varup **Ümīdī** eyleyeyin yāra āh u zār	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Bâkī Dîvânı’ndaki G.160’a naziredir. Şiir, 5 beyittir.
9a	Ümīdī	Her yaña gördi çeşmümüñ aḳar bıñarı var Şāh-ı ḫayāl-i yār gelüp eyledi ḳarār	Şemşīr-i ġuṣṣa ile **Ümīdī** helāk olur Ṭaḳılduġınca yanuña ol tīġ-i zer-nigār	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
9a-9b	Ümīdī	Belā bezminde cānā cām çeşm-i ḫūn-feşānumdur Ḫayāl-i la‘l-i mey-gūnuñ şarāb-ı erġuvānumdur	**Ümīdī** ben o şehbāz-ı Hümā-bāzem ki ‘ālemde Görinen māh-ı nev bām-ı felekde āşiyānumdur	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.128’e nazire olan bu şiir, 5 beyittir.

9b	Ümīdī	Ṣūfī ġarażuñ çün bir iki cām-ı ṣafādur Yā tāc-ı riyā başuña bilsem ne belādur	Dil vėrme **Ümīdī** ṣaḳın ālāyiş-i dehre Kim ‘āḳıbetü’l-emr anuñ ṣoñı hebādur	gazel/5		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Şiir, 5 beyittir.
9b	Ümīdī	Ṭarf-ı kenār-ı bāġa varup düşdi jāleler Bād-ı bahār ile gülüp açıldı lāleler	Gül gibi yār raḳīb-i ḫār ile hem-nişīn Bülbül gibi **Ümīdī** n’ola ḳılsa nāleler	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
9b-10a	Ümīdī	La‘lüñ yanında cür‘a-yı peymāne pest olur Devr-i lebüñde revnaḳ-ı sāġar şikest olur	Güş eyleyüp **Ümīdī** bu şi‘r-i bülendüñi Elḥān-ı murġ-ı naġme-serāyān pest olur	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Bâkī Dîvânı’ndaki G.97’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
10a	Ümīdī	Tāc-ı Cem sāġar-ı şarāb yėter Cā-be-cā la‘l aña ḥabāb yėter	Manṣıb u cāh **Ümīdī**’ye o şehüñ Ḫāk-i pāyına intisāb yėter	gazel/5		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin *Nevâdirü’ş-Şebâb*’ındaki G.177 olan bu şiir, 5 beyittir.
10a	Ümīdī	Dil kebāb oldı dėyü aġlayup ėtdükçe niyāz Birez ol şūḫ-ı cefā-pīşe ḳılur puḫte piyāz	Ṭur bėgüm ‘ahdüñe cevr ėtme dil-i zāra dėsem Cevr ėder ol büt-i sīmīn-ten **Ümīdī** ṭurmaz	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
10a-10b	Ümīdī	Rūşen ḳılalı meclisi cām-ı şarābumuz Mihr ile māhı ‘aynına almaz ḥabābumuz	Zerḳ u riyādan el yuya zühhād-ı şehr eger Görse **Ümīdī** mey-kedede āb-ı nābumuz	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
10b	Ümīdī	Şāhuz diyār-ı meclise sāḳī vezīrümüz Mey-ḫāne pīş-ḫˇānı olupdur serīrümüz	Ṭāḳ-i sipihri ṭolduralı āh ü zār ile Yāruñ **Ümīdī** ḳalmadı kūyında yėrümüz	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
10b	Ümīdī	Mihrüñle varur ise yėle ḫāk-sārumuz Ẕerrāt gibi raḳṣa gire her ġubārumuz	Çarḫ ėtmeden **Ümīdī** telef naḳd-i eşkümi Gel ‘ıyş u nūşa ḫarc ėdelüm cümle varumuz	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Bâkī Dîvânı’ndaki G.192’ye nazire olan bu şiir, 5 beyittir.

11a	Ümīdī	Leb-i la‘lüñde o ḫaṭṭ-ı nev-res Teng-i şekkerde yatur pāy-ı meges	Ḳalmışam gūşe-yi ġamda tenhā Kimse olmasun **Ümīdī** bī-kes	gazel/6		2x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 6 beyittir.
11a	Ümīdī	Gözden revān olalı yaşum nitekim Aras Eṭrāfın aldı her müje mānend-i ḫār u ḫas	Āh eyleme **Ümīdī** ser-i kūy-ı yārda Cā’iz ki işidüp [gele] aġyār sesi kes	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen Şeyhî Dîvânı’ndaki K.II olan nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
11a-11b	Ümīdī	Ḳays ‘ışḳ ile muḥabbet cāmını nūş eylemiş Mest olup gėçmiş yatur kendin ferāmūş eylemiş	Ḳāmet-i zerdin **Ümīdī** hecr ile ėdüp kemer Bu ḫayāliyle miyānuñı der-āġūş eylemiş	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
11b	Ümīdī	Gözüm yaşın ḫayāl-i ruḫları ḳana boyandurmış Bahār-ı ḥüsni cüy-ı eşki başından bulandurmış	**Ümīdī** bī-vefādur dėdügin ol şūḫ işitmiş dün Bugün gelmiş vefālar eyleyüp anı utandurmış	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.219’a nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
11b	Ümīdī	Teb-i miḥnetden ėdüp cānı ḫalāṣ Ėrişüp ḫaṭṭ-ı ruḫuñ yazdı ḫavāṣ	Va‘de ėtmişken **Ümīdī** vaṣlın Ṭurmadı ‘ahdine döndi raḳḳāṣ	gazel/5		2x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
11b-12a	Ümīdī	Sāġar-ı bādeden ėdüp i‘rāż Döndi bir şekl-i ḳadīde mirtāż	Ėy **Ümīdī** nice ben ölmeyeyin O ṭabīb eyledi bizden i‘rāż	gazel/5		2x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
12a	Ümīdī	Ėtdi tīġüñden dil-i ṣad-pāre ḫaẕ Ābdan cānā ėrür bīmāra ḫaẕ	Ḳanlu peykānuñ **Ümīdī** sīnede Baġrına başup ėder bī-çāre ḫaẕ	gazel/5		2x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
12a	Ümīdī	N’ola dil ėtse o la‘l-i leb-i zülāle ṭama‘ Ki rind-i mey-kede eyler şarāb-ı āla ṭama‘	**Ümīdī** murġ-ı dile dām u dānedür ḫaẕer ėt Görince eyleme zinhār o zülf ü ḫāle ṭama‘	gazel/5		mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.

12a-12b	Ümīdī	Dāġ-ı ‘ışḳuñla bulur sīnem şeref Manḳıra degmez pūlı olmasa def	‘Iyşa ṣarf eyle **Ümīdī** varuñı Naḳd-ı ‘ömrüñ ḳılmadın devrān telef	gazel/5		2x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
12b	Ümīdī	Dest-i sīmīninde sāḳīnüñ mey-i ḥamrāya baḳ Bir nihāl üzre açılmış ġonçe-yi ra‘nāya baḳ	Çihresin zerd ü nizār ėtmiş **Ümīdī** derd-mend Gör ne ṣūret bağlamış ol ‘āşıḳ-ı şeydāya baḳ	gazel/6		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen Nevâyî’nin *Garâ’ibu’s-Sığar*’ındaki G.328 olan bu şiir, *Bâkī Dîvânı*’ndaki G.239’a naziredir. Şiir, 6 beyittir.
12b-13a	Ümīdī	Ādāb-ı ‘ışḳı yazdı gül-istān varaḳ varaḳ Etfāl-i bülbül eyledi ezber sebaḳ sebaḳ	Ḫūn-ı ciger **Ümīdī** gelüp cām-ı dīdeye Yāri ne yüzden ėtdi temāşā babaḳ babaḳ	gazel/7		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Zemin şiiri Cezerî-zâde Kāsım Paşa veya Cem Sa‘dîsi’ne ait ve *Bâkī Dîvânı*’ndaki G.242’ye nazire olan bu şiir, 7 beyittir.
13a	Ümīdī	Yine sevdā-yı ġam-ı ‘ışḳı ile dil-dāruñ Başı yaṣdıḳda bugün ḫaylī dil-i bīmāruñ	Ėy **Ümīdī** çün açılmadı gül-i bāġ-ı ümīd Çekelüm n’eyleyelüm cevrini her bir ḫāruñ	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
13a	Ümīdī	Bir gördi meger Ka‘be ile ėşigin anuñ Mīl çekdiler ėy dil gözine ḳible-nümānuñ	Şād eyledük ol yāri vėrüp yolına cānı Şād ola **Ümīdī** göreyin rūḥ-ı revānuñ	gazel/5		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Şiir, 5 beyittir.
13a-13b	Ümīdī	Cām-ı Cem ile ‘ıyşını yād ėtdi şarābuñ Meclisde bükādan gözi aġrıdı ḥabābuñ	Var ise dili degdi ṣurāḥīnüñ **Ümīdī** Mestāne düşüp pāyı şikest oldı şarābuñ	gazel/5		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Şiir, 5 beyittir.
13b	Ümīdī	‘Ārıżuñ dökdi yėre yüzi ṣuyın āblaruñ Deldi çāh-ı zeḳanuñ baġrını gird-āblaruñ	Ėy **Ümīdī** güher-i naẓmla ḳıymet mi olur Zīver-i gūş-ı cihāndur dür-i nā-yāblaruñ	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	**13b**’nin derkenarına yazılmış bu şiir, 5 beyittir.
13b	Ümīdī	Müjgān-ı ḫūn-feşānum ėdüp dīdeler ḥadeng Tā ṣubḥ olınca leşker-i ḫˇābıyla ḳıldı ceng	Pür-dāġ-ı cismüm olalı deryā-yı ġam muḥīṭ Oldum **Ümīdī** lücce-yi baḥr-ı ġama neheng	gazel/6		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 6 (5+1) beyittir.

13b	Ümīdī	Devr-i gül ėrdi ḳoma elden ayaġın cāmuñ ‘Iyş u nūş ėt demidür cām-ı mey-i gül-fāmuñ	Ėy **Ümīdī** demidür sāye-ṣıfat gül-şende Düşegör pāyına bir serv-i semen-endāmuñ	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
13b-14a	Ümīdī	Āl ile öpdügi içün lebini cānānuñ Ḳanını içmelidür cām-ı mey-i ḥamrānuñ	Ėy **Ümīdī** ser-i zülfine göñül baġlayalı Ḥadd-i pāyānı mı var uzun uzaḳ sevdānuñ	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.276’ya nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
14a	Ümīdī	Aḳıdup cūy-ı eşkümi o melek Döndi bir āsiyāba çarḫ-ı felek	Zen-i dehre **Ümīdī** egmedi baş Görmedüm bir anuñ gibi ėrkek	gazel/5		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
14a	Ümīdī	Artarsa āh u zārı n’ola mübtelālaruñ Eksük degül cefāları çün dil-rubālaruñ	Taḥsīnler ėtdi çekdi **Ümīdī** ḳulaġını Güş eyliyince ehl-i Ṣıfāhān nevālaruñ	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Bâkī Dîvânı’ndaki G.262’ye nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
14a-14b	Ümīdī	Devr-i gül ėrdi gül gibi gül-zāra var açıl Şeb-nem-miṣāl bezm-i bahāra dökil ṣaçıl	Yāruñ yolına sürmek olurdı **Ümīdiyā** Ger olmasa derāhim-i eşk-i revān ḳızıl	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Bâkī Dîvânı’ndaki G.287’ye nazire olan bu şiirin zemin şiiri muhtemelen *Necâtî Beg Dîvânı*’ndaki G.338’dir. Şiir 5 beyittir.
14b	Ümīdī	Cānlar fidā ḳılar saña ‘āşıḳ seri degül Da‘vā-yı ‘ışḳ ehl-i dile ser-serī degül	Ser-‘asker ėtdi şāh-ı muḥabbet **Ümīdī**’yi Kimdür ki aña dėye bėgüm ‘askeri degül	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.288’e nazire olan bu şiirin zemin şiiri muhtemelen *Necâtî Beg Dîvânı*’ndaki G.335’tir. Şiir, 5 beyittir.
14b	Ümīdī	Ārzū ḳılsam ḳaçan ol māhdan ‘arż-ı cemāl Ṭāli‘ümde görinür ol gün [baña] rūz-ı melāl	Bir ḥalāvet buldı eş‘ārı lebüñ vaṣfıyla kim İşidenler dėr **Ümīdī** bendeñe şīr-i hilāl	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
15a	Ümīdī	Cennet añulsa ruḫuñ ḫāṭıra eyler ādem Ka‘be yād olsa ser-i kūyuña varur ‘ālem	Bėlümi bükmiş iken bār-ı belā-yı hicrān Geldi bir bār-ı girān oldı **Ümīdī** ġam hem	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.

15a	Ümīdī	Diyār-ı ġamda kūh-ı Bīsütūn-ı ‘ışḳ-durur başum Nişān-ı tīşe-yi mihr ü muḥabbetdür iki ḳaşum	Dem-ā-dem rūy-ı zerd-ālūdumı ḫūn ile al eyler Göresin ‘āḳıbet bańa **Ümīdī** yüz yumaz yaşum	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.322’ye nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
15a-15b	Ümīdī	Bülbül-i bī-nevā ėdince naġam Açılup oldı ġonçeler ḫurrem	Mülk-i naẓmuñ **Ümīdī** ḫusrevisin Ḫāme-yi nābuñ oldı saña ‘alem	gazel/5		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Şiir, 6 beyittir.
15b	Ümīdī	Ḳanlu yaşumla belā deştini ‘ummān ėtdüm Ḫār u ḫāşākın anuñ pençe-yi mercān ėtdüm	Feraḥ-ı vuṣlata imkān yoġ **Ümīdī** gördüm Dili mu‘tād-ı ġam u ġuṣṣa-yı hicrān ėtdüm	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
15b	Ümīdī	Devr-i gül ėrdi yine ‘azm-ı gül-istān ėdelüm Biz de bülbül gibi bir gūşeden efġān ėdelüm	Ėy **Ümīdī** demidür ṣarṣar-ı āhuñla bugün Gülüñ evrāḳını gül-şende perīşān ėdelüm	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.323’e nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
15b-16a	Ümīdī	Alur müdām būseler ol la‘l-i nābdan Hīç bilmen acı mı nice alam şarābdan	Biryān olalı sīne-yi sūzān **Ümīdiyā** Bezm-i şarāb-ı ġamda kesildük kebābdan	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
16a	Ümīdī	Ehl-i ‘ışḳuñ na‘rası cām-ı şarāb-ı nābdan Bülbülüñ āvāzesi berg-i gül-i sīr-ābdan	Ėy **Ümīdī** vaḳtidür bedr ėt hilāl-i sāġarı Dil şeb-i tārīk-i ġamda ḥaẓẓ ėder meh-tābdan	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen *Necâtî Beg Dîvânı*’ndaki G.383 olan bu şiir, 5 beyittir.
16a	Ümīdī	Olmış iken dil ü cān Leylī saçuñla meftūn Vādī-yi ‘ışḳa ḳadem başmamış idi Mecnūn	Ėy **Ümīdī** yėdi iḳlīme naẓīrüñ gelmez Ser-fürū eyledi bėş beytüñe rub‘-ı meskūn	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
16a-16b	Ümīdī	Bir ḳaşları kemān müjesi ḫançer isterin Ya‘nī yolında ölmege bir dil-ber isterin	Bir baş açuḳ gedāyem **Ümīdī** cihānda ben Ne tāc ü ne ḳabāçe-yi İskender isterin	gazel/7		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin *Nevâdirü’ş-Şebâb*’ındaki G.428 olan bu şiir, *Bâkī Dîvânı*’ndaki G.386’ya naziredir. Şiir, 7 (6+1) beyittir.

16b	Ümīdī	Degül ḳaşuñ üzre nigārā cebīn Ki ḫūrşīd olupdur hilāle ḳarīn	Raḳīb-i siyeh-rū şen ü şād-mān **Ümīdī** belā vü ġamuñla ḥazīn	gazel/5		3x(fe‘ūlün) fe‘ūl	Şiir, 5 beyittir.
16b	Ümīdī	‘Ahd ėtmiş idi vaşlını dün ‘āşıḳa cānān Ḳılmadı bugün ‘ahde vefā yine mi hicrān	Dün va‘deler ėtmişdi **Ümīdī**’ye viṣālin Ol māhı bugün ṭāli‘i gör oldı peşīmān	gazel/5		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Şiir, 5 beyittir.
17a	Ümīdī	Bugün meclisde sāḳī sāġar almaḳ dest-i dil-berden Hemān bir gül ḳoparmaḳ gibidür şāḫ-ı gül-i terden	**Ümīdī** olımaz ser-menzil-i maḳṣūdına vāṣıl Reh-i ‘ışḳında yāruñ gėçmeyen evvel-ḳadem serden	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Zemin şiiri muhtemelen Ahmedî’ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
17a	Ümīdī	Ölür[se] göñül gitmez anuñ ḫāk-i derinden Rāżī gibi ol ‘āşıḳ-ı bī-çāre yėrinden	‘Arż eyliyicek eşk-i terin yāra **Ümīdī** Dėdi ki Ḫudā ṣaḳlaya daḫı beterinden	gazel/5		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Şiir, 5 beyittir.
17a	Ümīdī	‘Ālemi faṣl-ı bahār eyledi ser-sebz ü çemen Başladı naġmeye bülbül yine her vādīden	Ėy **Ümīdī** götürüp lāle-ṣıfat ayaġı Düşegör jāle gibi gūşe-yi bāġa erken	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
17b	Ümīdī	Gelmez o serv yanumuza āh u zārdan Nice şikāyet ėtmeyelüm rūzigārdan	Ḳılmaz **Ümīdī** āteş-i ‘ışḳuñda ictināb Cānā semender incine mi sūz-ı nārdan	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
17b	Ümīdī	Alursañ cānı al cismümde ḳalb-i nā-tüvān ḳalsun Ḳayurmaz göñlümüz ḳalursa ėy rūḥ-ı revān ḳalsun	**Ümīdī** ḳıṣṣa-yı ‘ışḳı cihāna dāsitān eyle Dilersen Ḳays-veş dillerde nāmuñ bir zamān ḳalsun	gazel/6		4x (mefā‘īlün)	Şiir, 6 beyittir.
17b-18a	Ümīdī	Şāne çeksün elini zülf-i siyeh-kāruñdan Şem‘ kessün dilini āteş-i ruḫsāruñdan	Bāde-yi cām-ı muḥabbetdür **Ümīdī** beñzer Ki cihān mest senüñ neş’e-yi güftāruñdan	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.

18a	Ümīdī	Dirīġ ėtmez ṣafā bezminde gördi luṭf u iḥsānın Ṣurāḥī sāḳī-yi bezm-i ṣafānuñ bekledi yanın	**Ümīdī** şevḳ-ı laʻl-i yār şöyle mey-perest ėtmiş Vėrürdi bādeye zühhād bulsa dīnin īmānın	gazel/5		4x (mefāʻīlün)	Şiir, 5 beyittir.
17a	Ümīdī	Sāġar-ı bādeye baḳ mihr-i saʻādetdür bu Her ḥabāba naẓar ėt necm-i hidāyetdür bu	Reh-i mey-ḫānede yāri bulıcaḳ mestāne Ėy **Ümīdī** düşegör pāyına furṣatdur bu	gazel/5		3x(feʻilātün) feʻilün	Şiir, 5 beyittir.
18a-18b	Ümīdī	Dāġ-ı ġam dilde biter berg-i gül-i ter yėrine Sīnede her bir elif şāḫ-ı ṣanavber yėrine	Ėy **Ümīdī** lebi yādına bugün meclisde Ḫūn-ı dil nūş ėderüz bāde-yi aḥmer yėrine	gazel/5		3x(feʻilātün) feʻilün	Zemin şiiri *Necâtî Beg Dîvânı*'ndaki G. 511 olan ve *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.422'ya nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
18b	Ümīdī	Baġlayup göñlümüz ol kākül-i ʻanber-fāma Āh kim murġ-ı dili yine düşürdüñ dāma	Yazmaġa levḥa-yi ḫūrşīde **Ümīdī** şiʻrin Destine aldı ʻUṭārid yine zerrīn ḫāme	gazel/5		3x(feʻilātün) feʻilün	**18b**'nin derkenarına yazılan bu şiir, 5 beyittir.
18b	Ümīdī	Devr-i güldür ṣanemā nūş-ı mey-i nāb eyle Dehen-i tengüñi bir ġonçe-yi sīr-āb eyle	Ėrmek isterseñ eger ḳadr-ı viṣāl-i yāra Şām-ı furḳatde **Ümīdī** gözi bī-ḫˇāb eyle	gazel/5		3x(feʻilātün) feʻilün	Şiir, 5 beyittir.
18b	Ümīdī	Yėr ėtdi ḫayāl-ı ser-i zülfüñ dil içinde Leylā'yı ḫayāl ėtdi gören maḥmil içinde	Bir gün ola kim ėre nişānına **Ümīdī** Āh oḳlarını at yüri bu menzil içinde	gazel/5		mefʻūlü 2x(mefāʻīlü) feʻūlün	*Bâkī Dîvânı*'ndaki G.413'e nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
18b-19a	Raḥmī	Tenüm gül-zār-ı ġamda her elifdür bir budaġ anda Görinen aḳ gülidür penbelerle tāze dāġ anda	Vücūd iḳlīmini terk ėt ʻadem vādīsine ʻazm ėt Ki birdür **Raḥmiyā** bī-şek yaḳın ile ırāġ anda	gazel/5		4x (mefāʻīlün)	Şiir, 5 beyittir.
19a	Ümīdī	Nice kāfir dėmeyem zülf-i ʻabīr-efşāna Göz göre başar ayaġın uzadup Ḳur'ān'a	Cümleten ʻālemi eşkiyle **Ümīdī** ėde ġarḳ Gözden olursa nihān ger o dür-i yek-dāne	gazel/5		3x(feʻilātün) feʻilün	Şiir, 5 beyittir.

19a	Ümīdī	İñlerüm çarḫa girüp derd ile dūlāb gibi Şerḥalar ḳan aḳıdur sīnede mīzāb gibi	Bāġ-ı kūyuña dėyü ėrem **Ümīdī** ėy serv Aġlayu zārī ḳılur derd ile dūlāb gibi	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	*Bâkī Dîvânı*'ndaki G.507'ye nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
19a-19b	'Ubeydī	Beni zencīr-i 'ışḳa ṣanma kim bağlanmadum gitdüm Senüñ dīvāneñ oldum ėy perī uṣlanmadum gitdüm	Saña 'āşıḳ olup derd-i ġam-ı 'ışḳuñla cān vėrdüm **'Ubeydī**'yem belā-yı 'ışḳdan uṣanmadum gitdüm	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Şiir, 5 beyittir.
19b	Ẕātī	Şāh-ı 'ışḳam dūd-ı āhum sāye-bānumdur benüm Eşk-i çeşmüm leşkerüm ṭablum fiġānumdur benüm	Germ olup āhum ayıtdı kim felekler **Ẕātiyā** Yaḳmaġa ḳındīl-i 'arşı nerdübānumdur benüm	gazel/7		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'nin *Nevâdirü'ş-Şebâb*'ındaki G.349 olan bu şiir, 7 (5+2) beyittir. Şiir, mecmuada iki kez verilmiştir.
19b	Şem'ī	Ḳoçam dėrdüm nigārı pīrehensüz Çürütdüm varumı ḳaldum kefensüz	Eritdüñ cānuñı ḥasretle **Şem'ī** Ṣararduñ zer gibi bir sīm-tensüz	gazel/5		2x(mefā'īlün) fe'ūlün	Prizrenli Şem'î'ye ait bu şiir, 6 (5+1) beyittir.
20a	Rūḥī	'Aynuña alma dilā ẕerrece dünyā ġamını 'Āḳil oldur kim bugün çekmeye ferdā ġamını	Ne bilür yār ġam-ı hecri ile **Rūḥī** ḥālüñ Çeke mi hīç gül-i ter bülbül-i gūyā ġamını	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Bağdatlı Rûhî'ye ait bu şiir, 5 beyittir.
20a	'Ubeydī	Ayaġum adım atmaz bir ḳadem mey-ḫāneden ġayrı Elüm bir nesne ṭutmaz sāḳıyā peymāneden ġayrı	**'Ubeydī**'nüñ mekānını ṣorarsañ ėy perī-peyker Yataġı yoḳdur ol dīvānenüñ vīrāneden ġayrı	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Şiir, 5 beyittir.
20a	Sırrī	Şehā çeşm ü çerāġ-ı 'ālem ü nūr-ı başarsın sen Naẓīrüñ görmedüm bir merdüm-i ṣāḥib-naẓarsın sen	Ne bābuñdur senüñ ėy **Sırrī** ṭurmaḳ āsitānuñda Ḳarāruñ yoḳ felekde bir gedā-yı der-be-dersin sen	gazel/6		4x (mefā'īlün)	Şiir, 6 (5+1) beyittir.
20b	'Ulvī	Şehā kūyuñda göñlüm kim gedā-yı müstemendüñdür Erenler ḥaḳḳı baş u cāna ḳalmaz bir levendüñdür	Naẓar ḳıl **'Ulvī**'ye ḳapuñda şāhā bunca yıldur kim Ġarībüñdür faḳīrüñdür ḳuluñdur derd-mendüñdür	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Zemin şiiri muhtemelen 'Aşkī-yi Selef'e ait olan Derzî-zâde 'Ulvî Çelebi'ye ait bu şiir, 5 beyittir.

20b	Mānī	Açılup gül gibi ḳıldı o perī ref‘-i niḳāb Ara yėrde ẕerre deñlü ḳılmadı gitdi ḥicāb	Pāye-yi a‘lāya ėrdi buldı rif‘at **Māniyā** Esb-i yāruñ arḳasında ḫōş gėçer şimdi riḳāb	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
20b	Raḥmī	Ṭoludur ‘ışḳuñ şarābından felek ḫum-ḫānesi Nūş ėdüp Mecnūn ile olduḳ anuñ mestānesi	Bir ṣadefdür baḥr-ı ‘ışḳ içinde ‘ālem **Raḥmiyā** Kimse bilmez ḳıymetüm anuñ benem dür-dānesi	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şehzâde defterdârı Zihnî’ye nazire olan Bursalı Rahmî Çelebi’ye ait bu şiir, 5 beyittir.
21a	‘Ulvī	‘ Ayn-ı ‘aynum benüm ol çeşm-i sitem-kāra fidā Yā’sı vü nūn’ı hem ebrū-yı dil-dāra fidā Cā-be-cā noḳṭa daḫı ḫāl-i ruḫ-ı yāra fidā Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā	‘Ayn-ı **‘Ulvī** gözüñe lām’ı da gīsūña fidā Vāv iki çeşm ü iki leb iki Hindū’ña fidā Olsun ėy ḳaşları yā, yā daḫı ebrūña fidā Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā	murabba/10		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 10 (2*5) beyittir.
21a-21b	Ḫayālī	Āhdan ‘asker çeküp baş ḳaldırur hicrān baña Ṭa‘ne ṭaşını atar bu dīde-yi giryān baña Dāġumuñ mir’ātı yüz göstermeyüp yārān baña Baḳduġumca naḳş-ı hicrān gösterür her ān baña	Ėy **Ḫayālī** hem-dem olmadum alup iḳrārını Germ bulsam bir güneş ruḫsārenüñ bāzārını Ẕerre-yi nā-çīzden ‘arż eylese dīdārını Baḳduġumca naḳş-ı hicrān gösterür her ān baña	murabba/10		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 10 (2*5) beyittir.
21b-22a	Ḫayālī	Bir güzel gördüm ki reşk-i ṣūret-i büt-ḫānedür Kendüsinden ġayrıya āteş gibi bī-gānedür Kim zebānından gelen efsūn ile efsānedür Mü’min ü küffār ile hem-ṣoḥbet ü hem-ḫānedür Cām-ı zerrīn nūş ėder bir bī-vefā mestānedür Nūş ėden bir cür‘asın biñ yıl yėri mey-ḫānedür Tīġ çekmiş bir dil-āverdür ki ḳaṣdı cānadur Bedr-i tab‘ından çerāġın yaḳmışdur yā nedür Rāstī ben [şem‘-i] dil-sūzem ‘adüvv pervānedür Kim ṭolışsa āteşe pervāne yā dīvānedür	Ėy **Ḫayālī** tā ki gördüm ol ḳamer-ruḫsārumı Mihr-i ‘ālem-tābdan germ eyledüm bāzārumı Vuṣlatı hicrāne ṣatdum aldılar iḳrārumı Deyr-i ‘ışḳuñ rāhibiydüm kesdiler zünnārumı Ḥāṣılı eṣnāmdan pāk ėtdiler Ferḫār’umı Aldılar şāh-ı cihān göñlüm gibi esrārumı Nār-ı ‘ışḳuñla yanup yaḳılma ėtdüm kārumı Māh-rūlar şevḳine nūr eyledüm destārumı Rāstī ben şem‘-i dil-sūzem ‘adüvv pervānedür Kim ṭolışsa āteşe pervāne yā dīvānedür	terci‘-i bend/25		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir 25 (5*5) beyittir.
22b	Ḫayālī	Bu leṭāfet ki ‘aṭā eylemiş Allāh saña Mihr ṭutsa yaraşur ḫidmet içün māh saña	Baḥr-ı naẓm içre **Ḫayālī** göricek dürr-i yetīm Vėrdi fer terbiyet-i mihri ile Şāh saña	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	*Necâtî Beg Dîvânı*’ndaki G.2’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.

22b	Ḫayālī	Gördi maḫṣūṣ olduġın meydān-ı istiġnā bańa Şeh-perin gönderdi sorġuç Ḳāf'dan 'Anḳā bańa	Dürr-i naẓmum gördi deryālar dilinde söylenür Ey **Ḫayālī** bende oldı lü'lü'-i lālā bańa	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
22b-23a	Ḫayālī	Ḫūn-ı ciger olalı mey-i dil-güşā bańa Geldi cihān elemleri ẕevḳ u ṣafā bańa	Ḳılsam **Ḫayālī** gevher-i 'irfānum āşikār Ṣaḥrā ola mekānları her baḥr aḳa bańa	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Muhtemelen Sehâbî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
23a	Ḫayālī	Ol deñlü atdı cevr oḳın ol ḳaşı yā bańa Raḥm eyler oldı şimdi belā vü ḳażā bańa	Oldı **Ḫayālī** cilve-geh-i ḥüsn-i bī-ṣebāt Dėrlerse n'ola āyīne-yi pür-ṣafā bańa	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
23a	Ḫayālī	Bāġ-ı cihānda kārı kimüñ āh ü zār ola Bir bülbül ise nām-ı bülendi hezār ola	Ėtme **Ḫayālī** bendeñi maġlūb-ı her denī Sī-murġ peşşeye ne revā kim şikār ola	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
23a-23b	Ḫayālī	Ėy ḳaşuñ pek yā çeküp atmaḳda sehm-endāz-ı ḫūb Tīr-i ġamuñ ehl-i derd içinde maḥbūbu'l-ḳulūb	Cāme-yi çeşm-i **Ḫayālī** gördi mey-ālūdedur Āb-ı istiġfār ile pāk ėtdi Ġaffāru'ẕ-ẕünūb	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri *Usûlî Dîvânı*'ndaki G.6 olan bu şiir, 5 beyittir.
23b	Ḫayālī	Gerçi mey içmekden oldı bezmde huşyār mest Şevḳ-ı la'l-i yār ėder līkin beni her bār mest	Ger bu naẓmı rūḥ-ı Cāmī'yle Nevāyī işide Uyanup ḫˇāb-ı 'ademden olalar tekrār mest	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	*Necâtî Beg Dîvânı*'ndaki G.34'e nazire olan bu şiirin zemin şiiri, *Nesîmî Dîvânı*'ndaki G.22'dir. Şiir, 5 beyittir.
23b	Ḫayālī	Ėy ḫaṭṭ-ı yār her ṭarafa nāmeyi ṭaġıt 'Uşşāḳuñ işi bitdi bu hengāmeyi ṭaġıt	Şāh ol **Ḫayālī** kişverine muṭme'innenüñ Tīġ-i himemle 'asker-i levvāmeyi ṭaġıt	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
23b-24a	Ḫayālī	Dilā Mecnūn-ṣıfat 'uryān-ı 'ışḳ ol pīrehenden gėç Belā meydānınuñ gėrçek şehīdiyseñ kefenden gėç	**Ḫayālī** cāme-yi zer-beft ü aṭlasdan olup fāriġ Libās-ı müste'ārīden gėçüp belki bedenden gėç	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Zemini muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'in *Fevâyidü'l-Kiber*'indeki G.101 ile atılan ve *Necâtî Beg Dîvânı*'ndaki G.42'ye nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.

24a	Ḫayālī	Şemşīr-i intiẓār ile dil pāre pāredür Hep pāreye ṣalan beni ol māh-pāredür	Cennet **Ḫayālī** gūşe-durur kūy-ı yārdan Dūzeḫ fiġānum odına nisbet-i şerāredür	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
24a	Ḫayālī	Kelāmum ehl-i derdüñ dā'imā vird-i zebānıdur Muḥabbet 'āleminüñ her sözüm bir dāsitānıdur	Bugün devrinde bir Dārā-yı Cem-ḳadr ü felek taḫtuñ **Ḫayālī** 'arṣa-yı naẓmuñ ser-āmed pehlevānıdur	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Mecmuada 4. beytin b mısraı tekrar edilmiştir. Şiir, 5 beyittir.
24b	Ḫayālī	Göñlüm hevāsı tā ki benüm sen perīdedür Cān murġı āremīde degüldür remīdedür	Ḫaṭṭ-ı nigār gibi **Ḫayālī** senüñ sözüñ Maḳbūl-ı ṭab'-ı ehl-i naẓar nūr-ı dīdedür	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
24b	Ḫayālī	Mest ėtdi ḫalḳ-ı 'ālemi o la'l-i nāblar Devr-i lebüñde ayaġa düşdi şarāblar	Dökme **Ḫayālī** yaş raḳamın ṣafḥa-yı ġama Rūz-ı şümār olınca anı kim ḥisāblar	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	*Necâtî Beg Dîvânı*'ndaki G. 105'e nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
24b	Ḫayālī	Her kim ki ḫāṣa 'ışḳ ile bed-nām-ı 'ām olur Mecnūn gibi bu silsile içre be-nām olur	Siḥr eyledi **Ḫayālī** ġazel dėmede yine Her bir ġazāl-ı vaḥşī görür anı rām olur	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
25a	Ḫayālī	'Āşıḳam dīvāne bend ėtsün beni zencīrler Lā-cerem zencīr ile zīver bulurlar şīrler	Furḳat öldürdi **Ḫayālī** bendeñi luṭf ėt yėtiş Sen mürüvvet kānına lāyıḳ mıdur te'ḫīrler	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
25a	Ḫayālī	Öykündi bāde la'lüñe ayaġa ṣaldılar Ṣu 'ārıżuñ añunca ṭutup bāġa ṣaldılar	Fānī cihānı aġlamaġa geldi niceler Bir iki gün **Ḫayālī**'yi de lāġa ṣaldılar	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
25a	Ḫayālī	Çeşmümde ceyş-i ḫˇāb nice ėtsün ḳarār Yaşumla oldı her müje [bir] tīġ-i ābdār	Şāhum **Ḫayālī**'nüñ ne revā rūzigār-i ġam Ma'dūm ėde vücūdunı nā-geh ḥabāb-vār	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.

25b	Ḥayālī	Da‘vī-yi ḥüsn ḳılmaġa ‘ālemde ey nigār Sen dil-sitān ile büt-i Çīn’üñ ne cānı var	Gider **Ḫayālī** der iseñ ey kebk-i ḫōş-ḫırām Bir derd esīri ‘āşıḳ-ı bed-nām-ı rūzigār	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
25b	Ḥayālī	Derd-i dil-ber ġıdā-yı rūḥumdur Ḫūn-ı dil bāde-yi ṣabūḥumdur	Metn-i ‘ışḳı **Ḫayālī** ben açdum Sīnede şerḥalar şürūḥumdur	gazel/5		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
25b	Ḥayālī	Ṣanmañuz cūy bizi biz aḳıcaḳ deryāyuz Ḫār u ḫaslar götürüp gitmede bī-pervāyuz	Biz **Ḫayālī** bu göñül ‘āleminüñ göklerine Dā’imā şevḳ veren mihr-i cihān-ārāyuz	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
26a	Ḥayālī	Egerçi görmez ey ḥūr-ı behişt ehl-i cinān āteş Ruḫuñdan göñlüme ṣaldı ‘iẕāruñ nā-gehān āteş	Muḥabbet nārına yanmış göñüller seyrine vardı **Ḫayālī** bendeñe olsa n’ola vird-i zebān āteş	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Ahmed Paşa Dîvânı’ndaki G.127’ye nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
26a	Ḥayālī	Ḫūn-ı dil bāde ḫayāl-ı dūst hem-dem āh-ı şem‘ Göñlümi gāhī şarāb ü şāhid añlar gāh şem‘	Ey **Ḫayālī** ḳılma āhı luṭf-ı Ḥaḳ mebẕūldur Rūz-ı rūşende erenler yaḳmadı bī-āh şem‘	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
26a	Ḥayālī	Ṣabānuñ ḫāṭır-ı kūyında yāruñ pür-ġubār ancaḳ Benüm gibi o daḫı bir perīşān rūzigār ancaḳ	Şeb-i ‘ıyd eyledi gerdūn hilālüñ cāmını gerdān **Ḫayālī** daḫı içmez zāhid-i perhīz-gār ancaḳ	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Zemin şiiri Âhî Çelebi’ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
26b	Ḥayālī	Fer veren māha cemāl-i bā-kemālüñdür senüñ Mihre ḫançerler çeken iki hilālüñdür senüñ	Ġayrılarla yārdur şimdi **Ḫayālī** der iseñ Ḥāşelillāh pādişāhum ol ḫayālüñdür senüñ	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
26b	Ḥayālī	Tenlere rūḥ-ı muḳaddes ‘ışḳ-ı pāküñdür senüñ Devlet-i bīdār çeşm-i ḫˇāb-nāküñdür senüñ	Ey muḥabbet bādesi ḳılduñ **Ḫayālī**’den ẓuhūr Cismi içre her regi bāġuñda tāküñdür senüñ	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.

26b	Ḫayālī	Ḫumāruñ derdin aldum sāġar-ı ṣahbādan el çekdüm Cefā-yi ḫārına degmez gül-i raʿnādan el çekdüm	**Ḫayālī** ʿumḳına ġavṣ eyle bul ṣol dürr-i nā-yābı Ḥaẕer ėtme nihenginden dėme deryādan el çekdüm	gazel/5		4x (mefāʿīlün)	Şiir, 5 beyittir.
27a	Ḫayālī	Melāmet mülkine mālik olup tā kim ʿalem çekdüm Selāmet defteri erḳāmına evvel ḳalem çekdüm	**Ḫayālī** güşe-yi mey-ḫānede bir ṭoġru yol buldum Götürüp ayaġı ʿişret diyārına ḳadem çekdüm	gazel/5		4x (mefāʿīlün)	Şiir, 5 beyittir.
27a	Ḫayālī	Elüm çekdüm bu deştüñ lālesinden sünbülinden hem Ferāġum var bu gül-zāruñ gülinden bülbülinden hem	**Ḫayālī** gözi açuḳ ser-āmed şehbāzum kim Külāha egmezem baş uçmazam şehler ḳolından hem	gazel/5		4x (mefāʿīlün)	Şiir, 5 beyittir.
27a-27b	Ḫayālī	Tekebbürden beri gerd-i riyādan pākdür göñlüm Yolında pāy-māl olmış bir avuç ḫākdür göñlüm	**Ḫayālī** hecr-i dil-berde viṣāl ümmīdine ḫandān Viṣāle ėrse bīm-i hecr ile ġam-nākdür göñlüm	gazel/6		4x (mefāʿīlün)	Şiir, 6 beyittir.
27b	Ḫayālī	Benem ki naẓm-ı serīrinde ṣāḥib-erkānem Benem ki āb-ı ruḫ-ı mülk-i Āl-i ʿOs̱mānam	**Ḫayālī** meşreb-i aḥrārı bulmışam līkin Esīr-i silsile-yi āsumān-ı gerdānem	gazel/9		4x (mefāʿīlün)	Şiir, 9 beyittir.
27b	Ḫayālī	Mihr-i ruḫuña dil vėreli ėy meh-i tābān Sāyem gibi yėrden yėre çaldı beni devrān	Bir meyyite döndi müteḥarrik bu **Ḫayālī** Ol rūḥ-ı revānum olalı cān gibi pinhān	gazel/5		mefʿūlü 2x(mefāʿīlü) feʿūlün	Şiir, 5 beyittir.
28a	Ḫayālī	Āyīne her gün ḳoyar dil-dārı tenhā ḳoynına Nāz ile Yūsuf girür gūyā Züleyḫā ḳoynına	Nice gözyaşı **Ḫayālī** ʿışḳ içinde oldı maḥv Girdiler ırmaġlar gūyā ki deryā ḳoynına	gazel/5		3x(fāʿilātün) fāʿilün	Muhtemelen *Necâtî Beg Dîvânı*'ndaki G.502'ye nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
28a	Ḫayālī	Mā'il oldum bir lebi üstinde ḳaşı gelmişe ʿĀşıḳ oldum bir güzel tāze tirāşı gelmişe	Yaşını ḳıldı **Ḫayālī** zülfüñe ʿömrüm nis̱ār Raḥm ḳıl bu ʿömr ser-ḥaddine yaşı gelmişe	gazel/5		3x(fāʿilātün) fāʿilün	Şiir, 5 beyittir.

28a	Fiġānī	Cā-be-cā ėy sīm-ten cismümde dāġ-ı ḫūn-feşān Aṭlas-ı zerd üstine altun beneklüdür hemān	Ėy **Fiġānī** gün gibi sevdā-yı zülf-i yār ile Dūd-ı āhum başın alup göklere oldı revān	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemin şiiri Nizâmî Çelebi'ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
28b	Şühūdī	Kefi bir mihr-i ‘ālem-tāba beñzer ol mehüñ el-Ḥaḳ Şu‘ā‘-ı nūrıdur destinde gūyā o bėş barmaḳ	Muḥabbet-nāmeler midür **Şühūdī** pençesi yāruñ Kim anı ḫāme-yi ḳudretle yazmış Ṣāni‘-i Muṭlaḳ	gazel/7		4x (mefā‘īlün)	Zemin şiiri Edirneli Emrî Çelebi'ye ait olan bu şiir, 7 beyittir.
28b-29a	Cinānī	Ḫalḳuñ ne ‘aceb ḥikmet olur ‘aḳd ile ḥalli Her ḥāle münāsib görinür cümle maḥallī Eyler kimisi fikr-i terāḳkī vü te‘allī Gelmiş kimine ‘ālem-i süflīde tesellī Ḫallāḳ-ı cihān ‘āleme ḳılduḳda tecellī Her şey'i birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī	Erbāb-ı ġınā devlet ü iḳbāl ile maġrūr Aṣḥāb-ı hüner faźl u kemālāt ile mesrūr Zühhāda **Cinānī** ḥarem-i cennet ile ḥūr ‘Uṣṣāḳa ṣadā-yı ney [ü] āvāze-yi ṭanbūr Ḫallāḳ-ı cihān ‘āleme ḳılduḳda tecellī Her şey'i birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī	tesdīs/15		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Şiir, 15 (3*5) beyittir.
29a-30a	Dervîş Şemsī el-Bosnevî	Meded bir derde düşdi kim oñulmaz baġrumuñ başı Kesilmez sīnemüñ āhı yėñilmez çeşmümüñ yaşı Dem-ā-dem ehl-i ‘ışḳuñ ḫūn-ı dildür yėdügi aşı Şarābı semm-i ḳātil la‘l-i yāri nūş ėder nāşī Görüp yaş yėrine ḳan dökdügin çeşm-i güher-pāşı Ḫarābāt erlerinüñ pend ėdüp bir mest-i evbāşı Dėdi ėy ḫān-ḳāh-ı pīr-i ‘ışḳuñ rind-i ḳallāşı Nice bir dest-i ḥasretle ururın sineñe ṭaşı Ne deñlü mihre ruḫsārı hilāle ṭa‘n ėder ḳaşı Reh-i mihr ü vefānuñ olmaya çünkim ayaḳdaşı Ferāġat ḳıl o dil-berden kim ola nice oynaşı Gėç ol serv-i sehīden kim ḥaremden ṭaşradur başı	Vėrürseñ göñlüñi vėr bārī bir serv-i ḫırāmāna Erāzilden ḳaçup mā'il ola erbāb-ı ‘irfāna N'ėdersin pür yaḳup pervāne-veş şol şem‘-i tābāna Seni hecriyle yaḳup meclis-i aġyārda yana Ġubār-ı pāyı ger ṭa‘n eylese kuḥl-ı Ṣıfāhān'a Ṣaḳın iki gözüm minnetle çekme çeşm-i giryāna Ne deñlü dil-rubāluḳ eyleyüp ḳaṣd ėtse iḥsāna Mu‘anber kāküline eylese destüñi nişāne Ḳuru sevdā ile el urma ol zülf-i perīşāna Budur pendüm saña ėy **Şemsī** şeydā olma dīvāne Ferāġat ḳıl o dil-berden kim ola nice oynaşı Gėç ol serv-i sehīden kim ḥaremden ṭaşradur başı	terci‘-i bend/30		4x (mefā‘īlün)	Şiir, 30 (6*5) beyittir.
30a	Nev‘ī	Yėter ėtdüñ şikāyeti gülden Varaḳ-ı dīger ėy hezār-ı çemen	Cān-ı **Nev‘ī**'ye tīrüñ işledügin Kimse bilmez bilür efendī çeken	gazel/5		fe‘ilātün mefā‘ilü fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.

30a-30b	Nev‘î	Ḳazınursa noḳṭa-veş tīġ-i ġam-ı hecriyle baş Olmaya resm-i muḥabbet ṣafḥa-yı dilden tirāş	Nāy-veş sūrāḫ sūrāḫ olsa cismüñ **Nev‘iyā** Açma rāzuñ perdesin esrār-ı ‘ışḳı ḳılma fāş	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
30b	Maḳālī	Bekler gözüñ alup ele tīr ü kemān kemīn Der-bend-i ‘ışḳı kim gėçe ėy bī-emān emīn	Öpdür femüñ miyānuñı ḳoçdur **Maḳālī**’ye Senden budur murādı cihānda hemān hemīn	gazel/7		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 7 (5+2) beyittir.
30b	Maḳālī	Va‘de-yi vaṣl [bī-]dirīġ dürūġ Āfitāb-ı kerem ferāġ fürūġ	Sen **Maḳālī** maḳām-ı rāstda ol Va‘de-yi vaṣl bī-dirīġ dürūġ	gazel/5		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
30b-31a	Behişṭī	Raḳībe gerçi vuṣlat ‘ıyd-gāhınuñ kemānıdur Velī baña hilāl-i çarḫ atılmış oḳ yılanıdur	İlāhī bālini dām-ı ‘alā’iḳden ḫalāṣ ėt kim İrem Bāġı **Behişṭī**’nüñ ḳadīmi āşiyānıdur	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Şiir, 5 beyittir.
31a	Niyāzī	Ol ki serve rūḥ vėrmiş ḳadd-i dil-cū ḳoymış ad ‘Ārıżuñı yāsemenden yā ṣanup rū ḳoymış ad	Sen tegi nāz eyleyen itkaç **Niyāzī**’yi esīr Pes saña sulṭān aña kem-ter du‘ā-gū ḳoymış ad	gazel/7		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 7 beyittir.
31a-31b	Ḳabūlī	Ol ki māha nūr u fer tecvīh ėdüp rū ḳoymış ad Nūrdan bir nūn peydā ḳılmış ebrū ḳoymış ad	Noḳṭa deñlü nuṭfe-yi nuṭḳa getürmiş ol Ḥakīm Ḥikmeti gör kim **Ḳabūlī**-yi suḫan-gū ḳoymış ad	gazel/7		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Dîvân ve mecmuadaki beyit geliş sırası farklı olan nazire niteliğindeki bu şiir, 7 beyittir.
31b	Sā‘î Çelebi	Ol ki al evrāḳa bir gül resm ėdüp rū ḳoymış ad Müşg-i terden rā çeküp üstine ebrū ḳoymış ad	Naḫl-bend-i gül-şen-i ma‘nīsin ėy **Sā‘î** saña Seyr ėden naẓm-ı ṣafā-efzāñı Ḫˇācū ḳoymış ad	gazel/7		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Sâ‘î Çelebi’ye ait nazire niteliğindeki bu şiir, 7 beyittir.
31b-32a	Sā‘î Çelebi	Ol ki yoḳdan var ėden bu kevni ‘ālem ḳoymış ad Rūḥ vėrmiş bir avuç ṭopraġa Ādem ḳoymış ad	Ẕātī-yi ‘aṣr olsa **Sā‘î** n’ola fenn-i şi‘rde Aña erbāb-ı suḫan üstād-ı ‘ālem ḳoymış ad	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 8 beyittir.

32a	Bezmī	Yāruñ ol kim şāḫ-ı bālāsına bāzū ḳoymış ad ‘Āşıḳ āġūş ėdicek ‘użvına pehlū ḳoymış ad	Bir ġazel naẓm ėtdüñ ėy **Bezmī** selāsetde anı İstimā‘ ėden kimesne bir içim ṣu ḳoymış ad	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 7 beyittir.
32a	Derviş Pāşā	Ol ki bir gül-berg-i ter peydā ḳılup rū ḳoymış ad Berg-i gül-fem müşg ṣaçmış ḫaṭṭ-ı ḫōş-bū ḳoymış ad	Göricek ‘āḳilleri siḥriyle Mecnūn ėtdügin Ġamze-yi fettānına **Dervīş** cādū ḳoymış ad	gazel/7		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 7 beyittir. Şiirin 6. ve 7. beyitleri **32a**’nın derkenarındadır.
32b	Hüdāyī	Şarāb-ı nāb ile gördüm o yār-ı meh-liḳā geldi Meded gitsün keder āyīne-yi dilde ṣafā geldi	Cefā vü cevr-i yāra olmış idüm mübtelā ėy dil Vefāsın görmedüm yāruñ **Hüdāyī** āşinā geldi	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	“Birâder-i Hasen Çelebi” başlığıyla verilen ve **32b**’nin derkenarına yazılmış olan şiir, 5 beyittir.
32b	Ḥalīmī	Yaturken şām-ı miḥnetde o yār-i meh-liḳā geldi Yaḳılsun derd-i hicrān sīneden ėy dil ṣafā geldi	**Ḥalīmī** bār-ı miḥnet çekmeden ḳaddi dü-tā oldı Görenler ṣandılar pīr oldı ġāyet inḥinā geldi	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Şiir, 5 beyittir.
32b	Ḥilmī	Meyli hemīşe var ola ehl-i kemāledür Ḳul olıcaḳ efendī cihānda piyāledür	Ḥālüm müşevveş eyleyen ėy **Ḥilmī** muttaṣıl Deyr-i cihānda o büt-i müşgīn-külāledür	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Ahî-zâde Halîmî’ye ait bu şiir, 5 beyittir.
32b-33a	İnsān	La‘le leb yāḳūt aġız dendāna lü’lü’ ḳoymış ad Eyle gėç bī-dādluḳ āyīnini ḫū ḳoymış ad	[Ḫadd-i] gül-gūn seyrine ol Ḫusrev-i Şīrīn-cemāl Ḫaṭṭ-ı *Şeb-dīz*’ine **İnsān** Ḫink-tig mū ḳoymış ad	gazel/7		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	“İnsân-ı Kâmil-i Latîfe-âmîz” başlığıyla verilen ve şairi tespit edilemeyen bu şiir, 7 beyittir.
33a	Refī‘ī	Ṣafḥa-yı ḫaddüñ güle teşbīh ėden rū ḳoymış ad Sīmden bir serv düzmiş ḳadd-i dil-cū ḳoymış ad	Bülbül-i destān-serā dėyen **Refī‘ī** bendeñe Ėdüp aġyāra naẓar zāġ-ı siyeh-rū ḳoymış ad	gazel/7		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 7 beyittir. Son beytin **a** mısraı yoktur.
33a	İlāhī	Ol ki nūr-ı vechin iẓhār eyleyüp rū ḳoymış ad Resm ėdüp ḥarf-ı kelāmın ḫaṭṭ-ı dil-cū ḳoymış ad	‘Ālem-i ‘ışḳuñ ẓühūrıdur gelüp nuṭḳ eyleyen Pes **İlāhī**-yi suḫen-dān ü du‘ā-gū ḳoymış ad	gazel/8		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	6. 7. ve 8. beyitleri **33a** derkenarına yazılan nazire niteliğindeki bu şiir, 8 beyittir. Son beytin **a** mısraı yoktur.

33b	Sā'ī	Meclis-ārā bir yaluñ yüzli cevāndur şem‘-i cem‘ Anı isterler yaḳup devr içre mihr ü māh şem‘	‘Işḳ-ı Şīrīn ile **Sā‘ī** yėridür Ferhād-vār Bī̇sütūn’ı tī̇şe-yi āhumla ḳılsam ḳal‘ u ḳam‘	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.225’e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
33b	Bezmī-yi A‘mā	Ġuṣṣa vü ġam sīnede olsa dil [u] cānumla cem‘ Meş‘al-i āh-ı ciger-sūzumdur ol mecma‘a şem‘	Şöyledür kim pehlevān-ı āhum ėy **Bezmī** benüm Eyler isterse ḳılā‘-ı āsumānı ḳal‘ u ḳam‘	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Kör Bezmî’ye ait bu şiir, *Bâkī Dîvânı*’ndaki G.225’e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
33b-34a	Medḥī	Şāhid-i ma‘nī gelüp cān ile dilde olsa cem‘ Lem‘a-yı nūr-ı ezel olur o meclis içre şem‘	**Medḥī**’nüñ siz bād-ı āhından eser yoḳdur dėmeñ Āh ėderse ḳubbe-yi eflākı eyler ḳal‘ u ḳam‘	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	*Bâkī Dîvânı*’ndaki G.225’e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
35a	Murādī	Acıyup ṣabr ėtdügüm ol yāra ġāyet ḫōş gelür Yār elinden ger ola ol yāra ġāyet ḫōş gelür	‘Ālim-i ḳaydından olmaḳdan **Murādī** bu dile Zülf-i yār ile ola āvāre ġāyet ḫōş gelür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*’ndaki G. XL’dir. Şiir, 5 beyittir.
35a	Bāḳī	Zaḫm-ı sīnem ol gözi mekkāra ġāyet ḫōş gelür Yara açarsam revādur yāra ġāyet ḫōş gelür	Cāna rāḥatdur ser-i kūyuñda āh ėtdükleri Ol hevālar **Bāḳī**-yi bīmāra ġāyet ḫōş gelür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*’ndaki G. XL’dir. Şiir, 5 beyittir.
35a-35b	Şenā'ī	Acınursam yaralarla yāra ġāyet ḫōş gelür Acımaz raḥm ėtmez ol ḫūn-ḫˇāra ġāyet ḫōş gelür	Ėy **Şenā’ī** yār ġam-nāk olduġumdan ḫaẕẕ ėder Nā-murād olduḳça ben bī-çāre ġāyet ḫōş gelür	gazel/6		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*’ndaki G. XL’dir. Şiir, 6 beyittir.
35b	Ḥilmī	Zaḫm-ı tīrüñ bu dil-i bīmāra ġāyet ḫōş gelür Her ne kim senden gelür ben zāra ġāyet ḫōş gelür	Māh-rūlar gerçi bī-ḥaddur felekde **Ḥilmiyā** Cümlesinden baña ol meh-pāre ġāyet ḫōş gelür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*’ndaki G. XL’dir. Şiir, 5 beyittir.
35b	Fehmī	Cāna tīrüñ ėy gözi mekkāra ġāyet ḫōş gelür Yaralar açsa ten-i efgāra ġāyet ḫōş gelür	**Fehmiyā** cevr ü cefāyı arturup gitmekde yār Āh kim resm-i sitem dil-dāra ġāyet ḫōş gelür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*’ndaki G. XL’dir. Şiir, 5 beyittir.

35b-36a	Vüṣūlī	Baḥr-i ‘ışḳa dil aḳıtsam yāra ġāyet ḫōş gelür Cān ü dilden el yusam dil-dāra ġāyet ḫōş gelür	Egrilük ėtme kemān-āsā **Vuṣūlī** ḳıl ḥaẕer Tīr-veş ṭoġrulıḳ ėt ḫünkāra ġāyet ḫōş gelür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*’ndaki G. XL’dir.. Şiir, 5 beyittir.
36a	Aḥmed	Şerbet-i la‘lüñ dil-i bīmāra ġāyet ḫōş gelür Ėy ṭabībüm var ise bir çāre ġāyet ḫōş gelür	Gerçi nā-ḫōşdur dil-i aġyāra cevri ol şehüñ Bu ‘acebdür **Aḥmed**-i ġam-ḫˇāra ġāyet ḫōş gelür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*’ndaki G. XL’dir. Şiir, 5 beyittir.
36a	Meylī	İnḳıyādı ‘āşıḳuñ dil-dāra ġāyet ḫōş gelür Emrine rām olsa ḳul ḫünkāra ġāyet ḫōş gelür	‘Āşıḳa mihr ü vefā aġyāra gelmez ḫōş velī Ol baña ėy **Meylī**-yi āvāre ġāyet ḫōş gelür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*’ndaki G. XL’dir. Şiir, 5 beyittir.
36a	Ẕātī	Seni nev-rūzda a‘dā ile gördi gözimüz Dūstum oldı berāber gėcemüz gündüzimüz	[Yaşumuz **Ẕātī** döküldi yėre mānend-i şihāb Yār raḥm eylemedi düşdi bizim yılduzımuz]	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Mecmuada yalnızca matla beyti verilen şiir, 5 (1+4) beyittir.
36b	Ḳurbī	Nīze ile delse baġrum yāra ġāyet ḫōş gelür Bu dil-i mecrūḥa hem ol yara ġāyet ḫōş gelür	Faḳr u fāḳum bilse ėy **Ḳurbī** faḳīre gāh gāh Luṭf ü in‘ām eylemek Ḫünkār’a ġāyet ḫōş gelür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Bu ve önceki benzer şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Şeyhî Dîvânı*’ndaki G. XL’dir. Şiir, 5 beyittir.
36b	Murādī	Āh ile şerḥa çekdüm sīnemde yara düşmiş Ḫˇāb içre yāri bulmış nā-geh o yāra düşmiş	Deryā-yı ‘ışḳ içinde keştī-yi dil gezerken Ġam dėrler ėy **Murādī** ol bir diyāra düşmiş	gazel/5		2x (mef‘ūlü fā‘ilātün)	Bu şiirin veya *Bâkī Dîvânı*’ndaki G.216’nın benzer şiirlere zemin şiir niteliği taşıdığı düşünülmüştür. Şiir, 5 beyittir.
36b-37a	Ḥasan Çelebi	Hep dilleri bu ḫalḳuñ la‘l-i nigāra düşmiş Sevdā-yı zülfe düşmek ben bī-ḳarāra düşmiş	Olmış **Ḥasen** meger kim pā-būs-ı yāra ṭālib Bī-ḥad niyāz ḳılmış dāmān-ı yāra düşmiş	gazel/6		2x (mef‘ūlü fā‘ilātün)	“Hasan Çelebi-yi Ahî-zâde” başlıklı bu şiir Murâdî’ye veya *Bâkī Dîvânı*’ndaki G.216’ya naziredir. Şiir, 6 beyittir.
37a	Hüdāyī	Güller gibi leṭāfet ruḫsār-ı yāra düşmiş Sünbül gibi ṭarāvet zülf-i nigāra düşmiş	Zār oldı ‘ışḳuñ ile cānā dil-i **Hüdāyī** Derd ü belā vü miḥnet ol dil-figāra düşmiş	gazel/5		2x (mef‘ūlü fā‘ilātün)	Murâdî’ye Murâdî’ye veya *Bâkī Dîvânı*’ndaki G.216’ya naziredir. Şiir, 5 beyittir.

37a	ʻAbdī	Bu baḥr-ı ʻışḳ içinde ėller kenāra düşmiş Eşkiyle cism-i zerdüm kūy-ı nigāra düşmiş	Bunda ziyāde **ʻAbdī** ferḫunde-ḥāl [m]'olur Rūz-ı ezelde ʻışḳuñ ol dil-figāra düşmiş	gazel/5		2x (mefʻūlü fāʻilātün)	Murâdî'ye Murâdî'ye veya *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.216'ya naziredir. Şiir, 5 beyittir.
37b	Zārī	Pür-dāġ-ı sīnem üzre şerḥa ki yara düşmiş Bāġ içre serve beñzer kim lāle-zāra düşmiş	Gel **Zārī** müstemendüñ ḳoma reh-i cefāda Elṭāf-ı ḥüsn ü ḫilḳat sen şeh-süvāra düşmiş	gazel/5		2x (mefʻūlü fāʻilātün)	**37b**'nin derkenarına yazılan bu şiir Murâdî'ye veya *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. Şiir, 5 beyittir.
37b	Nāmī	Bāġ-ı cihānda göñlüm ruḫsār-ı yāra düşmiş Bir ḳaṭre jāle ṣan kim zülf-i nigāra düşmiş	Ruḫsārı māha beñzer ėşigi āsumāna **Nāmī** şerār-ı āhum anda sitāre düşmiş	gazel/5		2x (mefʻūlü fāʻilātün)	Murâdî'ye veya *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. Şiir, 5 beyittir.
37b	Ḥilmī	Bī-iḫtiyār göñlüm ruḫsār-ı yāra düşmiş Germişi ile varmış pervāne nāra düşmiş	Ṣanma şihāb her-şeb nāzil olur felekden Bu dūd-ı āh-ı dilden **Ḥilmī** şerāre düşmiş	gazel/8		2x (mefʻūlü fāʻilātün)	Murâdî'ye veya *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. Şiir, 8 beyittir.
37b-38a	Ḳadrī	Dīvāne dil ʻacebdür zülf-i nigāra düşmiş Sevdālara döşenmiş bir özge kāra düşmiş	Ḫaṭṭ-ı ʻabīr-i kevni ṭutdı elḥānı **Ḳadrī** Bād-ı ṣabā anuñ'çün ol reh-güẕāra düşmiş	gazel/7		2x (mefʻūlü fāʻilātün)	Murâdî'ye veya *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. Şiir, 7 beyittir.
38a	Vuṣūlī	Ṣu gibi göñlüm aḳmış kūy-ı nigāra düşmiş Bārān-ı eşk-i çeşmüm ol gül-ʻiẕāra düşmiş	Deryā-yı luṭfuña hep müstaġraḳ oldı ʻālem Bendeñ **Vuṣūlī** şāhum varmış kenāra düşmiş	gazel/7		2x (mefʻūlü fāʻilātün)	Murâdî'ye veya *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. Şiir, 7 beyittir.
38a-38b	Meylī	ʻÖmrüñ evā'ilinde ḥüsn ol ʻiẕāra düşmiş Güllerdeki ṭarāvet evvel bahāra düşmiş	Nerd-i felekde her kes ṭāliʻ degeşdürürken Hep ḳurʻa-yı muḥabbet **Meylī**'yi zāra düşmiş	gazel/6		2x (mefʻūlü fāʻilātün)	Murâdî'ye veya *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. Şiir, 6 beyittir.
38b	[Żamīrī]	Bāġ-ı cihānda göñlüm zülf-i nigāra düşmiş Üftāde şeb-nem-āsā bir gül-ʻiẕāra düşmiş	Oldı **Żamīrī** naẓmuñ şemşīr-i ābdārī Ser-ḥadde göñül aḳmış varmış kenāra düşmiş	gazel/5		2x (mefʻūlü fāʻilātün)	**38b**'nin derkenarına yazılan bu şiir Murâdî'ye veya *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. Şiir, 5 beyittir.

38b	Sūzī	Gül gibi ḥüsn ü behcet ruḫsār-ı yāra düşmiş Bülbül gibi muḥabbet cān-ı figāra düşmiş	Şādī vü ġam ezelde olduḳda ḫalḳa ḳısmet Yanup yaḳılmaġ ėy dil **Sūzī**-yi zāra düşmiş	gazel/5		2x (mef'ūlü fā'ilātün)	Murâdî'ye veya *Bâkī Dîvânı*'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. Şiir, 5 beyittir.
38b-39a	Murādī	Oḳudum mekteb-i 'ışḳuñda cānā bir kitāb açdum Ki ya'nī ders-i 'ışḳ içün ulu'l-elbāb[a bāb] açdum	**Murādī** kendümi āyīne-yi vaḥdetde bir gördüm 'Avālimden çeküp kesret yüzinden çün ḥicāb açdum	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Muhtemelen müteakip şiirlere zemin şiirdir. Şiir, 5 beyittir.
39a	Ḥilmī	Cemāl-i muṣḥafından ṣanmañ ol māhuñ niḳāb açdum Bula ṣıḥḥat dėyü bu cān-ı bīmārum kitāb açdum	Der-i mey-ḫānede 'işret-fezā-yı 'ışḳı feth ėtdüm Ḫarābāt erlerine **Ḥilmiyā** bir özge bāb açdum	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
39a	Bezmī-yi A'mā	Muṣaffā sīneñi vaṣf eyleyüp cānla cevāb açdum Göñül levḥin anuñla ėy şeh-i 'ālī-cenāb açdum	Degüldür dāġ-ı bī-ḥad sīne-yi ṣad-çāk-ı **Bezmī**'de Cemālüñ görmek içün bir nice çeşm-i pür-āb açdum	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye nazire niteliğindeki şiir, 5 beyittir.
39a-39b	Sā'ī	Kitāb-ı 'ışḳ-ı dil-berden ne dem kim faṣl u bāb açdum Cemāl-i şāhid-i esrār-ı ġaybīden niḳāb açdum	Müyesser ola mı görmek dėyü dīdār-ı cānānı Göñül ṭıflına **Sā'ī** ṣuya baḳdurdum kitāb [açdum]	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
39b	Ḳadrī	Tefe''ül eyledüm vech-i cemīlinden niḳāb açdum Mübārek çihresin gördüm muṣavver bir kitāb açdum	Döküp naẓm-ı güher-bārın ḫużūr-ı şāha ėy **Ḳadrī** 'Aduv ṭutsun ḳulaḳ şāhāne dürc-i dürr-i nāb [açdum]	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
39b	Meylī	Gėce rūy-ı 'arūs-ı naẓmı keşf ėtdüm niḳāb açdum Taṣarruf eyledüm ebkār-ı ma'nāyı kitāb açdum	Dehānı vaṣfın aġyāra ṭuyurdum yoḳ yėre **Meylī** O nā-dānuñ yanında sırr-ı ġaybīden cevāb açdum	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
39b-40a	Fidā'ī	'İẕāruñ ṣafḥasından dil-berā ṣanma niḳāb açdum Dil-i dīvānemüñ def'-i cünūnı'yçün kitāb açdum	Devāt aldum ele evṣāf-ı ḫaṭṭ-ı yāri naẓm ėtdüm **Fidā'ī** gūyiyā bir nāfe-yi pür-misk-i nāb açdum	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.

40a	Murādī	Ne deñlü başa çıḳsa dūd-ı āhumdan bükā artar Bir ‘ādetdür ser-i kūh üzre ebr olduḳça mā artar	Nihān ėtdükçe ‘ışḳı fāş ėder yaşum nedür çāre Ziyād olduḳça āteş ėy **Murādī** dilde dā artar	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Muhtemelen müteakip şiirlere zemin şiirdir. Şiir, 5 beyittir.
40a	Ḥilmī	Ruḫuñ gördükde cānā eşk-i çeşm-i mübtelā artar Nitekim cūylarda nev-bahāra ḳarşu mā artar	Leb-i cān-baḫşuñ ile ėy ṭabībüm çāre ḳılmazsañ Dil-i bīmār-ı **Ḥilmī**[’de] ġam ü derd ü belā artar	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
40a-40b	Nāmī	Yaşum seyl olduġın yoluñda olduḳça bükā artar Beni söyletme ėy serv-i revānum mā-cerā artar	Dėmişsin ġam ḳumāşından çıḳar mı **Nāmī**’ye cāme Çıḳar bol bol aña bil ki birez ėy pür-cefā artar	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
40b	Meylī	Güzeller varıcak on dördine ḥüsn ü behā artar Nitekim bedr olınca māhda nūr u żiyā artar	Ṣararmış beñzi yāruñ ḫastedür gibi du‘ā eyle Ṣaḳın māh-ı ṣafer ėrdükde ėy **Meylī** belā artar	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
40b	Ṣabrī	Bürūdet aramızdan gitse ol mehde ṣafā artar Şitā gitdükçe mihr-i ‘ālem-ārāda żiyā artar	Ziyāde eyledükçe luṭfını ol ḫusrev-i ḫūbān Lebi vaṣfında **Ṣabrī** ṣā‘ir-i şīrīn-edā artar	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
41a	Ḫātemī	Ṭolular içilüp mest olsa ‘āşıḳda bükā artar Belī bārān olan yėrde ėder ṭuġyān mā artar	Ġubār-ı ḫaṭṭ-ı la‘li **Ḫātemī** keyfin ziyād eyler Şükr-āmīz olan esrārı yėrseñ iştihā artar	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
41a	Ḳurbī	Ḫaṭ-ı rūy u ‘iẕāruñ sil cemālüñden ṣafā artar Nitekim ṣayḳal olsa jeng-i āyīne cilā artar	Ṣaḳın küfrān-ı ni‘me olma ḥamd eyle her iḥsāna Ki şükr ėtseñ Ḫudā’ya luṭfı ėy **Ḳurbī** saña artar	gazel/9		4x (mefā‘īlün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 9 beyittir.
41a-41b	Ḥuṣūlī	‘İẕāruñ ‘arża ḳılsañ āh u zār-ı mübtelā artar Güli görse nevā-yı bülbül-i naġme-serā artar	Ṣafā ile **Ḥusūlī** küp şarābın içdügi bu kim Füzūn ġam eksilür dilden derūnında ṣafā artar	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.

41b	Murādī	‘Āşıḳa luṭf ile raḥm ėdici yāri severin Ḥüsnine ḫalḳı muvāfıḳça nigāri severin	Serv-ḳaddin ḳuçasın incine ger dil-dāruñ Ėy **Murādī** dėme kim būs u kenārı severin	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen *Ahmed Paşa Dîvânı*’ndaki G.222 olan bu şiir, 5 beyittir.
41b-42a	Ḥilmī	Nev-bahār oldı yine geşt ü güẕārı severin Gözi āhūlar ile ṣayd-ı şikārı severin	**Ḥilmiyā** yoḳ yėre gel baña naṣīḥat ėtme İḫtiyārī degül ol lāle-‘ıẕārı severin	gazel/6		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 6 beyittir. Son beyit **42a**’nın derkenarındadır.
42a	Dervīş-i Ḫalīfe	Mā’ilüm ‘ārıżına ḫaṭṭ-ı nigārı severin Seyr-i gül-zār ü temāşā-yı bahārı severin	Dāġ-ı ‘ışḳın yaḳarın sīneme **Dervīş** hemān Göricek bir ṣanem-i lāle-‘ıẕārı severin	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Derviş Paşa’ya ait nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
42a	Meylī	Ḫūblar içre şen olduḳça o yārı severin Devr-i gülden açılan tāze baḥārı severin	Tāzelükde ėdelüm tevbe vü istiġfārı **Meyliyā** ben seḥeri nāle vü zārī severin	gazel/6		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 6 beyittir.
42a-42b	Sipāhī	Sāḳī-yi gül-ruḫ ile bezm-i bahārı severin Ḥāṣılı nūş-ı mey ü būs [u] kenārı severin	Bār-ı cevrine taḥammül ėdemezsen yāruñ O cefā-kārı **Sipāhī** dėme bārī severin	gazel/9		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 9 beyittir.
42b	?	Rūz u şeb ‘āşıḳ olup āh ile zārı severin Nev-bahār oldı yine ṣavt-ı hezārı severin	Meded öldürme cefāyile ḫōş-elḥānı şehā İltifātuñ ḳuluyın būs [u] kenārı severin	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	**42b**’nin derkenarına yazılan, şairi tespit edilemeyen bu şiir, 5 beyittir.
42b	Ḥuṣūlī	Mā’ilüm cünbiş ü eṭvārına yāri severin Ḥāṣılı şimdi ben ol lāle-‘ıẕārı severin	Ėy **Ḥuṣūlī** baña rām olmadı ol vaḥşī-ġazāl Her seḥer yār ile ben refʿ-i ḫumārı severin	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
42b-43a	[Ḥuṣūlī]	Sāye-yi serv-i leb-i cūda bahārı severin Bu hevālarda dilā seyr-i kenārı severin	Şāhīn-ṭab‘ şikār ėtdi belāġat murġın Ėy **Ḥuṣūlī** düşicek böyle şikārı severin	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.

43a	Murādī	Firāḳuñdan ciger yandı eyā dil-ber kebāb-āsā İki gözden aḳar yaşum benüm cānum şarāb-āsā	**Murādī** üstine gel sāye ṣalġıl ėy Hümā-sāye Firāḳuñ bārını çekmekden olmışdur rübāb-āsā	gazel/7		4x (mefā'īlün)	Muhtemelen müteakip şiirlere zemin şiirdir. H. Ahmet KIRKKILIÇ'ın *Murâdî Dîvânı* çalışmasında yalnızca bu şiire rastlanmıştır. Şiir, 7 beyittir.
43a-43b	Sā'ī	Dil-i pür-ḫūnumı alsañ ele cām-ı şarāb-āsā Temāşā eyleseñ baġrumdaki yaşı ḥabāb-āsā	Cihānda devlet-i bāḳī dilerseñ sen de ėy **Sā'ī** Yüzüñ sür āsitān-ı şāh-ı devrāna türāb-āsā	gazel/7		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 7 beyittir.
43b	Bezmī	Gözüm mānend-i cām-ı eşk-i memlūdur şarāb-āsā Görinür yaşum ol cām-ı şarāb üzre ḥabāb-āsā	Helāk ėdüp keserse tīġ-i āteş-tāb ile başum Mezārum üzre **Bezmī** nūr ine her şeb şihāb[-āsā]	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
43b	Fidā'ī	O şāhuñ pāyine her kim ki yüz sürdi türāb-āsā Ėrürse göklere başı yėridür āfitāb-āsā	Eritdi şevḳ-ı dīdārı **Fidā'ī** ṣu gibi cismüm Ṭolanup kūy-ı dil-dārı gezersem ṭañ mı āb-āsā	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
43b-44a	Sā'ī Çelebi	'Ārıż-ı rengīnin ol zülf-i perīşān gizlemiş Sünbül içre bāġ-bān ṣan verd-i ḫandān gizlemiş	İki mışra'dur ḫaṭ-ı la'li dehānı mīm-i surḫ Bir mu'ammādur ki **Sā'ī** nām-ı cānān gizlemiş	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
44a	Bezmī	Ḫançerüñ 'aksin kim ėy meh çeşm-i giryān gizlemiş Ṣanki bir māhīdur anı baḥr-ı 'ummān gizlemiş	Ḫūn-ı dilde bī-ser ü pā ġarḳ olup **Bezmī** dėdi Bir mu'ammādur ki adın bunda sulṭān gizlemiş	gazel/9		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 9 beyittir.
44a-44b	Nāmī	Ḳanḳı 'āşıḳ kim dilinde 'ışḳ-ı cānān gizlemiş Āferīn bir ḳaṭrede baḥr-ı firāvān gizlemiş	Mihr-i rūyuñ gizlediyse dilde **Nāmī** āferīn Ẕerre-yi nā-çīzde mihr-i dıraḫşān gizlemiş	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
44b	Ḥalīmī	Ḥoḳḳa-yı la'lüñ ki cānā dürr dendān gizlemiş Bir ṣadefdür gūyiyā dürr-i firāvān gizlemiş	Penbe-yi dāġ-ı firāḳıyla **Ḥalīmī** bu tenüm Bir kefendür kim ser-ā-pā cism-i 'uryān gizlemiş	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.

44b	Meylī	Kākülini zīr-i destārında cānān gizlemiş Ḫˇācedür kim penbede misk-i firāvān gizlemiş	Sīnesin açup vefā ėtmiş dün aġyāra o şūḫ Açmamış **Meylī**'ye görmiş ānı yārān gizlemiş	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
44b-45a	Ṣıdḳī	Muṣḥaf-ı vechüñde ḫaṭṭuñ sırr-ı Ḳur'ān gizlemiş Güyiyā ma'nā-yı naṣṣı ḫaṭṭ-ı 'Oṯmān gizlemiş	Ḳaṣdı budur ḫāk-i pāy-ı dil-bere 'arż eyleye **Ṣıdḳıyā** lü'lü'leri bī-ḥad ki 'ummān gizlemiş	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
45a	Murād	N'eyledi n'ėtdi 'aceb dil o gözi āhūya Dökmege ḳanını ḳatlanmaz ol içüm ṣuya	Cām-ı la'linden eger nūş ėdeyüm dėrse **Murād** Ṣābir olsun vara mestāne gözi uyḫuya	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Muhtemelen müteakip şiirlere zemin şiirdir. Şiir, 5 beyittir.
45a	Hüdāyī	Aḳdı göñlüm benüm ol serv-ḳad-i dil-cūya Dönse gird-āb-ı belāda n'ola eşküm cūya	Döner üstine anuñ ince miyānınuñ dil Ḥasret-i zülfi ile döndi **Hüdāyī** müya	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
45a-45b	Fidā'ī	Çeşmüñ üstinde baḳan dėr ol iki ebrūya Ṣanki 'uḳāb ėrişüp ḳondı ser-i āhūya	Cān atar zümre-yi 'uşşāḳı **Fidā'ī** o mehüñ Her ḳaçan 'aks-ı leb-i la'li düşerse ṣuya	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
45b	Meylī	Göñül 'ışḳıyla söyler rāzını yārāna ḳatlanmaz Kişi esrārını tīz fāş ėder mestāne ḳatlanmaz	Ėdersem n'ola yārān içre cür'et raḫş-ı ṭab'umla Yürekli kimse **Meylī** at ṣalar meydāna ḳatlanmaz	gazel/5		4x (mefā'īlün)	**45b**'nin derkenarına yazılmış olan bu şiir, Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
45b	[Murādī]	Ne ḫūnīdür ki çeşmüñ ḳaṣd ėder bu cāna ḳatlanmaz Müjeñ cellādı ḫançerler çeker bir āna ḳatlanmaz	İçerse bāde-yi 'ışḳuñ **Murādī** o gözi ḫūnī O bir mestānedür cem'iyyet-i yārāna ḳatlanmaz	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Muhtemelen mecmuadaki benzer şiirlere zemin şiirdir. Şiir, 5 beyittir.
45b	Sā'ī	İver ḥüsnüñ temāşāsına dil bir āna ḳatlanmaz Çıḳar hecr ile cānum vuṣlat-ı cānāna ḳatlanmaz	Semend-i ṭab' ile **Sā'ī** demidür alsa öñdüller Zamānuñ yügrügi Ḥassān ile Selmān'a ḳatlanmaz	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.

46a	Sā'ī Çelebi	Bahār oldı açıldı gül-şenüñ lāleyle nev-rūzı Fiġāna başladı her gūşenüñ murġ-ı nev-āmūzı	Hevāda ẕerre-veş **Sā'ī** girürdi raḳṣa şevḳinde Mülāḳāt olsa bir gün şems-i 'ālem-sūz ile rūzı	gazel/10		4x (mefā'īlün)	Bâkî Dîvânı'ndaki G. 530'a nazire niteliğindeki bu şiirin zemin şiiri, bu ve sonraki şiire zemin oluşturan *Hâfız Dîvânı*'ndaki G. CDLI'dir. Şiir, 10 beyittir.
46a-46b	Ḥalīmī	Biḥamdillāh ṣıdı ceyş-i şitāyı aldı meydānı Ḳurup ṣaḥn-ı çemende ḫaymesin nev-rūz-ı sultānī	Müsellemsin **Ḥalīmī** ṣan'at-ı siḥr-āferīnüñle Yine naẓm-ı güher-bāruñ senüñ añdurdı Selmān'ı	gazel/9		4x (mefā'īlün)	Bu şiirin de - vezin ve edâ birliği göz önüne alınırsa- zemin şiiri kanaatimizce *Hâfız Dîvânı*'ndaki G.CDLI'dir. Şiir, 9 beyittir.
46b	Fużūlī	Yoluñda cān vėrem gibi derūnumda 'alāmet var Şehīd-i tīġ-i 'ışḳ olmaġa göñlümde şehādet var	Gedāyı 'āleme sulṭān ü sultānı gedā eyler Şarāb-ı 'ışḳ-ı dil-berde **Fużūlī** özge ḥālet var	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Şiir, 5 beyittir.
46b	Maḳālī	Bir āfitāb-ı ḥüsne göñül mihri bestedür Ḥaḳḳā ki baḫt yāver u ṭāli' ḫucestedür	Cān ėy **Maḳālī** çākeridür ayaġın-durur Sulṭān-ı 'ışḳ taḫt-ı dil üzre nişestedür	gazel/5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
47a	Ẕihnī	Ḳaṣr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar ḳapar Bir tāb-ḫānedür anı ki mihmān açar ḳapar Ṣandūḳ-ı 'ömri ḫāzin-i devrān açar ḳapar Dil ḫānesin ġam-ı ruḫ-ı cānān açar ḳapar Ḫalvet-serā-yı ḫāṣṣını sulṭān açar ḳapar	**Ẕihnī** revāc vėreli sen naẓm-ı fāḫire Kesr-i cevāhir ile ziyān ėrdi tācire Cān vėrür oldı cevheriyān şi'r-i şā'ire Naẓmuñ **Maḳālī** ḳomadı raġbet cevāhire Ṣarrāf-ı dehr bir ḳurı dükkān açar ḳapar	tahmis/12,5		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	**47a**'dan itibaren varak kayıpları başlar. Makālî'nin şiirinin Zihnî'ce tahmîs edildiği bu şiir, 12,5 (5*5 mırsa) beyittir.
47a-47b	Ḫayālī-yi 'Acem	ای تیر غمت را دل عشّاق نشانه خلقی بتو مشغول و تو غائب ز میانه	تقصیر خیالی بامید کرم توست زیرا که گنه را به ازین نیست بهانه	gazel/7		mef'ūlü 2x(mefā'īlü) fe'ūlün	Mîr 'Alî-Şîr Nevâyî'nin *Mecâlisü'n-Nefâ'is*'inde de geçen Hayâlî-yi 'Acem'e ait bu şiir, 7 beyittir.
47b	Ṣādıḳ	Ölümli 'āṣıḳ olup n'ola sevsem Murtażā Ḫan'ı O şāhuñ Ẕülfiḳār-ı ġamzesidür tīġ-i Kirmānī	Cihān bāġında ol verd-i sefīdi kim-durur dėrseñ Dėnür **Ṣādıḳ** aña gül-ruḫlar içre Aḳkirmānī	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Şiir, 5 beyittir.

47b-48a	Cāmī	رخ زرد دارم ز دوری آن در زده داغ دردم درون دل آزر	بلبها ملیحی بگفتن فصیحی بطلعت صبیحی بگیسو معنبر	gazel/5		2x(mefā‘īlün) fe‘ūlün	“Gazel-i Musanna‘-ı Câmî” başlıklı şiir, 5 beyittir.
48a	Maḳālī	Güzel oldur ki dilde dāġ oyara Er odur yaḳa bir çerāġ o yére	Bülbül-āsā **Maḳālī** nāleyi ḳo Ki me-bādā hezār zāġ uyara	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
48a	Ḳabūlī	Ḳaṣduñ egerçi cān u dilüñ birisinedür İkisi de fidā yoluña birisi nedür	Ḳaṣduñ egerçi cān u dilüñ birisinedür İkisi de fidā yoluña birisi nedür	gazel/6		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 6 (5+1) beyittir.
48a-48b	Żiyā’ī	Nice cān ḳurtaram ol ġamzesi cellādumdan Nice āzād olam ol boyı şimşādumdan	Ey **Żiyā’ī** ġam-ı cānānı ferāmūş ėdemem Āşinā-yı dil ü cāndır gidemez yādumdan	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	“Ziyâ’î Çelebi-yi Merhûm” başlığıyla verilen ve Mostarlı Hasan Ziyâ’î’ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
48b	Żiyā’ī	Mest-i nāz olmış içer mey yerine ḳanumı āh Rindlük eylemege başlamış ol çeşm-i siyāh	Ḳıṣṣa-yı ‘ışḳı **Żiyā’ī** yazup eylerdi beyān Ġāyet olmasa dırāz olsa bu ḳıṣṣa kūtāh	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	“ Ve-lehu Tâbe Serâhu” başlığıyla verilen ve Mostarlı Hasan Ziyâ’î’ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
48b	Şāhī	الا یا ایّها السّاقی أدِر کأساً و ناولها Unutma ġam bucāġında bizi gel çāremüz ḳıl ha	Müdām ‘ışḳuñ ziyād olsun dėyü **Şāhī** du‘ā eyler Göñülden ġuṣṣayı ref‘ ėt getürme ḳıl ḳadar ġıl ha	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı’ndaki G.1’in ilk mısraının iktibas edilerek inşa edilmiş bu şiir, 5 beyittir.
48b-49a	Behiştī	الا یا ایّها السّاقی أدِر کأساً و ناولها Bizi öldürmedin ġam ġāfil olma çāremüz ḳıl ha	**Behiştī** sāde-rūlarla mülāḳāta du‘ā ėtseñ Ḳabūl olmaġa göñlüñde gerekmez ḳıl ḳadar ġıl hā	gazel/6		4x (mefā‘īlün)	Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı’ndaki G.1’in ilk mısraının iktibas edilerek inşa edilmiş bu şiir, 6 (5+1) beyittir.

49a	Fevrī	Tecerrüd iḫtiyār ėt miḥnet-i tāc [u] ḳabādan gėç Ṣoyın abdāl-ı ‘ışḳ ol sıḳlet-i şāl u ‘abādan gėç	Cihān der-bend-i rāh-ı ‘ālem-i bāḳīdür ėy **Fevrī** Yigitlük eyle merdāne bu der-bend-i fenādan gėç	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Zemini muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından *Fevâyidü’l-Kiber*’deki G.101 ile atılan bu şiir ve *Necâtî Beg Dîvânı*’ndaki G.42’ye nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
49a	Necātī	Gel ėy ġamze kerem eyle raḳīb-i pür-fitenden gėç Beni anuñla bir görme yā benden geç yā andan gėç	Dėdüm rūz-ı ezel oldum bu bezm-i ḥüsne pervāne Gülüp dėdi ki gelmedi **Necātī** gelmesinden gėç	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Zemini muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından *Fevâyidü’l-Kiber*’deki G.101 ile atılan bu şiir, 5 beyittir.
49a-49b	Şānī	Dėdüm ol yüzde nedendür ḫaṭ-ı reyḥān ṣaf ṣaf Dėdi böyle yazılur āyet-i Ḳur’ān ṣaf ṣaf	Bir zamān ola el üzre götürüp ėy **Şānī** Gide tābūtuñ öñince nice iḫvān ṣaf ṣaf	gazel/8		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen Şihâbî’ye ait olan ve *Bâkī Dîvânı*’ndaki G.229’a nazire niteliğindeki “Sânî, Bâkī Efendi’nün Gazeline Nazîre Demişdür” başlıklı bu şiir, 8 beyittir.
49b	Şihābī	Düzdi ‘āşıḳları der-gāhına dil-ber ṣaf ṣaf Geldi maḥşer yėrine ṣanki ölenler ṣaf ṣaf	Āteş atardı şeyāṭīne **Şihābī** āhum Ādem’e eyler iken secde melekler ṣaf ṣaf	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	“saf saf” redifli şiirlerin muhtemel zemini olan bu şiir, 5 beyittir.
49b-50a	Ḥamdī	Reh-i kūyuñda n’ola ṭursa raḳībān ṣaf ṣaf Ka‘be yolında biter ḫār-ı muġaylān ṣaf ṣaf	Āteş-i āh-ı seḥer-gāh ile ceng ėtmek içün **Ḥamdiyā** gėce gelür necm-i dıraḫşān ṣaf ṣaf	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen Şihâbî’ye ait olan ve *Bâkī Dîvânı*’ndaki G.229’a nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
50a	[Faḳīrī]	Ḫaste-dilem belā-keşem āh ne ėdem n’ėdem n’ėdem Yaḳdı beni firāḳ u ġam āh ne ėdem n’ėdem n’ėdem	Ben ki bugün **Faḳīrī**’yem bendelerüñ ḥaḳīriyem Bir ṣanemüñ esīriyem āh ne ėdem n’ėdem n’ėdem	gazel/6		2x (müfte‘ilün mefā‘ilün)	Musammat gazel şeklindeki bu şiir, 6 (5+1) beyittir.

50a	[Bāḳī]	Çıḳdı metā‘-ı ḥüsn-i melāḥat behālara Hep nāz ü şīvedür ṣatılan mübtelālara	Güftār-ı yār vaṣfını **Bāḳī** gibi daḫı Ḳādir mi var zamānede ḥüsn-i edālara	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiirin başlığında “Nev‘î” yazılmışsa da gerek mahlas gerekse de şiirin edası Bâkī’ye ait olduğunu göstermiştir. Şiir, 5 beyittir.
50a-50b	[Semā‘ī]	Cevr eylemez muḥibbine hergiz raḥīm olan Rencīde ėtmez ādemi ḳalbi selīm olan	Bulduḳ ḥayāt ḫānḳah-ı Gülşenī’de biz Ölmez **Semā‘ī** dāḫil-i bāġ-ı Na‘īm olan	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
50b	Ḥāletī	Kūy-ı fenāda ṣıdḳ ile dā’im muḳīm olan Rāh-ı muḥabbet içre odur müstaḳīm olan	Yā Gülşenī ṭapuña yüz[in] sürdi **Ḥāletī** Sensin cihānda ‘āmil-i ‘ilm-i ‘alīm olan	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Hâletî-yi Gülşenî’ye ait bu şiir, 5 beyittir.
50b	Nev‘ī	Ṣayd-ı kemend-i rāhuñ olup bī-nevālaruñ Cānlar vėrür belālaruña mübtelālaruñ	Bezm-i belāda **Nev‘ī**’ye şeft-ālūlar ṣunar Seng-i cefālaruñla gelen merḥabālaruñ	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
50b	Şīrāzī	Dėdüm ebrūlaruñ egridür ėy māh Dėdi ol serv-ḳad ṭoġrı bir Allāh		müfred/1		2x(mefā‘īlün) fe‘ūlün	“Şîrâzî” başlığıyla verilen ve sadece matlaına ulaşılan şiirin Murâdî’nin benzer bir şiirine nazire olduğu düşünülmüştür.
51a	Faṣīḥī	Çıḳmaḳ ister cān-ı pāküm cism-i zārumdan benüm Yėridür çarḫ-ı felek iñlerse zārumdan benüm	Ėy **Faṣīḥī** ola bir dem ḳalmaya nām u nişān Cism-i zārumdan degül belki mezārumdan benüm	gazel/6		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen Kemâl-i Zerd (Sarıca Kemâl)’e ait olan “Fasîhî Öldükde Bu Gazel Ceybinde Bulunmışdur” başlıklı bu şiir, 6 beyittir.
51a	Ḫālişī	Açıldı ‘ālem gül gibi esdi nesīm-i ṣubḥ-dem Cūş eyleyüp bülbül gibi muṭrib sürūd ėt dem-be-dem	Oldı hevālar mu‘tedil ġāyet hevāyī düşdi dil Ėy **Ḫālişī** sen de açıl dil-teng olup ġam çekme hem	gazel/11		4x (müstef‘ilün)	Zemin şiiri muhtemelen *Ahmedî Dîvânı*’ndaki G.423 veya Z12’ye nazire olan bu şiirin, mecmûada 8 beyti vardır; şiir, 11 (8+3) beyittir.

51b	[İsḥāḳ Çelebi]	Senüñ içün götürür sīnede ādem cānı Ehl-i dilden ne ḳaçarsın be hey ādem cānı	[Gör e **İsḥāḳ**'ı gör e Üsküb'i vėrmez felege Meleke yėr ḳomadı şehrümüzüñ oġlanı]	gazel/7		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Üsküplü İshâk Çelebi'ye ait olduğu anlaşılan ve mecmûada sadece beş beyti verilen bu şiir, toplamda 7 (5+2) beyittir.
51b	Hāşimī	Melāḥat mülkine sulṭān olan beg-zādedür şimdi Cihānı ḳul ėden ol ḳāmeti āzādedür şimdi	Olaldan ol şeh-i 'ālī-cenāba **Hāşimī** Vaṣṣāf Olupdur ḳadri 'ālī manṣıb-ı a'lādadur şimdi	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Zemin şiiri muhtemelen Kemâl Paşa-zâde'ye ait olan "Hâşimî-yi Burûsevî" başlıklı nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
51b	Fehmī	Metā'-ı ṣabr[um]ı tārāc ėden beg-zādedür şimdi O sulṭān-ı serīr-i ḥüsne dil üftādedür şimdi	Sehī-ḳāmetler içre hem boyı şimşāda dil vėrdi Cihān bāġında **Fehmī** 'āşıḳ-ı dil-dādedür şimdi	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Zemin şiiri muhtemelen Kemâl Paşa-zâde'ye ait olan "Fehmî-yi Burûsevî" başlıklı nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
52a	Şükūfī	Bugün mümtāz-ı ḫūbān-ı cihān beg-zādedür şimdi Ḳapusında nice beg-zādeler üftādedür şimdi	Ne şerḥ olur lisān ile ḳalemler ne olur taḥrīr **Şükūfī** ol perī-rūya 'aceb dil-dādedür şimdi	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Zemin şiiri muhtemelen Kemâl Paşa-zâde'ye ait olan "Şükûfî" başlıklı nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
52a	Ṣādıḳ	Bir meh-i nā-mihr ile aḥvāl bir yüzden daḫı Ṭāli'üm yār olmadı iḳbāl bir yüzden daḫı	Nev-'arūs-ı dehre düzmişdür hilāl u ḫāmeden Dest-i ḳudret **Ṣādıḳā** ḫalḫāl bir yüzden daḫı	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri Şemsî'ye ait olduğu belirtilen nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
52a-52b	[Ṣādıḳ]	Gösterür māh-ı cemālin ḫāl bir yüzden daḫı Nitekim mir'āt-ı ḥüsnin āl bir yüzden daḫı	Allar gėyse yaraşur **Ṣādıḳā** ol lāle-ruḫ Gösterür maḥbūb olanı āl bir yüzden daḫı	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri Şemsî'ye ait olduğu belirtilen nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
52b	Raḥmī	Yār baḳmaz ḫālüme aḥvāl bir yüzden daḫı Ṭāli'üm idbārda iḳbāl bir yüzden daḫı	Rūy-ı yāra ḫaṭṭ-ı gevher-bār gelmiş dėdiler **Raḥmiyā** dillerde bu aḳvāl bir yüzden daḫı	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri Şemsî'ye ait olduğu belirtilen Bursalı Rahmî'ye ait nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.

52b	Ẕātī	Şāh-ı ‘ışḳam dūd-ı āhum sāye-bānumdur benüm Eşk-i çeşmüm leşkerüm ṭab‘-ı fiġānumdur benüm	Germ olup āhum ayıtdı kim felekler **Ẕātiyā** Yaḳmaġa ḳındīl-i ‘arşı nerdübānumdur benüm	gazel/7		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin *Nevâdirü’ş-Şebâb*’ındaki G.349 olan bu şiir, 7 (5+2) beyittir. Şiir, mecmuada iki kez verilmiştir.
52b-53a	Faẓlī	Şāh-ı ‘ışḳam bu müşebbek çarḫ otaġumdur benüm Mihr ile meh altun üsküflü ṣolaġumdur benüm	Ceyş-i ġamla ceng içün meydān-ı ‘ışḳ-ı yārda Tīġ-i āhum **Faẓliyā** yaluñ yaraġumdur benüm	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemin şiiri muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin *Nevâdirü’ş-Şebâb*’ındaki G.349 ve Zâtî’ye nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir. Tıpkıbasımda sehven **65a-65b** olarak numaralandırılan varak **53a-53b** olarak yeniden numaralandırılmıştır.
53a	‘Ulvī	Kāmilüñ gitse vücūdı nice īcādı ḳalu[r] Sen daḫı añlayıgör kim er ölür adı ḳal[ur]	**‘Ulvī**’nüñ göñlini yaḳma ser-i kūyuñ[da görüp] Saña ey ḫaste-dilüñ ḫāṭır-ı [nā-şādı ḳalur]	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Derzî-zâde ‘Ulvî Çelebi’ye ait bu şiir, 5 beyittir.
53a	‘Ulvī	Ġurūr ėtme libās-ı faḫr ile cānum cihāndur bu Ḳabā-yı ḥüsnini ḳor bunda herkes cā-mekāndur bu	Dėmişler nāfe-yi ḫōş-būya teşbīh eylemiş ḫālüñ Ṣaḳın gėrçek ṣanup **‘Ulvī’**ye cevr ėtme yalandur bu	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Şiir, 5 beyittir.
53a	Ṣādıḳ	Şemme-yi cān almadur zülf-i semen-sādan ġaraż Vaṣl-ı cānān olmadur ‘ālemde sevdādan ġaraż	Murġ-ı cāna ḳāmet-i dil-ber degül mi **Ṣādıḳā** Gül-şen-i Firdevs içinde ṣāḫ-ı Ṭūbā’dan ġaraż	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemini muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin *Nevâdirü’ş-Şebâb*’ında G.278 ile atılan bu şiir, 5 beyittir.
53a-53b	Fevrī	Yāri görmekdür hemān kūyın temāşādan ġaraż ‘Ārife dīdārdur Firdevs-i a‘lādan ġaraż	**Fevrī** ḫōş gėçmek diler sāyeñde ey ḳadd-i çenār Sāye-güster olmasa çün serv-i bālādan ġaraż	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemini muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin *Nevâdirü’ş-Şebâb*’ında G.278 ile atılan bu şiir, 5 beyittir.

53b	Ümīdī	Bugün sāḳī-yi bezmüñ bende-yi fermānıyuz cānā Bir iki cām-ı meyle ‘ālemüñ sulṭānıyuz cānā	**Ümīdī** gibi rāh-ı derd-i ‘ışḳuñda gėçüp serden Ser-i kūy-ı fenānuñ bī-ser ü sāmānıyuz cānā	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Bâkī’ye nazire olan; zemin şiiri Nev‘î’ye ait bu şiir, 5 beyittir.
53b	Āẕerī	Olma sengīn-dil ki ‘āşıḳ āh u zār eyler ṣaḳın Tīr-i āhından ḥaẕer ḳıl ṭaşa kār eyler ṣaḳın	**Āẕerī** ṣalmış-dur[ur] arduñca murġ-ı himmeti Şāhbāz-ı cān-şikārıyla şikār eyler ṣaḳın	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
53b	Bāḳī	Yāri göñleksüz der-āġūş ėtmek ister göñlümüz Leblerinüñ şerbetin nūş ėtmek ister göñlümüz		müfred/1		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Gazel olma ihtimali de olan ve varak kaybı sebebiyle sadece matlaı verilen şiir, tek beyittir.
54a	Nev‘ī	Ṭāli‘ bu vech ile dön ser-keş nigār böyle Bī-çāre ‘āşıḳı gör baḫt öyle yār böyle	**Nev‘ī** nice getürsin hicrān yükine ṭāḳat Cism-i nizār böyle cān-ı figār böyle	gazel/6		2x (mef‘ūlü fā‘ilātün)	Nev‘î Efendi’ye ait bu şiir, 6 (5+1) beyittir.
54a	Nev‘ī	Nedür o ḳadd-i ṣanavber nedür o ḫadd-i münevver O çihre mihr-i cihān-sūz o sīne māha berāber	Mekānı olsa felekler ḳarīni olsa melekler Ḳomaz ėşigüñi bekler ölince **Nev‘ī-**yi çāker	gazel/5		2x (mefā‘ilün fe‘ilātün)	Nev‘î Efendi’ye ait bu şiir, 5 beyittir.
54a-54b	Nev‘ī	Ḫāk-i pāyuñ çeşmine kuḥl eyleyelden ėy perī Şimdi ādem görmez olmışdur raḳībüñ gözleri	Meclis-i naẓmı tamām ėtdüñ selām olsun saña **Nev‘iyā** yā-hū bugün ‘uşşāḳa baḳılar gėri	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Nev‘î Efendi’ye ait bu şiir, 5 beyittir.
54b	Sā‘ī	Münḥarif ebrūlaruñ ėy ḳaşı yā mā-beyndür Ġamzelerle çeşm-i ḫūn-rīzüñ ebū seyfeyndür	Va‘de geldükde vėr cān naḳdini cānāneye Dīnüñi iḥyā ėden **Sā‘ī** edā-yı dīndür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Sâ‘î Çelebi’ya ait bu şiir, 5 beyittir.
54b	Bezmī	Çihrem üstinde görinen ṣanmañuz ‘ayneyndür Ḫāk-ı pāyında ḥabībüñ çaġlar iki ‘ayndur	Ka‘be-yi kūyuñda ḫalḳ ėy **Bezmī** çākerdür anuñ Bendesi olmamaḳ īmān-ı enāma şeyndür	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.

54b-55a	Sā'ī	Yār aġyāra beni ḳıldı işāret gėçdi Gūşe-yi çeşm ile ġamz ėtdi ol āfet gėçdi	Bir gün ola ki cenāzeñ götürüp arduñca Dėyeler **Sā'ī**'ye Ḥaḳ eyleye raḥmet gėçdi	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Sâ'î Çelebi'ya ait bu şiir, 5 beyittir.
55a	Nāmī	O mihr-i çarḫ-ı ḥüsnüñ ėşigine yüzümi sürsem Vefālar eylese ben ẕerresine ol güni görsem	Şarāb-ı 'ışḳı çoḳ nūş ėtmişem ġāyetde mest oldum O yāruñ kūyına hīç nice varam **Nāmiyā** bilmem	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Şiir, 5 beyittir.
55a	[Nāmī]	Öldürürseñ de göñül ḳomaz ėşigüñ ṭaşın Ol senüñ pādişehüm yoluña ḳomış başın	**Nāmiyā** şem' ḳatı bī-edeb olmış o mehüñ Ḳomaz öykinmesini rūyına kesüñ başın	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Nazire izlenimi veren bu şiir, 5 beyittir.
55a-55b	Ṣādıḳ	Teraḳḳī buldı ḫūbān içre ol meh-pāre gün günden Beni mihriyle ḳıldı ẕerre-veş āvāre gün günden	Ṭutup nabżum ba'īd olduḳça benden ol ṭabīb-i cān Ḳarīb oldı ecel bu **Ṣādıḳ**-ı bīmāra gün günden	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Şiir, 5 beyittir.
55b	[Ṣabrī]	N'ola artarsa mihrüm ol ḳamer-ruḫsāra gün günden Cemāli döndi anuñ mihr-i pür-envāra gün günden	Ṣorarsa **Ṣabrī**-yi dil-ḫaste ḥālin ol ṭabīb-i cān Ża'īf ü nā-tüvān olmaḳdadur bī-çāre gün günden	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Nazire izlenimi veren ve başlığı silinmiş olan bu şiir, 5 beyittir.
55b	Bezmī	Bahār ėrdi n'ola cāy olsa bāġ ezhāra gün günden Demidür baḫş olına berg ü bār eşcāra gün günden	Feżā zerrīn-ḳadeḥle ṭoldı zeyn oldı zamānıdur Ḥabāb-āsā olursuñ **Bezmiyā** āvāre gün günden	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Nazire izlenimi veren bu şiir, 5 beyittir.
56a	[Derviş Pāşā]	Oldı göricek ḫaṭṭuñı şerm-ende benefşe Olsa n'ola maḥzūn u ser-efgende benefşe	**Derviş** nice anı ḳıla ḫaṭṭuña teşbīh Ḳanda ḫaṭ-ı 'anber-şikenüñ ḳanda benefşe	gazel/7		mef'ūlü 2x(mefā'īlü) fe'ūlün	Nazire izlenimi veren ve başlığı silinmiş olan bu şiir, 7 beyittir.
56a	Sā'ī Çelebi	Būy-ı ḫaṭuñı almasa gül-şende benefşe Mest oluban olmazdı ser-efgende benefşe	Vaṣf-ı ḫaṭ-ı dil-dārda eş'ār-ı ḥasūd **Sā'ī** gögerüp gėçdi ėdüp ḫande benefşe	gazel/7		mef'ūlü 2x(mefā'īlü) fe'ūlün	Bu ve müteakip aynı vezin ve uyaktaki şiirlerin zemin şiiri Şehîdî'ye aittir. Şiir, 7 beyittir.

56a-56b	Meylī	Boynını egüp tekye-yi gül-şende benefşe Gėymiş oturur egnine gök-jende benefşe	**Meylī** ḳulınuñ tuḥfesidür bu ḫaṭ-ı şi‘ri Düşerdi saña ṣunmaġa ol bende benefşe	gazel/7		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Bu ve müteakip aynı vezin ve uyaktaki şiirlerin zemin şiiri Şehîdî’ye aittir. Şiir, 7 beyittir.
56b	Fidā’ī	Berg içre arar şeb-nemi gül-şende benfşe Ṭañ mı egilüp olsa ser-efgende benefşe	Ḥaẕẕ ėtse **Fidā’ī** n’ola ger tāze ḫaṭṭuñdan ‘İllet bu ki merġūb ola ṭurfanda benefşe	gazel/5		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Bu ve müteakip aynı vezin ve uyaktaki şiirlerin zemin şiiri Şehîdî’ye aittir. Şiir, 5 beyittir.
56b	Sipāhī	Ḥayrān oluban ḫaṭṭuña gül-şende benefşe Bī-hūde ėder ḥayret ile ḫande benefşe	[YOK]	gazel/4		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Mecmuada sadece ilk dört beyit vardır; muhtemel varak kaybı sebebiyle makta‘ beyti verilmemiştir.
57a	[Nümāyī]	Ṣaġ u ṣol ėy serv-ḳad kim der-miyāndur ḫançerüñ Dil-firīb ebrūlaruñdan ṣan nişāndur ḫançerüñ	Var ise eşk-i **Nümāyī** ile vėrmişsin ṣuyın Dem-be-dem ėy serv anuñ’çün ḫūn-feşāndur ḫançerüñ	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemin şiirinin Misâlî’ye ait olduğu belirtilen bu şiir, 5 beyittir.
57a	‘İzzetī	Câme-yi şeb-gün ile cānā ‘iyāndur ḫançerüñ Ẓulmet içre Āb-ı Ḥayvān’dan nişāndur ḫançerüñ	**‘İzzetī**’nüñ sīnesin mecrūḥ ėdüp inkār ėder Bu yėter şāhid aña kim cümle ḳandur ḫançerüñ	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemin şiirinin Misâlî’ye ait olduğu belirtilen bu şiir, 5 beyittir.
57a-57b	Menba‘ī	‘Ālemī ḳırdı gėçürdi bī-emāndur ḫançerüñ Güyiyā dünyāda bir ṣāḥib-ḳırāndur ḫançerüñ	Yėr ėderse **Menba‘ī**’nüñ cānı içre yėridür Cān ḳatar cānına yār-ı nükte-dāndur ḫançerüñ	gazel/7		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	**57b** derkenarına yazılmış, zemin şiirinin Misâlî’ye ait olduğu belirtilen bu şiir, 7 beyittir.
57b	Mānī	Rā ḳaşuñ ṭuġra-durur andan nişāndur ḫançerüñ Anuñ içün ‘āleme ḥükmi revāndur ḫançerüñ	Diş bilermiş ḳanını dökmege **Mānī** ḫastenüñ Kimseye raḥm eylemez bir bī-emāndur ḫançerüñ	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Zemin şiirinin Misâlî’ye ait olduğu belirtilen bu şiir, 5 beyittir.
57b	Hüdāyī	Cemāl-i bā-kemālüñ bī-mis̱āl olmaḳda gitdükçe Dem-ā-dem ‘ārıż-ı gül-gūnuñ āl olmaḳda gitdükçe	Dilümden gitmez oldı ‘ışḳuñ ile rā ḳaşuñ vaṣfı **Hüdāyī** derd-mendüñ ḳaddi dāl olmaḳda gitdükçe	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Şiir, 5 beyittir.

57b	ʻUlvī	Dirīġā seyl-i eşküm cūy-bār olmaḳda gitdükçe Benüm servüm ḫas u ḫāra kenār olmaḳda gitdükçe	O büt eyler ayaġuñ manṣıb-ı aʻlāya ėrmekde Dil-i **ʻUlvī** ayaḳlarda ġubār olmaḳda gitdükçe	gazel/5		4x (mefāʻīlün)	Derzî-zâde ʻUlvî Çelebi'ye ait olan nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
57b-58a	Ḥasībī	Olmazın ḫāṭır-mükedder ben ġam-ı ferdā içün Çekmezin bār-ı cefāsın kimsenüñ dünyā içün	Söylese ḥālin **Ḥasībī** ḳaṣd-ı düşnām eyle sen Ḳand iḥżār eyle ol ṭūtī-yi şekker-ḫā içün	gazel/8		3x(fāʻilātün) fāʻilün	"Rüstem Paşa-zâde Hasîbî Efendi" başlığıyla verilen bu şiir, 8 beyittir.
58a	Sūzī	Şīve-yi müşgīn-ġazālān çeşm-i fettānuñdadur Āb-ı rūy-i dil-berī çāh-ı zeneḫdānuñdadur	**Sūziyā** mār-ı elem sīneñde olmış cāy-gīr Var ise genc-i muḥabbet ḳalb-i vīrānuñdadur	gazel/5		3x(fāʻilātün) fāʻilün	Zemini muhtemelen ʻAlî-Şîr Nevâyî'nin *Fevâyidü'l-Kiber*'indeki G.140 ile atılan ve Fuzûlî Dîvânı'ndaki G.90'a nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
58a-58b	Nevʻī	Dökse yaş erbāb-ı miḥnet çeşm-i pür-ḫūn-ābdan Yėg düşer her ḳaṭresi biñ gevher-i nā-yābdan	Meskenüñ geh ḫān-ḳāh olsun gehī deyr-i muġān Sā'il-i ḳurb-ı Ḫudā ol **Nevʻiyā** her bābdan	gazel/5		3x(fāʻilātün) fāʻilün	Şiir, 5 beyittir.
58b	Maḳālī	Dil ḫānesin ġam-ı ruḫ-ı cānān açar ḳapar Ḫalvet-serā-yı ḫāṣṣını sultān açar ḳapar	Naẓmuñ **Maḳālī** ḳomadı raġbet cevāhire Ṣarrāf-ı dehr bir ḳurı dükkān açar ḳapar	gazel/6		mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün	Mecmuada Zihnî tarafından tahmîs ve ʻUlvî tarafından ise tanzîr edilmiş olan bu şiir, 6 (5+1) beyittir.
58b	ʻUlvī	Ḥüsn-i niḳābın ol şeh-i ḫūbān açar ḳapar Ṭāvūs-ı şeh-perin dem-i cevlān açar ḳapar	Eş'ār-ı **ʻUlvī**'ye gözi ṭuş oldı var ise Mecmūʻasını nāz ile cānān açar ḳapar	gazel/7		mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün	Makālî'nin mezkûr şiirine naziredir. Şiir, 7 (5+2) beyittir.
58b	?	Yoḳ nesnemüz ki lāyıḳ ola ḫāk-i pāyuña Ancaḳ devām-ı devletüñ içün duʻādayuz	[YOK]	ferd/1		mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün	Şiir, tek beyittir. Başlıksız verilen müfredin kime ait olduğu saptanamamıştır.

58b	Sipâhî Aḥmed/Sâ'î	Ayaġ'ayaġ üzere nūş ėdelüm Menzil uzaḳ ayak ayaḳ gidelüm	[YOK]	ferd/1		2x(fe'ilātün) fe'ilün	"Sipâhî Ahmed Çelebi-Sâ'î Çelebi" başlığıyla verilen ve müşterek gazel olma ihtimali olan şiirin sadece matlaı vardır.
59a-59b	Ḳadrî	Pertev-i mihr-i cihān-tāb ile Üstād-ı Ezel Başladı berf ü yaḫuñ müşkilini ėtmege ḥal	Rızḳ-ı erbāb-ı dil olduḳça ḳapuñda taḳsīm Oḳuna nāmuña her rūz nice medḥ u ġazel	kasîde/24		3x(fe'ilātün) fe'ilün	"Su'ûdî-zâde Kadrî Çelebi Zekeriyyâ Efendi'ye Dėdügi Kasidedür" başlığıyla verilen şiir, mecmuada 24 beyittir.
59b	[Ḳadrî]	Derd-i ġamla ḥasb-ı ḥāli saña taḳrīr eyleyem Güş ḳıl ėy āfitāb-ı ṭārem-i cāh u celāl	Ḥażretüñden n'ola ümmīd-i teraḳḳī eylesem Mihrden olsa cüdā olur teraḳḳīde hilāl	kıt'a/3		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu kıt'a mecmuada üç (3) beyit olarak verilmiştir.
60a	[Menūçehrî]	باد جاهت بی قیاس باد فیضت بی کران باد عزت بی زوال و باد عمرت[جاودان]		müfred/1		3x(fā'ilātün) fā'ilün	**60a**'nın derkenarına yazılan bu Farsça beytin Menûçehrî-yi Dâmgānî'nin bir kasidesinden alındığı düşünülmüştür.
60a	Bāḳī	Gül meclisinde lāle yine ḳıldı āşikār Āyīn-i bezm-i 'işret-i Cem-şīd-i kām-kār	Ḳadr [ü] şerefde her gėcesi Leyletü'l-Berāt Eyyām-ı 'ömr-i devleti nev-rūz u nev-bahār	kasîde/13		mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	Bâkī'nin on üç (13) beyitlik kasidesidir.
60a	[Hüdāyī-yi Ḳadīm]	Çemende ṣanmañ olupdur şükūfeler tezyīn Ġamuñla ḫasta yaturken çiçek çıḳardı zemīn		matla'/1		mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	Râziye Kadın'a da ait olduğu da söylenen ve mecmûada müfret olarak verilen bu matlaa, *Hüdâyî-yi Kadîm Dîvânı*'nda rastlanılmıştır.
60a	Bāḳī	Ne şeref cāhil eger olsa zamānen sābıḳ Gül-i ter soñra gelür gül-şene evvel ḫas u ḫār		müfred/1		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Tek beyti verilen şiir, Bâkī'nin *Bahâriyye Kasides*inden alınmıştır.
60b	Şenā'î	Müneccim gevher-i nā-yāb-ı la'lin bī-nişān söyler Ne dem kim noḳṭa-yı reml ile ġā'ibden nişān söyler	**Şenā'î** oldılar şehrī ḳamer devrinde meh-rūlar Ėderse ẓāhiren 'uşşāḳa istiġnā nihān söyler	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Şiir, 5 beyittir.

60b	Raḥmī	Ėy dil nice bir dehrüñ derdin çekesin muḥkem Bu bār-ı girān ėtdi ḳaddini sipihrüñ ḫam Yād eyleyeyin gūş ėt bir ḥādiṩe-yi muʿẓam Bu ḳıṣṣā beyānında oldı nice dil ebkem Bir gevher-i yektādan ḫalḳ oldı ḳamu ʿālem Cehl ile kimi cāhil ʿilm ile kim aʿlem [Vaṣl ile kimi şādān hecr ile kimi pür-ġam Kimisi gedā olmış kimisi şeh-i ekrem] Ġafletle naẓar ḳılma aç gözüñi gel bir dem Bu mes'ele baḥṩinde ʿāḳiller olur mülzem Bu bezm-i ṭarab-sāza geh gāh oluban maḥrem Tācını ėdüp kej-rev ʿıyş eyler idi ḫurrem Cem cāmını nūş ėtdi sürdi nice dem Rüstem Bu bezm gėrü bāḳī ʿālem gėrü bu ʿālem]	[**Raḥmī** n'ola ṭāliʿden eylerse şikāyetler Çekdi bu feleklerden çoḳ dürlü felāketler Nā-ehle müyesserdür her dürlü saʿādetler Dānā-dil ü kāmiller çekmekde melāmetler ʿĀḳil ola divāne fikr olsa bu ḥāletler Nā-dāna neden bilsem āyā bu ri'āyetler Bir gün beni ḫāk eyler āḫir bu ḳaṣāvetler Sifle olanuñ varur ayaġına devletler Cān ile perī-rūlar eyler nice ḫidmetler Var ise ḳıyāmetden oldı bu ʿalāmetler Ẕevḳ ile sürūr ile ėtdi nice ʿişretler Dünyā gibi ʿuḳbāda sürsüñ nice rāḥatlar Cem cāmını nūş ėtdi sürdi nice dem Rüstem Bu bezm gėrü bāḳī ʿālem gėrü bu ʿālem]	tercīʿ-i bend/36		2x (mefʿūlü mefāʿīlün)	Başlıksız ve eksik verilen şiirin Bursalı Rahmî Çelebi'ye ait olduğu saptanmıştır. Şiir 36 (6+30) beyittir.
60b-61a	Ẕātī	Muḥabbet şāhınuñ oldum ten-i zerd ile bir şīri Duḫān-ı āhum anuñ'çün ṭaḳupdur baña zencīri	Nihāl-i serv-i raʿnāyı dikelden bāġ-ı ḳalbümde Girüpdür göñlüme **Ẕātī** kemān-ebrūlaruñ tīri	gazel/5		4x (mefāʿīlün)	Şiir, 5 beyittir.
61a	Ṣānī	Nice ruḫ reşk-i gül ve lāle-yi ḥamrādur bu Nice fem ġonçe-yi Bāġ-ı İrem-ārādur bu	Būse vėr **Ṣānī'**ye ḳılsun dėr iseñ vaṣf-ı lebüñ Ḳand ile besleyicek ṭūtī-yi gūyādur bu	gazel/5		3x(feʿilātün) feʿilün	Şiir, 5 beyittir.
61a	Ṣemʿī	Baña olduḳça ġam-ı ʿışḳ ile leẕẕet bāḳī Saña olsun ṣanemā devlet ü ʿizzet bāḳī	Şimdi bu bendelere luṭfuñı göster görelüm Ṣoñra cevr eyler iseñ **Ṣemʿī**'ye miḥnet bāḳī	gazel/5		3x(feʿilātün) feʿilün	Prizrenli Şemʿî'ye ait bu şiirin zemin şiiri *Necâtî Beg Dîvânı*'ndaki G.604'tür. Şiir, 5 beyittir.
61a-61b	Ḫālişī	Levḥ-i ruḫuñ üstindeki şol ḫaṭ ki celīdür Dil-ḫastelerüñ ḫaṭṭ-ı berāt-ı ecelidür	Ėy **Ḫālişī** sīnemde o meh kesdügi her naʿl Surḫ ile yazılmış ṣanasın ʿayn-ı ʿAlī'dür	gazel/5		mefʿūlü 2x(mefāʿīlü) feʿūlün	Şiir, 5 beyittir.

61b	Cemālī	Tīmār-ı ġam-ı yār elümde ezelīdür Kim ‘ışḳın anuñ bu dil u cānuñ bedelidür	Dil-ḫaste **Cemālī** özi ḥālinden urur dem Ferhād anuñ arada ḍarb-ı meşelidür	gazel/6		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Şiir, 6 beyittir.
61b	Fużūlī	Ta‘ālallāh bu [ne] ruḫsār-ı merġūb-ı dil-ārādur Ki dil derkinde ‘āciz cān temāşāsında şeydādur		müfred/1		4x (mefā‘īlün)	Fuzûlî’nin *Hadîkatü’s-Sü‘edâ*’sından bir beyittir.
61b	Fużūlī	Eyle kim ma‘şūḳı ‘āşıḳ ġayra dem-sāz istemez ‘Āşıḳın ma‘şūḳ hem ġayr ile hem-rāz istemez		müfred/1		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Fuzûlî’nin *Hadîkatü’s-Sü‘edâ*’sından bir beyittir.
61b	Fużūlī	Cān ile bizden eger ḫōşnūd ola cānānumuz Cāna minnetdür anuñ ḳurbānı olsun cānumuz		müfred/1		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Fuzûlî’nin *Hadîkatü’s-Sü‘edâ*’sından bir beyittir.
61b	Fużūlī	Derd-i ‘ışḳ-ı yār göñlüm mülkinüñ sulṭānıdur Ḥükm anuñ ḥükmi-durur fermān anuñ fermānıdur		müfred/1		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Fuzûlî’nin *Hadîkatü’s-Sü‘edâ*’sından bir beyittir.
61b	Fużūlī	Cānumı cānān eger isterse minnet cānuma Cān nedür kim anı ḳurbān ėtmeyem cānānuma		müfred/1		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Fuzûlî’nin *Hadîkatü’s-Sü‘edâ*’sından bir beyittir.
61b	Fużūlī	Leẕẕet-i şevḳ-ı cemāli dem-be-dem efzūn olur ‘Ārıżın gördükçe göz göñlüm beter meftūn olur		müfred/1		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Fuzûlî’nin *Hadîkatü’s-Sü‘edâ*’sından bir beyittir.
62a	[Āẕerī]	Telḫ ėtdi ‘ıyşumı lebüñi nūş-ḫand ėden Ḳılmış seni ṭabīb beni derd-mend ėden	Dest-i ümīdüm eyledi kūtāh **Āẕerī** Yāruñ nihāl-i ḳāmetini ser-bülend ėden	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.

62a	[Maḥmūd]	La‘lüñ şarābı sāġar-ı ṣahbāda bulınmaz Ẕevḳi lebüñüñ bāde-yi ḥamrāda bulınmaz	Ėy şāh-ı cihānum saña ḳul olalı **Maḥmūd** Bir laḥẓa ġamuñdan senüñ āzāde bulınmaz	gazel/5		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ülün	Şiir, 5 beyittir.
62a	[Maḥmūd]	Ḥāk-i pāyuñ başuma tāc-ı sa‘ādet bilürin Ėşigin ḫidmetini devlet ü ‘izzet bilürin	Ġam-ı dil-dār ile ālūde gibi ėy **Maḥmūd** Ḥaḳ bu kim nüzhet-i dil bil ki meserret bilürin	gazel/5		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
62b	Ẕihnī	Açıldı şeb-būy ile gül esdi nesīm-i ṣubḥ-dem Sāḳī çemende bāde ṣun zerrīn-ḳadeḥle dem-be-dem	**Ẕihnī** sipihr-i bī-vefā eylerse cāna biñ cefā Mest-i müdām ol sür ṣafā bezm-i cihānda çekme ġam	gazel/9		4x (müstef‘ilün)	Şiir, 9 beyittir.
62b	Bezmī-yi A‘mā	Cilvede her gören ol Yūsuf-i zerrīn-kemeri Kemer-i hālede seyr eyledi ṣanur ḳameri	Naẓarı beddür eşer eyler aña ḳılsa nigāh Baḳmasun nergis-i bāġ açup igende başarı	gazel/6		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Emrî Çelebi’nin bir şiirine nazire olduğu düşünülen ve sadece 6 beyti verilen Kör Bezmî’ye ait bu şiirin makta‘ beyti eksiktir.
63a	Nidāyī	سرمهٔ چشم عاشقان خاک سم سمند تو نخل امید بی دلان سروقد بلند تو		müfred/1		2x (müfte‘ilün mefā‘ilün)	“Nidâyî-yi ‘Acem” başlıklı şiir, tek beyittir.
63a	[‘Ārifī]	Naṣīḥat eyledügümce ‘araḳ-rīz olma ḫūyuñdur Ṣaḳın incinme kim cānā murādum āb-ı rūyuñdur		matla‘/1		4x (mefā‘īlün)	Matla‘ başlığıyla verilen şiirin ‘Ârifî Hüseyin Çelebi’ye ait olduğu saptanmıştır.
63a	Tābi‘ī	تا جدا گشته ام از یار من محزون را غم جدا غصه جدا درد جدا پیش آمد		müfred/1		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Şiirin başlığında “Mevlânâ Tâbi‘î” ibaresi vardır.
63a	Ḳalender	Muṣḥaf-ı ḫaddini o meh bir kez ‘Āşıḳ-ı zāra öpmege vėrmez		müfred/1		fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün	Anadolu kadılarından Kadı Kalender Çelebi’ye ait bir beyittir.

63b	ʻUlvī	Nūr-ı çeşmüm benüm ol nergis-i bīmāra fidā Dil ü cānum ol iki ġamze-yi ḫūn-ḫˇāra fidā	ʻAḳl u ṣabr u ten ü cān u dil ü dīnüm ne ki var **ʻUlviyā** cümlesi ol ṭurre-yi ṭarrāra fidā	gazel/5		3x(feʻilātün) feʻilün	Şiir, 5 beyittir.
63b	ʻĀlī	Cān zeḳan çāhına dil ṭurre-yi ṭarrāra fidā Derd-mendüñ biri zindāna biri dāra fidā	Yaş döküp vechüñe her ḳaṭrede peydā eyle **ʻĀliyā** ol nice yüzden o sitem-kāra fidā	gazel/5		3x(feʻilātün) feʻilün	Şiir, 5 beyittir.
63b-64a	Maḳālī	Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʻışḳ gėçer iseñ raḳīb eger ʻUşşāḳ içinde olmaya mı bir deriñ yüzer	Sen ėy **Maḳālī** nādire-güftār dėrsin Naẓmuñ olursa ṭañ mı cihān içre muʻteber	gazel/5		mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün	Şiir, 5 beyittir.
64a	[Maḳālī]	Tābiş-i mihr-i ruḫuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür Reviş-i ḳāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür	Ėy **Maḳālī** dile kār eyledügi ḫār-ı cefā Bezm-i ʻişretde müdām ol gül-i raʻnā ne bilür	gazel/5		3x(feʻilātün) feʻilün	Mecmûada iki kez verilen bu şiirin zemin şiiri muhtemelen *Ahmed Paşa Dîvânı*'ndaki G.59'dur. Şiir, 5 beyittir.
64a	Nāmī	Nev-bahār oldı açıldı ol gül-endāmum benüm Ḳalmadı dilde ḳarār u ṣabr u ārāmum benüm	Nām u nengi terk ėdüp bir nām ḳomaz isem eger **Nāmiyā** ʻālemde **Nāmī** olmasun nāmum benüm	gazel/5		3x(fāʻilātün) fāʻilün	Şiir, 5 beyittir.
64a-64b	Fiġānī	Ḫāme-yi ḳudretle yazdı naḳş-ı bend-i kāf-nūn Ḥüsn-i ḫulḳ ile seni ser-defter-i mā-yesṭarūn	Bu **Fiġānī** çeşm-i ḫūn-rīz-i belā-āmīzüñe Eyledi teslīm-i cān innā ileyhi rāciʻūn	gazel/7		3x(fāʻilātün) fāʻilün	Şiir, 7 (5+2) beyittir.
64b	Nāmī	Çeşm-i giryānuma baḳ ḳana boyanıḳ mı degül Naẓar ėt iki gözüm ʻayn-ı şaḳāyıḳ mı degül	**Nāmiyā** dīde-yi inṣāf ile Ḥaḳ-bīn olalum Ḫūblarda o perī-ḥüsn ile fā'iḳ mı degül	gazel/5		3x(feʻilātün) feʻilün	Şiir, 5 beyittir.
64b	[Nāmī]	Nāb-meyden ḳızardı ol yüzi gül Nāle ḳılsam ʻaceb mi ėy bülbül	Ehl-i bezme nigārı aldurdı Gör ne reng ėtdi **Nāmiyā** baña mül	gazel/5		feʻilātün mefāʻilün feʻilün	Şiir, 5 beyittir.

64b	[Nāmī]	Bir ḳarār üzre degül a‘lāda vü ednāda ġam Bu ne ḥikmetdür ola dā’im dil-i dānāda ġam	[YOK]	gazel/2		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Mecmuadaki muhtemel varak kaybı sebebiyle mecmuada şiirin sadece ilk iki (2) beyti mevcuttur.
64b-65b	‘Ulvī	[Dest-i ḳudret ṣanma ḳaşların ėtdükde kemān Tīr-i müjgānuña ḳarşu hedef oldı dil u cān]	Tīr-veş ṭoġrı olanlar saña meydān alsun Egrilük eyleyenüñ ḳaddüni Ḥaḳḳ ėde kemān	kaside/36		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Baş kısmı eksik verilen kasidenin, Derzî-zâde ‘Ulvî Çelebi’nin *Tîr ü Kemân* adlı kasidesi olduğu anlaşılmıştır. Kaside 36 (30+6) beyittir.
65b	[Yaḥyā]	Nice bir mā-cerāmuz dūstāne dāsitān olsun Nice bir nār-ı ‘ışḳum dūd-ı āhumdan ‘iyān olsun Mekānum ‘ayn-ı ‘ālemde nihān-ender-nihān olsun Kilāb-ı kūyuña cism-i ża‘īfüm armaġan olsun Ne kūyuñ āh ile ṭolsun ne ḳapuñda fiġān olsun Beni öldür vücūdumdan ne nām ü ne nişān olsun	[Muḥabbet ehline yāruñ cefāsı imtiḥānıdur Ölümlü ‘āşıḳa cevr oḳları devlet nişānıdur Baña **Yaḥyā** gibi ölmek ḥayāt-ı cāvidānīdür Baḳā bilme felek āyīnesini cümle fānīdür Begüm ḫayr işi te’ḫīr ėtme billāhi zamānıdur Beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun]	müseddes/15		4x (mefā‘īlün)	Dukagin-zâde Taşlıcalı Yahyâ Bey’e ait bu müseddes-i mütekerririn mecmuada sadece ilk bendi verilmiştir. Şiir 15 (3+12) beyittir.
66a	Ḫusrev	[Aḳ sāde ile şehā bir gül-i zībāsın sen Yā ṣadef içre nihān lü’lü’-i lālāsın sen]	Gerçi ḫūb eyledi evṣāfuñı **Ḫusrev** ammā Daḫı a‘lā daḫı zībā daḫı ra‘nāsın sen	gazel/7		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Baş kısmı muhtemel varak kaybından dolayı mecmuada eksik verilen şiir, toplamda 7 (3+4) beyittir.
66a	Vālī Çelebi	Ėy felek-ṣadr ü Hümā-ḳadr ü hümāyūn-rif‘at Lücce-yi luṭf ü kerem kān-ı nevāl ü iḥsān	Ola der-gāhuña a‘nāḳ-ı emāṣil mā’il Rif‘atuñ ḳaṣrına aḥdāḳ-ı e‘ālī nigerān	kıt‘a/13		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Hoca (Sâdeddîn) Efendi’den ders okumak ricasıyla söylemiştir. Kıt‘a 13 beyittir.
66b	Vālī Çelebi	Ėy der-i dürc-i ‘aṭā ėy meh-i burc-ı iḳbāl Ẕāt-ı Bercīs-şemā’il meh-i ḫūrşīd -maḳām	Maẓhar-ı pertev-i elṭāfuñ olup ehl-i suḫan Ṭāli‘uñ yār ü ‘aduv ḫˇār ü merām emrüñe rām	kıt‘a/12		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Büyük oğlu Muhammed (Mehmed) Çelebi için söylemiştir. 12 beyittir.

66b-67a	Vālī Çelebi	Ėy hüner-perver ü dāniş-ver-i pākīze-güher V'ey kerem-güster ü sa'd-aḫter ü ferḫunde ḫiṣāl	Es'ad'a ṭāli'-i sa'd ola müsā'id yā Rab Baḫt-ı mes'ūd ile her dem ola mesrūrü'l-bāl	kıt'a/13		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Küçük oğlu Es'ad Çelebi için demiştir. Şiir, 13 beyittir.
67a-67b	Yaḥyā	Ḥālüme raḥm eyle sulṭānum ġamuñla zār iken Bī-mecāl ü bī-kes ü bīmār ü bī-miḳdār iken Kime yanam yaḳılam bu derd ile nā-çār iken Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken	'Ālem içinde görünmez gözüme ḥūr u perī Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken 'Ālem içinde görünmez gözüme ḥūr u perī Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken	murabba'/10		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 10 (2*5) beyittir.
67b	['Adlī]	Ol ṣaçı Leylī umaram baña Mecnūn'um dėye Gezmesün gelsün belā dāġında maḥzūnam dėye	Dil-ber oldur '**Adliyā** kim ḥışm ėdicek 'āṣıḳa Boynuña bend eyledüm zülf-i hümāyūnum dėye	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	III. Murad'ın oğlu III. Mehmed'e ait bu şiir, 5 beyittir.
67b	Ḥayretī	Ėy selāmet isteyen dā'im melāmet ol yüri Olma ḫālī 'ışḳdan var ehl-i ḥālet ol yüri	Nice bir ümmīd-i vaṣl ile bu derd ü bu belā Nā-ümīd ol **Ḥayretī** 'ālemde rāḥat ol yüri	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri muhtemelen Harîmî mahlasıyla şiirler yazan Şehzâde Korkud'a ait olan bu şiir, 5 beyittir.
68a	Hāşimī	'Āşıḳ olmışdur sever her dil-ber-i ra'nā seni Seyr içün bekler yoluñ her 'āşıḳ-ı şeydā seni Görmege cānlar vėrür a'lā seni ednā seni 'Ālemüñ manẓūrısın herkes sever cānā seni Dūstum mir'āt ėdinmişdür bütün dünyā seni Ṣaḳlasun yavuz naẓardan Ḥażret-i Mevlā seni	Ḥüsn-i ḫulḳuñda şehā dünyā senüñ şerm-endedür Bī-ser ü sāmān yatur kūyuñda ḫalḳ efgendedür Ṭoġrusı sen serv-i āzāde cihān hep bendedür Ṣanma ancaḳ **Hāşimī**'nüñ gözi göñli sendedür Dūstum mir'āt ėdinmişdür bütün dünyā seni Ṣaḳlasun yavuz naẓardan Ḥażret-i Mevlā seni	müseddes/15		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Hâşimî'ye ait 15 (3*5) beyitlik müseddestir. Şiirin ortalarında tekrar beytinin sadece baş ve son kelimeleri yazılmıştır.
68a-68b	Miṣālī	Ėrişmez çünki 'uşşāḳ ölmeyince yāra ṣıḥḥatler Biz öldük derd ile ol gözleri bīmāra ṣıḥḥatler	**Miṣālī** gūsfend-i cānı ḳurbān eyle şükrāne Biḥamdillāh ėrişmiş ol ruḫı gül-nāra ṣıḥḥatler	gazel/5		4x (mefā'īlün)	Şiir, 5 beyittir.
68b	[Maḳālī]	Tābiş-i mihr-i ruḫuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür Reviş-i ḳāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür	Ėy **Maḳālī** dile kār eyledügi ḫār-ı cefā Bezm-i 'işretde müdām ol gül-i ra'nā ne bilür	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Mecmûada iki kez verilen bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Ahmed Paşa Dîvânı'ndaki G.59'dur. Şiir, 5 beyittir.

68b	[Āẕerī]	Neşāṭ-ı bāde-yi ‘ışḳuñ ciger-ḫūn olmayan bilmez Ṣafā-yı cevher-i tīġüñ dil-efgār olmayan bilmez	Neden mest-i mey-i ġayret olupdur **Āẕeri** dā’im Nigārı bāde-nūş-ı bezm-i aġyār olmayan bilmez	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Başlıksız verilen bu şiirin Nigârî mahlaslı Galatalı Nakkaş Haydar’a ait olduğu düşünülmüştür. Şiir, 5 beyittir.
69a	Meylī	Derdüme rūy-ı zerd ile āh ü fiġān edilledür Çeşm-i remed-girifte ḫōd ‘illet-i müstaḳilledür	Tāzelügüñde açılup elden ele gezer ḳatı Kendüyi **Meyliyā** o gül yoḳ yére n’içün elledür	gazel/7		2x (müfte‘ilün mefā‘ilün)	Şiirin başlığında “Meylî-yi Galatevî” yazmaktadır. Şiir, 7 beyittir.
69a	[Meylī]	Ayaġuñ ṭopraġınuñ ṭālibi eşrāf gerek Kīmiyā cevheridür ol aña ṣarrāf gerek	Lü’lü’-i naẓmuma ḳul ola görüp Mervārīd Şāhlar[uñ] vaṣf[ın]a **Meylī** gibi Vaṣṣāf gerek	gazel/7		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Zemin muhtemelen Nevâyî tarafından *Nevâdirü’ş-Şebâb*’daki G.332 ile atılmış olan bu şiir 7 beyittir.
69b	Murādī	Tīrüñ at sīnem siperdür ol dem-efşān zaḫmına Ḳatlanur ḳaşı kemānum saña ḳurbān zaḫmına	Eyle merdümüñ gözüñ merdümlerine ėy **Murād** İktiḥāl ėt ḫāk-i pāyın yaḫşıdur ḳan zaḫmına	gazel/5		3x(fā‘ilātün) fā‘ilün	Sultan III. Murad’a ait şiirdir. Mecmuada Murâdî’nin diğer şiirleri gibi “pādişāh-ı ‘ālem-penāh” başlığıyla verilen şiir, 5 beyittir.
69b	[Murādī]	Tīr-i müjeñ ki ḳan döker ol bī-emānı gör Merdümlük eyle merdümek-i ḫūn-feşānı gör	Yıllar-durur k’anuñ ḳulı ḳurbānıdur **Murād** Şimdi tecāhül eyler o ḳaşı kemānı gör	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Sultan III. Murad’a ait şiir, 5 beyittir.
69b-70a	Hüdāyī	Ėrdi sipihre şu‘le-yi āh u fiġānı gör Zeyn oldı nār-ı āhum ile āsumānı gör	Mihr ü vefā ėder varur aġyāra dā’imā Atmaz **Hüdāyī** saña o ḳaşı kemānı gör	gazel/9		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir 9 beyittir. III. Murad’ın şiirine naziredir.
70a	Murādī	Būstāna girüp nāz ile cānāne ṣalındı Ögretmek içün serv-i ḫırāmāne ṣalındı	Olduḳça hevā başda muḥabbetle **Murādī** Ṭurmadı bu keştī-yi ten ‘ummāna ṣalındı	gazel/5		mef‘ūlü 2x(mefā‘īlü) fe‘ūlün	Şiir, 5 beyittir.
70a	Āẕerī	Şarāb-ı nāb içüp āvāre vü mestāne deprensün Kerem ḳıl söyle sāḳī la‘l-gūn peymāne deprensün	İşitdüm **Āẕerī**-yi zār girmiş ‘arṣa-yı ‘ışḳa Meded gül-gūn eşkin depredüp merdāne deprensün	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	Şiir, 5 beyittir.

70b	Maḳālī	Zülfüñden istedi kese bir ‘anberīn teli Mīḳrāż şındı ditredi meşşāṭanuñ eli	Oldı **Maḳālī** ṣafḥa-yı sīnem kitāb-ı ‘ışḳ Her sū sirişk-i çeşmüm anuñ surḫ-ı cedveli	gazel/5		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	Şiir, 5 beyittir.
70b	Fevrī	N’ola sen germ olup dėrseñ mu‘anber kākülüm vardur Benüm de dūd-ı āhumdan başumda sünbülüm vardur	Ḫaṭuñ ėrişmedin sen ẓulm ėdüp **Fevrī**’yi incitme Benüm rūḥum benüm cānum benüm ‘ömrüm ölüm vardur	gazel/6		4x (mefā‘īlün)	Şiir, 6 (5+1) beyittir.
70b	Meylī	Dem-ā-dem ḳanlu yaşı dīde-yi terden dökersin sen Muḥaṣṣal dil degülsin ėy göñül ḫūn-ı cigersin sen	Ḥasūd-ı bed-gümān inkār ėderse ġam degül **Meylī** Hele erbāb-ı ‘irfān içre ḫaylī mu‘tebersin sen	gazel/5		4x (mefā‘īlün)	“Zekeriyyâ Efendi” başlıklı Ankaralı Bayram-zâde Zekeriyyâ Efendi’ye ait bu şiir, 5 beyittir.
71a-73b	?	Ėy şehinşāh-ı kerīmü’l-aḫlāḳ Kān-ı iḥsān ü nevāl ü işfāḳ	Raḥmet ü şefḳatüñ iẓhār eyle Bizi iḥsāna sezā-vār eyle	mesnevî/82		2x(fe‘ilātün) fe‘ilün	“Sûret-i ‘Arz-ı Hâl-i Nevbetiyân be-Cenâb-ı Şerîf-i Şâh-ı Cihân” başlıklı şiirin şairi tespit edilememiştir. Şiir, 82 beyitlik mesnevidir.
74a	[Ġamī]	[Dün görüp dil-beri olsun bıre ġaddār dėdüm Gelmedüñ yanuma gitdüñ ḳanı iḳrār dėdüm Ne revādur daḳına sen güli her ḫār dėdüm Ėdesin cān ü cihāndan beni bīzār dėdüm Bülbülüñ zārın işit ėy yüzi gül-zār dėdüm ‘Ahd ü peymānuñı gel eyleme inkār dėdüm Meded Allāh’ı severseñ meded ėy yār dėdüm Va‘de-yi vaṣla ḫilāf eyleme zinhār dėdüm	Yėter olduñ **Ġamiyā** hecr ile ġam-ḫˇār dėdi Ḫāne-yi ḳalbüñi teng ėtmesün efkār dėdi Varasın bekleyesin dār ile dīvār dėdi Bu gėce ‘arż ėderem çeşmüñe dīdār dėdi Sırrumı eyleme tek kimseye iẓhār dėdi Ṣubḥa dek saña ḳılam vaṣlumı īs̱ār dėdi Meded Allāh’ı severseñ meded ėy yār dėdüm Va‘de-yi vaṣla ḫilāf eyleme zinhār dėdüm	tercî‘-i bend/24		3x(fe‘ilātün) fe‘ilün	Muhtemel varak kaybı sebebiyle Konyalı Mahmûd Gamî Çelebi’ye ait bu tercî‘-i bendin baş kısımları mecmuada eksiktir. Toplam 6 bentten oluşan şiirin, mecmuada sadece son bendi vardır. Şiir toplamda 24 (4+20) beyittir.

74a-74b	Nevʿī	Bu ʻışḳ-ı mecāzuñ ġam-ı hicrānına laʻnet Dünyādaki ʻuḳbādaki ḫüsrānına laʻnet Erbāb-ı ġamuñ nāliş ü efġānına laʻnet Dil-berlerüñ vaʻde-yi iḥsānına laʻnet Yoḳ yėrlere ėtdükleri peymānına laʻnet Ol ṭā'ifenüñ gėrçek ü yalanına laʻnet Başdan bunı īcād ėdenüñ cānına laʻnet Ecdādına vü aṣlına erkānına laʻnet	Yā ḥayf bizüm çekdügümüz renc ü ʻanāya Hep saʻy-ı belīġ ėtdügümüz gitdi hebāya **Nevʿī**'den ėrişsin bu naṣīḥat ẓurefāya Dil vėrmeyeler her ṣanem-i māh-liḳāya Ṭuş olmayalar ġaflet ile tīr-i belāya Āmīn dėyeler ḥāżır olanlar bu duʻāya Bu ṣanʻatı īcād edenüñ cānına laʻnet Ecdādına vü aṣlına erkānına laʻnet	müsemmen/20		mefʿūlü 2x(mefāʿīlü) feʿūlün	Şiir, 20 (4*5) beyittir.
74b	Ḥayretī	Gitdüm diyār-ı ġurbete ėy şāh el-vidāʻ Oldum belā vü miḥnete hem-rāh el-vidāʻ ʻArż eylesün yėr ehline her mā-cerāyı eşk Yazsun felekler üzre çıḳup āh el-vidāʻ [Demler durur ki levḥa-yı çihremde ḳan ile Ėy eşk-i dīde yazıla her gāh el-vidāʻ Terk ėtmez idüm ėşigüñi līk ḳorḳaram Od ura şehre āh-ı seḥer-gāh el-vidāʻ Düşmenler ile sen esen ol dūstum hemān Vėrsün benüm de ṣabrumı Allāh el-vidāʻ Hicrān ėline ṣaldı beni rūzigār āh Ėy göz ḳan aġla ėy göñül eyle hezār āh]	[ʻAzmüm reh-i firāḳadur illā ne müşkil āh Derdā vu ḥasretā vü dirīġā ne müşkil āh Sen gül-ʻiẕār-ı ġonce-dehenden cüdā baña Raḥm ėtdi dėdi bülbül-i gūyā ne müşkil āh Āsān gelür muḥabbet egerçi baña bu gün Hicrān olıcaḳ arada ferdā ne müşkil āh Derd ü belā vü ġam ola yārān **Ḥāletī** Aġyār saña yār ola derdā ne müşkil āh Āh eyle ėy göñül demidür ḳan aḳıt gözüm İns ü melek ḳamu dėye ḥayfā ne müşkil āh Hicrān ėline ṣaldı beni rūzigār āh Ėy göz ḳan aġla ėy göñül eyle hezār āh]	terciʿ-i bend/20		mefʿūlü fāʿilātü mefʿāʿīlü fāʿilün	Muhtemel varak eksikliği sebebiyle mecmûada tercîʿ-i bendin sadece ilk iki beyti vardır. Şiir 20 (4*5) beyittir.

SONUÇ

Bu çalışma XVI. yüzyılın son çeyreğinde derlendiği düşünülen Ankara Millî Kütüphane Yazma Eserler Koleksiyonunda 06 Mil Yz A 4228/2 arşiv numarasında *Mecmû'a-i Eş'âr* adıyla kayıtlı olan bir seçme şiir mecmûasını konu edinmiştir. *Mecmû'a-i Eş'âr*, XVI. yüzyıl veya öncesinde yaşamış, mahlası tespit edilen 95 şaire ait 358 şiiri ihtiva etmektedir. Bu şiirlerden 4'ünün şairi tespit edilememişken 2 şiir de mecmûada birer kez tekrar edilmiştir. Derleyeni bilinmeyen mecmûa, III. Murâd döneminde (1576-1595) oluşturulmuştur. Mecmûadan elde edilen bazı karineler ışığında mecmûanın 1584-1595 yılları arasında derlendiği düşünülmüştür.

Mecmûada varak kayıpları, ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Mecmûanın son sayfasından sonra da varak kaybı olduğu tespit edilmiştir; bu açıdan hem mecmûa içi, hem de mecmûa sonundaki varak kayıplardan yola çıkılacak olursa mecmûanın asıl hacmi çok daha büyük olmalıdır. Hem Millî Kütüphanedeki tasnifte varakların yanlış numaralandırılmış olması hem de -muhtemelen daha önce gerçekleşmiş- varak veya muhtemel evrâk kaybı mecmûadaki şiir akışını sekteye ister istemez uğratmıştır. Bu sebeple elde olmayan tam metninde kaç şairin ve o şairlere ait kaç şiirin olduğu bilinmemektedir. Mecmûadaki şiirlerin bazılarının baş kısımları varken son kısımları yoktur; bazı şiirlerde ise durum tersinedir. Bazen de derleyen, bir şiirin sadece bir kısmını eserine almayı uygun görmüştür. Şiirlerin eksik kısımları, kaynaklar yardımıyla giderilmeye çalışılmış ve esere gerekli açıklamalar ışığında dâhil edilmiştir. Bazı şiirlerin başlıksız yazılması şairi bulmada makta beyte yönlendirirken bu tür durumlarda bazen makta beytin de olmaması çalışmayı güç durumda bırakmıştır.

Gazel, kaside, mesnevi, murabba, tercî'-i bend, müsemmen, müseddes gibi şekillerin varlığıyla şiir çeşitliliği artan mecmûada Farsça beyit ve şiirlerin verilmesi mecmûanın dil çeşitliliğini de artırmıştır.

Mecmûanın baş kısımlarında Ümîdî'nin şiirleri vardır; orta kısma doğru Hayâlî'nin şiirleri mecmûada ağırlık basar. Hayâlî'nin şiirlerinden sonra ise genel olarak nazire tarzında yazılmış şiirlerle karşılaşılmaktadır. III. Murad döneminde derlenmiş olan bu eserde nazire veya nazire izlenimi veren toplamda 200'ün üzerinde şiir bulunmaktadır. Mecmûanın sonlarına doğru ise musammat şeklinde yazılmış şiirler ağırlıktadır. Mecmûada en fazla şiir Ümîdî Ahmed Çelebi'den derlenmiştir ve

bu şiirlerin neredeyse tamamı Bâkī'ye nazire olarak yazılmıştır. Bunun yanı sıra Hayâlî (34), Sâ'î (13), Meylî (11), Murâdî (11), Makālî (9), Nâmî (9), 'Ulvî (8), Bezmî (8) de şiirleri en fazla derlenen diğer şairlerdir.

Bu mecmûa vesilesiyle XVI. yüzyıl veya öncesinde yaşamış, Husûlî mahlasıyla şiirler yazan bir şairin varlığından haberdar olunmuştur. Mecmûada Husûlî'den 3 şiir derlenmiştir. Ayrıca Murâdî, Meylî, Nâmî ve Sâ'î başta olmak üzere pek çok şairin kaynaklarda rastlanılmayan şiirlerine bu mecmûa vasıtasıyla ulaşılmıştır. Kaynaklardaki bilgilerle mecmûadaki bilgilerin yer yer farklılık arz etmesi, şairlerin hiç bilinmeyen şiirlerine bu mecmûa vasıtasıyla ulaşılmış olması, onların birbirlerine nazire şiirler yazmaları ve bunun o dönem şairleri arasındaki edebî etkileşimin nasıl olduğu hakkında bilgiler sunması, mecmûada yeni bir şairin varlığıyla karşılaşılması *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın klâsik Türk edebiyatı içerisindeki önemini belgeleyen birkaç bulgudur.

Mecmûalar, geçmişle gelecek arasında ruhanî bir köprü vazifesi gören çok kıymetli eserlerdendir. Mecmûalar ve diğer el yazması eserler arşivlerin tozlu raflarından alınıp günümüz dillerine aktarıldıkça bilim, sanat ve edebiyat başta olmak üzere pek çok alanda yeni bilgi ve bulgular elde edilecek; bu alanlarda önemli ilerlemeler kaydedilecektir.

Bu çalışma bir yüksek lisans tezi -yani şahsımın bu alanda yaptığı ilk ciddi çalışma- olduğundan, hatalarımın olması doğal ve kaçınılmazdır. Bu nedenle çalışmadaki eksik ve yanlışlarımın mâzur görüleceğini ümit ediyorum.

KAYNAKÇA

‘Ahdî (2005), *Gülşen-i Şu’arâ*, (Haz. Süleyman Solmaz), 1. Basım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: Ankara, (1563).

‘Ahdî (2017), *Gülşen-i Şu‘arâ,* (Haz. Süleyman Solmaz), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1563).

Ahmedî, *Dîvân*, (Haz. Yaşar Akdoğan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Ahmed Paşa (1992), *Dîvân*, (Haz. Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları: Ankara

Akbaba, Sevgi (2018), *Mecmû‘atü’l-Eş‘âr*, Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevîhânesi Numara: 200 (70-140) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya

Aksoy, Ömer Asım (1981), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (2 Cilt), 3. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Aksoyak, İ. Hakkı (2016), *Söylenmemiş Sözler*, 1. Basım, Grafiker Yayınları: Ankara

Ali Cânib (1927), “*Edebiyât Tedkîklerinde Mecmûaların Rolü*”, Hayat, S. 45: s. 363-364

‘Alî Emîrî Efendi (2018), *Tezkire-yi Şu‘arâ-yı Âmid*, (Haz. İdris Kadığlu), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1910).

‘Alî-Şîr Nevâyî (1996), *Fevāyidü’l-Kiber*, (Haz. Önal Kaya), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

‘Alî-Şîr Nevâyî (2001), *Mecâlisü’n-Nefâyis* (2 Cilt), (Haz. Kemal Eraslan, Çev. Naci Tokmak), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara, (1498).

‘Alî-Şîr Nevâyî (2003), *Ġarā’ibü’s-Ṣıġar* İnceleme-Karşılaştırmalı Metin, (Haz. Günay Kut), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

‘Alî-Şîr Nevâyî (2006), *Nevādirü’ş-Şebāb*, (Haz. Metin Karaörs), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

‘Alî-Şîr Nevâyî (2000), *Bedâyi‘ul-Vasaṭ*, (Haz. Kaya Türkay), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Altunel, İbrahim (1988), *Hâletî-i Gülşenî (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya

Aristoteles (2018), *Poetika* (Çev. Ari Çokona ve Ömer Aygün), III. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul

Arslan, Mehmet (2000), *Osmanlı Edebiyat-Tarih-Kültür Makaleleri*, Kitabevi Yayınları: İstanbul

Arslan, Ömer (2013), *‘Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından **e-kitap** olarak internet ortamında paylaşılan çalışmaları kaynak gösterirken her kaynak gösteriminden sonra internet url adresi ve Erişim Tarihi vermek yerine kaynağın yayınevi kısmına “***T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı”*** ifadesi eklenmiştir. Bu ifade, söz konusu esere aşağıdaki elektronik adresten istifade edilerek ulaşıldığını göstermektedir:
http://ekitap.kulturturizm.gov.tr Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

‘Âşık Çelebi (2018), *Meşâ‘irü’ş-Şu‘arâ,* (Haz. Filiz Kılıç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1568).

Avcı, İsmail (2018), *Gül-deste-i Şu’arâ Adlı Şiir Mecmûası ve Mecmûaya Göre Bursa Şairleri*, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.19, S. 35, s. 587-619

Aydemir, Yaşar (2007), “*Metin Neşrinde Mecmûaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler*” Turkish Studies, Türkoloji Araştırmları, (Tuca Kontantamer Özel Sayısı), Vol. 2/3, s. 123

Azîz Mahmûd Hüdâyî (2005), *Dîvân-ı İlâhîyât,* (Haz. Mustafa Tatcı ve Musa Yıldız), Üsküdar Belediyesi Başkanlığı: İstanbul

Bağdatlı Rûhî (2001), *Dîvân*, (Haz. Coşkun Ak), Uludağ Üniversitesi Basımevi: Bursa

Bâkī (1994), *Dîvân*, (Haz. Sabahattin Küçük), 1. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Bâkī , *Dîvân*, (Haz. Sabahattin Küçük), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Banguoğlu, Tahsin (2011), *Türkçenin Grameri*, 9. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Bayburtlu Zihnî (2014), *Dîvân*, (Haz. Nazire Erbay), Bayburt Üniversitesi Yayınları: Bayburt

Behiştî (2000), *Dîvân*, (Haz. Yaşar Aydemir), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: Ankara

Behiştî (2018) *Dîvân*, (Haz. Yaşar Aydemir), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Bellibaş, Ahmet (2014), *Millî Kütüphane 06 HK 319/1 No’lu Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin-Dizin)*, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adıyaman

Bilgiç, Gökhan (2015), *Mecmû’a-i Eş’âr (06 Mil YZ A 1818) İnceleme ve Tıpkıbasım*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Niğde

Biltekin, Halit (2003), *Şeyhī Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Bugan, Funda (2011), *İshâk Çelebi Dîvânı’nda Anlatıcı Âşık*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Bulut, Ahmet (2000), *Arap Dili Araştırmaları I*, 1. Basım, Alfa Yayınları: İstanbul

Bursalı Rahmî (2017), *Dîvân*, (Haz. Mustafa Erdoğan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Buyruk, İbrahim Etem (2009), *Ümîdî Ahmet Dîvânı (İnceleme-Metin-Özel Adlar Dizini)*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Can, Ertuğrul (2005), *Şuhûdî Dîvânçesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana

Cemâlî (2002), *Dîvân*, (Haz. Nihâl Nomer Karaman), Kitabevi Kitabevi: İstanbul

Cengiz, Halil Erdoğan (1983), *Divan Şiiri Antolojisi*, 2. Basım, Bilgi Yayınevi: İstanbul

Cârullâhzâde Mustafâ Beyânî (2017b), *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, (Haz. Aysun Sungurhan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1598).

Cârullâhzâde Mustafâ Beyânî (1997), *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, (Haz. İbrahim Kutluk), 1. Basım, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara, (1598).

Cinânî (1994), *Dîvân, (Haz. Cihan Okuyucu)*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Coşkuner, Fahrettin (2002), *Menūçihrī-yi Dāmgānī Divanının Tahlili ve Tercümesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Çavuşoğlu, Mehmed (1998), *Divanlar Arasında*, Akçağ Yayınları: Ankara

Çaylı Cankurt, Gülşen (2015), *Figānî Dîvânı Gramatikal İndeksi*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın

Çetin, İsmail (1993), *Derzî-zâde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ

Çetindağ, Yusuf (2006), '*Alî-Şîr Nevâyî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi,* T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara

Derdiyok, İ. Çetin (1988), *Cemâlî Dîvânı (İnceleme-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana

Demiralay, Mehmet (2007), *Hüdâyî-i Kadîm ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin),* Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta

Demirel, Şener (2011), *16. Yüzyıl Dîvân Şairlerinden Mânî (Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa* (İnceleme-Metin)), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Değirmençay, Veyis (2013), *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri,* 1. Basım, Atatürk Üniversitesi Yayınları: Erzurum

Devellioğlu, Ferit (2007), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 24. Basım, Aydın Kitâbevi: Ankara

Devletşah (1990), *Tezkire-i Devletşah* I*,* (Çev. Necati Lugal), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul, (1487).

Devletşah (2011), *Şair Tezkireleri (Tezkiretü'ş-Şuarâ),* (Çev. Necati Lugal), 1. Basım, Pinhan Yayıncılık: İstanbul, (1487).

Dukaginzâde Taşlıcalı Yahyâ Beg (1977), *Dîvân*, (Haz. Mehmed Çavuşoğlu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul

Dukaginzâde Taşlıcalı Yahyâ Beg (2014), *Gencîne-i Râz,* (Haz. Bekir Çınar), Kesit Yayınları: İstanbul

Durkaya, Hayriye (2011), *Mecmuatü'n-Nezair'in Yeni Bir Nüshası*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum

Dilçin, Cem (2005), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi,* 8. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Dilçin, Cem (1983), *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Ece, Selami (2005), *Klâsik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri (I-II)*, 1. Basım, Eser Basım Yayın Dağıtım Matbaacılık: Erzurum

Edirneli Nazmî Mehmed Çelebi (2012), *Mecma'u'n-Nezâ'ir*, (Haz. M. Fatih Köksal), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1524).

Ediskun, Haydar (1985), *Türk Dilbilgisi (Dil-Sesbilgisi-Biçimbilgisi-Cümlebilgisi),* Remzi Kitabevi: İstanbul

Eker, Süer (2005), *Çağdaş Türk Dili*, 3. Basım, Grafiker Yayınları: Ankara

Elçin, Şükrü (2000), *Halk Edebiyatına Giriş,* 6. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Eraslan, Saniye (2017), *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesindeki ŞR 87 Numaralı Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)* , Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Erdoğan, Mustafa (2008), *Kabûlî İbrahim Efendi (Hayatı-Edebî Kişiliği ve Divanı(İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin),* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Ercilasun, Ahmet B. (2008), *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, 6. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara.

Ergin, Muharrem (2005), *Üniversiteler İçin Türk Dili,* Bayrak Basım-Yayım-Tanıtım: İstanbul

Ertek Morkoç, Yasemin (2003), *Eğridirli Hacı Kemal'in Câmi'u'n-Nezâ'ir'i*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir

Erünsal, İsmail E. (2016), *Edebiyat Tarihi Yazıları (Arşiv Kayıtları, Yazma Eserler ve Kayıp Metinler),* 1. Basım, Dergâh Yayınları, İstanbul

Es'ad Mehmed Efendi (2018), *Bâğçe-yi Safâ-endûz*, (Haz. Rıza Oğraş), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1835).

Esrâr Dede (2018), *Tezkire-yi Şu'arâ-yı Mevleviyye,* (Haz. İlhan Genç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1797).

Eşgünoğlu, Nazife (2005), *Hayretî'nin Mesnevileri (İnceleme-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, Gâzi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Evecen, Doğan (2011), *17. Yüzyıldan Üç Mecmûa-i Eş'âr*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitisü: Çanakkale

Fuzûlî (2002), Türkçe *Dîvân*, (Haz. İsmail Parlatır), 1. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Fuzûlî (2009), *Dîvân* (Şerh), Haz. Ali Nihad Tarlan), 5. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Fuzûlî (1987), *Hadîkatü's-Sü'eda* (Haz. Şeyma Güngör), 1. Basım, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Gelibolulu Mustafa 'Âlî (2017), *Künhü'l Ahbâr'ın Tezkire Kısmı,* (Haz. Mustafa İsen), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1598).

Gelibolulu Mustafa 'Âlî (2018)*, Dîvân,* (Haz. İ. Hakkı Aksoyak), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Giray, Ayşe (2018), *Klâsik Türk Edebiyatı Kaynaklarından Şiir Mecmûaları - Mecmû'a-i Eş'âr: Sk. Hacı Mahmûd Efendi 5214*, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Düzce

Günay, Alpay (1965), '*Alî-Şîr Nevâyi'nin Birinci Divanı: Garaibü's-Sığar,* Basılmamış Doktora Tezi: İstanbul

Güneş, Deva (2011), *Misâlî Dîvânı,* Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kütahya

Gürbüz, Mehmet (2011) *Kabîlî'nin "Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr" Adlı Şiir Mecmûası,* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Gürbüz, Mehmet (2012), "Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnîf Denemesi" *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII- Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı,* Turkuaz Yayınları: İstanbul, s. 97-113

Gürgendereli, Müberra (2002), *Hasan Ziyâ'î (Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Dîvânı)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Güneş, Hasan Ali (2015), *Mecmûa-i Eş'âr (Houghton Ktp. Ms Turk 59) İnceleme-Karşılaştırmalı Metin,* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya

Gibb, E. J. Wilkinson (1999), *Osmanlı Şiiri Tarihi (A History of Ottoman Poetry)*, Akçağ Yayınları: Ankara, Cilt I-II, s. 78-79

Hâfız-ı Şîrâzî (2011), *Dîvân*, (Haz. Abdülbâki Gölpınarlı), I. Basım, Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul

Hâfız-ı Şîrâzî (2011), *Dîvân,* (Haz. Mehmet Kanar), I. Cild, 1. Basım, Ayrıntı Yayınları: İstanbul

Hayâlî (1992), *Dîvân*, (Haz. Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları: Ankara

Hayretî (1981), *Dîvân*, (Haz. Mehmed Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul

Hüdâyî (Sala Muslısı) (2016), *Dîvân*, (Haz. Mustafa S. Kaçalin), 1. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

İnalcık, Halil (2000), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi* (Çev. Halil Berktay), I. Cilt, 3. Basım, Eren Yayıncılık: İstanbul

İpekten, Haluk (2009), *Eski Türk Edebiyatı - Nazım Şekilleri ve Aruz*, 9. Basım, Dergâh Yayınları: İstanbul

Mustafa İsen (1989), *Divan Edebiyatında Bir Tür: Tezkireler,* Millî Eğitim Dergisi, S. 90, s. 22-26

İsen, Mustafa vd. (2006), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, 4. Basım, Grafiker Yayınları: Ankara

Kabalcı, Ahmet (1966), *Türk Edebiyatı (cilt 2),* Türkiye Yayınevi: İstanbul

Kalyon, Abuzer (2011), *Peşteli Hisâlî - Metâli'ü'n-Nezâ'ir*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Mütercim 'Âsım Efendi (2013), *el-Okyânûsu'l-Basît fî-Tercemeti'l-Kāmûsi'l-Muhît (Kāmûsu'l-Muhît Tercümesi)*, (Haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul

Kanar, Mehmet (2010), *Çözümlü Farsça Metinler*, 1. Basım, Say Yayınları: İstanbul

Kânî (2010), *Dîvân*, (Haz. İlyas Yazar), 1. Basım, Libra Yayıncılık: İstanbul

Karaca, Oktay Selim (1995), *Hâşimî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kayseri

Karadeniz, Mustafa Uğur (2014), *Süleymaniye Kütüphanesi 34 SÜ-TARLAN 67/1 Numaralı Şiir Mecmûası (1[a]-54[a] Varak)*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kocaeli

Karagöz, Duygu (2013), *Mecmû'a-i Gazeliyyât (Millî Kütüphane 06 HK 319/1)*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyonkarahisar

Karahan, Abdülkadir (1995), *Fuzûlî (Muhîtî, Hayatı ve Şahsiyeti),* 2. Basım, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara

Karaörs, Mehmet Metin (1985), *Nevâdirü'ş-Şebâb*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul

Karavelioğlu, Murat Ali (2005), *XVI. Yüzyıl Şairlerinden Prizrenli Şem'î'nin Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi 1*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul

Kaya, İ. Güven (2006), *Divan Edebiyatı ve Toplum*, Donkişot Yayınları: İstanbul

Kaya, Emir (2013), *Mecmûa-i Eş'âr (University of Michigan İsl. Ms. 416),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul

Kaya, Bilge (2003), *Hisâlî Hayatı Eserleri ve Metâli'u'n-Nezâ'ir Adlı Eserinin I. Cildi,* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Kılıç, Atabey (2012), "*Mecmûa Tasnifine Dair*", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları: İstanbul, s.75-96

Kılıç, Atabey (2018), "Mecmûa Tasnifine Katkı: Şehir Mecmûaları veya Tezkire Benzeri Mecmûalar ve Bu Kalemden Olmak Üzere Kayserili Başkâtib-zâde Râgıb Güven Bey Mecmûaları", Klâsik Türk Edebiyatı Yazıları (Mecmûa Tasnifi, Gazel Şerhi, Küçürek Hikâye, Mesnevi Şerhi Sözlüğü, Münşe'ât Mecmûaları), Iksad Pub. , s. 14

Kınalızâde Hasan Çelebi (2017a), *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, (Haz. Aysun Sungurhan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1586).

Kırkkılıç, H. Ahmet (1985), *Sultan Üçüncü Murâd (Murâdî) Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi: Erzurum

Kolcu, Hasan (2011), *Bir Tutkunun Elinde Türk Edebiyatı Araştırmaları,* 1. Basım, Umuttepe Yayınları: Kocaeli

Koncu, Hanife (1998), *Vâlî Dîvânı*, Doktora Tezi (2 Cild), Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul

Korkmaz, Levent (2013), *Mecmû'a-i Eş'âr (Süleymaniye Kütüphanesi Tahir Ağa 285) (İnceleme-Tenitli Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniveristesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul

Korkmaz, Zeynep (2007), *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, 2. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Korkmaz, Zeynep (2013), *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Köksal, M. Fatih (2012), "Şiir Mecmûalarının Önemi ve Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları: İstanbul, s. 409-431

Köksal, M. Fatih (2005), *Klâsik Türk Şiiri Araştırmaları*, I. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Köksal, M. Fatih (2018), *Sana Benzer Güzel Olmaz,* 2. Basım, Büyüyen AY Yayınları: İstanbul

Köprülü, M. Fuad (2006), *Divan Edebiyatı Antolojisi*, (Haz. Ahmet Mermer), 2. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Köprülü, M. Fuad (2004), *Edebiyat Araştırmaları 1*, (Haz. Orhan Köprülü), 4. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Köprülü, M. Fuad (2004), *Edebiyat Araştırmaları 2*, (Haz. Orhan Köprülü), 2. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i 'İmrân 3/47-92, Bakara 2/102-117-156, En'âm 6/73, İsrâ 17/43, Kalem 68/1, Kehf 18/83-99, Meryem 19/35, Mü'min 40/68, Nahl 16/40, Necm 53/8-9, Tâ-Hâ 20/10, Tahrîm 66/8, Yâ-Sîn 36/26-32-82, Yûsuf 12/82, Zâriyât 51/18, Zuhruf 43/32.

Kur'ân-ı Kerîm Me'âli (2011), (Haz. Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin), 12. Basım, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları: Ankara

Kurnaz, Cemal (1996), *Hayâlî Bey Dîvânı'nın Tahlîli,* I. Basım, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul

Kurnaz, Cemal (1987), *Hayâlî Bey Divanı Tahlili*, KTB. Yayınları: Ankara

Kurtoğlu, Orhan (2017), *Zâtî Dîvânı (Gazeller Dışındaki Şiirler)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Küçük, Sabahattin (2002) *Bâkī ve Dîvânı'ndan Seçmeler,* II. Basım, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara

Latîfî (2000), *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ*, (Haz. Rıdvan Canım), 1. Basım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: Ankara, (1546).

Latîfî (2018) *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ,* (Haz. Rıdvan Canım), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1546).

Levend, Âgâh Sırrı (1984a), *Türk Edebiyatı Tarihi (Cild I)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara

Levend, Âgâh Sırrı (1984b), *Divan Edebiyatı (Kelimeler ve Remizler Mazmûnlar ve Mevhûmlar)*, 4. Basım, Enderun Kitabevi: İstanbul

Macit, Muhsin (2001), *Erzurumlu Zihnî Dîvânı*, 1. Basım, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara

Mazıoğlu, Hasibe (2017), *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri*, 3. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

McNeill, William (2004), *Dünya Tarihi,* (Çev. Alâeddin Şenel), 8. Basım, İmge Kitabevi: Ankara

Mehmed Tevfîk (2017), *Kāfile-i Şu'arâ,* (Haz. Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha; Çakır, Müjgân; Koncu, Hanife), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1873).

Mehmed Sirâceddîn (2018), *Mecma'-ı Şu'arâ ve Tezkire-yi Üdebâ*, (Haz. Mehmet Arslan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1907).

Mehmed 'Ubeydî (2017), *Netâyicü'l-Ezhâr*, (Haz. Esra Kılıç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1699).

Mengi, Mine (2005), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi - Edebiyat Tarihi - Metinler*, 11. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Menoutchehri (1886), دیوان منوچهریٔ دامغانی , *(Haz. A. de Biberstein Kazimirski):* Paris

Mermer, Ahmet (2002), 15. Yüzyılda Yazılmış Bilinmeyen Bir Nazire Mecmûası ve Aydınlı Visâlî'niin Bilinmeyen Şiirleri, Millî Folklor, S. 56: Ankara

Mostarlı Hasan Ziyâ'î (2017), *Dîvân,* (Haz. Müberra Gürgendereli), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Muallim Nâcî, (2006), *Lûgat-ı Nâcî* (matbû), 5. Basım, Çağrı Yayınları: İstanbul, (1894).

Murâdî (2015), *Dîvân,* (Haz. H. Ahmet Kırkkılıç), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul

Muslukcu, Ferhat (2014), *Ali Emirî 674'teki Şiir Mecmûası (100^{b}-150^{b})*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul

Mustafâ Safâyî Efendi (2005), *Tezkire-i Safâyî*, (Haz. Pervin Çapan), 1. Basım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: Ankara, (1720).

Necâtî (1992), *Dîvân*, (Haz. Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları: Ankara

Necâtî (2001), *Dîvân* (Tahlîl), (Haz. Mehmed Çavuşoğlu), Kitabevi Yayınları: İstanbul

Nesîmî (1990), *Dîvân*, (Haz. Hüseyin Ayan), 1. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Nev'î (1997), *Dîvân*, (Haz. Mertol Tulum ve M. Ali Tanyeri), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul

Nev'î (2001), *Dîvân* (Tahlîl), (Haz. Mustafa Nejat Sefercioğlu), 2. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Nev'izâde Atâî, *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri* (5 Cilt), (Haz. Abdülkadir Özcan), Çağrı Yayınları: İstanbul

Okuyucu, Cihan (1996), *Cinânî Hayatı Eserleri ve Divanı'ndan Seçmeler*, 1. Basım, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara

Onay, Ahmet Talât (2007), *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* (Çev. Cemal Kurnaz), 1. Basım, Birleşik Yayınevi: Ankara

Çağbayır, Yaşar (2007), *Ötüken Türkçe Sözlük* (5 Cilt), Ötüken Neşriyat: İstanbul

‘Ömer bin Mezîd (1995), *Mecmū‘atü’n-Neẓā’ir*, (Haz. Mustafa Canpolat), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara, (1436/37).

Özer, İlknur (2012), *Mecmû’a-i Nezâ’ir (H. Hüsnü Paşa 1031) İnceleme-Tenkitli Metin,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul

Özkat, Mustafa (2005), *Kara Fazlî’nin Hayatı-Eserleri-Edebî Kişiliği ve Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul

Öztürk, Mürsel (2007), *Farsça Dilbilgisi*, 1. Basım, Murat Kitâbevi: Ankara

Öztürk, Uğur (2013), *Mecmû‘a-ı Eş‘âr (Muallim Cevdet K. 479),* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul

Pala, İskender (2005), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 14. Basım, Kapı Yayınları: İstanbul

Pervâne b. ‘Abdullâh Beg (2017), *Pervâne Bey Mecmûası,* (Haz. Kâmil Ali Gıynaş), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1560/61).

Pezük, Zehra (2015), *Üsküplü İshâk Çelebi Dîvânı’nın Tahlîli*, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ordu

Prizrenli Şem‘î (2006), *Dîvân*, (Haz. Ümran Âşıkferki), 1. Basım, BAL-TAM (Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi) Yayınları: Prizren

Prizrenli Şem‘î (2014), *Dîvân,* (Haz. Murat Ali Karavelioğlu), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul

Riyâzî Muhammed Efendi (2017), *Riyâzü’ş-Şu‘arâ (Tezkiretü’ş-Şu‘arâ),* (Haz. Namık Açıkgöz), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1610).

Roux, Jean-Paul (2008), *Türklerin Tarihi-Pasifik’ten Akdeniz’e 2000 Yıl*, (Çev. Aykut Kazancıgil ve Lale Arslan Özcan), 5. Basım, Kabalcı Yayınevi: İstanbul

Sâlim Efendi (2005), *Tezkiretü’ş-Şu‘arâ*, (Haz. Adnan İnce), 1. Basım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: Ankara, (1722).

Saraç, Tahsin (2009), *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*, 2. Basım, Can Sanat Yayınları: İstanbul

Savaş, Hamdi (1986), *İshâk Çelebi ve Selîm-nâmesi*, Doktora Tezi Eriyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ

Sehî Beg (2017), *Heşt Bihişt,* (Haz. Halûk İpekten ve Günay Kut), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1538).

Selvi, Muhammed (2008), *Ümidî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı,* Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyonkarahisar

Senâyî Hasan Şabânî (2013), *Dîvân-ı İlâhiyât*, (Haz. Mustafa Tatcı), 1. Basım, H Yayınları: İstanbul

Seyhan, Nezihe (2000), *Medhî Divanı*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul

Silâhdâr-zâde Mehmed Emîn (2018), *Tezkire-yi Silâh-dâr-zâde*, (Haz. Furkan Öztürk), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Sucu, Ülkü (2018), *Oğuz Ergeç Koleksiyonu Mecmûası (80^b-150^a İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Tıpkıbasım)*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana

Süngü, Zeynep (2018), *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesindeki 15 HK 224 Numaralı Şiir Mecmûası ve MESTAP'a Göre Tasnifi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya

Şâhî (2018), *Dîvân*, (Haz. Filiz Kılıç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Şahin, Hatice (2003), *Eski Anadolu Türkçesi*, 1. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara

Şemseddin Sâmî (2012), *Kāmûs-ı Türkî*, (Haz. Raşit Gündoğdu, Niyazi Adıgüzel ve Ebul Faruk Önal), 2. Basım, İdeal Kültür Yayıncılık: Ankara, (1900).

Şemseddin Sâmî (2004), *Kāmûs-ı Türkî*, 1. Basım, Kapı Yayınları: İstanbul, 1900.

Şemseddîn Sivasî (2015), *Dîvân*, (Haz. Recep Toparlı), Sivas Belediyesi: Sivas

Şenödeyici, Özer ve Akdağ, Ahmet (2014), *Meylî ve Şiirleri*, 1. Basım, Gece Kitaplığı (Yason Yayınevi): Ankara

Şentürk, Ahmet Atillâ ve Kartal, Ahmet (2008), *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi,* 5. Basım, Dergâh Yayınları: İstanbul

Şentürk, Ahmet Atillâ ve Kartal, Ahmet (2009), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi,* 3. Basım, Dergâh Yayınları: İstanbul

Şeyhī (2018), *Dîvân*, (Haz. Halit Biltekin), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara

Tâhir el- Mevlevî (1973), *Edebiyat Lûgatı*, Enderun Kitabevi: İstanbul

Tanpınar, Ahmet Hamdi (1982), *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 5. Basım, Çağlayan Kitabevi: İstanbul

Tarama Sözlüğü (2009), (8 Cilt), 2. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Tatcı, Mustafa (1990), *Yûnus Emre Dîvânı*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Tekin, Talât (2016), *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Timurtaş, Faruk Kadri (1997) *Makaleler* (Haz. Mustafa Özkan), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Tohumcu, Nimet (2002), *Misâlî'nin Kitâb-ı Manzûme-i Feyznâme-i İlâhî Mesnevisi,* Yüksek Lisans Tezi, Ataürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum

Türkçe Sözlük (2005): Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Basım: Ankara

Türk Dili Aylık Dil Dergisi (1986), *Türk Şiiri Özel Sayısı II* (Divan Şiiri), S. 415-416-417, Temmuz-Ağustos-Eylül, Türk Dil Kurumu Yayınları

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1986), Cilt IV, Dergâh Yayınları: İstanbul

Ulusoy, Ayşe (2004), *Sûzî Dîvânı (Tenkitli Metin Neşri),* Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas

Usûlî *(1990), Dîvân*, (Haz. Mustafa İsen), Akçağ Yayınları: Ankara

Uysal, Halil (2014), *Arapça-Türkçe Sözlük*, 2. Basım, Neva Yayınları: İstanbul

Uzun, Mustafa (2003), "Mecmûa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* (Cilt: 28, s. 265), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: İstanbul

Ünlü, M. Şahabettin (1991), *'Ubeydî (Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvân'ının Tenkîdli Metni)*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul

Üsküblü İshâk Çelebi (1989), *Dîvân*, (Haz. Mehmed Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri), İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları: İstanbul

Vankulu Mehmed Efendi (Mehmed b. Mustafa el-Vânî) (2014), *Vankulu Lûgati*, Cilt 1, (Haz. Mustafa Koç ve Eyyüp Tanrıverdi), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul

Vankulu Mehmed Efendi (Mehmed b. Mustafa el-Vânî) (2015), *Vankulu Lûgati*, Cilt 2, (Haz. Mustafa Koç ve Eyyüp Tanrıverdi), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul

Vırmiça, Raif (2002), *Sûzî ve Vakıf Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara

Vural, Emre (2013), *Michigan Üniversitesi 356 Numaralı Şiir Mecmû'ası*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kocaeli

Vusûlî (2015), *Dîvân*, (Haz. Hakan Taş), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara

Yahyâ (1995), *Dîvân*, (Haz. Tekin Ertem), Akçağ Yayınları: Ankara

Yekbaş, Hakan (2005), *Hüdâyî-i Kadîm Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas

Yıldırım, Ali (1991), *İshak Çelebi (Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Edisyon Kritiği),* Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitisü: Elazığ

Yıldırım, Nimet (2008), *Fars Mitolojisi Sözlüğü,* I. Basım, Kabalcı Yayınevi: İstanbul

Yıldız, Harun (1999), *Şihâbî Divanı ve Grameri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya

Yılmaz, Mehmet (1992), *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük),* Enderun Yayınları: İstanbul

Yılmaz, Ülkü (2018), *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: T 1532'de Kayıtlı Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin),* Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas

Yiğit, Tuğba (2018), *Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümü 2254 Numaradaki Şiir Mecmûası,* Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas

Zâtî (1970), *Dîvân* (Gazeller Kısmı II. Cild), (Haz. Ali Nihad Tarlan), 1. Basım, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul

Zâtî (1987), *Dîvân* (Gazeller Kısmı III. Cild), (Haz. Mehmed Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul

Zavotçu, Gencay (2005), *Eski Türk Edebiyatı Yüzyıllara Göre Nazım ve Nesir,* I. Basım, Aydın Kitabevi: Ankara

Zavotçu, Gencay (2006), *Divan Edebiyatı Kişiler Kişilikler Sözlüğü*, 1. Basım, Aydın Kitabevi: Ankara

Zehr-i Mâr-zâde Seyyid Mehmed Rızâ (2017), *Tezkire-yi Rızâ*, (Haz. Gencay Zavotçu), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1640).

https://genjoor.net/bahaee/divan-baha/mokhammas/ Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/ Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

http://yazmalar.gov.tr/eser/mecmûa-i-esar/85414 Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/ Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

Açık Önkaş, Nurgül, "Cemâlî, Cemâl Çelebi, Cemâl Dede" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3874,Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, "Şemsî, Candaracızâde Muhyiddîn Şemsî, Mehmed Çelebi, Şemsî-i Defterdâr", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1060 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, "Şemsî, Mevlânâ Şemsî, Şemsî Çelebi" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1011 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, "Muzaffereddîn Şîrâzî, Ali bin Muhammed" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1494,Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, "Elvân, Şîrâzî, Şeyh Elvân-ı Şîrâzî" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=908 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, "Tâbi'î Feyzî, AAlî Tâbi'î Efendi" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1101, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, "İlâhî Bey" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1331, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akkaya, Hüseyin, "Şemsî, Şemseddîn Sivasî" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6894, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Bezmî, Dervişzâde Kadı Bezmî Abdullah Çelebi" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7223, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Medhî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7361, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Hamdî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7566, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Hamdî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7537, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Sabrî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7542 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Hüsrev, Şeyhülislâm Mollâ Hüsrev Mehmed bin Ferâmurz bin Alî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7097, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Fedâyî, Fedâyî Efendi" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7516, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, "Halîmî, Ahizade Abdülhalîm Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa =detay&detay=6805 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Altunmeral, Mehmet, "Abdî" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=49, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aral, Ahmet Erman; Açık Önkaş, Nurgül, "Husrev, Husrev Çelebi" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3735, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Atik Gürbüz, İncinur, "Sânî, Cân Memi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=172, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Atik Gürbüz, İncinur, "Sıdkî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1778, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Atik Gürbüz, İncinur, "Husrev", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1782, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ayan Nizam, Elif, "Zihnî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4116 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Bayram, Yavuz, "Medhî, Lâdikli Hacı Mûsâ", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1260, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Bülbül, Tuncay, "Medhî, Medhî Çelebi, İlyas Bey", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4966, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Bülbül, Tuncay, "Meylî, Mehmed" Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1568. Erişim Tarihi: 01.01.2019

Çakıcı, Bilal, "Fedâ'î, Ali Bâlî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu. com/index.php?sayfa=detay&detay=1502, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Çakıcı, Bilal, "İsmâ'îl Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1503, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Çakıcı, Bilal, "Fedâ'î, Mehmed Dede", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1504, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Çetinkaya, Ülkü, "Âzerî, İbrahim Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Çınarlı, Mehmet Nuri, "Hudâyî, Hüdâyî, Hudâyî Dede, Şeyh Sâlih Dede", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5837, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Demir, Hiclâl, "Bezmî, Rumelili/Aydınlı Bezmî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3745, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Doğan, Ahmet, "Zihnî, Abdüddelîl", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=784, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Doğan, Ahmet, "Bezmî, Korucu Ahmed Çelebi, Müderris Bezmî, Nâbînâ, Kör Bezmî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3867, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ekinci, Ramazan, "Selmân/İlâhî, Seyyid Selmân Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2860, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ekinci, Ramazan, "Meylî, Ebussuud-zâde Mehmed Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1616, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ekinci, Ramazan, "Sıdkî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2855, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Eren, Hulusi, "Sûzî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7848, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Gönel, Hüseyin, "Niyâzî, Abdullâh Niyâzî Efendi, Mevlana Abdullah Bin Şeyh İbrahim Şebüsterî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5662, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Gönel, Hüseyin, "Zârî, Ali Fakîh", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1711, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Gönel, Hüseyin, "Niyâzî, Niyâzî Çelebi, Niyâzî-i Sirozî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1689, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Gönel, Hüseyin, "Niyâzî, Niyâzî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1969, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Gönel, Hüseyin, "Dîvânî/Semâ'î, Sultan Dîvânî Mehmed Semâ'î Dede", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5139, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Gürbüz, Mehmet, "Hasîbî, Güzelce Rüstem Paşazâde Hüseyin Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4456, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Gürbüz, Mehmet, "Menba'î", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4397, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Gürgendereli, Müberra, "Ziyâ'î, Hasan Ziyâ'î Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=762, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kalpaklı, Mehmet, "Fevrî, Ahmed", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5905, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Şükûfî, Hoca Bacak-zâde", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=870, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Tâbi'î Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=994, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Zamîrî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=907, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Zamîrî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1554, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Zamîrî, Nûreddîn Hamza Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1582, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Sıdkî, Kınalı-zâde Sıdkî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4571 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Şemsî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1112 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Şâhî, Okçu-zâde Şâhî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1160 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Kurbî, Emîr Şâh Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2546, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Kurbî, Kurbî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3596, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Bezmî, Şâh Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6056, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Kadrî Kadrî Bey", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3599, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Medhî, Haydar-zâde Medhî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4574, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Medhî, Kara Kadı-zâde Mahmûd Medhî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4612, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Meylî, Lütfî Bey-zâde Mustafa Meylî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1617, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Semâ'î, Solak-zâde Hasan", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1477 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Sipâhî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1579, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Hüdâyî Okçu-zâde Hüdâyî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1581, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Hamdî, Acem-zâde Hamdî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1992, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Cemâlî, Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1683, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Yunus, "Zârî, Zârî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5001, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kaplan, Mahmut, "Şemsî, Derviş Şemsî, Işık Şems" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=317, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Karagözlü, Volkan, "Kadrî, Abdülkâdir, Şeyhülislâm Abdülkâdir Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2301, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Karagözlü, Volkan, "Şuhûdî, Acemzâde Şuhûdî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=789, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Karagözlü, Volkan, "Sabrî, Mehmed Sabrî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3806, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Karagözlü, Volkan, "Sabrî, Sabrî Abdurrahmân Çelebi, Arap-zâde", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3582 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Karagözlü, Volkan, "Vusûlî, Mehmed", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=897, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Karagözlü, Volkan, "Zihnî, Bâlî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=758 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Karagözlü, Volkan, "Zihnî, Mehmed Zihnî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3525, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Karagözlü, Volkan, "Şemsî Mevlânâ Şemsî, Şemsî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1011, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kesik, Beyhan, "Sâdık, Sâdık Mehmed Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3372 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kesik, Beyhan, "Hilmî, Abdülhalim Hilmî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3375, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kesik, Beyhan, "Cemâlî/Muhyiddîn, Zenbilîzâde Muhyiddîn Mehmed Cemâlî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.üphp?sayfa=detay&detay=3322, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kesik, Beyhan, "Dervîş Paşa", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=992, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kesik, Beyhan, "Gamî, Yazıcı Yahyaoğlu Mahmûd Gamî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay &detay=3326, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Vusûlî, Küçük Bâlî Paşazâde", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1756, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Şemsî Şemsî-i Edvârî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=942, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Şâhî, Şehzâde Bayezid", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1365 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Adlî, III. Mehmed", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2859 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Fazlî, Ebu'l-Fazl Mehmed Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1532 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Fazlî, Fazlullâh Fazlî, Leng Fazlî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1533, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Fazlî, Fuzûlîzâde Fazlî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1501, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Vusûlî, Hamza Vusûlî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1924, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Sânî, Hasan Sânî Efendî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5072 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Kılıç, Filiz, "Fânî, Meylî, İsa Hoca", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=813, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Koyuncu, Fatih, "Makâlî, Mustafa Bey", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=189, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Köksal, Mehmet Fatih, "Niyâzî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=389, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Köksal, Mehmet Fatih, "Şemsî, Kara Şemsî, Şemseddîn", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=399, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Köksal, Mehmet Fatih, "Fakîrî" , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1019, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Köksal, Mehmet Fatih, Vâlî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=346, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Köksal, Mehmet Fatih, "Zârî, Karaca Hasanoğlu, Hoca Hasan-zâde", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=302 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Köksal, Mehmet Fatih, "Kadrî, Zeynîzâde", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1285, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Köksal, Mehmet Fatih, "Kadrî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=454, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Köksal, Mehmet Fatih, "Kadrî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=354, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "İzzetî, Mehmed İzzetî Efendî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3528, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "Şemsî, İsfendiyârzâde Şemsi Ahmed Paşa", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2297, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "Nümâyî, Ahmed Nümâyî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4676, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "Fehmî, Ali Fehmî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5847, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "Şemsî, Şemsî Çelebi, Urlu Şemsî, Dîvâne Şemsî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2295, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "Şemsî, Şemsî Çelebi, Şemsî-i Hisârî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2296, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "İlâhî, Şeyh Ahmed İlâhî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5846, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "Şuhûdî, Şuhudî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=734, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "Şuhûdî Şeyh Mehmed Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1124, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, "Şuhudî, Şeyh Şuhudî Dede", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=733, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Ördek, Şerife, Kınalızâde, Mehmed Fehmî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5923, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Özbek Arslan, Necmiye, "Zuhûrî, Şîrâzî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7852 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Özyıldırım, Ali Emre, "Hamdî, Akşemseddîn-zâde Mehmed Hamdullâh, Hamdî Çelebi, Hamdullâh Ahmed Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4073, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Savran, Ömer, "Niyâzî, Niyâzî-i Kadîm", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6321, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Selçuk, Engin, "Senâ'î/Senâyî, Mehmed Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3382, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Selçuk, Engin, "Kadı/Kalender/Kadı Kalender/Kalender Çelebi/Kadı Kalender Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5111

Sunal, Arif, "Sâdık, Edirneli", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=810 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Tanyıldız, Ahmet, "Refî'î (Refîkî), Amasyalı A'mâ Refî'î (Refîkî), , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4826, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Tanyıldız, Ahmet, "Cemâlî, Şeyh Cemâleddîn İshâk Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4983,Erişim Tarihi: 01.01.2019

Tuğluk, Halil İbrahim, "Meylî, Bayram-zâde Zekeriyya Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1128,Erişim Tarihi: 01.01.2019

Tuğluk, Halil İbrahim, "Abdî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1355 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Usluer, Fatih, "Refî'î", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=470, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Yakar, Halil İbrahim, "Husûlî, Osman", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=502, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Yenikale, Ahmet, "Nâmî, Mehmed", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1935 , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Yılmaz, Kadri Hüsnü, "Hurrem/Cemâlî, Hurremü'l-Cemâlî b. Mehmed b. Süleymânü'l-Karamanî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5585, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Yılmaz, Kadri Hüsnü, "Hudâyî, Kenan Hudâyî Bey", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2976, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Yılmaz, Kadri Hüsnü, "Hilmî, Kadızâde Mustafa Hilmî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2971,Erişim Tarihi: 01.01.2019

Yılmaz, Kadri Hüsnü, "Hilmî, Bakkalzâde Bostan Hilmî Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3536, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Yılmaz, Kadri Hüsnü, "Hüseyin Çelebizâde, Ahmed Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6015,Erişim Tarihi: 01.01.2019

Yılmaz, Kadri Hüsnü, "Kadrî, Kadrî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5689, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Zavotçu, Gencay, "Fazlî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=958, Erişim Tarihi: 01.01.2019

EKLER

I. ŞAİRLERİN BİYOGRAFİLERİ

Şairlerin biyografileri verilirken öncelikle şairin eserleri üzerine yapılmış incelemelerden yola çıkılarak biyografileri özetlenerek verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca şu'arâ tezkirelerinden de istifade edilmiş; bu kaynakların yetersiz kaldığı durumlarda ise **TEİS** projesi doğrultusunda hazırlanmış olan *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*nün elektronik sitesinden istifade edilmiştir.

'Abdî

Mecmûada 'Abdî mahlasıyla şiiri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 5 şaire rastlanır: ***Bursalı 'Abdülvehhâb 'Abdî*** (?-m.1536): "İsli 'Abdî" (Sungurhan, 2017a: 539; Sungurhan, 2017b: 118; İsen, 2017: 171; Açıkgöz, 2017: 220; Canım, 2018: 360) veya "İsli Sırık" (Kılıç, 2018: 452) olarak da bilinir (Tuğluk, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1355, 01.01.2019). ***Edirneli 'Abdî***: Vâiz Nebi Halife'nin oğlu, kabiliyetli ve ilme yatkın biridir (İpekten vd. 2017:170). ***Tokatlı 'Abdî***: Meşkî'nin kardeşidir (Açıkgöz, 2017: 220). ***'Abdurrahmân Efendi*** (?-h.1038): Tırhala kadılarından Kınalızâde Hüseyin Efendi'nin oğludur (Açıkgöz, 2017: 219-220). ***Manisalı 'Abdî***: II. Selim ve III. Murad zamanında yaşamıştır. Farsça mesnevî çevirileriyle bilinir (Altunmeral,http**:**//www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=49,01.01.2019).

'Adlî (1566-1603)

Şehzâde III. Mehmed. III. Murâd'ın oğlu, I. Ahmed'in babasıdır. *Eğri Fatihi* olarak bilinir(Kılıç,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2859, 01.01.2019). Mecmûada 1 şiiri vardır. Söz konusu 339. şiirin başlığındaki "şâhzâde" ifadesi, mecmûa derlendiğinde henüz tahta geçmediğini göstermektedir. Eğri ve Yanık kalelerine yaptığı seferlerden tezkirelerde övgüyle bahsedilir (Zavotçu, 2017: 33-34; Açıkgöz, 2017: 39-40).

Ahmed Efendi (?-1562)

Hüseyin Efendî-zâde Ahmed Efendi. İstanbullu, danişmend, Hüseyin Çelebi oğlu, hattı ta'likde devrinde benzersiz bir kişidir (Kılıç, 2018: 130-131). Mısır Valisi İskender Paşa'nın oğlu Derviş Bey'le Kudüs'e geçerken 1562'de vefat etmiştir. (Yılmaz,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6015, 01.01.2019). Mecmûadaki 168. şiir muhtemelen ona aittir.

'Âlî (1541-1600)

Gelibolulu Mustafa 'Âlî Efendi. *Künhü'l-Ahbâr*'ın yazarı olan 'Âlî Efendi'nin, gerek tarihî ve edebî gerekse diğer alanlarda pek çok eseri vardır. 4'ü Türkçe, 1'i Farsça olmak üzere 5 *Dîvân*'ı olduğu söylemektedir. Şair umumiyetle Necâtî etkisindedir (Aksoyak, 2018: 6-14).

'Ârifî (?-1552)

'Ârifî Hüseyin Çelebi. Asıl ismi Hüseyin'dir (İpekten ve Kut, 2017: 166-167). Şeyh İbrâhîm-i Gülşenî'ye intisap etmiştir (Solmaz, 2005: 233; Sungurhan, 2017a: 536-537; Sungurhan, 2017b: 117; Kılıç, 2018: 446-450; İsen, 2017: 169). İbrahim Paşa'nın Mısır'dan

gelişine *Lâmiyye Kasidesi*ni yazmış, bu sayede kendisine Anadolu tezkireciliği verilmiştir (Sungurhan, 2017a: 536-537).

Âzerî (?-1585)

Bursalı Âzerî İbrâhîm Çelebi. Ebussu'ûd Efendi'den dersler almış, Anadolu ve Suriye'de kadılık yapmıştır. Mecmûalarda Fuzûlî ve Nev'î'ye nazirelerine, Mânî'ye tahmislerine rastlanır (Çetinkaya,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937,01.01.2019).

Bâkī (1526-1600)

Tezkirelerin adından övgüyle bahsettiği XVI. yüzyılın meşhûr şairi Bâkī. Asıl adı Mahmûd 'AbdülBâkī'dir; İstanbulludur. Devrinde "*sultânu'ş-şu'arâ*" olarak anılmış, ünü Hindistan'a dek gitmiştir. Pek çok yerde müderrislik, kadılık, kazaskerlik yapmıştır. Fuzûlî'nin ilâhî aşkı işlemesinin aksine Bâkī, şiirlerinde dünyevî aşka, Ömer Hayyâm gibi hayattan kâm alma fikrine -bir nevi Epikürcülüğe- yer vermiştir. Kendisinden sonra yaşamış hemen hemen tüm Türk şairlerini etkileyen Bâkī'nin kendisi ise Türk şairlerden Şeyhī, Necâtî, Ahmed Paşa, Hayâlî ve Zâtî; İranlı şairlerden Hâfız-ı Şîrâzî, Selmân-ı Sâvecî, Husrev-i Dihlevî, Kemâl-i Hocendî gibi şahsiyetlerden etkilenmiştir (Küçük, 2002: 1-41).

Bezmî

Mecmûada Bezmî mahlasıyla şiirleri verilen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: ***Aydınlı Bezmî Çelebi****: Heşt Behişt*'te de anılır. Aydınlı olan ve Rumeli'de vefat ettiği için Rumelili diye de kaynaklarda geçen Sultan Selim dönemi şairlerindendir (Demir, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3745,01.01.2019). ***Filibeli Dervîş-zâde Kādı Bezmî 'Abdullâh Çelebi***: *Topal Kadı* olarak bilinir. III. Murat dönemi şairlerinden olup kadılık yapmıştır (Aksoyak, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7223,01.01.2019).***Bezmî****:* XVI. yüzyılda hayatta olan ve hayatı hakkında pek bilgi sahibi olunamayan ***Bezmî***'dir (Kaplan,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6056 01.01.2019).

Bezmî-yi A'mâ (?-1617)

Ahmed Bezmî Çelebi. Kör olduğu için "a'mâ, nâbînâ" olarak da vasıflandırılmıştır. *Riyâzü'ş-Şu'arâ*'da İstanbullu ve Bektaşî olan Korıcı Ahmed Çelebi olduğu ve h.1025'te vefat ettiği yazılıdır (Açıkgöz, 2017: 90). Müderrislik de yapmış olan Bezmî'nin 3 *Dîvân*'ı olduğu söylenmektedir (Doğan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3867,01.01.2019).

Behiştî/Bihiştî (?-1571)

Vizeli 'Abdülmuhsin oğlu Ramazân Behiştî. Merhaba Efendi'den dersler alan şair, Merkez Efendi'ye kapılanır. Halvetîliğin Sünbüliyye koluna giren şairin ilmî ve edebî iki yönü vardır. Bu doğrultuda tasavvufî ve edebî pek çok eseri olan şair, şiirlerinde sade bir dil kullanmıştır (Aydemir, 2000: 3-80).

Câmî (1414-1492)

Mollâ 'Abdurrahmân-ı Câmî. Tam adı Mevlânâ Nûreddîn 'Abdurrahmân b. Nizâmeddîn'dir. Emir *Devletşâh Tezkiresi*nde *Mevlânâ Nûreddîn 'Abdurrahmân-ı Câmî* başlığıyla verilen şair için Câm vilayetinin Hocend Köyünde doğduğu, Hâce-yi Bozorg-i Nakşbend'in halifelerinden Muhammed el-Kaşğarî'nin müridi olup vefatından sonra hilafeten mürşidin makamına geçtiği, Nizâmî ve Husrev-i Dihlevî'ye nazireleri olup, *Nefehātü'l-Üns*'ü yeni tamamladığı (Devletşah, 2011: 592-604) yazılıdır. İranlı meşhur şair, sûfî ve din bilgini Câmî'nin 40'tan fazla eseri vardır. Şair, *Heft-Evreng* adıyla ilk defa 7 mesneviyi bir araya getirmiştir. Diğer önemli eserleri ise *Nefehâtü'l-Üns* ve *Bahâristân*'dır. Şair, ömrünün üç dönemine ait şiirlerini *Dîvân*'ında toplamıştır (Zavotçu, 2006: 84).

Cemâlî

Mecmûada Cemâlî mahlasıyla şiirleri verilen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 6 şaire rastlanır: ***Bâyezîd Cemâlî*** (1410?-1512?): Şeyhī'nin yeğenidir. Cemâlî'nin bilinen eserleri *Yûsuf u Zelîhā*, *Hümâ ve Hümâyûn (Gülşen-i 'Uşşāḳ)*, *Miftâhu'l-Ferec*'dir. Şeyhī'nin Husrev ü Şîrîn mesnevisine yazdığı *Zeyl*'i meşhurdur (Timurtaş, 1997: 380-403). ***Emir Âdil Kûçek'in oğlu Cemâl Dede*** *(1421?-1494?)*: Konya ve Edirne mevlevihânelerinde şeyhlik yapan Cemâlî Farsça ve Türkçe şiirler yazmıştır. ***Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî Çelebi*** *(?-1583):* Başlıca eserleri *Metâli'-i Cemâlî, Risâle-yi Dürûb-i Emsâl, Şehrengîz-i İstanbul, Şehrengîz-i Siroz, Denâ'et-nâme-yi Cemâlî, Berây-i Kîmyâ*'dır. Matla'larıyla şöhret bulmuş müfred-gû bir şair olarak tanınmıştır (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1683). ***Zenbilîzâde Muhyiddin Mehmed Cemâlî Efendi*** *(?-1551): Muhyiddîn* mahlasını da kullanmıştır. Sahn-ı Semân Medreselerinde müderrislik, Edirne'de kadılık yapmıştır. Bilinen tek eseri *Târîh-i Âl-i 'Osmân'*dır (Kesik,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3322, 01.01.2019). ***Şeyh Cemâleddîn İshak Efendi*** (?-1527): Aksaray, Konya, Buhara ve İstanbul'da eğitim görmüştür. Tasavvufî pek çok eser yazan şairin eserleri genellikle Arapça kaleme alınmıştır. Hadis, tefsir, Arap dili ve belâgatına oldukça hâkim olduğu söylenebilir (Tanyıldız, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4983,01.01.2019). ***Hürremü'l-Cemâlî bin Mehmed bin Süleymânü'l-Karamanî*** (?-1562): Aksaray'da doğmuştur. Müderrislik de yapmış olan şair İstanbul'da vefat etmiştir; bazen Hurrem, bazen de Cemâlî mahlaslarını kullanmıştır (Yılmaz, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5585, 01.01.2019).

Cinânî (?-1595)

Mehmed Efendi oğlu Mustafâ Cinânî. XVI. asrın ikinci sınıf şairlerinin en önde gelenlerindendir. Doğum tarihi kesin değildir. Mülâzımlık, kâtiplik, kassamlık ve müderrislik yapmıştır. Başlıca eserleri *Dîvân*, *Riyâzu'l-Cinân*, *Cilâ'u'l-Kulûb* ve *Bedâyi'u'l-Âsâr*'dır (Okuyucu, 1994: 3-35).

Dervîş (1560?-1603)

Dervîş Paşa. Mostar doğumludur. Doğancıbaşı/doğancılar kethüdâsı, çakırcıbaşı olmuştur. Bennâ'î'nin *Sehā-nâme*'sini *Murâd-nâme* adıyla Türkçeye çevirmiştir (Kutluk, 1997: 43). Segedin ve Bosna Beylerbeyliklerine atanan Dervîş Paşa, Osmanlı & Habsburg

Savaşları esnasında 14 Haziran 1603'te Koyunova'da vefat etmiştir. Şairin, devrinde korunduğu ve meclislere iştirâkine izin verildiği söylenir. (Kesik, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=992,01.01.2019).

Fakīrî (?-1526)

Makedonya Kalkandelen (Tetova) kasabasındandır. Kaynaklarda fakr u fenâdan dolayı bu mahlası tahallus edindiği yazılıdır. *Sicill-i Osmânî*'de Süleymân; Riyâzî ve Latîfî tezkirelerinde, Selîm devrinde öldüğünü yazılıdır. *Ta'rîfât*, *Şehr-engîz-i Fakīrî* ve *Letâ'if*, şairin başlıca eserleridir (Köksal, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1019, 01.01.2019). Fakirler fırkasından olan Rumelili, kalender-meşrep şair; imamlık, doktorluk ve remmâllık yapmıştır (Canım, 2000: 440-441).

Fasīhî

XV. yüzyıl sonlarıyla XVI. yüzyıl başlarında yaşamış olmalıdır. Kaynaklarda hakkındaki bilgiler yok denecek kadar azdır. Nazire mecmûalarında sadece birkaç şiirine rastlanır (Köksal, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=354, 01.01.2019).

Fazlî

Mecmûada Fazlî mahlasıyla şiiri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: ***Meh(em)med*** olan ***Kara Fazlî*** (?-1564): İstanbulludur. Halvetîdir. Reisülküttâplık da yapan şair, şehzadelere divan kâtipliği yapmıştır. *Lüccetü'l-Esrâr, Hümây ü Hümâyûn*, *Rubâ'iyyât ve -günümüze ulaşabilen tek eseri- Gül ü Bülbül, şairin başlıca eserleridir.* (Zavotçu, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=958, 01.01.2019). ***Ebu'l-Fazl Mehmed Efendi*** (?-1563): Meşhur İdrîs-i Bedlîsî'nin oğludur. Kadılık ve defterdârlık yapmıştır. Hâfiz-i Şîrâzî'nin tüm gazellerini tanzir ederel Kānûnî'ye sunmuştur. *Dîvân*, *'Târîh-i Osmânî*, *Kısâs-ı Enbiyâ* şairin başlıca erserleridir. (Kılıç, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1532,01.01.2019). ***Edirneli Fazlullâh Fazlî*** (***Fazlî-yi Leng***): Ölüm tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, Kānûnî zamanında vefat ettiği düşünülmektedir (Kılıç,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1533,01.01.2019). ***Fuzûlî-zâde Fazlî Çelebi*** (?-?): Bağdatlı Fuzûlî'nin oğludur. Her 3 dilde şiir yazabilecek kadar mahir; muamma ve tarih düşürmede yetenekli, rindmeşrep bir şairdir. (Kılıç, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1501, 01.01.2019).

Fehmî-yi Hınnâ'î-zâde (1564-1595)

Kınalızâde Muhammed Çelebi. Kınalızâde 'Alî'nin en küçük oğlu (Özcan, 103-104), Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin en küçük kardeşi Muhammed Çelebi'dir. Müftü Çivizâde Efendi'den mülâzım olup, mertebeleri kattederek yükselmiş ve Medrese-yi Şehzâde'de seccâde-nişîn olarak dersler vermiştir (Sungurhan, 2017a: 265-266). *Dîvân* ve *İmtihân Risâlesi* Mehmed Fehmî Efendî'nin başlıca eserleridir (Ördek,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5923,01.01.2019).

Fehmî-yi Burûsevî (?-1617)

Bursalı Fehmî 'Alî Çelebi. III. Murad zamanında Rumeli kazaskeri olan Mollâ Ahmed Efendi'den mülâzım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 266). Asıl ismi 'Ali olan ve hayatı hakkında bilgilerin çok az olduğu Fehmî, 1617'de vefat etmiştir (Ördek, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5847,01.01.2019).

Fevrî (?-1571)

Fevrî Ahmed Çelebi. Gerçek adı Ahmed'dir. Hırvatistan Draç'ta doğmuş, sonradan İbni Arabî'yi rüyasında görerek Müslüman olmuştur. Rumeli Beylerbeyi Lütfî Paşa'ya sunduğu "*sûsen*" redifli kasidesiyle özgürlüğüne kavuşmuş, Kānûnî'nin Nahcivan Seferi'ne katılmıştır. Müderrislik ve kadılık da yapan şair, şiirlerinde atasözleri ve halk deyimlerini çokça kullanmıştır. Şairin başlıca eserleri *Risâle fî-İlmü'l-Hutût, Kühl-i Dîde-yi A'yân, Ahlâk-ı Süleymânî* ve *Dîvân*'dır (Kalpaklı,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com /index.php?sayfa=detay&detay=5905,01.01.2019).

Fidâ'î / Fedâ'î/Fedâyî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: ***Fidâ'î 'Alî Bâlî Çelebi*** (?-1561): II. Selim'in şehzadeliği döneminde İstanbul'da sipahi olarak görev yapmıştır. Güzel yüzlü, mûsıkī-şinâs ve hâfız olduğu kaynaklarda belirtilir (Çakıcı, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1502, 01.01.2019). ***Fidâ'î İsmâ'îl Çelebi*** (?-1602?): İstanbulludur. 1602'de Peşte'de şehit olmuştur (Çakıcı, http:// www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1503, 01.01.2019). ***Fidâ'î Mehmed Dede*** (1494-1577): Mevlevîdir. Burdur'da şeyhlik yapmış, orada vefat etmiştir. Tek eseri *Dîvân*'ıdır. Farsça pek çok şiiri bulunan Fedâ'î'nin şiirlerinin büyük çoğunluğu tasavvufîdir (Çakıcı, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index. php?sayfa=detay&detay=1504, 01.01.2019). ***Derdüzînli Fidâ'î Efendi*** (?-?): Kâbe'yi tavaf etme aşkıyla memleketinden uzak kalan şair, sonunda Halep'e yerleşmiştir. Eserleri hakkında bilgi yoktur; Günümüze Farsça birkaç şiiri ulaşabilmiştir (Aksoyak, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7516, 01.01.2019).

Figānî (1505?-1532)

Trabzonlu Ramazân Figānî. İsmi Ramazan'dır. XVI. yüzyılın başında doğmuştur. İbrahim Paşa için söylenen

دو ابراهیم آمد بدار جهان یکی بتشکن شد یکی بتنشان

"*Dü İbrâhîm âmed be-dâr-ı cihân*
Yekî büt-şiken şod yekî büt-nişân" (Köprülü, 2004: 497)

Farsça beyit Figānî'ye isnat edilince şair, 1532'de İbrahim Paşa tarafından idam edilir. Genç yaşta vefatı dîvân hazırlamasına mani olmuştur. Şiirlerinde Ahmed Paşa ve Necâtî'nin tesirleri görülen şairin şiir dilinde yer yer Âzerî sahasına ait hususiyetler de göze çarpar (Çaylı Cankurt, 2015: 2-5). XVI. yüzyılda şöhreti giderek artan şairin 'Acem ve Türk edebiyatlarını çok iyi bildiği, İran kasidecilerinden çokça istifade ettiği (Köprülü, 2004: 498) söylenebilir.

Fuzûlî (1495?-1556)

XVI. yüzyılın meşhur Türk şairi *Bağdatlı Fuzûlî*. Asıl adı Mehmed'dir. Kerbelâ'da doğmuş, Bağdad ve Hille muhitinde yaşamıştır. Şiî Şah İsmail'e *Beng ü Bâde*'yi sunan şair, Kānûnî'nin 1534'te Bağdat'a girmesiyle Osmanlı devlet adamlarına kasideler sunar. Bu esnada Taşlıcalı Yahyâ ve Hayâlî ile de tanışma fırsatı bulur; edebî açıdan en verimli yazıları bu zamandan sonra kaleme alır. Kabri Kerbelâ'da olan şairin kendisi gibi üç dile hâkim, Fazlî adında bir oğlu olduğu bilinmektedir (Karahan, 1995: 67-110). Arapça, Farsça ve Türkçe divanları olan şairin Arapça *Dîvân*'ına ulaşılamamıştır. Manzum ve mensur olmak üzere 13 dolayında eseri vardır. *Türkçe Divanı* en önemli eseridir. Şairin diğer eserleri ise *Leylî vü Mecnûn*, *Beng ü Bâde*, *Sâkī-nâme (Heft Câm)*; *Terceme-yi Hadîs-i*

Erba'în, *Hadîkatü's-Sü'edâ*; *Şikâyet-nâme (Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi Mektubu), Musul Başbayrakdârı Ahmed Bey Mektubu, Ayas Paşa Mektubu, Kādı Alâ'üddin Mektubu, Şehzâde Bayezid Mektubu*; *Rind ü Zâhid*, *Sıhhat u Maraz*, Farsça *Mu'ammâ Risâlesi*, *Matla'u'l-İ'tikād'*dır (Mengi, 2005: 142-149). Döneminin sayılı âlimlerinden olan Fuzûlî'nin şiirlerinde hem samimî bir lirizm hem de keskin bir zekâ parıltısı göze çarpar (Tarlan, 2009: 14).

Gamî (?-1577)

Yazıcı Yahyaoğlu Mahmûd Gammî Çelebi. Konyalıdır. Asıl adı Mahmûd'dur. Kınalızâde Hasan Çelebi, şairin adının Mehemmed olduğunu söyler (Sungurhan, 2017a: 647). Mahlası Gammî'dir. Şam'da zeametle mutasarrıf olup Şam mütevelliliğindeyken vefat etmiştir (Karagözlü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6177, 01.01.2019).

Hâletî ((1552-1581)

Seyyid Mehmed Hâletî-yi Gülşenî. 'Alî Safvetî'nin oğludur. Diyarbakırlıdır. Soyu baba tarafında Oğuzhan'a ana tarafından Hz. Ali'ye dayanır. Halvetîliğin bir kolu sayılan Gülşenîliğin kurucusu sayılan İbrahim Gülşenî'nin soyundandır. Genç yaşta vefat etmesine rağmen çok iyi bir tahsil görmüştür. Geniş bir tekye ve tasavvuf kültürüyle yetişmiştir. *Dîvân*, *Pend-nâme* şairin başlıca eserleridir. Kānûnî, II. Selîm, Ebussu'ûd Efendi, Hayâlî ve Bâkī'ye nazireleri vardır (Altunel, 1988: 4-21).

Halîmî (1555-1604)

Ahī-zâde Abdülhalîm Efendi. Ahî-zâde Efendi'nin büyük kardeşi olup, şöhret bulan ismi Abdülhalîm'den esinlenerek Halîmî mahlasını tahallus edinmiştir. Ebussuûd Efendi'den mülâzım olmuştur. H. 1013'te İstanbul'da vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 124-125). Ahīzâde Mehmed Efendi'nin oğlu, Hüdâyî mahlaslı Ahīzâde Hüseyin Efendi'nin kardeşi olan şair, Nakşıbendîdir. Müderrislik ve kadılık, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği yapmıştır. Kan çıbanı (şîr-pençe) hastalığından 1604'te vefat etmiştir (Aksoyak, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6805, 01.01.2019).

Hālisî (?-1588)

'Abdülhayy Hālisî. Asıl ismi 'Abdülhayy'dır. Sultan Selim'in hocası 'Atâullâh Efendi'nin en küçük kardeşidir. Tamışvar'da defterdarlık ve Niğbolu'da mîr-i livâlık (sancak beyliği, tuğgenerallik) yapmış, h. 996'da vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 132-133).

Hamdî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: ***Hamdullâh Hamdî*** (1449-1503): Tam ismi Akşemseddîn-zâde Mehmed Hamdullâh'tır. Boluludur. İbrahim Tennûrî'ye intisap etmiştir. Hamse sahibidir. Başlıca eserleri ise *Yûsuf u Züleyhā*, *Leylâ ve Mecnûn, Ahmediyye, Tuhfetu'l-'Uşşâk, Kıyâfet-nâme* mesnevileri ve *Dîvân*'dır.(Özyıldırım,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4073. 01.01.2019). ***Hamdî*** (?-?): Fars edebiyatına vakıf, ezber gücü kuvvetli bir şairdir. Ayasofya Camii'nde tarif-hân olarak görev yapmıştır (Aksoyak, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7566, 01.01.2019). ***'Acem-zâde Hamdî Efendi*** (?-?): 1563'te hayatta olan şair Bursalıdır. Aslen 'Acem'dir. Şeyh İbrahim-i 'ye intisap etmiştir. (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1992. 01.01.2019). ***Tireli Hamdî Efendi*** (?-?): Zanaat ehlindendir. Sultan Murad'ın oğlu Şehzâde Selim'e gazel sunmuştur. (Aksoyak,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?

sayfa=detay&detay=7537, 01.01.2019). Bâkī'ye nazire niteliğindeki "saf saf" redifli 241. şiire Peşteli Hisâlî'nin mecmûasında rastlanılmış ve Hisâlî, şiir sahibi için "Dervîş Hamdî" ibaresini kullanmıştır. Bu ibareden anlaşıldığı kadarıyla şiir muhtemelen 'Acemzâde Hamdî'ye aittir.

Hasan Çelebi (?-1589)

Ahī-zâde Hasan Çelebi. Ahī-zâde Efendi'nin oğludur; genç yaşta hem de kısa sürede pek çok ilmi öğrenmiştir (Sungurhan, 2017a: 295-297) Ahī-zâde Efendi'nin büyük oğlu olan Hasan Çelebi, III. Murad'ın hocası Sadeddîn Efendi'den mülâzım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 120).

Hasîbî (?-1615)

Güzelce Rüstem Paşa-zâde Hüseyin Hasîbî Efendi. Asıl ismi Hüseyin'dir. Pek çok yerde müderrislik yapmıştır. Muamma ve lügâzlarıyla tanınmıştır. Kâhire'deki evi bir sanatevi niteliğinde olup pek çok sanatkâr, sanatsever ve dervişin uğrak yeri olmuştur; Mısır'da vefat etmiştir (Gürbüz, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4456, 01.01.2019).

Hâşimî-yi Burûsevî (?-1627)

Bursalı Hâşimî Mehmed Çelebi. Asıl adı Mehmed'dir. Hz. Muhammed'in soyundan geldiği için "*Hâşimî*" mahlasını tahallus edinmiştir. Bayramiyye tarikatına mensuptur. Ta'lik hattında, tarih düşürmede mâhirdir. Saraçlık ve kadılık yapan, Bursalı seyyidlerden dersler alan şair 80 yıldan fazla yaşamıştır. Sade bir dil kullanan şairin *Dîvân* ve *Mihr ü Vefâ* mesnevisi bulunmaktadır (Karaca, 1995: 5-12). Şair, umumiyetle Cemâlî etkisindedir (Açıkgöz, 2017: 341).

Hātemî (?-1595)

Hātemî İbrâhîm Beg. Sipahidir. Burgus adında bir kasabada camii olan Mehmed Bey'in oğlu Mahmud Bey'in kardeşidir. Defterdâr Turak Çelebi'nin lütuflarına mazhar olmuştur. Önceleri Mâtemî mahlasını kullanmıştır. Yeni manalar bulmada mâhir olsa da tarz ü edâsı zayıf oduğundan makbûl şiirleri azdır (Açıkgöz, 2017: 130-131).

Hayâlî (1494?-1557)

XVI. yüzyılın meşhûr şairlerinden *Hayâlî Bey*. Asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memi'dir. Vardar Yenicesindendir (Cengiz, 1983: 374). İlk tahsilini orada yapmıştır. Baba 'Alî Mest-i 'Acemî (Ali Mest Sultan) adında bir Kalenderî dervişine kapılanarak, kalenderler arasında İstanbul'a gelmiş ve henüz 14 yaşındayken şöhrete kavuşmuştur. Padişah ve erkânınca sevilmesi Dukāginzâde Taşlıcalı Yahyâ Bey başta olmak üzere dönemin şairlerini kıskandırmıştır. Hâmilerinin birer birer vefat etmesi şairi telaşlandırmış, İstanbul'dan uzaklaşması gerektiği fikrini uyandırmış; dostlarının teşvikiyle timar ve zeamet talep etmiş, sonra bu taleplerinden hicap duymuştur Şairin günümüze ulaşabilen tek eseri *Dîvân*'ıdır (Kurnaz, 1996: 19-32).

Hayâlî-yi 'Acem

Mevlânâ Hayâlî-yi Buhārî. Hoca 'İsmetullâh Buhārî'nin öğrencisidir. Dervişâne ve akıcı şiirleri vardır. *Dîvân*'ı Mâverâünnehir, Bedahşân ve Türkistân'da meşhurdur. Mahlasdaş Hayâlî-yi Sebzvâr ve Tûnlu Hayâlî'den derece bakımından daha üstündür (Lugal, 2011: 523). Hoca İsmet'in öğrencisi olup güzel ahlâklı ve yiğit biridir. Kabrinin Buhara'dadır (Eraslan ve Tokmak, 2001: 325). Nevâ'î'nin 1501'de vefat ettiği ve tezkiresini ölmeden iki yıl önce tamamladığı düşünüldüğünde Hayâlî'nin XVI. asrı görmediği rahatlıkla

söylenebilir. Zaten Nevâ'î, tezkiresinin ilk meclisini kendisinden evvel yaşamış şairlere ayırdığı için Hayâlî'nin XV. yüzyılda veya daha öncesinde yaşadığı kesindir.

Hayretî (?-1535)

Hayretî Mehmed Çelebi. Asıl adı Mehmed'dir. Vardar Yenicesi'nde doğmuş, iyi bir eğitim almıştır. Yûsuf-ı Sîne-çâk'ın kardeşidir. Kaynaklarda Baba Hayretî Gülşenî, Mehmed Şâh, Mehmed Hayretî Çelebi olarak da geçer. Melâmî-meşreb ve kalender bir kişiliği olan Hayretî, Şiî Ca'ferî mezhebindendir. Yahyalı, Mihâilli ve Turhânlı uçbeylerine bağlı sipâhi bir asker olan Hayretî'nin şiirlerinde Bektâşî, Bâbâ'î, Kalenderî, Hurûfî, Ca'ferî gibi bâtınî tarikatların izlerinigörülür. "Remed" hastalığından kör olmasına rağmen şiiri terk etmemiştir. *Dîvân* en önemli eseridir. *Yenice Şehr-engîzî, Belgrâd Şehr-engîzi*, *Nâme-yi Hayretî*, *Mahabbet-nâme* ve *Bahâr-istân* şairin diğer eserleridir (Eşgünoğlu, 2005: 1-15). Tezkirelerde Hayretî'nin Bektaşîliği benimsediği, 'Alevî-Şi'î-Ca'ferî bir kimliğe sahip olduğu, şiirlerinin herkesçe anlaşılır olduğu ve sevildiği; şairin tabiatı gereği kimseye el açmayan gerçek bir kalender olmasının verdiği lakayd edanın şiirlerine de yansıdığı belirtilmiştir (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1981: X-XVII).

Hilmî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: ***'Abdülhalîm Hilmî Efendi*** (?-1595-96): Mora'da doğmuştur. Asıl ismi 'Abdülhalîm 'Ali'dir. Rumeli'de kadılık yapmıştır (Kesik, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3375, 01.01.2019). ***Kādî-zâde Mustafa Hilmî Efendi*** (1545-1569): Asıl ismi Mustafa olan Bursalı şair, Rumeli kazaskeri Kadızâde Efendi'nin dördüncü oğludur; kardeşi 'Abdurrahmân Çelebi yerine İstanbul'da müderrislik yapmıştır (Yılmaz, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2971. 01.01.2019). ***Bakkalzâde Bostan Hilmî Efendi*** (?-1603): Bursalıdır. Üsküdar'da müderrislik yapmış, Şam'da vefat etmiştir (Yılmaz, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3536, 01.01.2019).

Husūlî

Kaynaklarda XVI. yüzyıl ve öncesinde yaşamış Husûlî mahlaslı herhangi bir şaire rastlanılamamış; bu sebeple yeni bir şair olarak değerlendirilmiştir.

Hüdâyî / Hüdâ'î

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 5 şaire rastlanır: ***Şeyh Sâlih Dede*** (?-1481): Muğlalıdır. Şâhidî İbrâhim Dede'nin babası olup, Mevlevîdir (Çınarlı, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5837. 01.01.2019). ***Kenân Hüdâyî Beg*** (?-?): II. Bayezid'in kölelerinden, Kānûnî'nin lalalarındandır. Kabri Bâlipaşa'dadır. (Yılmaz, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2976. 01.01.2019). ***Okçu-zâde Hüdâyî*** (?-1572): İstanbulludur; asıl ismi Mustafa'dır. Devşirme asıllı olup yeniçeri olan, Kanuni'nin Alman Seferine katılan ve Mekke'de vefat eden şairin tek bilinen eseri *Dîvân'*ıdır (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1581. 01.01.2019). ***Aziz Mahmûd Hüdâyî*** (1541-1628): Asıl ismi Mahmûd'dur. Şereflikoçhisar'da doğmuştur. Müderrislik ve kadılık yapmıştır. Celvetîliğin öncüsüdür. Babası Fazlullâh Mahmûd bin Mahmûd'dur. Muhyiddîn Üftâde'nin müridlerindendir. Şiirleri didaktirdir; mutasavvıf bir

şair olan Hüdâyî, fikirlerini yaymak için edebiyatı bir araç olarak kullanmıştır (Balta, 2019: 17-25). Türkçe ve Arapça 30'a yakın eseri vardır (Tatcı ve Yıldız, 2005: 3-10)

Hüdâyî-yi Kadîm (1519?-1583)

Asıl adı Mustafa Hüdâyî'dir. İstanbullu'dur. Muslı Çelebi, Muslı Şah, Müezzin Hüdâyî, Salli Muslısı gibi pek çok lakapla da anılır. Kānûnî ve II. Selîm'e kasideler sunmuştur. Haseki Cami'nde müezzinlik yapmıştır. Kaynaklar, sesinin güzel olduğu ve mûsıkiden anladığı belirtir. Tek eseri *Dîvân*'ıdır (Yekbaş, 2005: 7-23).

Husrev

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: ***Şeyhülislâm Molla Husrev b. Ferâmurz b. 'Alî*** (?-1480): Gerçek adı Mehemmed'dir (Sungurhan, 2017a: 229-230). Sivaslı veya Tarsusludur. Molla Yegân'dan ve Sa'âdeddîn Taftazânî'nin öğrencisi Müftü Burhaneddîn Haydar-ı Herevî'den dersler almış; mülâzımlık, müderrislik ve kadılık yapmıştır. (Aksoyak, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay &detay=7097, 01.01.2019). ***Bursalı Husrev Çelebi*** (?-1561): Kānûnî devri şairlerinden olup Konya'da Mevlevî şeyhi olmuştur (Açık Önkaş, Aral, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3735., 01.01.2019). ***İstanbullu Husrev*** (?-1595): Asıl ismi Mehmed'dir. Deli Husrev veya Divane Husrev olarak da bilinir (Atik Gürbüz, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa= detay&detay=1782.01.01.2019). ***Karagöz Beg-zâde Husrev***: İstanbulludur. Sancak beylerinden Karagöz Beg'in oğlu olup yeniçeridir. Sarhoş Bâlî Çelebi'yle ülfet etmiş, dünya malını terk edip Hacı Bektaş Veli'nin tacını takmıştır (Sungurhan, 2017a: 331-332).

İlâhî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: ***İlâhî Bey*** (?-?): Kürdistan beyleri içinde Melik-zâdelerdendir. Yavuz döneminde yaşamış, Halep'te ikiye biçilerek idam edilmiştir. Çağatay tarzı şiirleri vardır. (Akçay, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1331,01.01.2019). ***Şeyh Ahmed İlâhî Efendi*** (?-?): Buharalıdır. Asıl ismi Ahmed'dir. Fâtih devri şairlerindendir. Halvetî, Melâmî ve Nakşibendî şeyhlerine hizmet etmiştir. Başlıca eserleri *Tercüme-i Müftâhü'l-Gayb, Hızır-nâme, Kenzü'l-Esrâr, Mahzenü'l-Efkâr, Pend-nâme* ve *Dîvân*'dır (Ördek, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5846. 01.01.2019). ***Seyyid Selmân Çelebi*** (?-1571): Vardar Yenicesindendir. Arapça, Farsça ve Çağatay Türkçesine hâkim olan şair, önceleri Selmân mahlasını kullanmıştır (Ekinci, http:// www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2860. 01.01.2019).

İnsân-ı Kâmil (?-1599/1616)

Hayatı hakkında çok az bilgi vardır. Kāf-zâde Fâ'izî, *Zübdetü'l-Eş'âr*'da şairin ölüm tarihi için h.1008/m.1599 tarihini verirken Mehmed Tevfîk, *Kāfile-yi Şu'arâ*'da şairin ince ve zarif, latife sözler söylemede olduğunu; söz söylemedeki hoş edasıyla kazandığı şöhretine rağmen hakkında çok fazla bilgi olmadığını belirterek, ölüm tarihi için h.1025/m.1616 yılını verir (Kutlar Oğuz, Çakır ve Koncu, 2017: 87-88).

İshâk Çelebi (1465?-1538)

Üsküplü İshâk Çelebi. H. 869/m. 1465 (Savaş, 1986: 5) veya h. 899/m. 1494'te doğmuş olmalıdır. Kılıççı İbrahim'in oğludur; bu sebeple Kılıççı-zâde olarak da anılır.

Mevlânâ Kara Bâlî'den mülâzemetle Edirne İbrahim Paşa Medresesi'ne müdderris olur. Çok iyi bir tahsil gören şair Bursa, İznik, Edirne'de müderrislik; Şam'da kadılık yapmıştır. Kaynaklarda rindmeşrep, âşıkāne edası olan; fakat oldukça da âlim ve fâzıl biri olarak anılır. Dili yalındır. *Dîvân*, *Tarih Kitabı* ve *İmtihân Risâlesi* başlıca eserleridir (Yıldırım, 1991: V-VIII). Bu tarih kitabının *Selîm-nâme* (İshâk-nâme) olduğu (Savaş, 1986: 7), şairin ayrıca *Keşfü'z-zünûn* ve *Terceme-yi Şakāyık* (Pezük, 2015: 5) ile *Bursa Şehr-engîzi* ve *Kaplıca Medhiyesi* adında başka eserlerinin de olduğu (Bugan, 2011: 2) belirtilir.

'İzzetî (?-1605)

Bu mahlasla şiir yazan XVI. yüzyılda tek şair ***Mehmed 'İzzetî Efendi*** (?-1605)'dir. İstanbul'da doğan şair, Gürz Seydîzâde'den mülâzım olmuş, kadılık yapmıştır. Muammada ve satranç oyununda üstad olan şair 1605'te Pravadi'de vefat eder (Ördek, http:// www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3528. 01.01.2019).

Kabûlî (1520?-1592)

Gedizli Kabûlî İbrahim Efendi. Kütahyalı veya Gedizli olarak bilinir. Asıl adı İbrahim'dir. Nâzır-zâde Ramazan Efendi'den mülazım olmuş, III. Murad başta olmak üzere pek çok devlet adamına şiirler sunmuştur. H. 1000/m. 1591-92'de Mısır'dan dönerken denizde boğulmuştur. Hanefî-Sünnî bir kimliğe sahiptir. Şiî-Hâricî-Râfızî çevrelerinden neredeyse düşmanlık derecesinde nefret eden şair, buna nazaran Ehl-i Beyt'e derin bir sevgi ve saygı duymuş, bunu şiirlerinde yansıtmıştır. Tek eseri *Dîvân*'ıdır (Erdoğan, 2008: 1-97).

Kadrî (1572-1596)

Su'ûdî-zâde Seyyid Abdülkādir Efendi b. Mîr Hasan-zâde Su'ûdî Mehmed Efendi. Niksarlı Emir Hasan-zâde Su'ûdî Mehmed Efendi'nin oğludur. Silahşörlük ve cirit atmada ustadır. *Dîvân* sahibidir. Mecmûadaki Kadrî'ye ait 4 şiir vardır; yalnızca 295. ve 296. şiirlerin Su'ûdî-zâde Kadrî'ye ait olduğu anlaşılmıştır. Kalan 2 şiirin bu şaire ait olup olmadığı saptanamamıştır. XVI. yüzyıla gelinceye dek şiirlerin Su'ûdî-zâde Kadrî'den başka Kadrî mahlasını kullanmış 5 şaire rastlanır: ***Kadrî Çelebi*** (?-?): Zekâsı yönüyle Aristo'ya; güzelliği yönüyle İbni Sina'ya benzetilmiştir. Sultan Selim döneminde kazaskerlik yapmıştır (Yılmaz, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5689. 01.01.2019). ***Şeyhülislâm 'Abdülkādir Efendi*** (1480-1551): Hamîdlidir. Müderrislik, kadılık, Anadolu kazaskerliği ve şeyhülislâmlık yapmıştır. *Tevarih-i Âl-i Osmân* ve *Leyla vü Mecnûn* başlıca eserleridir (Karagözlü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com /index.php?sayfa=detay&detay=2301, 01.01.2019). ***Şîrvânlı Kadrî Bey*** (?-?)'dir. 1563'te hayattadır. Farsça ve Türkçe şiirler söylemiş, muammada yeteneklidir (Kaplan, http:// www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3599. 01.01.2019). ***Kayserili Zeynî-zâde Kadrî Çelebi*** (?-?): Kānûnî devrinde vefat etmiştir (Köksal, http:// www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1285. 01.01.2019). ***Kayserili Kadrî*** (?-1604): Kadı Emrullah Efendi'nin oğlu olup İbrahim Tennûrî'nin kızı Hadîce Ana'nın torunudur. Şi'ârî mahlasını da kullanmıştır (Köksal, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=454. 01.01.2019).

Kalender (?-1591)

Kadı Kalender Çelebi. Kütahyalıdır. Ebussu'ûd Efendi'nin torunu 'Abdülkerim Efendi'den tahsil görerek mülâzım olmuştur, Bilecik kadısı iken aklî dengesini yitirmiştir. Bursa Pınarbaşına defnedilmiştir. (Selçuk, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com /index.php?sayfa=detay&detay=5111. 01.01.2019). Mecmûadaki 322 numaralı şiiri *Riyâzî Tezkiresi*nde de geçmektedir (Açıkgöz, 2017: 274-275).

Kurbî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Emîr Şâh Çelebi*** (?-1549): İzniklidir. Asıl ismi Emir Şah'tır. Mülâzım, müderris ve mutasarrıf olmuştur. Fettâh-ı Nîşâbûrî'nin *Şebistân-ı Hayâl*'ini Türkçeye çevirmiştir (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2546, 01.01.2019). ***Akkirmanlı Kurbî Çelebi*** (?-?): 1563'te hayattadır. Farsça ve Çağatay Türkçesine hâkim olan şair, nesih ve ta'lik hattında ustasıdır (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3596, 01.01.2019).

Mahmûd

Mecmûadaki 315. ve 316. şiirlerin makta beyitlerinde geçen "Mahmûd" mahlasıyla hangi şairin kastedildiği tespit edilememiştir.

Makālî (?-1589)

Makālî Mustafâ Bey. Anadolu sancağında görev yapmış, Kānûnî ve Sadeddin Efendi'ye kasideler sunmuştur. H. 997/ m. 1589'da vefat etmiştir (Koyuncu, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=189, 01.01.2019). Mecmûadaki 227. şiirde "Makālî-yi Edirnevî" olarak Edirneli olduğu belirtilmiştir. Riyâzî, şairin Alaşehirli olup *Divan* sahibi olduğunu, H. 997'de vefat ettiğini ve Edirne kapısı dışına defnedildiğini belirtir (Açıkgöz, 2017: 300).

Mânî (?- 1599)

Mânî Şeyh Mehmed Çelebi. Asıl ismi Meh(em)meddir. Yüzünün güzelliğinden de olsa gerek Mânî mahlasını tahallus edinmiştir. Kānûnî dönemi âlim ve kadılarından Çalık Ali'nin oğlu olup Mevlânâ Abdurrahmân Çelebi'nin küçük kardeşidir. Küçük yaşta medrese tahsili görür ve Anadolu Kazaskeri Mevlânâ Ahmed Efendi'ye kapılanır. Ebussu'ûd Efendi'nin damadı Şeyhülislâm Malûl-zâde Mehmed Efendi'den mülâzım olur. Muhtelif yerlerde müderrislik ve kadılık yapar. Serdar Güzelce Mahmûd Paşa'ya intisap ederek 1598-99'da Ordû-yı Hümâyûn'a kadı olarak atanır. Aynı yıl Hezârgard (Razgard) kasabasında vefat eder. Sâde, akıcı ve samimî bir söyleyişe sahip olan Mânî'nin *Dîvânçe*'si ve 162 beyitlik *Şehr-engîz-i Bursa* eseri vardır (Demirel, 2011: 10-25).

Medhî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 5 şaire rastlanır: ***Bursalı Medhî*** (?-?): Mesleği askrlik olup kasideleriyle tanınmıştır (Aksoyak, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7361. 01.01.2019). ***Lâdikli Hâcı Mûsâ*** (?-?). Hacca gittiği için halk içinde Hacı Mûsâ olarak tanınmıştır. 1546'dan önce vefat etmiştir (Bayram, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1260.01.01.2019). ***Haydar-zâde Medhî Çelebi*** (?-?): İstanbulludur. Genç yaşta -1598'den önce- vefat etmiştir (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4574. 01.01.2019). ***Kara Kādî-zâde Mahmûd Medhî Efendi*** (?-1598): Geliboluludur. Asıl ismi Mahmûd'dur. Devrinde Kara Mahmûd olarak tanınmıştır; müderrislik, müftülük ve kadılık yapmıştır. *Risâle-yi Kalemiyye* adında bir eseri olduğu belirtilmiştir(Kaplan,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4612. 01.01.2019). ***Medhî Çelebi*** (?-1603): Asıl ismi İlyâs Bey'dir. Divan kâtipliği ve reisülküttâplık yapmıştır. Kanije Seferine fetihnâme yazmış, 1603 Belgrad Kuşatması'nda

vefat etmiştir (Bülbül, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4966,01.01.2019).

Menba'î

Kâtip Menba'î Çelebi. Kabîlî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı matla'lar mecmûasında Menba'î, Menba'î Çelebi, Menba'î Çelebi-yi Kâtib başlıklarıyla matlaları verilmiştir. Diğer kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgi yoktur (Gürbüz, http:// www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4397.01.01.2019).

Meylî

Mecmûada Meylî ve Meylî-yi Galatevî başlıkları altında şiirler verilmiştir. Bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: ***Filibeli 'Îsâ Hoca*** (?-?): Tezkire yazarı Latifî'nin hocalarındandır. Gençliğinde Meylî, yaşlılığında Fânî mahlasını kullanmıştır. *Derviş Fânî* olarak da bilinen şair Irak ve İran'ı dolaşmış, 1550'den sonra vefat etmiştir. *Belâ-zâde* adında bir eseri vardır (Kılıç, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=813,01.01.2019). ***Defterdâr Lütfî Bey-zâde Mustafâ Meylî*** (?-1588): Asıl adı Mustafa'dır. Pek çok yerde müderrislik; Mekke, Bursa, Galata ve Edirne'de kadılık yapmıştır. *Şakā'ikü'n-Nu'mâniyye*'ye *Zeyl*i ve yarım kalmış *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* şairin bilinen eserleridir. (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1617. 01.01.2019). ***Ankaralı Bayram-zâde Zekeriyyâ Efendi*** (1514-1593): Osmanlı'nın 19. şeyhülislâmıdır. Pek çok yerde kadılık ve kazaskerlik yapmış, 1592'de şeyhülislâm olmuştur. *Dîvân*'ının yanı sıra pek çok şerh, te'lif ve hâşiyeleri vardır(Tuğluk,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1128. 01.01.2019). ***Kosovalı Mehmed Meylî*** (?-?): Novaberde'de doğmuştur. İlme yatkınlığından bu mahlası tahallus edinmiştir (Bülbül, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1568. 01.01.2019). ***Ebussu'ûd-zâde Mehmed Çelebi*** (1524-1564): Şeyhülislâm Ebussu'ûd Efendi'nin oğludur. İstanbulda müderrislik; Şam ve Halep'te kadılık yapmıştır (Kaplan, Ekinci, http:// www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1616. 01.01.2019).

Misâlî (?-1608)

Misâlî Hasan Çelebi. Misâlî'den bahseden araştırmacılar Gülbaba ismi üzerinde yoğunlaşır ve isimleri birbirlerine çoğunlukla karıştırılan 3 ayrı kişiden bahsederler (Tohumcu, 2002: 25-27). Misâlî'nin asıl ismi Hasan'dır. Gülbaba olarak bilinir. Edirneli veya Amasya Merzifonludur. Bir başka kaynağa göre Ispartalıdır; adı Ca'fer olup, Yalınkılıçoğlu Veliyüddîn'in'in oğludur. Bektaşî dervişlerindendir. Fâtih, II. Bâyezid, Yavuz ve Kānûnî zamanlarında yaşamış ve savaşlara katılmış, Budin Seferi'nde vefat etmiştir. Muamma söylemede mahâretli olup akıcı bir üslûbu vardır. Şair, Hurûfîliğin kurucusu olan Fazlullâh'tan oldukça etkilenmiştir. *Dîvân*, *Feyz-nâme*, *Miftâhu'l-Gayb*, *Risâle* şairin başlıca eserleridir (Güneş, 2011: 10-22).

Murâdî (1546-1595)

Sultân III. Murâd. II. Selim'in eşi Haseki Afife Nurbanu Sultan'dan 1546'da Manisa'da doğan şair, Osmanlı'nın XII. padişahıdır. Nesih ve ta'lik yazısında iyi bir hattattır. Akşehir ve Manisa'da toplamda 16 yıl valilik yapmıştır. 22 Aralık 1576'da Fâtih Kānûnnâmesine dayanarak 5 kardeşini boğdurup tahta çıkmıştır. Padişahlığı süresine hiçbir sefere katılmamış; umumiyetle sarayda kapalı bir hayatı terih etmiş, eğlenceye düşkünlüğü ve aşırı israfı devlet bütçesini zorlamıştır. Döneminde Celâlî İsyanları, rüşvet, yönetimde bozukluk başgöstermiş olsa da Osmanlı en geniş sınırlarına ulaşmıştır (Kırkkılıç, 2015: 23-43).

Nâmî (?-1604)

İstanbullu Mehmed Nâmî Efendi. Asıl ismi Mehmed'dir. III. Murad ve III. Mehmed dönemi şairlerinden 'Acem-zâde (E)mîrek Mustafa'nın oğlu, Monla Üveys'in torunudur. Pek çok yerde müderrislik, Gelibolu'da kadılık yapmıştır. III. Murad'ın çoğu şiirini tahmis eden şairin tasavvufâne şiirleri yok denecek kadar azdır; *Divan*'ı vardır (Yenikale,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1935 .01.01.2019).

Necâtî (?-1509)

Edirneli Necâtî Bey. XV. yüzyılın Anadolu sahasındaki en büyük şairlerindendir. Kaynakların adından övgüyle bahsettiği Necâtî, devrinde *Rûm'un melîkü'ş-şu'arâsı* olarak anılmıştır. Asıl adı 'İsa'dır; bazı kaynaklarda Nûh olarak da geçer. Edirnelidir. 1481'den önce doğmuş olmalıdır. Yaşlı bir kadın tarafından evlatlık alınmış, sonra Sâ'ilî adında Edirneli bir şair tarafından yetiştirilmiştir. "'Abdullâh oğlı" olarak vasıflandırılması onun devşirme olabileceği ihtimalini ortaya çıkarır. Kastamonu'da şöhrete kavuşmuştur. O dönemde yazdığı "*döne döne*" redifli gazelinin ünü, kervanlar aracılığıyla şair Ahmed Paşa'nın Bursa'daki sarayına dek ulaşır. Döneminde padişahlar ve şehzadeler tarafından korunmuş ve sevilmiştir. İmâm Gazâlî'nin "*Kîmyâ-yı Sa'âdet*" ve 'Avfî'nin "*Câmi'u'l-Hikâyât*" eserlerini tercüme eden şair o dönem ayrıca *Leylî vü Mecnûn* ve *Münâzara-yı Gül ü Husrev* eserlerini de kaleme alır. Saruhan sancağına Necâtî'yi nişancı olarak yanında götüren Şehzâde Mahmûd'un 1508'de vefatı üzerine şair İstanbul'a döner ve bir nevi inzivaya çekilir; bir yıl sonra vefat eder (Tarlan, 1992: 17-25). *Gül ü Bülbül*, *Mihr ü Mâh* gibi risaleleri de olan Necâtî Şeyhî, Kemâleddîn-i Isfahânî, Nizâmî-yi Gencevî ve Câmî tesirindedir. Adındaki "Beg" unvanını nişancılığa terfiiyle kazanmış şairin ulaşılan tek eseri *Dîvân*'ıdır (Çavuşoğlu, 2001: 17-37).

Nev'î (1533-1599)

Nev'î Efendi. XVI. yüzyılın meşhûr şairlerindendir. Gerçek adı Yahyâ'dır. Tam künyesi El-Mevlâ Yahyâ b. Pîr 'Alî b. Nasûh b. Hoca Kemâl'dir. Şair Atâyî (1588-1635)'nin babasıdır. Malkara'da doğmuştur. Halvetî şeyhlerinden İbrâhîm-i Gülşenî'ye intisap etmiş Pîr 'Alî'nin oğludur. Ahaveyn kardeşlerden dersler almış, mülâzım ve müderris olmuştur. Bağdat'a kadı olarak atansa da şehzadelere hocalıkla görevlendirilip Bağdat'a gönderilmez. III. Murad ile sıkı dostluğu vardır. III. Murâd'ın vefatı üzerine yerine geçen III. Mehmed'in -aralarında Nev'î'nin öğrencilerinin de olduğu- 19 kardeşini öldürüp tahta geçmesi şairi derinden etkilemiştir. 8 yıllık şehzade hocalığından sonra emekliye ayrılan Nev'î, 1599'da vefat eder. "*Cülûsiyye*"; "*sünbül*" "*sûriyye*", "*Gül-i Sad-berg*" kasideleri ve gazelleri ile ün kazanmıştır. Şiirlerinde hem dünyevî hem de ilâhî aşkı işlemiş şair, Bâkī gibi hırsının kurbanı olmamış, mütevazı ve kanaatkâr bir hayatı tercih etmiştir (Mazıoğlu, 2017: 413-466). 30'dan fazla eseri kaleme alan şairin sadece *Dîvân*, *Terceme-yi Hadîs-i Erba'în, Hasb-i Hâl* eserlerine ulaşılabilmiştir (Sefercioğlu, 2001: 2-3).

Nidâyî-yi 'Acem

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Mehmed Çelebi-yi Ankaravî*** (1509?-1567?): Gerçek adı Şa'bân'dır. Kudüs'ten Ankara'ya gelmiş, orada evlenmiş; Kırım'a seyahat etmiş; Kırım'da Remmâl Hoca olarak anılmış ve Kırım Hânı Sâhip Giray'a hoca olmuş, kendisiyle savaşlara katılmıştır. Kendisini kıskananların iftiraları sebebiyle 7 yıl zindanda kalmış, kurtulunca Anadolu'ya dönmüş; kazandığı tıp bilgisiyle şöhret bulmuş, 1567'de II. Selim'e bir tıp kitabı olan *Menâfi'ü'n-Nâs*'ı sunmuştur. Şairin diğer eserleri ise *Târîh-i Sâhib Girây, Genc-i Esrâr-i Ma'nî, Tenbîh-nâme, Feth-nâme-yi Kal'a-yi Cerbe, e'd-*

Dürrü'l-Manzûm, Tercüme-yi Nazm-i Lokmân Hekîm, Tabâbet-i Beşeriyye, Baytariyye, Edviye-yi Müfrede'dir. ***Şeyh 'Abdullâh Nidâyî*** (?-1663): Kaşgarîdir. XVI. XVII. yüzyılda yaşamış olup Anadolu'ya yerleşmiş Nakşî şeyhlerdendir. *Risâle-yi Hakaniyye* ve Farsça *Divan*'ı vardır (Değirmençay, 2013: 494-495).

Niyâzî-yi 'Acem

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 5 şaire rastlanır: ***İlyâs b. İlyâs Şucâüddîn Niyâzî Bey*** (Niyâzî-yi Kadîm (? - 1508?): Geliboluludur. Niyâzî-yi Kadîm olarak da bilinir. Pek çok yerde müderrislik; Dimetoka'da kadılık yapmıştır. Üç dildeki *Divan*'ı Timur'un Anadolu'yu istilasıyla zâyi olmuştur. *Mansûr-nâme* mesnevisi vardır (Savran, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6321, 01.01.2019). **Niyâzî Bey** (?-?): Kendisinden sadece Latîfî'nin bahsettiği Kānûnî dönemi şairidir; hakkındaki bilgiler çok sınırlıdır (Köksal, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=389. 01.01.2019). ***Mevlânâ 'Abdullah b. Şeyh İbrâhîm Şebüsterî*** (? - 1530): Şebüster'de doğmuştur. Şeyh İbrahim Şebüsterî'nin oğludur. Künyesi 'Abdullâh b. İbrâhîm el-Cendî olan şair, aklî ve naklî ilimleri öğrenmiş, Yavuz Sultan Selim döneminde Anadolu'ya gelmiş, müderrislik yapmış; Kānûnî zamanında Rodos'un fethine bir kasideyle tarih düşürmüşdür. Hâşiye ve şerhleri vardır (Gönel, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5662,01.01.2019). ***Niyâzî-yi Çelebi-yi Sirozî*** (?-?): Serez'de doğmuştur; Kānûnî'nin bendesi ve İbrahim Paşa'nın bağlılarındandır. (Gönel, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1689.01.01.2019). ***Üsküplü Niyâzî Çelebi*** (?-1537): Frenk İbrahim Paşa müezzini, Riyâzî'nin dostu ve hemşehrisi, mûsıkī ehli, murabba ustasıdır. Gazelden ziyade rubaileri daha çok sevilmiş; rubaileri sayede sipahi bölüğüne alınmıştır. (Gönel, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1969.01.01.2019).

Nümâyî (?-1596)

Ahmed Nümâyî Efendi. Asıl ismi Ahmed'dir. Dîvân-ı Sultânî kâtiplerinden olup, Hadım Cafer Paşa'nın sır kâtipliğini de yapmıştır (Örtek, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4676, 01.01.2019). *Riyâzü'ş-Şu'arâ*'da mahlası "Nemâyî" olarak verilen şairin ölüm tarihi için h. 1005 yılı verilmiştir (Açıkgöz, 2017: 321).

Rahmî (1516?-1568)

Bursalı Pîr Mehmed Rahmî Çelebi. Asıl ismi Pîr Meh(em)med'dir. Nakkāş Bâlî'nin oğludur. Bursalı Rahmî veya Rahmî Çelebi olarak bilinir. 1516-1518 yılları arasında doğduğu varsayılır. İlk eğitimini hattat, nakkāş ve ressâm olan babasından almıştır. Rahmî, şair hâmîsi olan Defterdâr İskender Paşa'ya intisap etmiş; onun vasıtasıyla da Kānûnî'nin huzuruna çıkarılmış ve şiirleri beğenilerek kendisine caizeler verilmiş; fakat İskender Paşa'nın vefatı onu koruyucusuz bırakmış, bu sebeple de medrese eğitimini tamamlama zorunluluğu hisseden Rahmî, nihâyetinde Celâl-zâde Sâlih Çelebi'den mülâzım olup eğitimini tamamlayabilmiştir. *Dîvân, Gül-i Sad-berg, Şâh u Gedâ (Şâh u Dervîş), Yenişehir Şehrengîzi* şairin bilinen eserleridir. Hayal unsurlarıyla zenginleştirdiği gazelleri sayesinde ünü Anadolu dışına dahi yayılan şair, umumiyetle Hayâlî, Necâtî ve Yahyâ Bey'den etkilenmiştir. Ahmedî, Ahmed Paşa ve Zâtî'ye nazireler yazmış; şiirleri Zâtî ve Hayâlî başta olmak üzere çoğu şair tarafından tanzir edilmiştir (Erdoğan, 2017: 3-34).

Refî‘î / Refîkī

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek *Refî‘î* veya *Refîkī* mahlasını kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Muhammed Seyyid Refî‘î*** (?-?): XV. yüzyılda yaşamıştır. Hurûfîdir. Mesnevî tarzında yazdığı *Beşâret-nâme* ve *Genc-nâme* eserleri vardır. (Usluer, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=470. 01.01.2019). ***Amasyalı A‘mâ Refî‘ī / Refîkī*** (?-1533): XVI. yüzyılda yaşamıştır (Tanyıldız, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4826.01.01.2019). *Riyâzu’ş-Şu‘arâ*’da şairin Amasyalı olduğu, danişmendlik ve divan kâtipliği yaptığı, h. 909’da Edirne’de dârü’l-hadîs mütevellisiyken vefat ettiği ve *Dîvân* sahibi olduğu (Açıkgöz, 2017: 164) belirtilir.

Rûhî (1534-1606)

Bağdatlı Rûhî. XVI. yüzyılın önde gelen şairlerindendir. Bağdat’ta doğan Rûhî’nin asıl ismi Osman’dır. Tezkire yazarı ‘Ahdî-yi Bağdâdî’nin yakın arkadaşı olan Rûhî, Doğu illerini gezmiş, savaşlara katılmış, devlet büyüklerine kasideler sunarak dirlik elde etmiştir. 1602-1604 yılları arasında Bağdat’ta kadı olan ‘Azmî-zâde Hâletî ile görüşmüş ve Hâletî’nin himayesini kazanmıştır. Tasavvufa meyilli olan Rûhî’nin şiirlerinde Mevlevî, Hurûfî, Bektaşî izlerine sıkça rastlanır. Tek eseri *Dîvân*’ıdır (Ak, 2001: 13-28).

Sabrî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: ***Rumelili Sabrî*** (?-?): Demirhisarlı olup tımar sahibidir (Aksoyak, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7542. 01.01.2019). ***Mehmed Sabrî Çelebi*** (?-1615): Müderrislik yapmıştır (Karagözlü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3806. 01.01.2019). ***‘Arab-zâde Sabrî ‘Abdurrahmân Çelebi*** (?-1590): Asıl ismi ‘Abdurrahmân’dır; Bağdat’ta muhasebecilik yapmıştır. Farsça bilen şair, muamma ustasıdır (Karagözlü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3582. 01.01.2019).

Sâdık

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Edirneli Sâdık Çelebi*** (?-1588): Asıl ismi Ahmed b. Yûsuf olan şair, sipahi ve hattattır. Anadolu Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Farsça ve Arapça dillerinde şiirler yazması onun iyi bir eğitim aldığını göstermektedir. Bilinen tek eseri *Dîvân*’ıdır (Sunal, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=810,01.01.2019). ***Sâdık Mehmed Efendi*** (?-1595): Belgrad’da doğmuştur. Asıl ismi Mehmed’dir. Hattıyla bilinir. Hâletî’nin babası Azmî Efendi’den mülâzım olmuştur (Kesik, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3372. 01.01.2019).

Sâ‘î Çelebi (?-h.1004/m.1595)

İstanbullu Mustafâ Sâ‘î Çelebi. Asıl adı Mustafâ’dır. Nakkaştır. Kınalı-zâde Hasan Çelebi, şair için devrin bazı şairlerine latife amaçlı tasvirler çizdiğini ve henüz gençlik yıllarında olduğunu belirtir (Sungurhan, 2017a: 412-413). Devlet nakkaşlarından olan İstanbullu Mustafa Çelebi, h.1004’te vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 172-173). Mecmûada “Sâ‘î” mahlasıya 13 şiir verilmiştir.

Sânî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Hasan Sânî Efendi*** (?-?): Güzelliğinden dolayı Hz. Yûsuf'a benzetilen şair, Yûsuf-ı sânî'den yola çıkarak *Sânî* mahlasını tahalus edinmiştir. Hayli âşığı da olan şair, II. Bazyezid döneminde vefat etmiştir (Kılıç, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5072. 01.01.2019). ***Cân Memi*** (1586): İnstanbulludur. Asıl adı Mehmed'dir. Kuloğullarındandır. Can Memi veya Can Muhyî Çelebi olarak da bilinir. Yeniçeri, sekban, atlı zağarcı, sipahi ve divan şairidir. Nevâ'î'nin tesiriyle Çağatay lehçesinde şiirler yazdığı da olmuştur. *Dîvân* ve *Çihre-nâme* eserleri vardır (Atik Gürbüz, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/ index.php?sayfa=detay&detay=172. 01.01.2019).

Semâ'î

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: Bunlardan Sultan Dîvânî ve Sultân Dîvânî Mehmed Semâ'î Efendi'nin aynı kişiler olabileceği düşünülerek yalnızca ikincisinin hayatına değinilmiştir. ***Sultân Dîvânî Mehmed Semâ'î Dede***(1448?-1529): Asıl ismi Mehmed'dir. Mevlevî şeyhi Sultân 'Abâ-pûş-ı Velî'nin oğludur. Fenâyî Dede'nin hizmetine girmiştir. Şah İsmail'e elçi olarak gönderilmiş, Irak ve İran'ı görmüş; Kahire'de Kansu Gavri tarafıdan hapse atılmış ve bu vesileyle Şeyh Gülşenî'nin kurtulmasını sağlamıştır. Yavuz'un Irak ve Mısır seferlerine de katılmış şairin mürettep *Dîvân*'ı vardır. (Gönel,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5139. 01.01.2019). ***Solak-zâde Hasan*** (?-1586-88): İstanbulludur. Asıl ismi Hasan'dır. Sarayda hizmet etmiş, yeniçerilik yapmıştır. Sırasıyla Mevlevî, Gülşenî ve Nakşıbendîliğe intisap etmiştir. *Dîvân*'ı vardır. (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php? sayfa=detay&detay=1477. 01.01.2019).

Senâ'î / Senâyî

Senâyî Mehmed Efendi. Manisalıdır. Şöhreti Manisa ve muhitine yayılmıştır. Şehzâde Mustafa'ya Manisa sancağında hizmette bulunmuştur. *Maksûd'*a şerhi vardır (Sungurhan, 2017a: 256). Kasaba kadısı olan (Sungurhan, 2017b: 45-46; Kutlar Oğuz, Çakır ve Koncu, 2017: 145-146), doğum ve ölüm tarihi bilinmeyen şair, Kınalı-zâde Hasan Çelebi zamanında yaşamıştır. Mülâzım, müderris, kadı ve hekim olan şairin, *Dîvân*, *Ravzatu'l-Ebrâr*, *Şevâhidü'n-Nübüvve Tercemesi* eserleri vardır (Selçuk, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3382.01.01.2019).

Sıdkī

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: ***İstanbullu Sıdkī*** (?-?): İlki yeniçeri çavuşu ve yayabaşısıdır. III. Mehmed devri şairidir; sihir ve büyü ile de uğraşmıştır (Atik Gürbüz, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay= 1778.01.01.2019). ***Vardar Yeniceli Sıdkī*** (?-?): Vardar Yenicesindendir. Şiirlerini mahlasdaş diğer şairlerden ayırt etmek güçtür. (Ekinci, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/ index.php?sayfa=detay&detay=2855. 01.01.2019). ***Kınalı-zâde Sıdkī Efendi*** (?-?): Şam kadısı Kınalızâde 'Ali Çelebi (?-1571)'nin oğludur. 1563'te hayattadır (Kaplan, http:// www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4571. 01.01.2019).

Sırrî (?-1574)

Mehmed Sırrî Efendi. Saray kâtiplerinden Trabzonludur. Adı Mehemmed Çelebi'dir. *Muzaffer Sırrîsı* olarak da bilinir. H. 982'de vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 179-180;). Ayrıca bir bilim ve sanat adamıdır. Hoş şiirleri vardır. Hattın her çeşidine hakimdir (Sungurhan, 2007a: 46).

Sipâhî (?-1605)

İstanbullu Hüseyin Sipâhî. Asıl adı Hüseyin'dir. Bosna veya İstanbul doğumludur. Suyolu Nâzırı Hasan Bey'in oğludur. Mahlası gibi iyi bir sipahidir (Sungurhan, 2007a: 417-418). Farsçayı iyi bilen şair genelde aşk ve şarap konularını işlemiştir (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1579.01.01.2019).

Sipâhî Ahmed Çelebi

Kaynaklarda Sipâhî mahlasını kullanmış tek şair Suyolcu Nâzırı Hasan Bey'in oğlu, asıl adı Hüseyin olan İstanbullu Sipâhî (?-1605)'dir Fakat mecmûada kullanılan "Ahmed Çelebi" ibaresi onun başka bir kişi olduğunu gösterir. 'Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*'sında sipahi oğlanlarından Ahmed Çelebi adında, mahlas kullanmayan fakat şiir ve inşada hayli yetenekli bir şairden bahseder (Solmaz, 2009: 96). Mecmûada isminden önce gelen "Sipâhî" ibaresiyle şairin mahlasının mı, ya da mesleğinin mi kastedildiği anlaşılamamıştır.

Sûzî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Prizrenli Mehmed Sûzî Çelebi*** (1455-65-1524): Asıl adı Mehmed'dir; baba adı Mahmûd, dede adı ise 'Abdullâh'tır. Nakşıbendî olduğundan *Sûzî-yi Nakş-bendî* olarak şöhret bulmuştur. *Remzî* mahlaslı, Nehârî adında, iyi eğitim almış bir kardeşi vardır. Yavuz Sultan Selim tarafından kendisine Grajdanik Çiftliği hediye edilmiştir. Mihaloğlu 'Ali Bey'e kâtiplik yapmış, savaşlara katılmış ve 'Ali Bey'in gazalarını anlatan 15.000 beyitlik *Gazavât-nâme-yi Mihaloğlu 'Ali Beg* mesnevisini kaleme almıştır. 1510 yılında Prizren'e dönmüş; kadılık yapmış; hayır, hasenat ve edebiyatla uğraşmış; vakıf eserler inşa etmiş ve 1524'te vefat etmiştir (Vırmiça, 2002: 25-33). ***Bergamalı Sûzî*** (?-?): Yamacı yoksul bir adamın oğludur. Eğitimi için İstanbul'a gelmiştir. Divanının yalnızca gazeliyyât kısmını tamamlayabilmiştir. (Eren, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7848. 01.01.2019).

Şâhî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Şehzâde Bâyezîd*** (1527-1562): Kānûnî'nin şehzadelerindendir. Ağabeyi Şehzâde Selim'le yaptığı savaşı kaybedince İran'a sığınmış; iade edilince de boğdurulmuştur. Türkçe *Dîvân*'ı, Farsça *Dîvânçe*'si vardır. Şiirlerinde -bilhassa rubailerinde- içten bir söyleyişi vardır (Kılıç, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1365. 01.01.2019). ***Okçu-zâde Mehmed Şâhî Efendi*** (1562-1629): İstanbulludur. Asıl adı Mehmed'dir. Halep Beylerbeyi Okçu-zâde Mehmed Paşa'nın oğlu olup Dîvân-ı Hümâyûn kâtiplerinden, tezkire yazarı, defterdâr ve nişâncıdır. Hasan Çelebi, şairin önceleri Zeynî mahlasını kullandığını (Sungurhan, 2017a: 470) belirtir. İyi bir hattat da olan şairin başlıca eserleri *Ahsenü'l-Hadîs, en-Nazmu'l-Mubîn fî-Âyâtu'l-Erba'în, Câmi'ü'l-Gāyât, el-Makāmu'l-Mahmûd, Terceme-yi Tuhfetu's-Salât li'l-Kâşifî, Muhtâru'l-Ahbâr, Münşe'ât*'dır (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1160. 01.01.2019).

Şem'î (?-1530)

Üsküplü/Prizrenli Şem'î. Prizren'de doğmuştur. Bazı kaynaklar ismini Şem'ullâh verir. Bazı kaynaklarda "dede" olarak nitelendirilmesi, şairin isminin Mesnevî şârihi Mustafa Şem'î ile karışmasına sebebiyet vermiştir (Karavelioğlu, 2005: 29-32). XVI. yüzyılda yaşamış Şem'î mahlaslı tek şair, Prizrenli Şem'î'dir. Dîvânı olmadığı için şiirlerine mecmûalarda rastlanır. Bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır. Şairin vefat tarihi için Sehî Bey 1524-25'te, Fâ'izî 1500, Riyâzî 1529-30 yılını vermiştir. Priştineli Mesîhî'nin de arkadaşıdır. Mevlevî Tarikatının Şeyh Vefâ dervişlerindendir. Edirne'den İstanbula gelerek 'Ali Dede (?-1512) Tekyesi'ne girmiş, şeyhlik mertebesine dek yükselmiştir (Aşıkferki, 2006: 3-7).

Şemsî

Mecmûadaki 141. şiir olan tercî'-i bendin başlığında *Dervîş Şemsî el-Bosnevî* yazılıdır. Mecmûada Şemsî mahlasıyla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 11 şaire rastlanır: ***Kastamonulu Cenderecizâde Muhyiddin Şemsî Çelebi*** (?-1492): Şemsî-yi Defterdâr olarak da bilinir. Asıl adı Mehmed'dir. Arapça ve Farsçayı fasih bir şekilde konuşan şair, üç dile de hâkimdir (Akçay, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1060,01.01.2019). ***Bursalı Kara Şemsî*** (?-1519): Asıl adı Şemseddîn'dir (Köksal, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=399 01.01.2019). ***Mevlânâ Şemsî Çelebi*** (?-?): II. Murâd'ın yakın arkadaşıdır (Akçay, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1011,01.01.2019). ***Şemsî-yi Bağdâdî*** (?-?): Tezkire yazarı 'Ahdî'nin babasıdır. 3 mesnevisi, 1 Dîvân'ı vardır (Karagözlü,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1011, 01.01.2019). ***Bursalı Şemsî Çelebi*** (?-?): Fenârî soyundandır. Yavuz Sultan Selim'e lalalık ve musahiplik yapmış, 1568'den önce vefat etmiştir. (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1112, 01.01.2019). ***Seferihisârlı Işık Şemsî*** (?-?): *Deh-Murg* mesnevisinin sahibidir. , Yavuz Sultan Selim'in son döneminde vefat etmiştir. *Dervîş Şemsî* olarak da bilinir (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=317, 01.01.2019). ***İsfendiyâr-zâde Şemsî Ahmed Paşa*** (?-1588): Asıl adı Ahmed'dir. Boluludur. *Dîvân* ve *Şeh-nâme-yi Sultân Murâd* gibi eserlerinin yanı sıra sözlükleri de vardır. Şam ve Rumeli'de beylerbeyliğini yapmıştır. (Ördek, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2297, 01.01.2019). ***Şemseddîn Sivasî*** (1520-1597): Asıl adı Ahmed'dir. Esmerliğinden dolayı Kara Şems de denilmiştir. Tokat-Zilelidir. Halvetîliğin Şemsiyye kolunun kurucusudur. Manzum ve mensur pek çok eseri vardır; *Dîvân* sahibidir (Akkaya, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6894,01.01.2019). ***Urlu Şemsî*** (?-?): Karaman Ereğlisinde doğmuştur. *Dîvâne Şemsî* olarak da tanınmıştır. Müderrislik ve kadılık yapmıştır, (Ördek, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2295, 01.01.2019). ***Kastamolulu Şemsî-yi Hisârî*** (?-?):Mûsıkîde üstâd sayılmıştır. Kānûnî saltanatının ilk döneminde vefat etmiştir (Ördek, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2296,01.01.2019). ***Kastamonulu Şemsî-yi Edvârî*** (?-?): Kadılık yapmış, mûsıkî ilmiyle ilgilenmiş ve Kānûnî zamanında vefat etmiştir (Kılıç, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=942,01.01.2019). Kaynakların bahsettiği bu şairlerden Şemsî-yi Hisârî ile Şemsî-yi Edvârî muhtemelen aynı kişilerdir. Mecmûadaki şiirin başlığında bulunan "dervîş" ibaresinden yola çıkılarak, şairin Seferihisarlı Işık Şemsî veya Urlu Şemsî olabileceği düşünülmüştür. "Bosnevî" ibaresi, yukarıda isimleri zikredilen şairlerin dışında ayrı bir Şemsî olabileceğini de düşündürmüştür.

Şihâbî

Cem Sultan devri (1459-1495) şairlerindendir. Cem Sultan'nın Karaman'a vali olarak atanmasından sonra Konya'da bulunduğu sıralarda şairin de muhtemelen o sıralar o muhitte yaşadığı düşünülmüştür. Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere 3 dilde de şiirler yazmıştır. Tezkire yazarı Edirneli Nazmî'nin öğrencisi olan Şihâbî, Dîvân-ı 'Âlî kâtiplerinden olup umumiyetle tasavvufî şiirler kaleme almıştır (Yıldız, 1999: XI-XXIV).

Şîrâzî

Mecmûada bu mahlasla şiiri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Şîrâzlı Şîrâzî*** (?-?): Mevlânâ Vahşî'nin talebesi olup, XVI. yüzyıl şairidir. (Özbek Arslan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7852. 01.01.2019). ***Muzaffereddin 'Alî Şîrâzî*** (?-1517): Şirazlıdır. İsmi 'Ali, künyesi 'Alî b. Muhammed, lakabı "Muzaffereddîn"dir. Şiraz'da Sadreddîn-i Şîrâzî ve Celâleddîn-i Devânî'den tahsil görüp Anadolu'ya gelmiş, Kazasker Müeyyezâde vesilesiyle Sultan II. Bayezid ile tanışmış olan, döneminde pek çok öğrenci yetiştiren şair, Bursa'da vefat etmiştir. *Tecrîd*, *Şerh-i Metâli'*, ve *Kitâb-ı Oklides'e Hâşiye*leri vardır (Akçay, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1494.01.01.2019). ***Elvân-ı Şîrâzî*** (h. 779/m. 1378-?): XIV. yüzyıl sonlarında doğmuştur; vefat tarihi belli değildir. Hacı Bayram-ı Velî'nin halifelerinden ve dönemin büyük bir şeyhlerindendir. Şeyh Mahmûd-ı Şebüsterî'nin *Gülşen-i Râz*'ını Türkçeye tercüme etmiş ve II. Murâd'a sunmuştur. (Akçay, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=908.01.01.2019).

Şühûdî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: ***'Acem-zâde Şühûdî Çelebi*** (?-1572): Diyarbakır Karaâmid'de doğmuştur. Danişmenddir. Anadolu ve Rumeli'de kadılık yapmıştır. (Karagözlü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=789. 01.01.2019). ***Şühûdî Çelebi*** (?-?): Manisalıdır. III. Murad devri (1574-95) sonlarına dek yaşamış mutasavvıf bir şairdir (Ördek, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=734. 01.01.2019). ***Şeyh Mehmed Efendi*** (?-1612): Babaeski veya Bulgaristan Hasköy'de doğmuştur. Asıl adı Muhammed, babası 'Abdullatîf Efendi'dir. Hatiplik ve vâizlik yapmış olan şairin başlıca eserleri *Dîvân*, *Tezkire, Telvihât-i Sübhâniyye*'dir (Ördek, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1124. 01.01.2019). ***Muğlalı Şeyh Şühûdî Dede*** (?-1591): Şâhidî İbrâhîm Dede'nin (manevî) oğlu olup Muğla Mevlevîhânesi şeyhidir. *Gülşen-i 'İrfân* eseri vardır (Ördek, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=733. 01.01.2019).

Şükûfî

Bursalıdır. Hoca Bacak-zâde olarak tanınmıştır. Doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Danişment olmuş ve akranları arasında seçkin bir konuma erişmiştir (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=870. 01.01.2019).

Tâbi'î

Mecmûada "Mevlânâ Tâbi'î" olarak geçer. Tâbi'î mahlasıyla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Tâbi'î Çelebi*** (?-?): Danişmenddir; XVI. yüzyıl ortalarında hayattadır (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=994.01.01.201

9). ***'Alî Tâbi'î Efendi*** (?-?):'Ali, Feyzî ve Tâbi'î mahlasları kullanmıştır. İstanbullu veya Edirnelidir. Hattatlıkta başarılıdır. Anadolu Beylerbeyi Cenâbî Paşa'nın kâtipliğini yapmış, Yavuz Sultan Selim devrinde vefat etmiştir. Bilinen tek eseri Mesîhî'nin *Şehrengîz*'ine yazdığı nazire niteliğindeki *Edirne Şehrengîzi'*dir (Akçay, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1101. 01.01.2019).

'Ubeydî (?-1573)

Edirneli 'Abdurrahmân 'Ubeydî. Asıl ismi 'Abdurrahmân'dır. Nebî Halîfe adında büyük bir vâizin oğludur. 'Ubeydî, küçük yaşlarda tahsile başlamış ve muhtelif alanlarda eğitim görmüştür. Muamma ilmindeki kabiliyetini ve şairlikte ilerleyişini büyük ölüde Emrî'ye borçludur. Mûsıkī ilmiyle de ilgilen şair, Lofça ve Zağra'da kadılık yapmıştır. 'Ubeydî, hac farîzası münasebetiyle gittiği Mekke'de h.981/m.1573'te vefat etmiştir. Nâ'ilî, Âşık Ömer ve Nedîm'e öncülük etmiş; Taşlıcalı Yahya, Bâkī ve Hayâlî'den etkilenmiş; Nihânî'yi etkilemiştir. Şairin bilinen tek eseri 160 muamması da dâhil olmak üzere 600'e yakın şiirini ihtivâ eden *Dîvân*'ıdır (Arslan, 2013: 5-26).

'Ulvî (?-1585)

Derzî-zâde Mehemmed 'Ulvî Çelebi. İstanbulludur. Kardeşi Mustafa Çelebi de Re'yî mahlasıyla şiirler yazmıştır. Celâl Bey ve Turak Çelebi vasıtalarıyla Şehzâde Selim'e takdim edilir. Turak Çelebi'nin Kānûnî emriyle idam edilmesi üzerine derin üzüntü hisseden şair, bu üzüntüsünü şiirlerle aktarmasıyla kendisi hakkında da ölüm fermanı çıkar ve şair bunun üzerine bir yolunu bulup gurbete gider. II. Selim'in tahta çıkmasıyla geri gelen şair, Molla Çelebi'ye mülâzım olduktan sonra h. 993/m. 1585'te vefat eder. İranlı şairler Nizâmî-yi Gencevî ve Selmân-ı Sâvecî'nin yanı sıra Necâtî, Fuzûlî, Hayâlî, Zâtî gibi şairlerin de etkisinde kalan 'Ulvî, Bâkī'yle ise karşılıklı etkileşim yaşamış, Nedîm'in müjdecisi olmuştur. *Divan*, *Manisa Şehr-engîzi* (*Medh-i Şehr-i Mağnisa*), *Hasb-ı Hâl* ve *İstiğnâ-yı Cevlân* şairin başlıca eserleridir (Çetin, 1993: III-XVI).

Ümîdî (?-1571)

Ümîdî Ahmed Çelebi. Ümîdî'nin asıl adı Ahmed'dir. İstanbulludur. Pek çok hastalığa yakalandığı için zayıf ve çelimsizdir. Önceleri *Sıdkī* mahlasını kullanmıştır. Şiirlerinde Bâkī'yi örnek aldığı için taklitçilikle suçlanmıştır. Hasan Çelebi, Beyânî ve Riyâzî onu taklitçilikle suçlarken Gelibolulu 'Âlî, 'Âşık Çelebi ve 'Ahdî bu suçlamadan kaçınırlar. Şairin bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır (Buyruk, 2009: 4-28). Mecmûada en fazla şiir -91 şiirle- Ümîdî'den derlenmiştir.

Vâlî (?-1598)

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Yenipazarlı Ahmed Vâlî Çelebi*** (1571-1598): Asıl adı Ahmed'dir; kadılık yapmıştır; h. 1007'de vefat etmiştir (Zavotçu, 2017: 163; Açıkgöz, 2017: 333; Sungurhan, 2017a: 891-893). Mecmûaya göre şairin büyüğünün Muhammed (Mehmed), küçüğünün Es'ad adlarında 2 oğlu vardır. *Hüsn ü Dil*, *Kırk Hadis Tercümesi*, *Le'âl-i 'Aşk, 'Aşk-nâme* şairin başlıca eserleridir (Köksal,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=346,01 .01.2019). ***İstanbullu Aksaraypazarlı Vâlî***: İstanbulludur. Yeniçeri olup güzelliğiyle benzersizdir (Solmaz, 2009: 304).

Vusūlî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: ***İstanbullu Vusûlî*** (1523-1590): II. Selim'in papuççubaşısı Abdî Ağa'nın oğludur; asıl ismi Mehmed'dir. Anadolu kazaskeri Mehmed Çelebi'den mülazım olup, Bursa ve İstanbul'da müderrislik; Konya ve Kütahya ve İstanbul'da kadılık yapmıştır. Mecmûanın 167. şiirinin başlığında kendisinden "*Kādî-yi İstanbul*" denildiğine göre nazire niteliği taşıyan 167. ve 180. şiirler kuvvetle muhtemel bu şaire aittir. Şairin başlıca eserleri *Dîvân, Cihâd-nâme, Risâle-yi Cündiyye, Selîm-nâme, Sirâcü'l-Vehhâc Tercemesi* ve *Leme'ât Tercemesi*'dir (Karagözlü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=897,01.01.2019). ***Üsküplü Mehmed Vusûlî***: Asıl adı Mehmed'dir. Küçük Bâlî Paşa (?-1543)'nın oğludur. Macaristan'daki Arad dergâhında uç beyliği yapmış şairin mürettep *Dîvân*'ı vardır (Kılıç, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1756.01.01.2019). ***Hamza Vusûlî Çelebi*** (?-1594): Kütahya Şühûd'da doğmuştur. Asıl ismi Hamza'dır. Diyarbakır ve Erzurum'da kadılık yapmıştır (Kılıç, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1924. 01.01.2019).

Yahyâ (?-1582?)

Dukāgin-zâde Taşlıcalı Yahyâ Beg. XVI. yüzyılın en önemli şairlerindendir. Arnavutların önemli bir kolu olan Dukaginoğulları prensliğinden (Kaya, (2006: 27-37) olan Yahyâ Bey, devşirme kökenlidir. Yavuz ve Kānûnî zamanında pek çok sefere katılmıştır. Hayâlî ile sürekli rekabet hâlinde olup Rüstem Paşa tarafından korunması, şairin Kānûnî nazarındaki değerini artırmış olsa da Şehzâde Mustafa'nın katli üzerine yazdığı mersiyesi Rumeli'deki İzvornik (Zvornik) kasabasına sürgüne gönderilmesine sebep olmuştur. Orada Yahyalı Akıncılar Ocağı'na katılan şair halkça sevilmiş ve kendisine saygı duyulmuştur. 80'li yıllarında Gülşenî şeyhi 'Uryânî Mehmed Dede'ye intisap etmiş ve kalan ömrünü onun müridi olarak geçirmiştir. 1578 veya 1582'de vefat etmiştir. Şiirlerinde mahallî özelliklerin görüldüğü hamse sahibi şairin başlıca eserleri *Dîvân*, *Şâh u Gedâ*, *Gencîne-yi Râz*, *Yûsuf u Zelîhā*, *Usûl-nâme* (*Kitâb-ı Usûl*) ve *Gülşen-i Envâr*'dır (Çınar, 2014: 5-21).

Zamîrî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: ***Çankırılı Zamîrî*** (?-?): Mevlevîdir. Yavuz veya Kānûnî döneminde define ararken cin çarpması sonucu vefat etmiştir. Okültizm ile uğraşmıştır (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=907.01.01.2019). ***Bağdatlı Zamîrî*** (?-?): 1563'te hayattadır. Aslen Akkoyunludur. Uzun süre Halepte yaşamıştır. *Leylâ ve Mecnûn* adında bir eseri olduğu söylenmişse de esere ulaşılamamıştır (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1554. 01.01.2019). ***Zamîrî Nûredddîn Hamza Efendi*** (?-h. 920/m. 1515): Asıl adı Nureddîn Hamza'dır. 'Abdullah Efendi'nin oğlu, II. Bayezid kölelerindendir (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1582. 01.01.2019).

Zârî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: ***'Abdurrahmân Zârî Çelebi / 'Alî Fakîh*** (?-?): Alaşehirli veya Seydişehirlidir. 1577'de hayattadır. İsminin 'Abdurrahmân veya 'Ali olduğu söylenmektedir. Fıkıh âlimi olan Zârî reisülküttâplık, mühürdârlık ve divan kâtipliği yapmış; Basra'da vefat etmiştir (Gönel, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.

com/index.php?sayfa=detay&detay=1711. 01.01.2019). ***Hoca Hasan-zâde/Karaca Hasanoğlu Üsküplü Zârî*** (?-?): Necâtî'nin *döne döne* reidifli gazelini tanzir etmiş, II. Bayezid devrinde (1482-1512) vefat etmiştir (Köksal, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=302. 01.01.2019). ***Tokatlı Zârî Çelebi*** (?-1553): Asıl ismi 'Ali'dir. İyi bir hattattır. Danişmentlik, kadılık; Şehzâde Mustafa'ya divan kâtipliği yapmıştır. (Kaplan, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com /index.php?sayfa=detay&detay=5001. 01.01.2019). ***Zârî-yi Sûzenî*** (?-1563): Mudurnulu veya İstanbulludur. İçki düşkünü olan şair, terziliğine nispeten *Sûzenî* olarak tanınmıştır (Gönel,http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1971.0 1.01.2019).

Zâtî (1471-1546)

XVI. yüzyılın en önemli şairlerindendir. Asıl adı Satılmış veya Bahşi'dir. Fakir bir çizmecinin oğludur. Tahsil görmediği halde doğuştan şairlik isti'dadına sahip olan Zâtî, 1500'de İstanbul'a gelir ve Mesîhî ile tanışır; padişahların meclislerine iştirâk eder. Hâmilerinin vefatıyla müreffeh günleri geride kalır ve şair reml ü vefk işine geri döner. Bazyezid Camii muhitinde falcılık için bir dükkân kiralayan Zâtî'nin bu dükkânı o dönem İstanbulunun san'at ve edebiyat sohbetlerinin merkezi olur; Bâkī, Yahyâ, Hayâlî, Kara Fazlî gibi şairler yetiştirir. Geçim sıkıntısından dolayı yazdığı ısmarlama şiirleri, şairin şiirlerindeki sanatsal ve estetik değeri de düşürür. Zâtî, çektiği 11 yıllık fakirlikten sonra 1546'da vefat eder. *Dîvân*'ı Türk edebiyatında hacmi en geniş divanlarındandır. Şairin diğer eserleri ise *Şem' ü Pervâne*, *Edirne Şehr-engîzi*, *Letâ'if* ve *Mektûp'tur* (Kurtoğlu, 2017: 3-11).

Zihnî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: ***Zihnî Efendi*** (?-?):II. Bayezid'in oğlu Şehzâde Mehmed'e defterdarlık yapmıştır. Nazmı sâdedir. Şairin *Gül ü Nevrûz* mesnevisi ve *Vesâyâ* risalesi vardır (Ayan Nizam, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4116 01.01.2019). ***Zihnî Bâlî Çelebi*** (? - 1614): Galatalıdır. Asıl ismi Bâlî'dir. II. Selim'in şehzadeliği sırasında kendisine bağlanır, sonra ise arpaemini olur; Diyarbakır, Kıbrıs ve Halep'te defterdarlık yapar (Karagözlü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay& detay=758. 01.01.2019). ***Mehmed Zihnî Efendi*** (? - 1612): Erzurumludur. Tezkirelerde Mehmed Çelebi olarak anılır. Ahīzâde 'Abdülhalîm Efendi'den mülâzım olup müderrislik yapmıştır (Karagözlü, http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay &detay=3525. 01.01.2019). ***Necef-zâde Dervîş 'Abdüddelîl Zihnî*** (1551 - 1615): Bağdatlıdır. Asıl ismi 'Abdüddelîl'dir. Gençliğinde İstanbul'a gelmiş, sonra Konya'da münzevî bir hayat sürmüş, ardından Kırım Hânı Gazi Giray'ın hizmetinde bulunmuştur. *Yûsuf u Zelîhā, Sâkī-nâme* şairin başlıca eserleridir. (Doğan, http://www. turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=784. 01.01.2019).

Ziyâ'î (1551-1584)

Mostarlı Hasan Ziyâ'î. Asıl ismi Hasan'dır. Boşnakların divan sahibi en eski şairidir. Yahyalı Beyler sülalesinden Vusûlî Mehmed Beg'e intisap etmiş, 1584'te Mostar'da vebadan vefat etmiştir. *Dîvân*, *Kıssa-yı Şeyh 'Abdurrazzâk (Şeyh-i San'ân), Kenzü'l-Esrâr, Varka ve* Gülşâh şairin başlıca eserleridir. Şiirlerinde Balkan ve Rumeli kültürünü, bölge şairlerinin karakteristik özelliklerini samimî ve akıcı bir dille yansıtmıştır (Gürgendereli, 2002: 1-22).

II. DİZİN

II.1. Şairler Dizini

A

‘**Abdî**: 175

‘**Adlî** (Şehzâde Mehmed): 339

Ahmed: 168

‘**Âlî**: 324

Âzerî (Çelebi): 264, 314, 344, 351

‘**Ârifî**: 320

B

Bâkī: 10, 163, 243, 265, 298, 300

Bezmî: 151, 209, 212, 270, 276

Bezmî-yi A‘mâ: 160,186, 318

Behiştî/Bihiştî: 146, 236

C

Câmî (Mollâ Câmî): 230

Cemâlî: 307

Cinânî: 140

D

Dervîş Paşa: 152, 201, 277

F

Fakīrî: 242

Fasîhî: 248

Fazlî: 258

Fehmî-yi Burûsevî: 252

Fehmî-yi Hınnâ’î-zâde: 166

Fidâ’î/ Fedâ’î/ Fedâyî: 190, 210, 219, 280

Figānî: 138, 328

Fuzûlî: 225, 308, 309, 310, 311, 312, 313

G

Gamî (Gammî-yi Konevî): 356

H

Hâletî: 245
Halîmî: 155, 214, 224
Hālisî: 249, 306
Hamdî: 241
Hasan Çelebi: 173
Hasîbî: 288
Hâşimî-yi Burûsevî: 251, 341
Hātemî: 196
Hayâlî: 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137
Hayâlî-yi ‘Acem: 228
Hayretî: 340, 358
Hilmî: 154, 165, 178, 185, 192, 200
Husûlî: 198, 205, 206
Hüdâ’î/ Hüdâyî: 153, 174, 218, 286, 349
Hüdâyî-yi Kadîm**:** 299
Husrev: 334

İ

İlâhî: 158
İnsân (İnsân-ı Kâmil): 156
İshâk Çelebi: 250
‘**İzzetî**: 283

K

Kabûlî: 148, 232
Kadrî (Çelebi): 179, 188, 295, 296
Kalender (Kadı Kalender Çelebi): 322

Kurbî: 177

M

Mahmûd: 315, 316
Makālî: 144, 145, 226, 231, 291, 325, 326 (343), 352
Mânî: 100, 285
Medhî: 161
Menba‘î: 284
Meylî: 169, 181, 189, 194, 202, 215, 220, 279, 354
Meylî-yi Galatevî: 345, 346
Misâlî: 342
Murâdî (Sultan III. Murâd): 162, 172, 184, 191, 199, 207, 217, 221, 347, 348, 350

N

Nâmî: 177, 193, 213, 272, 273, 327, 329, 330, 331
Necâtî: 238
Nev‘î: 142, 143, 246, 266, 267, 268, 290, 357
Nidâyî-yi ‘Acem: 319
Niyâzî-yi ‘Acem: 147
Nümâyî : 282

R

Rahmî: 90, 101, 256, 302
Refî‘î/ Refîkī: 157
Rûhî: 96

S

Sabrî: 195, 275
Sâdık: 229, 254, 255, 261

Sâ‘î (Çelebi): 149, 150, 159, 187, 208, 211, 222, 223, 269, 271, 274, 278, 294
Sânî: 239, 304
Semâ‘î: 244
Senâ'î/ Senâyî: 164, 301
Sıdkī: 216
Sırrî: 98
Sipâhî: 203, 281
Sipâhî Ahmed Çelebi: 294
Sûzî: 183, 289

Ş

Şâhî: 235
Şem‘î: 95, 305
Şemsî (el-Bosnevî): 141
Şihâbî: 240
Şîrâzî: 247
Şühûdî: 139
Şükûfî: 253

T

Tâbî‘î (Mevlânâ Tâbî‘î): 321

U

‘**Ubeydî**: 93, 97
‘**Ulvî** (Derzî-zâde): 99, 102, 259, 260, 287, 292, 323, 332

Ü

Ümîdî Ahmed Çelebi: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 48, 50, 51,

52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 263

V

Vâlî (Çelebi): 335, 336, 337
Vusûlî: 167, 180

Y

Yahyâ (Taşlıcalı): 333, 338

Z

Zamîrî: 182
Zârî: 176
Zâtî: 94 (257), 107, 303
Zihnî: 227, 317
Ziyâ'î/ Ziyâyî Çelebi: 233, 234

DİĞER: 204, 293, 297, 355

III. İNDEKS

III.1. Özel Adlar İndeksi

A

‘Abdullāh Mervārīd: **69a:** 346/6a

Āb-ı Ḥayvān: **22a:** 104/III/3b, **28b:** 139/4b, **57a:** 283/1b, **57b:** 286/4b

‘Acem: **31a:** 147başlık, **51a:** 349/7b, **62b:** 317/5b, **63a:** 319başlık

Ādem: **31b:** 150/1b

Aḳdeñiz: **66a:** 334/2b

Aḳkirmānī: **47b:** 229/5b

‘Alī: **24b:**116/4b, **61b:** 306/5b, **61b:** 307/5b

Āl-i ‘Oṯmān: **27b:** 134/1b

Allāh: **22b:** 105/1a, **37a:** 174/3b, **50b:** 247/1b, **72b:** 355/63b, **74a:** 356/V/4a

‘Anḳā: **1b:** 1/10a, **22b:** 106/1b, **62b:** 317/2a

Aras: **11a:** 44/4b, **11a:** 45/1a

‘Arab: **4b:** 8/4b, **51a:** 249/10b, **62b:** 317/5b

‘Aẕrā: **22a:** 104/IV/3a

B

Bedaḫşān: **15b:** 71/2b, **44b:** 213/4b, **60a:** 298/4a

Bercīs: **59a:** 295/10b, **59a:** 295/13b, **66b:** 336/1b

Bihzād: **5b:** 14/3b

Bīsütūn: **5b:** 14/1a, **8b:** 30/4a, **15a:** 68/1a, **33b:** 159/5b

Buḳrāṭ: **1a** giriş: nesir

Burāḳ: **49a:** 237/4b

C

Cāmī: **23b:** 111/6a, **47b:** 239başlık

Cām-ı Cem: **7b:** 24/3a, **13a:** 57/1a, **27a:** 131/3b, **61b:** 306/4b, **62b:** 317/8b

Cem: **1b:** 1/7b, **7b:** 24/3a, **8b:** 32/1b, **10a:** 39/1a, **13a:** 57/1a, **20b:** 101/4a, **24a:** 115/5a, **27a:** 131/3b, **31b:** 150/2b, **51a:** 249/4b, **60b:** 302/I/7a-II/7a-III/7a-IV/8a-V/7a

Cem-şīd: **60a:** 298/1b

Ceyḥūn: **74b:** 356/III/2a

Cibrīl: **20b:** 101/2b

Ç

Çāçī: **19b:** 94/6b, **52b:** 257/6b

Çeşme-yi Ḥayvān: **8b:** 30/1b, **60b:** 302/II/4b, **74b:** 358/II/5b

Çīn: **4a:** 5/5a, **16b:** 76/3b, **25a:** 119/2a, **25b:** 122/1b, **33a:** 156/7b, **66a:** 335/4a

D

Dārā: **24a:** 115/5a, **25b:** 124/3b, **60b:** 302/IV/1a

Deyr-i Meryem: **18b:** 90/2a

E

Efrāsiyāb: **43b:** 209/2b, **51a:** 249/8b

Ehrīmen: **74a:** 357/III/1b

Erjeng: **24a:** 115/3a

Es‘ad Çelebi: **66b:** 337başlık

Eyāz: **22a:** 104/IV/2b

Eyyūb: **46a:** 223/10a

Eyyūb-ı Enṣārī: **29b:** 141/IV/1b

F

Ferhād: **5b:** 14/1b, **22a:** 104/IV/2a, **23a:** 108/4a, **24b:** 120/3b, **33b:** 159/5a, **45b:** 222/3a, **56b:** 281/3a, **61b:** 307/4a, **61b:** 307/6b

Ferḫār: **22a:** 104/V/3a

Firdevs: **53a:** 261/4b, **53a:** 261/5b, **53a:** 262/1b

G

Genc-i Bād-āver: **7a:** 21/3b

Gülistān: **58b:** 291/4b

Gülşenī: **50b:** 245/5a

Güstehem: **51a:** 249/8b

H

Ḥabeş: **33a:** 157/5b

Ḥabībullāh: **49a:** 237/4a

Ḥakīm Buḳrāṭ: **1a**giriş: nesir

Ḥaleb: **59a:**295derkenar

Ḫallāḳ : **28b:**140/I/3a-II/3a-III/3a-IV/3a-V/3a, **50b:** 244/3a

Ḥalvetī : **43a:** 208/3a

Ḥarameyn : **71a:** 355/2a

Hārūt u Mārūt : **33a:** 158/4a

Ḥassān (-ı ‘Arab) : **45b:** 222/5b, **51a:** 249/10b

Ḫayder : **49b:** 240/4b

Ḥıṭā : **18a:** 85/4b, **56a:** 278/6b

Ḫıżr : **42b:** 205/4a, **47b:** 230/3a, **54b:** 269/3b

Ḫıżr u Mūsā : **54b:** 269/3b

Hindū : **1b:** 1/5a, **2a:** 1/30a, **4a:** 6/4a, **16b:** 76/3b, **21a:** 102/V/1b, **31a:** 147/2b, **32a:** 152/6b[derkenar], **33a:** 156/7a, **33a:** 157/5b, **33a:** 158/5b, **46b:** 226/2b

Ḫişār : **42b:** 203/2b

Ḫoten : **8b:** 31/2a, **9b:** 36/2b, **38b:** 183/3b, **63b:** 324/2a

Ḫūşeng : **1b:** 1/7a

Hümā : **1b:** 1/10a, **8a:** 28/6b, **9b:** 35/5a, **21b:** 104/II/2b, **43a:** 207/7a, **66a:** 335/1a

İ

İḫlāṣ (Sûresi): **11b:** 48/4b

İrem (Bāġ-ı): **31a:** 146/5b, **51a:** 249/3b, **61a:** 304/1b, **62b:** 317/2b

‘Īsī/ Īsā : **22b:** 106/2a-106/4b, **46a:** 223/4b, **26b:** 129/3a, **27b:** 134/5b, **33b:** 160/2a

İsfendiyār : **51a:** 249/8b

İskender/Skender : **60b:** 302/II-4b, **16a:** 75/7b, **74b:** 358/5b

İslām: **71a:** 355/8b, **71b:** 355/23b, **72a:** 355/39b

K

Ka'be: **3b:** 2/1a, **6a:** 15/5a, **8a:** 28/4a, **13a:** 56/1a, **15a:** 67/1b, **15b:** 72/3b, **19b:** 93/2, **26b:** 129/2b, **47b:** 228/3a, **47b:** 228/3b, **47b:** 228/4a, **49b:** 241/1b, 52a: 255/4a, **54b:** 269/2a, **54b:** 269/5a, **69b:** 247/3b, **70b:** 354/4b, **71a:** 355/2a

Ḳahramān : **1b:** 1/7a, **2b:** 1/33b

Ḳadrī Çelebi : **59a:** 295derkenar

Ḳāf (Dağı): **22b:** 106/1b, **24a:** 113/4a

Ḳays : **11a:** 46/1a, **17b:** 82/6b, **23a:** 108/4a, **39a:** 186/4a, **69b:** 307/4a

Kelīm : **50b:** 145/2b

Ken'ān : **40a:** 191/2b

Kevs̱er (Āb-ı) : **51a:** 249/3b, **57a:** 283/4a

Key-ḫusrev : **1b:** 1/7b, **62b:** 317/5a

Key-ḳubād : **2b:** 1/33a

Kirmānī : **47b:** 229/1b

Ḳur'ān : **19a:** 91/1b, **44b:** 215/2b, **44b:** 216/1a, **48a:**239/1b

L

Leyletü'l-Berāt : **60a:** 298/13a

Leylī/ Leylā : **12b:** 54/3a, **16a:** 74/1a, **18b:** 89/1b, **24a:** 115/4a, **26b:** 129/4a, **26b:** 130/2b, **55a:** 171/4a, **67b:** 339/1a

M

Maḥmūd : **22a:** 104/IV/2b

Mānī̄ : **24a:** 115/3b, **47b:** 229/2b

Memleket-i ʻOs̱mānī̄: 51b: 250/2b

Mervārīd : **69a:** 346/6a

Mesīḥā : **44a:** 212/6a, **53a:** 261/3b

Mıṣr : **14b:** :65/4, **29b:** 141/III/5b, **40a:** 191/2a, **57b:** 286/2a, **62b:** 318/2a

Muḥammed Çelebi: **66b:** 336başlık

Murād (III. Murâd): **37a:** 173/6a, **37b:** 178/7a, **38a:** 179/5b, 180/6a, **71a:** 355/12b

Murtażā Ḫan : **47b:** 229/1a

Mūsā : **54b:** 269/3b

Muṣlı : **42b:** 203/6a

Muṣṭafevī̄ : **71a:** 255/3b

Müntehā (Sidre-yi): **13b:** 61/2a

Mecnūn: **12b:** 54/3b, **16a:** 74/1b, **20b:** 101/1b, **22a:** 104/IV/1b, **23b:** 111/2b, **23b:** 113/1a, **24a:** 115/4a, **24b:** 117/3b, **24b:** 118/1b, **26b:** 129/4b, **26b:** 130/2a, **32a:** 152/7aderkenar, **45b:** 222/3a, **55a:** 271/4a, **67b:** 339/1a

Müşterī̄ : **1b:** 1/6a

N

Necef : **27b:** 134/3a

Nevāyī̄ (ʻAlī̄-Şīr) : **23b:** 111/6a

Nigāristān-ı Mānī̄ : **24a:** 115/3b

Nīl : **11a:** 44/4b, **40b:** 194/2b

Nūḥ : **25b:** 123/2b

Nūşirevān : **2a:** 1/28b

O

‘Oşmān : **44b:** 216/1b, **54b:** 269/2b

P

Pīl-ten (Rüstem-i) : **51a:** 249/8b

R

Rūm : **4b:** 8/4b, **60a:** 298/3a

Rüstem : **16b:** 75/3a, **43b:** 209/2b, **51a:** 249/8b, **59a:** 295/16b, **60b*:** 302/I/7a-II/7a-III/7a-IV/8a-V/7a, **64b:** 332/5a, **65a:** 332/27a

Rüstem Pāşā : **57b:** 288başlık

S

Saḥbān : **51a:** 249/10b

Ṣamed : **62b:** 317/3a

Selīm (II. Selîm) : **1b:** 1/8b, **51a:** 249/6a, **62b:** 317/6b, **64b:** 332başlık, **64b:** 332/11b, **71a:** 355/12b

Selmān (-ı ‘Acem): **45b:** 222/5b, **46b:** 224/9b, **51a:** 249/10b

Semerḳand : **56a:** 278/6b

Ṣıfāhān (Işfahān): **14a:** 63/5b, **30a:** 141/V/3a

Sidre (-yi Müntehā): **3b:** 2/3a, **13b:** 61/2b, **44a:** 212/2a, **63b:** 324/2b

Sīmurġ : **23a:** 109/5b, **24a:** 113/4a

Su'ūdī Efendi : **59a:** 295derkenar

Süleymān : **1b:** 1/8a, **60b:** 302/II/5a, **62b:** 317/6b, **68b:** 343/4a

Süleymānī : **29b:** 141/III/1a

Ş

Şām : **57b:** 263/2a

Şeyṭān : **48a:** 227/IV/3, **48b:** 234/3a, **58b:** 291/5b

Şīrīn : **5b:** 14/1b, **33a:** 156/6a, **33b:** 159/5a. **56b:** 181/3a

Şu'ayb : **27b:** 134/5b

T

Ṭāvūs : **44a:** 212/2a,**46b:** 224/8a, **58b:** 292/1b, **63b:** 324/2b

Tatar : **9a:** 34/2b, **32a:** 151/4b

Tūr ü Kemān : **65a‡:** 332başlık, **65b:** 332/33b

Tozḳoparan : **65a‡:** 332/2b

Ṭūbā : **3b:** 2/3b, **13b:** 61/2b, **22b:** 106/2b, **49a:** 238/2a, **51a:** 249/3a, **52a:** 253/2b, **53a:** 261/5b

U

'Uṭārid : **1b:** 1/6a, **2b:** 1/39a, **18b:** 87/5b

Uçmaġ : **62a:** 316/3a

Ü

Üsküb : **51b:** 250/7a

V

Vaḳḳāṣ : **65b:** 332/27b

Vaṣṣāf : **51b:** 251/5a, **69a:**346/6b

Vāmıḳ : **22a:** 104/IV/3a

Y

Ya'ḳūb : **40a:** 191/2b

Yemen : **48a:** 232/3b

Yezīd : **24b:** 116/4b

Yūsūf : **5b:** 13/3a, **16a:** 74/2a, **27b:** 134/5a, **28a:** 136/1b, **29b:** 141/III/5b, **40a:** 191/2a, **40b:** 195/2b, **41a:** 196/2a, **41b:** 198/2b, **62b:** 318/1a, **62b:** 315/2a, **62b:** 315/3a

Z

Zāl : **16b:** 75/3b, **59a:** 295/16b, **70b:** 354/2b

Zemzem : **54b:** 269/2a

Zelīḫā (Züleyḫā) : **28a:** 136/1b, **62b:** 318/3b

Ẕülfiḳār : **47b:** 229/1b, **49b:** 239/3a, **49b:** 240/4b

Zuḥal : **59a:** 295/13b

III.2. Mecmûanın Arûz İndeksi

Dâ'ire-yi Mu'telife (272 şiir)

Bahr-ı Remel (163 şiir)

3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün (87 şiir)

gazel (77 şiir): 3, 4, 18, 20, 31, 46, 53, 66, 73, 94, 100, 101, 106, 110, 111, 116, 126, 128, 129, 136, 137, 138, 143, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 240, 248, 254, 255, 256, 257, 258, 261, 262, 264, 265, 268, 269, 270, 282, 283, 284, 286, 288, 289, 290, 327, 328, 331, 339, 340, 347

kaside (1 şiir):1

murabba (2 şiir): 103, 338

terci-i bend (1 şiir): 104

kıt'a (2 şiir): 296, 336

müseddes (1 şiir): 341

müfred (3 şiir): 297, 309, 312

2x (fâ'ilâtün) fâ'ilün (3 şiir)

gazel (3 şiir): 30, 50, 52

3x (fe'ilâtün) fe'ilün (67 şiir)

gazel (56 şiir): 2,8, 12, 16, 23, 40, 55, 58, 60, 61, 67, 70, 71, 74, 80, 83, 85, 86, 87, 88, 91, 92, 96, 124, 170, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 217, 218, 219, 233, 234, 239, 241, 250, 259, 271, 273, 304, 305, 316, 318, 323, 324, 326, 330, 334, 343, 346

kaside (2 şiir): 295, 332

müfred (5 şiir): 300, 310, 311, 313, 321

kıt'a (2 şiir): 335, 337

terci-i bend (1 şiir): 356

murabba (1 şiir): 102

2x (fe'ilâtün) fe'ilün (6 şiir)

gazel (4 şiir): 11, 44, 48, 49

mesnevi (1 şiir): 355

matla (1 şiir): 294

Bahr-i Hezec (104 şiir)

4x (mefâ'îlün) (79 şiir)

gazel (75 şiir): 10, 19, 24, 35, 47, 68, 78, 82, 84, 90, 93, 97, 98, 99, 113, 115, 125, 127, 130, 131, 132, 133, 139, 146, 153, 154, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 207, 208, 209, 210, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 229, 235, 236, 237, 238, 251, 252, 253, 260, 263, 267, 272, 274, 275, 276, 285, 287, 301, 303, 342, 344, 351, 353, 354
terci-i bend (1 şiir): 141
matla(1 şiir): 320
müfred (1 şiir): 308
müseddes (1 şiir): 333

2x (mefâ'îlün) fe'ûlün (4 şiir)
gazel (3 şiir): 14, 95, 230
matla (1 şiir): 247

mef'ûlü 2x (mefâ'îlü) fe'ûlün (20 şiir)
gazel (18 şiir): 25, 36, 56, 57, 77, 79, 89, 135, 228, 277, 278, 279, 280, 281, 306, 307, 315, 350,
tesdis (1 şiir): 140
müsemmen (1 şiir): 357

2x (mef'ûlü mefâ'îlün) (1 şiir)
terci-i bend (1 şiir): 302

Bahr-i Recez (5 şiir)

4x (müstef'ilün) (2 şiir)
gazel (2 şiir): 249,317

2x (müfte'ilün mefâ'ilün) (3 şiir)
gazel (2 şiir): 242, 345
müfred (1 şiir): 319

Dâ'ire-yi Muhtelife (71 şiir)

Bahr-ı Muzârî (68 şiir)

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün (55 şiir)
gazel (51 şiir): 13, 15, 17, 22, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 37, 38, 41, 42, 43, 45, 54, 59, 63, 64, 65, 72, 75, 81, 107, 108, 109, 112, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 144, 155, 226, 291, 292, 314,325, 232, 243, 244, 245, 246, 348, 349, 352
kaside (1 şiir): 298
terci-i bend (1 şiir): 358
müfred (1 şiir): 293

tahmis (1 şiir): 227
2x (mef‘ûlü fâ‘ilâtün) (13 şiir)
gazel (13 şiir):172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 266

Bahr-i Müctess (3 şiir)

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün (3 şiir)
gazel (2 şiir): 51, 134
müfred (1 şiir): 299

Dâ’ire-yi Müctelibe (15 şiir)

Bahr-ı Hafîf (14 şiir)

fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün (14 şiir)
gazel (13 şiir): 5, 6, 7, 9, 21, 39, 62, 69, 123, 142, 145, 231, 329
müfred (1 şiir): 322

Bahr-i Mütekârib (1 şiir)

3x (fe‘ûlün) fe‘ûl (1 şiir)
gazel (1 şiir): 76

IV. TABLOLAR

IV.1. Zemin Şiir/Nazîre Şiir Tablosu

Zemin / Nazîre Şiir	Şair	Şiirin Matlaı		Şiir Nu.
Zemin Şiir	Nevâyî	Şehr bir ay furḳatıdın beytü'l-aḥzāndur maña Bir gül-i ra'nā ġamıdın bāġ zindāndur maña		GRS. 15/1
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Sīnede peykān-ı tīrüñ ġonçe-yi güldür baña Cā-be-cā ṭurrañ nişānı şāḫ-ı sünbüldür baña		3/1
Zemin Şiir	Bāḳī	'Ārıżuñ āb-ı nābdur gūyā Zeḳanuñ bir ḥabābdur gūyā		G.14/1
		VEZİN	fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Leb-i la'lüñ şarābdur gūyā Dür-i dendān ḥabābdur gūyā		5/1
Zemin Şiir	Nevāyī	Miniñ mecnūnluġumġa 'ışḳ u sevdā ger irür bā'iş Velīkin bu ikige bir perī-peyker irür bā'iş		BV. 90/1
		VEZİN	mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün	
Nazîre	Bāḳī	Gözüm yaşına ol la'l-i leb-i sīr-āb olur bā'iş Dem-ā-dem ḳana ey sāḳī şarāb-ı nāb olur bā'iş		10/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Pür olup devr ėdicek meclis-i mestānı ḳadeḥ Çarḫ olur ḫalḳa-yı rindān meh-i tābānı ḳadeḥ		G.32/1
		VEZİN	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Devr ėdüp meclisi biñ nāz ile rindāne ḳadeḥ Sāḳıyā döndi bugün ḫaylīce yārāna ḳadeḥ		12/1
Zemin Şiir	Şeyhī	Cān boynına bıraġalı zülfüñ kemendi bend Dīvāne göñlüme eşer ėtmedi nuṣh u pend		G. XVIII/1

		VEZİN	mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Ṣayd [ėtdi] göñlümi yine bir ṭurrası kemend Zülf-i siyāhın ėtdi anuñ gerdenine bend		17/1
Zemin Şiir	Ḥafī-yi Edirnevī	Nesīm-i ṣubḥ-dem zülfüñ ḳaçan depretse cān ditrer Ne cān kim tende reşkinden ser-ā-ser üstuḫ̌ān ditrer		PBM. 2210/1
		VEZİN	mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün	
Nazîre	Ümīdī	Felekde ṣarṣar-ı āhumla mihr-i āsumān ditrer Dem-i bād-ı ṣabādan gūyiyā berg-i ḫazān ditrer		19/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Ṣalınan kūyında ol serv-i semen-sīmā mıdur Gülşen-i cennetde şāḫ-ı Sidre vü Ṭūbā mıdur		G.120/1
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Aġzuñ ėy ġonçe-dehen cām-ı mey-i ḥamrā mıdur Düşmiş ol cāma lebüñ berg-i gül-i ra'nā mıdur		20/1
Zemin Şiir	Aḥmed Paşa	Gözüñ egerçi 'ayn-ı 'anādan ḫaber vėrür La'lüñ bu derd-mende devādan ḫaber vėrür		CMN. 549/1, 550/1
		Şīrīn lebüñ ki söyleye cāndan ḫaber vėrür Nāzüklük ile rāz-ı nihāndan ḫaber vėrür		
		VEZİN	mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Ṣanmañ ki ḫaṭṭı la'line yāruñ keder vėrür Teng-i nebāta pāy-ı meges ne żarar vėrür		22/1
Zemin Şiir	Aḥmed Paşa	Ġamze-yi reh-zeni kim tīġini 'uryān götürür Ger emān vėrmez ise gövdeleri ḳan götürür		G. 68/1
		Vezin	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Ṣanmañ ol şūḫ-ı dil-ārāyı ki kākül götürür Şeh-levendāne ṭaḳup başına sünbül götürür		23/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Kūyuñ gedāsı oldı dil-i mübtelāyı gör Sevdā-yı mülk ü salṭanat eyler gedāyı gör		G.129/1

		VEZİN	mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	
Nazîre	Ümīdī	Sevdā-yı ‘ışḳ ėder bu dil-i bī-nevāyı gör Billāhi ḳaṣd-ı salṭanat ėder gedāyı gör		28/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Ḫār-ı ġamda ‘andelīb eyler fiġān u zārlar Ġonçelerle ṣalınur ṣaḥn-ı çemende ḫārlar		G. 85/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ümīdī	Dil n’ola zülfüñde eylerse fiġān u zārlar Gėceler çoḳ nāleye āġāz ėder bīmārlar		31/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Farḳ-ı felekde ẓāhir olup tāc-ı zer-nigār Üsküflerin minārelerüñ ḳapdı rūzigār		G.160/1
		VEZİN	mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	
Nazîre	Ümīdī	Açduḳça yara sīneme ol tīġ-i zer-nigār Bir pāre ḥaẕẕ ėdüp açılur ḳalb-i ġam-güsār		33/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Ruḫun ‘aksiyle ṣaḥn-ı dīde bāġ u gül-sitānumdur Nihāl-i ser-bülendüñ ḫaylīden ḫāṭır-nişānumdur		G.128/1
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Ümîdî	Belā bezminde cānā cām çeşm-i ḫūn-feşānumdur Ḫayāl-i la‘l-i mey-gūnuñ şarāb-ı erġavānumdur		35/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Ḳadduñ ḳatında ḳāmet-i şimşād pest olur Zülfüñ yanında revnaḳ-ı ‘anber şikest olur		G.97/1
		VEZİN	mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	
Nazîre	Ümīdī	La‘lüñ yanında cür‘a-yı peymāne pest olur Devr-i lebüñde revnaḳ-ı sāġar şikest olur		38/1
Zemin Şiir	Nevāyī	Bizge cihān bāġıdın ol serv-i gül-endām yiter Ol çü yiter sāye-yi serv ü mey-i gül-fām yiter		NDŞ.177/1
Nazîre	Ümīdī	Tāc-ı Cem sāġar-ı şarāb yėter Cā-be-cā la‘l aña ḥabāb yėter		39/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Fermān-ı ‘ışḳa cān ile var inḳıyādumuz Ḥükm-i ḳażāya ẕerre ḳadar yoḳ ‘inādumuz		G.192/1

		VEZİN	mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	
Nazîre	Ümîdî	Mihrüñle varur ise yėle ḫāk-sārumuz Ẕerrāt gibi raḳṣa gire her ġubārumuz		43/1
Zemin Şiir	Şeyḫî	Ėy kemāl-i ḳudretüñ nefḥinde ‘ālem bir nefes V’ėy celāl-‘izzetüñ baḥrında dünyā keff-i ḫas		CMN. 1041/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ümîdî	Gözden revān olalı yaşum nitekim Aras Eṭrāfın aldı her müje mānend-i ḫār u ḫas		45/1
		VEZİN	mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	
Zemin Şiir	Bāḳî	Göñül dāġ-ı ġamuñla sīnede bir şem‘ uyandurmış Çerāġı- ‘ışḳa bir ġarrā ḳızıl altun yandurmış		G.219/1
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Ümīdī	Gözüm yaşın ḫayāl-i ruḫları ḳana boyandurmış Bahār-ı ḥüsni cūy-ı eşki başından bulandurmış		47/1
Zemin Şiir	Nevāyī	Çıḳsa cānım ‘ayb ḳılma cism-i bīmārımġa baḳ Küyse cānım ḥayret itme nāle-yi zārımġa baḳ		GRS.328/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ümīdī	Dest-i sīmīninde sāḳīnüñ mey-i ḥamrāya baḳ Bir nihāl üzre açılmış ġonçe-yi ra‘nāya baḳ		53/1
Zemin Şiir	Cem Sa‘dīsi	Ḥüsnüñ güli kitābı açılmış varaḳ varaḳ Cān bülbüli ṣabādan oḳurdı sebaḳ sebaḳ		CMN. 1163/1
		VEZİN	mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	
Zemin Şiir	Cezerī-zāde	Açılmış idi defter-i gül-şen varaḳ varaḳ Dil muṣḥaf-ı cemālüñ oḳurken sebaḳ sebaḳ		PBM./3954
Nazîre	Ümīdī	Ādāb-ı ‘ışḳı yazdı gül-istān varaḳ varaḳ Eṭfāl-i bülbül eyledi ezber sebaḳ sebaḳ		54/1
Zemin Şiir	Bāḳî	Gėceler kākül-i sevdāsı ile dil-dāruñ Ḥadd-i pāyānı mı vae dūr u dırāz efkāruñ		G.276/1
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	

Nazîre	Ümīdī	Āl ile öpdügi içün lebini cānānuñ Ḳanını içmelidür cām-ı mey-i ḥamrānuñ		61/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Gönder efendi sīneme tīr-i belālaruñ Olsun siper belālaruña mübtelālaruñ		G.262/1
		VEZİN	mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Artarsa āh u zārı n'ola mübtelālaruñ Eksük degül cefāları çün dil-rubālaruñ		63/1
Zemin Şiir	Necātī Beg	Ṭurup çemende ey gül ü ey serv muttaṣıl Ruḫsār u ḳadd-i yāra ṭolaşma ezül kesil		G.338/1
		VEZİN	mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Devr-i gül erdi gül gibi gül-zāra var açıl Şeb-nem-miṣāl bezm-i bahāra dökil ṣaçıl		64/1
Zemīn Şiir?	Necātī Beg	Ḥaḳḳā budur ki ṣaḥn-ı cihān kem ḳonaḳ degül İllā ki 'ömr ḳāfilesi oturaḳ degül		G.335/1
		VEZİN	mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Cānlar fidā ḳılar saña 'āşıḳ seri degül Da'vā-yı 'ışḳ ehl-i dile ser-serī degül		65/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Muḥabbet baḥrıdur āhum yelinden mevc urur yaşum Melāmet mülkidür ser aña lengerdür iki ḳaşum		G.322/1
		VEZİN	mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün	
Nazîre	Ümīdī	Diyār-ı ġamda kūh-ı Bīsütūn-ı 'ışḳ-durur başum Nişān-ı tīşe-yi mihr ü muḥabbetdür iki ḳaşum		68/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Nev-bahār oldı gelüñ 'azm-ı gül-istān ėdelüm Açalum ġonca-yı ḳalbi gül-i ḫandān ėdelüm		G.323/1
		VEZİN	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	
Nazîre	Ümīdī	Devr-i gül erdi yine 'azm-ı gül-istān ėdelüm Biz de bülbül gibi bir gūşeden efġān ėdelüm		71/1

Zemin Şiir	Necātī	Alınupdur lāle rengi ol gül-i sīr-ābdan Ḳuruyupdur la‘l ḳanı ol iki ‘unnābdan		G. 383/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ümīdī	Ehl-i ‘ışḳuñ na‘rası cām-ı şarāb-ı nābdan Bülbülüñ āvāzesi berg-i gül-i sīr-ābdan		73/1
Zemin Şiir	Nevāyī	Göñlümi sevdā-yı zülfiñle perīşān isterem Sebzesin ser-sebz ü gül-bergini ḫandān isterem		NDŞ. 428/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ümīdī	Bir ḳaşları kemān müjesi ḫançer isterin Ya‘nī yolında ölmege bir dil-ber isterin		75/1
		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün		
Zemin Şiir	Aḥmedī	Benüñüñ dānesi müşg ü ṣaçuñuñ dāmı ‘anberden Ḫalāṣ ola mı murġ-ı dil ‘aceb bu bend ü çenberden		G.486/1
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlü	
Nazîre	Ümīdī	Bugün meclisde sāḳī sāġar almaḳ dest-i dil-berden Hemān bir gül ḳoparmaḳ gibidür şāḫ-ı gül-i terden		78/1
Zemin Şiir	Necātī Beg	Ṭutalum mihri görem ḳāmet-i dil-ber yėrine Beni kem egleme ol zülf-i mu‘anber yėrine		G.511/1
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Ümīdī	Dāġ-ı ġam dilde biter berg-i gül-i ter yėrine Sīnede her bir elif şāḫ-ı ṣanavber yėrine		86/1
Zemin Şiir	Melīḥī	Uyarur çeşmüñ fitne ḫˇāb içinde Ṣaçuñ cān ile pīç ü tāb içinde		CMN.2085/1
		VEZİN	mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün	
Nazîre	Ümīdī	Yėr ėtdi ḫayāl-ı ser-i zülfüñ dil içinde Leylā’yı ḫayāl ėtdi gören maḥmil içinde		89/1
Zemin Şiir	Necātī Beg	‘Ārızuñ āyet-i ḥüsn ü ḫaṭuñ i‘rāb gibi Yanaġuñ nūr-ı Nebī beñlerüñ aṣḥāb gibi		G.614/1
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	

Zemin Şiir	Aḥmed Pāşā	Nice bir iñledesin derd ile dūlāb gibi Nice bir aḳıdasın eşkümi seyl-āb gibi		G.335
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Ümīdī	İñlerüm çarḫa girüp derd ile dūlāb gibi Şerḥalar ḳan aḳıdur sīnede mīzāb gibi		92/1
Zemîn Şiir	Nevāyī	Tīre ḳılmış tün kibi āfāḳnı āhım miniñ Tā işittim kim ḳılur şebgerdliġ māhım miniñ		NDŞ. 349/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ẕātī	Şāh-ı ‘ışḳam dūd-ı āhum sāye-bānumdur benüm Eşk-i çeşmüm leşkerüm ṭablum fiġānumdur benüm		94-257/1
Nazîre	Faẓlī	Şāh-ı ‘ışḳam bu müşebbek çarḫ otaġumdur benüm Mihr ile meh altun üsküflü ṣolaġumdur benüm		258/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Getürür başuma ferdālara günyā ġamını Nice ‘āḳildür [o] kim çekmeye ferdā ġamını		G.506/1
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Rūḥī	Aynuña alma dilā ẕerrece dünyā ġamını ‘Āḳil oldur kim bugün çekmeye ferdā ġamını		96/1
Zemin Şiir	‘Aşḳī-yi Selef	Yüri hey ‘ahde ṭurmaz bir büt-i şekker-şikensin sen Beni ‘ışḳ ile rüsvāy eyleyen ‘ālemde sensin sen		PBM.5471/1
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Sırrī	Şehā çeşm ü çerāġ-ı ‘ālem ü nūr-ı başarsın sen Naẓīruñ görmedüm bir merdüm-i ṣāḥib-naẓarsın sen		98/1
Nazîre	Meylî	Dem-ā-dem ḳanlu yaşı dīde-yi terden dökersin sen Muḥaṣṣıl dil degülsin ey göñül ḫūn-ı cigersin sen		354/1
Zemin Şiir	Ẕihnī	‘Işḳ bir gencīnedür göñlüm anuñ vīrānesi Derd bir cām-ı İlāhī’dür benem pervānesi		PBM.7723/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Raḥmī	Ṭoludur ‘ışḳuñ şarābından felek ḫum-ḫānesi Nūş ėdüp Mecnūn ile olduḳ anuñ mestānesi		101/1

Zemin Şiir	Necātī Beg	Eṣer ėtmez n'ėdelüm āh-ı seḥer-gāh saña Meger inṣāf vère dūstum Allāh saña		G.2/1
		VEZİN	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	
Nazîre	Ḫayālī	Bu leṭāfet ki 'aṭā eylemiş Allāh saña Mihr ṭutsa yaraşur ḫidmet içün māh saña		105/1
Zemin Şiir	Seḥābī	Cennet-i kūy-ı ḳanā'at olalı me'vā baña Oldı ḫār-istān-ı miḥnet gül-şen-i dünyā baña		PBM. 294/1
		VEZİN	mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	
Nazîre	Ḫayālī	Ḫūn-ı ciger olalı mey-i dil-güşā baña Geldi cihān elemleri ẕevḳ u ṣafā baña		107/1
Zemin Şiir	Ṭālī'ī	Ş'ol dil-rubā ki nāzük ola şīve-kār ola Nāz u kirişme ṣan'at ola şīve kār ola		PBM. 7162/1
		VEZİN	mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün	
Nazîre	Ḫayālī	Bāġ-ı cihānda kārı kimüñ āh ü zār ola Bir bülbül ise nām-ı bülendi hezār ola		109/1
Zemin Şiir	Uṣūlī	ėy ki ḥüsnüñ ḫūb çeşmüñ ḫūb cismüñ cümle ḫūb Nām-ı pāküñ elh-i diller içre maḥbūbü'l-ḳulūb		G.6/1
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Ḫayālī	Ėy ḳaşuñ pek yā çeküp atmaḳda sehm-endāz-ı ḫūb Tīr-i ġamuñ ehl-i derd içinde maḥbūbu'l-ḳulūb		110/1
Zemin Şiir	Nesīmī	Çün meni bezm-i ezelden eyledi ol yār mest Ol cihetden görinür bu çeşmüme deyyār mest		CMN. 127/1
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Ḫayālī	Gerçi mey içmekden oldı bezmde huşyār mest Şevḳ-ı la'l-i yār ėder līkin beni her bār mest		111/1
Zemin Şiir	Nevāyī	Maña eger dige siz cān-bile cihāndın kiç Kiçey velīk munı dimeñ ki andın kiç		FDK. 101/1
		VEZİN	Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	

Nazîre	Ḥayālī	Dilā Mecnūn-ṣıfat ‘uryān-ı ‘ışḳ ol pīrehenden gėç Belā meydānınuñ gerçek şehīdiyseñ kefenden gėç		113/1
		mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün		
Nazîre	Fevrī	Tecerrüd iḫtiyār ėt miḥnet-i tāc [u] ḳabādan gėç Ṣoyın abdāl-ı ‘ışḳ ol sıḳlet-i şāl u ‘abādan gėç		237/1
Nazîre	Necātī	Gel ėy dil-ber kerem eyle raḳīb-i pür-fitenden gėç Beni anuñla bir görme ya andan gėç ya benden gėç		238/1
Zemin Şiir	Necātī Beg	Devr-i ruḫuñda ‘āşıḳa şun la‘l-i nāblar Gül mevsiminde içilür ince şarāblar		G.105/1
		VEZİN	mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	
Nazîre	Ḥayālī	Mest ėtdi ḫalḳ-ı ‘ālemi o la‘l-i nāblar Devr-i lebüñde ayaġa düşdi şarāblar		117/1
Zemin Şiir	Aḥmed Pāşā	Bu göñlüm şehrine düşdi gözümden nā-gehān āteş Yaşum saḳḳāsı ėrmezse ṭutar mülk-i cihān āteş		G. 127
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Ḥayālī	Egerçi görmez ėy ḥūr-ı behişt ehl-i cinān āteş Ruḫuñdan göñlüme ṣaldı ‘iẕāruñ nā-gehān āteş		125/1
Zemin Şiir	Āhī Çelebi	Nigārā çeşm-i fettānuñ be-ġāyet ġamze-kār ancaḳ Cigerden tīr-i müjgānuñ gėçüp cāna ḳıyar ancaḳ		PBM. 4057/1
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Ḥayālī	Ṣabānuñ ḫāṭır-ı kūyında yāruñ pür-ġubār ancaḳ Benüm gibi o daḫı bir perīşān rūzigār ancaḳ		127/1
Zemin Şiir	Necātī Beg	Sīnesine germ olup baḳduḳça cānān ḳoynına Ṭoldurupdur dest-i ḳudret ṣanuram cān ḳoynına		G.502/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ḥayālī	Āyīne her gün ḳoyar dil-dārı tenhā ḳoynına Nāz ile Yūsuf girür gūyā Züleyḫā ḳoynına		136/1
Zemin Şiir	Niẓāmī Çelebi	Ger ėdersem ḳadd ü ruḫsāruñ yolında cān revān Bitiser sīnemde sīnem üzre serv u erġavān		PBM.5362/1

		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Fiġānī	Cā-be-cā ėy sīm-ten cismümde dāġ-ı ḫūn-feşān Aṭlas-ı zerd üstine altun beneklüdür hemān		138/1
Zemin Şiir	Emrî Çelebi	Hilāl ü ḫāme vü ṭūmār u şem‘ u ġonçe-yi zanbaḳ Nice bir ola pençeñle düz olmaz elde bėş barmaḳ		PBM. 4094/1
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Şühūdī	Kefi bir mihr-i ‘ālem-tāba beñzer ol mehüñ el-Ḥaḳ Şu‘ā‘-ı nūrıdur destinde gūyā o bėş barmaḳ		139/1
Zemin Şiir	?	**“ḳoymış ad” redifli gazel**		
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Niyāzī	Ol ki serve rūḥ vėrmiş ḳadd-i dil-cū ḳoymış ad ‘Ārıżuñı yāsemenden yā ṣanup rū ḳoymış ad		147/1
Nazîre	Ḳabūlī	Ol ki māha nūr u fer tevcīh ėdüp rū ḳoymış ad Nūrdan bir nūn peydā ḳılmış ebrū ḳoymış ad		148/1
Nazîre	Sā‘ī	Ol ki al evrāḳa bir gül resm ėdüp rū ḳoymış ad Müşg-i terden rā çeküp üstine ebrū ḳoymış ad		149/1
Nazîre	Sā‘ī	Ol ki yoḳdan var ėden bu kevni ‘ālem ḳoymış ad Rūḥ vėrmiş bir avuç ṭopraġa Ādem ḳoymış ad		150/1
Nazîre	Bezmī	Yāruñ ol kim şāḫ-ı bālāsına bāzū ḳoymış ad ‘Āşıḳ āġūş ėdicek ‘użvına pehlū ḳoymış ad		151/1
Nazîre	Derviş Paşa	Ol ki bir gül-berg-i ter peydā ḳılup rū ḳoymış ad Berg-i gül-fem müşg şaçmış ḫaṭṭ-ı ḫōş-bū ḳoymış ad		152/1
Nazîre	?	La‘le leb yāḳūt aġız dendāna lü’lü’ ḳoymış ad Eylegėç bī-dādluḳ āyīnini ḫū ḳoymış ad		156/1
Nazîre	Refi‘ī	Ṣafḥa-yı ḫaddüñ güle teşbīh ėden rū ḳoymış ad Sīmden bir serv düzmiş ḳadd-i dil-cū ḳoymış ad		157/1
Nazîre	İlāhī	Ol ki nūr-ı vechin iẓhār eyleyüp rū ḳoymış ad Resm ėdüp ḥarf-ı kelāmın ḫaṭṭ-ı dil-cū ḳoymış ad		158/1
Zemin Şiir	?	**“geldi” redifli gazel**		

		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Hüdāyī	Şarāb-ı nāb ile gördüm o yār-ı meh-liḳā geldi Meded gitsün keder āyīne-yi dilde ṣafā geldi		153/1
Nazîre	Ḥalīmī	Yaturken şām-ı miḥnetde o yār-i meh-liḳā geldi Yaḳılsun derd-i hicrān sīneden ėy dil ṣafā geldi		154/1
Zemin Şiir	Bāḳī	Şem‘-i ḥüsnüñdür vėren ḫalvet-serāy-ı cāna lem‘ Olımaz ol meclise ḫūrşīd -i‘ālem-tāb şem‘		G.225/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Sā’ī	Meclis-ārā bir yaluñ yüzli cevāndur şem‘-i cem‘ Anı isterler yaḳup devr içre mihr ü māh şem‘		159/1
Nazîre	Bezmī	Ġuṣṣa vü ġam sīnede olsa dil [u] cānumla cem‘ Meş‘al-i āh-ı ciger-sūzumdur ol mecma‘a şem‘		160/1
Nazîre	Medḥī	Şāhid-i ma‘nī gelüp cān ile dilde olsa cem‘ Lem‘a-yı nūr-ı ezel olur o meclis içre şem‘		161/1
Zemin Şiir?	Şeyḫī	Zāhide firdevs-i a‘lā ḫōş gelür Bize dīdār-ı hüveydā ḫōş gelür		CMN. 816/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Zemin Şiir ?	Murādī	Acıyup ṣabr ėtdügüm ol yāra ġāyet ḫōş gelür Yār elinden ger ola ol yāra ġāyet ḫōş gelür		162/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Bāḳī	Zaḫm-ı sīnem ol gözi mekkāra ġāyet ḫōş gelür Yara açarsam revādur yāra ġāyet ḫōş gelür		163/1
Nazîre	Şenā’ī	Acınursam yaralarla yāra ġāyet ḫōş gelür Acımaz raḥm ėtmez ol ḫūn-ḫˇāra ġāyet ḫōş gelür		164/1
Nazîre	Ḥilmī	Zaḫm-ı tīrüñ bu dil-i bīmāra ġāyet ḫōş gelür Her ne kim senden gelür ben zāra ġāyet ḫōş gelür		165/1
Nazîre	Fehmī	Cāna tīrüñ ėy gözi mekkāra ġāyet ḫōş gelür Yaralar açsa ten-i efgāra ġāyet ḫōş gelür		166/1

Nazîre	Vuṣūlî	Baḥr-i ‘ışḳa dil aḳıtsam yāra ġāyet ḫōş gelür Cān ü dilden el yusam dil-dāra ġāyet ḫōş gelür	167/1
Nazîre	Aḥmed	Şerbet-i la‘lüñ dil-i bīmāra ġāyet ḫōş gelür Ey ṭabībüm var ise bir çāre ġāyet ḫōş gelür	168/1
Nazîre	Meylî	İnḳıyādı ‘āşıḳuñ dil-dāra ġāyet ḫōş gelür Emrine rām olsa ḳul ḫünkāra ġāyet ḫōş gelür	169/1
Nazîre	Ḳurbî	Nīze ile delse baġrum yāra ġāyet ḫōş gelür Bu dil-i mecrūḥa hem ol yara ġāyet ḫōş gelür	171/1
Zemin Şiir?	Bāḳî	Pākīze-dil ṣafādur ruḫsār-ı yāra düşmiş Bir ḳaṭre şeb-nem olmış bir lāle-zāra düşmiş	D. 216/1
		VEZİN: mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün	
Zemin Şiir?	Murādî	Āh ile şerḥa çekdüm sīnemde yara düşmiş Ḫˇāb içre yāri bulmış nā-geh o yāra düşmiş	172/1
		VEZİN: mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün	
Nazîre	Ḥasan Çelebi	Hep dilleri bu ḫalḳuñ la‘l-i nigāra düşmiş Sevdā-yı zülfe düşmek ben bī-ḳarāra düşmiş	173/1
Nazîre	Hüdāyî	Güller gibi leṭāfet ruḫsār-ı yāra düşmiş Sünbül gibi ṭarāvet zülf-i nigāra düşmiş	174/1
Nazîre	‘Abdî	Bu baḥr-ı ‘ışḳ içinde ėller kenāra düşmiş Eşkiyle cism-i zerdüm kūy-ı nigāra düşmiş	175/1
Nazîre	Zārî	Pür-dāġ-ı sīnem üzre şerḥa ki yara düşmiş Bāġ içre serve beñzer kim lāle-zāra düşmiş	176/1

Nazîre	Nāmī	Bāġ-ı cihānda göñlüm ruḫsār-ı yāra düşmiş Bir ḳaṭre jāle ṣan kim zülf-i nigāra düşmiş	177/1
Nazîre	Ḥilmī	Bī-iḫtiyār göñlüm ruḫsār-ı yāra düşmiş Germişi ile varmış pervāne nāra düşmiş	178/1
Nazîre	Ḳadrī	Dīvāne dil ‘acebdür zülf-i nigāra düşmiş Sevdālara döşenmiş bir özge kāra düşmiş	179/1
Nazîre	Vuṣūlī	Ṣu gibi göñlüm aḳmış kūy-ı nigāra düşmiş Bārān-ı eşk-i çeşmüm ol gül-‘iẕāra düşmiş	180/1
Nazîre	Meylī	‘Ömrüñ evā’ilinde ḥüsn ol ‘iẕāra düşmiş Güllerdeki ṭarāvet evvel bahāra düşmiş	181/1
Nazîre	Żamīrī	Bāġ-ı cihānda göñlüm zülf-i nigāra düşmiş Üftāde şeb-nem-āsā bir gül-‘iẕāra düşmiş	182/1
Nazîre	Sūzī	Gül gibi ḥüsn ü behcet ruḫsār-ı yāra düşmiş Bülbül gibi muḥabbet cān-ı figāra düşmiş	183/1
Zemin Şiir?	Murādī	Oḳudum mekteb-i ‘ışḳuñda cānā bir kitāb açdum Ki ya‘nī ders-i ‘ışḳ içün ulu’l-elbāb[a bāb] açdum VEZİN: mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	184/1
Nazîre	Ḥilmī	Cemāl-i muṣḥafından ṣanmañ ol māhuñ niḳāb açdum Bula ṣıḥḥat dėyü bu cān-ı bīmārum kitāb açdum	185/1

Nazîre	Bezmî	Muṣaffā sīneñi vaṣf eyleyüp cānla cevāb açdum Göñül levḥin anuñla ėy şeh-i ‘ālī-cenāb açdum	186/1
Nazîre	Sā‘î	Kitāb-ı ‘ışḳ-ı dil-berden ne dem kim faṣl u bāb açdum Cemāl-i şāhid-i esrār-ı ġaybīden niḳāb açdum	187/1
Nazîre	Ḳadrî	Tefe’’ül eyledüm vech-i cemīlinden niḳāb açdum Mübārek çihresin gördüm muṣavver bir kitāb açdum	188/1
Nazîre	Meylî	Gėce rūy-ı ‘arūs-ı naẓmı keşf ėtdüm niḳāb açdum Taṣarruf eyledüm ebkār-ı ma‘nāyı kitāb açdum	189/1
Nazîre	Fidā’î	‘İẕāruñ ṣafḥasından dil-berā ṣanma niḳāb açdum Dil-i dīvānemüñ def‘-i cünūnı’yçün kitāb açdum	190/1
Zemin Şiir?	Murādî	Ne deñlü başa çıḳsa dūd-ı āhumdan bükā artar Bir ‘ādetdür ser-i kūh üzre ebr olduḳça mā artar VEZİN mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün	191/1
Nazîre	Ḥilmî	Ruḫuñ gördükde cānā eşk-i çeşm-i mübtelā artar Nitekim cūylarda nev-bahāra ḳarşu mā artar	192/1
Nazîre	Nāmî	Yaşum seyl olduġın yoluñda olduḳça bükā artar Beni söyletme ėy serv-i revānum mā-cerā artar	193/1
Nazîre	Meylî	Güzeller varıcak on dördine ḥüsn ü behā artar Nitekim bedr olınca māhda nūr u żiyā artar	194/1
Nazîre	Ṣabrî	Bürūdet aramızdan gitse ol mehde ṣafā artar Şitā gitdükçe mihr-i ‘ālem-ārāda żiyā artar	195/1
Nazîre	Ḫātemî	Ṭolular içilüp mest olsa ‘āşıḳda bükā artar Belī bārān olan yėrde ėder ṭuġyān mā artar	196/1

Nazîre	Ḳurbî	Ḫaṭ-ı rūy u ‘iẕāruñ sil cemālüñden ṣafā artar Nitekim ṣayḳal olsa jeng-i āyīne cilā artar		197/1
Nazîre	Ḥuṣūlî	‘İẕāruñ ‘arża ḳılsañ āh u zār-ı mübtelā artar Güli görse nevā-yı bülbül-i naġme-serā artar		198/1
Zemin Şiir?	Aḥmed Pāşā	Göreliden berü ol ġonçe-dehānı severin Ṣaḳlayup ‘ışḳuñı sīnemde nihānī severin		G.222
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Murādî	‘Āşıḳa luṭf ile raḥm ėdici yāri severin Ḥüsnine ḫalḳı muvāfıḳça nigārı severin		199/1
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	?	Rūz u şeb ‘āşıḳ olup āh ile zārı severin Nev-bahār oldı yine ṣavt-ı hezārı severin		204/1
Nazîre	Ḥilmî	Nev-bahār oldı yine geşt ü güẕārı severin Gözi āhūlar ile ṣayd-ı şikārı severin		200/1
Nazîre	Derviş Pşaa	Mā’ilüm ‘ārıżına ḫaṭṭ-ı nigārı severin Seyr-i gül-zār ü temāşā-yı bahārı severin		201/1
Nazîre	Meylî	Ḫūblar içre şen olduḳça o yārı severin Devr-i gülden açılan tāze baḥārı severin		202/1
Nazîre	Sipāhî	Sāḳī-yi gül-ruḫ ile bezm-i bahārı severin Ḥāṣılı nūş-ı mey ü būs [u] kenārı severin		203/1
Nazîre	Ḥuṣūlî	Mā’ilüm cünbiş ü eṭvārına yāri severin Ḥāṣılı şimdi ben ol lāle-‘iẕārı severin		205/1
Nazîre	Ḥuṣūlî	Sāye-yi serv-i leb-i cūda bahārı severin Bu hevālarda dilā seyr-i kenārı severin		206/1
Zemin Şiir?	Murādî	Firāḳuñdan ciger yandı eyā dil-ber kebāb-āsā İki gözden aḳar yaşum benüm cānum şarāb-āsā		207/1
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	

Nazîre	Sā'ī	Dil-i pür-ḫūnumı alsañ ele cām-ı şarāb-āsā Temāşā eyleseñ bağrumdaki yaşı ḥabāb-āsā	208/1
Nazîre	Bezmī	Gözüm mānend-i cām-ı eşk-i memlūdur şarāb-āsā Görinür yaşum ol cām-ı şarāb üzre ḥabāb-āsā	209/1
Nazîre	Fidā'ī	O şāhuñ pāyine her kim ki yüz sürdi türāb-āsā ėrürse göklere başı yėridür āfitāb-āsā	210/1
Zemin Şiir	?	**"gizlemiş" redifli gazel** VEZİN: fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Sā'ī	'Ārıż-ı rengīnin ol zülf-i perīşān gizlemiş Sünbül içre bāġ-bān şan verd-i ḫandān gizlemiş	211/1
Nazîre	Bezmī	Ḫançerüñ 'aksin kim ėy meh çeşm-i giryān gizlemiş Ṣanki bir māhīdur anı baḥr-i 'ummān gizlemiş	212/1
Nazîre	Nāmī	Ḳanḳı 'āşıḳ kim dilinde 'ışḳ-ı cānān gizlemiş Āferīn bir ḳaṭrede baḥr-ı firāvān gizlemiş	213/1
Nazîre	Ḥalīmī	Ḥoḳḳa-yı la'lüñ ki cānā dürr dendān gizlemiş Bir ṣadefdür gūyiyā dürr-i firāvān gizlemiş	214/1
Nazîre	Meylī	Kākülini zīr-i destārında cānān gizlemiş Ḫˇācedür kim penbede misk-i firāvān gizlemiş	215/1
Nazîre	Ṣıdḳī	Muṣḥaf-ı vechüñde ḫaṭṭuñ sırr-ı Ḳur'ān gizlemiş Gūyiyā ma'nā-yı naṣṣı ḫaṭṭ-ı 'Oṣmān gizlemiş	216/1
Zemin Şiir?	Murādī	N'eyledi n'ėtdi 'aceb dil o gözi āhūya Dökmege ḳanını ḳatlanmaz ol içüm ṣuya VEZİN: fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	217/1
Nazîre	Hüdāyī	Aḳdı göñlüm benüm ol serv-ḳad-i dil-cūya Dönse gird-āb-ı belāda n'ola eşküm cūya	218/1

Nazîre	Fidā'ī	Çeşmüñ üstinde baḳan dėr ol iki ebrūya Ṣanki ‘uḳāb ėrişüp ḳondı ser-i āhūya	219/1
Zemin Şiir?	Murādī	Ne ḫūnīdür ki çeşmüñ ḳaṣd ėder bu cāna ḳatlanmaz Müjeñ cellādı ḫançerler çeker bir āna ḳatlanmaz VEZİN mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	221/1
Nazîre	Meylī	Göñül ‘ışḳıyla söyler rāzını yārāna ḳatlanmaz Kişi esrārını tīz fāş ėder mestāne ḳatlanmaz	220/1
Nazîre	Sā'ī	Ėder ḥüsnüñ temāşāsına dil bir āna ḳatlanmaz Çıḳar hecr ile cānum vuṣlat-ı cānāna ḳatlanmaz	222/1
Zemin Şiir	Ḥāfız-ı Şīrāzī	ز کوی یار میآید نسیم بادِ نوروزی از این باد ار مدد یابی چراغِ دل بر افروزی VEZİN mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	G. CDLI/1
Nazîre	Sā'ī	Bahār oldı açıldı gül-şenüñ lāleyle nev-rūzı Fiġāna başladı her gūşenüñ murġ-ı nev-āmūzı	223/1
Nazîre	Ḥalīmī	Biḥamdillāh ṣıdı ceyş-i şitāyı aldı meydānı Ḳurup ṣaḥn-ı çemende ḫaymesin nev-rūz-ı sultānī	224/1
Zemin Şiir	Şihābī	Düzdi ‘āşıḳları der-gāhına dil-ber ṣaf ṣaf Geldi maḥşer yėrine ṣanki ölenler ṣaf ṣaf VEZİN fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	240/1
Zemin Şiir?	Bāḳī	Müje ḫaylin dizer ol ġamze-yi fettān ṣaf ṣaf Gūyiyā cenge ṭurur nīze-güzārān ṣaf ṣaf	G.229/1
Nazîre	Şānī	Dėdüm ol yüzde nedendür ḫaṭ-ı reyḥān ṣaf ṣaf Dėdi böyle yazılur āyet-i Ḳur’ān ṣaf ṣaf	239/1
Nazîre	Ḥamdī	Reh-i kūyuñda n’ola ṭursa raḳībān ṣaf ṣaf Ka‘be yolında biter ḫār-ı muġaylān ṣaf ṣaf	241/1

Zemin Şiir	?	**“olan” redifli gazel**	
		VEZİN: mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün	
Nazîre	Semā‘î	Cevr eylemez muḥibbine hergiz raḥīm olan Rencīde ėtmez ādemi ḳalbi selīm olan	244/1
Nazîre	Ḥāletî	Kūy-ı fenāda ṣıdḳ ile dā’im muḳīm olan Rāh-ı muḥabbet içre odur müstaḳīm olan	245/1
Zemin Şiir	Murâdî	Ḫudā’ya şükr ėdersem n’ola her gāh Ėrişdi cismüme ṣıḥḥat çü nā-gāh	MTN. s. 971
		VEZİN: mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün	
Nazîre	Şîrâzî	Dėdüm ebrūlaruñ egrīdür ėy māh Dėdi ol serv-ḳad ṭoġrı bir Allāh	247/1
Zemin Şiir	Kemāl-i Zerd	Yıḳılurdı āsumān eşk-i revānumdan benüm Ger sütūn ėtmeseler yėr yėr duḫānumdan benüm	PBM.4889/1
		VEZİN: fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Faṣīḥî	Çıḳmaḳ ister cān-ı pāküm cism-i zārumdan benüm Yėridür çarḫ-ı felek iñlerse zārumdan benüm	248/1
Zemin Şiir	Kemāl Pāşā-zāde	Bahār ėrişdi bāġuñ şevketi şāhānedür şimdi Mey ü maḥbūb ile gül ṣoḥbeti rindānedür şimdi	PBM. 7607/1
		VEZİN: mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Hāşimî	Melāḥat mülkine sulṭān olan beg-zādedür şimdi Cihānı ḳul ėden ol ḳāmeti āzādedür şimdi	251/1
Nazîre	Fehmî	Metā‘-ı ṣabr[um]ı tārāc ėden beg-zādedür şimdi O sulṭān-ı serīr-i ḥüsne dil üftādedür şimdi	252/1
Nazîre	Şükūfî	Bugün mümtāz-ı ḫūbān-ı cihān beg-zādedür şimdi Ḳapusında nice beg-zādeler üftādedür şimdi	253/1
Zemin Şiir	Ahmedî	Ḳaçan ‘ıyş eylesem sensüz olur nūşum dem-ā-dem dem Anuñ’çün oldı gözümden revān hecrüñde her dem dem	CMN. 1487/1
		VEZİN: mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	

Nazîre	Ḫālişī	Açıldı ‘ālem gül gibi esdi nesīm-i ṣubḥ-dem Cūş eyleyüp bülbül gibi muṭrib sürūd ėt dem-be-dem	249/1
		VEZİN müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün	
Zemin Şiir	Şemsī	Döndi mir’āt-ı felek aḥvāl bir yüzden daḫı Ġayra yüz gösterdi bu iḳbāl bir yüzden daḫı	MTN. s. 1296
		VEZİN fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ṣādıḳ	Bir meh-i nā-mihr ile aḥvāl bir yüzden daḫı Ṭāli‘üm yār olmadı iḳbāl bir yüzden daḫı	254/1
Nazîre	Ṣādıḳ	Gösterür māh-ı cemālin ḫāl bir yüzden daḫı Nitekim mir’āt-ı ḥüsnin āl bir yüzden daḫı	255/1
Nazîre	Raḥmī	Yār baḳmaz ḥālüme aḥvāl bir yüzden daḫı Ṭāli‘üm idbārda iḳbāl bir yüzden daḫı	256/1
Zemin Şiir	Cem Sa‘dīsi	Dėdüm Ka‘be midür kūyuñ dėdi bāġ-ı cihāndur bu Dėdüm Ṭūbā mıdur ḳaddüñ dėdi serv-i revāndur bu	PBM.5881/1
		VEZİN mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	‘Ulvī	Ġurūr ėtme libās-ı faḫr ile cānum cihāndur bu Ḳabā-yı ḥüsnini ḳor bunda herkes cā-mekāndur bu	260/1
Zemin Şiir	Nevāyī	‘Ārıżuñdur āfitāb-ı ‘ālem-ārādın ġaraż Cān-fezā nuṭḳuñdur enfās-ı Mesīḥā’dın ġaraż	NDŞ. 278/1
		fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ṣādıḳ	Şemme-yi cān almadur zülf-i semen-sādan ġaraż Vaṣl-ı cānān olmadur ‘ālemde sevdādan ġaraż	261/1
Nazîre	Fevrī	Yāri görmekdür hemān kūyın temāşādan ġaraż ‘Ārife dīdārdur Firdevs-i a‘lādan ġaraż	262/1
Zemin Şiir	Nev‘ī	Ne dehrüñ bendesi ne şāh-ı ‘ālī-şānıyuz cānā Esīrüñ olalı mülk-i ġamuñ sulṭānıyuz cānā	G.6/1
		VEZİN mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	

Nazire	Bāḳī	Ezelden şāh-ı ‘ışḳuñ bende-yi fermānıyuz cānā Muḥabbet mülkinüñ sulṭān-ı ‘ālī-şānıyuz cānā		G.13/1
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Ümīdī	Bugün sāḳī-yi bezmüñ bende-yi fermānıyuz cānā Bir iki cām-ı meyle ‘ālemüñ sulṭānıyuz cānā		263/1
Zemin Şiir	?	**“-dur” redifli gazel**		
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Sā‘ī	Münḥarif ebrūlaruñ ėy ḳaşı yā mā-beyndür Ġamzelerle çeşm-i ḫūn-rīzüñ ebū seyfeyndür		269/1
Nazîre	Bezmī	Çihrem üstinde görinen ṣanmañuz ‘ayneyndür Ḫāk-ı pāyında ḥabībüñ çaġlar iki ‘ayndur		270/1
Zemin Şiir	?	**“-a gün günden” redifli gazel**		
		VEZİN	mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün	
Nazîre	Ṣādıḳ	Terakḳī buldı ḫūbān içre ol meh-pāre gün günden Beni mihriyle ḳıldı ẕerre-veş āvāre gün günden		274/1
Nazîre	Ṣabrī	N’ola artarsa mihrüm ol ḳamer-ruḫsāra gün günden Cemāli döndi anuñ mihr-i pür-envāra gün günden		275/1
Nazîre	Bezmī	Bahār ėrdi n’ola cāy olsa bāġ ezhāra gün günden Demidür baḫş olına berg ü bār eşcāra gün günden		276/1
Zemin Şiir	Şehīdī	Şevḳ ile yüzin sür dėyü ṭopraġa benefşe Gül yüzüñ içün geldi bugün bāġa benefşe		PBM.6416/1
		VEZİN	mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün	

Nazîre	Derviş Paşa	Oldı göricek ḫaṭṭuñı şerm-ende benefşe Olsa n'ola maḥzūn u ser-efgende benefşe		277/1
Nazîre	Sā'ī	Būy-ı ḫaṭṭuñı almasa gül-şende benefşe Mest oluban olmazdı ser-efgende benefşe		278/1
Nazîre	Meylī	Boynını egüp tekye-yi gül-şende benefşe Gėymiş oturur egnine gök-jende benefşe		279/1
Nazîre	Fidā'ī	Berg içre arar şeb-nemi gül-şende benefşe Ṭañ mı egilüp olsa ser-efgende benefşe		280/1
Nazîre	Sipāhī	Ḥayrān olayın ḫaṭṭuña gül-şende benefşe Bī-hūde ėder ḥayretle ḫande benefşe		281/1
Zemin Şiir	Miṣālī	Cāme-yi surḫ u kebūd içre nihāndur ḫançerüñ Ṣan şafaḳ içre hilāl-i āsumāndur ḫançerüñ		MTN. s. 214
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Nümāyī	Ṣaġ u ṣol ėy serv-ḳad kim der-miyāndur ḫançerüñ Dil-firīb ebrūlaruñdan ṣan nişāndur ḫançerüñ		282/1
Nazîre	'İzzetī	Cāme-yi şeb-gūn ile cānā 'iyāndur ḫançerüñ Ẓulmet içre Āb-ı Ḥayvān'dan nişāndur ḫançerüñ		283/1
Nazîre	Menba'ī	'Ālemī ḳırdı gėçürdi bī-emāndur ḫançerüñ Gūyiyā dünyāda bir ṣāḥib-ḳırāndur ḫançerüñ		284/1
Nazîre	Mānī	Rā ḳaşuñ ṭuġra-durur andan nişāndur ḫançerüñ Anuñ içün 'āleme ḥükmi revāndur ḫançerüñ		285/1
Zemin Şiir	?	**"olmaḳda gitdükçe" redifli gazel**		
		VEZİN	mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün	

Nazîre	Hüdāyī	Cemāl-i bā-kemālüñ bī-miṣāl olmaḳda gitdükçe Dem-ā-dem ʻārıż-ı gül-günuñ āl olmaḳda gitdükçe	286/1
Nazîre	ʻUlvī	Dirīġā seyl-i eşküm cūy-bār olmaḳda gitdükçe Benüm servüm ḫas u ḫāra kenār olmaḳda gitdükçe	287/1
Zemin Şiir	Nevāyī	Gūyiyā köñlüm taḥayyül mülkiniñ sulṭānıdur Kim ḫayāl içre ḳılur her ʻīş kim imkānıdur VEZİN: fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün	FDK.140/1
Nazîre	Sūzī	Şīve-yi müşgīn-ġazālān çeşm-i fettānuñdadur Āb-ı rūy-i dil-berī çāh-ı zeneḫdānuñdadur	289/1
Zemin Şiir	Maḳālī	Dil ḫānesin ġam-ı ruḫ-ı cānān açar ḳapar Ḫalvet-serā-yı ḫāṣṣını sultān açar ḳapar VEZİN: mefʻūlü fāʻīlātü mefāʻīlü fāʻilün	291/1
Nazîre	ʻUlvī	Ḥüsn-i niḳābın ol şeh-i ḫūbān açar ḳapar Ṭāvūs-ı şeh-perin dem-i cevlān açar ḳapar	292/1
Zemin Şiir	Necātī Beg	Sāḳiyā çünki degül kimseye furṣat bāḳī Gel ṣabūḥı içelüm var ola elbet bāḳī VEZİN: feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün	G.604/1
Nazîre	Şemʻī	Baña olduḳça ġam-ı ʻışḳ ile lezzet bāḳī Saña olsun ṣanemā devlet ü ʻizzet bāḳī	305/1
Zemin Şiir	?	**"-idür" redifli gazel** VEZİN: mefʻūlü mefāʻīlü mefāʻīlü feʻūlün	
Nazîre	Ḫālişī	Levḥ-i ruḫuñ üstindeki şol ḫaṭ ki celīdür Dil-ḫastelerüñ ḫaṭṭ-ı berāt-ı ecelidür	306/1

Nazîre	Cemālī	Tīmār-ı ġam-ı yār elümde ezelīdür Kim ‘ışḳı anuñ bu dil u cānuñ bedelidür	307/1
Zemin Şiir	‘Abdī	Ėşigüñüñ ṣanemā ẕilleti ‘izzet bilüriz Ehl-i ‘ışḳ olmayan ‘izzet bilüriz	CMN. 1040/1
		VEZİN fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Maḥmūd	Ḫāk-i pāyuñ başuma tāc-ı sa‘ādet bilürin Ėşigin ḫidmetini devlet ü ‘izzet bilürin	316/1
Zemin Şiir?	Emrī Çelebi	Āh kim görmeyeli sen yüzi gül serv-ḳadi Ḳalmadi ḫaste-dilüñ nāle vü āha mededi	
		VEZİN fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Bezmī-yi A‘mā	Cilvede her gören o Yūsuf-ı zerrīn-kemeri Kemer-i hālede seyr eyledi ṣanur ḳameri	318/1
Zemin Şiir	?	**“-a fidā” redifli gazel**	
		VEZİN fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	‘Ulvī	Nūr-ı çeşmüm benüm ol nergis-i bīmāra fidā Dil ü cānum ol iki ġamze-yi ḫūn-ḫˇāra fidā	323/1
Nazîre	‘Ālī	Cān zeḳan çāhına dil ṭurra-yı ṭarrāra fidā Derd-mendüñ biri zindāna biri dāra fidā	324/1
Zemin Şiir	Aḥmed Paşa	Çekmeyen hecr elemin vaṣl-ı ṣafāsın ne bilür Düşmeyen derde ġamuñ dār-ı şifāsın ne bilür	CMN. 786/1
		VEZİN fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Maḳālī	Tābiş-i mihr-i ruḫuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür Reviş-i ḳāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür	326/1
		Tābiş-i mihr-i ruḫuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür Reviş-i ḳāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür	343/1

Zemin Şiir	Ḥarīmī	‘Işḳa uyduñ ėy göñül ney gibi nālān ol yüri Zülf-i dil-ber gibi var ḥāl-i perīşān ol yüri		PBM.7869/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Ḥayretī	Ėy selāmet isteyen dā’im melāmet ol yüri Olma ḫālī ‘ışḳdan var ehl-i ḥālet ol yüri		340/1
Zemin Şiir	Nevāyī	Ḳaçtıḳ ol közdin aña kim ol leb-i ḫandān kirek İḥtirāz itkey belādın her kişige cān kirek		NDŞ. 332/1
		VEZİN	fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün	
Nazîre	Meylî	Ayaġuñ ṭopraġınuñ ṭālibi eşrāf gerek Kīmiyā cevheridür ol aña ṣarrāf gerek		346/1
Zemin Şiir	Cem Sulṭān	Ṭaşlarla döginüp yürür āb-ı revānı gör Raḥm eyledi bu ḥālüme kevn ü mekānı gör		LATF. s.102
		mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün		
Nazîre	Murādī	Tīr-i müjeñ ki ḳan döker ol bī-emānı gör Merdümlük eyle merdümek-i ḫūn-feşānı gör		348/1
Nazîre	Hüdāyī	Ėrdi sipihre şu‘le-yi āh u fiġānı gör Zeyn oldı nār-ı āhum ile āsumānı gör		349/1

IV.2. Mecmûanın Arûz Tablosu

Şiir Nu.	Şair	Nazım Şekli	Vezin	Bahir	Dâire
1.	Ümîdî	kasîde	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
2.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
3.	Ümîdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
4.	Ümîdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
5.	Ümîdî	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	müctelibe
6.	Ümîdî	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	müctelibe
7.	Ümîdî	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	müctelibe
8.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
9.	Ümîdî	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	müctelibe
10.	Bâkī	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
11.	Ümîdî	gazel	2x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
12.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
13.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
14.	Ümîdî	gazel	2x (mefâ‘îlün) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
15.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
16.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
17.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
18.	Ümîdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
19.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
20.	Ümîdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
21.	Ümîdî	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	müctelibe
22.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
23.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
24.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
25.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
26.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
27.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
28.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
29.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
30.	Ümîdî	gazel	2x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
31.	Ümîdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
32.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
33.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
34.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
35.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
36.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
37.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
38.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
39.	Ümîdî	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	müctelibe
40.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
41.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
42.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
43.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
44.	Ümîdî	gazel	2x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
45.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife

46.	Ümîdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
47.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
48.	Ümîdî	gazel	2x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
49.	Ümîdî	gazel	2x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
50.	Ümîdî	gazel	2x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
51.	Ümîdî	gazel	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Müctess	muhtelife
52.	Ümîdî	gazel	2x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
53.	Ümîdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
54.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
55.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
56.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
57.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
58.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
59.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
60.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
61.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
62.	Ümîdî	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	müctelibe
63.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
64.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
65.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
66.	Ümîdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
67.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
68.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
69.	Ümîdî	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	müctelibe
70.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
71.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
72.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
73.	Ümîdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
74.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
75.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
76.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ûlün) fe‘ûl	Mütekârib	müctelibe
77.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
78.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
79.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
80.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
81.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
82.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
83.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
84.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
85.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
86.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
87.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
88.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
89.	Ümîdî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
90.	Rahmî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
91.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
92.	Ümîdî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
93.	‘Ubeydî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
94.	Zâtî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife

95.	Şem‘î	gazel	2x (mefâ‘îlün) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
96.	Rûhî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
97.	‘Ubeydî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
98.	Sırrî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
99.	‘Ulvî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
100.	Mânî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
101.	Rahmî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
102.	‘Ulvî	murabba‘	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
103.	Hayâlî	murabba‘	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
104.	Hayâlî	tercî‘-i bend	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
105.	Hayâlî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
106.	Hayâlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
107.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
108.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
109.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
110.	Hayâlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
111.	Hayâlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
112.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
113.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
114.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
115.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
116.	Hayâlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
117.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
118.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
119.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
120.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
121.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
122.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
123.	Hayâlî	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	mücteliбe
124.	Hayâlî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
125.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
126.	Hayâlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
127.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
128.	Hayâlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
129.	Hayâlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
130.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
131.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
132.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
133.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
134.	Hayâlî	gazel	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Müctess	muhtelife
135.	Hayâlî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
136.	Hayâlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
137.	Hayâlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
138.	Figânî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
139.	Şühûdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
140.	Cinânî	tesdîs	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
141.	Şemsî	tercî‘-i bend	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
142.	Nev‘î	gazel	fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	Hafîf	mücteliбe
143.	Nev‘î	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife

144.	Makâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Muzârî	muhtelife
145.	Makâlî	gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Hafîf	müctelibe
146.	Behiştî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
147.	Niyâzî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
148.	Kabûlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
149.	Sâ'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
150.	Sâ'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
151.	Bezmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
152.	Dervîş	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
153.	Hüdâyî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
154.	Halîmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
155.	Hilmî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Muzârî	muhtelife
156.	İnsân	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
157.	Refî'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
158.	İlâhî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
159.	Sâ'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
160.	Bezmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
161.	Medhî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
162.	Murâdî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
163.	Bâkī	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
164.	Senâyî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
165.	Hilmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
166.	Fehmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
167.	Vusûlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
168.	Ahmed	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
169.	Meylî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
170.	Zâtî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
171.	Kurbî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
172.	Murâdî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
173.	Hasan	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
174.	Hüdâyî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
175.	'Abdî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
176.	Zârî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
177.	Nâmî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
178.	Hilmî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
179.	Kadrî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
180.	Vusûlî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
181.	Meylî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
182.	Zamîrî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
183.	Sûzî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelife
184.	Murâdî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
185.	Hilmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
186.	Bezmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
187.	Sâ'î	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
188.	Kadrî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
189.	Meylî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
190.	Fedâyî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
191.	Murâdî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
192.	Hilmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife

193.	Nâmî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
194.	Meylî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
195.	Sabrî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
196.	Hâtemî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
197.	Kurbî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
198.	Husûlî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
199.	Murâdî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
200.	Hilmî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
201.	Dervîş	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
202.	Meylî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
203.	Sipâhî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
204.	?	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
205.	Husûlî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
206.	Husûlî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
207.	Murâdî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
208.	Sâʿî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
209.	Bezmî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
210.	Fedâyî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
211.	Sâʿî	gazel	3x (fâʿilâtün) fâʿilün	Remel	mu'telife
212.	Bezmî	gazel	3x (fâʿilâtün) fâʿilün	Remel	mu'telife
213.	Nâmî	gazel	3x (fâʿilâtün) fâʿilün	Remel	mu'telife
214.	Halîmî	gazel	3x (fâʿilâtün) fâʿilün	Remel	mu'telife
215.	Meylî	gazel	3x (fâʿilâtün) fâʿilün	Remel	mu'telife
216.	Sıdkî	gazel	3x (fâʿilâtün) fâʿilün	Remel	mu'telife
217.	Murâdî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
218.	Hüdâyî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
219.	Fedâyî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
220.	Meylî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
221.	Murâdî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
222.	Sâʿî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
223.	Sâʿî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
224.	Halîmî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
225.	Fuzûlî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
226.	Makâlî	gazel	mef'ûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün	Muzârî	muhtelife
227.	Zihnî	tahmîs	mef'ûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün	Muzârî	muhtelife
228.	Hayâlî*	gazel	mef'ûlü 2x (mefâʿîlü) feʿûlün	Hezec	mu'telife
229.	Sâdık	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
230.	Câmî	gazel	2x (mefâʿîlün) feʿûlün	Hezec	mu'telife
231.	Makâlî	gazel	feʿilâtün mefâʿilün feʿilün	Hafîf	mücteleibe
232.	Kabûlî	gazel	mef'ûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün	Muzârî	muhtelife
233.	Ziyâ'î	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
234.	Ziyâ'î	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
235.	Şâhî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
236.	Behiştî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
237.	Fevrî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
238.	Necâtî	gazel	4x (mefâʿîlün)	Hezec	mu'telife
239.	Sânî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife
240.	Şihâbî	gazel	3x (fâʿilâtün) fâʿilün	Remel	mu'telife
241.	Hamdî	gazel	3x (feʿilâtün) feʿilün	Remel	mu'telife

242.	Fakîrî	gazel	2x (müfte‘ilün mefâ‘ilün)	Recez	mu’telife
243.	Bâkī	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
244.	Semâ‘î	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
245.	Hâletî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
246.	Nev‘î	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
247.	Şîrâzî	matla‘	2x (mefâ‘îlün) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
248.	Fasîhî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
249.	Hâlisî	gazel	4x (müstef‘ilün)	Recez	mu’telife
250.	İshâk	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
251.	Hâşimî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
252.	Fehmî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
253.	Şükûfî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
254.	Sâdık	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
255.	Sâdık	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
256.	Rahmî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
257.	Zâtî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
258.	Fazlî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
259.	‘Ulvî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
260.	‘Ulvî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
261.	Sâdık	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
262.	Fevrî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
263.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
264.	Âzerî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
265.	Bâkī	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
266.	Nev‘î	gazel	2x (mef‘ûlü fâ‘ilâtün)	Muzârî	muhtelife
267.	Nev‘î	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
268.	Nev‘î	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
269.	Sâ‘î	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
270.	Bezmî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
271.	Sâ‘î	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
272.	Nâmî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
273.	Nâmî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
274.	Sâdık	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
275.	Sabrî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
276.	Bezmî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
277.	Dervîş	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
278.	Sâ‘î	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
279.	Meylî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
280.	Fedâyî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
281.	Sipâhî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
282.	Nümâyî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
283.	‘İzzetî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
284.	Menba‘î	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
285.	Hüdâyî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
286.	Mânî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
287.	‘Ulvî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
288.	Hasîbî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
289.	Sûzî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
290.	Nev‘î	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife

291.	Makâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Muzârî	muhtelife
292.	'Ulvî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Muzârî	muhtelife
293.	?	müfred	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Muzârî	muhtelife
294.	Sipâhî/Sâ'î	matla'	2x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
295.	Kadrî	kasîde	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
296.	Kadrî	kıt'a	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
297.	?	müfred	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
298.	Bâkī	kasîde	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Muzârî	muhtelife
299.	Hüdâyî	müfred	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Müctess	muhtelife
300.	Bâkī	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
301.	Senâ'î	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
302.	Rahmî	tercî'-i bend	2x (mef'ûlü mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
303.	Zâtî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
304.	Sânî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
305.	Şem'î	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
306.	Hâlisî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'îlü) fe'ûlün	Hezec	mu'telife
307.	Cemâlî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'îlü) fe'ûlün	Hezec	mu'telife
308.	Fuzûlî	müfred	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
309.	Fuzûlî	müfred	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
310.	Fuzûlî	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
311.	Fuzûlî	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
312.	Fuzûlî	müfred	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
313.	Fuzûlî	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
314.	Âzerî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Muzârî	muhtelife
315.	Mahmûd	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'îlü) fe'ûlün	Hezec	mu'telife
316.	Mahmûd	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
317.	Zihnî	gazel	4x (müstef'ilün)	Hezec	mu'telife
318.	Bezmî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
319.	Nidâyî	müfred	2x (müfte'ilün mefâ'ilün)	Recez	mu'telife
320.	'Ârifî	matla'	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
321.	Tâbi'î	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
322.	Kalender	müfred	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Hafîf	müctelibe
323.	'Ulvî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
324.	'Âlî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
325.	Makâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Muzârî	muhtelife
326.	Makâlî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
327.	Nâmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
328.	Figânî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
329.	Nâmî	gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Hafîf	müctelibe
330.	Nâmî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
331.	Nâmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
332.	'Ulvî	kasîde	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
333.	Yahyâ	müseddes	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telife
334.	Husrev	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
335.	Vâlî	kıt'a	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
336.	Vâlî	kıt'a	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
337.	Vâlî	kıt'a	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telife
338.	Yahyâ	murabba'	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife
339.	'Adlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telife

340.	Hayretî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
341.	Hâşimî	müseddes	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
342.	Misâlî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
343.	Makâlî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
344.	Âzerî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
345.	Meylî	gazel	2x (müfte‘ilün mefâ‘ilün)	Recez	mu’telife
346.	Meylî	gazel	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
347.	Murâdî	gazel	3x (fâ‘ilâtün) fâ‘ilün	Remel	mu’telife
348.	Murâdî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
349.	Hüdâyî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
350.	Murâdî	gazel	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
351.	Âzerî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
352.	Makâlî	gazel	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife
353.	Fevrî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
354.	Meylî	gazel	4x (mefâ‘îlün)	Hezec	mu’telife
355.	?	mesnevi	2x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
356.	Gamî	tercî‘-i bend	3x (fe‘ilâtün) fe‘ilün	Remel	mu’telife
357.	Nev‘î	müsemmen	mef‘ûlü 2x (mefâ‘îlü) fe‘ûlün	Hezec	mu’telife
358.	Hayretî	tercî‘-i bend	mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün	Muzârî	muhtelife

ÖZ GEÇMİŞ			
Soyadı, Adı	EROL, Muhlis		
Uyruğu	Türkiye Cumhuriyeti		
Doğum Tarihi	26.06.1988		
Doğum Yeri	Hınıs/ERZURUM		
	Ortaöğretim	**Lisans**	**Yüksek Lisans**
Eğitim Birimi	İzmit Muallim Naci Anadolu Lisesi	Kocaeli Üniversitesi	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Kayıt Tarihi		03.09.2008	15.08.2015
Mezuniyet Tarihi	15.06.2006	27.06.2013	
Mezuniyet Derecesi	3.95/**5**	3.05/**4** 77.83/**100**	
Askerlik Durumu		Yapıldı	
E-posta Adresi		muhliserol@gmail.com	